

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Čeština jako cizí jazyk

Úroveň
B2

**Univerzita Karlova v Praze
Ústav bohemistických studií**

**A. Adamovičová, J. Bischofová,
J. Cvejnová, H. Gladkova, J. Hasil,
M. Hrdlička, P. Mareš, J. Nekvapil,
Z. Palková, M. Šára
Vedení projektu: J. Holub**

ČEŠTINA JAKO CIZÍ JAZYK

Úroveň B2

podle

„Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.
Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme“

**Univerzita Karlova v Praze
Ústav bohemistických studií**

**A. Adamovičová, J. Bischofová, J. Cvejnová, H. Gladkova, J. Hasil,
M. Hrdlička, P. Mareš, J. Nekvapil, Z. Palková, M. Šára**

Vedení projektu: J. Holub

Poskytovatel účelové podpory projektu:

OBSAH

Předmluva	III
Úvod	V
Kapitola 1 Cíl: Úrovně obecnosti	1
Kapitola 2 Cíl: Obecná charakteristika	2
Kapitola 3 Cíl: Rozšířená charakteristika	3
Kapitola 4 Složky konkretizace	12
Kapitola 5 Jazykové funkce (komunikativní funkce výpovědi)	16
Kapitola 6 Obecné pojmy	70
Kapitola 7 Tématické úlohy a práce se slovníkem	152
Kapitola 8 Struktura textu a komunikace	159
Kapitola 9 Práce s texty: čtení a poslech	176
Kapitola 10 Psaní	180
Kapitola 11 Sociokulturní kompetence	182
Kapitola 12 Kompenzační strategie	203
Kapitola 13 Učit se studovat	207
Kapitola 14 Stupeň dovedností	210
Kapitola 15 Vedlejší výsledky	213
DODATKY	
A Lexikální exponenty specifických pojmů pro B 2	215
B Gramatický přehled	253
C Výslovnost a intonace	362
Obsah dodatku C	384
Příloha	386
Příklady melodických kontur	388

Předmluva

Úroveň B 2 - čeština jako cizí jazyk je dalším krokem v procesu zapojování lingvometodického myšlení zaměřeného na češtinu jako cizí jazyk do širších, evropských souvislostí. Prvním takovým krokem byla *Prahová úroveň - čeština jako cizí jazyk* (v terminologii Společného referenčního rámce *B 1*). Následovala české verze *Common European Framework of Reference for Languages* pod názvem *Společný evropský referenční rámec pro jazyky* a teď přicházejí stupně *B 2*, *A 2* a *A 1*.

Společný evropský referenční rámec představuje obecnou koncepční a metodickou bázi pro všechnu evropské jazyky, zatímco řada *A 1 – B 2* její aplikaci a konkretizaci pro jednotlivé jazyky národní. Je to ve skutečnosti řada na sebe navazujících stupňů v procesu zvyšování cílové úrovně studentů/žáků od stadia začátečnického až po úroveň pokročilou.

Adresáty této řady jsou především a hlavně organizátoři a sestavovatelé jazykových osnov a programů i jednotlivých kurzů, autoři učebnic a do jisté míry i samotní studenti.

Čeština jako cizí jazyk disponuje slušnou řádkou učebnic (hlavně pro začátečníky), ale až dosud chyběl explicitně formulovaný základ, o který by se mohli jednotliví autoři opřít a z něj vycházet. Každý „na vlastní pěst“ řešil problémy východisek, cílů a přístupů a pojetí popisovaného materiálu. Takové otázky se většinou výslovně nekladly a postupovalo se víceméně „tušivě“. Obvyklým důsledkem byla improvizace (jejíž větší či menší úspěšnost závisela na pedagogické zkušenosti autora). Vlastně ani jinak se postupovat nedalo: praxe naléhala a nedávala příliš prostoru na promyšlení strategie. Tato překážka je už tedy odstraněna. Řada *A 1*, *A 2*, *B 1*, *B 2* nabízí spolehlivou oporu a navíc zaručuje, že uživatelé nebudou zůstávat izolováni od svých kolegů v jiných evropských zemích a mohou tak snadněji čelit bludům o „specifice“ a jedinečné nepřístupnosti českého jazyka. Uživatel - autor může kompetentně zvolit, kde na této škále leží jím zpracovaný úsek a plně se soustředit na jeho didaktickou prezentaci a plně rozvinout svou vlastní vynalézavost.

B 2 sama zpracovává zatím relativně nejpokročilejší stadium v úsilí o zvládnutí češtiny; dále se už musí postupovat s ohledem na specializaci a profesionalizaci studenta. Před touto poslední branou se *B 2* zastavuje; další společná cesta pro všechny nevede.

Autoři české redakce *B 2* s přiměřenou skromností podotýkají, že kromě anglické (a zároveň pilotní) verze jiný zdroj a vzor neměli (pro srovnání: stupeň *Threshold* je zpracován pro zhruba dva tucty jazyků) a byl to pro ně krok do krajiny málo probádané a nezbývalo jim než doufat, že ne krok úplně neúspěšný.

Z jedenáctičlenného kolektivu zpracovali dr. Jitka Cvejnová kapitolu Jazykové funkce, kapitolu Obecné pojmy dr. Jan Holub a doc. Milan Šára, první část osmé kapitoly Struktura textu a komunikace prof. Petr Mareš, a její druhou část Organizace rozhovoru doc. Jiří Nekvapil, kapitolu Sociokulturní kompetence včetně její části Zdvořilostní konvence dr. Jiří Hasil a další část této kapitoly Společenskojazykové kompetence doc. Milan Šára, dodatek A Specifické pojmy dr. Ana Adamovičová, dr. Jana Bischofová, doc. Hana Gladkova a dr. Milan Hrdlička, závěrečnou redakci provedl dr. Jan Holub, dodatek B Gramatický přehled sestavil doc. Milan Šára a dodatek C Výslovnost a intonace s přílohou vět s označenou intonací na základě materiálu z Jazykových funkcí zpracovala prof. Zdena Palková. Převod teoretických kapitol 1 - 4, 7, 9, 10, 12 - 15 do češtiny zajistili dr. Bischofová, dr. Holub, doc. Šára.

Kromě dr. Cvejnové, která je pracovnící Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze, jsou všichni ostatní spoluautoři pracovníky Filozofické fakulty UK, a to Ústavu bohemistických studií, Ústavu českého jazyka a teorie komunikace,

Fonetického ústavu, Ústavu lingvistiky a ugrofinistiky a Ústavu slavistických a východo-evropských studií.

Zpracovatelé

Úvod

Vantage (B 2) je třetím stupněm v řadě úrovní, které konkretizují cíle výuky, resp. učení a které tak činí v souladu s rámcovým programem Rady Evropy majícím za cíl podporovat snahy o lepší jazykové vzdělávání v Evropě. Tato řada má sloužit jako vodítko a opora pro všechny, kdo jsou v daném procesu angažováni a jejichž spolupráce a součinnost jsou nezbytné při vytváření promyšlených a zřetelně formulovaných kroků v jazykové přípravě. Tak se má vyhovět jak potřebám těch, kdo se učí, tak společnosti, která na to vynakládá své prostředky. Vyhýbáme se zavádění byrokratických postupů řízení a místo toho nabízíme řadu orientačních klíčových konceptů, obecných cílů, ke kterým má směřovat nezávislé, ale vzájemně sladěné úsilí všech počínaje těmi, kdo se zabývají plánováním výuky, zjišťováním jazykové kvalifikace a přípravou výukových materiálů až po ty, kdo se věnují odborné přípravě pedagogů a v neposlední řadě včetně těch, kteří jsou sami učitelé a studenti. Teprve spojeným úsilím všech se zdárně uskutečňuje organizovaný učební proces.

Takto pojatá řada chce sloužit těm lidem, kteří se učí nějaký cizí jazyk, aby se dorozumívali s druhými lidmi, byli schopni si vyřizovat a zařizovat záležitosti související s běžným životním „provozem“ a vyměňovat si poznatky a názory týkající se jak soukromé sféry, tak veřejného dění. Klademe si proto za úkol dostatečně prozkoumat, co taková orientace znamená v praxi: co uživatelé toho kterého jazyka budou chtít nebo budou muset umět dělat v komunikativních situacích, do kterých budou vstupovat, a co tím pádem musejí znát a jakými dovednostmi budou muset vládnout, aby v takových situacích s úspěchem obstáli.

V této materiálové řadě je klíčovým článkem *Prahová úroveň (Threshold Level 1990, v české verzi Prahová úroveň - čeština jako cizí jazyk, CEP, Strasbourg Cedex 2001)* protože se pokouší postihnout minimální jazykové vybavení, jaké by umožnilo studentovi, aby se uměl nezávisle pohybovat ve více méně předpověditelných situacích běžného života, ať už má něco zařadit nebo někde zasáhnout. Výraz „minimální“ je ovšem trochu zavádějící: ve skutečnosti ten, kdo se učí, musí vynaložit nemalé úsilí, chce-li zvládnout vyžadovaný rozsah jazykových funkcí (tj. výpovědních funkcí) a spolu s tím výrazů vyjadřujících obecné i specifické pojmy/představy jakožto základní stavební kameny a osvojil si vše do té míry, aby je uměl v dané situaci použít s přiměřenou sebedůvěrou a snadností. I tak zůstává „nezávislost“ v tomto směru pouze relativní. Student na *Prahové úrovni* stále ještě zůstává závislým na vstřícnosti a dobré vůli partnera, zejména, když je to zkušenější nebo rodilý mluvčí. Dodatečně byla vytvořena úroveň *Waystage (A 2)* jakožto studijní nástroj rané fáze, který si klade za úkol vybavit studenta širokým rejstříkem prostředků na co možná elementární úrovni a umožnit mu tak krýt nejnaléhavější potřeby jazykového „přežití“ v nejvíce předvídatelných situacích při setkání s návštěvníkem ze zahraničí. Pokročilá *Vantage* posunuje studenta se srovnatelnými potřebami a perspektivami o stupeň dále. Jaké jsou to potřeby, které takové uživatele motivují?

Ti si především uvědomují, že zásada „maximálního využití minimálních prostředků“ jim až dosud zajišťovala to nutné, co potřebují, když se chtějí vyrovnat s nároky, které na ně kladou nejrůznější situace každodenního života. Na druhé straně jsou si vědomi, že jejich schopnosti zůstávají ve srovnání s tím, co dokáží ve svém rodném jazyce, stále ještě velmi omezené. Dokáží se sice vypořádat s jednoznačnými a jasnými situacemi jednoznačným a přímým způsobem, ale pravděpodobně mají pocit vlastní nedostatečnosti v náročnější situaci, kdy je třeba pracovat s propracovanějšími prostředky vyjadřování a zvládat jemnější

významové odstíny, než jim jejich dosavadní jazyková znalost dovoluje. Mohou mít pocit, že se nedokáží patřičně prosadit, že místo toho, co chtějí říct, musejí říkat to, co říct umějí. Takové pocity zná ovšem každý, kdo na jakékoliv úrovni mluví cizím jazykem, a ostatně i rodilý mluvčí může občas ztratit půdu pod nohama. Projevuje se to zvláště silně, když student komunikuje v širokém tématickém pásmu a pro hojnost specifických pojmů v jednotlivých oblastech má jen malý slovník. Podobně je tomu, když se způsoby vyjádření jazykových funkcí spolu s obecnými pojmy sice dotknou gramatických prostředků studovaného jazyka, ale student na *Prahové úrovni* nedokáže ještě ani zdaleka takové poznání zobecnit a pružně přenést jinam. Jev se totiž mohl objevit jen v podobně nějaké ustálené formule příslušné funkce. Dokonce i v případě, že se jako exponent funkce vyskytne místo v ustálené formuli v pravidelné konstrukci, nedá se automaticky předpokládat, že student zvládl jev do té míry, aby to i v jiném kontextu a v jiné situaci bylo vhodné a výstižné. Názorným příkladem tu může být funkce referování, pro kterou je primárním způsobem vyjádření oznamovací věta. To si však student nemůže vykládat tak, že kdykoli vypráví o nějaké události nebo popisuje osobu či věc, zvládl po nějakých 400 hodinách začátečnického studia jazyka neomezený soubor oznamovacích vět s celou jeho komplikovaností a s využitím všech možností gramatiky včetně zabudování všech obecných pojmů registrovaných v kapitole 6. A tak nejde ani tak o to, aby se studenti, kteří se vypracovali na *Prahovou úroveň* v tom kterém jazyce, a chtějí pokračovat ve studiu, vyrovnávali s něčím, co je pro ně novinkou, ale jde daleko spíš o to, aby se uměli vypořádat s nástrahami každodenního života účinněji a přiléhavěji a aby byli méně závislí na svých omezených možnostech, zvláště co se týče slovní zásoby. Zároveň si osvojí větší plynulost a přesnost vyjadřování. V souladu s tím je *Vantage* dovede dále, než to mohla učinit úroveň *Prahová*, a to v následujících ohledech:

- Zjemní se jejich síť funkčních a obecně pojmových kategorií spolu s odpovídajícím rozšířením inventáře příslušných exponentů. Pokud se týká výpovědních funkcí (kapitola 5), je rozšíření nejvíce patrné v oblasti vyjadřování emocí a umění vést hovor.
- Podstatně se rozšíří slovník specifických pojmů v tematických oblastech stanovených v kapitole 7. *Vantage* se ale nesnaží předepisovat přísně vymezený slovník. Potřeby a zájmy studentů na této úrovni jsou už příliš rozrůzněné, než aby takový pokus byl vhodný nebo vůbec reálný. Život nás každého vede jinam a my musíme s druhými komunikovat o svých záležitostech, povoláních a zájmech. Rozumí se, že studenti na post-prahové úrovni budou mít i nadále jistý společný rámec sdílené zkušenosti a že si budou i nadále budovat společný fond pojmenování lidí, živých bytostí a věcí, které tvoří svět, v němž všichni žijeme. Na druhé straně však očekáváme, že takto pokročilí studenti si budou počínat nezávisleji a budou se ve zvýšené míře ujmát odpovědnosti za své učení a budou tedy schopni více a účinněji využívat příručky a ostatní zdroje informací a budovat si slovní zásobu více sobě na míru. Teď více než předtím postupujeme metodou otevřených slovních tříd a tím se dostáváme ke specifickým položkám, o které by se právě mělo rozšířit společné jádro slovníku.
- *Vantage* vede k rozeznávání a do jisté míry i ovládnutí důležitých alternativních jazykových prostředků. Až do *Prahové úrovně* jsme radili studentům, aby se přidržovali neutrálních variant a vyhýbali se jak přílišné formálnosti, tak hovorovému stylu a familiárnímu způsobu vyjadřování. S tím, jak se studenti vypracovávají k úrovni *Vantage*, získávají stále větší zkušenost se situacemi, které vedou buď k vyjádření spíše formálnímu, nebo naopak hovorovějšímu a lépe odhadnou, které z nich je spíše na místě. Proto se uvádí více hovorových variant u těch jazykových funkcí, u kterých se pravděpodobně vyskytnou. Na zvukové rovině se studenti naučí vypořádat se se

stupněm fonetické redukce, která je v neformální mluvené angličtině běžná. (V české verzi jde o fonetické, fonologické a gramatické rozdíly na škále spisovnost - nespisovnost, příp. o stylové rozvrstvení vyjadřovacích prostředků. *pozn. české red.*)

- Na úrovni *Vantage* se bude zvyšovat schopnost porozumět delším a složitějším promluvám a také je redukovat. Až do *Prahové úrovně* včetně se předpokládá, že ti, kdo se učí, budou vstupovat do dialogů spíše krátkými promluvami. Budou užívat jednoduché věty a vztahy mezi nimi zůstanou implicitní, posluchač si je vyvodí sám. Na úrovni *B 2* bude student s porozuměním sledovat a také sám vytvářet promluvy delší a bude je členit pomocí větných adverbíí a částic, bude používat anaforická zájmena a obecnější výrazy při odkazování na to, co už bylo zmíněno, bude pružně využívat intonačních prostředků k odlišení známé a nové informace (základu a jádra výpovědi), bude tvořit složitější souvětí s vedlejšími větami vyjadřujícími nominální větné členy, i když ovšem v omezené míře atd. (viz zde kapitulu 8).
- Na úrovni *Vantage* budou studenti umět mnohem více praktikovat cílevědomě zaměřenou strategii vedení hovoru. Zatím se vyrovnávali s jednoduššími situacemi, které lze předvídat, a opírali se přitom o princip kooperace (viz kap. 4) a očekávali, že jejich partner v hovoru bude postupovat stejně. Problém „Co teď říct?“ řešili s použitím ustálených schémat (interakčních modelů), na kterých je založena většina běžného styku při výměně informací. Budou však asi mít potíže v okamžiku, kdy nastane v hovoru nečekaný obrat, nebo kdy dojde k náhlému zkomplikování situace, jako tomu bývá při čekání ve frontě při vyřizování různých záležitostí. Tehdy se nejspíše uplatní nějaký druh kompenzační strategie, která by zajistila, aby partner hovoru k vyřešení situace přispěl. Zkušenější (a vstřícnější) partner se takové situaci přizpůsobí a méně zkušenému nerodilému mluvčímu vypomůže. Na úrovni *Vantage* probíhá styk s menší zátěží a napětím a oba účastníci si mohou počínat uvolněněji a přirozeněji směřovat hovor spíše k věci samé než strnule lpět na ustálených formulích (viz kap. 8).
- Studenti si nyní budou osvojovat vyšší stupeň společenskojazykové a společenskokulturní (sociolingvistické a sociokulturní) kompetence. Některé z dřívějších kritických výhrad vůči *Prahové úrovni* se zaměřovaly na domnělý minimalismus a opomíjení kulturních aspektů. Ve skutečnosti se usilovalo o nabytí komunikativní schopnosti postačující k zvládnání každodenního životního provozu s vynaložením co možná minimálních nároků na jazykové znalosti. To ale neznamená a neznamenalo, že je tato úroveň nenáročná co do úsilí, které musí student na její zvládnutí vynaložit. A pokud se týká společenskokulturních hodnot, připomínáme, že jazyk je takovou hodnotou par excellence a hraje hlavní roli v lidském společenském bytí. Každodenní užívání jazyka je prosyceno kulturou svého společenství, které ho používá k vzájemnému dorozumívání. Každé jazykové učení je ve skutečnosti setkáváním kultur. Už na *Prahové úrovni* (tj. v anglické verzi *Threshold Level 1990 - pozn. české redakce*) byla tato skutečnost zdůrazněna přidáním nové kapitoly o sociokulturní kompetenci a ta obsahovala poučení o zdvořilostních konvencích v britské angličtině. (V české verzi jsou taková poučení v oddílech „Univerzální zkušenosti, společenské konvence a rituály a zdvořilostní konvence“ - *pozn. české red.*) *Prahová úroveň* si za cíl v této oblasti klade uvědomělé rozpoznávání těchto aspektů, ač ovšem uživatele současně nabádá, aby v tomto ohledu využili také své vlastní jazykové praxe. Na úrovni *Vantage* zvládne student „interkulturalitu“ mnohem hlouběji, a to tak, aby byl schopen reagovat pružněji na situační a meziosobní kontext a lépe plnit společenské role přiměřené dané situaci. Taková pružnost je o to důležitější, jde-li o angličtinu užívanou jako dorozumívací

prostředek mezi nerodilými mluvčími na obou stranách. Nedá se samozřejmě očekávat, že by se obě strany přizpůsobovaly stejným britským kulturním normám. (Platí to samozřejmě *mutatis mutandis* i o češtině, jakkoli je zde srovnatelná situace daleko méně častá než je tomu u angličtiny. - *pozn. české red.*) Samozřejmě nezbytností je tu poučenost, citlivost a otevřenost vůči novému, jakož i tolerance a ochota přijímat společenskokulturní rozrůzněnost. Počínat si ve shodě s těmito zásadami je znakem stoupající jazykové vyzrálosti studenta na úrovni *Vantage*. (viz kap. 11)

- Úroveň *Vantage* předpokládá zdokonalování schopnosti číst stále širší okruh textů. Až do *Prahové úrovně* včetně se počítá s tím, že si studenti poradí s psanými texty bezprostředně spjatými se situacemi a tématy definovanými v *Rozšířené charakteristice* (kap. 3). Většinou se tak omezují na obsah informačních tabulí a pokynů, na soukromou a běžnou úřední korespondenci a informace v novinách a časopisech. U studentů, kteří se rozhodnou ve studiu jazyka pokračovat, se dá počítat s mnohem širším okruhem zájmů, které si budou chtít uspokojovat prostřednictvím tištěných i elektronických médií a také prostřednictvím mluveného slova. Rozvoj slovníku v oblasti obecných i specifických pojmů, účinnější používání slovníků, encyklopedií a dalších příruček spolu se schopností vyvodit význam slova ze souvislosti - to vše studentům umožní sáhnout po textech náročnějších a zároveň odstupňovaně praktikovat různé „styly“ čtení podle toho, kvůli čemu je ten který text čten a co si z něj potřebují vzít. Taková pružnost jim umožní číst rychleji a za cenu vynaloženého úsilí dosáhnout vyššího „výťažku“.
- Dosáhne se zde kvalitativně vyššího stupně dovednosti jazykové recepce i produkce. Často se zdůrazňuje, že užívání jazyka vyzrálým dospělým rodilým mluvčím je ze všech možných činností ta nejvíce kvalifikovaná. Musíme se smířit se skutečností, že se absolvent *Prahové úrovně* nutně se svými omezenými prostředky bude dostávat do potíží. Situace bude o to těžší, jestliže bude muset tyto prostředky účinně uplatnit při konkrétní příležitosti v nějaké zvláštní situaci. Jelikož se schopnosti a dispozice jednotlivých studentů značně liší, nemůžeme a ani bychom neměli na kterékoliv úrovni očekávat, že vytyčených cílů a úkolů bude beze zbytku dosaženo. Dokonalého provedení by se dalo dosáhnout jen s vynaložením nepřiměřeně velkého množství času věnovaného nácviku, a to na úkor vlastní praxe. Mezi zvětšováním znalostí a nacvičováním vlastního „provedení“ je třeba najít rozumně vyrovnaný poměr. Ve *Vantage* jde tedy nejen o větší šíři záběru, ale i o větší jistotu vlastního výkonu. Počítá se tu s větší spolehlivostí paměti, menším množstvím chyb a přerázků, se snadnějším vybavováním, lepší plynulostí, s menším počtem neúspěšných pokusů o formulaci, s uspokojivějším členěním a intonací, s rychlejším tempem řeči a kratšími prodlevami při replikách. Student má být také méně závislý na kompenzačních strategiích a pokud se týká recepce, má mít menší potíže při rozeznávání slov, slovních spojení a vět v souvislém proudu řeči, a to i tehdy, vyskytnou-li se fonetické redukce anebo když partner užívá méně obvyklý nebo ne zcela standardní akcent. Má lépe rozumět mluvenému slovu i v hlučném prostředí, zvukově zkresleným hlášením z amplionů, případně slovu rušenému jinými zvukovými zdroji. Bude se méně často "ztrácet" a pokud se mu to stane, zase se snadněji zorientuje.

Ve svém úhrnu *Waystage, Threshold* a *Vantage* nabízejí širokému okruhu jazykových praktiků popis jazyka, jaký potřebují, aby připravili všechny, kdo se učí čelit jazykovým problémům každodenního života v cizím jazykovém prostředí. Je to popis na třech stoupajících úrovních, od minimální jazykové výbavy až po stupeň náročný, od minima potřebného při pouhé návštěvě příslušné oblasti anebo jen při dočasném pobytu v ní až po znalost rozšířenou, kterou potřebuje, má-li v dané oblasti účinně působit. Na každém

uživateli je, jak sám využije celý tento aparát, aby pro každou danou skupinu studentů formuloval vhodné cíle a přitom neopomíjel možnost koordinovat úsilí s ostatními poskytovateli v celkovém systému výuky. Uživatelé si podle potřeby mohou doplnit strukturní složky, které nejsou výslovně uvedeny, anebo vypustit ty, které nepotřebují. Položky, které se vzhledem k uvažovanému okruhu studentů budou jevit jako okrajové, mohou být nahrazeny potřebnějšími. Proces učení může být členěn do více stadií, jestliže to bude lépe vyhovovat zavedenému pedagogickému systému, nebo naopak do menšího počtu kroků, jestliže se jedná o program časově velmi náročný, o intenzivní kurz pro studenty nadané a takové, kteří už mají určitou zkušenost. U programů pro (mírně) pokročilé je popis využitelný jak pro stanovení požadavků na vstupní znalosti, tak pro formulování úrovně výstupní. „Stavební kameny“ se dají tvořit ze složek příslušné konkretizace a právě tak se může postupovat u dílčích kompetencí.

Tato pružnost je umožněna tím, že na sebe navazující úrovně *Waystage*, *Threshold* a *Vantage* jsou vystavěny na jednom společném modelu. Pevně doufáme, že všem, kdo plánují a realizují jazykovou výuku takového pojetí, pomůže vytyčovat cíle, které jsou žádoucí, přiměřené a splnitelné a že se tak dobře zhostí odpovědnosti, které na sebe vůči svým studentům berou.

J. A. van Ek
J. L. M. Trim

červen 1996

Kapitola 1

Cíl: Úrovně obecnosti

Cíl formulujeme ve třech stupních, na třech úrovních obecnosti:

1. Obecná charakteristika
2. Rozšířená charakteristika
3. Konkrétní naplňování cíle

Obecná charakteristika slouží jako povšechný popis pro rychlou orientaci.

Rozšířená charakteristika je detailním popisem pro všechny potenciaální zájemce, včetně studentů samotných.

Konkrétní naplňování cíle je plně rozvedeným popisem použitých prostředků, je určena tvůrcům programů, osnov, příruček, testů apod.

Kapitola 2

Cíl: Obecná charakteristika

- Jakožto návštěvníci (bez ohledu na délku pobytu), nebo osoby usedlé v zemi, kde je studovaný jazyk (resp. čeština) obecně rozšířeným prostředkem komunikace;
- při styku se zahraničními návštěvníky, nebo usedlíky, a to ve své vlastní zemi za použití studovaného jazyka (resp. češtiny);
- při styku s rodilými nebo nerodilými mluvčími studovaného jazyka (češtiny) v jiné než vlastní zemi;
- při práci s psanými nebo mluvenými texty ve studovaném jazyce (češtině)

budou studenti schopni studovaný jazyk (češtinu) používat takovým způsobem, aby se dovedli vypořádat s požadavky (především jazykovými), které na ně budou klást situace, ve kterých se pravděpodobně ocitnou, a to zvláště:

- v situacích běžného každodenního života;
- v osobním styku, kdy budou studenti navazovat a udržovat společenské styky, vstupovat do cílevědomě motivovaných vztahů v různých oblastech veřejného života (např. v obchodě, vzdělávání, sociální péči, v zábavním průmyslu atd.);
- v situacích, kdy je komunikace nepřímá a kdy je třeba rozumět jádru věci k důležitým detailům v obsahu psaných nebo mluvených textů.

Kapitola 3

Cíl: Rozšířená charakteristika

1 Praktické záležitosti

Studenti se budou umět vyrovnat s praktickými záležitostmi každodenního života. Na úrovni *B 2* to budou zvládat s větší pružností než na *Prahové úrovni*, a to i tehdy, když se situace zkomplikuje anebo dozná nečekaný obrat. Protože jejich jazykové možnosti jsou více propracované (zejména mají větší slovník), budou studenti schopni vyjádřit to, co je třeba, co potřebují nebo zamýšlejí přesněji a s menší potřebou sáhnout ke kompenzačním postupům (strategiím), i když je plně nevyloučí.

1.1 Styk s úředními místy

Obecně vzato budou studenti ve styku s úředníky umět požádat o opakování, objasnění a vysvětlení jakýchkoli informací, otázek nebo dokumentů, kterým by nerozuměli a budou umět vyžádat si pomoc tlumočnicka, příp. právní poradu v případě vážnějších potíží (srovn. kap. 12).

1.1.1 Vstup do země

Studenti rozumějí příslušné dokumentaci a umějí vyplnit formuláře. Rozumějí otázkám a dovedou odpovídat na ty, které se týkají:

- osobní totožnosti;
- délky a účelu návštěvy.

1.1.2 Celní záležitosti

Studenti rozumějí příslušné dokumentaci a umějí vyplnit formuláře. Rozumějí otázkám a dovedou odpovídat na ty, které se týkají:

- předmětů podléhajících proclení;
- obsahu zavazadel a hodnoty/ceny předmětů;
- místa, odkud přijíždějí a místa, kde získali vlastněné předměty;
- určení a účelu vlastněných předmětů (pro osobní potřebu, dárky, pro obchodní účely).

1.1.3 Bezpečnostní složky

Student by měl rozumět otázkám a umět na ně odpovídat, týkají-li se:

- obsahu příručního zavazadla, kapes atd.;
- toho, zda zavazadla obsahují vyjmenované předměty (např. elektronické zařízení, zbraně - skutečné či jen hračky - apod.);
- osoby, která balila jejich zavazadla, příp. s nimi nějak nakládala.

1.1.4 Policie, dopravní strážníci atd.

Student by měl rozumět otázkám a umět na ně odpovědět, týkají-li se:

- osobní totožnosti;
- podrobností o vozidle, které řídí;

- podrobností o ztracených nebo odcizených předmětech;
- vlastní činnosti v nedávné době;
- úmyslů a důvodů případné činnosti.

Měl by:

- umět se omluvit a požádat o vysvětlení, jaké následky pro něho bude mít menší přestupek nebo porušení předpisů;
- umět se dotázat na platné předpisy a pravidla a porozumět odpovědím v takových případech jako je parkování, veřejný přístup do budov apod.;
- umět si vyžádat pomoc policie v případě nouze (např. nehody, přepadení, oloupení) a poskytnout stručný popis toho, co se stalo.

1.2 Ubytování

(viz také Dodatek A, sekce 2.1 - 6.)

1.2.1 Student by měl umět:

- zajistit si rezervaci písemně nebo telefonicky;
- informovat se o možnostech a druhu ubytování u cestovní kanceláře anebo po příjezdu do hotelu, penzionu, kempu apod.;
- vyplnit příslušnou přihlášku;
- formulovat stížnosti a zjednat si nápravu v případě nedostatečně fungujících služeb, zařízení, vybavení apod.;
- zařídit si záležitosti týkající se odjezdu, požádat o objasnění účtovaných částek apod.

1.2.2 Ubytování při dočasném pobytu

Student by měl umět:

- informovat se písemně nebo ústně o možnostech pronájmu, a to zvláště co do:
 - počtu, povahy a velikosti místností;
 - výše nájemného a podmínek pronájmu;
 - výše poplatků za veřejné služby (např. lázeňská taxa a j. místní poplatky, poplatky za plyn, vodu, elektřinu) a vybavení (nábytek a další);
 - zajištění údržby a oprav;

Měl by umět:

- vyhotovit a potvrdit seznam inventáře a jeho stavu;
- zařídit stěhování domácnosti a dohlížet na ně;
- zařídit si podle potřeby služby, údržbu a opravy;
- formulovat ústně nebo písemně stížnosti a připomínky majiteli ubytovacího zařízení.

1.3 Stravování

(viz také Dodatek A, sekce 10)

1.3.1 Stravování mimo domácnost

Studenti umějí:

- rozumět inzerci a nabídkám restauračních zařízení, jídelním lístkům apod.;
- vyjadřovat se k úrovni ubytování, stravě, cenám, pohotovosti obsluhy apod.
- zařídit si rezervaci stolu;
- objednat si jídlo a nápoje;
- vyžádat si informace o povaze a přípravě pokrmů a rozumět odpovědím;

- požádat o účet, informovat se, zda je v ceně zahrnuta daň a obsluha;
- kritizovat, příp. si stěžovat na pomalou obsluhu, nekvalitní jídlo, předražení atd.

1.3.2 Domácí stravování

Studenti umějí:

- přečíst si pokyny o bezpečném zacházení s vybavením kuchyně;
- řídit se kuchařskými předpisy a ústním poučením.

1.4 Nákupy: spotřební zboží

Studenti dokáží:

- číst inzerci a reklamy obchodů a zboží v novinách a časopisech;
- rozumět informacím vysvětlujícím povahu, použití a podmínky prodeje daného zboží;
- číst informační tabule, nápisy a popisky v supermarketech, obchodních domech apod. a popisky na obalech udávající jejich obsah a použití nabízeného zboží;
- informovat se, zda je žádané zboží na skladě a kde se dá najít;
- dojednat cenu a podmínky prodeje;
- vrátit vadné, nevyhovující nebo nevyžádané zboží, vyžádat si náhradu, výměnu, vrácení peněz atd.

1.5 Veřejná doprava

Student by měl umět:

- číst uveřejněné informace (např. jízdní řády, způsob a podmínky prodeje jízdenek);
- informovat se o tarifech jízdného, době, trasách;
- zjistit si výhody a nevýhody různých způsobů dopravy a různých dopravců (např. trvání cesty, výše jízdného, podmínky);
- opatřit si jízdenky, (žádat o vysvětlení co do cílové stanice, třídy dopravního prostředku, jízdenek pro jednu cestu příp. zpátečních, trasy, dat), zajistit si místenky apod.;
- informovat se o umístění nástupišť, východů a dalších přístupů k dopravnímu prostředku na vlakových a autobusových nádražích, na letištích a j. terminálech;
- podávat zavazadla k odeslání, používat zařízení pro úschovu zavazadel, hlásit ztrátu nebo poškození zavazadel a dalšího majetku;
- vyžádat si informace o zlevněných/zvýhodněných sazbách a jejich podmínkách.

1.6 Soukromá doprava (automobil)

Student umí:

- číst dokumentaci a vyžádat si doplňující informace, když si kupuje nebo půjčuje automobil;
- číst dopravní značky a úřední informační tabule;
- opatřit si pohonné látky, olej, vodu, vzduch a běžný servis u čerpacích a servisních stanic;
- popsat a vyjednat si opravu mechanických závad a poruch;
- v případě nehody poskytnout a získat informace o vozidle a jeho pojištění (viz také Dodatek A, 11.4 a 12).

1.7 Využití informačních služeb

Student umí:

- formulovat osobní i telefonické dotazy;
- číst informační tiskoviny, letáky apod.;
- poučit se z příruček ve veřejných knihovnách, z různých adresářů, rukověťí, průvodců apod.

1.8 Návštěva veřejných zařízení (muzeí, kin, divadel, stadionů, diskoték atd.)

Student by měl umět:

- číst průvodce po turistických zajímavostech, rubriky a přílohy v denním tisku a časopisech, informační brožury různých institucí, plakáty, letáky apod.;
- informovat se o otvírací době, vstupném, době představení, umístění a druhu sedadel;
- obstarat si vstupenky v předprodeji, nebo je zakoupit před začátkem představení;
- informovat se o toaletách, občerstvení, programu atd.;
- číst vystavené plakáty, nápisy a popisky v muzeích, na výstavách a jiné texty určené pro informaci návštěvníků.

1.9 Použití veřejných služeb

1.9.1 Pošta

Student dokáže:

- číst jednoduché vývěsky a pokyny, nápisy u přepážek;
- informovat se o sazbách (obyčejných, expresních i doporučených zásilek - dopisů, pohlednic, peněžních zásilek, balíčků, telegramů, faxů);
- koupit poštovní známky, blankety a poukázky;
- vyplnit celní prohlášení, podací lístky, poštovní průvodky a různé formuláře, blankety, tiskopisy apod.;
- používat ostatní poštovní služby podle místní nabídky.

1.9.2 Telefon

Student umí:

- číst pokyny pro použití telefonního přístroje;
- hledat v telefonních seznamech (a Zlatých stránkách);
- využívat služby dotazů na telefonní čísla.
(viz také Jazykové funkce 5.20)

1.9.3 Bankovníctví

Student by měl umět:

- číst vývěsky o pokladních službách, měnových předpisech a kurzech;
- informovat se o směnných kurzech bankovek, cestovních šeků, o účtovaných poplatcích a vyžádat si vysvětlení v případě pochybností o částkách;
- rozumět nápisům na bankomatech a podobných zařízeních;
- informovat se o možnosti založit si a používat bankovní účty.

1.9.4 Lékařské a zdravotnické služby

Student bude:

- číst vývěsky (např. ordinační hodiny, specializace lékaře, tabule s názvy nemocničních oddělení, pokyny pro pacienty);
- domluvit si telefonicky dobu prohlídky nebo vyšetření praktickým lékařem nebo v nemocnici;
- popsat zdravotní potíže a upřesnit místo a druh bolesti i další příznaky;
- rozumět pokynům a radám lékaře;
- opatřit si léky v lékárně a rozumět informacím a pokynům ústním i tištěným na obalu léku nebo na příbalových letácích.

1.10 Školská a vzdělávací zařízení (pro osoby s dočasným pobytem)

1.10.1 V roli studenta

Student je schopen:

- číst informační brožury vzdělávacích zařízení a jazykových škol a vyřídit přijímací formalitu;
- rozumět vyučovacímu, resp. vyučovanému jazyku a vyjadřovat se v něm jak při výuce, tak ve společenském styku s ostatními studenty ve třídě, o přestávkách, při jídle apod.;
- hovořit o studijních záležitostech, o studiu a výuce vůbec, o pomůckách a vybavení, společenském programu, ubytování, stravování v menzách, o finančních záležitostech a organizačních otázkách apod.;
- projednat zkoušky a zkušební termíny a (při)hlásit se na ně;
- číst pokyny pro zkoušky, zkušební zadání a otázky a řídit se jimi.

1.10.2 V roli rodiče

Student by měl umět:

- informovat se o možnostech veřejného nebo soukromého vzdělávání dětí (např. o druzích škol, podmínkách přijetí, časovém harmonogramu školního roku a potřebném vybavení);
- zařídit vše potřebné pro běžný provoz při školní docházce;
- číst poznámky, připomínky a zprávy pedagogů o pokrocích dítěte;
- navštěvovat třídní schůzky a jednat s pedagogy.

1.11 Hledání cesty

Student by měl umět:

- zeptat se na cestu v tom kterém místě a rozumět odpovědím;
- číst mapy (automapy, informace o dopravní síti vlaků, autobusů a metra a další informační a směrové tabule a pokyny);
- informovat se u pracovníků dopravních zařízení nebo jiných osob, jak se kam dostat, kam vede daná silnice nebo trať nebo kam jede daná linka;
- poskytovat podobné informace druhým osobám.

1.12 Zaměstnání

1.12 Jako osoba s dočasným pobytem má student umět:

- ucházet se o pracovní povolení;

- informovat se (u zprostředkovatelských kanceláří nebo na pracovních úřadech) o volných místech a o druhu, povaze a podmínkách zaměstnání (např. o povaze pracovní činnosti, platu, pracovní době, volnu a dovolené, délce výpovědní lhůty);
- číst nabídky pracovních příležitostí;
- ucházet se o zaměstnání písemně i ústně (při osobním pohovoru), informovat ústně nebo písemně o osobních údajích, kvalifikaci a praxi a odpovídat na otázky v tomto směru;
- vyřídit si formality při nástupu do zaměstnání;
- rozumět pokynům ohledně zadávaného pracovního úkolu a otázkami si vyjasnit případné nejasnosti;
- rozumět předpisům o ochraně zdraví a bezpečnosti při práci;
- hlásit úrazy a uplatňovat pojišťovací nároky;
- využívat možnosti sociálního zabezpečení;
- přiměřeným způsobem komunikovat s nadřízenými, spolupracovníky a podřízenými;
- účastňovat se společenského života podniku nebo instituce (např. v podnikové jídelně, sportovních nebo a společenských klubech apod.).

1.12.2 Jako osoba začleněná do hostitelské komunity

- má být student schopen pomáhat jiným osobám (ať rodilým nebo nerodilým mluvčím, návštěvníkům anebo usedlíkům) se svrchu popsanými záležitostmi.

1.13 Soukromá pohostinnost

(viz také Jazykové funkce: společenský styk)

1.13.1 V roli hostitele:

Student by měl umět:

- pozvat ústně nebo pozvánkou;
- přivítat a pozdravit hosty;
- seznámit je s uspořádáním bytu nebo domu;
- zachovávat společenské zvyklosti a napomáhat společenskému dění;
- vyměňovat si informace na osobní i společenská témata;
- přijímat nebo si vyměňovat suvenýry nebo drobné dárky;
- rozloučit se s hosty a přiměřeně reagovat na projevy uznání.

1.13.2 V roli hosta

Student by měl umět:

- přiměřeně formulovat ústní nebo písemné přijetí či odmítnutí pozvání;
- pozdravit se s hostiteli a ostatními hosty, ať už je známe nebo ne, či ať už jsme jim byli představeni nebo ještě ne;
- chovat se podle společenských zvyklostí a přispívat ke společenskému dění;
- vyměňovat si informace na osobní a veřejná témata;
- nabídnout květiny nebo jiné drobné dárky;
- vyjádřit uznání za projevenou pohostinnost;
- rozloučit se a podle potřeby potvrdit nebo sjednat cestovní plány.

2. Společenský styk

Student umí rozmlouvat s rodilými nebo nerodilými mluvčími na široké škále námětů týkajících se běžného života, zkušeností, názorů apod. Na úrovni *B 2* tato jeho schopnost běžně překračuje poměrně stručné konverzační obraty přiměřené *Prahové úrovni B1* tím, že mluvčí rozumí i delším úsekům souvislého projevu a argumentace a sám je produkuje.

Student dovede:

- vyměňovat si informace;
 - vyjádřit vlastní stanoviska, názory, emoce či přání a rozumět po těchto stránkách druhým lidem;
 - dohodnout si spolupráci a postupovat smluveným způsobem, a to vše s ohledem na libovolné téma, jako např.:
 - osobní život a poměry;
 - životní podmínky, bydlení a provoz domácnosti;
 - zaměstnání, povolání, obor;
 - vzdělání;
 - zájmy, záliby, koníčky;
 - cestování, navštívená místa, oblasti, pamětihodnosti;
 - zboží, nákupy, ceny;
 - jídlo a pití;
 - společenské vztahy, náboženské přesvědčení a zvyklosti;
 - politika, denní události, ekonomické, sociální a kulturní záležitosti;
 - podnebí, počasí;
 - jazyky, učení se jazykům a obtíže s tím spojené.
- (Podrobněji v kap. 7 a Dodatku A)

3 Zacházení s texty

Student rozumí mluveným i psaným textům, týkajících se situací, které jsou popsány svrhu v oddílu 1 a tématům v oddílu 2 a které se vyznačují následujícími rysy:

- mají přehlednou stavbu jak po stránce obsahové, tak formální;
- informace v nich obsažené jsou formulovány výslovně a/nebo není třeba si smysl složitěji vyvozovat, příp. si jej vykládat;
- porozumění nevyžaduje zvláštní míru zasvěcenosti do cizích kulturních poměrů;
- jsou k dispozici ve snadno dostupné podobě:
 - texty jsou psané čitelně, příp. na stroji nebo počítači a kde je třeba, opatřeny titulky, členěny do odstavců, doprovázeny obrázky atd.;
 - mluvené texty mají minimální zvukové zkreslení a rušivé zvuky z pozadí, používá se v nich standardní gramatika a výslovnost, anebo se takovému standardu co nejvíce přibližují a rychlost přednesu nepřesahuje obvyklou míru.

Na úrovni *B 2* dovede student přiměřeně zvládnout různé typy textů podle svých potřeb a záměrů, umí se dostat k jádru sdělení nebo k důležitým detailům anebo naopak číst, příp. naslouchat pozorně a se soustředěním na podrobnosti a kde je to nutné (příp. možné) používat pomůcky, příručky apod. Na této úrovni si student v mnohem větší míře dovede poradit i s obsahem, který není formulován výslovně, je zmírněně eufemismy, zabarven ironií a vyjádřen metaforicky nebo obsahuje ne zcela povědomé kulturní prvky (pokud jsou v textu dostačující vodítka umožňující pochopení a výklad). Na úrovni *B 2* student přečte dobře čitelný rukopis nebo text psaný na stroji/počítači i v případě, že jsou v něm chyby a že má tisk

sníženou typografickou kvalitou (je málo kontrastní, nezřetelný nebo rozmazaný). Student rozumí slovu mluvenému v tempu normálního hovoru (kol. 150 slov za minutu) s běžnou mírou nedbalé výslovnosti, případně zabarvenému regionálními nebo jinými prvky běžně používanými ve standardním vyjadřování (ne však těm, které obsahují gramatické nebo lexikální dialektismy). Na úrovni *B 2* bude student rozumět mluvenému projevu i v poněkud hlučnějším prostředí nebo zvukově nepřilíš zkreslenému, pokud je sdělení povědomé nebo očekávané. Je schopen pochytit zvukovou podobu i neznámých slov, zapamatovat si je a později si ověřit jejich grafickou podobu i význam.

4 Zvyklosti, konvence a společenské rituály

V souvislosti s oddíly 1 a 2 student vnímá a respektuje důležité společenské konvence, např.:

- *nejazykové*: fyzický kontakt: (podávání rukou, líbání, doteky), gestikulaci, mimiku apod.;
- *jazykové*: slovní způsoby upoutání pozornosti, způsoby oslovování, stupeň formálnosti/neformálnosti, střídání v dialogu, ukončení kontaktu atd., jakož i běžné zdvořilostní zvyklosti (viz kapitola 11).

Student je rovněž obeznámen s příslušnými společenskými rituály a zvyklostmi, např.:

- při návštěvách (vhodná doba příchodu, předávání dáreků, přijatelné náměty konverzace atd.);
- při jídle a pití;
- při přijímání a odmítání nabídek atd.

5 Vyhodnocovací postupy

Ve spojitosti s oddílem 3 dovede student využívat přiměřené interpretační strategie jak v roli čtenáře, tak v roli posluchače, např.:

- rozlišovat, co je hlavní a co vedlejší;
- odlišovat fakta od komentáře;
- rozpoznat podstatu sdělované informace včetně určení toho, jakému druhu adresátů je text určen, i toho, jaké jsou postoje a záměry autora, a rovněž vyvození závěrů z toho, co se v textu říká výslovně;
- využívat různá vodítka, jako jsou titulky, obrázky, typografická úprava (půltučné/tučné písmo, kurzíva, podtrhávání, členění na odstavce) a v mluvených textech zvykové prostředky členění, jako je umístění důrazu, frázování, pauzy, modulace hlasu apod.

6 Společenskokulturní zřetele

Student je do určité míry obeznámen s charakteristickými rysy kultury v zemi, kde je daný jazyk užíván, a to především jako rodný jazyk obyvatel. Takové rysy se týkají zvláště:

- každodenního života;
- životních podmínek;
- mezilidských vztahů;
- hlavních hodnot a postojů.

Na úrovni *B 2* si studenti uvědomují rizika možných nedorozumění pocházejících z rozdílnosti kultur a s nimi souvisejících obyčejů a zvyklostí (viz oddíl 4). V evropském rámci si uvědomují hlavní společenskokulturní rozdíly mezi jejich vlastním

společenstvím a společenstvím rodilých mluvčích češtiny a jsou schopni odlišit pouhé stereotypy od skutečnosti. Mají-li co do činění s jinými mluvčími (zejména nerodilými) českého jazyka, s jejichž kulturním pozadím nejsou obeznámeni, dávají si zvýšený pozor na možné známky kulturních odlišností a berou na ně ohled. Zejména postupují citlivě při vzájemném informování o kulturním pozadí, o chování a o tom, co se v daném prostředí očekává.

7 Kompenzační postupy

Student dokáže využívat postupy a strategie, kterými překonává případné mezery a nedostatečnosti ve své jazykové i věcné vybavenosti např.:

- využití spolupráce partnera při překlenutí mezer ve znalostech;
- získání tolerance partnera;
- umění sdělit, co je třeba navzdory nedostatečné znalosti jazykových prostředků;
- umění odvodit si smysl textu, přestože obsahuje neznámé prvky;
- využívání vhodných příruček, jako jsou výkladové a překladové slovníky, věcné i tématické slovníky, gramatiky, encyklopedie, elektronické pomůcky a ostatní podpůrné prostředky a materiály.

Kapitola 4

Cíl: Složky konkretizace

B 2 podobně jako předcházející stupně *Prahová úroveň (B 1)* a *A 2* je pojata jako příspěvek ke zdokonalení komunikace, a to především mezi Evropany bez ohledu na původ, prostředí a postavení. Komunikativní přístup si klade za cíl umožnit studentům, aby používali daného cizího jazyka pro vlastní účely. Jaké jsou to účely, to záleží na osobnosti, okolnostech, potřebách a zájmech jednoho každého z nich. To vše se nikdy nedá plně určit předem, ale vycházíme-li z konkrétní cílové skupiny, ať je jakkoli různorodá, můžeme se aspoň pokusit pojmenovat to, co s největší pravděpodobností budou muset nebo chtít všichni pomocí daného jazyka dělat. Abychom tohle dokázali, musíme se snažit určit, v jakých situacích budou pravděpodobně jazyk užívat, jaké role v nich budou hrát a s jakými záležitostmi se budou muset vypořádat. Tohle všechno, zvláště když chceme být podrobní, je v jistém smyslu věcí dohadu. Jestliže však využijeme společné zkušenosti, svou znalost světa a toho, na čem se víceméně shodujeme, budou to dohady přinejmenším poučené. Je třeba si uvědomit, že poznání, kterým nyní disponujeme, není nikterak zanedbatelné. Můžeme ho najít v četných studiích, které byly od doby uveřejnění původní verze *Prahové úrovně* (autoři zde míní vydání z roku 1975 - pozn. české redakce) publikovány, a dá se v takové nebo onaké míře najít ve všech materiálech komunikativně orientovaných, které vznikly v posledních patnácti letech. Celkově se dá říci, že předpoklady původní *Prahové úrovně* došly přijetí, což nám nyní umožňuje pohybovat se s větší spolehlivostí, než jsme mohli v době vydání verze původní. Nemělo by se však zapomínat, že všechny předpoklady stojí jen na tom, co mají příslušníci velmi široké skupiny vymezené v kapitole 2 v nejširší míře společného a že veškeré, byť nepochybně závažné, individuální rozdíly mezi nimi jsou záměrně odsunuty stranou. Tím chceme říci, že úroveň *B 2* je pouze formulací cílů obecných, a navíc formulací takovou, která by nikdy neměla být považována za něco definitivního a uzavřeného, ale naopak měla by být aplikována pružně a tvořivě.

V předcházejících kapitolách o obecné a rozšířené charakteristice jsme popsali cíle úrovně *B 2* v celkových obrysech. Nyní jde o to, jak mají být co nejužitečněji naplněny, jak se mají promítnout do souboru prvků a složek sloužících těm, pro které je toto upřesnění určeno.

Vycházíme ze situací, ve kterých se studenti velmi pravděpodobně ocitnou. Každá taková situace klade na komunikativní vybavenost své vlastní nároky. Zároveň však je tu mnoho společného, co bychom mohli označit jako obecnou komunikativní způsobilost. A tak popis toho, co budou muset umět studenti dělat, zahrne jednak složky této obecné způsobilosti, jednak onen specifický nárok, který je vyvolán každou uvažovanou situací o sobě.

Obecná způsobilost, které je zapotřebí ve většině komunikativních situací, bude předmětem daleko největší části naší konkretizace. Specifické způsobilosti bude ve skutečnosti věnována jen jediná složka, těsně vázaná na určitou danou situaci a mající, jak se dá očekávat, povahu převážně konkrétních slovníkových položek.

Komunikativní přístup nepovažuje znalost jazyka, jakkoli je žádoucí, za cíl sám o sobě. Cílem je umět jazyk užívat, dělat jím to, co jím dělat chceme nebo potřebujeme. Proto při konkretizaci cílů začínáme vypočtením toho, co se pomocí jazyka dělá. Máme na mysli takové věci jako je popisování, kladení otázek, popírání, děkování, omluvy, vyjadřování citů a pocitů atd. atd. To všechno označujeme jako *jazykové funkce (komunikativní funkce výpovědi)*. Když tedy řekneme „*Promiňte*“, plníme funkci omluvy nebo výrazu politování. Proto tedy první složka konkretizace má podobu seznamu takových jazykových funkcí, se kterými se budou muset umět členové cílové skupiny vyrovnat. Příslušné kategorie

a exponenty v kapitole 5 jsou oproti *Prahové úrovni B 2*, která už sama o sobě má široký záběr, obohaceny jen mírně.

Jazykové funkce se ovšem nevznášejí ve vzduchoprázdnu, aniž by na něco odkazovaly. Řeknu-li „*Promiňte*“, omlouvám se za něco, i když to třeba ani nemusím vyjádřit výslovně, protože to vyplývá ze situačního kontextu, ve kterém výpověď činím. Jestliže však řeknu „*Promiňte, že jdu pozdě*“, pak výslovně pojmenovávám určitou představu, představu „opožděnosti“. Takové představy, které souvisejí s jazykovými funkcemi, se tu označují jako *pojmy*. Rozlišujeme *pojmy obecné* a *pojmy specifické*.

Obecné pojmy jsou takové, které se objevují téměř v každé situaci, zatímco *specifické pojmy* se typicky vyskytují jen v situacích zvláštních, speciálních. Ve většině situací vyvstane nutnost mluvit o čase, místě, vlastnostech, množství, nebo nutnost vyjádřit vztahy mezi entitami atd. Takové věci tedy budou zařazeny do kapitoly 6 pod označení „*obecné pojmy*“. Na druhé straně o takových věcech, jako je jízdni řád, se bude pravděpodobně mluvit jen v souvislosti s cestováním, o bramborách v souvislosti s jídlem nebo zemědělstvím. Takové situačně a tematicky vázané představy budou zařazeny do kapitoly 7 a Dodatku A. Tyto části také obecně definují, co mají mluvit v dané situaci vzhledem k tématu umět dělat. To má usnadnit výběr takových položek, které jsou pro danou cílovou skupinu zvlášť potřebné.

Na úrovni *B 2* se od studentů očekává, že pokročí nad *Prahovou úroveň* v celé řadě ohledů. Budou disponovat bohatším slovníkem umožňujícím, aby uchopili konkrétnější rysy situací jinak už předtím zahrnutých do *Prahové úrovně*. Tam, kde se bude týkat témat a úkolů sdílených všemi, se pak dá předpokládat, že se tím upevňuje a rozšiřuje něco jako „společné jádro“ učení se jazyku. Studenti však přece budou jistě chtít o svých zvláštních zájmových, kulturních i profesionálních záležitostech mluvit do větší hloubky s lidmi, kteří podobné zaměření sdílejí. Slovník pro takové účely nelze ovšem konkretizovat jakožto obecný cíl učení/výuky. Co ale lze udělat, je pojmenovat kategorie, v jejichž rámci budou studenti obohaceni svými životními zkušenostmi prohlubovat svou slovní zásobu. Zde opět odkazujeme na kapitolu 7 a Dodatek A.

Konkretizace jazykových funkcí, obecných pojmů a specifických pojmů ve spojitosti s tematickými okruhy znamená, že jsme určili základní stavební kameny komunikace. Tyto složky ovšem nevystupují izolovaně, nýbrž jsou vzájemně propojeny. Ve většině vět jsou obsaženy všechny tři. Takové „*Omlouvám se, že jdu pozdě k obědu*“ spojuje funkci „omluva“ s obecným pojmem „opožděnosti“ a speciálním pojmem „oběd“. Je pochopitelné, že takových propojení je velmi mnoho, a tím také vyjadřovací síla i u jednoduchých vět velmi vzrůstá. Podíl takových jednoduchých útvarů, příp. jejich krátkých sledů na realizaci dialogických replik se tak stává vhodným cílem pro úroveň *A 1*. V kapitole 8 se předvádí, jak v ústním styku takové sledy velmi účinně fungují. *Prahová úroveň* rozšiřuje v tomto smyslu možnosti studentů do té míry, že už dovedou vyjadřovat propojenost a návaznost myšlenek a obsahů sevřenějším a explicitnějším způsobem a lépe naplňují schémata očekávaného průběhu řečového procesu. A pokud taková schémata chybí, dají přednost tomu vyjadřovat se nekomplikovaně ve shodě se „zásadou kooperace“, tj. mluvit prostě, otevřeně a věcně. Tím nejlépe přispějí ke zdárnému průběhu věcí. Na úrovni *B 2* student vládne už vyjadřovacím potenciálem do té míry, že se dovede pozvednout nad stereotypní klišé a schémata a vyjadřuje se pružněji, více odstíněně a účinně. Tím se zabývá kapitola 8.

Úroveň *B 2* také předpokládá, že mluvené i psané texty, kterými se budou chtít studenti zabývat, budou delší, obsahově bohatší a pestřejší, než tomu bylo na *Prahové úrovni B 1*. Zde musíme rozlišovat mezi texty, které použijeme jako výukový materiál, jako prostředek k naplnění různých komunikativních cílů (jako např. prozaické úryvky z učebnic anebo výňatky ze současných povídek a románů jakožto ukázky konverzačních struktur a strategií) a takovými texty, ke kterým vede studenty jejich vlastní autentický zájem a zaměření. Právě tohoto posledního případu se dotýká kapitola 9.

Právě tak nemáme v kapitole 10 na mysli materiály pro jazykové kurzy nebo zkoušky, nýbrž podíl autentických písemných projevů v běžném životě těch, kdo se už dostali na úroveň *B 2*. Vzhledem k tomu, že *B 2* není orientována na oblast odborné, profesionální a profesní, význam dovednosti písemného vyjadřování jakožto společného cíle je poměrně omezený. Jde především o různé typy dopisů a neformálních formulací. Je pravděpodobné, že někteří studenti - ale asi jich nebude mnoho - budou podle okolností používat psané projevy více, nebo naopak méně. Postupně se bude zřejmě s rozvojem informačních technologií postavení a podoba psaných sdělení v běžném životě proměňovat. Máme však zato, že tak daleko vývoj dosud nedospěl.

Dorozumívání uvnitř jazykového společenství je do velké míry ovládáno společenskými zvyklostmi, které řídí „kdo říká co, komu, jak, kdy a kde“. (Srov. článek D. Hymese z r. 1971 „On Communicative Competence“ přetištěný ve sborníku *Sociolinguistics*, který vydali J. B. Pride a J. Holmes v r. 1972 ve vydavatelství Penguin.) Už i na *Prahové úrovni B 1*, kde se počítá s projevy, které co do stylu (registru) jsou pokud možno neutrální a svou povahou jasné a jednoznačné, se předpokládá povědomí o tom, jakou roli hraje společenskokulturní kontext při jazykovém a jiném chování, když se chceme vyvarovat nedorozumění pocházejících ze stýkání různých kultur. Na úrovni *B 2* se student s příslušnými zvyklostmi seznámí lépe a bude schopen ve svém vyjadřování pružněji reagovat na potřebu větší, nebo naopak menší míry formálnosti či hovorovosti podle dané příležitosti, přizpůsobí se zdvořilostním zvyklostem hostitelského společenství, bude lépe vnímat kulturní rozdíly a bude vůči nim celkově citlivější. Těmito otázkami se zabývá kapitola 11.

Při mnoha příležitostech se studenti ve skutečném životě dostanou do situací, kdy jejich dovednosti a znalosti nebudou dostatečné. Úspěch komunikace pak bude záležet na tom, jak si budou umět poradit, jak dovedou své mezery překlenout a potíže obejít s využitím kompenzačních strategií. Tento um je zvláště důležitý v ranějších stádiích učení, kdy je jazykový potenciál dosud dost omezený. Problémy však nemizí úplně ani na úrovni *B 2*. Potencionál studentů je sice rozvinutější a oni jím také vládou lépe, ale na druhé straně jejich náročnost přiměřeně narůstá. Vyvrálí dospělí mluvčí, kteří najednou musejí těžce zápolit se slovy a jejich významy, nezdědky shledávají, že jejich „chatrná výzbroj“ v dané situaci nestačí. Kompenzační strategie, které si osvojili v rámci *Prahové úrovně B 1*, o nichž se pojednává v kapitole 12, nejsou tedy zdaleka zbytečné a při vzrůstající zkušenosti mohou být i lépe uplatňovány.

Při přechodu od *Prahové úrovně k B 2* se bude jazykový rozvoj studentů rozcházet, podobně jako se budou lišit jejich zájmy a zkušenosti. Individualizovaný přístup, který tento rozvoj nutně přináší, ale také znamená, že se po studijní stránce budou muset více spoléhat sami na sebe. Odpovědnost za výsledky se budou ve zvýšené míře přesouvat z učitele na žáka, a ten na to musí být náležitě připraven a vybaven. Nelze se tedy dívat na znalosti, dovednosti a postoje umožňující studentům autonomní fungování jako na nějaké pouhé „odstřížení“ od procesu učení, ale jako na něco, co se musí záměrně a účelně pěstovat. Tomu se věnuje kapitola 13.

Student úrovně *B 2* se nepropracoval na vyšší úroveň pouze co do zvýšeného objemu „učiva“, ale daleko více co do stupně umu, s kterým dovede se svou výzbrojí zacházet. Kvalitativní rozvoj je přinejmenším stejně důležitý jako růst kvantitativní. Pojem „prahovosti“ je založen na maximálním využití relativně minimálních prostředků. „Minimálnost“ ale v sobě slučuje hledisko kvality právě tak jako kvantitativní. Na *Prahové úrovni* je měřítkem úspěšnosti komunikace. Student, kterého neuspokojí, jak se jazykově vyrovnává s běžnými životními situacemi, nebude možná nakonec ani tak chtít, aby se mu předkládaly situace další a další, jako si spíš přát zlepšit svůj výkon a zmenšovat tak mezeru zejíci mezi tím, s čím se vyrovnává v rodném jazyce a v jazyce cizím, a tak lépe vystihnout své vlastní pocity a myšlenky. Necítíme se povolání k tomu, abychom kvantifikovali kvalitu podobným

způsobem, jako to děláme s obsahem, přece se však v kapitole 14 věnujeme takovým dovednostním parametrům, jako je přesnost, výstižnost a plynulost.

Po diskusi v kapitole 15 zabývající se „vedlejšími produkty“ učení se jazykům, které jsme však nepovažovali za nedílnou složku sledovaného cíle, následují dodatky věnované za prvé doporučeným položkám slovníku v oblasti specifických pojmů, které lze využít v rámci témat kapitoly 7 (tj. Dodatek A), za druhé gramatické na úrovni *B 2* (Dodatek B) a za třetí výslovnosti a intonací na úrovni *B 2* (Dodatek C).

Ostatní dodatky *Prahové úrovně* nejsou v *B 2* opakovány. Jelikož *B 2* zahrnuje *Prahovou úroveň*, podobně jako ta zase zahrnuje *A 2*, zůstávají tyto dodatky na této vyšší úrovni v platnosti. A protože jsou uživatelům k dispozici na úrovni předcházející, nepovažovali jsme za užitečné je zde mechanicky opakovat. Abychom vyloučili možný mylný dojem, že jsme v *B 2* zastánci přesně vymezeného slovníku, neuvádíme zde ani celkový slovní rejstřík těch položek, které jsou exponenty kategorií v kapitolách 5, 6 a v Dodatku A. Vzhledem k učiněným zkušenostem jsme nepovažovali za nutné pořizovat zde věcný rejstřík.

Kapitola 5

Jazykové funkce (komunikativní funkce výpovědi)

Úvod

Podobně jako studenti *Prahové úrovně* přejí si i studenti *B 2* užívat jazyk (v našem případě češtinu) k tomu, aby projednávali běžné záležitosti každodenního života a vytvářeli vztahy s dalšími mluvčími tohoto jazyka v situacích, které je spojují. Z tohoto důvodu mezi jazykovými funkcemi na těchto dvou úrovních neexistuje zásadní rozdíl. *Prahová úroveň* pokrývá dostatečně široké pole, byť tak činí za pomoci značně omezených prostředků. Student *B 2* obsáhne z větší části pole stejně rozsáhlé. A tak jako studenti *Prahové úrovně*, tak i studenti *B 2* budou potřebovat sdělovat fakta, popisovat lidi a věci a vyprávět o různých událostech (viz Oddíl 1.2). Je samozřejmé, že rozsah oznamovacích vět, které bude student *B 2* schopen použít, bude mnohem širší. To je z větší části díky prostředkům vyjadřujícím obecné a speciální pojmy než funkcím samotným. (Neměli bychom zapomínat, že materiál, na kterém jsou založeny exponenty funkcí, je rovněž k dispozici - často pouhou změnou osoby nebo času - abychom na tyto funkce odkázali ve vyprávění či popisu. Věta „Nemám náladu.“ vyjadřuje mou špatnou náladu, zatímco věty „Neměl jsem náladu.“ nebo „Nemá náladu.“ spíše podávají sdělení, než aby vyjadřovaly zmíněné duševní rozpoložení.) A tak jsme, až na drobnější změny, neshledali důvodu měnit široký rozsah kategorií, podle nichž jsou jazykové funkce klasifikovány.

Jazykové funkce pro *B 2* a doporučené exponenty s příklady.

1 SDĚLOVÁNÍ A HLEDÁNÍ FAKTICKÝCH INFORMACÍ

1.1 IDENTIFIKACE

1.1.1

demonstrativa s příslušnými

gesty

to

tohle

tamto

toto

tohleto

tohlenc

tohlencto

tohle/to/ tohlencto ne

ne tohle/to/tohlencto

ten/tenhle/tenhleten

adjektivum

ten/tenhle/tenhleten s + /

adjektivum, substantivum

ten/tenhle/tenhleten +

Tohle ne, tamto.

Ne tohle, tamto.

Ten malý. Tahle malá. Tohleto nový.

Ten s velkým nosem.

Tahle s blond vlasy.

Tohleto s novou karosérií .

Ten, který má velký nos.

1.1.2

	<i>který/co + vztažná věta</i>	Tahle, která má blond vlasy. Tohleto, co má novou karosérii. To jsem já.
1.1.3	to/tohle/tohlenc <i>být + osobní zájmeno</i>	Tohle jsme my.
1.1.4	<i>osobní zájmeno v důrazové pozici na začátku nebo na konci (sloveso)</i>	Já. Já jsem tam byl. Já jsem to udělal. Byl jsem tam já. Udělal jsem to já.
1.1.5	<i>substantivum v N (to/tohle) (být)</i>	Můj přítel. Tohle je můj přítel. Divadlo. To je divadlo.
1.1.6	<i>být + substantivum v N</i> <i>být + substantivum v N/I</i>	John je Američan. Jsem Čech. Jsem učitel. Petr je učitelem.
1.2	REFEROVÁNÍ (POPISOVÁNÍ, VYPRÁVĚNÍ)	
1.2.1	přímá řeč	<i>věta oznamovací nominální grupa na začátku věty</i> Vlak odjel.
1.2.2		<i>nominální grupa na konci věty</i> Na rohu ulice je banka.
1.2.3	nepřímá řeč	<i>slovesa sdělování a myšlení že obsahové věty</i> Říká, že už vlak odjel. Myslím, že už vlak odjel.
1.2.4	referování o zjišťovací otázce	<i>ptát se/zeptat se nebo jiné sloveso vyjadřující zjišťování jestli zda/li -li</i> Zeptal se, jestli mám čas. Zeptal se, zda mám čas. Chtěl vědět, zdali mám čas. Zeptal se, mám-li čas.
1.2.5	referování o doplňovací otázce	<i>ptát se/zeptat se nebo jiné sloveso vyjadřující zjišťování</i> Zeptal se, kdo to je. Chtěl vědět, kdo to je. Zeptal se, kdy přijdou.
1.3	REKTIFIKACE	Zajímalo ho, kdy přijdou.
1.3.1		To je DIVADLO. Vlak ODJEL.
1.3.2	oprava pozitivního sdělení (Např. To je Brno. Petr odjel.)	
	(ale) ne <i>(negativní sloveso)</i>	NE. Ale NE. Ne, není. Ale NE, není. Ne, neodjel. Ale NE, neodjel.
1.3.3	ne	Ne, to není Brno.
	<i>věta s negativním slovesem</i>	Ne, Petr neodjel.
1.3.4	(ale) ne tak to není <i>negativní věta</i>	Ne, tak to není. To není Brno. Ale ne, tak to není. Petr neodjel.

1.3.5	<i>intenzifikace pomoci částic</i> (ale) přece (vž)dyť (přece)	To ale přece není Brno. Přece neodjel. Vždyť to není Brno. Vždyť přece neodjel. Dyť přece to není Brno.
1.3.6 oprava negativního sdělení (Např. Petr není Slovák. Nenapsali to.)	ale ano ale jo <i>pozitivní sloveso</i>	Ale ANO, je. Ale ANO, napsali. Ale jo, je. Ale jo, napsali.
1.3.7	ale ano ale jo <i>věta s pozitivním slovesem</i>	Ale ano. Petr je Slovák. Ale jo. Napsali to.
1.3.8	ale ano, je to tak ale jo, je to tak <i>věta s pozitivním slovesem</i>	Ale ano, je to tak. Petr je Slovák. Ale jo, je to tak. Napsali to.
1.3.9	<i>intenzifikace pomoci částic</i> (ale) přece (vž)dyť (<i>zájmeno osobní</i>) přece	Je přece Slovák. Ale přece to napsali. Vždyť on je přece Slovák. Dyť von je přece Slovák. Vždyť to přece napsali.
1.4 OTÁZKY		
1.4.1 otázka zjišťovací (očekáváme potvrzení nebo popření informace)		
1.4.1.1	<i>sloveso v určitém tvaru inverze subjektu</i>	Máte čas? Přišli všichni včas?
1.4.1.2 ověřování	<i>sloveso v určitém tvaru bez inverze subjektu</i> jestlipak	Všichni přišli včas? Jestlipak všichni přišli včas?
1.4.1.3 ověřování se stínem nedůvěry	vědět jistě, že	Viš jistě, že přišli všichni?
1.4.1.4 vybízíme k jednoznačnému souhlasu nebo popření	seš si jistej, že tak <i>sloveso v určitém tvaru</i> nebo ne (<i>sloveso v určitém tvaru</i>)	Seš si jistej, že přišli všichni? Tak věděl jsi to nebo ne? Tak pojeděš tam nebo nepojeděš?
1.4.1.5 tázací dovětek u pozitivní věty	že (ano) ano že (jo) jo vid'/vid'te co	Odešli dřív(e), že? Odešli dřív, ano? Odešli dřív, že jo? Odešli dřív, jo? Odešli dřív, vid'te? Odešli dřív, co?

1.4.1.6 tázací dovětek u negativní věty

že (ne)	Nekoupili to, že? Nekoupili to, že ne?
vid'/vid'te	Nekoupili to, vid'?
co	Nekoupili to, co?

1.4.2 otázka doplňovací (zjišťujeme informaci)

1.4.2.1 o ději

1.4.2.1.1 o situaci

co se děje?
co je
co se stalo?

1.4.2.1.2 o činnosti

co
dělat

Co dělá Petr?
Co jste dělali včera?

1.4.2.2 o nějaké osobě o profesi nějaké osoby

kdo
čím

Kdo je ten muž?
Čím je vaše sestra?

1.4.2.2.2 určujeme osobu ze třídy osob

který

Který student dnes chybí?

1.4.2.3 o nějaké věci

co za
co

Co je to za člověka?
Co to je?

1.4.2.3.1 určujeme věc ze třídy věcí

který

V kterém hotelu bydlíte?

1.4.2.4 o kvalitách někoho nebo něčeho

co za
jaký

Co je to za knihu?
Jaký je to člověk? Jaká je to kniha?

1.4.2.5 o posesi

co je to za
čí

Co je to za člověka? Co je za knihu?
Čí jsou to rukavice?
Čí jsou ty rukavice?

1.4.2.6 o okolnostech

místo

kde

Kde je moje tužka?

cíl

kam

Kam jde Pavel?

směr

kudy

Kudy se dostanu k nádraží?

výchozí bod

odkud

Odkud jste?

nebo původ

čas

kdy

Kdy přijdou hosté?

čas udaný v hodi-
nách

v kolik

V kolik přijdou hosté?

čas udaný ve
dnech

na kdy

Na kdy máte pozvánku?

délka trvání děje

jak dlouho

Jak dlouho hráli fotbal?

délka intervalu

za jak dlouho

Za jak dlouho se vrátíte?

na jak dlouho

Na jak dlouho odjíte?

frekvence děje

jak často

Jak často chodíte do kina?

začátek platnosti
děje

odkdy

Odkdy jsou v lékárně?

konec platnosti

dokdy

Dokdy musíš být doma?

děje

do kolika

Do kolika musíš být doma?

způsob

jak

Jak se to dělá?

1.4.2.7	o míře kvantita	kolik jak mnoho/moc/hodně	Kolik studentů je ve skupině? Jak mnoho peněz máte na účtu v bance?
	intenzita	jak moc/jak hodně kolik	Jak moc toho ví? Kolik jste toho udělal?
	cena	kolik co	Kolik to stojí? Co to stojí?
	vzdálenost	jak daleko	Jak daleko je do Plzně?
	rychlost	jak rychle	Jak rychle jede to auto?
	výška	jak kolik	Jak jste vysoký? Kolik měříte?
	věk	jak vysoko kolik jak starý	Jak vysoko skáče? Kolik je vám let? Jak jsi starý?
1.4.2.8	o příčině, o důvodu	proč	Proč jsi to řekl?
1.4.2.9	důrazová forma otázky	<i>tázací adjektivum/adverbium</i> -pak (<i>suffix</i>)	Kdopak to byl? Copak děláte? Kdypak přijde? Jakpak se máte?

1.5 ODPOVĚDI NA OTÁZKY

1.5.1 odpověď na zjišťovací otázku

1.5.1.1	potvrzení informace	ano jo (<i>pozitivní sloveso</i>) <i>věta s pozitivním slovesem</i>	Ano. Jo. Ano, mám. Jo, mám. Mám čas.
1.5.1.2	popření informace	ne (<i>negativní sloveso</i>) <i>věta s negativním slovesem</i>	Ne. Ne, nemám. Nemám čas.
1.5.1.3	nemožnost potvrzení nebo popření informace	nevím já ti/vám nevím já už si nepamatuju	Já ti nevím.

1.5.2 odpověď na doplňovací otázku

1.5.2.1.1	(Co se děje?) (Co je?) (Co se stalo?)	Prší. Začalo pršet.
1.5.2.1.2	(Co děláte?) (Co dělá?)	Čtu. Petr čte.
1.5.2.2	(kdo?)	To je pan Dvořák.
1.5.2.2.1	(čím?)	Je učitelka/učitelkou.
1.5.2.2.2	(který?)	Dnes chybí Petr.
1.5.2.2.3	(co za?)	To je náš ředitel.
1.5.2.3	(co?)	To je počítač.
1.5.2.3.1	(který?)	V tomhle. V tom nalevo. V tom vysokém. V Hiltonu.
1.5.2.4	(co za?)	Je to román.
1.5.2.5	(jaký)	Ta kniha je zajímavá.

1.5.2.5.1	(co za?)	Je to velmi schopný ředitel. Je to velmi zajímavá kniha.
1.5.2.6	(čí?)	To jsou moje rukavice. Ty rukavice jsou moje. Ty rukavice jsou Petrovy.
1.5.2.7	(kde?) (kam?) (kudy?) (odkud?) (kdy?) (v kolik?) (na kdy?) (jak dlouho?) (za jak dlouho?) (na jak dlouho?) (jak často?) (odkdy?) (od kolika?) (dokdy?) (do kolika?) (jak?) (kolik?) (jak mnoho/moc/hodně?) (jak moc/hodně?) (kolik?) (kolik to stojí?) (co to stojí?) (jak daleko?) (jak rychle?) (jak vysoký?) (kolik měříte?) (jak vysoko?) (kolik je vám let?) (jak starý?)	Na stole. Na poštu. Touhle ulicí. Z Brna. Před večeří. V šest hodin. Na středu. Jednu hodinu. Za hodinu. Na dva měsíce. Jednou za měsíc. Od středy. Od osmi ráno. Do večere. Do osmi večer. Snadno a rychle. Je jich dvacet. Mám tam čtyři tisíce. Hodně. Málo. Stojí to asi 50 Kč. Je to asi 100 km. Asi 50 km za hodinu. 180 cm. 2 metry. Je mi 30 let.
1.5.2.8	(proč?)	Protože je to pravda.
1.5.2.9		
1.5.2.10. neschopnost odpovědět na doplňovací otázku	Nevím nemám zdání netuším	

2 VYJADŘOVÁNÍ POSTOJŮ

2.1 SOUHLAS

2.1.1 vyjádření souhlasu obecně

2.1.1.1	to je pravda	To je pravda.
	to je fakt	To je fakt.
2.1.1.2	mít pravdu	Máš pravdu.
2.1.1.3	je to tak	Je to tak.
2.1.1.4	správně	
2.1.1.5	souhlasit s + I	Souhlasím. Souhlasím s tím. Souhlasím s vámi.
2.1.1.6	být pro/nebýt proti	Jsem pro. Nejsme proti.

2.1.2 vyjádření souhlasu s pozitivním tvrzením (např. Petr je dobrý student. Bydlí v Praze.)

2.1.2.1	<i>přítakací částice</i> ano jo (věta s pozitivním slovesem)	Ano. Ano, je dobrý student. Jo. Jo, bydlí tam.
2.1.2.2	<i>ujišťovací částice</i> určitě rozhodně fakt	
2.1.2.3	samozřejmě (že ano/jo) (věta s pozitivním slovesem)	Samozřejmě. Samozřejmě že jo/ano. Samozřejmě, že je dobrý student.
2.1.2.4	ovšem (že ano/jo) (věta s pozitivním slovesem)	Ovšem. Ovšem že ano. Ovšem, že je dobrý student.
2.1.2.5	jistě (že ano/jo) (věta s pozitivním slovesem)	Jistě. Jistě že ano. Jistě, že je dobrý student.
2.1.2.6	jasně (že ano/jo) (věta s pozitivním slovesem)	Jasně. Jasně že ano. Jasně, že je dobrý student.
2.1.2.7 (důraznější)	to si piš (že ano/jo) (věta s pozitivním slovesem)	To si piš. To si piš, že jo. To si piš, že tam bydlí.

2.1.3 vyjádření souhlasu s negativním tvrzením
(např. Nemůžeme teď přestat.)

2.1.3.1	<i>popírací částice</i> ne (věta se záporným slovesem)	Ne, nemůžeme přestat.
2.1.3.2	<i>přítakací částice</i> ano/jo (věta se záporným slovesem)	Ano, nemůžeme. Jo, nemůžeme.
2.1.3.3	<i>ujišťovací částice</i> určitě ne rozhodně ne fakt ne	
2.1.3.4	samozřejmě (že ne) (věta s negativním slovesem)	Samozřejmě. Samozřejmě že ne. Samozřejmě, že nemůžeme.
2.1.3.5	ovšem (že ne) (věta s negativním slovesem)	Ovšem. Ovšem že ne. Ovšem, že nemůžeme.
2.1.3.6	jistě (že ne) (věta s negativním slovesem)	Jistě. Jistě že ne. Jistě, že nemůžeme.
2.1.3.7	jasně (že ne) (věta s negativním slovesem)	Jasně. Jasně že ne. Jasně, že nemůžeme.
2.1.3.8 (důraznější)	to si piš (že ne) (věta s negativním slovesem)	To si piš. To si piš, že ne. To si piš, že nemůžeme.

2.1.4 vyjádření opatrného souhlasu s pozitivním tvrzením

2.1.4.1	asi ano/jo
2.1.4.2	no jo
2.1.4.3	no bude to tak
2.1.4.4	zřejmě ano

2.1.5 vyjádření opatrného souhlasu s negativním tvrzením

2.1.5.1	asi ne
2.1.5.2	asi to tak nebude
2.1.5.3	zřejmě ne

2.1.6 souhlas s výhradou

2.1.6.1	v něčem máš pravdu, ale
2.1.6.2	možná (že to je tak), ale
2.1.6.3	do určitý míry to беру, ale do určitý míry je to fakt, ale

2.1.7	souhlas s uznáním		
2.1.7.1		to je dobrý (nápad)	
2.1.7.2		jo, to беру	
2.1.7.3		to jde	
2.2	VYJÁDŘENÍ NESOUHLASU		
2.2.1	vyjádření nesouhlasu obecně		
2.2.1.1		to není pravda	
2.2.1.2		nemít pravdu	Nemáš pravdu.
2.2.1.3		tak to není	
2.2.1.4		nesmysl	
2.2.1.5		(absolutně) nesouhlasit s + I	Nesouhlasím. Nesouhlasím s tím. Absolutně s vámi nesouhlasím.
2.2.1.6		být proti	Jsem proti.
2.2.2	vyjádření nesouhlasu s pozitivním tvrzením (např. Byl doma. Přijde zítra.)		
2.2.2.1		<i>negativní sloveso</i>	Nebyl. Nepřijde.
2.2.2.2		<i>popírací částice ne (věta s negativním slovesem)</i>	Ne, nebyl doma. Ne, nepřijde zítra.
2.2.2.3		rozhodně ne určitě ne	
2.2.2.4 (důraznější)		kdepak (<i>věta s negativním slovesem</i>)	Kdepak. Nepřijde.
2.2.2.5 (důraznější)		to víš, že ne (<i>věta s negativním slovesem</i>)	To víš, že ne. Nepřijde.
2.2.2.6 (důraznější)		jak to můžeš vědět/říct	
2.2.2.7 (důraznější)		vůbec ne naprosto ne v žádném případě ne ani nápad (absolutně) vyloučeno	
2.2.3	vyjádření nesouhlasu s negativním tvrzením (např. Zítra nepřijde. Nejde to.)		
2.2.3.1		ale ano/ale jo (<i>pozitivní sloveso</i>)	Ale ano, přijde. Ale jo, jde to.
2.2.3.2		(ale) to víš že ano/jo to víš, že (<i>věta s pozitivním slovesem</i>)	To víš, že přijde.
2.2.3.3 (důraznější)		ale kdepak (<i>věta s pozitivním slovesem</i>)	Ale kdepak. Přijde.

2.2.3.4 (důraznější)	co tě nemá (<i>věta s pozitivním slovesem</i>)	Co tě nemá. Přijde.
2.2.3.5 (důraznější)	jaks na to přišel/přišla	
2.2.3.6 (důraznější)	jakpak (by) ne jakpak (<i>negativní kondicionál</i>)	Jakpak by to nešlo?!
2.2.4 vyjádření opatrného nesouhlasu s pozitivním tvrzením		
2.2.4.1	no, (to) ne.	No, ne. No to ne.
2.2.4.2	to tak nebude, jak to říkáš/říkáte	
2.2.4.3	(no), já ti/vám nevím	
2.2.4.4	to bych se divil/a	
2.2.4.5	to bych neřekl/a	
2.2.5 vyjádření opatrného nesouhlasu s negativním tvrzením		
2.2.5.1	proč ne/pročpak ne	
2.2.5.2	pročpak by ne? pročpak (<i>negativní kondicionál</i>) pročpak by ne?	Pročpak bys tam nešel?
2.2.6 zjišťujeme souhlas nebo nesouhlas		
2.2.6.1	je to tak (správně)	Je to tak? Je to tak správně?
2.2.6.2	souhlasíš/souhlasíte (s + I)	Souhlasíte? Souhlasíš s tím? Souhlasíte s ním?
2.2.6.3	souhlas/souhlasí	Pojedeš do Prahy. Souhlas? Bydlíte v Praze. Souhlasí?
2.2.7 vybízíme k souhlasu		
2.2.7.1	není to <i>adjektivum</i> (<i>substantivum</i>)	Není to hezký? Není to hezká holka?
2.2.7.2	viz 1.4.1.4	Je tady hezky, že?
2.2.8 popíráme nějaké tvrzení		
2.2.8.1	<i>slovesný zápor</i>	Petr není doma. V neděli nepracujeme.
2.2.8.2	<i>záporná zájmena a adverbia</i>	Nikdo tam nebyl. Nikde nepracuje.
2.2.8.3	ne/nikoli <i>před predikativním výrazem</i> , ale	Udělal to ne z lásky, ale z povinnosti.

2.3 ZNALOST

2.3.1 konstatování, že někdo
zná nebo nezná
osobu nebo fakt

2.3.1.1	znát + <i>A</i>	Znám Petra dlouho. Vůbec ho neznám.
2.3.1.2	znát se s + <i>I (osoba)</i>	Trochu znám Brno. Znám se s Evou už dlouho. Známe se dobře. Vůbec se s ním neznám.
2.3.1.3	vědět <i>obsahové věty</i> vědět to	Vím, že bydlí v Praze. Nevím, kdy se vrátí. Vím to. Nevím to.
2.3.1.4	vědět o + <i>L (fakt)</i>	Vím o tom problému. Vůbec nic o tom nevím.
2.3.1.5	slyšet v <i>préteritu</i> o + <i>L</i>	Už jsem o něm něco slyšel. Ještě jsem o tom nic neslyšel.

2.3.2 dotaz, zda někdo zná
nebo nezná osobu,
věc nebo fakt

zjišťovací otázka
viz slovesa uvedená
2.3.1.1 - 2.3.1.5

Znáš Petra?
Znáš to?
Znáte se s Evou?
Znáte se?
Víš, že bydlí v Praze?
Víte to?
Víte o tom?
Slyšel jste o tom muži?
Slyšela jste o tom?

2.3.3 ověření znalosti
nějakého faktu

2.3.3.1	víš/víte něco o + <i>L</i>	Víte něco o tom výletu?
2.3.3.2	už jsi/jste někdy slyšel/a už jsi/jste slyšel/a, že <i>obsahová věta</i>	Už jsi někdy slyšela to slovo? Už jste slyšel, že se budeme stěhovat?

2.3.4 absolutní neznalost
(např. na otázku Kde je
tady nádraží?)

2.3.4.1	to ti/vám neřeknu	Naprosto nevím.
2.3.4.2	naprosto/vůbec nevědět	Netuším.
2.3.4.3	netušit	Nemám tušení.
2.3.4.4	nemít tušení nemít (ani) ponětí/potuchy	Nemám ponětí. Nemám ani potuchy.

2.4 PAMATOVÁNÍ A ZAPOMÍNÁNÍ

2.4.1 konstatování, že si někdo něco pamatuje nebo nepamatuje

2.4.1.1	<p>pamatovat se <i>obsahové věty</i> pamatovat si <i>obsahové věty</i> pamatovat se na + <i>A</i></p> <p>pamatovat si + <i>A</i></p> <p>pamatovat + <i>A</i></p>	<p>Pamatuje se, že žil v Praze. Nepamatuje se, kdy se to stalo. Pamatuji si, že přijede zítra. Nepamatuje si, v kolik hodin přišel. Pamatuje se na svou babičku. Nepamatujeme se na to. Pamatuju si dobře své učitele. Vůbec nic si nepamatujeme. Pamatoval ještě prvního prezidenta. Už to nepamatuje.</p>
2.4.1.2	<p>zapomenout, zapomínat <i>obsahové věty</i> zapomenout, zapomínat</p> <p><i>infinitiv</i> zapomenout, zapomínat na + <i>A</i></p>	<p>Zapomněl, že má přijít v 10 hodin. Nezapomněl jsem, co mám dělat. Zapomněla jsem zavřít okno v pokoji.</p> <p>Zapomněl jsem na své přátele. Nezapomněli jsme na nic.</p>
2.4.1.3	<p>vzpomenout si, vzpomínat <i>obsahové věty</i></p> <p>vzpomenout si, vzpomínat na + <i>A</i></p>	<p>Vzpomněl si, kde má klíče. Nevzpomněl si, že to má dnes poslat. Vzpomíná si na své rodiče. Nevzpomněli jsme si vůbec na nic.</p>
2.4.2 dotaz, zda si někdo pamatuje nebo nepamatuje osobu, věc nebo fakt	<p><i>nepřímá otázka</i></p> <p><i>viz slovesa uvedená</i> 2.4.1.1 - 2.4.1.3</p>	<p>Pamatuješ, jestli jsem zavřela okno? Pamatuješ, kdy se to stalo? Pamatuje se na svého dědečka? Pamatuješ si všechno? Pamatujete tu dobu? Zapomněl jste, že máte přijít? Zapomněli mu to napsat? Zapomněl na tu schůzku? Vzpomněl sis, kde bydlíš? Vzpomíná si na své rodiče?</p>
2.4.3 připomenutí		
2.4.3.1	<p>nezapomenout, nezapomínat <i>v imperativu</i> + že + <i>obsahové věty</i> nezapomenout, nezapomínat <i>v imperativu</i> <i>infinitiv</i> nezapomenout, nezapomínat</p>	<p>Nezapomeň, že zítra ráno brzo vstáváš. Nezapomeňte zavřít okno v pokoji. Nezapomeň na mléko.</p>

	<i>v imperativu</i> na + <i>A</i> nezapomněl/a jsi/jste, že	Nezapomněla jsi, že máš dnes jít k zubaři?
2.4.3.2	připomenout, připomínat <i>v imperativu + D (osoba)</i> + <i>že/aby + obsahové věty</i> připomenout, připomínat <i>v imperativu + D (osoba)</i> + <i>tázací zájmeno/adverbium + obsahové věty</i> připomenout, připomínat <i>v imperativu + D (osoba)</i> + <i>A</i>	(Prosím vás), připomeňte mi, že mám zítra jít k zubaři. (Prosím vás), připomeňte mu, aby mi odpověděl na můj dopis. (Prosím vás), připomeňte mi, co mám dělat. (Prosím vás), připomeňte jí, proč jsme tady. (Prosím tě), připomeň mi tu schůzku. (Prosím vás), připomeňte jim tu práci.
2.5	VYJÁDŘENÍ JISTOTNÍ MODALITY	
2.5.1	plná jistota	
2.5.1.1	<i>oznamovací věta</i>	Petr bydlí v Praze 8. Eva není sekretářka.
2.5.1.2	vím, že <i>obsahové věty</i>	Vím, že Petr bydlí v Praze 8. Vím, že Eva není sekretářka.
2.5.1.3	být vyloučeno <i>že/ aby</i> <i>obsahové věty</i>	Je vyloučeno, že tam bydlí. Je vyloučeno, aby to nevěděli.
2.5.2	vysoký stupeň přesvědčení o platnosti	
2.5.2.1	určitě jistě rozhodně zaručeně bez pochyby/nepochybně	Určitě přijde. Určitě nemá čas. Jistě máte hlad. Jistě to neřekl. Rozhodně tam byl. Rozhodně to neudělali. Zaručeně ho informovali. Zaručeně je to nepotěšilo. Bez pochyby to řekla. Nepochybně to nenapsal sám.
2.5.2.2	je (zcela) jasné/jisté, že <i>obsahové věty</i>	Je jasné, že to udělal sám. Je zcela jisté, že už neprijdou.
2.5.2.3	být přesvědčen/a, že <i>obsahové věty</i>	Jsem přesvědčen, že Petr je doma. Jsem přesvědčena, že děti ještě nespi.
2.5.2.4	být si jistý/á, že <i>obsahové věty</i> být si jistý/á + <i>I</i>	Jsem si jistá, že jsem ty klíče dala na stůl. Byl si jistý, že mu netelefonovala. Je si tím jistý. Jsem si tou věcí jistá.
2.5.2.5	muset + <i>infinitiv</i>	Musela o tom vědět. Petr musí být nemocný. Museli se zmýlit.

2.5.2.6	věřím, že <i>obsahové věty</i>	Věřím, že je to pravda. Věřím, že jste mu to neřekl.
2.5.3	vysoký stupeň přesvědčení o neplatnosti	
2.5.3.1	(silně) pochybuju, že <i>obsahové věty</i>	Pochybuju, že přijde. Silně pochybuju, že bude souhlasit.
2.5.3.2	nevěřím, že <i>obsahové věty</i>	Nevěřím, že jí je třicet.
2.5.3.3	těžko	Těžko už přijde.
2.5.3.4	sotva	Sotva se zmýlili.
2.5.4	střední stupeň předsvědčení o platnosti nebo neplatnosti	
2.5.4.1	asi snad nejspíš	Asi to bude pravda. Asi to nebude pravda. Snad to udělá. Snad to neudělá. Nejspíš zdědil nějaké peníze. Nejspíš nikam nejel.
2.5.4.2	pravděpodobně je (bylo) pravděpodobné <i>obsahové věty</i>	Pravděpodobně se rozvádí. Pravděpodobně se nerozvádí. Je pravděpodobné, že to ví. Je pravděpodobné, že to neví.
2.5.4.3	myslím (si), že <i>obsahové věty</i> zdá se mi, že <i>obsahové věty</i> předpokládám, že <i>obsahové věty</i> domnívám se, že <i>obsahové věty</i>	Myslím (si), že to řekl. Myslím (si), že to neudělal. Zdá se mi, že to napsal. Zdá se mi, že to neví Předpokládám, že přijede. Předpokládám, že nepřijede. Domnívám se, že je to správně. Domnívám se, že to není chyba.
2.5.4.4	jak to vypadá <i>věta</i>	Jak to vypadá, bude pršet. Jak to vypadá, ještě neodjela.
2.5.4.5	podle všeho <i>věta</i>	Podle všeho má ten vlak zpoždění. Podle všeho se dosud nevrátili.
2.5.4.6	<i>imperfektivní futurum</i>	Ted' bude spát. Ted' nebudou pracovat.
2.5.4.7	že + <i>kondicionál</i> <i>antikadence</i>	Že bych to ztratil?
2.5.4.8	jako + <i>kondicionál</i> <i>stoupavě klesavá intonace</i>	Jako by někdo volal?

2.5.5 nízký stupeň předsvědčení o platnosti nebo neplatnosti

2.5.5.1	třeba	Třeba na to zapomněl. Třeba už nepřijde.
	možná	Možná na to zapomněl. Možná už nepřijde.
2.5.5.2	být možné, že <i>obsahové věty</i>	Je možné, že to říkal. Je možné, že to neřekl.
2.5.5.3	mocť <i>v kondicionálu</i>	Mohlo by se to stát. Petr by to nemohl udělat sám.
2.5.5.4	mít <i>v kondicionálu</i>	Měli by mít ještě otevřeno. Neměl by to vědět.
2.5.5.5	co když/jestli/kdyby + věta <i>stoupavě klesavá intonace</i>	Co když nelhal? Co jestli to nebyla náhoda? Co kdybychom se zmýlili?

2.5.6 zjišťování stupňů jistoty

2.5.6.1	myslíš/myslíte (si), že	Myslíte, že na to zapomněl? Myslíš, že nepřijde?
2.5.6.2	opravdu/doopravdy skutečně vážně	Opravdu to udělal? Doopravdy to udělal? Skutečně nebude pršet? Vážně jste tam byli?
2.5.6.3	být si jistý/á, že <i>obsahové věty</i>	Jsi si jistý, že přijde? Jste si jistá, že nikdo nezvonil?
2.5.6.4	je to tak/je to pravda	

2.5.7 ujišťování

2.5.7.1	opravdu/doopravdy fakt/fakticky skutečně	Opravdu tam byl. Doopravdy jsem to neudělal. Fakt chci, abys přijel. Fakticky jsem mu nerozuměl. Skutečně to řekl. Skutečně jsme to neudělali.
---------	--	---

2.5.8 tvrzení bez záruky

2.5.8.1	prý že prý údajně	Prý bude pršet. Prý to nikdy neřekl. Že prý má zítra konečně pršet. Údajně mají zvýšit cenu benzínu. Údajně v té době nebyl v Praze. Zítra by mělo pršet.
2.5.8.2	mít <i>v kondicionálu</i> <i>infinitiv</i> mít <i>v indikativu</i> <i>infinitiv</i>	Eva by teď neměla být v kanceláři. Měl jet někam do Francie. Nemají teď nic zdražovat.
2.5.8.3	říká se (říkalo se) <i>obsahové věty</i>	Říká se, že pracuje někde na ministerstvu. Říkalo se, že se bude rozvádět.

2.5.9 **absolutní nejistota**

2.5.9.1 nic o tom nevím
 nic jsem o tom neslyšel
 nic mi to neříká

2.6 **VYJÁDŘENÍ
 MOŽNOSTNÍ
 MODALITY**2.6.1 **prostá možnost**

2.6.1.1 *mocť infinitiv* Můžeme si teď zahrát fotbal.
 Nemohl jet s námi do Prahy.

2.6.1.2 *nemuset infinitiv* Tady se nemusí platit předem.
 Nemusel tím vlakem přijet.

2.6.1.3 je (bylo) možné, aby
obsahové věty Je možné, abychom to odložili.

2.6.1.4 je (bylo) možné, aby
infinitiv Je možné to včas dokončit.
 Bylo možné to odložit.

2.6.1.5 mít možnost *infinitiv* Máme možnost to odložit.
 Neměli možnost věc vyřešit.

2.6.1.6 jít (3. osoba)
infinitiv Jde to vyřešit. Ty věci šly vyřešit
 v klidu.
 Půjde to.

2.6.1.7 dát se (3. osoba)
Infinitiv Ta rovnice se dá řešit dvěma
 způsoby.
 Ty věci se daly vyřešit v klidu.

2.6.1.8 lze *Infinitiv* Tu rovnici lze řešit dvěma způsoby.
 Tuhle věc nelze dokončit včas.

2.6.1.8 být *infinitiv sloves smyslového
 vnímání* Ze sálu je slyšet hudbu.

2.6.1.9 být *adjektivum derivované od
 slovesného základu sufixem
 -telný* Z kuchyně bylo cítit vůni polévky.
 Ta rovnice je řešitelná.

2.6.2 **zjišťování možnosti
 realizace nějaké
 činnosti**

*viz slovesa uvedená
 2.6.1.1 - 2.6.1.9 (ne však
 2.6.1.2)* Můžeš si zahrát fotbal?
 Je možné to odložit?

Máte možnost tu věc vyřešit?
 Jde to vyřešit?
 Dá se to vyřešit?
 Lze to vyřešit?
 Je slyšet hudba?
 Je to řešitelné?

2.6.3 **schopnost**

2.6.3.1	umět <i>infinitiv</i>	Petr umí řídit auto. Neumím plavat.
	dovést <i>infinitiv</i>	Petr se dovede správně rozhodovat. Nedovedu to otevřít.
	dokázat <i>infinitiv</i>	Dokáže si sám opravit auto. Nedokázala chvilku klidně sedět.
2.6.3.2	mocht <i>infinitiv</i>	Jsem nemocný, ale můžu pracovat. Nemůžu to vyřešit bez tvé pomoci.
2.6.3.3	být schopný/schopen <i>infinitiv</i>	Je schopen se rychle rozhodovat. Není schopná to přečíst.
2.6.3.4	<i>imperfektivní nebo perfektivní sloveso + už, ještě, dosud kontextové doplnění</i>	Honzík už chodí, ale ještě nemluví. Matka čte dosud bez brýlí. Už nic nepřečtu bez brýlí. Ještě si sama dojde pro nákup.
2.6.3.5	<i>perfektivní sloveso + všeobecné zájmeno</i>	Opraví cokoli. Zahraje na každý hudební nástroj.

2.6.4 **ptáme se na schopnost**

2.6.4.1	umět <i>infinitiv</i>	Umíš plavat? Umíte řídit auto?
	dovést <i>infinitiv</i>	Dovedeš to říct česky? Dovedete to vysvětlit?
	dokázat <i>infinitiv</i>	Dokážeš to dokončit včas? Dokážete to nakreslit včas?
2.6.4.2	mocht <i>infinitiv</i>	Můžete to přečíst bez brýlí?

2.6.5 **dovolení** (viz odd. 2.9)

2.6.6	kompetence	mít právo, aby <i>obsahové věty</i> mít právo <i>infinitiv</i>	Ředitel má právo, aby povolil studentům opakování. Ředitel má právo povolit studentům opakování.
-------	-------------------	--	---

2.7 **VYJÁDŘENÍ
NUTNOSTNÍ
MODALITY**2.7.1 **nezbytnost**

2.7.1.1	muset <i>infinitiv</i>	Musí pravidelně brát léky.
2.7.1.2	je (bylo) (po)třeba <i>infinitiv</i>	Je potřeba mu to říct. Je třeba přijmout novou sekretářku.
	je (bylo) (po)třeba, aby <i>obsahové věty</i>	Je potřeba, abys mu to řekl. Je třeba, abychom přijali novou sekretářku.
2.7.1.3	je (bylo) nutné <i>infinitiv</i>	Je nutné tu práci dokončit.
	je (bylo) nutné <i>obsahové věty</i>	Je nutné, abyste to dokončili.
	je (bylo) nezbytné <i>infinitiv</i>	Je nezbytné tu práci dokončit.

	je (bylo) nezbytné, aby <i>obsahové věty</i>	Je nezbytné, abys tu práci dokončil.
2.7.1.4	potřebovat (nutně, nezbytně, naléhavě) <i>infinitiv</i>	Potřebuje jet do města. Nutně si potřebuju zatelefonovat.
	potřebovat (nutně, nezbytně, naléhavě), aby <i>obsahové věty</i>	Potřebujeme, abyste nám pomohli.
2.7.1.5	nezbývá než (+ <i>D</i>) <i>infinitiv</i>	Nutně potřebuju abys mi poradil. Nezbývá mi než si hledat jinou práci.
	nezbývá, než (+ <i>D</i>) aby <i>obsahové věty</i>	Nezbývá ti než, abys mu to řekl.
2.7.1.6	potřebovat (3. <i>osoba</i>) <i>infinitiv</i>	Střecha už potřebuje opravit.
	chtít (3. <i>osoba</i>) <i>infinitiv</i>	Okna už chtějí umýt.
2.7.2 očekávanost - povinnost		
2.7.2.1	mít <i>infinitiv</i>	Mají to udělat včas. Měli by to udělat včas.
	muset <i>infinitiv</i>	Musí to udělat včas.
2.7.2.2	mít povinnost <i>infinitiv</i>	Máme povinnost to udělat.
2.7.2.3	být povinen <i>infinitiv</i>	Student je povinen dodržovat studijní řád.
2.7.3 zjišťujeme nutnost realizace nějakého děje		
2.7.3.1	muset <i>infinitiv</i>	Musím tam jít?
2.7.3.2	je (bylo) (po)třeba <i>infinitiv</i>	Je potřeba tam jít?
	je (bylo) (po)třeba, aby <i>obsahové věty</i>	Je třeba, abych tam šel?
2.7.3.3	je (bylo) nutné <i>infinitiv</i>	Je to nutné tam jít?
	je (bylo) nutné <i>obsahové věty</i>	Je nutné, abych tam šel?
2.7.3.4	mít <i>infinitiv</i>	Mám tam jít?
2.7.4 žádoucnost		
2.7.4.1	je (bylo) třeba <i>infinitiv</i>	Je třeba mu poslat e-mail.
	je (bylo) třeba, aby <i>obsahové věty</i>	Je třeba, abys ho na to upozornil.
2.7.4.2	mít <i>infinitiv</i>	Děti si mají vážit rodičů. Měli byste mu to říkat. Neměl bys to dělat.
2.7.4.3	je vhodné <i>infinitiv</i>	Je vhodné ho na to upozornit.
	je vhodné, aby <i>obsahové věty</i>	Je vhodné, abys ho na to upozornil.
2.7.4.4	hodí se <i>infinitiv</i>	Hodí se ho na to upozornit.
	hodí se, aby <i>obsahové věty</i>	Nehodí se, abys tam chodil.
	sluší se <i>infinitiv</i>	Sluší se takovou nabídku přijmout.
	sluší se, aby <i>obsahové věty</i>	Nesluší se, aby se o tom mluvilo.

2.7.4.5	(N) nemá se <i>infinitiv</i> nemáš <i>infinitiv</i>	Takhle se nemá mluvit. To se nemá. Nemáš tak křičet.
2.7.4.6	není správný <i>infinitiv</i>	Není správný takhle mluvit.
2.7.5 zjišťujeme žádoucnost realizace nějakého děje		
2.7.5.1	mít <i>infinitiv</i> je vhodné <i>infinitiv</i> je vhodné, aby <i>obsahové věty</i> hodí se <i>infinitiv</i> hodí se, aby <i>obsahové věty</i> sluší se <i>infinitiv</i> sluší se, aby <i>obsahové věty</i> je správný <i>infinitiv</i>	Mám mu to říct? Má se mu to říct? Je vhodné mu to říct? Je vhodné, aby se mu to řeklo? Hodí se mu to říct? Hodí se, aby se mu to řeklo. Sluší se mu to říct? Sluší se, aby se mu to řeklo? Je správný takhle mluvit?
2.8 VYJADŘOVÁNÍ A ZJIŠTOVÁNÍ ZÁMĚRU		
2.8.1 záměr		
2.8.1.1	chtít <i>infinitiv</i> chystat se <i>infinitiv</i>	Chce ti něco říct. Nechce nic dělat. Chystá se odejít do důchodu. Chystám se odejít do důchodu. Pan Novák se ještě do důchodu nechystá.
2.8.1.2	hodlat <i>infinitiv</i> mít v plánu <i>infinitiv</i>	Hodlají přijmout nové pracovníky. Mají v plánu vás brzy navštívit. Nemají v plánu nic měnit.
2.8.1.3	mít v úmyslu <i>infinitiv</i> <i>futurum</i>	Má v úmyslu vás o tom informovat. Budou vás informovat. Navštíví vás.
2.8.2 zájem (přání)		
2.8.2.1	chtít, aby chtít v <i>kondicionálu</i> <i>infinitiv</i> chtít v <i>indikativu</i> <i>infinitiv</i>	Chce, abych ti napsal. Nechce, aby o tom mluvila. Chtěl by jet s námi. Nechtěl by být mladší. Chce jet s námi na dovolenou. Nechce studovat chemii.
2.8.2.2	mít zájem <i>infinitiv</i> mít zájem, aby <i>obsahové věty</i>	Má zájem zúčastnit se té soutěže. Máme zájem, abyste přišli včas.
2.8.2.3	přát si <i>infinitiv</i> přát si, aby <i>obsahové věty</i>	Přeje si jet s námi na výlet. Nepřeje si zde zůstat. Přál by si, abychom s ním jeli na výlet. Nepřeje si, aby ho někdo rušil.

2.8.2.4	rád <i>sloveso v kondicionálu</i> být rád, aby/kdyby	Rád bych si zatelefonoval. Byli bychom rádi, kdybyste nám mohli zatelefonovat.
2.8.3	zjišťování úmyslu co <i>slovesa z oddílu 2.8.1</i>	Co chcete dělat? Co hodláte dělat? Co máte v plánu? Co budete dělat?
2.8.4	zjišťování záměru (přání) co <i>slovesa z oddílu 2.8.2</i>	Co si přeješ? Co byste chtěla? Co byste chtěl dělat? Co bys ráda dělala? Co bys rád?
2.9	VYJÁDŘENÍ, ŽE NĚCO JE NEBO NENÍ DOVOLENO	
2.9.1	vyjádření dovolení nebo zákazu	
2.9.1.1	smět <i>infinitiv</i>	Studenti smějí přijímat návštěvy do 10 hodin večer.
	mocht <i>infinitiv</i>	Můžete kouřit v kuárně.
2.9.1.2	být dovoleno <i>infinitiv</i>	V této ulici je dovoleno parkovat jen na pravé straně.
	být povoleno <i>infinitiv</i>	V tomto parku je povoleno chodit po trávníku.
2.9.1.3	mít povoleno	Studenti mají povoleny návštěvy na pokojích.
2.9.1.4	nesmět <i>infinitiv</i>	Tady nesmíte stát.
	nemocht <i>infinitiv</i>	Tady nemůžete kouřit.
2.9.1.5	být (přísně) zakázáno <i>infinitiv</i>	Na tomto místě je zakázáno přecházet ulici.
	nebýt dovoleno <i>infinitiv</i>	Je přísně zakázáno používat mobilní telefon v prostorách banky.
	nebýt povoleno <i>infinitiv</i>	Není dovoleno tudy chodit.
2.9.1.6	(je) zákaz <i>slovesné substantivum</i>	Není povoleno jezdit přes tenhle most.
		V celé budově je zákaz kouření.
2.9.1.7	<i>záporný imperativ</i>	Zákaz koupání. Nekuřte tady.
2.9.2	zjišťování, zda je něco dovoleno nebo zakázáno	
2.9.2.1	<i>zjišťovací otázky se slovesy v 2.9.1</i>	Smím tady parkovat? Mohu tady přejít? Je dovoleno stát v téhle ulici? Je povoleno stát v téhle ulici?

2.9.3 vyjádření svolení nebo zamítnutí

2.9.3.1	klidně <i>imperativ</i> jen <i>imperativ</i>	Klidně tady stůjte. Jen si zatelefonujte.
2.9.3.2	no tak (tedy) <i>imperativ</i> nemít nic proti tomu, aby <i>obsahové věty</i> nevadit + <i>D (osoba)</i> , že/když	No tak tady sed'te. Nemám nic proti tomu, abyste tady seděl. Nebude nám vadit, když tady budete stát.
2.9.3.3	dovolit + <i>D (osoba)</i> , aby <i>obsahové věty</i> dovolit + <i>D (osoba) infinitiv</i>	Dovolil mi, abych si od něho zatelefonoval. Dovolili jsme mu parkovat před naším domem.
2.9.3.4	povolit + <i>D (osoba)</i> , aby <i>obsahové věty</i> povolit + <i>D (osoba) infinitiv</i> povolit + <i>D (osoba)</i>	Děkan mu povolil, aby opakoval ročník. Úřad jim povolil nastěhovat se do jiného bytu. Povolili jim pobyt v České republice.
2.9.3.5	dostat povolení k + <i>D</i> být proti tomu, aby <i>obsahové věty</i>	Dostal povolení k pobytu. Jsem proti tomu, abyste tady parkoval.
2.9.3.6	nepřát si, aby <i>obsahové věty</i>	Nepřejeme si, abyste sem chodil.
2.9.3.7	to nejde, (aby <i>obsahové věty</i>)	To nejde. Nejde to, abyste tady bydlel.
2.9.3.8	<i>záporný imperativ</i>	Nechod'te sem. Nekuřte tady.
2.9.4	zjišťování, zda někdo svolí k našemu jednání, nebo jej zamítne	
2.9.4.1	<i>zjišťovací otázka</i> smět <i>infinitiv</i> mocht <i>infinitiv</i>	Smím si půjčit vaše pero? Můžu tady sedět?
2.9.4.2	nevadit + <i>D (osoba)</i> , že/když	Nebude vám vadit, když si od vás zatelefonuji?
2.9.4.3	dovolit, aby <i>obsahové věty</i> dovolit <i>infinitiv</i>	Dovolíte, abych tady otevřel okno? Dovolíš mi tady kouřit?
2.9.5	protest, ohrazení	
2.9.5.1	<i>imperativ</i>	Tady neseďte.
2.9.5.2	3. <i>osoba sg. slovesa se</i>	U nás se nekouří.
2.9.5.3	<i>negace sloves v 2.9.1.1</i>	Tady nesmíte mluvit nahlas. V parku nemůžete sedět na trávníku.
2.9.5.4	<i>viz také slovesa v 2.9.1.4 intonace</i>	V řece je zakázáno se koupat. Tady není dovoleno kouřit.

2.9.6 zjišťování, zda někdo bude protestovat proti našemu jednání

2.9.6.1	<i>zjišťovací otázka</i> nevadilo by vám/ti, kdyby <i>obsahové věty</i>	Nevadilo by vám, kdybych tady otevřel okno?
2.9.6.2	nemít nic proti tomu, aby <i>obsahové věty</i> (ne)mít <i>kondicionál</i> něco/nic proti tomu, kdyby	Nemáš nic proti tomu, abych si sem sedl? Neměl bys nic proti tomu, kdybych otevřel okno? Měl bys něco proti tomu, kdybych tady otevřel okno?
2.9.6.3	(ne) bude vám/ti vadit, že/když <i>obsahové věty</i>	Nebude vám vadit, že tady budu uklízet? Bude vám vadit, když tady budu mluvit nahlas?
2.9.6.4	<i>zjišťovací otázky se slovesy</i> v 2.9.1	Smím si sem sednout? Můžu tady uklidit pokoj?

2.9.7 neochotné svolení

2.9.7.1	tak <i>imperativ</i>	Tak si zavolejte. Tak to otevři.
2.9.7.2	pro mě za mě <i>imperativ</i>	Pro mě za mě si tady sedněte.
2.9.7.3	když to musí být <i>imperativ</i>	Když to musí být, tak to okno otevři.

2.10 POSTOJE PŘACÍ

2.10.1 přání adresátovi

2.10.1.1	<i>imperativ</i>	Měj se hezky. Brzy se uzdravte.
2.10.1.2	<i>at' indikativ</i>	At' máš úspěch. At' se vám tam líbí.
2.10.1.3	přál bych <i>D</i> , aby <i>obsahové věty</i>	Přál bych si, abys vyhrál. Přál bych vám, aby se vám tam líbilo.
2.10.1.4	mnoho štěstí	
2.10.2 vlastní přání mluvčího	<i>viz oddíl 2.8.2 vyjadřování záměru (přání)</i>	

2.11 POSTOJE PREFERENČNÍ

2.11.1 přednost ze dvou možností

2.11.1.1	mít raději/radši <i>A</i> než <i>B</i>	Mám raději léto než zimu. Má radši fotbal než hokej.
2.11.1.2	raději/radši <i>sloveso</i> , než <i>sloveso</i>	Raději plavu, než lyžuju. Radši telefonoval, než psal.
2.11.1.3	raději/radši <i>sloveso</i> v <i>kondicionálu</i> , než <i>sloveso</i> v <i>kondicionálu</i> raději/radši <i>sloveso</i>	Raději bych šel někam ven, než bych tady seděl. Radši bych mu to řekl, než abych mu lhal.

	<i>v kondicionálu, než aby sloveso v kondicionálu</i>	
2.11.1.4	je lepší <i>infinitiv</i> než <i>infinitiv</i>	Je lepší sedět doma než jít ven za tohohle počasí.
2.11.1.5	dávat přednost/dát přednost + <i>D</i> před + <i>I</i>	Dávám přednost návštěvě kina před návštěvou divadla.
2.11.2 přednost z více možností		
2.11.2.1	mít nejraději/nejradši <i>A</i> (<i>z</i> + <i>G</i>)	Ze všech sportů mám nejraději tenis. Nejradši mám tmavé barvy.
2.11.2.2	nejraději/nejradši <i>sloveso</i>	Nejraději chodím na procházky.
2.11.2.3	ze všeho nejvíc mít rád <i>A</i>	Ze všeho nejvíc mám rád kuře.
2.11.2.4	být nejlepší <i>infinitiv</i>	Nejlepší bude jet vlakem.
2.11.3 zjišťování preference		
2.11.3.1	(co) mít raději/radši <i>A</i> nebo <i>B</i>	Máš raději fotbal nebo hokej? Co máš raději, fotbal nebo hokej?
2.11.3.2	raději/radši <i>sloveso</i> , nebo <i>sloveso zjišťovací otázka</i> co raději/radši dělat <i>sloveso</i> , nebo <i>sloveso zjišťovací otázka</i>	Raději běháš nebo jezdíš na kole? Co raději děláš ve volném čase, díváš se na televizi nebo čteš knihu? Co bys teď dělal radši, spal nebo šel na procházku?
2.11.3.3	co mít nejraději/radši	Co máte nejraději?
2.11.3.4	co mít rád ze všeho nejvíc? co nejraději/nejradši dělat	Co máte rád ze všeho nejvíc? Co nejraději děláte? Co byste nejraději dělala?
2.11.4 disponovanost		
2.11.4.1	chce se <i>D (osoba) infinitiv</i>	Chce se mi spát.
2.11.4.2	mít chuť <i>infinitiv</i>	Mám chuť tam jet na dovolenou.
2.12 EMOCIONÁLNÍ POSTOJE		
2.12.1 potěšení, radost		
2.12.1.1	(to) být (moc) rád/a, (že <i>obsahové věty</i>)	To jsem rád, že jste přišel. Jsem moc ráda, že vás vidím.
2.12.1.2	(to) mít (velkou) radost, (že <i>obsahové věty</i>)	To mám radost. Mám radost, že se ti to podařilo.
2.12.1.3	(to je) fajn, (že <i>obsahové věty</i>) být fajn <i>infinitiv</i>	To je fajn, že jsi přišel. Je fajn takhle sedět a nic nedělat.
2.12.1.4	(to) těší mě, (že <i>obsahové věty</i>)	Těší mě, že jsi měl úspěch. To mě těší.
2.12.1.5	(to) potěšilo <i>A (osoba)</i> , že <i>obsahové věty</i>	To mě potěšilo, že jste nás navštívili.

2.12.2. očekávání radostné události

2.12.2.1	už se těším, (až <i>věta</i>)	Už se těším, až přijedeš.
2.12.2.2	nemůžu se dočkat, (až <i>věta</i>)	Nemůžu se dočkat, až se uvidíme.

2.12.3 rozmrzelost

2.12.3.1	(to) je hloupý/hloupé, (že <i>obsahové věty</i>)	To je hloupý, že nám nic neřekli.
2.12.3.2	(to) je blbý, (že <i>obsahové věty</i>)	To je blbý, že sme to nevěděli.
2.12.3.3	(to) mrzí A, (že <i>obsahové věty</i>)	Mrzí mě, že nepřišel. To mě mrzí, že nepřišel.
2.12.3.4	(to) je špatné, že <i>obsahové věty</i>	Je špatné, že se mu nedaří.
2.12.3.5	(to) je mrzuté, že <i>obsahové věty</i>	To je mrzuté, že prší.

2.12.4 smutek

2.12.4.1	být smutný (z toho), (že <i>obsahové věty</i>) (to) být smutné, (že <i>obsahové věty</i>)	Jsem smutný, že musím teď odjet. Jsem z toho všeho smutný. Je smutné, že to tak skončilo.
2.12.4.2	vůbec nejsem šťastný z toho, (že <i>obsahové věty</i>)	Vůbec nejsem šťastný z toho, co mi říkáš.
2.12.4.3	vůbec mě netěší (to, co <i>obsahové věty</i>)	Vůbec mě netěší to, co musím teď udělat. Vůbec nic mě netěší.
2.12.4.4	trápí mě, že <i>obsahové věty</i>	Trápí mě, že mu to musím říct.

2.12.5 pocit deprese

2.12.5.1	to je hrozný/strašný (co <i>obsahové věty</i>)	To je hrozný, co se mi stalo. To je strašný, co vás potkalo.
2.12.5.2	to je hrůza/trápení	
2.12.5.3	ach bože, to je hrůza	
2.12.5.4	Bože můj	
2.12.5.5	ach, ach	

2.12.6 pátráme po důvodu pocitu smutku nebo deprese

2.12.6.1	co se (ti/vám) stalo	Tak co se stalo. Copak se ti stalo?
2.12.6.2	co to je s tebou/s vámi	
2.12.6.3	něco vás/tě trápí	
2.12.6.4	máš/máte nějaké problémy	

2.12.7 povzbuzení

2.12.7.1	to bude dobrý
2.12.7.2	hlavu vzhůru
2.12.7.3	neber/te si to tak

2.12.7.4	(jen) nezoufejte	
2.12.8 uspokojení		
2.12.8.1	být spokojený (že <i>obsahové věty</i>)	Jsem spokojená. Jsem spokojený, že to dobře skončilo.
2.12.8.2	(to) je dobře, (že <i>obsahové věty</i>)	To je dobře. Je dobře, že jsi mi to řekl.
2.12.8.3	ještě že <i>obsahové věty</i> aspoň že <i>obsahové věty</i>	Ještě že se nic nestalo. Aspoň že se nic nestalo.
2.12.9 velká míra uspokojení		
2.12.9.1	(to) být šťastný, (že <i>obsahové věty</i>)	To jsem šťastný, že vás vidím.
2.12.9.2	(to je) štěstí, (že <i>obsahové věty</i>) (to) mít štěstí, (že <i>obsahové věty</i>)	To je ale štěstí. To je štěstí, že jste tady. Štěstí, že ještě nespali. To jsme měli štěstí, že se nic nestalo.
2.12.9.3	(to je) klika, (že <i>obsahové věty</i>)	To je klika, že tam přišel.
2.12.9.4	naštěstí chválabohu díkybohu	Naštěstí se vrátili včas.
2.12.10 menší míra uspokojení		
2.12.10.1	ujde to	
2.12.10.2	jakž takž to jde	
2.12.11 nedostatek uspokojení		
2.12.11.1	<i>negace sloves 2.12.8.1 - 2.12.8.2</i>	Nejsem spokojený, že to neudělal. Není dobře, že mu to řekli.
2.12.11.2	(to) je smůla, (že <i>obsahové věty</i>)	To je smůla, že si ničeho nevšimli. Je smůla, že nic neviděli.
2.12.11.3	bohužel naneštěstí	Bohužel jsem nic neslyšel. Naneštěstí jsem nic neslyšel.
2.12.12 nadšení		
2.12.12.1	(to je) fantastické/skvělé/ báječné/nádherné	
2.12.12.2	sláva výborně paráda super	
2.12.12.3	být nadšený I	Jsem tím nadšený.
2.12.13 nedostatek nadšení		
2.12.13.1	(být) nic moc	Nic moc to nebylo.
2.12.13.2	žádná sláva	

2.12.14 zjišťujeme pocity uspokojení

2.12.14.1	tak co tomu říkáš/říkáte
2.12.14.2	jaký to je/ bylo
2.12.14.3	jaký z toho máš/máte pocit

2.12.15 pocit libosti a nelibosti

2.12.15.1	líbit se <i>D</i>	Ta dívka se mi moc líbí. Líbí se jim váš byt.
2.12.15.2	být hezký/pěkný/krásný	Vaše zahrada je hezká. To je pěkné místo. Praha je krásná.
2.12.15.3	nelíbit se <i>D</i>	Tyhle šaty se mi nelíbí.
2.12.15.4	být ošklivý/šeredný	Ten dům je ošklivý.
2.12.15.5	nebýt pěkný/hezký/krásný	Tohle město není hezké.
2.12.15.6	být strašný/hrozný	Ty boty jsou strašné.
2.12.15.7	fuj br	Fuj, tenhle svetr. Br, tahle barva.

2.12.16 zjišťujeme pocit libosti

2.12.16.1	(tak) jak se ti/vám líbí <i>N/ substantivum místa</i>	Jak se ti líbí Praha? Jak se vám tady líbí? Jak se ti to líbí?
-----------	---	--

2.12.17 obliba

2.12.17.1	mít rád <i>A</i>	Máme rádi klasickou operu. Manžel má rád rýži.
2.12.17.2	rád <i>sloveso</i>	Rád jezdím na kole.
2.12.17.3	<i>N/infinitiv to je posesivní zájmeno</i>	Balet, to je jeho. Hrát tenis, to je moje.
2.12.17.4 (i o jídle)	zbožňovat	Zbožňuju řízky.
2.12.17.5 (jen o jídle)	<i>N</i> chutnat <i>D</i>	Chutnají mi knedlíky.
2.12.17.6	být oblíbený <i>posesivní výraz</i>	Fotbal je můj oblíbený sport. Plzeňské je otcovo oblíbené pivo.

2.12.18 nedostatek obliby

2.12.18.1	<i>negace 2.12.2.1 - 2.12.2.2</i>	Nemám ráda tuhle hudbu. Nerad chodí na procházky.
2.12.18.2 (jen o jídle)	<i>negace N</i> chutnat <i>D</i>	Tohle maso mi nechutná.
2.12.18.3 (jen o jídle)	nesnášet + <i>A</i>	Nesnáším horké jídlo.
2.12.18.4 (jen o jídle)	nemoci ani vidět	Rajčata nemůžu ani vidět.
2.12.18.5	to není nic pro <i>osobní zájmeno</i>	Fotbal, to není nic pro mě.

2.12.19 zjišťujeme oblibu

2.12.19.1	máš/máte rád/a/i <i>A</i>	Máš rád operu? Máte rádi červené víno?
2.12.19.2	co rád/a/i děláš/děláte	Co rád/a děláš ve volném čase?

2.12.19.3 (jen o jídle)	jak ti/vám <i>N</i> chutná/chutnají	Jak vám chutná ta káva? Jak vám chutnají knedlíky? Jak vám to chutná?
2.12.20 sympatie (jen osoby)		
2.12.20.1	být sympatický <i>D</i>	Petr je mi sympatický.
2.12.20.2	mít rád <i>A</i>	Máme Evu rádi.
2.12.21 nedostatek sympatie (jen osoby)		
2.12.21.1	být nesympatický <i>D</i>	Ta žena je mi nesympatická.
2.12.21.2	být protivný <i>D</i>	Tihle lidé jsou mi protivní.
2.12.21.3	nesnášet <i>A</i>	Nesnáším tenhle typ lidí.
2.12.21.4	nemocet ani vidět <i>A</i>	Nemůžu ani vidět naši sousedku.
2.12.22 láska		
2.12.22.1	mít rád <i>A</i>	Mám ráda své děti.
2.12.22.2	milovat	Miluje svou ženu.
2.12.23 nedostatek lásky, nenávisť		
2.12.23.1	nemít rád <i>A</i>	Nemám Petra rád.
2.12.23.2	nenávidět <i>A</i>	Nenávidí své nepřátele.
2.12.24 spokojenost		
2.12.24.1	dobře/fajn/prima	Udělal jste to dobře.
2.12.24.2	to je ono	
2.12.24.3	(právě) to jsem měl(a) na myslí/jsem chtěl(a)/potřeboval(a)	To jsem měla na myslí. Právě to jsem chtěl. To jsem potřeboval.
2.12.24.4	je to v pořádku	
2.12.24.5	být spokojený (<i>s + I</i>)	Jsem s tím spokojený.
2.12.25 po projevené nespokojenosti		
2.12.25.1	(tak) to je dobré/lepší	
2.12.25.2	(tak) se to má dělat	
2.12.26 nespokojenost		
2.12.26.1	(tak) takhle/tohle ne	
2.12.26.2	(tak) takhle se mi to nelíbí/tak tohle se mi nelíbí	Tak takhle se mi to nelíbí. Tak tohle se mi nelíbí.
2.12.26.3	tohle si nenechám líbit	
2.12.26.4	to není ono, co jsem chtěl/potřeboval	
	to není ono	
2.12.26.5	takhle se to nedá dělat	
2.12.26.6	fuj/hanba	
2.12.26.7	nebýt spokojený (<i>s + I</i>)	Nejsem s tím spokojený.

2.12.27 zjišťujeme spokojenost nebo nespokojenost		
2.12.27.1	jak jsi/jste spokojený (s + I)?	Jak jste s tím spokojený?
2.12.27.2	(tak) jak se vám to líbí?	
2.12.27.3	je to, co jste chtěl/potřeboval?	
2.12.27.4	je to ono?	
2.12.27.5	je to v pořádku? jsi/jseš rád/ráda, jak to je?	
2.12.28 špatná nálada		
2.12.28.1	nemít náladu (na + A)	Dnes nemám na nic náladu.
2.12.28.2	nemít náladu <i>infinitiv</i>	Nemám náladu nikam chodit.
2.12.28.3	už toho mám dost	
2.12.28.4	všechno mi jde na nervy	
2.12.28.5	mám všeho až po krk	
2.12.28.6	být nějaký našťvaný	Dnes jsem nějaká našťvaná.
2.12.29 zlost		
2.12.29.1	zlobit se, (že <i>obsahová věta</i>)	Zlobím se, že nic neřekl.
2.12.29.2	jde mi na nervy <i>N</i>	To rádio mi jde na nervy.
2.12.29.3	dej/te už pokoj (s + I)	Dejte už pokoj s tou hudbou. Dejte už s tím pokoj.
2.12.29.4	štve <i>A</i> , že <i>obsahová věta</i>	Štve mě, že nepřišel.
2.12.29.5	mít vztek/zlost, (že)	Mám vztek, že jsme prohráli. Má zlost, že jsme přišli pozdě.
2.12.29.6	zuřit, (že <i>obsahová věta</i>)	Zuří, že mu ujel vlak.
2.12.30 uklidnění		
2.12.30.1	jen klid v klidu	
2.12.30.2	uklidni se/uklidněte se	
2.12.30.3	(tak už) se nezlob/te	Tak už se nezlob.
2.12.30.4	nerozčiluj/te se	Nerozčilujte se, prosím.
2.12.30.5	nemusíš/nemusíte se hned rozčilovat	
2.12.31 omluva za projevenou špatnou náladu		
2.12.31.1	promiň/te, že jsem se nechal/a unést/že jsem se unáhlil/a	
2.12.32 zájem		
2.12.32.1	no, ne?	
2.12.32.2	no, to je bomba.	
2.12.32.3	no, to je (opravdu/fakt) zajímavé.	No, to je fakt zajímavé.
2.12.32.4	<i>N</i> (opravdu/fakt) zajímat <i>A</i>	Tahle historka mě fakt zajímá.
2.12.32.5	<i>N/infinitiv</i> bavit <i>A</i>	Baví mě sbírat známky.

2.12.32.6	mít zájem o + <i>A</i>	Mám zájem o staré památky.
2.12.32.7	<i>N</i> zdát se <i>D</i> zajímavý	Tahle kniha se mi zdá zajímavá. To se mi zdá zajímavé.
2.12.33 nedostatek zájmu		
2.12.33.1	nuda	To je nuda.
2.12.33.2	být nuda/být nudné	Ten film je nudný.
2.12.33.3	<i>N</i> nezajímat <i>A</i>	Tahle věc mě nezajímá.
2.12.33.4	nezajímat se o + <i>A</i>	O tohle se nezajímám.
2.12.33.5	<i>N/infinitiv</i> nebavit <i>A</i>	Fotbal mě nebaví. Nebaví mě to poslouchat.
2.12.33.6	<i>N</i> nudit <i>A</i>	Politické debaty mě nudí.
2.12.34 ptáme se na zájem		
2.12.34.1	zajímá/zajímají tě/vás <i>I</i>	Zajímá tě tahle kniha? Zajímají vás české filmy? Zajímá tě to?
2.12.35 soucit, lítost		
2.12.35.1	být líto <i>D</i> , (že <i>obsahové věty</i>)	Je mi líto, že se vám to stalo. Je mi to líto.
2.12.35.2	být škoda, (že <i>obsahové věty</i>)	To je škoda. To je škoda, že nepřišel.
2.12.35.3	to máte teda smůlu	
2.12.35.4	to vás teda lituju	
2.12.35.5	cítit s + <i>I</i>	Cítím s vámi.
2.12.35.6	vím, jak ti/vám je	Vím, jak ti teď je.
2.12.36 překvapení		
2.12.36.1	no, né/no, páni/no tohle	No né! On přijel.
2.12.36.2	ježišmarjá/ježišikriste	Ježišmarjá, co se děje?
2.12.36.3	to snad není možné/to snad není pravda	To snad není možné. Petr se vrátil! To snad není pravda. On se oženil!
2.12.36.4	to jsem teda nečekal/a	
2.12.36.5	to je teda překvapení, (že <i>obsahové věty</i>)	To je teda překvapení, že přišel.
2.12.36.6	to je teda šok	
2.12.36.7	být úplně v šoku z + <i>G</i>	Jsem z toho úplně v šoku. Von se voženil.
2.12.36.8	to je div, že + <i>obsahové věty</i>	To je div, že přišli.
2.12.37 ověřujeme si, zda je někdo překvapený		
2.12.37.1	nepřekvapilo tě/vás <i>N/že</i> + <i>obsahová věta</i>	Nepřekvapilo tě, že přišel?
2.12.38 nedostatek překvapení, přezíravost		
2.12.38.1	no a co (má být)	No a co má být? Tak se vrátil.

2.12. 38.2	to je toho	To je toho. Neudělal zkoušku.
2.12. 38.3	to se dalo čekat (že obsahové věty)	To se dalo čekat, že přijde.
2.12.39 zklamání		
2.12.39.1	to jste mě zklamal/a to mě teda zklamalo	
2.12.39.2	být zklamaný/á, (že <i>obsahová věta</i>)	
2.12.39.3	takhle jsem si to nepředstavoval/a	
2.12. 40 lhostejnost		
2.12.40.1	být jedno <i>D</i> být fuk <i>D</i>	Je mi to jedno. Je mi fuk, co lidi říkají.
2.12.40.2	nezáležet na + <i>L</i>	Na tom nezáleží.
2.12.40.3	netýkat se + <i>G</i>	Tahle věc se nás netýká.
2.12.41 rezignace		
2.12.41.1	nedá se nic dělat	
2.12.41.2	a co mám/můžu dělat	A co mám dělat v tomhle případě.
2.12.41.3	už to nechme být	
2.12.41.4	už mě to unavuje	
2.12.42 ověřujeme si lhostejnost, rezignaci		
2.12.42.1	tobě/vám nevadí, že <i>obsahová věta</i>	Tobě nevadí, že se tady kouří?
2.12.42.2	je ti/vám jedno, že <i>obsahová věta</i>	Vám je jedno, že nepřišel?
2.12.43 údiv, podiv		
2.12.43.1	cože?	Cože, tobě to neřekli?
2.12.43.2	copak <i>tázací věta s negativním slovesem</i>	Copak ty to nevíš? Copak tys tam nebyl?
2.12.43.3	<i>tázací zájmeno nebo adverbium že tázací věta</i>	Kdo že ti to řekl? Jak že to bylo?
2.12.43.4	hele <i>tázací věta</i>	Hele, co to tam dělá? Hele, kam to jde?
2.12.44 bezradnost, váhání		
2.12.44.1	<i>doplňovací otázka s kondicionálem</i>	Kdo by teď zvonil?
2.12.44.2	<i>doplňovací otázka moct v kondicionálu</i>	Kdo by teď mohl zvonit?
2.12.44.3	<i>doplňovací otázka jen(om) sloveso v préteritu</i>	Kam jsem to jenom dal?
2.12.44.4	<i>doplňovací otázka jen(om) mohl(a/i) infinitiv</i>	Kam jsem to jen mohla dát?

2.12.45 **starost, obava**

2.12.45.1	dělat starost <i>D</i>	Jeho zdraví mi dělá starost.
2.12.45.2	trápit <i>A</i> (že <i>obsahová věta</i>)	Tahle věc mě trápí. Trápí mě, že mi nic neřekl.

2.12.46 **strach**

2.12.46.1	bát se <i>že/abych obsahové věty</i>	Bojím se, že má horečku. Bojím se, aby se mu nic nestalo.
2.12.46.2	bát se <i>infinitiv</i> mít strach <i>že/abych obsahové věty</i> mít strach <i>infinitiv</i>	Bojím se mu to říct. Mám strach, že nepřijde. Mám strach, aby něco neudělal.
2.12.46.3	(jen) aby	Má strach tam jít. Jen aby tam šel. Aby se mu nic nestalo.
2.12.46.4	jen jestli	Jen jestli přijde.
2.12.47 utěšení obav		Jen jestli má čas.

2.12.47.1

2.12.47.2

2.12.47.3

2.12.47.4

2.12.47.5

ale no tak (hlavu vzhůru)
no tak neboj/te se, to bude dobrý
nelam/te si s tím hlavu, to bude v pořádku.
nedělej/te si starosti (*s + I*)
uvidíš/uvidíte, že *obsahové věty*

Nedělejte si s tím žádné starosti.
Uvidíš, že budeš mít úspěch.

2.12.48 **ptáme se na obavy**

2.12.48.1	co tě/vás trápí?
2.12.48.2	co ti/vám dělá starost/i?

2.12.49 **naděje**

2.12.49.1	doufat, že <i>obsahové věty</i>	Doufám, že se mu nic nestalo.
-----------	---------------------------------	-------------------------------

2.12.50 **bolest**

2.12.50.1	au/jau.	
2.12.50.2	to bolí/ to to bolí.	
2.12.50.3	bolí (<i>A</i>) <i>N/místo</i>	Bolí to. Bolí mě noha. Bolí mě v krku.

2.12.51 **ptáme se na bolest**

2.12.51.1	co vás bolí/kde vás bolí
2.12.51.2	bolí to? bolí to moc?

2.12.52 **utěšení bolesti**

2.12.52.1	ale no tak
2.12.52.2	to nic není
2.12.52.3	neboj/te se, to bude dobrý

2.13 **POSTOJE MORÁLNÍ**2.13.1 **doporučení k zaujetí nějakého postoje**

2.13.1.1	měl/a bys/byste <i>infinitiv</i>	Měl byste se mu omluvit.
----------	----------------------------------	--------------------------

2.13.1.2	bylo by správné, aby/kdyby <i>obsahové věty</i>	Bylo by správné, abychom mu poděkovali. Bylo by správné, kdybyste se omluvili.
2.13.1.3	bylo by správné <i>infinitiv</i> bylo by dobré aby/kdyby <i>obsahové věty</i> bylo by dobré <i>infinitiv</i>	Bylo by správné to udělat. Bylo by dobré, kdyby ses mu omluvil. Bylo by dobré ho pochválit.
2.13.2 příznivé přijetí nějakého postoje		
2.13.2.1	dobrý	Dobrý!
2.13.2.2	(to je) dobře, že <i>obsahové věty</i>	Dobře, že jsi tam napsal. To je dobře, že jste mu poděkovali.
2.13.2.3	být rád/a, že <i>obsahové věty</i>	Jsem ráda, že jsi mu to řekl.
2.13.2.4	jsi/jste hodný/hodná, že <i>obsahové věty</i>	Jsi hodná, že jsi přišla. Jste hodní, že jste na nás nezapomněli.
2.13.2.5	být hezké od tebe/od vás, že <i>obsahové věty</i>	Je od vás hezké, že nám pomáháte.
2.13.3 nesouhlas s nějakým postojem		
2.13.3.1	no takhle ne/takhle by to nešlo	
2.13.3.2	to je chyba, (že <i>obsahové věty</i>)	To je chyba, že jste se mu neomluvil.
2.13.3.3	to je špatné/mrzuté (že <i>obsahové věty</i>)	To je špatné, že jste mu nepomohl.
2.13.3.4	to není/nebylo od tebe/od vás hezké, (že <i>obsahové věty</i>)	To nebylo od tebe hezké, že jsi mu nic neřekl.
2.13.3.5	neměl/a/i to <i>infinitiv</i>	Neměli jste to odmítnout.
2.13.4 ptáme se mluvčího, jak hodnotí nějaký postoj		
2.13.4.1	co říkáš/říkáte tomu, že <i>obsahové věty</i>	Co říkáš tomu, že jim nepomohl?
2.13.4.2	souhlasíš/souhlasíte s tím, že <i>obsahové věty</i>	Souhlasíš s tím, že kouří?
2.13.4.3	co si myslíš/myslíte o tom, že <i>obsahové věty</i>	Co si myslíš o tom, že se mu neomluvil?
2.13.4.4	je podle tebe/vás v pořádku, že <i>obsahové věty</i>	Je to podle tebe v pořádku?
2.13.5 určení odpovědnosti		
2.13.5.1	to je tvoje/vaše chyba	
2.13.5.2	za to můžeš ty/za to můžete vy	

2.13.6 přiznání odpovědnosti

2.13.6.1	To je moje/naše chyba/vina
2.13.6.2	za to můžu já/můžeme my
2.13.6.3	to jsem udělal já/to jsme udělali my

2.13.7 odmítnutí odpovědnosti

2.13.7.1	to není moje/naše chyba
2.13.7.2	za nic nemůžu/nemůžeme
2.13.7.3	já jsem nic neudělal/a/my jsme nic neudělali
2.13.7.4	jsem/jsme v tom nevinně

2.13.8 omluva

2.13.8.1	prominout <i>v imperativu</i> (já nerad/a) (já nechtěl/a)	Promiňte. Promiňte, já nerada.
2.13.8.2	odpustit <i>v imperativu</i> (já nerad/a) (já nechtěl/a)	Odpust'te. Já nechtěl.
2.13.8.3	omlouvát se, (že <i>obsahové věty</i>)	Omlouvám se. Omlouvám se, že jdu pozdě.
2.13.8.4 (při vyrušení)	je mi to líto	
2.13.8.5	prominout/nezlobit se <i>v imperativu</i> , že tě/vás ruším/obtěžuji	Promiň, že tě obtěžuji. Nezlobte se, že vás ruším.
2.13.8.6	omlouvám se, že tě/vás ruším/obtěžuji	Omlouvám se, že tě obtěžuji.
2.13.8.7	můžu/mohl bych tě/vás vyrušit/obtěžovat	Můžu tě vyrušit? Mohl bych vás obtěžovat?

2.13.9 přijetí omluvy

2.13.9.1	nic se nestalo/neděje
2.13.9.2	to je v pořádku
2.13.9.3	prosím
2.13.9.4	to nevadí

2.13.10 vyjádření vděčnosti

2.13.10.1	děkuju, (že <i>obsahové věty</i>) děkuju za + <i>A</i>	Děkuju, žes mi pomohl. Děkuju za pomoc.
2.13.10.2	dík(y) (že <i>obsahové věty</i>) dík(y) za + <i>A</i>	Dík, žes mi o tom řekl. Díky za radu.

2.13.11 reakce na vyjádření vděčnosti

2.13.11.1	není zač
2.13.11.2	za málo
2.13.11.3	rádo se stalo

3 OVLIVŇOVÁNÍ PRŮBĚHU VĚCÍ, DĚJE

3.1 NAVRHUJEME

SPOLEČNOU AKCI

3.1.1	<i>1. osoba pl. imperativu</i>	Dejme se do toho. Zazpívejme si.
3.1.2	<i>pojďme si infinitiv</i>	Pojďme si zaplavat. Pojďme si dát kávu.
3.1.3	<i>zjišťovací otázka sloveso v 1. osobě pl. perfektivního futura</i>	Zatančíme si? Nezatančíme si?
3.1.4	<i>mohli bychom/nemohli bychom infinitiv</i>	Mohli bychom si zatančit? Nemohli bychom si zatančit?
3.1.5	<i>co říkáš/co říkáte tomu, abychom obsahové věty</i> <i>co bys řekl/a/co byste řekli tomu, kdybychom obsahové věty</i>	Co říkáš tomu, abychom šli na procházku? Co byste řekli tomu, kdybychom jeli na výlet?
3.1.6	<i>co abychom obsahové věty</i>	Co abychom jeli na výlet?
3.1.7	<i>co(ž) tak(hle) infinitiv</i>	Co takhle dát si kávu? Což si tak zaplavat?
3.1.8	<i>víš co věta</i>	Víš co, zítra mu zavoláme.

3.2 SOUHLAS

S NÁVRHEM

3.2.1	<i>jsem/jsme pro</i>
3.2.2	<i>(tak) dobrá</i>
3.2.3	<i>ano (souhlasím)</i>
3.2.4	<i>to je dobrý nápad.</i>
3.2.5	<i>proč ne?</i>

3.3 ŽÁDÁME NĚKOHO, ABY NĚCO UDĚLAL

3.3.1 rozkazujeme

3.3.1.1	<i>imperativ</i>	Zavřete okno. Nekuřte tady.
3.3.1.2	<i>muset/nesmět infinitiv</i>	Musíte zavřít okno. Nesmíte tady kouřit.
3.3.1.3	<i>indikativ perfektivního futura</i>	Uklidíš tady a otevřeš okno.
3.3.1.4 strohý rozkaz	<i>2. osoba infinitiv</i>	Nemluvit!

3.3.2 dáváme pokyny

3.3.2.1	<i>1. osoba pl. prez.</i>	Vejce vaříme deset minut.
3.3.2.2	<i>imperativ</i>	Skladujte na suchém a temném místě.
3.3.2.3	<i>3. osoba indikativu přítomnosti</i>	Lék se bere po jídle.
3.3.2.4	<i>indikativ perfektivního futura</i>	Pojedete rovně až na křižovatku a tam zahnete doleva.
	<i>2. osoba</i>	

3.3.3 žádáme o službu v obchodě nebo v restauraci

3.3.3.1	chtěl/a bych <i>A</i>	Chtěl bych párek v rohlíku.
3.3.3.2	dal/a bych si <i>A</i>	Dala bych si nějakou polévku.
3.3.3.3	dám si <i>A</i>	Dám si šest rohlíků.
3.3.3.4	dejte mi/nám <i>A</i>	Dejte nám dvě piva.
3.3.3.5	můžu/můžeme dostat <i>A</i>	Můžu dostat čaj bez cukru?

3.3.4 prosíme někoho o něco

3.3.4.1	prosím tě/vás <i>imperativ</i> prosím tě/vás, aby <i>obsahové věty</i>	Prosím tě, zatelefonuj mi. Prosím tě, abys mi zatelefonoval.
3.3.4.2	prosím tě/vás (ne)můžeš/(ne)můžete <i>infinitiv zjišťovací otázka</i>	Prosím tě, můžeš nám zatelefonovat? Prosím vás, nemůžete to udělat?
3.3.4.3	bud'/bud'te tak hodný/dobrá a <i>imperativ</i> bud'/bud'te tak hodná/dobrá a <i>imperativ</i>	Bud' tak hodný a otevři okno. Bud'te tak dobrá a napište mi to.
3.3.4.4	byl/a bys/te tak hodná/dobrá a <i>zjišťovací otázka</i> byl/a bys/te tak hodný/dobrá a <i>zjišťovací otázka</i>	Byl byste tak hodný a zavřel dveře? Byla byste tak dobrá a zatelefonovala mi zítra?

3.3.5 žádáme zdvořile

3.3.5.1	byl/a bys/te tak laskav/laskavá a <i>zjišťovací otázka</i>	Byla byste tak laskavá a přeložila nám to?
3.3.5.2	<i>kondicionál prezentu kladný nebo záporný laskavě zjišťovací otázka</i>	Zatelefonoval byste laskavě mé ženě? Nezatelefonoval byste laskavě mé ženě?
3.3.5.3	mohl/a byste laskavě <i>infinitiv zjišťovací otázka</i> nemohl/a byste laskavě <i>infinitiv zjišťovací otázka</i>	Mohla byste nás o té věci laskavě informovat? Nemohl byste na nás laskavě počkat?

3.3.6 žádáme nepřímou

3.3.6.1	<i>nepřímá otázka</i> nechtěl/a byste <i>infinitiv zjišťovací otázka</i>	Nechtěl byste zavřít okno?
3.3.6.2	nebylo by možné/nemohlo by se <i>infinitiv zjišťovací otázka</i>	Nebylo by možné rozsvítit? Nemohlo by se zhasnout?

3.3.7 žádáme stroze a formálně

3.3.7.1	žádat o <i>A</i> žádat, aby <i>obsahové věty</i>	Žádám o váš souhlas. Žádám vás, abyste nás informoval o celé žádosti.
3.3.7.2	bud'/te tak laskav/laskava a <i>imperativ</i>	Bud'te tak laskav a vysvětlíte nám to.

3.3.8 **úpěnlivá prosba**

3.3.8.1 prosím tě/vás jen *D imperativ* Prosím tě, jen mi neubližuj.

3.3.9 **žádáme o pomoc**

3.3.9.1 pomoc Pomoc!
 3.3.9.2 prosím tě/vás pojd'te mi pomoci
 3.3.9.3 pomoz/te *D* prosím (tě/vás) (s + *I*) Pomoz mi s tím, prosím tě.
 3.3.9.4 pomoz/te *D infinitiv* Pomozte mi otevřít tu láhev.
 3.3.9.4 nepomohl/a byste *D* (s + *I*) Nepomohl byste nám s tím?
 3.3.9.5 nepomohl/a byste *infinitiv* Nepomohl byste nám to otevřít?
 3.3.9.5 nemohl/a byste *D* pomoci (s + *I*) Nemohl byste nám s tím pomoci?
 3.3.9.5 nemohl/a byste *D* pomoci Nemohla byste jí pomoci?

3.3.10 **žádáme o radu**

3.3.10.1 *tázací zájmeno nebo příslovce* Co mám dělat? Kam jen to mám
(jen) mám/e *infinitiv* dát? Co jen říct?
 3.3.10.2 *tázací zájmeno nebo příslovce* Co bych měl dělat? Co bych měla
měl/a bych *infinitiv* říct?
 3.3.10.3 co bys dělal/a/byste dělali na mém/našem místě

3.4 REAGUJEME
NA ŽÁDOST3.4.1. **reagujeme ochotně**

3.4.1.1 prosím
 3.4.1.2 rád/a/ s radostí
 3.4.1.3 bude mi potěšením
 3.4.1.4 samozřejmě

3.4.2 **souhlasíme
s výhradou**

3.4.2.1 pokud to budu umět
 3.4.2.2 pokud *komentář* Pokud budu mít čas.

3.4.3 **souhlasíme
neochotně**

3.4.3.1 no tak jo/no dobrá
 3.4.3.2 jak chceš/chcete
 3.4.3.3 když to musí být
 3.4.3.4 když jinak nedáš/nedáte

3.4.4 **vyslovujeme námitku**

3.4.4.1 nevím, jestli to půjde
 3.4.4.2 rád/a bych, ale *komentář* Rád bych, ale nevím, jestli to budu umět.
 3.4.4.3 snad ano, ještě nevím
 3.4.4.4 nic ti/ vám neslibuji.
 nemůžu nic slíbit.

3.4.5 odmítáme

- 3.4.5.1 v žádném případě/ani nápad
 3.4.5.2 omlouvám se, nejde to/není to možné
 3.4.5.3 omlouvám se, ale nemohu
 3.4.5.4 bohužel nemůžu/to nejde musím říct ne

3.4.6 vyjadřujeme vzdor

- 3.4.6.1 vzdor vůči příkazu
 3.4.6.1.1 to neudělám/e
 3.4.6.1.2 za žádnou cenu
 3.4.6.1.3 jen přes mou mrtvolu
 3.4.6.2 vzdor vůči zákazu
 3.4.6.2.1 říkej/te si, co chceš/te, já to udělám

3.5 NABÍZÍME POMOC

- 3.5.1 můžu ti/vám pomoci
 3.5.2 nemůžu/nemohl/a bych ti/vám pomoci (s +*I/infinitiv*) Nemůžu ti s tím pomoci? Nemohla bych vám pomoci vzít ten kufřík?
 3.5.3 nechceš/nechcete pomoci?
 3.5.4 nechceš/nechcete, abych vám/ti pomohl/a (s + *I/infinitiv*) Nechceš, abych ti pomohl s tím kufrem?
 3.5.5 (ne)potřebuješ/potřebujete pomoc Nechcete, abych vám pomohla otevřít ty dveře. Nepotřebuješ pomoc?
 3.5.6 počkej/te, já ti/vám pomůžu
 3.5.7 dovol/te já ti/vám pomůžu dovolíš/dovolíte já ti/vám pomůžu Dovolíš, pomůžu ti s tím kufrem.

3.6 NABÍZÍME RADU

- 3.6.1 raději/radši *imperativ* Radši nic neříkej. Radši nic nedělej.
 3.6.2 raději/radši *kondicionál* Raději bych nic nedělal. Radši bych mu nic neříkal.
 3.6.3 ne/měl/a bys/byste *infinitiv* Neměl bys tam chodit.
 3.6.4 radím/e ti/vám, abys/te *obsahové věty* Radím ti, abys to nedělal.

3.7 PŘIPOMÍNÁME

- 3.7.1 *imperativ* Před odchodem zavřete okna a vypněte počítač.
 3.7.2 *ať 2. osoba indikativu perfektivního futura* Ať to uklidíš. Ať na to nezapomenete.
 3.7.3 ne abys/te Ne abys přišel pozdě.

3.8 STĚŽUJEME SI

- 3.8.1 Nerad/a to říkám, ale
 3.8.2 Nelíbí se mi, že
 3.8.3 Musím si stěžovat
 3.8.4 Chci podat stížnost
 3.8.5 Bohužel musím reklamovat *A*.

3.9 VYHROŽUJEME

- 3.9.1 *abys/te věta* Ne abyste mu něco řekli.
 Abys nebyl potrestán.
 Abyste toho nelitovali.
 3.9.2 *imperativ perfektivní,* Vrať se včas, nebo uvidíš.
 nebo/jinak uvidíš/uvidíte Vrať se včas, jinak uvidíš.
 3.9.3 *imperativ perfektivní* Řekněte mu to a uvidíte.
 a uvidíš/uvidíte
 3.9.4 *že věta* Že zavoláme policii?!

3.10 VARUJEME

- 3.10.1 *negativní perfektivní* Neřízni se. Nespadni.
imperativ
 3.10.2 (dej/te si) pozor, *abys/te* Dej si pozor, abys nespádl.
 Pozor, abyste si neublížili.
 3.10.3 pozor Pozor!
 (dej/te si) pozor (na + *A*) Pozor na hlavu!
 Dejte si pozor na hlavu!
 3.10.4 (že) 2. osoba *indikativu* Spadneš. Shodíte to na zem.
perfektivního futura Že spadneš?

3.11 POVZBUZUJEME
K NĚJAKÉ ČINNOSTI

- 3.11.1 (tak jen) do toho
 3.11.2 jen *perfektivní imperativ* Jen mi to řekni. Jen jim to napište.
 3.11.3 (no) tak *imperativ* No tak to otevři. Tak mu zavolejte.

3.12 NABÍZÍME, ŽE NĚCO
ZA NĚKOHO
UDĚLÁME

- 3.12.1 *nechtěl/a/i bys/te, abych/om* Nechtěl bys, abych umyl nádobí?
obsahové věty
 3.12.2 *neměl/a bych infinitiv* Neměla bych otevřít okno?
 3.12.3 *nech/te to perfektivní futurum* Nech to, já to otevřu.
 Nechte to, já to udělám.

3.13 NABÍZÍME NĚKOMU
NĚCO

- 3.13.1 *nechceš/nehcete A* Nechceš kávu?
nechtěl/a bys/te A Nechtěl byste trochu piva?
 3.13.2 *nedáš si/nedáte si A* Nedáte si trochu sýra?
nedal/a bys/te si A Nedala byste si s námi oběd?
 3.13.3 *nemáš/nemáte chuť na + A* Nemáš chuť na večeři?
neměl/a byste chuť na + A Neměl byste chuť na čaj?

3.14 ZVEME NĚKoho K NĚJAKÉ ČINNOSTI

3.14.1	nechceš/nechcete <i>infinitiv</i> nechtěl/a bys/te <i>infinitiv</i>	Nechceš jít do kina? Nechtěl byste nás navštívit.
3.14.2	<i>negativní zjišťovací otázka</i> <i>s kondicionálem</i>	Nešla bys ven?
3.14.3	nemáš/nemáte chuť <i>infinitiv</i> nemáš/nemáte chuť <i>infinitiv</i>	Nemáš chuť k nám přijít na večeři? Neměl byste chuť jet s námi do Itálie?
3.14.4	nemáš/nemáte zájem <i>infinitiv</i> neměl/a byste zájem <i>infinitiv</i>	Nemáš zájem jet s námi na hory? Neměl byste zájem zúčastnit se té soutěže?

3.15 PŘIJÍMÁME POZVÁNÍ

3.15.1	děkuji, rád/a	
3.15.2	rád/a <i>sloveso ve futuro</i>	Rád přijdu. Ráda s vámi pojedu.
3.15.3	rád/a přijímám vaše pozvání/vaši nabídku	
3.15.4	je to od vás hezké/laskavé/milé (že <i>obsahové věty</i>)	Je od vás hezké, že jste mě pozval.

3.16 ODMÍTÁME POZVÁNÍ

3.16.1	děkuju, ne	
3.16.2	bohužel, nemůžu bohužel musím odmítnout	

3.17 VYSLOVUJEME NÁMITKU

3.17.1	ještě nevím, jestli to půjde/bude možné	
3.17.2	nevím, jestli se to hodí (<i>abych</i> <i>obsahové věty</i>)	Nevím, jestli se to hodí, abych s vámi jel.
3.17.3	rád/a bych, ale <i>komentář</i>	Ráda bych, ale děti jsou nemocné.

3.18 ZJIŠŤUJEME, ZDA NABÍDKA NEBO POZVÁNÍ BYLY PŘIJATY

3.18.1	tak co	
3.18.2	hodí se ti/vám to? bude se ti/vám to hodit	
3.18.3	co ty/vy na to	
3.18.4	jak se rozhodneš/rozhodnete	

4 SPOLEČENSKÝ STYK

4.1 UPOUTÁNÍ POZORNOSTI

4.1.1	haló/hele
4.1.2	promiň/te pardon
4.1.3	dovol/te
4.1.4	poslyš/te

4.2 ZDVOŘILÉ POZDRAVY PŘI SETKÁNÍ

4.2.1	dobry den
4.2.2 při setkání v určitých částech dne	dobré ráno/jitro dobré odpoledne dobry večer
4.2.3 při loučení	na shledanou sbohem
4.2.4 při loučení v noci	dobrou noc

4.3 DŮVĚRNÉ POZDRAVY

4.3.1 při setkání i loučení	ahoj
4.3.2	čau
4.3.3	nazdar

4.4 NAVÁZÁNÍ KONTAKTU PŘI POZDRAVU

4.4.1	jak se máš/máte
4.4.2	tak, jak to jde
4.4.3	jak se vede

4.5 ODPOVĚĎ NA OTÁZKU PŘI POZDRAVU

4.5.1 kladná odpověď	Děkuju, mám se dobře. A ty/vy?
4.5.2	ujde to/jde to
4.5.3	tak tak/jakžtakž
4.5.4 po nemoci	Děkuji, už je to lepší
4.5.5 záporná odpověď	ani se neptej/te
4.5.6	nestojí to za nic

4.6 OSLOVENÍ

4.6.1 důvěrné	<i>vokativ křestního jména, lze spojit s tykáním i vykáním</i>	Petře! Jano!
4.6.2	<i>vokativ deminutiva</i>	Petříčku! Janičko!

4.6.3	zdvořilé, formální	paní, slečno, pane, mladá paní	Promiňte, paní. Dovolíte, slečno? Co si dáte, mladá paní?
4.6.4		paní, slečno, pane <i>vokativ křestního jména spojeno s vykáním (v pracovním styku - např. nadřízený s podřízeným)</i>	Paní Jano. Slečno Marie. Pane Petře.
4.6.5		kolego, kolegyně <i>vokativ příjmení, spojeno s vykáním (na vysokých školách a v některých intelektuálních profesích - učitelé, lékaři, právníci)</i>	Kolego Nováku. Kolegyně Malá.
4.6.6		paní, slečno, pane <i>vokativ příjmení</i>	Paní Novotná. Slečno Malá. Pane Nováku.
4.6.7	velmi formální	paní, pane <i>vokativ titulu,</i>	Paní doktorko. Pane předsedo.
4.6.8	písemný styk - důvěrně	milá/milý <i>vokativ křestního jména</i>	Milý Petře. Milá Jano.
4.6.9	písemný styk - formální	vážená paní/vážený pane	
4.6.10	něžné oslovení	drahoušku/miláčku	
4.7 PŘEDSTAVOVÁNÍ CIZÍ OSOBY			
4.7.1	důvěrné, neformální	<i>vokativ, to je....</i>	Petře, to je Jana. Jano, to je moje manželka.
4.7.2	důvěrné, méně formální	Vy se (asi) neznáte? To je ...	Vy se asi neznáte? To je můj kamarád Petr.
4.7.3	zdvořilé, formální	dovolte, abych vám představil/a <i>A</i> dovolíte, abych vás seznámil/a s + <i>I</i>	Dovolte, abych vám představil našeho ředitele pana Nováka. Dovolíte, abych vás seznámila s panem profesorem Novákem?
4.7.4		rád/a bych vás seznámil/a s + <i>I</i>	Pane profesore, rád bych vás seznámil se svou ženou.
4.7.5		smím vám představit <i>A</i>	Smím vám představit mou ženu?
4.8 PŘEDSTAVOVÁNÍ SVÉ OSOBY			
4.8.1	důvěrné, neformální	Ahoj. Jsem <i>jméno</i>	Ahoj. Jsem Petr.
4.8.2	zdvořilé, formální	Dovolte, abych se představil/a. Jsem <i>jméno</i>	Dovolte, abych se představil, jsem doktor/Pavel Černý.
4.9 REAKCE PŘI PŘEDSTAVOVÁNÍ			
4.9.1	neutrální	těší mě (že tě/vás poznávám)	Těší mě. Těší mě, že vás poznávám.
4.9.2		(jsem) rád/a, (že) tě/vás poznávám	Rád vás poznávám. Jsem rád, že vás poznávám.

4.9.3	zdvořilé, formální	jsem rád/a, že jsem vás poznal/a jsem rád/a, že jsem vás mohl/a poznat	Jsem rád, že jsem vás poznal.
4.9.4		jsem potěšen/a, že jsem se mohl/a s vámi seznámit	
4.9.5		bylo mi potěšením se s vámi poznat/seznámit	
4.10 PŘIVÍTÁNÍ			
4.10.1		vítám/e tě/vás (místo)	Vítám tě u nás.
4.10.2		buď/te vítán/vítána (místo)	Buď/te vítána v naší škole.
4.11 VÝZVY NÁVŠTĚVĚ PŘI PŘÍCHODU			
4.11.1		odlož/te si	
4.11.2		vstup/te	
4.11.3		pojd'/te dál	
4.11.4		buď/te tady jako doma	
4.12 PŘÁNÍ DOBRÉ CHUTI			
4.12.1		dobrou chuť přeju ti/vám dobrou chuť	
4.12.2		nech/te si chutnat	
4.13 ODPOVĚĎ NA PŘÁNÍ DOBRÉ CHUTI			
4.13.1		nápodobně	
4.14 VÝZVA K TOMU, ABY SI HOSTÉ VZALI JÍDLO			
4.14.1		prosím, posluž si/poslužte si	
4.14.2		ber si/berte si, prosím	
4.15 PŘÍPITEK			
4.15.1		na (tvoje/vaše) zdraví na zdraví G	Na zdraví našeho hosta.
4.15.2	odpověď na pronesený přípitek	at' slouží	
4.16 BLAHOPŘEJEME NĚKOMU K NĚJAKÉMU ÚSPĚCHU			
4.16.1		blahopřeju/blahopřejeme ti/vám	
4.16.2		výborně/skvěle	
4.16.3		jen tak dál	

4.17 BLAHOPŘEJEME
NĚKOMU
K NĚJAKÉMU
VÝZNAMNÉMU DNI

4.17.1 **narozeniny** přát *D* (všechno nejlepší)
(*k + D*) Přejí ti všechno nejlepší.
Přejeme vám všechno nejlepší
k narozeninám.

4.17.2 **sňatek/promoce** rád/ráda bych vám blahopřál/a
k vašemu sňatku/ k vaší
promoci

4.18 SOUSTRAST

4.18.1 upřímnou soustrast
4.18.2 přijměte vyjádření mé
nejhlubší soustrasti

4.19 PŘEJEME NĚCO
PŘI NĚJAKÉ
PŘÍLEŽITOSTI

4.19.1 **sváteční dny** hezké svátky
4.19.2 **Vánoce, Velikonoce,** Veselé Vánoce
Nový rok Veselé Velikonoce
Šťastný Nový rok
4.19.3 **před víkendem,** hezký víkend
prázdninami hezké prázdniny
4.19.4 **před cestou** šťastnou cestu
4.19.5 **před kulturním** hezky se bav/te
zážitkem
4.19.6 **před rozloučením** měj/te se hezky

4.20 PŘEJEME ÚSPĚCH

4.20.1 hodně/mnoho štěstí
4.20.2 držím/e palce
4.20.3 zlom/te vaz

5 STRUKTURACE PROJEVU

5.1 ZAHÁJENÍ

5.1.1 oslovení publika	Dámy a pánové!	
5.1.2	Vážení přítomní!	
5.1.3	Vážení posluchači!	
5.1.4	Vážení hosté!	
5.1.5	(Vážené) kolegyně a (vážení) kolegové!	
5.1.6	Vážení přátelé!	
5.1.7 oslovení jednotlivých účastníků	vážený/vážená vokativ	Vážený pane předsedo!
5.1.8 neformální zahájení	takže.....	
5.1.9	nuže....	
5.1.10	tak teď	
5.1.11	heleď/heleďte	

5.2 PŘIBLÍŽENÍ TÉMATU

5.2.1 na začátku projevu

5.2.1.1	rád/ráda bych vám řekl/a něco o + L	Rád bych vám něco řekl o ekonomické situaci v ČR.
	rád/ráda bych vám řekl/a několik slov o + L	Ráda bych vám řekla několik slov o naší zemi.
5.2.1.2	chtěl/a bych vás seznámit s + I	Chtěla bych vás seznámit s ekonomickou situací v ČR.

5.2.2 na začátku nového tématu

5.2.2.1	teď (si řekneme) něco o + L	Teď si řekneme něco o českém průmyslu.
5.2.2.	teď si pohovoříme o + L	Teď si pohovoříme o situaci v českém průmyslu.
5.2.2.3	teď se seznámíme s + I	Teď se seznámíme s některými problémy české ekonomiky.

5.2.3 na začátku vyprávění/ popisu

5.2.3.1	chtěl/a bych vám říci/vyprávět A/ o + L /obsahové věty	Chtěla bych vám říct jednu zajímavou příhodu. Chtěl bych vám vyprávět o tom, co se mi stalo letos o prázdninách.
5.2.3.2	Ráda bych vám něco řekla o + L	Ráda bych vám něco řekla o jedné své přítelkyni.
5.2.3.3	Byl/a jednou jeden/jedna N a ten/ta	Byl jednou jeden král a ten měl tři dcery.

5.3 VYJÁDŘENÍ NÁZORU

5.3.1	podle mého názoru	Váš projekt je podle mého názoru nejlepší.
5.3.2	Osobně si myslím/domnívám se, že obsahové věty	Osobně si myslím, že tohle je nejlepší řešení.
5.3.3	Pokud jde o mě/co se mě týče zdá se mi obsahové věty	Pokud jde o mě, zdá se mi váš návrh málo konkrétní.

5.4 ŘAZENÍ ARGUMENTŮ

5.4.1	jednak .. jednak	Nepůjdu tam. Jednak mám dost práce doma, jednak jsem unavený.
5.4.2	na jedné straně - na druhé straně	Na jedné straně je to dobrý nápad, na druhé straně ale na to nemáme peníze.
5.4.3	za prvé..., za druhé..., za třetí	Dnes nehraje. Za prvé nemá formu, za druhé nepřišel na trénink, za třetí máme za něho náhradu.
5.4.4	nejdříve ..., potom/pak.. nakonec	Nejdříve vyřídím e-maily, pak udělám faktury a nakonec připravím poštu pro vedoucího.

5.5 UVÁDĚNÍ PŘÍKLADŮ

5.5.1	jako například/třeba/je	Někteří muži, jako třeba Petr, nestárnou.
5.5.2	například	Některá česká města, například Hradec Králové nebo Zlín, mají zajímavou moderní architekturu.
5.5.3	a tak dále/atd.	Má ráda českou hudbu 19. století, Smetanu, Dvořáka atd.
5.5.4	a (tak) podobně/apod.	Jedí jen vegetariánskou kuchyni, čínskou, indickou apod.

5.6 ZDŮRAZNĚNÍ

5.6.1	<i>zvukovými prostředky v mluveném textu</i>	<i>větný důraz</i>	Ten člověk je nebezpečný. Brno, nikoliv Ostrava, je druhé největší město v ČR.
5.6.2	<i>grafickými prostředky v psaném projevu</i>	<i>podtržení</i>	Česká republika má <u>10 milionů</u> obyvatel.
5.6.3		<i>kurzíva</i>	Praha je hlavním městem <i>České republiky</i> .
5.6.4		<i>tučné písmo</i>	Nejvyšší horou České republiky je Sněžka .
5.6.5		<i>velká písmena</i>	Nejvyšší horou České republiky je SNĚŽKA.
5.6.6	<i>jazykovými prostředky v mluveném i psaném projevu</i>	<i>aktuální větné členění</i>	Tomuhle slovu nerozumím.
5.6.7		<i>lexikálně</i>	
5.6.7.1		<i>zvláště/zejména</i>	Zaujala mě zvláště tahle věta.
5.6.7.2		<i>hlavně/především</i>	Vyslovujte hlavně pomalu a zřetelně.
5.6.7.3		<i>zapamatujte si A/nezapomeňte na + A</i>	Zapamatujte si tuhle větu.
		<i>zapamatujte si, že obsahové věty /nezapomeňte, že obsahové věty</i>	Nezapomeňte na náš program. Zapamatujte si, že zavírají už v 17 hodin. Nezapomeňte, že v neděli mají zavřeno.
5.6.7.4		<i>zdůrazňuji</i>	Zdůrazňuji, že v neděli mají zavřeno.

5.7 DEFINOVÁNÍ

5.7.1.	<i>N/infinitiv</i> znamená	Bezdomovec znamená osoba, která ztratila možnost někde bydlet. Absolvovat školu znamená ukončit školu.
5.7.2	to je	Bezdomovec, to je osoba, která nemá kde bydlet.

5.8 SHRNUÍ

5.8.1	jestliže to shrneme
5.8.2	zkrátka a dobře

5.9 ZMĚNA TÉMATU

5.9.1	změňme teď téma
5.9.2	přejdeme teď k <i>D</i>
5.9.3	teď ještě tohle/teď ještě jednu věc

5.10 ŽÁDOST O ZMĚNU

5.10.1	co kdybychom změnili téma/ co kdybychom přešli k jinému tématu?	
5.10.2	a co (ještě)	A co ještě ta záležitost s Petrem.
5.10.3	chtěl/a bych se ještě zeptat na jednu věc rád/a bych se ještě zeptala na jednu věc	

5.11 DOTAZ NA NÁZOR
JINÉ OSOBY

5.11.1	co si o tom myslíš/myslíte?	
5.11.2	co tomu říkáš/říkáte?	
5.11.3	jak se díváš/díváte na?	Jak se díváte na volný prodej lehkých drog?
5.11.4	Jaký je tvůj/váš názor na?	Jaký je váš názor na pop music?

5.12 DÁVÁME NAJEVO,
ŽE SLEDUJEME NĚČÍ
VÝKLAD

5.12.1	ano... ano jo...jo
5.12.2	ano, je/bude to tak jo, je/bude to tak
5.12.3	ano, rozumím
5.12.4	ale, ale
5.12.5	no to snad ne
5.12.6	neříkejte/nepovídejte

5.13 PŘERUŠENÍ

5.13.1	promiň/te prosím, ale....
5.13.2	můžu k tomu něco říct?
5.13.3	můžu ještě něco dodat?

5.14 NAMÍTÁME

- 5.14.1 promiň/te, ale to snad nebude
pravda/ale nemáte pravdu
- 5.14.2 promiň/te, ale (s tím)
nesouhlasím
- 5.14.3 promiň/te, ale to se mi vůbec
nelíbí

5.15 ŽÁDÁME O KLID

- 5.15.1 pst
- 5.15.2 ticho, prosím
- 5.15.3 klid, prosím
- 5.15.4 prosím o klid
bud'/bud'te zticha

5.16 UPOZORŇUJEME, ŽE
CHCEME
POKRAČOVAT

- 5.16.1 ještě okamžik (moment),
prosím
- 5.16.2 malý moment
- 5.16.3 ještě jsem neskončil/a
- 5.16.4 ještě bych chtěl/a něco
řít/dodat
- 5.16.5 nech/te mě dokončit, prosím
rád/a bych to dokončil/a,
prosím

5.17 VYBÍZÍME NĚKOHO,
ABY POKRAČOVAL

- 5.17.1 (jen) pokračuj/te,
prosím/klidně pokračuj/te
- 5.17.2 nenech/te se vyrušit
a pokračuj/te

5.18 UPOZORŇUJEME, ŽE
KONČÍME

- 5.18.1 na konec/na závěr
- 5.18.2 závěrem bych rád/a řekl/a

5.19 ZÁVĚR

- 5.19.1 *oficiálního projevu* děkuji/děkuju vám
za pozornost
- 5.19.2 *konverzace* rád/ráda/ jsem si
s tebou/s vámi popovídal/a
- 5.19.3 to jsme si hezky popovídali
- 5.19.4 Rád/ráda jsem tě viděl/a

5.20 TELEFONNÍ KONVERZACE

5.20.1 ohlášení druhé osoby v telefonu

5.20.1.1 <i>oficiální</i>	<i>jméno firmy nebo instituce</i>	Firma PROMONT. Přejeme vám dobrý den.
5.20.1.2 <i>soukromé</i>	<i>Jméno</i>	Vávrová.
5.20.1.3	Prosím	
5.20.1.4	Ano	
5.20.1.5	haló	

5.20.2 vlastní ohlášení

5.20.2.1 <i>oficiální</i>	<i>jméno firmy nebo instituce</i>	Okresní soud, spojovatelka.
5.20.2.2	u telefonu <i>funkce nebo jméno</i>	U telefonu sekretářka ředitele.
5.20.2.3 <i>soukromé</i>	<i>tady jméno</i>	Tady Horák.

5.20.3 kontrolní dotaz volajícího

5.20.3.1	<i>to je jméno nebo firma</i>	To je pan Švestka?
5.20.3.2		To je Stavoservis?

5.20.4 kontrolní dotaz volaného

5.20.4.1	nerozumím dobře, kdo volá, prosím?	
----------	------------------------------------	--

5.20.5 žádáme nějakou osobu k telefonu

5.20.5.1 <i>oficiálně</i>	mohl/a bych mluvit s + <i>I</i>	
5.20.5.2	můžete mě přepojit na + <i>A</i> (ne)mohl/a byste mě přepojit na + <i>A</i>	
5.20.5.3	linku číslo <i>x</i> , prosím	
5.20.5.4	prosil/a bych <i>A</i>	
5.20.5.5 <i>soukromě</i>	můžu mluvit s + <i>I</i>	
5.20.5.6	můžeš/můžete mi zavolat/dát <i>A</i>	

5.20.6 žádáme volajícího, aby počkal

5.20.6.1 <i>oficiálně</i>	moment/nezavěšujte, spojím vás/přepojím vás	Mohla bych mluvit s paní Novou?
5.20.6.2	okamžik hned ho/ji předám	Můžete mě přepojit na pana ředitele?
5.20.6.3 <i>soukromě</i>	podívám se po něm/po ní	
5.20.6.4	moment, zavolám ho/ji	

5.20.7 ptáme se, zda nás druhý v telefonu slyší

5.20.7.1	haló, slyšíš/slyšíte mě	Nemohla byste mě přepojit na chirurgii?
5.20.7.2	haló, jsi/jste tam	Prosím linku 234. Prosila bych pana Hrušku.

5.20.8 odpověď volaného na náš dotaz

5.20.8.1	ano, slyším tě/vás
5.20.8.2	ano, poslouchám
5.20.8.3	ano, jsem tady

Můžu mluvit s Jirkou?

Můžeš mně/mi dát maminku?

5.20.9 volaný není přítomen

5.20.9.1 <i>oficiálně</i>	(bohužel) není <i>místo</i> , mám/nemám něco vyřídit?
5.20.9.2	není <i>místo</i> , zavolejte prosím později
5.20.9.3 <i>soukromě</i>	není <i>místo</i> , (ne)můžeš zavolat později

5.20.10 reakce na nepřítomnost volaného

5.20.10.1	Prosím, vyříd'te mu/jí, že volal/a <i>jméno</i>	
5.20.10.2	Prosím, vyříd'te mu/jí, že zavolám <i>časový údaj</i>	Prosím, vyříd'te mu, že mu zavolám dnes večer.
5.20.10.3	Můžu mu/jí nechat vzkaz	

5.20.11 ukončení telefonního hovoru

5.20.11.1 <i>oficiálně</i>	Děkujeme vám za zavolání.
5.20.11.2 <i>soukromě</i>	Dík, žes mi zavolal/a.
5.20.11.3	Už musím končit.
5.20.11.4 <i>výrazy rozloučení (viz. 4.2-3)</i>	

5.21 DOPISY

5.21.1 úvodní formule

5.21.1.1 <i>důvěrný, neformální dopis</i>	milý/milá <i>křestní jméno ve vokativu</i>	Milý Petře, Milá Jano, ...
5.21.1.2	milý/milá <i>jiné oslovení</i>	Milý strýčku, Milá maminko, ...
5.21.1.3	drahý/drahá <i>jiné oslovení</i>	Drahý příteli,.. Drahá babičko, ...
5.21.1.4 <i>neformální dopis osobě, které vykáme</i>	milý/milá pane/paní/slečno <i>příjmení</i>	Milá paní Skálová,
5.21.1.5 <i>formální dopis</i>	vážený pane/vážená paní/slečno vážení pánové	

5.21.2 začátek dopisu

5.21.2.1 <i>důvěrný, neformální dopis</i>	posílám Ti/Vám mnoho pozdravů
5.21.2.2	děkuji Ti/Vám za Tvůj/Váš (milý) dopis

- 5.21.2.3 *oficiální, formální dopis* obracím/e se na Vás s prosbou/ s žádostí...
- 5.21.2.4 dovoluji/dovolujeme si vás požádat,
- 5.21.2.5 děkuji/děkujeme Vám za Váš dopis ze dne...
- 5.21.2.6 obdržel/a jsem/obdrželi jsme Váš dopis z ..
- 5.21.2.7 upozorňuji/upozorňujeme Vás, že
- 5.21.2.8 oznamuji/oznamujeme Vám, že
- 5.21.3 konec dopisu**
- 5.21.3.1 *důvěrný, neformální dopis* budu už končit. Pozdravuj/te ode mě...
- 5.21.3.2 nakonec bych Ti/Vám ještě chtěl/a popřát ...
- 5.21.3.3 *oficiální, formální dopis* děkuji/děkujeme Vám předem za kladné vyřízení své žádosti
- 5.21.3.4 očekávám/očekáváme Očekávám Vaši odpověď.
- 5.21.3.5 Váš/Vaši/Vaše Prosíme Vás o zprávu obratem.
prosíme Vás o Prosíme Vás o Vaše vyjádření.
- 5.21.4 závěrečná formule dopisu**
- 5.21.4.1 *důvěrný, neformální dopis* srdečně Tě/Vás zdraví
- 5.21.4.2 líbá tě...
- 5.21.4.3 *oficiální, formální dopis* s (uctivým) pozdravem

6 KOREKCE PŘI KOMUNIKACI

6.1 dáváme najevo, že nerozumíme

6.1.1 <i>zdvořile</i>	prosím?
6.1.2	promiň/te nerozumím vám promiň/te nerozuměl/a jsem vám
6.1.3 <i>málo zdvořile</i>	Cože
6.1.4	cože jste říkal/a

6.2 žádáme o zopakování celého sdělení

6.2.1	promiň/te, mohl/a bys/te to říct ještě jednou
6.2.2	promiň/te, mohl/a bys/te to opakovat/zopakovat

6.3 žádáme o zopakování slova nebo části sdělení

6.3.1	promiň/te, <i>tázací slovo partikule</i> že	Promiňte, kdy že to bylo? Promiň, kdo že to přišel?
6.3.2	<i>tázací slovo partikule</i> že říkal/a	Kdy že jste říkala, že to bylo?

6.4 žádáme o potvrzení informace

6.4.1	řekl/a jsi/jste <i>slovo</i> říkal/a jsi/jste <i>slovo</i>	Řekl jste „200“ Kč?
-------	---	---------------------

6.5 ověřujeme správné pochopení informace

6.5.1	chceš/chcete snad říct, že	Chceš snad říct, že tam nikdo nebyl?
-------	----------------------------	--------------------------------------

6.6 ptáme se na význam slova

6.6.1	co znamená slovo	Co znamená tohle slovo? Co znamená slovo „tchán“?
6.6.2	co to znamená <i>slovo</i>	Co to znamená „tchán“?
6.6.3	co to je	Co to je „přehánka“?
6.6.4	jaký význam má slovo	Jaký význam má slovo přehánka?
6.6.5	(ne)mohl/a bys/te mi vysvětlit význam slova	Nemohl bys mi vysvětlit význam slova přehánka.
6.6.6	(ne)mohl/a bys/te mi vysvětlit, co znamená tohle slovo	

6.7 ptáme se na smysl formulace

6.7.1 co jsi myslel/a (slovem/větou) Co jsi tím myslel „celé to přepsat“?

6.8 ptáme se na způsob psaní určitého slova

6.8.1 jak se píše slovo Jak se píše slovo „Ruzyně“?

6.8.2 jak se to píše Píše se ve slově „Ruzyně“ tvrdé y?
píše se *pravopisný jev*

6.9 žádáme o hláskování slova

6.9.1 můžeš/můžete mi/mně hláskovat *slovo* Můžete mi hláskovat své jméno?
(ne)mohl/a bys/te mi hláskovat *slovo*

6.10 odpověď na žádost o hláskování nebo způsob psaní

6.10.1 píše se to *hláskování* Píše se to: velké er - u - zet - ypsilon
- n - e s háčkem.

6.10.2 píše se to s + *I* Píše se to s ypsilonem.

6.11 žádáme někoho, aby nám napsal určité slovo

6.11.1 můžeš/můžete mi/mně napsat
tohle slovo
(ne)mohl/a bys/te mi to
napsat?

6.12 ptáme se na výslovnost určitého slova

6.12.1 jak se to (správně) vyslovuje
jak se správně vyslovuje to
slovo

6.13 sdělujeme, že určité slovo v češtině neznáme

6.13.1 nevím, jak se to řekne česky

6.13.2 nevím, jak se to česky říká

6.13.3 nevím, jak to je/bude česky

6.13.3 neumím to říct česky

6.14 žádáme o pomoc při hledání vhodného slova

6.14.1 jak se řekne česky *slovo* Jak se řekne česky "flight"?
v *mateřštině*
jak se česky říká *slovo*
v *mateřštině*

6.14.2	jak je <i>slovo v mateřštině</i> česky jak je to česky <i>slovo</i> v <i>mateřštině</i>	Jak je "flight" česky?
6.15 snažíme si vzpomenout na chybějící výraz		
6.15.1	...no, je to...	
6.15.2	...no, jak se to řekne/jak se tomu říká...	
6.15.3	...jak bych to tak řekl/a ...	
6.15.4	...počkej/te hned si vzpomenu, je to..	
6.16 opisujeme neznámý výraz		
6.16.1	je to nějaký <i>obecný výraz</i> .	Je to nějaký prostředek proti molům.
6.16.2	je to něco na...	Je to něco na otvírání lahví.
6.16.3	je to někde	Je to někde na Moravě.
6.16.4	je to něco jako	Je to něco jako krátký déšť.
6.16.5	je to druh	Je to druh tropické rostliny.
6.16.6	je to věc	Je to věc, kterou krájím chleba.
6.17 ověřujeme si, zda jsme výraz správně pochopili		
6.17.1	myslíš/myslíte <i>slovo</i>	Myslíte orchideu?
6.17.2	asi jste myslel/a <i>slovo</i>	Asi jste myslela slovo orchidea?
6.17.3	(ne)chceš/chcete říct <i>slovo</i>	Chceš říct nůž?
6.17.4	(ne) chtěl/a jste říct <i>slovo</i>	Nechtěla jste říct slovo nůž?
6.17.5	asi/možná/snad (to bude) <i>slovo</i> , ne?	Asi to bude přeháňka, ne?
6.18 žádáme někoho, aby mluvil pomaleji		
6.18.1	(ne)můžeš/můžete mluvit pomaleji, prosím	
6.18.2	(ne)mohl/a bys/te mluvit pomaleji, prosím	
6.18.3	pomaleji, prosím	
6.18.4	ne tak rychle, prosím	
6.19 opakujeme to, co jsme řekli, protože partner nerozumí		
6.19.1	<i>Důraz</i>	PĚT LITRŮ.
6.19.2	opakuju <i>důraz</i>	Přijedeme v osm. OPAKUJU. Přijedeme v osm.
6.19.3	řekl/a jsem <i>důraz</i> říkal/a jsem <i>důraz</i>	Řekl jsem PĚT LITRŮ. Říkal jsem V OSM.

6.19.4	řekl/a jsem, že/aby říkal/a jsem, že/aby	Řekl jsem, že chci pět litrů. Říkala jsem, abys zavřel dveře.
6.19.5	ptal/a jsem se, <i>nepřímá doplňovací otázka</i>	Ptala jsem se, kde je nádraží.

6.20 opravujeme to, co jsme řekli

6.20.1.	promiň/te, nechtěl/a jsem říct <i>slovo</i> , ale ..	Promiňte, nechtěl jsem říct náměstí, ale nádraží.
6.20.2.	myslel/a jsem	Myslel jsem náměstí, ne nádraží.
6.20.3	to není (přesně) to, co jsem chtěl/a říct.	
6.20.4	promiň/te, musím se opravit	

6.21 ptáme se, zda nám bylo rozuměno

6.21.1	rozuměl/a jsi/jste mi	
6.21.2	rozuměl/a jste tomu, co jsem říkal/a	
6.21.3	pochoopil/a jsi/jste to, co jsem říkal?	

Kapitola 6

Obecné pojmy

Úvod

Seznam obecných pojmů vychází z úvahy nad tím, o čem lidé všeobecně pojednávají prostřednictvím jazyka a na které pojmy mohou odkazovat, ať už jsou specifické rysy konkrétní komunikační situace jakékoliv.

Obecné pojmy jsou předkládány v následujících osmi skupinách:

1	existence
2	prostor
3	čas
4	kvantita
5	vlastnosti
6	mentální procesy
7	relace
8	deixe

V levém sloupci jsou uváděny pojmy, představy, zatím co ve druhém sloupci jsou exponenty neboli způsoby vyjádření těchto pojmů. Třetí sloupec ukazuje použití exponentů v kontextu. Kde je fungování exponentu více než zřejmé, příklad není uveden.

Obecné pojmy pro *B 2* včetně doporučených exponentů

1 EXISTENCE, BYTÍ

1.1 EXISTOVÁNÍ

být	Je něco takového? Nic takového není. Nebyly žádné potíže. Podobná situace už nikdy nebude. Myslím, tedy jsem.
existovat	Existuje podobný případ? Takoví lidé neexistují. Ideální stav nikdy neexistuje.
existence	existence takových věcí
neexistence	neexistence dobrých zákonů
bytí	otázky bytí
nebytí	

1.2 VÝSKYT

být	Co je? Je přednáška. Byl včera koncert? Včera nic nebylo. Volby nebudou.
dít se	Co se děje?
stát se	Co se stalo? Nestalo se vůbec nic.

konat se	Kdy se budou konat příští volby?
dojít, docházet k <i>D</i>	Došlo k nějaké nehodě. Neustále dochází k válkám.
přihodit se, přiházet se	Přihodila se zvláštní věc.
vyskytnout se, vyskytovat se	Vyskytují se běžné potíže.
ne a ne + <i>infinitiv slovesa pohybu</i>	Pavel ne a ne přijít.
výskyt	Výskyt potíží se dal očekávat.
událost	historická událost
případ	několik případů smrti

1.3 PROCESY, ZMĚNY

stát se, stávat se <i>I</i>	Marie se chce stát lékařkou.
vzniknout, vznikat	Karlova univerzita vznikla v roce 1348.
zaniknout, zanikat	Československá republika zanikla 31.12.1992.
tvořit se, vytvořit se	Ráno se místy vytvoří náledí.
udržet se, udržovat se	V domě se udržuje stálá teplota.
narodit se	Sestra se narodila v r. 1980.
žít	Jeho rodiče ještě žijí.
být naživu	Posádka letadla je naživu.
přijít, přicházet na svět	Dítě přišlo na svět o půlnoci.
umřít, umírat	Její matka už umřela.
být mrtvý	Řidič autobusu je mrtvý.
hynout, zahynout	Lidé hromadně hynuli.
přijít, přicházet o život	Pět lidí přišlo o život.
padnout	V boji padlo hodně vojáků.
vznik	vznik samostatného státu
zánik	zánik celé vesnice
narození	datum narození
život	život člověka
smrt	Smrt je zánik života.
úmrtí	
ztráty (na životech)	
obět <i>G</i>	obět nehody
nebožtík, nebožka	
zesnulý, zesnulá	

1.4 KAUZACE

způsobit, způsobovat <i>A</i>	Jeho chyba způsobila velké škody. Vidíš, co jsi způsobil?
dělat, u- <i>A</i>	Kdo udělá večeri?
výrobit, vyrábět <i>A</i>	Elektrárny vyrábějí elektřinu.
stavět, postavit <i>A</i>	Tady stavějí novou stanici metra.
založit, zakládat <i>A</i>	Karel IV. založil v Praze univerzitu.
tvořit, vy-/u- <i>A</i>	Vláda vytvořila podmínky pro podnikání.
vyvolat, vyvolávat <i>A</i>	Útok vyvolal zmatek.
zřídit, zřizovat <i>A</i>	Město tady zřídí dětské hřiště.
ničit, z- <i>A</i>	Bomba zničila dva automobily.
rušit, z- <i>A</i>	Prodejna potravin byla zrušena.
zabít, zabíjet <i>A</i>	Zabil ho blesk.
hubit, zahubit <i>A</i>	Přípravek hubí plevele.
připravit, připravovat <i>A</i> o život	Jeho neopatrnost připravila o život celou rodinu.
likvidovat, zlikvidovat <i>A</i>	Pomoc zlikvidovala následky povodní.
odstranit, odstraňovat <i>A</i>	Čištění neodstranilo skvrny na kabátě.
výroba	výroba elektřiny
stavba	stavba pražského metra
založení	založení univerzity
(z)ničení <i>G</i>	ničení přírody
(z)rušení <i>G</i>	rušení některých nemocnic
vražda	vražda nepohodlného svědka
zabití, zabíjení <i>G</i>	hromadné zabíjení zvířat
hubení, záhuba <i>G</i>	hubení obtížného hmyzu
likvidace	likvidace městských odpadků
původce <i>G</i>	původce všeho zla
tvůrce <i>G</i>	tvůrce opery
autor(ka) <i>G</i>	autorka románu

1.5 PŘÍTOMNOST, NEPŘÍTOMNOST

být, nebýt někde	Je tady Eva? Eva tady není. Kdo je tam?
už/už ne-, ještě ne- + <i>sloveso pohybu</i>	Matka není doma, ještě nepřišla. Eva už přišla. Autobus tam už nebyl, už odjel.
objevit se	Najednou se objevily mraky.
zmizet	Všechny peníze zmizely.
být přítom/ný, -en	Všichni poslanci byli přítomni.
být nepřítom/ný, -en	
chybět	Kdo chybí?
přijít, přicházet	Skoro nikdo nepřišel.
dostavit se, dostavovat se	Kolik pozvaných se nedostavilo?
ztratit se, ztrácet se	
prezence	
(školní) docházka	
(ne)přítomnost	Přítomnost všech je nutná.
absence	
přítomní	Přítomní pozdravili hosta potleskem.

1.6 DOSAŽITELNOST

být	Jsou peníze? Peníze nejsou. Není čas.
mít <i>A</i>	Máš byt? Neměli jsme čas.
už/už ne, ještě/ještě ne- + <i>sloveso</i> <i>být/mít</i>	Oběd ještě není. Peníze už jsou. Káva ještě je, ale čaj už nemáme.
být k dispozici (<i>D</i>)	Všechny slovníky jsou vám k dispozici.
mít k dispozici <i>A</i>	Máte k dispozici i počítač.
postrádat <i>A</i>	Děti postrádaly hlavně matku.
pohřešit, pohřešovat <i>A</i>	Až doma jsem pohřešil peněženku.
chybět <i>D</i>	Nejvíc mi chybí čas.
dojít, docházet	Došel mi papír na psaní.
dostupný	Informace jsou špatně dostupné.

2 PROSTOR

2.1 POLOHA

2.1.1 stav

být někde

Děti jsou na zahradě. Stůl byl u okna.
Nikdo tady není.

stát někde

Škola stojí na rohu. Kde stálo vaše auto?

ležet někde

Klíče ležely na zemi. Na horách leží
sníh.

sedět někde

Celý den sedíš doma.

zůstat, zůstat někde

Večer zůstanu doma. Nikdo tam
nezůstal.

nalézat se někde

Obraz se nalézá v Národní galerii.

nacházet se někde

Divadlo se nachází na nábřeží.

ne- + sloveso pohybu

Vlak nejede (=stojí). Hodiny stojí.
Večer nikam nepůjde (=bude doma).

stav jako výsledek změny polohy

Ty klíče jsem dal tamhle (=jsou tamhle).
Slovník položila na stůl (=je na stole).

2.1.2 místo

kde

Kde je nádraží? Nevím, kde to je.

někde

Někde ty peníze být musí. Někde už leží
sníh.

nikde

Nikde nebyly židle.

jinde

Knihy jsou asi jinde.

všude

Všude bylo moc lidí.

tady

Tady nikdo není.

tu

Ať tu zůstanou.

zde

Zde není vchod.

tam

Kdo je tam?

tamhle

Naše auto stojí tamhle.

doma

Nikdo není doma.

pryč

Jan tady není, je pryč. Peníze jsou pryč.

tu a tam

Tu a tam jsou i vyšší stromy.

místy

Místy byly hluboké louže.

místo

Parkujete na zakázaném místě.

umístění

Umístění obrazu je nevhodné.

2.1.3 pozice

sedět	Všichni cestující seděli.
ležet	Kůň ležel na zemi a nehýbal se.
stát	Pes stojí na zadních nohách.
klečet	Lidé v kostele klečeli.
viset	Vyprané prádlo visí na šňůře.
poloha	Ležím v nepohodlné poloze.
pozice	
(ležet) na zádech/na boku/ na břiše	

2.1.4 místo: osoba, věc

v + <i>L</i>	V místnosti nebyl nábytek. ve stole, ve městě, v Praze, v České republice
na + <i>L</i>	Ty klíče jsou na stole. na zahradě, na ulici, na venkově, na univerzitě
u + <i>G</i>	Bydlela u rodičů. Ráno budu u lékaře. Nemám ty věci u sebe, zůstaly doma.

2.1.5 místo: událost

kde + <i>vztažná věta místo podst .jm.</i>	Nikdo mi neukázal, kde mám sedět.
kde <i>vztaž. věta</i>	Jel teď tam, kde jsme byli včera.
(tam,někde) + kam + <i>místo</i>	(Tam), kam chtějí jít, je plno.
odkud <i>příslowce</i>	(Tam), odkud jsme přišli, svítlo slunce.
kudy	Ocitli se tam, kudy nikdo nechodí.

2.1.6 světové strany

na severu	
na jihu	
na západě	
na východě	
jih/sever/východ/západ	Sever Čech je hornatý.

2.1.7 místo geometricky

bod	v tomto bodě
čára/linie/přímka	na této čáře/linii/přímce
plocha	na ploše náměstí
prostor	v prostoru sadů

2.2 RELATIVNÍ POLOHA

2.2.1 místo	vpředu	Vpředu stály malé děti.
	vepředu	
	vzadu	Vzadu jsou ještě volná místa.
	nahoře	Co je to tamhle nahoře?
	dole	Dole u dveří někdo stojí.
	navrchu	Dopis ležel hned navrchu.
	vespod	Co máte vespod v kufru?
	vedle	Vedle je prázdný byt.
	vpravo	Tamhle vpravo je naše škola.
	napravo	
	na pravé straně	
	vlevo	Vlevo byla velká zahrada.
	nalevo	
	na levé straně	
	na přední/zadní straně	Na přední straně je název.
	na vnitřní/vnější straně	
	na (o)kraj/i, -ích	Sklenice spadla; byla moc na kraji.
	na horním/dolním okraji	
	uprostřed	Je tam náměstí a uprostřed stojí pomník.
	v prostředku	
	uvnitř	Místnost je prázdná, uvnitř nikdo není.
	vevnitř	
	venku	Nestůj tady, počkej venku. Děti jsou venku.
	nízko	Letadlo je nízko.
	vysoko	Ptáci nelétají moc vysoko.
	naproti	
	na druhé straně	
	přední	Přední kola stojí na chodníku.
	zadní	
	horní	
	dolní	
	spodní	
	vedlejší	

pravý
 levý
 vnitřní
 vnější
 prostřední
 střed
 prostředek
 centrum
 (o)kraj
 kout
 roh

2.2.2 místo: osoba, věc

před + <i>I</i>	Auto stálo před domem.
za + <i>I</i>	Za domem je zahrada.
nad + <i>I</i>	Nad řekou létali ptáci.
pod + <i>I</i>	Pod nohama měli pevnou zem.
mezi + <i>I</i>	Jihlava leží mezi Prahou a Brnem. Jsem rád, že jsem mezi vámi.
vedle + <i>G</i>	Vedle nás nikdo neseseděl.
vpravo od + <i>G</i>	Skříň je vpravo od dveří.
napravo od + <i>G</i>	
vlevo od + <i>G</i>	Vlevo od nás stáli nějací lidé.
nalevo od + <i>G</i>	
proti + <i>D</i>	Proti nádraží je park.
naproti + <i>D</i>	
uprostřed + <i>G</i>	Uprostřed pokoje stál kulatý stůl.
uvnitř + <i>G</i>	Uvnitř kabiny bylo docela teplo.
na přední/zadní straně + <i>G</i>	
na vnitřní/vnější straně + <i>G</i>	
na spodním/dolním okraji	
vně + <i>G</i>	Auto stojí vně jízdní dráhy.
mimo + <i>A</i>	Rodiče bydlí mimo Prahu.
na (o)krají + <i>G</i>	
na začátku + <i>G</i>	Na začátku věty je velké písmeno.
na konci + <i>G</i>	Na konci věty píšeme tečku.

zády *k + D*
 hlavou dolů
 v čele *+ G*
 na sever od *+ G*
 na jih od *+ G*
 na západ od *+ G*
 na východ od *+ G*

Seděli zády ke dveřím.
 Zvíře viselo hlavou dolů.
 Předseda seděl v čele stolu.
 To místo je na sever od Plzně.

2.3 USPOŘÁDÁNÍ

2.3.1 místo

okolo
 kolem
 kolem dokola
 vespod(u)
 navrch(u)
 spodní
 vrchní

Okolo stáli zvědaví lidé.
 Kolem dokola byla voda.
 Šeková knížka je v zásuvce až vespod.
 Košile byly v kufru navrchu.
 Klíče jsou ve spodní zásuvce.

2.3.2 místo: osoba, věc

okolo *+ G*
 kolem *+ G*
 podle *+ G*
 podél *+ G*
 po *+ L*
 přes *+ A*

Okolo domu rostly vysoké stromy.
 Vojáci stáli podle okraje vozovky.
 Po pokoji se povalovaly knihy a papíry.
 Po bouři ležely přes silnici stromy.

2.4 VZDÁLENOST

2.4.1

jak daleko je něco/někam

Jak daleko je letiště? Jak daleko je na letiště?

2.4.2

sem
 tam
 odsud
 odtud
 odtamtud
 do *+ G*
 k *+ D*
 na *+ A*

Jak daleko to bylo sem?
 Tam není moc daleko.
 Jak daleko je odsud do města?
 Jak daleko je do Brna?
 K Vltavě není daleko.
 Jak daleko je na nádraží?

$z + G$ Z domova do školy je blízko.
 $od + G$ Bylo to 200 m od silnice.

2.4.3

blízko Řeka je blízko.
 nedaleko Nedaleko je velký park.
 vedle Vedle je hotel.
 daleko Na letišťe je daleko.
 dva kilometry K řece jsou to dva kilometry.
 pět minut Je to jen pět minut odsud.
 $blízko + G$ Hotel je blízko nádraží.
 $ne- daleko od + G$ Stanice není daleko od školy.
 $nedaleko od + G$ Metro je nedaleko od nás.
 $u + G$ Skříň je u dveří.
 $daleko od + G$ Letiště je daleko od středu města.
 $v blízkosti + G$ Stáli v nebezpečné blízkosti zvířete.
 $při + L$ Skříň stojí při zdi.
 (ne)daleký
 vzdálený
 blízký
 vzdálenost vzdálenost z Brna do Prahy
 dálka Lidé přicházeli z velké dálky.
 blízkost

2.5 POHYB

2.5.1 obecně

hnout se, hýbat se Stromy se ve větru hýbají.
 pohnout se, pohybovat se Zvíře se pohybovalo velmi pomalu.
 stát Auto stojí.
 ani se ne(po)hnout Zvíře stálo klidně, ani se nehnulo.
 pohyb pohyb Měsíce
 (být) v klidu/nehybný/bez pohybu/
 bez hnutí
 pohyblivý K letadlu nás odveze pohyblivý chodník.
 pohyb
 klid

2.5.2 druhy pohybu

jít, chodit	Kam jdeš? Děti chodí ráno do školy.
jet, jezdit	Teď jedu domů. V noci metro nejezdí.
běžet, běhat	Kluk běžel za míčem. Motor auta běžel. Děti běhají po zahradě.
letět, létat	Tamhle letí letadlo! Nad řekou létají ptáci.
lézt	Po okně lezou mouchy. Děti lezly na strom.
skočit, skákat	Zvíře skočilo do vody.
kráčet	
plavat	Ve vodě plavou ryby.
téct	Voda v řece teče rychle.
sypat se	Z pytle se sype cement.
valit se	Po svahu se valila sněhová lavina.
kutálet se	Míč se kutálel po zemi.
chůze	
jízda	
let	
běh	
skok	
krok	
proud	
krok za krokem	Krok za krokem se přibližovali k okraji jámy.

2.5.3 změna polohy

vstát, vstávat	Při jeho příchodu všichni vstali.
stavět se, postavit se	Dítě se už staví.
stoupnout si, stoupat si	Nesed', stoupni si, abys viděl.
zvednout se, zvedat se	Dva diváci se zvedli a odešli.
sednout si, sedat si	Všichni si mohou sednout; je místo.
lehnout si, lehat si	Pes si lehl a klidně ležel.
kleknout si, klekat si	
obrátit se, obracet se	Obrátil se dozadu a pozoroval nás.
otočit se, otáčet se	Neotáčej se pořád dozadu.
<i>sloveso + k + D + I</i>	Otočila se ke mně zády.

	<i>sloveso + na + A</i>	Lehl si na bok/záda/břicho.
2.5.4 fáze	rozběhnout se, rozbíhat se	
	rozjet se, rozjíždět se	Honem, vlak se už rozjíždí!
	dát se, dávat se do pohybu	Nezabrzdnuté auto se dalo do pohybu.
	vydat se, vydávat se na cestu	
	pokračovat v chůzi/v jízdě/v letu	Po krátké přestávce jsme pokračovali v letu.
	<i>sloveso pohybu + dál(e)</i>	Můžete jet dál.
	zastavit se, zastavovat se	Nezastavujte se, jděte dál.
	zůstat, zůstávat stát	Auto zůstalo stát před domem.
	brzdit, zabrzdit	
2.5.5 osoby, prostředky		
	lézt	Po skle lezly mouchy.
	plazit se	Po trávě se plazil had.
	<i>(viz také zde 2.5.2)</i>	
	pěšky	Pojedeme tam něčím, nebo půjdeme pěšky?
	<i>instrumentál</i>	Pojedeme tam autem. Jeli jsme vlakem. Letěli jsme do Prahy letadlem. Cestovali vlakem a lodí.
2.5.6 rychlost	na + L	jet na kole, jet na koni
	pomalů	Jdeš moc pomalu.
	rychle	Na dálnici jezdí auta rychle.
	pospíchat	Kam pospícháš?
	spěchat	Nemusíme spěchat, máme čas.
	běžet	Kluk běžel domů. Čas tak běží!
	utíkat	Kam utíkáš? Kočka utíkala, pes běžel za ní.
	hnát se	
	zpomalit, zpomalovat	
	zrychlit, zrychlovat	
	přidat, přidávat	Tak honem, přidej!
	loudat se	
	spěch	

2.6 SMĚR

2.6.1 obecně

směr	
kterým směrem	Kterým směrem jelo to auto?
kam	Kam jdeš?
někam	Všichni někam odešli.
nikam	Večer nikam nepůjdu.
jinam	

2.6.2 směr sem n. pryč

sem(hle)	Pojďte sem. Stoupni si semhle.
tam(hle)	Nikdo tam nechodí.
blíž	Pojď blíž!
pryč	Už tady dál nebudu, půjdu pryč.
blížít se, přiblížit se k <i>D</i>	Letadlo se blíží k letišti.
přijít, přicházet	Dnes jsem přišel včas.
ujet	Řidič ujel z místa nehody.
prchnout, prchat před + <i>I</i>	Zvířata prchala před ohněm.
opustit, opouštět <i>A</i>	Obyvatelé opouštějí venkov.
do + <i>G</i>	Tohle letadlo letí do Londýna.
na + <i>A</i>	Petr šel ke dveřím. Večer k vám přijdu.
za + <i>I</i>	Vyšel na chodbu. Teď jedu na nádraží.
z + <i>G</i>	V sobotu pojedu za rodinou.
před + <i>I</i>	Vlak odjíždí z Hlavního nádraží.
od + <i>G</i>	utéct, prchnout před nebezpečím
příchod	Šel od oka ke dveřím.
příjezd	Jeho příchod nás překvapil.
odchod	příjezdy a odjezdy vlaků
odjezd	
útěk	Zachránili se útekem.
uprchlík	
<i>varianty imperativu</i>	Pojď ke mně. Pojďte se mnou. Jdi pryč. Jdi tam sám.

2.6.3 směr zpět

zpátky	Jděte zpátky, je zavřeno.
zpět	
vrátit se, vracet se	Vrátím se domů.
návrat	

2.6.4 směr dovnitř n. ven

dovnitř	Jdi dovnitř, prší.
domů	Děti šly domů.
ven	Nebudu tady, půjdu ven.
vejít, vcházet	Otevřela si dveře a vešla do bytu.
vstoupit, vstupovat	Teď prosím nevstupujte.
vyjít, vycházet	Z domu nikdo nevychází.
vyjet, vyjíždět	Vlak vyjížděl ze stanice.
do + <i>G</i>	Vstoupili do pokoje.
z + <i>G</i>	Vyšla z domu a zavřela dveře.
vchod	
východ	

2.6.5 směr dopředu n. dozadu

couvnout, couvat	
předejít, předcházet <i>A</i>	
předjet, předjíždět <i>A</i>	
předehnat, předhánět <i>A</i>	
dopředu	Nestůjte tady, jděte dopředu, tam je dobře vidět.
dozadu	Odešli dozadu a tam zůstali.
před + <i>A</i>	Vyšli jsme před dům.
za + <i>A</i>	Postavil se za dveře a čekal. Auto zajelo za roh.

2.6.6 směr nahoru n. dolů

nahoru	Nahoru můžeme jít pěšky.
dolů	Výtah jede dolů.
vzhůru	
(stále) výš (a výš)	Balón stoupal stále výš a výš.
navrch	
dospod	Dal jsem dopis dospod, pod ostatní papíry.
stoupat	Teploměr začal stoupat. Ceny stoupají.
klesat	Letadlo klesalo.
padat	Pták padal k zemi.
upadnout	Chtěl utéct, ale upadl.

spadnout	Letadlo spadlo do moře.
do + <i>G</i>	Do kopce jsme šli pomalu.
na + <i>A</i>	Kluk lezl na strom.
s/z + <i>G</i>	Pomalu jsme šli s kopce. Voda padala z velké výšky.
nad + <i>A</i>	Míč vyletěl nad hlavy diváků.
pod + <i>A</i>	Ta věc nám spadla přímo pod nohy.

2.6.7 směr doprava n. doleva

doprava	Tady jděte doprava.
vpravo	
doleva	Na konci ulice jděte doleva.
vlevo	
rovně	Jděte pořád rovně.
zahnout, zahýbat	Zahnuli jsme za roh, aby nás neviděl.
odbočit, odbočovat	Auto odbočilo doprava.
(jet, ...) rovně/přímo	Neodbočujte, jeďte pořád rovně.

2.6.8 stejným směrem jako

jít/jet/... za + <i>I</i>	Jeď za tím černým autem. Pojď za mnou.
následovat <i>A</i>	Následovali mě krok za krokem.
po + <i>L</i>	jít po větru, plavat po proudu

2.6.9 v opačném směru než

proti + <i>D</i>	Proti nám jede nějaké auto. jít proti větru, plavat proti proudu
protisměr	Něco jede v protisměru.

2.6.10 směr do středu

doprostřed(ka)	Stoupili jsme si doprostřed.
doprostřed + <i>G</i>	Stoly dáme doprostřed sálu.
mezi + <i>A</i>	Pojď mezi nás!

2.6.11 pohyb v kruhu

točit se, otočit se	
otočit se, otáčet se	
pohybovat se v kruhu/kolem dokola	
kroužit, zakroužit kolem + <i>G</i>	
ve směru/proti směru hodinových ručiček	

2.6.12 směr, východisko

odkud	Odkud jste přijeli?
odtud	Všichni odtud odešli.
odsud	
odněkud	Odněkud jsme slyšeli hlasy.
odnikud	Odnikud nepřišly žádné zprávy.
zleva	
zprava	
shora	
zdola	
zepředu	
zpředu	
zezadu	
z domova	
zespod(u), zespoda	Reflektor osvětloval pomník zespodu.
svrchu	

2.6.13 původ

být odněkud	Odkud jste? Jsem z Francie.
-------------	-----------------------------

2.6.14 dráha

kudy	Kudy mám jít k řece?
někudy	Někudy sem teče voda.
tudy	Tudy neprojdeme.
tam(hle)tudy	Bude lepší jít tamhletudy.
<i>instrumentál</i>	Projeli jsme nějakou vesnicí a pak lesem.
horem	
dolem	
předem	
zadem	Přední dveře jsou zavřené; jdi zadem.
vnitřkem (+ <i>G</i>)	Vnitřkem se nedá projít.
skrz + <i>A</i>	jít skrz park
po + <i>L</i>	jít/jet po silnici, po cestě, po schodech
přes + <i>A</i>	jít přes ulici, přes most
kolem + <i>G</i>	Kolem nás projelo nějaké auto.
okolo + <i>G</i>	
podle + <i>G</i>	Cesta jde podle řeky.
podél + <i>G</i>	

přejít, přecházet *A/přes A*
 přejet, přejíždět *A/přes A*
 projít, procházet *I/A*
 projet, projíždět *I/A*

Přešli jsme řeku po mostě.

Prošli jsme zahradou a vešli dovnitř.

Museli jsme projet celé město.

2.7 POHYB: KAUZACE

2.7.1 obecně

hýbat, hnout (s) *I*
 pohnout, pohybovat (s) *I*

 hnát, honit *A*
 pohánět *A*
 pustit, pouštět *A*

Vítr hýbal větvemi stromů.

Někdo pohnul stolem, není na svém místě.

Vítr hnal suché listí po ulici.

Stroj je poháněn elektrickým motorem.

Nechtěli nás pustit dovnitř.

Kufry jsme nesli v ruce.

Vezli nás na letiště autem.

Starší sestra vede malého bratra.

Vlak táhne elektrická lokomotiva.

Auto nechtělo jet, museli jsme tlačit.

Kluci házeli po autě kamením.

Kdo vás sem poslal?

Otočila vypínačem.

Někdo natočil vodu do vany.

Čaj lijeme do šálků z konvice.

Mouku nasypali do pytle.

Dal jsem ty věci do skříně. Nedávej to sem.

Petr postavil na stůl dvě láhve piva.

Polož ten kufř na zem.

Honem strčil peníze do kapsy.

Opatrně kladl věci na stůl.

Matka si posadila dítě na klín.

Listy v knize neobracej moc rychle.

Přendal si klíče do jiné kapsy.

Nábytek budeme muset přemístit.

Policista zastavil auto. Zastav tu vodu.

Kdo pustil topení? Pusťte televizi.

Už můžeš zapnout motor.

Vypni už ten televizor.

2.7.2 druhy pohybu

nést, nosit *A*
 vézt, vozit *A*
 vést, vodit *A*
 táhnout, tahat *A*
 tlačit *A*
 hodit, házet *A/I*
 poslat, posílat *A někam*
 točit, otočit *I*
 točit (*srovn. téct*), natočit *A*
 lít, nalít *A*
 sypat, nasypat *A*

2.7.3 změna polohy

dát, dávat *A někam*
 postavit *A někam*
 položit, pokládat *A někam*
 strkat, strčit *A někam*
 klást *A někam*
 posadit *A někam*
 obrátit, obracet *A*
 přendat, přendávat *A*
 přemístit, přemísťovat *A*

2.7.4 fáze

zastavit, zastavovat *A*
 pustit, pouštět *A*
 zapnout, zapínat *A*
 vypnout, vypínat *A*

2.7.5 směr sem n. pryč

přinést, přinášet *A*

přivést, přivážet *A*

přivést, přivádět *A*

odnést, odnášet *A*

odvézt, odvážet *A*

odvést, odvádět *A*

přitáhnout, přitahovat *A*

přistrčit, přistrkovat *A*

odtáhnout, odtahovat *A*

odstrčit, odstrkovat *A*

odstranit, odstraňovat *A*

2.7.6 směr zpátky

vrátit, vracet *A někam*

dát/dávat *A zpátky/na místo*

2.7.7 směr dovnitř n. ven

vyndat, vyndávat *A*

vyhodit, vyhazovat *A*

vytáhnout, vytahovat *A*

nalít, nalévat *A někam*

nasypat *A někam*

zastrčit, zastrkovat *A*

schovat, schovávat *A*

vystrčit, vystrkovat *A*

vyhnat, vyhánět *A*

zahnat, zahánět *A*

2.7.8 směr nahoru n. dolů

zvednout, zvedat *A*

vztyčit, vztyčovat *A*

vyhodit, vyhazovat *A*

vytáhnout, vytahovat *A*

spustit, spouštět *A*

shodit, shazovat *A*

porazit, porážet *A*

Kdo přinese něco k jídlu?

K hotelu nás přivezlo taxi.

Rodiče s sebou přivedli děti.

Ty knihy odnese vlevo.

Odpadky se odvázejí každý den.

Zloděje odvedla policie.

Magnet přitahuje železné kovy.

Přistrčila jim talíř s ovocem.

Policie odtahovala špatně parkující auta.

Při nastupování mě kdosi odstrčil a já skoro upadl.

Odstraňte ty odpadky.

Po přečtení vrať knihu do knihovny.

Nenechávej nástroje ležet, dej je zpátky na místo.

Vyndal jsem z kapes klíče a peníze.

Tohle nepotřebujeme, můžeme to vyhodit.

Vytáhl zátku a nalil víno do sklenice.

Zastrčil ruce do kapes.

Všichni vystrčili hlavy z oken.

Hlad vyhání vlky z lesů.

Počasi nás brzy zahnal domů.

Policista zvedl ruku, aby řidič zastavil.

Vojáci vztyčují vlajku.

Hráč vyhodil míč do výšky.

Jeřáb vytahuje materiál na stavbu.

Opatrně spouštěli raněného horolezce ze skály dolů.

Vítr shazuje listí ze stromů.

Vyskočil od stolu a porazil židli.

2.7.9 směr dohromady n. od sebe

rozložit, rozkládat *A*

rozehnat, rozhánět *A*

rozlít, rozlévat *A*

rozsypat, rozsypávat *A*

složit, skládat *A*

shromáždit, shromažďovat *A*

Rozložil jsem si věci po stole.

Policie rozehnala demonstranty.

Někdo rozlil po zemi mléko.

Nerozsyp mouku na zem.

Složil jsem si věci a uložil je do skříně.

2.8 ROZMĚRY (viz zde OP 5.1)

3 ČAS

3.1 OBECNĚ

čas

doba

časový

Časový rozdíl není velký.

3.2. ČASOVÉ ÚSEKY

3.2.1 obecně

období

sezona

chvíle

Ještě nepřišla pravá chvíle.

okamžik

Teď je ten správný okamžik.

vteřina

Minuta má šedesát vteřin.

sekunda

minuta

čtvrthodina

čtvrt hodiny

půlhodina

půl hodiny

hodina

den

den a noc

týden

víkend

čtrnáct dnů/dní

tři neděle

měsíc

rok

století

denní

noční

týdenní

měsíční

roční

3.2.2 doby podle činnosti

pracovní doba
 úřední hodiny
 školní rok
 pololetí
 semestr
 pololetní
 semestrální

3.2.3 doba vymezená ke splnění

termín
 lhůta

3.2.4 roční doby

roční doba

Která je vaše oblíbená roční doba?

názvy ročních dob:

jaro, léto, podzim, zima
 jarní, letní, podzimní, zimní

3.2.5 měsíce

názvy měsíců:

leden, únor, březen, duben, květen,
 červen, červenec, srpen, září, říjen,
 listopad, prosinec
 lednový, únorový, ... prosincový

3.2.6 dny

názvy dnů:

pondělí, úterý, středa, čtvrtek,
 pátek, sobota, neděle
 pondělní, úterní, ... nedělní

3.2.7 denní doby

ráno
 jitro
 dopoledne
 poledne
 odpoledne
 večer
 noc
 půlnoc

Bylo krásné letní ráno.

Máme čas, je teprve dopoledne.

Už je odpoledne.

Byl to příjemný večer.

3.2.8 všední dny, svátky

všední den
 pracovní den

Ve všední den lidé pracují.

svátek
 (pracovní) volno
 každodenní
 sváteční
názvy svátků, např.:
 Nový rok, Velikonoce, Vánoce
 novoroční, velikonoční, vánoční

3.3 DOSAŽITELNOST ČASU

mít čas	Máte chvíli čas? Teď nemám čas.
je čas	Nespíchej, je čas.

3.4 ORIENTACE V ČASE

3.4.1 obecně	časový údaj udat (přesný) čas	
3.4.2 hodiny	hodina čtvrt na <i>A</i> půl <i>G</i>	Kolik je hodin? Je jedna hodina. čtvrt na jednu, tři čtvrtě na dvě, ... půl třetí/čtvrté, ...
3.4.3 dny	den	Který je dnes den? Dnes je pondělí. Co je dnes? Pondělí.
3.4.4 datum	datum kolikátý <i>genitiv</i> <i>písemně</i>	Kolikátého je dnes? Je prvního. Bylo druhého května. 1. června 2004; 1. 6. 2004

3.5 ČASOVÉ OKOLNOSTI: KDY?

(*srovn. 3.2.4 této kapitoly*)

být někdy	Bylo to včera. Koncert bude zítra.
stát se někdy	Stalo se to večer.
kdy	Kdy to bylo? Nevím, kdy se to stalo.
někdy	Můžu k tobě někdy přijít?
jindy	Teď nemám čas, přijď jindy.
nikdy	Toho člověka jsem nikdy neviděl.
později	Jestli nemáš čas, přijdu později.
ráno	Ráno svítilo slunce.
dopoledne	Dopoledne tady nebudu.

odpoledne	Děti odpoledne spí.
večer	Co budeš dělat večer?
brzo ráno	Zítří vstanu brzo ráno.
pozdě večer	Otec se vrací z práce pozdě večer.
<i>genitiv (viz také 3.4.4 této kapitoly)</i>	jednoho dne
v + A	ve středu, v jednu hodinu, v poledne
v + L	ve dne, v noci, v létě, v lednu, v roce 2004
na + A	na podzim, na Nový rok, na Vánoce, na Velikonoce
na + L	na jaře
o + L	o půlnoci, o prázdninách, o dovolené, o přestávce, o Vánocích, ...

3.6. PŘESNOST

3.6.1 přesně

včas	Chodím do práce včas.
přesně	Vlak přijel přesně. Je přesně půl páté.
právě	Je právě poledne. Vlak právě přijel.
přesný	Hodiny ukazují přesný čas.

3.6.2 přibližně

asi (tak)	Vrátím se asi ve dvě hodiny.
kolem + G	Říkal, že se vrátí kolem poledne.
k + D	Skončíme ke třetí hodině.
ted' někdy	Ted' někdy by to mělo skončit.
někdy (+ <i>další určení</i>)	Stalo se to někdy v létě.
přibližně	
přibližný	

3.6.3 v libovolné blíže neurčené době

kdykoli(v)	K nehodě může dojít kdykoliv.
v kteroukoli(v) dobu	
kdy se ti/vám to hodí	

3.6.4 brzo – pozdě	brzo/brzy	Už brzo bude jaro. Přišel jsi moc brzo.
	pozdě	Přišla jsi pozdě.
	jít napřed/pozadu	Moje hodinky jdou napřed. Hodiny vám jdou pozadu.
	z/opozdit se	
	je pozdě	Je už moc pozdě.
3.6.5 předčasně	přípozdívá se	
	předčasně	
	moc brzo	
3.7 RYCHLOST (viz také 2.5.6)	předčasný	Děláš předčasné závěry.
	rychlý	
	pomalý	
	rychlost	Rychlost světla je 300.000 km za hodinu.
	za + <i>A</i>	Vlak jel (rychlostí) sto kilometrů za hodinu. 100 km/hod.
	čas letí/se vleče	
	to nám to uběhlo	
3.8 MNOŽSTVÍ ČASU		
3.8.1 jak dlouho?	jak dlouho	Jak dlouho tam zůstaneš? Nevím, jak dlouho to bude trvat.
	kolik	Kolik času budeš potřebovat?
	doba	krátká doba, dlouhá doba
	celou (tu) dobu	
	dlouho	Pracovali dlouho.
	nekonečně	
	věčně	Nebudu tady čekat věčně.
	celou věčnost	Trvalo jí to celou věčnost.
	od + <i>G</i> – do + <i>G</i>	od začátku – do konce
	dávno	Už dávno jsem ho neviděl.
	krátce	Bude to trvat krátce.
	omezenou dobu	
	nedlouho	
	dočasně	

	přechodně	
	<i>akuzativ</i>	Byli tam jen chvíli. Jeli jsme hodinu. Pršelo celou noc. Dlouhou dobu se nic nedělo.
	po + <i>A</i>	Po celou tu dobu nedělali nic.
	trvat <i>A</i>	Jak dlouho to bude trvat? Trvalo to hodinu.
	být <i>někde A</i>	Byl jsem tam půl hodiny.
	zůstat <i>někde A</i>	Zůstali venku celou noc.
	trávit, s- <i>někde A</i>	Večery trávím doma. Strávil dva dny u rodičů.
	trvalý	
	dočasný	
	přechodný	
	věčnost	
3.8.2 odkdy	odkdy	Odkdy jste tady? Neřekl, odkdy čeká.
	od + <i>G</i>	Jsme tady od minulého týdne. od pátku, od 6. března, ode dneška, od začátku
3.8.3 dokdy	dokdy	Dokdy chcete čekat?
	do + <i>G</i>	Spal jsem až do rána. Vrátím se do soboty. do tří hodin, do neděle, do dneška, do konce
3.8.4 za jak dlouho	za jak dlouho	Za jak dlouho to přestane bolet?
	brzo	Semestr brzo skončí.
	za dlouho	
	za dlouhou dobu	
	zanedlouho	
	za chvíli	
	za + <i>A</i>	Napsal jsem ten dopis za chvíli.
	po + <i>L</i>	Po dvou hodinách všechno skončilo.
3.9 PERSPEKTIVA	na kdy	Na kdy ty věci potřebuješ?
	na jak dlouho	Na jak dlouho přijeli?
	ze kdy	Ze kdy jsou ty noviny?
	na + <i>A</i>	Potřebuju to na pátek. Petr na hodinu odešel.
	na chvíli	Půjč mi na chvíli ten slovník.

$z + G$	noviny ze soboty, pošta ze včerejška
natrvalo	
nastálo	
nafurt	

3.10 PŘEDČASNOST

už (<i>s min. časem v kladné větě</i>)	V Praze jsme už byli. Už jsem snídal.
předtím	Teď je mi to jasné, ale předtím jsem tomu nerozuměl. Pracuji víc než předtím. Den předtím jsem dostal dopis.
dřívější	Nevím, jaké bylo jeho dřívější zaměstnání.
před + <i>I</i>	Před jednou hodinou se nevrátím. před polednem, před patnáctým lednem, před cestou, před jídlem Přede mnou to nikdo nedělal.
než	Uděláme to, než bude pozdě. Než odjedu, všechno dodělám.
dřív(e) než	Karel přijel dřív než já.
že (<i>s min. časem ve vedlejší obsahové větě</i>)	Tenkrát jsme nevěděli, že všechno bylo rozhodnuto předem. Pavel řekl, že byl tenkrát nemocný.

3.11 SOUBĚŽNOST, ČASOVÉ POZADÍ

současně	Současně se smála a plakala. Oba jsme odpověděli současně.
zároveň	Volal na mě a zároveň mával. Dělalí jsme to zároveň.
přítom	Mluvil a přítom se tvářil klidně.
zatím	Uklid' pokoj a já zatím udělám večeři.
mezitím	Mluvila a mezitím pořád něco hledala.
během + <i>G</i>	Během pobytu v Praze jsem viděl různé výstavy. Bude to hotové během dvou hodin.
při + <i>L</i>	Při jídle mlčeli.
s + <i>I</i>	S nástupem do zaměstnání dostanete zvláštní příspěvek.
současně s + <i>I</i>	Současně s úklidem vypereme i záclony. Přišli oba současně s námi.
zároveň s + <i>I</i>	Slyšel ránu zároveň se zábleskem.

<i>s + I (souběžný proces)</i>	S léty rostou zkušenosti. S přibývajícím světlem hvězdy mizely z oblohy.
s tím, jak	S tím, jak člověk stárne, je zkušenější.
v době + <i>G</i>	V době války je život těžký.
za + <i>G</i>	Stalo se to za války. za deště, za světla, za mého dědečka
když (<i>s min. n. přít. časem</i>)	Když pracuju, nemluví. Když jsme tam byli, ty jsi spal. Pavel nebyl doma, když jsme přišli.
zatímco	Zatímco ty budeš dávat pozor, já otevřu to okno.
mezitímco	Mezitímco jsi spal, my jsme všechno udělali.
že (<i>s přít. časem ve vedlejší obsahové větě</i>)	Myslel jsem si, že mě nikdo neslyší. Řekl, že nemá čas.
současný	
soudobý	
současník	
vrstevník	
současnost	

3.12 NÁSLEDNOST

ještě ne-	V Praze jsem ještě nebyl. Ještě jsem nesnídal.
potom	Ted' mám čas, ale potom mám práci.
pak	Pak ti všechno vysvětlím.
později	V lednu jsem s ním mluvil, ale později jsem ho už neviděl.
hned	Hned ti odpovím. Přišel, ale hned zase odešel.
druhý	V pondělí přijela Marie a druhý den i Jan.
po + <i>L</i>	Vrátím se po poledni nebo po jedné hodině. Po vašem odchodu začalo pršet.
jak(mile)	Jakmile dostal peníze, odešel.
(hned) jak	
sotva(že)	
za + <i>A</i>	Vrátím se za dvě hodiny.
když (<i>s dk slovesem v min. čase</i>)	Když dostal peníze, odešel.

<i>až (s bud. časem)</i>	Až dostane peníze, odejde. Budu odpočívat, až to dodělám.
<i>že (s bud. časem ve vedlejší obsahové větě)</i>	Tenkrát jsem myslel, že přijedou hned druhý den. Ve středu mi řekli, že peníze budou ve čtvrtek.

3.13 POŘADÍ

3.13.1 osoby, věci, děje

nejdřív	Nejdřív pojedeme do Plzně.
nejprve	
napřed	
především	
potom	Potom se podíváme do Karlových Varů.
pak	
nakonec	Nakonec navštívíme Mariánské Lázně.
konečně	Po dlouhém čekání autobus konečně přijel.
<i>řadové číslovky (viz OP 4)</i>	

3.13.2 výčty

viz OP 4

3.13.3 počítané pořadí událostí

<i>po + L (řadové číslovky srov. OP 4)</i>	Jsem v Praze poprvé. Až přijedu po druhé, budu to už znát.
po kolikáté	

3.14 ČASOVÝ ODKAZ

3.14.1 odkaz na budoucnost

<i>bud. čas dk a ndk sloves</i>	Noviny budu číst až večer. Přečtu si to později.
<i>bud. čas slovesa být</i>	Zítřka budu doma.
<i>prézens determinat. slovesa s pre-fixem po-/pů-</i>	Pojedu tam v neděli. Za chvíli půjdu domů.
<i>přít. čas ndk slovesa s adv. bud. času</i>	Zítřka se vracím domů. Příště tady nejsem.
zanedlouho	
zítra	
pozítří	
příště	Domluvíme se příště.

brzo	Brzo bude léto.
zítra ráno	
zítra večer	
napřesrok	
příští	příští úterý, příští týden
<i>ukazovací zájmeno</i>	tohle úterý, tento týden
<i>akuzativ</i>	Tuto středu odjíždím. Tenhle týden nebudu moct přijít. Příští sobotu přijedu.
od + <i>G</i> za + <i>A</i>	ode dneška za týden, od zítřka za měsíc, od středy za 14 dní
zítřek	
pozítřek	

3.14.2 odkaz na přítomnost

<i>přít. čas ndk sloves</i>	Hosté přicházejí. Teď jsem tady. Jdu do školy.
teď	Děti jsou teď doma.
nyní	
dnes	
dnes ráno	
dnes večer	
tentokrát	
letos	
<i>ukazovací zájmeno + akuzativ</i>	tento týden, tuto sobotu
<i>akuzativ</i>	Jednu sobotu tady zůstaneme.
dnešek	
přítomnost	
přítomný	
dnešní	Dnešní den se vydařil. Dnešní doba to nemá ráda.
nynější	
letošní	

3.14.3 odkaz na minulost

<i>min. čas dk a ndk sloves</i>	Vracel jsem se domů pěšky. Vrátil jsem se pozdě večer.
včera	Včera jsem tam nebyl.
předevcírem	
naposledy	

posledně	Říkal jsem ti to posledně. Posledně jsi nebyl na semináři.
minule	Minule jsi také chyběl.
tehdy	Tehdy byly těžké časy.
tenkrát	Tenkrát se všichni báli.
kdysi	Kdysi jsem s ním mluvil.
dřív(e)	Dřív se lidé chovali jinak.
dávno	To se stalo dávno. Je to už dávno.
nedávno	
včera ráno	
včera večer	
loni	
předloni	
před + <i>I</i>	Mluvil jsem s ním před chvílí. Před rokem se jim narodil syn.
minulý + <i>A</i>	minulý týden, minulý měsíc
<i>ukazovací zájmeno + akuzativ</i>	Čekáme ho tento týden. Toto pondělí jsem byl nemocný. Tuto sobotu nebylo hezké počasí.
<i>akuzativ</i>	Minulou středu také přišlo.
<i>genitiv</i>	loňského roku
minulost	
loňský rok	
včerejšek	
minulý	

3.14.4 mimo konkrétní čas

<i>prézens ndk n. dk slovesa</i>	Myju se v teplé vodě. Země obíhá kolem Slunce. Ona nikdy nepřijde včas.
<i>prézens indetermin. slovesa</i>	Bratr ještě chodí do školy.
<i>prézens iterat. slovesa</i>	Lidé dělávají chyby.

3.14.5 aktualizace odkazu

právě	Slunce právě vychází. Právě jsem to dopsal.
zrovna	Zrovna přišel Karel.
už/již	Už to vidím.

3.15 FÁZE

3.15.1 obecně	<p>fáze</p> <p>stadium</p> <p>etapa</p>	<p>Přípravy postoupily do poslední fáze.</p> <p>Práce jsou v přípravném stadiu.</p> <p>vývojová etapa</p>
3.15.2 začátek	<p>začít, začínat + <i>inf ndk slovesa</i></p> <p>začít, začínat <i>někdy</i></p> <p>začít, začínat s + I</p> <p>přijít, přicházet</p> <p>nastat, nastávat</p> <p>dát se, dávat se do + G</p> <p>pustit se, pouštět se do + G</p> <p>vy-</p> <p>roz- se</p> <p>od + G (<i>viz také zde 3.8.2</i>)</p> <p>od té doby, co</p> <p>začátek</p> <p>počátek</p> <p>na počátku/na začátku</p>	<p>Lidé už začali odcházet. Právě začíná pršet.</p> <p>Pozor, začínáme! Kdo to začne? Přednáška začíná v šest hodin.</p> <p>Zítra začneme s balením.</p> <p>Ted' přichází jiná doba.</p> <p>Po jeho odpovědi nastalo ticho.</p> <p>Musíme se dát do práce.</p> <p>Děti se pustily do jídla.</p> <p>Budeme muset vyjít brzo ráno.</p> <p>Děti se rozběhly k mamince.</p> <p>Jsem tady od osmi hodin. od začátku</p> <p>Od té doby, co jsi se vrátil, se všechno změnilo. Naposledy tu byl v úterý a od té doby je nemocný.</p>
3.15.3 nastání očekávané situace	<p>už</p>	<p>Tatínek už přišel.</p>
3.15.4 nenastání očekávané situace	<p>ještě ne-</p>	<p>Vlak ještě nepřišel.</p>
3.15.5 pokračování, trvání	<p>pokračovat (v + L)</p> <p>trvat</p> <p>zůstat, zůstávat + <i>inf ndk pozičního slovesa</i></p> <p>zůstat, zůstávat <i>někde</i></p> <p>zůstat, zůstávat I/N</p> <p>nepřestat, nepřestávat (+ <i>inf ndk</i>)</p>	<p>Po přestávce budeme pokračovat. Práce úspěšně pokračuje. Pokračovali v cestě.</p> <p>Špatné počasí stále trvá.</p> <p>Žena upadla a zůstala ležet. Nevstávejte, zůstaňte sedět. Všichni zůstali stát.</p> <p>Všichni tam zůstali až do konce.</p> <p>Celý život zůstal skromným člověkem. Děti zůstávají zdravé.</p>

<i>slovesa)</i>	Práce nepřestaly. Holky se nepřestávaly smát. Nikdo nepřestal pracovat.
vydržet	Pěkné počasí vydrželo celým den.
pořád	Pořád tam stojí a dívají se na nás.
stále	Stále pršelo.
neustále	Pavel neustále něco dělá.
nepřetržitě	Nepřetržitě se něco děje.
ustavičně	
furt	Ten policajt si furt něco zapisoval.
dál	Holky se mi dál smály.
ještě	Ještě se na mě zlobíš?
pořád ještě/stále ještě/zatím ještě	Špatné počasí pořád ještě trvá. Petr se stále ještě nevrátil.
už	Já už to mám, nepotřebuju to.
dokud	Dokud prší, nepůjdu ven.
dosud	Petr se dosud nevrátil.
stálý	Přeju ti stálé zdraví.
neustálý	neustálý déšť
nepřetržitý	nepřetržitá střelba
trvalý	trvalé zaměstnání
pokračování	

3.15.6 přerušení, dočasnost, konec

přestat, přestávat + <i>inf ndk slovesa</i>	Přestala psát a podívala se na mě. Právě přestalo pršet.
přestat, přestávat	Déšť už přestal. Tak už přestaň!
přestat, přestávat s + <i>I</i>	Přestal jsem s kouřením loni. Přestaň s těmi nesmysly.
končit, u-, do- <i>A</i>	Práci jsme dokončili včas.
končit, s-	Koncert před chvílí skončil.
přerušit, přerušovat <i>A</i>	Museli jsme na chvíli přerušit práci. Ticho bylo přerušeno silným výbuchem.
odejít, odcházet	Zima pomalu odchází.
být pryč	Zima je pryč. Neboj se, je to pryč!
být po <i>L</i>	Je po dešti. Bylo po všem.
být za <i>I</i>	Už je to za námi.
mít <i>A</i> za sebou	Zkoušky už máme za sebou.
mít po <i>L</i>	Už mám po zkouškách.
už ne-	Už neprší. Pavel tady už není, odešel.

do-	Už jsi tu práci dodělal? Ten referát už dopisuju. Tu knihu jsem už dočetl.
do + <i>G</i>	Budu tady do osmi hodin. od rána do večera, od začátku do konce
dokud ne- až	Budu tady čekat, dokud nepřijdeš. Počkám, až přijdeš.
závěrečný	závěrečná zkouška
konečný	konečné rozhodnutí
dočasný	
přechodný	přechodné bydliště
dočasně	
na přechodnou dobu	
konec (<i>G</i>)	konec představení
přestávka (<i>v</i> + <i>L</i>)	přestávka v jednání
přerušeni	přerušeni jízdy

3.16 FREKVENCE

3.16.1

jak často	Jak často se stávají takové věci? Vím dobře, jak často se to může stát.
kolikrát	Kolikrát jsi tam byl? Ptali se, kolikrát jsem přišel pozdě.
opakovat (<i>se</i>)	Byl neúspěšný a musel pokus několikrát opakovat. To se mnohokrát opakovalo.

3.16.2

opakování	
vždy	Chodím vždy včas.
vždycky	Je to vždycky stejné.
stále	Některé chyby se stále opakují.
neustále	Děláš neustále stejné chyby.
pořád	Pořád se mě ptáš na stejné věci.
zas(e)	Tak k nám zase někdy přijď!
opět	
furt	
znov/a, -u	

3.16.3 pravidelnost

pravidelně	Navštěvuji jeho rodinu pravidelně.
denně	Chodím tam skoro denně.
každý	každý den, každý týden

akuzativ Chodím na procházku každý den.
Každou sobotu a neděli jezdíme na venkov.

o + L o sobotách, o nedělích, o svátcích

3.16.4 vysoká frekvence

často Často tady prší.

leckdy Takové věci jsou leckdy obtížné, ba nemožné.

nejednou To mě už nejednou napadlo.

zas a zas Zas a zas děláš stejnou chybu.

častý

opakovaný

3.16.5 obvyklost

obvykle Obvykle vstávám v sedm hodin.

obyčejně Večer jsem obyčejně doma.

3.16.6 počítaný výskyt

násobné číslovky (viz OP 4) Byl jsem tam jen jednou nebo dvakrát.

několikrát

mnohokrát

častokrát

násobná číslovka + adverbium pravidelné frekvence jednou denně/týdně/měsíčně/ročně

násobná číslovka + za + A jednou za den/týden/měsíc/rok

3.16.7 občasnost

někdy Někdy chodím plavat.

občas

tu a tam Tu a tam děláš ještě chyby.

čas od času Čas od času se nebe zatáhne.

občasný občasný návštěvník koncertů

3.16.8 řídkost, ojedinělost

málokdy Do kina chodím málokdy.

jednou za čas

skoro nikdy Tady skoro nikdy neprší.

jen jednou Šel jsem tam jen jednou.

3.16.9 nevýskyt

nikdy

ani jednou Nebyl jsem tam ani jednou.

3.17 ČASOVÝ HORIZONT

3.17.1 blízký už + časové určení

Dnes musím odejít už ve dně hodiny.
Ty máš hlad už teď? Přijedou už zítra.

3.17.2 vzdálený až + časové určení

Měl přijít už ve tři, ale přišel až v pět.
Vlak přijede až po poledni. Půjdu tam až ve středu.

teprve + časové určení

Psal jsem mu minulý týden, ale odpověděl teprve dnes.

3.18 PRŮBĚH DĚJE

3.18.1 rozvíjení a trvání děje

ndk členy vidových dvojic

přicházet, dělat, vracet se, platit, učit se

ndk nepárová slovesa

pracovat, žít, trvat, pokračovat,
vládnout,

3.18.2 periodičnost

ndk slovesa na -at

řezat, stříhat, klepat, mávat, bouchat

3.18.3 aktuálnost

prézens ndk nenásobených sloves

3.18.4 neaktuálnost

prézens dk i ndk násobených i nenásobených sloves

3.18.5 určenost v čase a/nebo směru

ndk determinativní slovesa

jít, jet, letět, běžet, nést, mít na sobě,
vést, vézt, hnát, táhnout

3.18.6 neurčenost v čase a/nebo směru

ndk indeterminativní slovesa

chodit, jezdit, létat, běhat, nosit, vodit,
vozt, honit, tahat

3.18.7 opakovanost, obvyklost

dk i ndk nenásobená slovesa + výrazy 3.16.2 – 3.16.5

ndk násobená (= iterativní) slovesa

bývat, mívat, dělávat...

3.19 OMEZENOST DĚJE

3.19.1 rezultativnost

dk členy některých vidových dvojic

přijít, udělat, napsat, zaplatit, naučit se

3.19.2 okamžitost*dk slovesa zvl. na -nout*mávnout, říznout, stříhnout, bouchnout,
... ..**3.19.3 omezenost, krátkost***dk slovesa s prefixem za-*zamávat, zavolat, zaklepat, zabouchat,
... ..*jiná dk slovesa*počkat, uvidět, uslyšet, ucítit, podívat
se,**3.19.4 distributivnost***dk násobená slovesa vždy
s prefixem na -et, -at*vyházet, vystřílet, nakrájet, nařezat,
rozstříhat, posbírat,

4 KVANTITA

4.1 POČET

4.1.1 počítatelnost

číslo (singulár, plurál)

kolik

Kolik máš ještě korun?

nula

Výsledek se rovná nule.

nic

Je mlha, nevidím vůbec nic.

základní číslovky:

jeden/jedna/jedno,

jeden kus, jedna koruna, jedno kilo, dvě

dva/dvě, tři, padesát jedna,

hodiny, dvacet minut, tisíc korun,

sto, tisíc, milion, miliarda

miliardy hvězd

počet

Je tam velký počet chyb.

číslo

Přes dvě stě obětí, to je alarmující číslo.

kladné/záporné číslo

přibližné číslo

přesné číslo

oba/obě

K tomu potřebuješ obě ruce. Přišli oba dva.

pár

pár dní, pár korun

několik *G*

několik osob, několik kousků, několik stanic, před několika dny

někteří

Někteří vůbec nepřišli.

leckterý

Leckterý z nás by takovou nabídku přijal.

leckdo

Leckdo by mohl přijít k úrazu.

leccos

Leccos se mezi lidmi povídá.

moc *G*

Moc zájemců nepřišlo. Pospíchej, už nemáme moc času.

mnoho *G*

Takový člověk má mnoho přátel. Od té doby uteklo už mnoho vody.

na + *A*

Na sta lidí se utopilo. Bylo toho na kila.

hromada

Stálo to hromadu peněz.

spousta

Přede dveřmi čeká ještě spousta lidí.

řada

Řada lidí by to přivítala.

fůra

Neplet' mě, musím teď myslet na fůru věcí.

přibližně

přesně

asi

totalizátory:

každý, všichni

Budeme potřebovat každého dobrovolníka. Každá koruna je teď dobrá. Všichni přátelé na mě zapomněli. Jsou všechny pokoje tak malé? Kde jste všichni?

žádný

Díval jsem se pozorně, ale žádný automobil tam nestál. Karel není žádný začátečník, je to zkušený řidič. Žádnou Alenu neznám.

souborové číslovky:

jedny, dvoje, troje, oboje

Jedny prázdniny jsme strávili na moři. Babička potřebuje dvoje brýle. Má troje lyže. Zabalila si patery kalhoty.

kolikery

Kolikery šaty?

několikery

Vedou tam několikery dveře.

pár

pár ponožek, pár bot, pár koní

*viz také OP Vlastnosti 5.1.2.5.1***4.1.2 pořadí***řadové číslovky:*

první, druhý/druhá/druhé

vagón první třídy, druhý den, pátá řada

kolikátý

Kolikátý jsi byl? První? Ne, poslední.

několikátý

Je to už několikátý pokus, opět neúspěšný.

další

Chutná ti? Tak si vezmi další (koláč).

poslední

ještě jeden

Přineste mi ještě jednu kávu.

4.1.3 násobnost*násobné číslovky:*

jednou, třikrát, stokrát

Zvoňte třikrát! Už jsem ti to říkal stokrát! Já si dám dvakrát guláš.

kolikrát

Kolikrát jste byl na semináři?

několikrát

Už jsem tam byl několikrát.

jednoduchý

Mají tam jen jednoduchá okna.

jednotlivý

jednotlivá jízdenka

jedno-

jednolůžkový pokoj, jednopokojový byt

dvojitý

Dejte mi dvojitou porci knedlíků.

dvojnásobný

Musíte to udělat dvojnásobnou silou.

dvoj-

Všude byly dvojjazyčné nápisy.

dvou-

dvoulůžkový pokoj

oboj-	obojživelník
obou-	obousměrný provoz
tří-	třístranná jednání
troj-	trojúhelník, trojciferné číslo
čtyř-	čtyřlístek, čtyřpokojevý byt
pěti-	pětikoruna, pětipatrový dům
kolika-	kolikapatrový dům, kolikadílňový román
několika-	několikatisícová škoda

4.1.4 druhovost

druhové číslovky:

dvojí, trojí, paterý, obojí
kolikery
několikery

Ten člověk má dvojí tvář.

Umí připravit kuře na několikery způsob.

4.1.5 výčty

řadové číslovky výčtové:

za první, za druhé, za ixté

za kolikáté

Tak za první jsem tam nebyl a za druhé ti do toho nic není.

4.1.6 zlomky

dílové číslovky:

polovina, třetina, čtvrtina
setina

Z přítomných polovina nesouhlasila. Už máme polovinu za sebou. Třetina případů zůstává neobjasněna. Asi jedna čtvrtina všech obyvatel o tom vůbec neví.

čtvrt, půl, tři čtvrtě

Dejte mi čtvrt kila salámu. Snědla jenom čtvrt jablka. Prosím půl kila pomerančů. Zbylo toho jenom půl.

půl druhého (jeden a půl)

půl druhého litru, jeden a půl metru

kolik

Kolik si můžu vzít toho chleba? Klidně půl.

kus *G*

kus masa, kus cesty

kousek *G*

kousek sýra

celý

Dejte mi jeden celý chléb. Byl jsem celý den/celou tu dobu doma.

celek

4.1.7 distribuce

podílné číslovky:

po jednom, po dvou

Vstupujte po jednom! Žáci se řadili po dvou.

po kolika

po několika

4.1.8 číslovka a počítaný předmět

počítaný předmět:

jeden/jedna *N sg*

jeden svetr, jedna košile, jedno jablko

dva/dvě *N pl*

dva policisté, dvě policistky

pět *G pl*

pět domů, šest barev, deset oken

několik *G pl*

několik věcí

mnoho *G pl*

Rozhodl jsem se tak z mnoha důvodů.

*desetinná čísla s udáním
měrné jednotky:*

např.: 8,50 Kč - osm (korun) padesát/
osm korun padesát haléřů
3,40 m - tři (metry) čtyřicet / tři metry
čtyřicet centimetrů

4.1.9

číslice

Jaká je to číslice, 2 nebo 5?

celá ... (desetin)

0,7 l - nula celá sedm (desetin litru)

čárka ... (desetin)

0,5 – nula čárka pět

procento

padesát procent

počítat, spočítat *A*

Kolik jich je? Nevím, nepočítal jsem je.

Je jich tolik, že je nemůžu spočítat.

sčítat, sečíst *A*

Ten sloupec čísel musíme sečíst.

součet

suma

celkové množství

a

Jedna a jedna jsou dvě.

plus

Patnáct plus deset je dvacet pět.

od(e)čítat, odečíst *A od G*

Od výsledku musíte odečíst 15 %.

bez

Šest bez dvou jsou čtyři.

minus

Sto pět minus šedesát je ...

násobit, vynásobit *A I*

Celkovou sumu vynásobíme počtem osob.

-krát	Šestkrát šest je třicet šest.
násobeno I	Dvě stě padesát násobeno stem je ...
dělit, vydělit $A I$	Roční příjem dělíme dvanácti.
děleno I	Tři sta děleno deseti je ...
je	Třikrát šest je osmnáct.
dělá	To dělá (dohromady) 289,50.
činí	Výsledná suma činí
dohromady	Šest a osm je dohromady čtrnáct.
na A	Dostanu dvě stovky na den. Roční spotřeba vody na hlavu je
za A	Pokoj stojí 500,- Kč za den. Vstupné je 25 Kč za jednoho.

4.2 MNOŽSTVÍ

4.2.1 nepočitatelnost

kolik	Kolik máme ještě času?
jak mnoho/moc	
cokoliv	Bude rád, ať mu dáš cokoliv.
jakékoliv/každé množství	Koupíme jakékoliv množství.
všechen/všechna/všechno	Kde se tu vzala všechna ta voda? Všechno jsem zapomněl.
moc G	Máme moc práce.
mnoho G	To ještě uplyne mnoho vody, než ...
hodně G	To je ale hodně peněz. Bylo tam hodně lidí?
množství G	Zůstalo po něm množství rozdělané práce. Potřebují veliké množství cukru.
hromada G	Na pile ležely hromady dřeva.
spousta G	Letos se urodila spousta jablek.
fůra G	Máme fůru času. Je toho tam (na) fůry.
kupa G	Měli kupu dětí.
dost G	Nemáme dost vody. Děkuju, už máme dost.
<i>přibližné jednotky objemu:</i> (balíček, láhev, sáček, sklenice aj.) + <i>substantivum v G.</i>	balíček kávy, sklenice minerálky, láhev piva
kus G	pořádný kus masa, kus země
kousek G	Dej mi ještě kousek sýra. Babičko, přečti mi aspoň kousek z té knížky.

trochu <i>G</i>	Dal bych si ještě trochu kávy.
málo <i>G</i>	Vzali jsme si s sebou málo vody.
nějaký	Nějaké brambory tu ještě jsou, ale ne moc.
vůbec nějaký	Máš vůbec nějaké peníze?
nic	Už nechci nic. Nic tam nezbylo.
sotva/stěží nějaký	Ten bude mít sotva nějaké informace.
(skoro) žádný	Nezbyl už žádný chléb. Nemáme už žádné peníze. Na horách už není skoro žádný sníh.

4.3 STUPEŇ

4.3.1 komparativ

adjektiva:

komparativ

Zbývá nám už jen menší část cesty. Zítřejší už dostanete zajímavější práci.

komparativ + než

Petr je větší než já. Novákovi mají větší byt než my.

komparativ absolutní

Stál tam nějaký starší člověk. Stačí mi nějaká menší sklenička.

čím *kompar.* - tím *kompar.* stále + *kompar.*

Čím starší, tím lepší.
Je stále hezčí. Jde mu to stále líp.

adverbia:

komparativ

Mluvte pomaleji, prosím. Chtěl bych na to mít víc času. Už je mi lépe. Bude to stát víc než sto korun?

komparativ + než

Ted' mám méně času než dřív.

stále + *kompar.*

Jde mu to stále líp.

čím *kompar.* - tím *kompar.*

Čím dřív, tím líp. Šlo se nám čím dál tím hůř.

4.3.2 stupeň vlastnosti u komparativu

trochu + *kompar.*

To jídlo by mohlo být trochu teplejší. Pojď trochu blíž.

o trochu + *kompar.*

Ty jsi jen o trochu větší než já. Mohl bys to udělat o trochu líp?

o něco + *kompar.*

Kalhoty by měly být o něco delší. Pověš ten obraz o něco výš.

o málo + *kompar.*

Ten pokoj je jen o málo větší, než jsme měli předtím.

ještě + *kompar.*

Ta krajina je ještě krásnější, než jsme se domnívali. Musíš skočit ještě výš.

mnohem + *kompar.*

hodně + *kompar.*

o hodně + *kompar.*

o moc + *kompar.*

několikrát + *kompar.*

Ten problém je mnohem složitější, než se nám zdálo na začátku. Přišli mnohem dřív.

Dostal jsi hodně větší kus než já.

Paříž je o hodně větší než Praha.

Dostává o hodně víc peněz než my.

Teď je to o moc lepší.

Je dvakrát rychlejší než zvuk. Tady mi nabízejí třikrát víc než u vás.

4.3.3 superlativ

adjektiva:

superlativ

superlativ z + *G*

superlativ mezi + *I*

superlativ na + *L* / v + *L*

ten + *superlativ*, který/co ...

Tenhle obraz je nejkrásnější.

Karel je nejstarší z nás. Mařenka byla nejkrásnější ze všech dívek ve třídě.

Pavel je mezi námi nejchytřejší.

Radnice je nejstarší dům ve městě.
Zrcadlo, zrcadlo, řekni mi, kdo je nejkrásnější na zemi.

Koupil tu nejdražší květinu, kterou měli.

adverbia:

superlativ

superlativ z + *G*

superlativ na + *L* / v + *L*

Dnes jste pracovali nejrychleji. Nejvíce se mi líbila poslední povídka.

Marek vydržel pod vodou nejdéle ze všech potápěčů.

Gepard běhá nejrychleji na světě. Češi vypijí nejvíce piva v Evropě.

4.3.4 přesnost, přibližnost

méně než

více než

přes

právě

přesně

zrovna

dost

skoro

téměř

Nesmí vás být méně než pět.

Nebylo jich víc než dvacet.

Přišlo přes dvacet lidí.

Leželo jich tam právě dvacet.

Napočítal jsem přesně sto kroků.

Je toho zrovna padesát.

Je tady ještě dost knedlíků.

Už je jí skoro dvacet.

Dostal jsem za tu knížku téměř dvě stovky.

sotva	Hub jsem našel málo, sotva dvacet.
stěží	Budou tam stěží dvě deci vína.
přibližně	přibližně pět set metrů
asi	asi padesát
k + <i>D</i>	Přišlo jich tak ke dvaceti.
na + <i>A</i>	Na tisíce lidí zaplnilo ulice města.
kolem + <i>G</i>	tak kolem padesáti
okolo + <i>G</i>	okolo deseti

4.3.5 restriktivnost

jen	Mám jen jeden talíř/deset korun.
jenom	Byli jsme jenom dva. Jsem tady jen dva dny.
pouze	Byly tam pouze tři židle. Stálo to pouze pár korun.
pouhý teprve	Zůstal nám pouhý dolar. Jsme tady teprve několik minut. Udělali jsme toho teprve málo.
už ještě	Přišlo jich už deset. Mám ještě dva rohlíky.

4.3.6

nanejvýš	Potrvá to nanejvýš dva nebo tři dny.
maximálně	Ano, vezmu si, ale maximálně tři.
aspoň	Musíš jich přinést aspoň dvacet.
alespoň	Musíš zůstat alespoň týden v posteli.
nejméně	Musí vás být nejméně dvacet.
minimálně	Dostane minimálně dva roky.

4.3.7 stupeň množství

příliš + mnoho/málo	příliš mnoho/málo vody
velmi + mnoho/málo	velmi málo času/velmi mnoho práce
docela + mnoho/málo	docela málo práce
tak + mnoho/málo	tak mnoho/málo lidí (že...)
dost + mnoho/málo	dost málo peněz
poměrně + mnoho/málo	poměrně mnoho výtisků
trochu + mnoho/málo	trochu málo vědomostí, Má trochu moc řečí.
poněkud + mnoho/málo	Sto korun na hodinu je poněkud málo.
víc(e)	Dnes jich přišlo víc.
nejvíc(e)	Nejvíc lidí přišlo včera.

většina	Většina o tom ještě nevěděla. Většinu už jsem utratil.
méně	Mám méně času.
nejméně	Letos bylo nejméně srážek.
trochu víc/ míň/méně	trochu víc elánu
hodně (o hodně) víc/ míň/méně	o hodně víc let
absolutně nejvíc	Včera tu bylo lidí absolutně nejvíc.
úplně nejvíc	Úplně nejvíc obyvatel má Indie.
stále víc/ míň/méně	stále míň přátel
ještě víc/ míň/méně	ještě méně soli
menšina	Menšina byla proti návrhu.
dost	Nemáme dost chleba. To je už dost.
skoro	Skoro všechno/skoro nic.
málem	Sešlo se jich málem tři sta.
prakticky	prakticky všechno/každý
už	Koupili jsme toho už dost. Máme už všechno/už hodně.
ještě	Tady si vezměte ještě trochu. Je toho tu ještě dost. Máš toho dělat ještě hodně.
vůbec nic	Nedostali jsme vůbec nic.
vůbec žádný	Nemají vůbec žádný počítač.

4.3.8 stupeň vlastnosti

příliš	Je příliš pomalý. Jede příliš rychle.
moc	Je to moc drahé.
<i>superlativ</i> + ze všech	To se mi líbí ze všech nejvíc.
velmi	Je velmi hrdý. Pracoval velmi rychle.
úplně	Ten vlak je úplně prázdný.
docela	Je to docela jednoduché.
tak	Je tak milý. Tady je tak hezky.
opravdu	Je tam opravdu horko. Ty boty jsou mi opravdu těsné.
skutečně	Ten byt je skutečně miniaturní. Je to skutečně zvláštní.
strašně	Je to strašně krásné.
trochu	Je toho trochu moc, co říkáš? Není na to trochu mladý?
dost	Jel dost rychle. Není dost dobrý.
dostatečně	Nebyl dostatečně rychlý.
trochu moc	Je na ni trochu moc starý.
tak ... jak možno/ je možné	Udělej to tak rychle jak možno. Vrátím se tak brzo, jak to bude možné.
úplně	Autobus je úplně plný.
docela	Je docela příjemný. Byt je docela velký.
zcela	Je zcela zdrav.
skoro	Ten lev je už skoro bezzubý.
méně	méně tučný sýr, nějaký méně nebezpečný sport
ne- moc/ne moc	Vždyť nejede moc rychle. Tak jed', ale ne moc rychle.

4.3.9 stupeň děje

trochu

málo

dost

hodně

vůbec *ne-*

skoro *ne-*

sotva

stěží

už *ne-*

ještě

ještě *ne-*

Trochu prší.

To dítě málo spí.

Ten pracovník dost pokazí.

Manžel hodně pracuje.

Já vás vůbec neznám.

Já teď skoro nespím.

Byl tak unavený, že sotva vylezl do schodů.

V takové kondici může vyhrát jen stěží.

Mám toho dost, už nemůžu. Já už skoro nemluví.

Ještě chvíli budeme pracovat. Ještě spí.

Ještě jsem nic nedostal. Ještě nemůžu odejít.

5 VLASTNOSTI

5.1 FYZICKÉ VLASTNOSTI

5.1.1 tvar

tvar	Jaký to má tvar? Má to takový divný tvar.
jaký	Jaké je to?
vypadat <i>nějak</i>	Jak to vypadá?
čtvercový	
kruhový	
kulatý	Míč je kulatý.
hranatý	
křivý	
obdélníkový	
oblý	
okrouhlý	
okružní	
oválný	
pravoúhlý	
přímý	
rovný	Ten stůl není rovný.
zahnutý	
zakřivený	
zaoblený	
čára	
čtverec	náměstí ve tvaru čtverce
kruh	
křivka	
kostka	kostka cukru
koule	Na stromku visely ozdobné skleněné koule.
obdélník	ovál
otvor	Otvorem ve zdi foukal studený vítr.
díra	V zemi zůstala veliká díra.

5.1.2 rozměry a míry

5.1.2.1 velikost

měřit <i>kolik</i>	Kolik měří ten stůl? Petr měří skoro dva metry.
měřit, změřit <i>A</i>	Můžete to změřit?
velký	Jak je velký ten kufr? (palác, člověk, země)
	Je ta košile dost velká? Je mi velká.
obrovský	
ohromný	
malý	malý dům, malé dítě, malé město, Ty boty jsou mi malé.
drobný	Petr byl mužíček drobné postavy.
nesmírný	

nevelký	Potřebujete košili? Jakou máte velikost?
střední	Má velké číslo bot.
velikost	můstek, domek, sklenka, kousíček
číslo	Můžete mi tu fotografii zvětšit? Ta
<i>deminutivum</i>	skvrna se neustále zvětšuje.
zvětšit, zvětšovat <i>A/se</i>	Ty šaty jsou moc velké, potřebovaly by
	trochu zmenšit.
zmenšit, zmenšovat <i>A/se</i>	Svetr se srazil.
srazit se/srážet se	Určete velikost.
určit <i>A</i>	

5.1.2.1.1 délka

dlouhý	Jak jsou ty kalhoty dlouhé?
krátký	krátká cesta, krátká tužka
délka	
prodloužit, prodlužovat <i>A</i>	Ty kalhoty by potřebovaly trochu
	prodloužit.
zkrátit, zkracovat <i>A</i>	

5.1.2.1.2 šířka

široký	Jak je to široké? Řeka tady není široká.
	To je široká ulice.
úzký	úzká cesta
volný	
těsný	Šaty mu byly trochu těsné.
rozšířit, rozšiřovat <i>A</i>	
zúžit, zužovat <i>A</i>	Cesta se náhle zužovala.
uvolnit, uvolňovat <i>A</i>	Uvolněte mu límec.
šířka	Jakou máte šířku v pase?

5.1.2.1.3 výška, hloubka

vysoký	Jak je ten strom vysoký? Byl to člověk
	vysoké postavy.
nízký	nízký stolek
hluboký	Skříň je hluboká 60 cm. Jezero je velmi
	hluboké.
mělký	mělký potok, mělký talíř
plochý	plochá láhev
zvýšit, zvyšovat <i>A</i>	Násep podél řeky museli zvýšit.
	Rafinérie zvýšily ceny.
snížit, snižovat <i>A</i>	snížit strop, snížit rychlost
prohloubit, prohlubovat <i>A</i>	prohloubit studnu
výška	
hloubka	

5.1.2.1.4 tloušťka

silný	silná zeď
tlustý	tlustá kniha, tlustý člověk
slabý	slabá zeď

tenký
 štíhlý
 hubený
 zesílit (*A*)
 zeslabit (*A*)
 zeslábnout
 hubnout, zhubnout
 síla
 tloušťka
 (viz také SP 1.15)

tenká látka, tenký papír
 štíhlá dívka
 hubená postava

5.1.2.1.5 vzdálenost

daleký
 blízký
 vzdálený
 daleko

 blízko
 nedaleko
 vedle
 vzdálit se, vzdalovat se (od *G*)
 přiblížit se, přibližovat se (k *D*)
 vzdálenost

Jak je daleko do Brna? Jak je to daleko?
 Není to daleko. Je to moc daleko.
 Je to docela blízko.

Samoobsluha je hned vedle.
 Čím dál tím víc se od nás vzdalovali.
 Nepřibližujte se k elektrickým drátům.

5.1.2.2 míry

5.1.2.2.1 délkové míry

milimetr
 centimetr
 (decimetr)
 metr
 kilometr
 krok
 přesně
 přibližně
 asi

Je to jen několik kroků.
 Měří to přesně třicet pět centimetrů.

Je/bude to asi dvacet kilometrů.

5.1.2.2.2 plošné míry

čtvereční metr
 čtvereční kilometr
 ar
 hektar

Zahrada měří 15 arů.
 Měl 20 hektarů polí.

5.1.2.3 tlak

tlak
 vysoký
 nízký
 těžký
 lehký

tlak vzduchu, krevní tlak
 vysoký tlak
 nízký tlak
 těžká příkrývka
 lehký jarní plášť

tlačit
tlačit *A* (se), stlačit *A* (se)
tisknout *A* (se), stisknout *A*

Boty mě tlačí.
Je tu málo místa, musíte se stlačit.
Stiskněte klávesu ENTER.

5.1.2.4.1 váha, hmotnost

vážit *kolik*
váha
tíha
náklad
břemeno
vážit *A*, zvážit *A*
těžký

lehký

Kolik to váží? Váží to 2 kg.
Jakou to má váhu?
Stromy se ohýbaly pod tíhou sněhu.
Vůz skřípal pod nákladem kamene.
Naložil si na záda velké břemeno.
To zavazadlo musíte zvážit.
Jak je to těžké? těžké zavazadlo, těžký kabát
Je to docela lehké. lehká přikrývka

5.1.2.4.2 jednotky hmotnosti

gram
kilo(gram)
(deka(gram))
tuna
metrák/metrický cent

tři gramy, pět gramů, sto gramů
dvě kila, pět kilo, dvacet kilo(gramů)
Dejte mi deset deka salámu.

metrák brambor

5.1.2.5.1 objem

velký
místo
vejít se + *někam*

hodně něčeho
málo něčeho
objem

Jak je velký ten hrnec/kanistr/sud?
Je v tom kufru ještě místo?
Kolik se tam vejde. Vejde se to tam ještě?
hodně místa
málo prostoru/místa

5.1.2.5.2 objemové míry

litr
půl litru
půllitr
-litrový
hektolitr
deci(litr)
krychlový metr/m³

litr mléka
půl litru tekutiny
dva půllitry piva
pětilitrový kanistr, dvoulitrová láhev
hektolitry piva
dvě deci vína
Ta nádrž má objem 5 krychlových metrů.

přibližné jednotky objemu:

balík něčeho, balíček, hrnek,
hrneček, krabice, krabička, sklenice,
sklenička, šálek, talíř, velké/malé pivo

5.1.2.6 plocha, prostor

velký
prostorný
malý

Je tam veliká koncertní síň.

stísněný
místo

Tady je hodně/málo místa. Je tam ještě místo na stavbu jednoho domu.

prostor
plocha

Letiště je obrovská plocha.

5.1.2.7 teplota

teplota

Jaká je venku teplota? Jakou máš teplotu?

měřit, změřit teplotu

Změřte si teplotu.

vysoký

Nemocný měl vysokou teplotu.

nízký

V lednu byly mimořádně nízké teploty.

studený

Večere jsou u nás hlavně studené.

chladný

V srpnu už bývají chladná rána.

mrazivý

mrazivá noc

vlažný

Květiny zalévejte vlažnou vodou.

teplý

Alespoň jednou denně teplé jídlo.

horký

Vezmi si teplý kabát.

vařící

Ta polévka je moc horká.

vřelý

Čaj zalijete vařící vodou.

vařit se

Udělej čaj, voda se už vaří.

pálit, spálit *A*,

To slunce dnes pálí!

pálit se, spálit se

Chvilka nepozornosti a maso se spálilo.

mrazit, zmrazit *A*

Tu zeleninu dáme zmrazit.

mrznout, zmrznout

Venku mrzne. Voda zmrzla.

chladit, ochladit *A/se*, vychladit *A*

Večer se citelně ochladilo.

hřát, ohřát, rozehřát *A*

Ohřej si polévku. Na pánvi rozehřej trochu másla. Slunce hřeje.

vychladnout

Kde jsi byl? Čaj ti už vychladl.

vystydnout

Pojďte ke stolu, ať vám polévka nevystydne.

ohřát se, zahřát se

Rychlým během se opět zahřáli.

stupeň (Celsia)

Venku je jen deset stupňů (10 °C).

teplo

Kolik je venku stupňů?

chladno

Je teplo. Je mi teplo.

horko

Venku je už chladno. Je mi chladno.

zima

Dnes je horko. Je nám horko.

nula

Je tam zima. Je mu zima.

nad nulou

Je na nule.

plus

Je tam pět (stupňů) nad nulou/

pod nulou

plus pět stupňů.

minus

Venku je pět pod nulou.

stoupat

Je tam minus pět.

klesat

Teplota stoupá.

(viz také SP 14 Podnebí, počasí)

5.1.3 vlhkost

mokrý

Silnice jsou mokré.

suchý

Prádlo už je suché.

vlhký

Stěny ve sklepě jsou stále vlhké.

mokro
 sucho
 vlhko
 vlhkost
 namočit, namáčet *A*
 navlhčit, navlhčovat *A*
 usušit, sušit *A*
 utřít, utírat *A*
 schnout, uschnout

Venku je mokro.
 Je tam sucho.

 Vysoká vlhkost vzduchu.
 Prádlo nejdříve namočíme.
 Známkou navlhčíme a přilepíme.
 Kde tady sušíte prádlo?
 Můžeš utřít tu rozlitou vodu?
 Ten svetr schne velmi pomalu.
 Fotografie musí nejdřív uschnout.

5.1.4 viditelnost, zřetelnost

vidět, uvidět *A*

 pozorovat, zpozorovat *A*
 dívat se, podívat se (*na +A*)

 pohled
 dobře
 špatně
 jasný
 jasno
 světlý
 světlo

 tmavý
 tma
 stín

 slepý
 neviditelný
 viditelný
 viditelnost

Vidím tě. Nevidíme nic. Odtud to nemůžete vidět. Není to vidět. V létě ve tři hodiny ráno už je vidět. Je vidět Karlštejn.
 Astronomové zpozorovali neznámý objekt.
 Teď se chvíli nedívej. Podívej se, srnka. Dívejte se na tabuli. Lidé se dívají na televizi. Podívejte se na ten obrázek.

 Je dobře vidět.
 Je špatně vidět.
 Dnes je jasný den.
 Je tam jasno.
 Dnes je světlý den.
 Už je světlo. Není tu světlo. Podívám se na to až na světlo. Světlo nesvíí.
 Byla tmavá noc.
 Ještě je tma. Je tam velká tma.
 Na slunci je horko, ale tady ve stínu je hezky.

 Venku je špatná viditelnost

5.1.5 slyšitelnost, hluk

slyšet

 hluchý
 slyšet, uslyšet *A*
 poslouchat
 poslouchat *A*

 rozumět (*A*)

 dobře
 špatně
 slyšitelný

Já slyším dobře, ale vy mluvíte moc potichu! Dědeček už skoro neslyší. Na balkoně je docela dobře slyšet.

 Mluvte hlasitěji, skoro vás neslyším.
 Teď chvíli poslouchejte.
 Při práci poslouchal rádio. Pokoušel se jim něco říct, ale nikdo ho neposlouchal.
 Promiňte, nerozuměl jsem, řekněte to ještě jednou.
 Slyším vás dobře.
 Je špatně slyšet.
 Ozvaly se sotva slyšitelné kroky.

neslyšitelný
 slyšitelnost
 hlasitý
 hlasitě
 nahlas
 tichý
 tiše
 pst
 potichu
 slabý

 slabě
 hlučný
 klid
 ticho
 zvuk
 hluk
 rámus
 rána
 ztišit *A*
 zeslabit, zeslabovat *A*
 zesílit, zeslabovat *A*
 křičet, zakřičet

mlčet
 být zticha
 dělat hluk/rámus

5.1.6 chuť

chutnat
 nechutnat
 chutnat + *adverbium*

chutnat *D*
 ochutnat, chutnat *A*
 chutnat *I* / po *L*
 chuť
 slaný

sladký
 hořký
 kyselý
 bez chuti
 (*viz také* SP 10.1)

5.1.7 vůně

cítit, ucítit *A*

 být cítit
 čichat, čichnout si (*k + D*)
 vonět

 vonět + *adverbium*

zvuk na hranici slyšitelnosti
 Ozvaly se hlasité protesty účastníků.
 Hlasitě si odkašlal.
 Ne tak nahlas, prosím.
 Je to docela tichá ulice. Bavte se tiše!
 Tiše.
 Pst. Ted' nemluvte!

Má slabý hlas. Slyšeli jsme jen nějaký slabý zvuk.
 Rádio hrálo velice slabě.
 Jeho sousedé jsou velmi hluční.
 Zachovejte klid!
 Nastalo veliké ticho. Ticho, prosím!

Na chodbě byl je velký hluk.
 To musíš dělat takový rámus?
 Slyšeli jsme velikou ránu.
 Ztište rádio, prosím.
 Můžeš tu televizi trochu zeslabit?
 Hluk zesílil. Zesil to, prosím, neslyším.
 Proč tak křičíte, nemůžete být chvíli zticha?

Buďte zticha!
 Nedělejte takový hluk!

Ta polévka mi chutná.
 Vůbec nám to nechutnalo.
 Jak ti to chutná? Chutná to dobře. Moc mi to chutnalo.
 Karlovi to nechutnalo.
 Ochutnej tu polévku.
 Chutná to po česneku/česnekem.
 Jakou to má chuť? Má to divnou chuť.
 Mořská voda je slaná. K vínu jedli slané pečivo.
 Cukr je sladký.
 Má ráda hořkou čokoládu.
 To jablko je dost kyselé.
 Ta omáčka je taková bez chuti.

Necítíš tady plyn? Mám rýmu, necítím nic.
 Je tady cítit barva/plyn.
 To je nádherná vůně. Čichni si.
 Tady to voní! Ta hezká květina vůbec nevoní.
 Voní to dobře. To mýdlo příjemně voní.

smrdět
vzduch
vůně
příjemný
nepříjemný
smrad
pach
zápach
voňavka
parfém

5.1.8 povrch materiálu, hmat

drsňý
hrubý
hladký
jemný
cítit, ucítit *A*
dotknout se, dotýkat se *G*
hladit, pohladit *A*
struktura
hmat
pohmat
omak
hmatat
hmatný/nehmatný

5.1.9 povaha materiálu

(viz také zde 5.1.12.1)

tvrdý
měkký
silný
tlustý
tenký
slabý
pevný

5.1.10 barva

barva
barevný
černobílý
bezbarvý
bílý
černý
modrý
červený
žlutý
zelený
oranžový
fialový
hnědý
šedý, šedivý
rudý
purpurový

Tam to přílišně smrdí. Peníze nesmrdí.
V místnosti byl špatný vzduch.
Květiny vydávaly omamnou vůni.
příjemná vůně
nepříjemný zápach
Musíme vyvětrat, je tam velký smrad.

neoholené, drsné tváře
hrubá sůl, hrubé struhadlo
hladký povrch
jemná látka
Pojednou jsem ucítil na tváři něčí ruku.
Je to křehké, nedotýkejte se toho.
Babička pohládila vnoučka po vlasech.

Má vysoce vyvinutý hmat.
Lékař zjistil pohmatem zvětšená játra.
Ta látka je na omak velmi příjemná.
Ve tmě hmatat kolem sebe.
puls nehmatný

To lůžko je moc tvrdé.
Ten polštář je příjemně měkký.
silný řetěz
tlusté sklo
tenká nit
slabý provázek
pevné lano

Jako barvu má jeho auto? Jaké je?
barevná televize
černobílý film
bezbarvá tekutina

Nad námi bylo modré nebe.
červené jahody
žluté citróny
Trávník je pěkně zelený.

Od moře se vrátil krásně hnědý.

Ve tváři byl rudý vztekem.

<p>tmavý</p> <p>světlý</p> <p>světle- + <i>adjektivum</i></p> <p>tmavě-/tmavo- + <i>adjektivum</i></p> <p>jasný</p> <p>nevýrazný</p> <p>odstín</p> <p>sytý</p> <p>pastelový</p> <p>5.1.11 věk, stáří</p> <p>jak (jsi/je) starý</p> <p>kolik je mu</p> <p>starý</p> <p>rok</p> <p>měsíc</p> <p>mladý</p> <p>malý</p> <p>dospělý</p> <p>dítě</p> <p>dětský</p> <p>kluk</p> <p>holka</p> <p>děvče</p> <p>starší člověk</p> <p>postarší</p> <p>mladší člověk</p> <p>moderní</p> <p>nemoderní</p> <p>starý</p> <p>nový</p> <p>(viz také SP 1.11)</p>	<p>Pro slavnostní příležitosti jsou vhodné tmavé šaty.</p> <p>Koupila jsem si světlé šaty. světlé pivo</p> <p>světlemodrý, světlehnědý</p> <p>tmavěmodrý, tmavomodrý</p> <p>jasné barvy</p> <p>nevýrazné barvy</p> <p>Jaký odstín rtěnky má ráda?</p> <p>Obraz v sytých barvách</p> <p>obraz v pastelových barvách</p> <p>Nevím, jak je to víno staré. Jak jsi starý? Kolik je ti (let)? Ještě mu není osmnáct. To je starý dům. To auto je už 20 let staré. Nemám rád starý chléb. Dítě je staré dva roky a pět měsíců.</p> <p>Přišel nám otevřít mladý muž.</p> <p>Mají tři malá koťátka. Když jsem byl malý, ...</p> <p>dospělý člověk, dospělý platí plnou cenu</p> <p>dětská obuv</p> <p>Ten autor bude už asi starší člověk. Je to už postarší pán. Mladší člověk takovou situaci dobře zvládne. Posloucháme moderní hudbu. nemoderní šaty stará hudba Ty šaty jsou úplně nové.</p>
--	---

5.1.12 fyzický stav

5.1.12.1 fyzický stav věci

<p>stav</p> <p>celý</p> <p>v pořádku</p> <p>poškozený</p> <p>rozbitý</p> <p>zničený</p> <p>díra</p> <p>děravý</p> <p>jít/nejít</p>	<p>V jakém je to stavu?</p> <p>Džbán se rozbil, ale skleničky zůstaly celé. Jsi celý? Nestalo se ti nic?</p> <p>Balíček přišel v pořádku.</p> <p>Levé dveře jsou trochu poškozené.</p> <p>Okno je rozbité. Televizor je rozbitý, nefunguje. Nosí rozbité boty.</p> <p>Podívej se, ty šaty jsou úplně zničené.</p> <p>V botě je díra.</p> <p>děravé boty</p> <p>Hodiny nejdu. Televize/práčka nejde.</p>
--	---

jet/nejet
jezdit/nejezdit
fungovat
nefungovat
provoz
být/nebýt v provozu
poškodit, poškozovat *A*

rozbít, rozbít *A*
rozbít se (si *A*)
porouchat se
být porouchaný
porucha
zničit, ničit *A*
opravit, opravovat *A*
dát *A* do pořádku
připevnit, upevnit
vypadat + *adverbium*

5.1.12.2 fyzický stav osoby

živý/živ
naživu
mrtvý/mrtev
uhodit se (do *G*)

zranit *A*/se, poranit *A*/se
rozbít si *A*
zlomit si *A*
říznout se do *G*
pořezat se (o *A*)
v pořádku
lépe/líp
dobře

špatně
silný
slabý
zdraví
nemoc
být zdravý
být nemocný
(viz také SP 7.2 , 7.4)

5.1.13 přístupnost, dosažitelnost

otevřít, otvírat (*A*)
zavřít, zavírat (*A*)
otevřený
otevřeno
zavřený
zavřeno
dostat se *někam*

Výtah nejede.
V neděli některé vlaky nejezdí.
Už to zase funguje.
Zvonek nefunguje.
Provoz na této trati byl přerušen.
Vleky nejsou v provozu.
Zatékající voda poškozuje konstrukci mostu.
Vítr rozbil okno.
Auto se rozbilo. Sklenice se rozbila.

Povodeň zničila most.
Zámek je potřeba opravit.

Vypadá to dobře. Ten dům vypadá hezky.

Nemějte starosti, váš syn je živ a zdrav.
Můj dědeček, když byl ještě naživu ...
Ten muž je mrtev.
Při vstupu do nízkých dveří se uhodil do hlavy.
Spadl z kola a ošklivě se zranil.
Rozbil si koleno.
Zlomil si ruku.
Řízl se do palce.
Pořezal se o sklo.
Už jsem zase v pořádku.
Je mu líp.
Je mu dobře. Není ti dobře? Vypadá dobře.
Karlovi je špatně. Udělalo se jí špatně.

Po nemoci je ještě slabý.

V kolik/kdy otvírají?
Za chvíli zavírají/budou zavírat.
Pokladna je otevřená od šesti hodin.
Odkdy mají otevřeno?
Dveře jsou zavřené.
Už je zavřeno.
Nevím, jak se dostat dovnitř.

dosáhnout *G*
 dosáhnout na + *A*
 dosažitelný, nedosažitelný
 vstoupit
 vejít

5.1.14 čistota

čistit (si) *A*, vyčistit (si) *A*
 prát *A*, vyprat (si) *A*
 mýt se / (si) *A*, umýt se / (si) *A*
 uklidit (si) *A*, uklízet (*A*)
 utřít prach
 oprášit *A*
 (vy)leštit *A*
 čistý
 zaprášený
 špinavý
 za-/ušpiněný
 umazaný
 uklizený
 pořádek
 nepořádek
 čistota
 špína

5.1.15 materiál, látká

materiál
 látka
 (*viz také SP 9.2 Oblečení, móda*)
 z + *G* druh materiálu
 adjektivum

kov, kovový
 zlato, zlatý
 stříbro, stříbrný
 platina, platinový
 železo, železný
 ocel, ocelový
 měď, měděný
 hliník, hliníkový
 mosaz, mosazný
 dřevo, dřevěný
 papír, papírový
 lepenka, lepenkový
 karton, kartonový
 kámen, kamenný
 beton, betonový
 cihla, cihlový
 sklo, skleněný
 kůže, kožený

Konečně jsme dosáhli cíle.
 Malé dítě ještě nedosáhne na kliku.

vyčistit zuby, boty, šaty
 prát prádlo, košile, vyprat si ponožky
 mýt se často, umýt si ruce, umýt okno
 uklidit pokoj

Z jakého materiálu to je? Z čeho je to?
 Je to velmi hořlavá látka. Ty šaty jsou
 z nemačkané látky.

Ta soška je ze vzácného dřeva.
 Používali dřevěné nádoby. Kožený
 pásek.

ocelová konstrukce

papírový ubrousek/kapesník
 lepenková krabice
 kartonový obal

Je to kožené nebo umělé/imitace?
 Je to kůže nebo koženka?

kožešina, kožešinový	
plast, plastový, plastkový	Mají tam nová plastová okna.
guma, gumový	
hedvábí, hedvábný	
polyester, polyesterový	polyesterová tkanina
bavlna, bavlněný	
vlna, vlněný	
len, lněný	
plátěný	
nylon, nylonový	
umělý	
materiál	
látka	
tkanina	
textil, textilový/textilní	textilní průmysl
voda	
led	
vzduch	
plyn	
téct	

5.1.16 ryzost, pravost

pravý	Je to pravá velbloudí vlna/pravý kaviár. Ten porcelán je pravá míšeň.
ryzí	náramek z ryzího zlata
nefalšovaný	Byl to pravý, nefalšovaný kaviár.
falešný	falešná tisícikoruna
předstíraný	předstíraný klid
umělá hmota	Je to z umělé hmoty.
přírodní	přírodní kaučuk, přírodní hedvábí
skutečný	Mendoza byl skutečný indián.
zdánlivý	zdánlivý klid
domnělý	domnělý revizor
opravdový	Je to opravdová kůže?

5.1.17 naplněnost

prázdný	prázdná láhev
plný	plný talíř, plná nádrž benzínu
naplnit, plnit/naplňovat <i>A I</i>	Naplnit láhev čajem.
vyprázdnit <i>A</i>	vyprázdnit kapsy

5.2 HODNOCENÍ

(ocenění, klasifikace)

viz také *OP 4.3 Stupeň*,

5.2.1 hodnota,

cena

mít cenu	Jakou to má cenu? To nemá velkou cenu.
stát <i>kolik</i>	Kolik to stojí? Stojí to 53 koruny.
být drahý	Je to drahé?
levný	levné zboží ve výprodeji
stát za + <i>A</i>	Stojí to za to.
laciný	To bylo trochu laciné vítězství.

za + *A*
 koupit *A* (za *A*)
 dostat *A* (za *A*)
 prodat (*D*) *A* (za *A*)
 dát (*D*) *A* (za *A*)
 cena
 hodnota
 vysoký
 nízký
 zadarmo
 placený
 bezplatný
viz také SP 9.2

5.2.2 vlastnosti

5.2.2.1 obecně

kvalita
 jakost
 prima
 fajn

 dobrý (velmi d.), lepší, nejlepší
 výborný
 vynikající
 skvělý
 stoprocentní
 senzační
 příjemný
 kvalitní
 nekvalitní
 špatný, horší, nejhorší
 zhoršit *A*, zhoršovat *A*
 zlepšit *A*, zlepšovat *A*
 slabý
 hrozný
 dobře
 výborně
 výjimečně
 skvěle
 báječně
 špatně
 hrozně
viz také SP 1.14 Charakter

5.2.2.2 estetické vlastnosti

hezký
 krásný
 milý
 příjemný
 sympatický
 ošklivý

Kolik za to chcete?
 Koupil/dostal jsem to za dvacet korun.
 Kolik jsi za to dostal?

Dal jsem mu to za tři stovky.
 Jaké jsou teď ceny?
 Ten dokument má historickou hodnotu.
 Ceny jsou vysoké.
 Ceny jsou nízké.
 Dostal jsem to zadarmo.
 placené služby
 bezplatný servis

Ten výrobek má vysokou kvalitu.
 U nás máme ovoce jen první jakosti.
 To je prima bunda. Ta bunda je prima.
 Ten večírek byl docela fajn. Karel je fajn.

Ten román je velmi slabý.

Udělat něco dobře.

Napsat něco špatně.

Ten obrázek je docela hezký.
 V okolí je krásná krajina.

Bydlí ve starém, ošklivém domě.

5.2.3 správnost, pravdivost

být tak	Je to tak. To není tak. Aha, tak je to.
správně	Tak, jak jsi to napsal, to není správně.
správný	Jdete správným směrem.
dobře	Tak je to dobře!
špatně	Zase jste to udělali špatně.
pravda	To není pravda.
skutečně	Skutečně se to stalo?
přesně	Je to přesně tak.
mít pravdu	Máte pravdu. Nemáš pravdu!
mýlit se, zmýlit se	Mýlíte se. Zmýlil jsem se.
plést se, splést se	Asi jsem se někde spletl.
<i>(viz také JF Modalita, souhlas, nesouhlas)</i>	

5.2.4 vhodnost, přijatelnost

dobry	Tak je to dobré. Dobrý.
dobře	Ten obraz pověste nalevo od okna. Tak, dobře.
fajn	To je dobře/fajn/prima super, ...
prima	
to nejde	To opravdu nejde, aby sis tady dělal, co chceš.
hodit se <i>D</i>	Čtvrtek se mi vůbec nehodí.
být vhod	Jeho poznámka mi nebyla vhod.
být v pořádku	To je v pořádku.
chtít	To není zrovna to, co jsem chtěl.
rušit	To rádio mě ruší. Neruším?
líbit se <i>D</i>	Nelíbí se mi to.
přijmout <i>A</i>	To nemůžu přijmout.
souhlasit <i>s + I</i>	S tím nemůžu souhlasit.
být pro/proti	Já jsem proti/pro.
uspokojivé	
neuspokojivé	
přijatelný	
nepřijatelný	
přijatelnost	

5.2.5 přiměřenost

stačit	Chcete ještě přidat? Děkuju, to stačí.
nestačit	Bude ti stačit 50,- Kč?
přesně	Půlka chleba pro pět lidí nestačí.
zrovna	To je přesně to, co hledám.
vhodný	Zrovna takový potřebuju.
dost (mít/být dost)	Teď je vhodný okamžik, zeptej se.
dost + <i>adjektivum</i>	Děkuju, už mám dost. To už je dost.
příliš + <i>adjektivum</i>	Ten kufr není dost velký.
moc + <i>adjektivum</i>	Ten byt je příliš malý.
<i>viz také OP 5.2.2, 4.3.2, 4.3.8</i>	Je to moc drahé.

5.2.6 žádanost	<i>viz Jazykové funkce, modalita</i>	
	mám rád	
	líbí se mi	
	chutná mi	
5.2.7 správnost, korektnost		
	lepší	
	správný	To je správné.
	pravdivý	
	korektní	
	nekorektní	
	falešný	
	nesprávný	
	chybný	
	špatný	To je špatné.
	napravit <i>A</i>	
	opravit <i>A</i>	
5.2.8 úspěšnost		
	pokusit se + <i>o A/inf.</i>	Pokusím se o to ještě jednou. Pokusím se vyhrát.
	jít (<i>dobře/špatně</i>)	Jak to jde? Jde to. Šlo to dobře?
	dopadnout <i>nějak</i>	Dopadlo to výborně, jsem jen trochu v šoku.
	podařit se (<i>D</i>)	Mně se to nepodařilo.
	nepodařit se	Nepodařilo se mi dokončit práci včas.
	udělat zkoušku/test	Udělal jsem zkoušku.
	neudělat zkoušku/test	Neudělal jsem písemku.
	uspět	
	neuspět	
	selhat	
	šťěstí	Měli jsme štěstí.
	smůla	Měla smůlu. Máš smůlu.
	úspěch	
	neúspěch	
	marný	
	zbytečný	
	marně	
	zbytečně	
5.2.9 užitečnost		
	dobrý na + <i>A/pro</i> + <i>A/proti</i> + <i>D</i>	Aspirin je dobrý proti bolesti. Je to dobré na hlavu. Takové cvičení je dobré pro páteř.
	špatný pro + <i>A/na</i> + <i>A</i>	Ta situace je pro tebe teď moc špatná.
	praktický	To kolo je špatné na ježdění v terénu.
	užitečný	Ten vozík je velmi praktický.
	prospěšný	Je to praktické na nošení.
	hodit se <i>D</i>	To se mi hodí / nehodí.
	odpovídající	
	výhoda	Má to tu výhodu, že ...

5.2.10 schopnost	škoda nevýhoda škodit (<i>D</i>), po- <i>A</i> , u- <i>D</i> škodlivý <i>viz Jazykové funkce</i> nemůžu (ne)jsem schopen umožnit něco	Utrpěl velkou škodu. V tom je jeho nevýhoda. Kouření škodí zdraví. Je to zdraví škodlivý prostředek.
5.2.11 důležitost	důležitý/nedůležitý hlavní (věc) vedlejší bezvýznamný záležet + <i>na L</i> /nezáležet	Hlavní je, aby měla teď absolutní klid. Vrátit se bezpečně domů, to je teď hlavní věc. Kdo to udělal, to je vedlejší. Teď bude záležet na každém slově. Na tom mi moc záleží. Kdy to bude, na tom teď nezáleží.
5.2.12 normálnost, obvyklost	mít (velký) význam nemít (žádný) význam hrát (hlavní) roli nehrát (žádnou) roli normální nenormální abnormální obvyklý přirozený běžný obyčejný obvyklý neobvyklý mimořádný všední průměrný ojedinělý jedinečný většinou pravidlo výjimka samozřejmě se + <i>3.osoba slovesa</i> <i>3. osoba plurálu</i> zvláštní divný podivný pozoruhodný	To nehraje roli. To je normální věc. Je to normální, když ... ? Není obvyklé, aby... Je přirozené, že... To je docela běžný případ. Po návratu se mi zdálo všechno doma takové obyčejné, všední. Průměrný občan se o politiku moc nezajímá. Lidé o tom většinou moc nevědí. To je výjimka. Karel tam byl, samozřejmě, taky. Dává se tady zpropitné? Kdy tady zavírají? Je divné, že se nepřišel na nás podívat. To je divná houba. To byl pozoruhodný výkon.

	výjimečný výjimečně typický typicky zvlášť + <i>adjektivum</i> obzvlášť + <i>adjektivum</i> zvláštní speciální	Letos je výjimečné léto. Dnes přišel výjimečně včas. To je pro něj typické. Knedlíky jsou typicky české jídlo. Je to zvlášť velký druh. Je mi to obzvlášť nepříjemné. zvláštní vlak, vagón, vchod speciální nástroje
5.2.13 obtížnost	těžký složitý obtížný lehký snadný jednoduchý lehkost problém	To je těžká otázka. Nebylo snadné říct ne.
5.2.14 objevení, neobjevení	potíž(e) objevit najít <i>A</i> / nacházet <i>A</i> nalézt <i>A</i> /nalézat <i>A</i> vynalézt <i>A</i> , vynalézt <i>A</i> trefit se netrefit se minout cíl neuspět	Je to pro mě problém. Měl jsem problémy s autem. Zkoušku udělal jen s velkými potížemi.
5.2.15 složitost, jednoduchost	složitý komplikovaný jednoduchý složitost komplikovanost jednoduchost	
5.2.16 výhodnost, nevýhoda	výhodný nevýhodný nevýhoda nepříjemnost	
5.2.17 obecnost, specifičnost	obecný celosvětový globální jednotlivý individuální	

konkrétní
zvláštní
typický
obecně
konkrétně
sestávat se z G
skládat se z G
celek
část
detail
rys
vlastnost

V jednom konkrétním případě.

6 MENTÁLNÍ PROCESY

6.1 REFLEXE, INTUICE

6.1.1 myšlení, vědění

vědět <i>A</i>	On to neví. Ví, že přijdeme. Nevím, kdo to je.
dovědět se <i>A (o L) / o L</i>	Teprve včera jsem se o tom dověděl.
znát <i>A</i>	Zná Prahu dobře. To slovo neznám.
poznat <i>A</i>	Já to tady nemůžu poznat. Poznal jsem ho až po chvíli.
vyznat se <i>v L</i>	V Brně se nevyznám. Já se v té učebnici nevyznám.
vzpomenout si, vzpomínat (si) <i>na + A</i>	Já to vím, ale nemůžu si vzpomenout. Ano, už si na to vzpomínám. Zraněný si nevzpomíná, jak se to stalo.
pamatovat si, zapamatovat si <i>A</i>	Už si tu adresu nepamatuju. Já si ten kód nemůžu zapamatovat.
pamatovat se <i>na + A</i> zapomenout, zapomínat <i>A/</i> <i>na + A/Inf/že ...</i>	Ještě se na nás pamatuje. Zapomněl jsem klíče. Už jsem všechno zapomněl. Nesmím mu zapomenout napsat. Zapomíná zamknout. Úplně jsem zapomněl, že taky přijde.
opomenout <i>A</i> , opomíjet <i>A</i>	Při oceňování nejlepších pracovníků ho ředitel opomněl.
napadnout, napadat <i>A</i>	Tebe nikdy nic nenapadne. Nic lepšího tě nenapadá?
zvážit, zvažovat <i>A</i>	Vedoucí slíbil, že své rozhodnutí ještě jednou zváží.
uvážít (<i>A</i>), uvažovat (<i>o + L</i>) vzít v úvahu	Ještě to uvážíme. Budu o tom uvažovat. Musíme také vzít v úvahu řadu nepříznivých okolností.
rozmyslet se rozmyslet si, rozmýšlet si <i>A</i>	V klidu se rozmyslete a pak odpovězte. Nemůžu ti to říct hned, musím si to ještě rozmyslet.
rozhodnout se, rozhodovat se rozhodnout se <i>jinak</i>	Musíš se rychle rozhodnout. Nejdřív chtěl jet s námi, ale pak se rozhodl jinak.
dospět k (nějakému) závěru, že ...	Ředitelství, bohužel, dospělo k předčasnému závěru, že se těžba nevyplácí a důl uzavřelo.
usoudit, usuzovat, že ...	Nakonec usoudili, že žádné nebezpečí nehrozí a vydali se na cestu.
všimát si <i>G/že... všimnout si G/ že...</i>	Všimli jsme si, že většina zaměstnanců nechodí v poledne do závodní jídelny.
nevšimát si <i>G</i> , nevšimnout si <i>G</i>	Snažili jsme se na sebe upozornit, ale nikdo si nás nevšiml.
ignorovat <i>A</i>	... a když jsme vstoupili do síně, jednoduše nás ignoroval.
přehlédnout <i>A</i> , přehlížet <i>A</i> nedbat na <i>A</i> zanedbat <i>A</i> , zanedbávat <i>A</i> opominout <i>A</i> , opomíjet <i>A</i>	Nedbal na naše protesty a ... Soustavně zanedbával své povinnosti.

myslet na +A	Promiňte, myslel jsem na něco jiného. Na to jsem nepomyslel.
myslet si A/myslet si, že... přemýšlet (o+ L/jestli...)	Co si myslíte. Myslíš, že přijde? Přemýšleli jsme o vaší nabídce celý víkend. Přemýšlím, jestli to nemám vzdát.
představit si, představovat si A/jak/že	... a už jsem si představoval, jak tady dělám ředitele. Představte si, že tady ta chemička jednou nebude. A představ si, on sebral ten pohozený lístek z chodníku a odnesl ho do odpadkového koše.
myšlenka	Během dovolené jsem přišel na zajímavou myšlenku.
nápad	Má spoustu nápadů. Nemáš nějaký nápad, kam bychom mohli jet na dovolenou? To je dobrý nápad/dobrá myšlenka.
být si jist/jistý (I/že.../jestli...)	Jsem si tím úplně jist. Nejsem si jist, jestli tohle je to nejlepší řešení.
být přesvědčený o + L/že... věřit, uvěřit D, věřit že...	Jsem přesvědčený, že tak je to správně. Já mu (to) věřím. To ti nikdo neuvěří. Věřím, že je to tak.
doufat (že...)	Myslíš, že přijde? – Doufám. Doufáme, že to dobře dopadne.
víra	
jistota	
závěr	
naděje	
vědomosti	
znalosti	
vědomí	
mínění	při plném vědomí, bytí a vědomí Je to opravdu tvoje mínění? Podle mého mínění je to podvod. On byl ale jiného mínění.
názor	Jaký je tvůj názor? Nemám na to žádný názor.
předpokládat, že	Předpokládám, že máte řidičský průkaz.
domnívat se, že	Domnívali se, že jsem nový kolega.
pochybovat o + L	O vašem tvrzení bych si dovolil pochybovat.
poněti	Kde je to? - Nemám poněti.
rozumět, porozumět D	Tomu filmu jsem vůbec nerozuměl. Nerozuměl mi, co od něho chci.
chápat, pochopit A	Nemohl pochopit tak jednoduchou věc. Ten chlapec rychle chápe.
divit se (D/že), podivit se D/že	Někteří se mu divili, proč nedá výpověď.
být překvapený I	Jeho reakcí jsem byl úplně překvapený.
chytrý	
hloupý	
inteligence	
fantazie	Nemá žádnou fantazii.
přirozeně	
nepochybně	

6.1.2 city, pocity

bezpochyby
samozřejmě
po uvážení

cít
pocit
cítit, pocítit *A*
láska
milovat *A*, za- se (do + *A*),
za- si *A*
mít rád *A*
oblíbit si *A*

oblíbený
líbit se *D*
být rád, když ... /že ... /někde
nálada
nenávidět *A*
těšit se *na* + *A/z* + *G*

těšit, potěšit *A*

radost (mít r. z + *G/že...*,
dělat *D* r.)

šťastný
nešťastný
spokojený

nespokojený
bavit, pobavit *A*
bavit se, pobavit se
nudit se
mít dlouhou chvíli
smát se, usmát se (*na A*)

smát se *D*, za- se *D*, vy- se *D*

usmívat se (*na* + *A*)

smutný
veselý
zklamat *A*

zklamaný *I*
nadšený
spokojený (*s* + *I*)
legrační
dělat si legraci

Nesmíte se řídit svými city.
Být vítězem je takový zvláštní pocit.
Pojednou pocítil zklamání.

Mám rád ...
Stará paní si malého chlapce velice
oblíbila.

Nám se ten návrh ale vůbec nelíbí.
Jsem rád, že...
V místnosti byla stísněná nálada.
Od mládí nenáviděla lež a podvod.
Děti se těšily na prázdniny.
Moc se těšila z květin, které dostala
k svátku.
Moc mě těšilo, že jste na mě nezapo-
mněli. Určitě ho to potěší.

To je radost, vid'. Měla radost, že jsme
přišli. Měla z dárků velikou radost. Ten
chlapec nám dělá jen radost.
Nikdy nebyl docela šťastný.

Tomášek je mezi dětmi docela
spokojený.

Mě to baví/nebaví.
Na večírku jsme se nádherně bavili.

Již z dálky se na něho smála. Nikdy se
nesměje.
Děti se mu smály, že je maličký.
Zasmáli jsme se tomu. Všichni se tomu
strašpytlovi vysmáli.
Z obrazu se na nás usmívala její milá
tvář.
Od té doby je pořád smutný.

Moc mě to zklamalo. Ty jsi nás
zklamal.
Posledním vývojem jsem moc zklamán.

Ten klaun je legrační.
Nedělejte si ze mě legraci.

žertovat
smutný
nudný
strašný
plakat
rozplakat se
toužit, za- (po + *L*)
bát se

obávat se
mít strach
být rozčilený
být nervózní

mít trému

zlobit, rozzlobit *A*

zlobit se, rozzlobit se (*na* + *A*)

vážit si *G*
být vážený
touha
radost
smích
smutek

6.2 EXPRESE

6.2.1 vyjadřování, řeč

mluvit, pro- *s* + *I* (*o* + *L*)
hovořit, po- *s* + *I* (*o* + *L*)
dorozumívat se, dorozumět se (*s* *I*)
komunikovat (*s* *I*)
sdělit, sdělovat *D* *A*
říct, říkat *A*
povědět, povídat *A*
kecat

vyprávět, vypravovat *D* *A/o* + *L*

vysvětlit, vysvětlovat *A*

popsat, popisovat *A*
ptát se, zeptat se *G*(*na* + *A/jestli*...)

odpovědět, odpovídat (*D*)
ukázat, ukazovat *A* *D*

bavit se (*s* + *I*) (*o* + *L*)
diskutovat (*s* + *I*) (*o* + *L*)
psát, napsat *A* / *D*

Byl v dobré náladě a stále jen žertoval.
Po prohraném utkání byli moc smutní.
Strávili jsme tam dvě nudné hodiny.
Ten film je strašný, radši na něj nechod'.
Když to viděla, skoro plakala.
Děvčátko se usedavě rozplakalo.

Bojím se, že to nezvládnou. Čeho se bojíš?

Obávám se, že nemluví pravdu.
Mají strach, aby se něco nestalo.
Byla z tolika lidí poněkud rozčilená.
Byl jsem před zkouškou trochu nervózní.

Před vystoupením jsem měl trochu trému.

Zlobí mě, že tady ještě nikdo není.
Ten kluk mě ale rozzlobil.

Maminka se na mě zlobí.
Pánbůh se na nás rozzlobil.

Vždycky si vážil poctivé práce.

Chvilu jsme jen tak kecali. Nekecej, to není pravda.

Dříve babičky vyprávěly dětem pohádky.

Můžeš nám vysvětlit funkci toho přístroje?

Živě nám popisovala, jak se to stalo.

Ptala se mě na cestu na nádraží. Ptali se, jestli určitě přijdeme. Chtěl jsem se na něco zeptat.

Ukázal mi cestu. Ukazovali nám fotky z dovolené.

Já se s ním o tom už nebudu bavit.

Včera psal. Napsal už dva romány. Píše, že už se má dobře.

přikázat, přikazovat *D A*
 rozkázat, rozkazovat *D aby*
 žádat, požádat *A o + A*
 prosit, poprosit *A o A*
 dovolit, dovolovat *A D*
 zakázat, zakazovat *A D*
 pozvat *A*

omluvit se, omlouvat se *D (za + A)*

doporučit, doporučovat *D A*

navrhnout, navrhnout *A/aby*
 zmínit se, zmiňovat se (*D*) - *o + L*
 oznámit, oznamovat *A*
 ohlásit, ohlašovat *A*
 požádat *A - o A*, požadovat *A/aby*
 děkovat, poděkovat *D*
 poznamenat *A*
 připomenout *D A*
 prohlásit, prohlašovat *že*

otázka

dotaz

důvod

argument

komunikace

diskuse

odpověď

poznámka

prohlášení

zpráva

návrh

oznámení

hovor

kecy

viz také SP 13

Žádali jsme je o radu.

Prosíme vás o chvílku strpení.

Nesmíte tomu psovi tolik dovolovat.

Nadřízený nám zakázal o tom mluvit.

Na oslavu jsem pozval všechny spolužáky.

Chtěl bych se vám omluvit za ten nepořádek.

Ta ryba není docela čerstvá, já vám ji nedoporučuji.

Na dveřích viselo oznámení, že se přednáška nekoná.

Byli zabrání do družného hovoru.

To jsou jen takový kecy.

7 RELACE

7.1 OBECNĚ

vztahovat se k + *D*

Jeho výroky se vztahují k současné situaci.

být ve vztahu k + *D*

Není to v žádném vztahu k tomu, o čem mluvíme.

mít vztah k + *D*

souviset s + *I*

Vaše nemoc souvisí se stravováním.

týkat se *G*

Tohle se mě netýká.

vztah

relace

7.2 PROSTOROVÉ RELACE

viz OP 2 Prostor

7.3 ČASOVÉ RELACE

viz OP 3 Čas

7.4 PROCESY A PARTICIPANTY

7.4.1 Proces bez participantů

věta bez subjektu

Včera přšelo. Dnes je hezky.

věta se subjektem

V noci byl mráz. Byla tma.

7.4.2 Proživatel

věta bez subjektu, proživatel v D

Ted je mi dobře. Bylo jí špatně. Na; výsledku nám nezáleží. Jak se ti daří?

věta bez subjektu, proživatel v A

Bolí mě tady nahoře. Bolelo ho v krku. Kde tě bolí?

věta se subjektem, proživatel v A

Nemohu číst, bolí mě oči. Tlačily ho nové boty.

7.4.3 Proživatel - vnímatel

subjekt

Tohle nemáme rádi. Někdo nás tam viděl. Marie nic nevěděla.

7.4.4 Konatel

subjekt, aktivní věta

Děti rozbily okno. Pavel upadl. Auto přejelo chodce.

instrumentál, pasivní věta

Byli jsme zastaveni policií. Chodec byl přejet autem.

reflexivní věta, konatel osobní, implikovaný

Dopisy se posílají poštou. Takové věci se neříkají nahlas. V deset se zhasne a půjde se spát.

3.os.pl mž, konatel anonymní

V nemocnici ho museli operovat. Psali o tom v novinách. Tohle nás ve škole neučili.

důrazové vytýkáni

Byl to řidič, kdo zavinil nehodu. Nejsme to my, kteří chceme odejít.

od + *G* ve větě

od + *G* v atributu

G jako atribut

přivlastňovací zájmeno

přivlastňovací adjektivum

Dopis je od rodičů. Ta kniha je od Karla Čapka.

dopis od rodičů, kniha od Karla Čapka

kniha Karla Čapka, hudba Antonína Dvořáka, dopis rodičů

moje otázka, tvoje odpověď

otcova otázka, synova odpověď

7.4.5 Konatel podílející se na ději

subjekt některých sloves:

pomocť, pomáhat *D* + infinitiv

pomocť, pomáhat *D s+I/při L*

účastnit se, účastňovat se *G*

podílet se na + *L*

zasáhnout, zasahovat do + *G*

plést se do + *L*

vyhnout se, vyhýbat se *D*

spolu

společně

s + I

spolu *s + I*

Bratr mi pomáhá stavět dům.

Pomůžu ti s tím překladem.

Přípravy konference se účastnili všichni kolegové.

Na přípravách se podílelo mnoho lidí.

David mlčel a nezasahoval do diskuse.

Do toho se neplet', to se tě netýká.

Vyhnul se každé těžší práci.

Počkej na mě, půjdeme spolu.

O to dítě se starali všichni společně.

Půjdu tam s tebou.

Učil jsem se spolu s kamarádem.

7.4.6 Konatel - iniciátor

subjekt u sloves:

nechat, nechávat (*si*) + *infinitiv*

dát, dávat (*si*) + *infinitiv*

Prádlo si nepere sám, nechává si ho práť.

Ten pokoj dáme uklidit.

7.4.7 Konatel usilující o provedení

subjekt některých sloves:

pokusit se, pokoušet se + *inf.* /

o + A

snažit se + *infinitiv*

pokus + *infinitiv* / *o + A*

snaha *o + A*

Upadl a pokoušel se zase vstát.

Pokusím se o stručnou odpověď.

Zloděj se snažil utéct.

Všechny pokusy utéct byly marné.

Vaše snaha o postup se nedaří.

7.4.8 Děj spontánní, bez iniciátora

reflexivní slovesa (tam, kde

nereflexivní protějšek má

kauzativní význam) např.:

rozbít se	Váza spadla a rozbila se.
zabít se	Zabil se při autonehodě.
zavřít se	
otevřít se	Dveře se najednou otevřely.

7.4.9 Patiens

<i>prímý objekt v A</i>	Kdo zavřel okno? Sestra umyla nádobí.
<i>subjekt pasivní věty</i>	Nemocný byl dopraven do nemocnice.
<i>G jako atribut</i>	doprava nemocného do nemocnice

7.4.10 Patiens = východisko, cíl, dráha pohybu

<i>prímý objekt některých sloves, např.:</i>	
opustit, opouštět A	Turisté opustili hotel brzy ráno.
dosáhnout, dosahovat G	Dosáhli jsme horní hranice lesa.
přejít, přecházet A	Přejdeme tenhle most.

7.4.11 Patiens totožný s konatelem

<i>zvrtné zájmeno se u sloves s A</i>	Rychle jsem se umyl a oblékl.
---------------------------------------	-------------------------------

7.4.12 Vzá jemnost *zvrtné zájmeno se u sloves s A*

Já a Karel se dobře známe.

7.4.13 Informace *viz OP 6 Vyjadřování, řeč*

<i>objekt v A</i>	Nádražní rozhlas oznámil příjezd vlaku.
<i>objekt v předl. pádě</i>	Všichni mluvili o tom případě. Ptali se nás na náš názor.
<i>vedlejší obsahová věta</i>	Nádražní rozhlas oznámil, že vlak už přijíždí.

7.4.14 Téma *o + L (u sloves myšlení a vyjadřování)*

Všichni mluvili jen o politice.
Přemýšlím o řešení.

Pokud jde o + A

Pokud jde o Karla, má přijet zítra.

pokud se týká/týče + G

7.4.15 Fenomén *viz OP 6 Mentální procesy*

<i>objekt v A</i>	Nepamatuju si jeho adresu.
<i>objekt v předložkovém pádě</i>	Eva už na všechno zapoměla.
<i>vedlejší obsahová věta</i>	Pamatuji se, že jsem s ním mluvil.

7.4.16 Obor *"vnitřní" objekt*

Studenti dělali zkoušky. Tu zkoušku jsem složil. Provedou opravu motoru. Kluci hrají fotbal.

7.4.17 Adresát *viz OP 6 Vyjadřování, řeč*

nepřímý objekt v D
Kamarádi mi řekli, že se mnou nepůjdou. Profesor studentům oznámil, kdy budou zkoušky.

	<i>přímý objekt v A</i>	Informovali mě o celé věci.
7.4.18 Příjemce	<i>nepřímý objekt v D</i>	Matka poslala synovi dopis. Kdo ti dal ty peníze?
7.4.19 Nositel prospěchu		
	<i>objekt v D</i>	Kouření škodí lidskému zdraví. Pobyť venku každému prospívá.
	<i>nevalenční osobní D</i>	Můžeš mi otevřít dveře? Ztratily se nám klíče. Bouře jim zničila dům.
	<i>fakultativní "si"</i>	Otevři si ty dveře pořádně. Umyj si to auto. Proč sis utratil všechny peníze?
	<i>pro + A</i>	Petr mi dal dopis pro Marii. Udělám pro tebe všechno.
	<i>přivlastňovací zájmeno</i>	To není káva pro tebe, je její.
	<i>přivlastňovací adjektivum</i>	Ty dopis jsou otcovy.
7.5 PROCESY A OKOLNOSTI		
7.5.1 Obecně	<i>okolnost(i)</i>	Budeme jednat podle okolností.
	<i>situace</i>	
	<i>stav</i>	
	<i>poměry</i>	
	<i>podmínky</i>	
	<i>prostředí</i>	
	<i>v dané situaci</i>	
	<i>za těchto podmínek</i>	
7.5.2 Místo	<i>viz OP 2 Prostor</i>	
7.5.3 Čas	<i>viz OP 3 Čas</i>	
7.5.4 Způsob	<i>viz OP 5 Vlastnosti</i>	
	<i>nevalenční adverbium</i>	Motor pracoval dobře. Uděláme to rychle.
	<i>valenční adverbium:</i>	Jak se máte? Mám se dobře.
	<i>mít se nějak</i>	Zkouška dopadla špatně.
	<i>dopadnout nějak</i>	Eva vypadala překvapeně.
	<i>vypadat nějak</i>	Ten člověk se chová divně.
	<i>chovat se nějak</i>	Mluvili česky nebo rusky?
	<i>mluvit nějak</i>	Jak se jmenujete?
	<i>jmenovat se nějak</i>	Získali majetek tvrdou prací. Takovým způsobem to dělat nebudu. Jel velkou rychlostí. Zvedni ruku, tím ho zastavíš.
	<i>nevalenční I</i>	Dveře se otvírají takhle.
	<i>tak(hle) spolu s předvedením</i>	Nějak to už vysvětlím.
	<i>nějak</i>	S radostí vám odpovím.
	<i>s + I</i>	

	bez + <i>G</i> tak, že... (tak), jak...	Pracovala bez zájmu. Učím se tak, že si všechno čtu nahlas. Udělej to tak, jak jsem ti radil.
7.5.5	Prostředek, nástroj <i>nevalenční I</i> <i>subjekt</i> <i>objekt</i> pomocí + <i>G</i> na + <i>L</i> za + <i>A</i>	Pojedeme tam tramvají. Konzervu jsem otevřel nožem. Na nádraží nás vezla tramvaj. Nůž tu konzervu otevře. Musel jsem (na to) vzít nůž. Použili jsme zvláštní klíč. Vysvětlil mi to pomocí několika příkladů. Napíšu ten dopis na stroji. Pojedeme tam na kole. Matka vzala dítě za ruku.
7.5.6	Zřetel vzhledem k + <i>D</i>	Odmítl jsem to koupit vzhledem k vysoké ceně.
7.5.7	Norma, kritérium podle + <i>G</i>	Podle zákona to není možné. Znáám ho jen podle jména.
7.5.8	Původ, zdroj z + <i>G</i>	Vím to z novin. Stal se z něho nespokojený člověk.
7.5.9	Výsledek od + <i>G</i> na + <i>A</i> v + <i>A</i>	Dověděl jsem se to od přátel. Váza se rozbila na kousky. Změnil se v nešťastného člověka.
7.6	KVALIFIKACE být + <i>kvalifikující doplnění</i> <i>adjektivní atribut</i> <i>vztažná věta</i> jako + <i>substantivum</i>	Toto zvíře je nebezpečné. Je to silné zvíře. Tohle není dobré. velké letadlo, rychlé auto Lev je zvíře, které je velmi nebezpečné. Tohle je případ, o kterém jsem slyšel. Jeho otec pracuje jako lékař.
7.7	IDENTIČNOST být + <i>identifikující doplnění</i> stejný ten samý (ten) týž totožný s + <i>I</i> identický s + <i>I</i> totožnost identita různý jiný někdo jiný něco jiného ten druhý plést si , s- si <i>A</i> s + <i>I</i>	To je Jan Dvořák. Tohle je moje sestra. Obě knihy napsal stejný autor. Odpověděl nám ten samý člověk (jako předtím). Máme tytéž podmínky jako ostatní. Nejsem totožný s člověkem, který vás včera navštívil. To jsou dvě různé osoby. Tohle není můj bratr, to je jiný člověk. To není Petr, je to někdo jiný. Teď mluví o něčem jiném. Kde je ten druhý klíč? Pletu si Jiřinu s její sestrou. Spletl jsem si tě s někým jiným.

rozlišit, rozlišovat A od + *G* /
mezi + *I* a *I*

Musíš umět rozlišit pravdu od lži.
Neumí rozlišovat mezi pravdou a lží.

7.8 STEJNOST, ODLIŠNOST, SROVNÁNÍ

stejný
stejně
takový(hle)

Měla na sobě stejný kabát (jako já).
Udělám to stejně (jako ty).
Mám taky takového/takovéhohle psa.
Zítra bude taky takové počasí (jako dnes).

tak(hle)

To zvíře bylo takhle velké. Dělá se to takhle. Zítra bude taky tak teplo.

(být) podobný *D*

Tohle je podobný případ. Bylo to zvíře podobné psu.

ne takový(hle)

Zítra už nebude takovéhle počasí.

ne tak(hle)

Nedělej to tak jako oni. Takhle nemluv.

(být) jiný

Ti lidé jsou úplně jiní. Hledám jiný byt.

měnit se, z- se

Nic není stejné, všechno se změnilo.

vyvinout se, vyvíjet se

Situace se ještě vyvíjí, nevím, jak to skončí.

jinak

Nebudeme to dělat stejně, uděláme to jinak.

než *u* jiný, jinak

Zítra bude jiné počasí než dnes. Udělám to jinak než ty.

jako *u* stejný, stejně

Jsi stejný jako ostatní. Dělej to stejně jako já.

(o)proti + *D*

Proti včerejšku je dnes docela teplo.

ve srovnání s + *I*

Ve srovnání s minulým rokem je náš dluh nižší.

na rozdíl od + *G*

Na rozdíl od nás se oni mají hůř.

komparativ adjektiv a adverbii

Dvořákovi mají větší a lepší byt.

stejně nějaký / nějak

Nehádej se, pamatuju si to líp.

Jejich byt není stejně veliký jako náš.

než *u* komparativu

Zítra bude stejně teplo jako dnes.

Potřebuju lepší slovník než tenhle. Vím to líp než on.

méně nějaký / nějak

Práce v kanceláři je méně zajímavá.

Pracují méně úspěšně než ostatní.

superlativ adjektiv a adverbii

Tahle holčička je nejmladší. Eva si nejlépe pamatuje čísla.

z + G u superlativu

Tenhle slovník je nejlepší ze všech.

(být) různý

Ceny v obchodech jsou různé.

lišit se od *G*

Tyhle dva případy se od sebe liší.

srovnat, srovnávat *A* (*s + I*)

Není možné srovnávat matku s dcerou.

rozdíl

Rozdíl cen není velký.

shoda

srovnání

vývoj

7.9 POSESIVNÍ RELACE

7.9.1 Vlastnictví, přináležitost

*posesivní zájmena**reflexivní posesivní zájmena*

čí

něčí

ničí

*posesivní adjektiva**genitiv**nevalenční osobní dativ (srovn.
zde 7.3.14)*bez + *G*s + *I*být *něčí*mít *A*patřit *D*vlastnit *A*dostat, dostávat *A*přijmout, přijímat *A*získat, získávat *A*vzít si *A*vzít *A D*brát si *A*brát *A D*najít *A*ztratit, ztrácet *A*dát, dávat *A D*vrátit, vracet *A D*

vlastní

cizí

soukromý

veřejný

vlastník

majitel

7.9.2 Část – celek

mít *A*být (sou)částí *G*skládat se z *G**genitiv*s + *I*bez + *G*od + *G*

všechno

celý

celkový

můj syn, moje dcera, moje dítě, náš dům, jejich auto

Vysvětlím ti svůj názor. Jan přišel se svou manželkou.

Čí je to? Čí jsou ty peníze?

Tady je něčí kabát.

Voda a vzduch nejsou ničí.

otcův život, matčina láska

Ten dům je mých rodičů. Je to jeho rodiny. Tady je sídlo vlády.

Někdo mi odnesl židli. Pavlovi rozbili auto.

člověk bez majetku, rodina bez dětí

člověk s velkou zkušeností, lidé s dětmi

Tyhle věci jsou naše. Je to tvoje? Tenhle pokoj je matčin. Je to dům mého bratra.

Eva má velký dům. Mají nějaké děti?

Komu patří tenhle dům?

Jeho rodina vlastnila velký majetek.

Včera jsem dostal nějaké peníze.

Nechtěla přijmout můj dárek.

Na té škole získal dobré vzdělání.

Vzala si své věci a odešla.

Někdo mi vzal kabát.

Neberu si žádné peníze.

Neber mi ty klíče!

Našel jsem to slovo ve slovníku.

Nemám klíče, někde jsem je ztratil.

Dám ti všechno, co mám.

Vrať mi to, je to moje.

Byt má tři místnosti.

Koupelna je součástí bytu. Voda je součástí našeho těla.

Byt se skládá ze tří místností.

místnost bytu, okno pokoje

pokoj s koupelnou, místnost s dvěma okny

budova bez oken

klíč od pokoje, knoflík od kabátu

Máš už všechno?

celé město, celý svět

celkový pohled

	část <i>G</i> díl <i>G</i> polovina <i>G</i> půl (<i>viz OP.4.1.6</i>)	část textu, část peněz první díl slovníku polovina bytu půl dne, půl hodiny Ve vzduchu je kouř. V té láhvi bylo pivo. Mléko obsahuje vodu. šálek čaje, sklenice vody
7.9.3 Místo – obsah	být v <i>L</i> obsahovat <i>A</i> <i>genitiv</i> obsah plný <i>G</i> prázdný	láhev plná vody
7.10 LOGICKÉ RELACE		
7.10.1 Slučování	a i i ... i s + <i>I</i> ani ani ... ani (a) taky / také kromě toho vedle toho kromě <i>G</i> vedle <i>G</i> jak ... tak jednak ... jednak	rodiče a děti, já a ty, velké a krásné město den i noc, ve městě i na venkově i tady i tam příbuzní s přáteli, vítr s deštěm Už neměl otce ani matku. ani já ani nikdo jiný domy a taky pozemky, pracovat a také se bavit Byla tam taky moje sestra. Byl hloupý a kromě toho líný. Dostává důchod a vedle toho ještě pár hodin pracuje. Kromě domu jim patří i zahrada. Vedle bytu ve městě mají ještě dům na venkově. jak u nás, tak i v cizině Jednak se mi to nelíbí, jednak tomu nerozumím.
7.10.2 Stupňování	(a) dokonce (i) (a) hlavně nejen, ale i	Jiří umí dobře anglicky, dokonce i překládá. Přeju ti zdraví a hlavně pevné nervy. Karel mi nejen poradil, ale půjčil mi i peníze.
7.10.3 Disjunkce	nebo buď ... (a) nebo	Můžeme jít pěšky, nebo jet autobusem. Víš to, a nebo to nevíš? Buď odejdeš ty, nebo já.
7.10.4 Zahrnutí – vyloučení	být + <i>klasifikující doplnění</i> <i>klasifikující atribut</i> i (i) s + <i>I</i> spolu dohromady ještě taky / také včetně + <i>G</i> bez + <i>G</i>	Kapr je ryba. Tohle je výjimka. nákladní auto, dopravní letadlo Byli tam všichni, i děti. Se mnou je nás deset. Přišli všichni i s dětmi. Půjdeme tam spolu. Dohromady to bude stát stovku. Kdo tam ještě byl? A co ještě? Já chci jet taky. Pracují celý týden včetně sobot a nedělí. Bez dvou korun to stálo stovku.

	sám	Nakonec jsem zůstal sám. Půjdeš tam sama?
	zahrnout, zahrnovat <i>A</i>	V ceně je zahrnuto spropitné.
	jen	Mám čas jen ráno.
	jen ne	Přišli všichni, jen ne on.
	kromě + <i>G</i>	Byla tam celá rodina kromě Jany.
	až na + <i>A</i>	Až na tohle je to dobré.
7.10.5 Odporování	ale	Bydlení je dobré, ale drahé. Řekli jsme mu to, ale on mlčel.
	ale ... ne	Káva je dobrá, ale čaj ne.
	sice ... ale	Dům je sice starý, ale je v pořádku.
	a přece	Umíš to, a přece děláš chyby.
	však	Slunce svítí, je však zima.
	kdežto	Všichni pomáhali, kdežto on se jen díval.
	zatímco	Zatímco já jsem tam byl, ostatní nepřišli.
7.10.6 Exemplifikace a výčty	a	Byl tam Jan, Karel a Eva.
	ale ne	Piju vodu, minerálku, čaj, ale ne mléko.
	například	různé potraviny, například mléko, chléb, olej
	na příklad	
	např.	velká města, např. Praha, Brno, Plzeň
	a jiné / aj.	Prodávají tam knihy, časopisy, noviny aj.
	a podobně / apod.	Ve skříní byly jen knihy, papíry apod.
	a tak dále / atd.	V kapsách nosím klíče, peníze, jízdenky atd.
7.10.7 Rektifikace	vlastně	Dověděl jsem se málo, vlastně vůbec nic. Vlastně máš pravdu.

7.11 PŘÍČINNÉ RELACE

7.11.1 Příčina, důvod

*(Příčiny, důvody – a také následky, důsledky, viz dále 7.10.2 – se vedle způsobů popsanych v této části vyjadřují často i implicitně, řazením vět v textu, např.: Nemohl jsem přijít, byl jsem nemocný. - příčina
Děti zůstaly pozadu. Museli jsme počkat. - následek)*

proč	Proč nic neříkáš?
protože	Nemohl jsem přijít, protože jsem byl nemocný.
poněvadž	Zůstanu doma, poněvadž prší.
jelikož	Nekoupím si to, jelikož se mi to nelíbí.
ježto	Kniha vyjde po druhé, ježto je vyprodaná.
neboť	Přišli pozdě, neboť jim ujel vlak.
totiž	Ulice byly prázdné, byla totiž neděle.
stejně	Nic mu neřeknu, stejně by to nepochopil.
přece	Neudělám to, mám přece rozum!
<i>instrumentál</i>	Lidé umírali hladem a zimou.
na + <i>A</i>	Umřel na nějakou divnou nemoc.
pro + <i>A</i>	Nepřišel pro nemoc.

	z + G být z G / z toho, že	Ze strachu všichni mlčeli. Ty chyby jsou z nepozornosti. To je z toho, že nedáváš pozor.
	mít A z G / z toho, že vzhledem k + D	To máš z toho, že se neučíš. Vzhledem k počasí nemůžeme pracovat venku.
	kvůli + D	Kvůli nějaké poruše motoru nevyjeli včas.
	díky + D	Všechno děláme jen kvůli tobě. Díky pěknému počasí práce rychle pokračovala.
	zařídít, aby nechat, nechávat (si) + <i>infinitiv</i> dát, dávat (si) + <i>infinitiv</i> způsobit, způsobovat A / že	Můžeš zařídít, aby někdo přišel? Prádlo si nechávám prát. Dejte to rádio opravit. Válka způsobila zmatek a potíže. Kdo způsobil, že tu teď nic není?
	příčina důvod	
7.11.2 Následek, důsledek	(a) proto	Souhlasím, a proto mlčím. Děti zůstaly vzadu.
	(a) tak (tedy)	Proto jsme museli počkat. Ničemu nerozumíš, tak mlč. Nechtěl říct pravdu, a tak si vymyslel tohle.
	tedy / teda takže	Byla unavená, šla tedy spát. Ukázali nám cestu, takže jsme přece jen domů došli.
	následkem G	Následkem silných dešťů se řeky rozvodnily.
	v důsledku G	Přišli o majetek v důsledku válečných událostí.
	následek důsledek výsledek	
7.11.3 Účinek	(tak), až (tak), že k + D	Plakala, až jí slzy tekly po tvářích. Dítě křičelo tak, že se lidé zastavovali. K velkému překvapení všech vstala a odešla.
	mít účinek na A	Injekce má na nemocného okamžitý účinek.
	působit na A účinkovat na A účinek vliv	Takové věci na mě nepůsobí. Vypité pivo na nás začalo účinkovat.
7.11.4 Účel	proč k čemu (proto), aby	Proč jedeš do Německa? K čemu jsou všechny tyhle věci? Rozsvítili světla, aby lépe viděli. Říkám ti to proto, abys nebyl překvapený.
	k tomu	Chci studovat v zahraničí a k tomu budu potřebovat peníze.
	kvůli tomu k + D	Nezapomeň na to. Kvůli tomu ti volám. K opravě budu potřebovat nějaké nástroje.

	na + <i>A</i> pro + <i>A</i> kvůli + <i>D</i> účel cíl smysl	Bohužel nemám peníze na cestu. Řekl jsem to jen pro legraci. Musím jít na policii kvůli pasu.
7.11.5 Podmínka	když jestli(že) -li pokud kdyby v případě + <i>G</i> v případě, že při + <i>L</i> za + <i>G</i> bez + <i>G</i> záviset na + <i>L</i> být závislý na + <i>L</i> podmínka předpoklad (ne)závislost (na + <i>L</i>)	Odpoledne půjdu ven, když nebude pršet. Jestli budu mít čas, přijdu k tobě zítra. Budu-li mít čas, přijdu. Pokud všechno dobře dopadne, odjedu už v pondělí. Kdyby bylo dobré počasí, jeli bychom na výlet. V případě špatného počasí zůstaneme tam. V případě, že bude hezky, vyjedeme hned ráno. Při dobré vůli se dohodneme. Za pěkného počasí by to bylo možné. Bez peněz do hospody nelez. Úspěch závisí na dobré reklamě. Nevím, jestli pojedu. To je závislé na počasí.
7.11.6 Přípustka	ačkoli(v) třebaže přesto přestože i když i kdyby přes + <i>A</i> proti + <i>D</i> při + <i>L</i> vzdor + <i>D</i> navzdory + <i>D</i>	Nakonec utekl, ačkoliv byly východy hlídány policií. Motor pracoval dobře, třebaže teplota vzduchu byla nízká. Neumím německy. Přesto jsem jí rozuměl. Přestože mu nebylo dobře, šel do práce. Cítili jsme se dobře, i když bylo 40 °C. I kdyby ty peníze měl, tohle by si nekoupil. Přes všechny potíže se mu to podařilo. Petr proti všemu očekávání nakonec přijel včas. Při vší opatrnosti jsem to sklo rozbil. Vzdor špatnému počasí tam bylo hodně diváků.

8 DEIXE

*osobní zájmena pro osoby**(bezrodá):* já, ty/vy, my, vy*osobní zájmena pro osoby,**věci, stavy (rodová):* on, ona,

ono - oni, ony, ona, to

zvrtné zájmeno:

sebe, sobě/si, sebe/se, sobě, sebou

Vezmi si to s sebou. Moc o sobě nemluví. Jen si to půjč.

ukazovací zájmena:

ten, ta, to, tehle, tento, tamten,

tamhleten, onen

Podívej se na Karla. Ten je blédý!

Kterou čepici si vezmeš? Tu červenou.

tázací zájmena:

kdo, co, jaký, který,

co za A

Který z vás to řekl?

Co je to za člověka, ten Svoboda? Co to máš za podivnou náušnici?

přivlastňovací zájmena pro osoby:

můj, má/moje, tvůj, náš, váš, svůj

Ten můj nebyl celou noc doma.

Naši odjeli. Nejradši jsem mezi svými. naše máma

*přivlastňovací zájmena pro osoby,**věci, stavy:* jeho, její, jejich

To je jeho. Jejich plány neznáme.

vztažná zájmena:

který, jenž

Studenti, kteří budou vybráni, obdrží dopis o přijetí.

jehož, jejíž, jehož

Matka, jejíž starší dítě už chodí k nám do školy,

neurčitá zájmena:

někdo, něco, nějaký, některý, něčí

kdosi, cosí, jakýsi, kterýsi, čísi

kdokoliv, cokoliv, jakýkoliv,

kterýkoliv, číkoliv

kdekdo, kdeco, kdejaký, kdekteřý,

kdečí

všelico(s), všelijaký

zájmenné číslovky:

kolik, tolik, několik

zájmenná adverbia:

kde, tady, někde, tady/tam někde,

nikde

Tady někde to musí být.

kam, tam, sem, někam, tam/sem

Pojď sem. Odkud jste? Kudy půjdeme?

někam, nikam; odkud, kudy

kdy, teď, někdy, teď někdy, nikdy,

Kdy to uděláme? Až potom.

potom, pak, předtím; odkdy, dokdy

Předtím neměli čas. Dokdy tady můžeš být?

*totalizátory**viz OP 4.1.1. , 4.2.1*

jiná deiktická slova:

jeden

Jeden šel tam a druhý jinam.

druhý

následující

V následující chvíli došlo k výbuchu.

další

První rána šla vedle, další už šla do branky.

ostatní

Přihlásilo se jen pět dobrovolníků, ostatní nenašli odvahu.

zbývající

Zbývající chvíli otáleli a pak se rozešli.

jistý

Jistý počet diváku hlasitě protestoval.

určitý

Jakmile udělám určitý pohyb, zabolí mě v zádech.

stejný

Ty dva útvary jsou totožné.

totožný

celý

dost

hodně

moc

zobecnující substantiva:

člověk

Člověk si nemá dělat zbytečné naděje.

lidé

Lidé by neměli být tak důvěřiví.

osoba

Jen pro dvě osoby.

oni

Oni mají zavřeno. Zase mají zpoždění.

ti

Ti to vedou.

jeden

Jeden nikdy neví.

cíl

Vše směřovalo k jedinému cíli.

věc

Uvědomte si jednu věc: ...

problém

Máme tady jeden problém.

záležitost

Je to nepříjemná záležitost.

*zástupná (kategoriální) slovesa:*dělat, udělat *A*

Napiš mu. - Už jsem to udělal.

provést, provádět *A*

Už to provedli.

konat, vykonat *A*

Už jsem to vykonal.

*prostorová deixe viz také OP 2.1**časová deixe viz také OP 3.5*

Kapitola 7

Tématické úlohy a práce se slovníkem

Úvod

Pro model užitý nejen k popisu úrovně *A 2 a Prahové úrovně*, ale i jako pro popis na úrovni *B 2* je charakteristické, že lingvistický aparát, který student potřebuje, je odvozován od toho, co bude muset v cizím jazyce provést a s pomocí cizího jazyka zařídit. Abychom takové soustavné odvozování umožnili, byly ustaveny kategorie *jazykové funkce a pojmy*. Termín jazykové funkce pokrývá v obecné míře to, co lidé pomocí jazyka dělají, a termín pojmy naznačuje soubory pojmů, s kterými lidé při používání jazyka pracují. Rozlišujeme dále mezi *obecnými pojmy* a *specifickými pojmy*. Obecné pojmy jsou takové, které student bude potřebovat, aby zvládl jakýkoliv situační kontext, ve kterém se může odehrávat komunikační akt, a převážnou měrou se týkají obecných, relačních pojmů, zatímco specifické pojmy se zabývají konkrétnějšími detaily okamžité potřeby. Objevují se zejména v určitých situačních kontextech a, přesněji řečeno, ve vztahu k určitým úkonům a určitým tématům.

Úvaha o tom, jak se používají různé jazykové funkce a jak se vyjadřují obecné pojmy, nám poskytuje systematické jádro potřebného lingvistického aparátu. Obecné pojmy se zabývají zejména, třebaže ne výlučně, jeho gramatickou složkou, včetně uzavřených lexikálně gramatických kategorií jako jsou předložky a spojky. Specifické pojmy tvoří základ pro vymezení konkrétnějšího slovníku, který budou muset studenti zvládnout. Podle definice se specifické pojmy vztahují k úkonům nebo k tématům a nebo k obojímu, a proto ty pojmy, které jsou studentům obzvláště potřebné, mohou být odvozeny pouze tehdy, byl-li vytvořen seznam takových úkonů a témat, společně s poučením, k čemu je studenti mají použít.

V této kapitole se budeme zabývat výběrem akčních situací a témat, se specifikací toho, jak by se měl student zachovat pokud jde o „specifikaci chování“, či „popis úloh“, a závěry, ke kterým na základě toho dojdeme s ohledem na rozsah potřebného slovníku. Těmto otázkám se věnujeme pod hlavičkami *témata, úlohy a lexikon*.

Témata

Soubor studijních materiálů, který předchází *B 2*, byl nazván *Prahová úroveň*. Jeho popis se zakládal na našich představách o tom, v jakých situacích se členové naší cílové skupiny mohou octnout a jaké prostředky budou pravděpodobně potřebovat, anebo si přát, aby tak mohli učinit v cizím jazyce a jeho prostřednictvím v těchto situacích, zahrnuje v to i témata, se kterými se nutně setkají. Je samozřejmé, že pokud se naše předpoklady týkající se *Prahové úrovně* osvědčily, pak jsou platné i pro stejnou skupinu studentů, která dosáhla vyššího stupně komunikačních schopností. V důsledku toho se od studentů *B 2* bude vyžadovat, aby v rámci jednotlivých témat byli schopni dělat, mimo jiné, to, co bylo stanoveno pro *Prahovou úroveň*. Samozřejmě na úrovni *B 2* je žádoucí, aby toho zvládli mnohem víc než na *Prahové úrovni*. To se nutně odrazí na celkové kvalitě jejich výkonu, na plynulosti, přesnosti a gramatické dovednosti apod. (Viz též kapitola 14.) To ovšem neznamená, že budou nezbytně potřebovat anebo chtít zvládnout mnohem víc z každého tématu nebo dílčího tématu uvedeného v *Prahové úrovni 2001*. Každý nebude chtít dostat se tak daleko, aby byl schopen podat zprávu o sportovní události, anebo se zúčastnit diskuse o veřejných službách. Ale zároveň si může přát, anebo potřebovat, aby byl schopen si poradit

se zcela odlišnými tématy než jsou schopnosti na úrovni *Prahové* (např. bankovníctví, počítače, filmový průmysl, náboženství). Z toho vyplývá, že studentovi připravujícímu se na úroveň *B 2* by mělo být umožněno, aby si vybral ze seznamu v *Prahové* úrovni anebo z jiného seznamu podle svých vlastních potřeb, témata, jimž si přeje věnovat zvláštní pozornost a v nichž chce nakonec prokázat svou vyšší schopnost, a to z různých důvodů získání různých vysvědčení či osvědčení apod. Podle toho si pak studenti stanoví své individuální cíle a, pokud se tohoto rysu týče, budou se muset postarat o to, jak si zajistit část svého vlastního učení. To vůbec není utopie, protože kapitoly „učit se studovat“ na nižších úrovních - jmenovitě *A 2* a *Prahová úroveň* - měly studenty připravit pro jistý stupeň studijní samostatnosti, kterou tento přístup vyžaduje. Studenti pak postupně získávají stále lepší dovednosti v tomto ohledu, tak jak se jejich zkušenosti prohlubují a jejich vědomostí rozšiřují.

Pokud jde o cíl této úrovně, je počet témat zvolených pro prohloubené studium méně důležitý než hloubka a kvalita jejich zpracování. Můžeme pouze doporučit, aby počet byl dostatečně rozsáhlý, aby mohl zajistit určitý rozptyl zájmu během období, po které probíhá učení a aby, pokud se vyžaduje vysvědčení, měl zkoušející záruku, že rozsah komunikativních schopností studenta je dostatečně široký, aby ospravedlnil hodnocení v rámci všeobecné schopnosti zvládnutí cizího jazyka.

Úlohy

V *Prahové úrovni* jsou pro každé téma stanoveny úlohy, podle nichž by se studenti měli chovat. Tyto „popisy chování“ zahrnují:

- poskytování a získávání informací;
- vyjadřování vlastních názorů, sympatií a antipatií, preferencí (toho, co máte či nemáte rádi, čemu dáváte přednost) a jejich vyměňování s jinými mluvčími;
- popisování jednoduchých příhod a událostí;
- využívání služeb.

Vedle toho budou studenti na úrovni *B 2*, vzhledem k jimi vybraným tématům, schopni:

- vyjádřit své názory a pocity a obhajovat je;
- diskutovat o nich;
- popsat či vyprávět komplexní události, příhody, zkušenosti či jejich části;
- překonat problémy, které vzniknou při využívání služeb.

Použijeme-li toto rozšíření na témata uvedená v *Prahové úrovni*, získáme následující popis chování pro úroveň *B 2*.

1 Osobní údaje

Student umí popsat sebe a druhé, uvede jména - s oslovením a tituly, jak je třeba - a je-li potřeba, hláskuje je, uvede adresy a telefonní čísla, místo a datum narození, zmíní pohlaví, stav, náboženství, pokud je aktuální, národnost a státní příslušnost; umí představit a popsat svoji rodinu; umí říct, čím se zabývá on a druzí, anebo čím se hodlají živit – vyjádří své

názory a preference po této stránce a umí je zdůvodnit, je-li třeba; umí vyjádřit, co má a co nemá rád a vysvětlit to; umí popsat zjev, povahu a osobnost druhých osob a diskutovat o tom; umí získat obdobné informace od druhých osob a pohovořit o podstatných detailech a názorech, jak je třeba. Viz též Kapitola 3, část 1.2.

2 Dům a domácnost, nejbližší okolí

Student umí popsat dům nebo byt a místnosti v něm, zmínit se o nábytku, lůžkovinách, dalším vybavení, nákladech na bydlení, službách a veřejných zařízeních; umí popsat místo, kde žije, okolí, přírodu a zeměpisnou charakteristiku, získat podobné popisy a informace od ostatních a vyměňovat si s nimi názory na tyto věci, porozumět jim.

3 Každodenní život

Student je schopen popsat denní režim doma i v práci, informovat o svém příjmu, vzdělání, plánech; získat podobné informace od ostatních, porozumět jim a reagovat na ně. Viz též kapitola 3, oddíl 1.10 a 1.12.

4 Volný čas, zábava

Student je schopen říct, kdy má volno a co dělá ve svém volném čase, zejména pokud jde o koníčky, zájmy, veřejnou i soukromou zábavu, hromadné sdělovací prostředky, sport a četbu. Umí získat podobné informace od ostatních a porozumět jim. Umí využívat odpovídajících služeb a zařízení, umí pohovořit o těchto věcech; umí vysvětlit, co má a co nemá rád a diskutovat o tom, umí charakterizovat a popsat různé události a zážitky, včetně průběhu sportovních utkání a obsahu rozhlasového vysílání, různých představení a četby. Viz též kapitola 3, oddíl 1.8.

5 Cestování

Student je schopen hovořit o různých variantách dopravy, cestovat různými prostředky ať už v rámci služebních cest nebo rekreace, zajistit si ubytování; umí mluvit o svých cestách, diskutovat o způsobech cestování a různých druzích ubytování a vyjádřit, kterým dává přednost a proč. Viz též kapitola 3, oddíl 1.2, 1.5 a 1.6.

6 Vztahy s lidmi

Student je schopen mluvit o osobních vztazích, zúčastnit se společenského života, vést korespondenci, hovořit o členství v zájmových organizacích, o politice a formách vlády, o soudnictví a kriminalitě, o právu, o válce a míru, o sociálních otázkách; umí si vyměňovat informace o těchto otázkách, účastnit se diskusí o nich a zdůvodnit svoje názory. Viz též kapitola 3, oddíl 1.13 a 2.

7 Zdraví a hygiena

Student je schopen hovořit o svém zdravotním stavu, umí říct, jestli se cítí dobře, jestli má hlad, jestli je unavený apod. Umí hovořit o osobní hygieně a opatřit si hygienické potřeby. Umí promluvit o záležitostech zdraví a nemoci a popsat praktickému či zubnímu lékaři, co mu schází. Umí popsat nehodu a sdělit to ošetřujícímu personálu a pojišťovně. Umí hovořit o těchto záležitostech a vysvětlit svoje názory. Viz též kapitola 3, oddíl 1.9.4.

8 Vzdělání

Student je schopen diskutovat o otázkách vzdělání, školství, o typech škol a o vyučovacích předmětech, typech kvalifikací, vysvědčeních apod. Viz též kapitola 3, oddíl 1.10.

9 Nákupy

Student umí využívat služeb obchodní sítě, zejména si obstarat potraviny, oblečení a potřeby pro domácnost, diskutovat o ceně zboží a zaplatit zakoupené zboží. Umí hovořit o těchto záležitostech a vysvětlit svoje názory. Viz též kapitola 3, oddíl 1.4.

10 Jídlo a pití

Student umí pojmenovat různé druhy potravin a nápojů, umí si objednat jídlo a pití v restauraci, kavárně apod., je schopen diskutovat o kvalitě jídel, nápojů a stravovacích míst. Viz též kapitola 3, oddíl 1.3.

11 Služby

Student se umí informovat na různé služby, jako jsou pošty, telefony, telegrafy, banky, policejní a diplomatické služby, automobilové servisy a čerpací stanice, a využívat jich. Umí též pomoci ostatním při jejich užívání. Viz též kapitola 3, oddíl 1.1.4, 1.7 a 1.9.

12 Hledání cesty a místa

Student se umí zeptat na cestu a poradit jiné osobě, kudy jít. Umí se domluvit o tom, kde se nachází zmiňované místo a jak se tam dostat. Viz též kapitola 3, oddíl 1.5 a 1.6.

13 Jazyk

Student je schopen hovořit o osvojování cizího jazyka a poradit si s problémy porozumění, vyjadřování a jazykové správnosti. Umí sdělit své zkušenosti, vysvětlit svoje názory na tyto záležitosti a vést o nich diskusi.

14 Počasí

Student je schopen porozumět předpovědi počasí a sdělit ji druhým, hovořit o podnebí a povětrnostních podmínkách. Umí sdělit své zkušenosti, vysvětlit svoje názory na tyto záležitosti a vést o nich diskusi.

Pro témata, která si studenti zvolí nad rámec výběru podaného v *Prahové úrovni*, platí stejná doporučení jako na začátku této kapitoly.

Zvýšené požadavky na *B 2* charakterizovaly přechod od *Prahové úrovně* k současnému cíli jako posun od striktně osobního a subjektivního k všeobecnějšímu zájmu a k větší objektivitě. Pokud mají studenti vysvětlovat své názory a diskutovat o nich s ostatními, musí tento cíl zahrnovat:

- pohled na vlastní i cizí názory s jistým odstupem;
- analýzu diskutovaných problémů;
- pokus o kritické zhodnocení vlastních názorů i jejich alternativ;
- zvážení argumentů;
- shrnutí diskuse;
- utvoření závěrů;
- pozměnění vlastních názorů nebo setrvání na vlastním stanovisku na základě rozumného zdůvodnění.

Komplexnější formy interakce, které byly použity, kladou větší požadavky na komunikační strategie, než tomu bylo v případě *Prahové úrovně*. Zvýšené požadavky na popis a vyprávění složitějších událostí apod. budou bezprostředněji ovlivňovat strategie rozhovorů, které budou studenti potřebovat.

Slovník

Pokrok, kterého studenti dosáhli po *Prahové úrovni*, je charakterizován zvýšeným důrazem na individuální přístup a v důsledku toho i větší rozrůzněností. Zatímco ve vývoji jejich obecné schopnosti užívat cizí jazyk (viz. např. kapitoly 5 a 6 o jazykových funkcích a obecných pojmech) je možno stanovit společné jádro, možnost volby témat pro komunikaci na vyšší úrovni podle jejich vlastních zájmů vylučuje na naší straně jakýkoliv pokus přesně předpovědět, které specifické pojmy a které exponenty mohou jim být konkrétně užitečné, samozřejmě kromě těch obsažených v popisu *Prahové úrovně*.

Můžeme s jistotou tvrdit, že studenti, aby mohli odpovídajícím způsobem splnit úkoly stanovené ve *B 2*, budou potřebovat takovou znalost slovníku, jaká jim umožní vyjadřovat se přesně a s určitou jemností a zároveň rozumět stejným prostředkům u druhých a být přitom vnímaví k jednotlivým odstínům významů, náznakům a podtextu. To předpokládá, že do určité míry zvládnou užití synonym (tj. odlišných exponentů pro jeden a tentýž specifický pojem) a dobrou znalost situačních (formálních, neformálních, slangových aj.) a postojoyých

(posměšných, žertovných aj.) rysů slovníkových jednotek. To vše znamená, že student bude muset dosáhnout ve *B 2* mnohem hlubší znalosti slovníku, než tomu bylo v *Prahové úrovni*. Rozšiřování slovníku bude vlastně tvořit větší část látky, kterou bude třeba zvládnout při přechodu od předchozí nižší úrovně k této.

Naznačíme míru rozšíření slovníku, a to na příkladu seznamu doporučených exponentů *Prahové úrovně* pro téma 14 počasí. Seznam slov pro relativně jednoduché téma obsahuje pouze následující položky:

předpověď	počasí	podnebí	sněžit
mraky	slunce	vítr	pršet
bouřka	jasno	zataženo	hezky
mrznout	ošklivo	foukat	zima
světlo	mlha	led	chladno
stín	sníh	krásně	teplo
svítit	děšť	zmrzlý	horko
tma			dusno

Pokud chceme zvládnout toto téma na úrovni *B 2*, nebudou následující položky ani zdaleka nadbytečné (a povšimněte si, prosím, že tento seznam se dá snadno ještě dále rozšířit, že neobsahuje žádné položky, které by byly v jakémkoliv směru neobvyklé, a že většina z nich se pravidelně vyskytuje, například v televizní předpovědi počasí):

sluneční svit	deštivý	deštivo	přeháňka
mrholit	mrholení	poprchávat	lít (leje)
liják	hustý/řídký	mlhavý	mlhavo
zmrznout	zafoukat	bouře	vichřice
vichr	smršť	sněhová bouře	vánice
blesk	blýskat se	jasný	jasno
hezky	krásný	mírný	zamračený
zamračeno	oblačný	oblačno	zatažený
nestálý	proměnlivý	proměnlivo	pošmourno
ošklivo	hrozný	příšerný	dusný
parno	vlhký	vlhko	vlhkost
měsíc	hvězda	planeta	teplota
sněhové vločky	kroupy	náledí	mrazivý
tát	tání	obleva	větrík
větrný	větrno	bouřlivý	hurikán
uragán	tornádo	hrom	jasný
jasno	polojasno	viditelnost	tlaková výše
anticyklóna	tlaková níže	nízký/vysoký tlak	izobara
pylové zpravodajství	globální oteplení	ozónová vrstva	znečištění vzduchu

Některé další odpovídající položky mohou být považovány za exponenty obecných pojmů, tak jako např. **horko**, **zima**, **sucho**, **mokro** a bohužel též **hrozný**, **strašný**, či dokonce **příšerný**.

Tento seznam zde slouží jako kvantitativní vodítko. Nepovažujeme za nutné, aby si studenti pro témata, která si vyberou, takové seznamy sestavovali, anebo aby jim je někdo

sestavoval. Jestli je něco takového užitečné nebo ne, to závisí na názorech pedagogů a na individuálních studijních zvyklostech.

Jelikož jsou cílová témata pro *B 2* v podstatě stejná jako pro *Prahovou úroveň*, je pravděpodobné, že mnozí studenti budou chtít rozšířit své komunikační schopnosti k některým tématům obecného zájmu, která již byla zahrnuta do výběru *Prahové úrovně*. Pro jejich potřebu jsme přidali v dodatku A pokročilejší/rozsáhlejší seznamy lexikálních exponentů pro každé téma a podtéma z *Prahové úrovně*. Někteří studenti se asi budou chtít věnovat i jiným tématům. Není však možné poskytovat metodickou pomoc pro libovolná další témata, nebo jejich varianty. Na příkladu uvedeme jeden dodatečný tematický okruh a sice téma „náboženství“. V *Prahové úrovni* figuruje tento seznam pouze jako pododdíl „osobní údaje“ (téma 1.12.). Požadavky na zvláštní téma pro *B 2* budou samozřejmě vyšší. Tematický okruh může být formulován asi takto:

Student může hovořit o hlavních náboženstvích a náboženském životě a obřadech; může se účastnit diskuse o těchto otázkách, vyslovit své vlastní názory a vysvětlit je, bude-li třeba.

Konkrétní slovník pro toto téma by měl obsahovat alespoň ty položky, které jsou uvedeny pod bodem 1.12 v dodatku A. Stupeň dovedností odhadovaný pro téma *B 2* by měl nutně zahrnovat alespoň následující položky:

věřit, věřící	anděl, d'ábel
bohoslužba/pobožnost	světec/svěťice, svatý /svatá
chodit do kostela	nebe, peklo
modlit se, modlitba	svatý, posvátný
kázání, kázat	bible, evangelium, Starý/Nový
mše, služby boží, obřad	zákon, korán, talmud
oltář	sekta
hřbitov	hřích, hřešit, hříšník
kříž	poutník, pout'
kůr	křížová výprava, křížák
kněz, farář, rabín, imam	Vánoce, Velikonoce
mnich	církev (římsko-/řeckokatolická,
klášter	česko-bratrská evangelická,
jeptiška	československá husitská
prorok	anglikánská, pravoslavná)

Kapitola 8

Struktura textu a komunikace

Předpokládá se, že na úrovni B 2 bude student schopen produkovat relativně rozsáhlé, složitější a vnitřně propracované mluvené i psané texty, bude schopen odstíněně formulovat postoj k tvrzením, jež ve své řeči uvádí, a v rámci komunikace náležitě a přiměřeně vyjadřovat reakce na názory partnera i své záměry, přesvědčení a pocity. Současně bude schopen odkazovat na komunikační situaci a vyrovnávat se s jejími změnami a rovněž navazovat a udržovat komunikační kontakt.

Pro úspěšnou realizaci těchto úkolů je třeba, aby student zvládl zejména následující oblasti výstavby výpovědí a textů:

- Vytváření textu jako kohezního sledu výpovědí, především prostřednictvím jednoznačného a zároveň výrazově variabilního vyjadřování koreference.
- Přesné a odstíněné vyjadřování vztahů mezi výpověďmi, užívání příslušných konektorů.
- Pořádek slov v souladu se zásadami funkční perspektivy výpovědi, uplatnění těchto zásad v rámci vyšších textových úseků (tzv. tematické posloupnosti).
- Využívání různých obecných způsobů rozvíjení tématu v textu (vyprávění, popis atd.).
- Užívání různých prostředků pro vyjadřování modalit.
- Užívání kontaktních prostředků.

Koheze textu – vyjadřování koreference

Student ovládá náležité prostředky pro vyjadřování koreference (referenční identity, totožnosti předmětu řeči). Vyhýbá se formulacím, které jsou málo zřetelné (víceznačné) nebo které vztahy mezi předměty řeči zastiňují, na druhé straně se však neomezuje na opakování téhož výrazu.

Jako prostředek koreference umí student využívat pronominalizaci, a to za pomoci zájmen osobních, přivlastňovacích i ukazovacích. Při výstavbě textu běžně pracuje s anaforickým odkazováním (na předcházející prvek): *Bolek Polívka je známý český komik. K divadlu ho přivedl jeho tatínek, nadšený amatérský herec.* Rozlišuje mezi odkazováním na jednotlivé pojmenování a na celou výpověď: *Přinesla jsem Zuzaně dárek k narozeninám. Měla z něho velkou radost – Měla z toho velkou radost.* Vedle odkazování anaforického ovládá i odkazování kataforické (na prvek následující), přitom si je ovšem vědom jeho příznakovosti: *Chtěl bych vám navrhnout toto: Vše ještě jednou promyslíme a za týden se sejdeme znovu.*

Při vyjadřování koreference student náležitě používá elipsu zájmena: *Pavel se na zkoušku připravoval velmi svědomitě. Ve studovně trávil celé dny.*

Student umí při vyjadřování koreference uplatňovat synonymní pojmenování (*špína – nečistota, fotografie – snímek, manžel – choť – muž* atd.), přitom si je vědom významových i stylových diferencí mezi nimi. Využívá rovněž střídání hyperonymního a hyponymního pojmenování (*vozidlo – auto, pes – zvíře, pistole – zbraň*) a je schopen kombinovat vlastní jméno s obecným pojmenováním a případně s opisným vyjádřením

(Jaroslav Seifert – básník – autor sbírky *Maminka* – jediný český nositel Nobelovy ceny za literaturu).

Vyjadřování vztahů mezi výpověďmi

Student na úrovni B 2 je schopen precizně vyjadřovat vztahy mezi výpověďmi a v souvislosti s tím používat příslušné konektory. Jde zvláště o tyto vztahy:

- vztah adice (připojování): konektory *přítom, také, rovněž* aj.;
- vztah odporovací: *ale, přece, ovšem, zato, jenže, nicméně*;
- vztah kontrastivní a konfrontační (*jinak, naopak, naproti tomu, na druhé straně*)
- vztah časové následnosti a simultánnosti: *napřed, pak / potom / poté, nakonec – zároveň, současně, přítom*;
- vztah důsledkový: *proto, a tak, tedy, takže*;
- vztah důvodový: *neboť, vždyť*;
- vztah vysvětlovací: *totiž*;
- vztah přípustkově odporovací: *přesto, přece*;
- vztah parafráze: *neboli, jinak řečeno*;
- vztah zpřesnění a opravy: *lépe / přesněji řečeno, vlastně, v podstatě*;
- vztah preference: *především, zejména, hlavně*;
- vztah sumarizace: *zkrátka, stručně / souhrnně řečeno*.

Vedle sledu výpovědí umí student vyjádřit časové, důvodové či přípustkové vztahy i formou podřadného souvětí, případně formou větného členu:

- (a) *Vešel do pokoje a rozsvítil lampičku. Pak zapnul televizi.*
- (b) *Když vešel do pokoje a rozsvítil lampičku, zapnul televizi.*
- (c) *Po příchodu do pokoje a rozsvícení lampičky zapnul televizi.*
- (a) *Byl velmi unaven. Přesto naplánovanou práci dokončil.*
- (b) *Přestože byl velmi unaven, naplánovanou práci dokončil.*
- (c) *Přes velkou únavu naplánovanou práci dokončil.*

Funkční perspektiva výpovědi a tematické posloupnosti

Student ovládá jak principy určující pořadí jednotlivých výrazů ve výpovědi (princip gramatický, princip rytmický), tak i princip celkového uspořádání složek výpovědi (tzv. funkční perspektiva, resp. aktuální členění). Dokáže náležitě rozlišit kontextově zapojenou část výpovědi (východisko, resp. základ) a část kontextově nezapojenou, přinášející nové informace (jádro, resp. ohnisko), či – z poněkud jiného pohledu – téma a réma výpovědi („to, o čem se mluví“ – „to, co se o tom říká“).

V plné míře je student schopen užívat tzv. objektivní pořadí, tj. posloupnost východisko – jádro (téma – réma), a umí podle toho, který prvek podává v dané situaci nejdůležitější novou informaci, obměňovat pořádek slov:

- (a) *Petr dal Zuzaně k narozeninám velkou kytici růží.*
- (b) *Tu velkou kytici růží dal Petr Zuzaně k narozeninám.*
- (c) *Tu velkou kytici růží dal Petr k narozeninám Zuzaně.*
- (d) *Tu velkou kytici růží dal Zuzaně k narozeninám Petr.*

Vedle objektivního pořadí východiska a jádra je student obeznámen rovněž s pořadím subjektivním, tj. od jádra k východisku (*Naprosto nepřipravené bylo to vystoupení*); přitom si je vědom jeho příznakové platnosti (emotivní ráz, hodnocení sdělovaného obsahu).

Funkční perspektivu je student schopen uplatňovat i v rozsáhlejších textových úsecích a prostřednictvím vztahů témat a rémat v rámci sledu výpovědí (tematických posloupností) vytvářet text jako koherentní celek.

Student plně ovládá základní typy tematických posloupností:

- Průběžné téma.

Jan Neruda patří k nejvýznamnějším českým spisovatelům druhé poloviny devatenáctého století. Vynikl jako básník i prozaik, výrazně ovlivnil také českou žurnalistiku. Jen jako autor divadelních her přes nemalé úsilí neuspěl.

- Tematizace rématu.

Vlak mě dovezl na Hlavní nádraží. Hned vedle nádraží byla stanice metra. Metrem jsem jel až na kraj města. Tam jsem ale musel více než hodinu čekat na autobus.

Dále je student schopen realizovat i základní varianty tematických posloupností, jako je:

- Tematizace celé výpovědi.

Jazyk je systém znaků, které slouží k dorozumívání mezi lidmi. Tuto definici najdeme ve všech učebnicích jazykovědy.

- Derivační tematizace rématu (téma další výpovědi je obměnou či doplňkem rématu).

Ulicí Na Můstku projdeme na Václavské náměstí. V jeho dolní části je pěší zóna. Středem ale projíždějí tramvaje.

- Derivace průběžného tématu (téma další výpovědi je obměnou či doplňkem předchozího tématu).

Národní divadlo patří k nejznámějším pražským budovám. Jeho jeviště a hlediště odděluje slavná opona vytvořená Vojtěchem Hynaisem. Strop hlediště je vyzdoben obrazy Múz.

Rozvíjení tématu v textu

Student na úrovni B 2 ovládá základní tzv. slohové postupy a je schopen s využitím těchto postupů produkovat rozsáhlejší texty. Je především schopen:

- Rozvíjet téma podle postupu informačního, tj. podávat uspořádaný výčet údajů o určitém předmětu řeči (např. informace o cestě dopravními prostředky na hledané místo, informace o očekávaném počasí v následujících dnech).
- Rozvíjet téma podle postupu popisného, tj. na základě zvoleného principu (vlevo – vpravo, dole – nahoře, vně – uvnitř apod.) po řadě uvádět důležité rysy určitého předmětu (obdobným způsobem je schopen zachytit i průběh nepřiliš složitých procesů – např. činností při pracovních úkonech v domácnosti).
- Rozvíjet téma podle postupu vyprávěcího, tj. zaznamenávat sled událostí v jejich časovém průběhu a časových souvislostech (přitom dokáže postihovat i prostorové zakotvení událostí a rozličné doplňkové okolnosti a vyjadřovat vlastní postoj k událostem).

- Rozvíjet téma podle postupu vysvětlovacího (výkladového), tj. podávat vysvětlení daných faktů nebo jevů a souvislostí mezi nimi (může např. jít o vysvětlení běžně pozorovaných přírodních jevů, principu fungování jednodušších technických zařízení apod.; přitom je student schopen uváděné údaje hierarchizovat a vystihovat příčinné, účelové, podmínkové aj. vztahy mezi fakty a jevy).
- Rozvíjet téma podle postupu argumentačního, tj. zdůvodňovat vlastní tvrzení a formulovat – též v reakci na námitky komunikačního partnera – argumenty podporující vlastní stanovisko.

Vyjadřování modality

Student na úrovni *B 2* ovládá různé způsoby vyjádření, kterými může vyznačit status vlastního tvrzení i tvrzení komunikačního partnera a představit postoj, jež k tvrzení zaujímá. Jde především o poukaz na míru jistoty, pokud jde o platnost podávaného tvrzení (jistota – větší či menší pravděpodobnost – domněnka – cizí mínění), a dále o pojmání obsahu tvrzení jako nutného, možného, resp. záměrného či záhodného.

V souvislosti s tím je schopen podle situace užívat příslušné prostředky vyjadřování modality:

- Slovesné konstrukce jako *Jsem si jist(y), že... Jsem přesvědčen, že... Myslím, že... Mám za to, že... Předpokládám, že... Domnívám se, že... Řekl bych, že... Pochybuji o tom, že... Slyšel jsem, že...*
- Modální slovesa v jejich různých významech:
Musel ten dopis napsat („byl k tomu přinucen“ / „byla to jeho povinnost“ / „jsem si jist, že dopis napsal“).
Mohl zmeškat vlak („jedním z možných vysvětlení je, že zmeškal vlak“).
Pavel měl včera jet do Brna („Pavlovým úkolem bylo jet do Brna“ / „Pavlovým záměrem bylo jet do Brna“).
J. V. měl vyloupit poštu („J. V. je podezřelý, že vyloupil poštu, ale není to [zatím] prokázáno“).
- Modální částice jako *nepochybně, určitě, rozhodně, pravděpodobně, patrně, zřejmě, možná, asi, třeba, stěží, sotva*.
- Tzv. modální predikátory jako *je nutno / nutné, je třeba, je zapotřebí, je možno / možné, je vhodné*.
- Modální výrazy typu *lze, jde, dá se*:
Lze se na to dívat i jinak.
Dá se to ještě opravit?
- Částice cizího mínění *prý, údajně*:
Prý se zvýší poplatky za psy.
Údajně o tom vláda ještě nerozhodla.

Vyjadřování kontaktu

Student na úrovni *B 2* je schopen v mluvené i písemné komunikaci různými způsoby navazovat a udržovat kontakt s komunikačním partnerem. Podle rázu komunikační situace a postavení komunikačního partnera dokáže volit přiměřené jazykové prostředky:

- Rozhoduje se pro vykání nebo tykání.
- Vybírá příslušný (formální nebo neformální) pozdrav a způsob oslovování (rodné jméno, příjmení, titul, neutrálně působící apelativum apod.).
- Umí v průběhu komunikace podle potřeby vhodně užít kontaktní výrazy lexikální (*viš / víte, prosím, že, vid' / vid'te* apod.) i gramatické (1. osoba plurálu slovesa).

Organizace rozhovoru

Úvod

V *Prahové úrovni* se student seznámil s velkým množstvím typů rozhovorů, jako je nakupování, objednávání v restauraci nebo zajišťování ubytování, a uvědomil si konvenční způsoby, jimiž se utváření takových rozhovorů řídí, tzv. **interakční modely**. Jak *Prahová úroveň* konstatuje, tyto modely jsou značně variabilní, a proto těžko didakticky zvládnutelné. Účelem kapitoly „Organizace rozhovoru“ na úrovni *B 2* je to, aby student hlouběji pronikl do různých aspektů této variability. Didakticky nejschůdnější na této úrovni je paradoxně to, aby se seznámil s **obecnými principy a organizačními formami rozhovorů**. Pochopení principů a organizačních forem uplatňujících se v zásadě v každém typu rozhovoru mu totiž umožní lépe porozumět konkrétním rozhovorům nejrůznějších typů a produkovat je. Zároveň si v této kapitole na základě stejného didaktického přístupu osvojí některé komunikační strategie, jako je formulování implicitních žádostí. Pochopení obecných principů a organizačních forem rozhovoru je také důležité pro **vyjadřování zdvořilosti**. Prožitek zdvořilosti nebo naopak nezdvořilosti lze totiž v řadě případů vysvětlit na základě specifického průběhu rozhovoru, tj. tím, zda se v něm uplatnily, nebo neuplatnily určité organizační formy, respektive jakým způsobem byly využity. Stejný didaktický přístup tak prohlubuje některé aspekty kapitoly „Sociokulturní kompetence“ z *Prahové úrovně*. Ale nejen to. Některé organizační formy rozhovoru jsou ve službách **kompensačních strategií**, o nichž pojednávala kapitola „Kompensační strategie“ z *Prahové úrovně*. Výklad o nich na úrovni *B 2* studentovi umožní disponovat dalšími typy těchto strategií. Vidíme tedy velkou důsaznost zvoleného didaktického přístupu, vycházejícího z analýzy a nácviku organizace rozhovoru.

Výklad v této kapitole postupuje podle této osnovy:

- střídání mluvčích v rozhovoru
- párové sekvence
- preferenční organizace
- presekvence

- opravné sekvence
- globální organizace rozhovoru

Střídání mluvčích v rozhovoru (turn-taking)

Základním rysem rozhovoru je to, že střídavě mluví mluvčí A a mluvčí B (popřípadě i další mluvčí, C, D ...), že tedy při vzájemné komunikaci v zásadě hovoří vždy jen jeden mluvčí.

Souvislou promluvu jednoho mluvčího v rozhovoru budeme nazývat replikou. Jinak řečeno, **replika** (turn) je takový významový a intonační celek, v jehož průběhu nebyl jeden mluvčí vystřídán druhým.

Povšimneme-li si blíže umístění jednotlivých replik v rozhovoru, zjistíme, že se mezi nimi často nacházejí jen velmi krátké pauzy, trvající řádově několik desetin vteřiny; dlouhé pauzy nebo naopak překrývání replik (overlap) nejsou příliš časté.

Je pozoruhodné, že toto platí pro rozhovory odehrávající se v nejrůznějších podmínkách – nejen pro rozhovory „tváří v tvář“, ale i pro telefonní rozhovory, kdy se mluvčí nemohou navzájem pozorovat; platí to nejen pro rozhovory dvou mluvčích, ale i tehdy, hovoří-li spolu více účastníků.

Je tedy zřejmé, že ačkoli na první pohled se rozhovor může zdát něčím rutinním a banálním, je to vysoce koordinovaná činnost mluvčích, jejíž samozřejmé uskutečňování se musí opírat o nějaké patrně už ne tak samozřejmé prostředky.

K vystřídání mluvčích v rozhovoru, a tedy k zajištění toho, aby v zásadě hovořil jen jeden mluvčí, používají účastníci rozhovoru **metody**, které lze formulovat jako **systém pravidel**. Tato pravidla se v rozhovoru uplatňují na místě relevantním z hlediska střídání mluvčích (tj. zejména po ukončení nějakého významového, resp. intonačního celku).

Střídání mluvčích se děje takto:

- (1) dosavadní mluvčí zvolí následujícího mluvčího (např. tím, že mu položí otázku nebo ho o něco požádá), sám přestane hovořit a začne hovořit zvolený mluvčí;
- (2) dosavadní mluvčí nezvolí následujícího mluvčího a přesto některý z dalších účastníků rozhovoru sám začne hovořit;
- (3) dosavadní mluvčí nezvolí následujícího mluvčího a žádný z dalších účastníků rozhovoru nezačne hovořit; dosavadní mluvčí tak může (ale nemusí) v rozhovoru pokračovat.
- (4) Jestliže nastal případ (3) a dosavadní mluvčí pokračuje v rozhovoru, na dalším místě relevantním z hlediska střídání mluvčích se opět uplatní pravidla (1)–(3) (pravidlo (4) se uplatňuje tak dlouho, dokud k vystřídání mluvčích nedojde).

Tyto metody, resp. pravidla se opět jeví jako něco samozřejmého, banálního a snad i primitivního. Než pokročíme dál, měl by si student uvědomit, že to jinak být ani nemůže. Tyto metody jsou přece určeny pro *každého* člena společnosti, bez ohledu na jeho sociální původ, dosaženou úroveň vzdělání nebo profesi. Úplně od každého dospělého jedince očekáváme, že dokáže „být mluvčím v rozhovoru“, a že si tedy osvojil výše uvedené metody (povšimněme si, že to neočekáváme od dětí, minimálně od dětí do určitého věku, takže uvedené metody nejsou tedy úplně samozřejmé).

Metody (1)–(4) nejsou však jen metodami produkování rozhovoru, ale i **interpretačními zdroji**, které nám umožňují *porozumět* určitým aspektům průběhu rozhovoru.

Už jsme si řekli, že návaznost jednotlivých replik v rozhovoru nemusí být zcela plynulá, že se mezi nimi mohou vyskytnout i delší pauzy nebo naopak, že se repliky částečně překryjí. Nyní si ukážeme, že na pozadí uvedených metod takové jevy nabývají v interakci různé významy.

Pokud jde o výskyt delších pauz mezi jednotlivými replikami, mluvčí v rozhovoru dělají zásadní rozdíl mezi pauzou, která se vyskytne po aplikaci metody (1), a pauzou, která se vyskytne po aplikaci ostatních metod. Jestliže totiž mluvčí zvolil následujícího mluvčího a sám přestal hovořit, je následující pauza „připsána“ zvolenému mluvčímu a nabývá specifické konvenční významy: například „nechotu odpovídat“, „neznalost“ apod. Kdyby tomu tak nebylo, těžko bychom rozuměli následujícímu triviálnímu školnímu rozhovoru:

1. Učitel: V kterém roce byl upálen Jan Hus?
2. Žák: ((pauza 3 sekundy))
3. Učitel: Ty ses neučil?

Povšimněme si, že učitel postupoval přesně v souladu s formulací výše uvedeného pravidla číslo 1. Pauza, která zazněla po ukončení jeho první repliky, byla tedy učitelem (a nepochybně i žákem) „připsána“ žákovi a nabyla významy běžné (jak pro učitele, tak pro žáka) ve zkouškovém rozhovoru; následující učitelova reakce („Ty ses neučil?“) nám proto připadla jako normální a smysluplná.

Oproti tomu se podívejme na fragment rozhovoru ilustrující výskyt pauzy po aplikaci pravidla číslo (2):

4. Jirka: Karel je někde v lese.
((pauza 3 sekundy))
5. Petr: Asi šel na houby.
6. Pavel: Třeba se mu tam líbí.

Zde stejná, třívteřinová pauza nemůže být „připsána“ žádnému mluvčímu, neboť není zřejmé, že mluvčí Jirka vybral mluvčího následujícího, a proto také tato pauza nenabude významy, které by byly tak konvencionalizovány jako ve výše uvedeném školním rozhovoru.

Pokud jde o překrývání částí jednotlivých replik, tj. o ty momenty, kdy několik mluvčích mluví současně, víme velmi dobře, že takové jevy jsou společensky velmi senzitivní záležitosti. Mluvčí jsou přece orientováni na to, že v zásadě mluví vždy jen jeden. Jinak bychom mohli těžko pochopit, proč se v rozhovorech napomínají větami jako: „Promiňte, ještě jsem nedomluvil.“ nebo „Prosím tě, neskákej mně do řeči!“. Určitý typ překrývání replik je však tolerován a nebývá v rozhovoru komentován. Jsou to ta překrytí, která jsou výsledkem aplikace pravidla číslo 2. Jde o takové momenty, kdy následující mluvčí nebyl vybrán, tj. účastníci rozhovoru volí jako mluvčího sami sebe, a přitom špatně anticipují konec repliky předcházejícího mluvčího. Jinak řečeno, začínají mluvit ještě před koncem předcházející repliky. Tato chybná anticipace má

často „technické“ důvody, a proto je tolerována. Příkladem může být tzv. kompletace výpovědi, kdy dosud hovořící účastník doplní svou repliku o další syntaktický člen. Tento jev je ilustrován v následujícím fragmentu rozhovoru (překryté části replik jsou v hranatých závorkách).

7. Karel: Chtěl bych přijet už zítra. [Asi v pět hodin.]
 8. Ivan: [To by bylo] To by bylo výborné.

Povšimněme si, že taková „selhání“ mechanismu střídání replik mají už i svá rutinní řešení, jako je opakování překryté části repliky.

Uvedené příklady už snad dokládají, že mechanismus střídání replik mluvčích je poměrně komplexní záležitostí, a to navzdory tomu, že operuje lokálně, totiž repliku za replikou. Pro globální organizaci rozhovoru (úvod, střed, konec) a pro řadu méně složitých organizačních forem tento mechanismus představuje „jen“ jakousi infrastrukturu - bez ní však žádný rozhovor nebo jeho dílčí forma nemohou existovat.

Párové sekvence (adjacency pairs)

Sekvencí v rozhovoru se míní několik replik, které jsou jako celek určitou obsahovou jednotkou. Sekvencí se tedy nemíní pouhá posloupnost replik; z toho plyne, že například dvoučlenná sekvence může být realizována v průběhu deseti replik (o tom viz dále). Podstatné pro utváření a interpretaci rozhovorů je to, že mluvčí vědí, že repliky tvořící sekvenci patří k sobě, a orientují se na to, že v rozhovoru zazní sekvence ve své úplnosti.

Párové sekvence, jak už napovídá jejich označení, jsou sekvence tvořené dvěma (verbálními) akcemi. Jde o dvojice jako „otázka – odpověď“, „pozdrav - pozdrav“, „žádost – vyhovění/odmítnutí žádosti“, „pozdání – přijetí/odmítnutí pozvání“, „kompliment – reakce na kompliment“, „úsluha – děkovaná reakce“.

Pro tyto dvojice akcí je charakteristické to, že první akci koná v příslušné sekvenci první mluvčí a druhou akci jeho komunikační partner. Mluvčí se vlastně pomocí takových dvojic akcí v rozhovoru *vystřídají*. Párové sekvence jsou tedy v podstatě prostředkem, jak zvolit v rozhovoru dalšího mluvčího (viz první pravidlo mechanismu střídání replik mluvčích).

Pro párové sekvence je dále charakteristické to, že po uvedení prvního členu páru mluvčí normativně očekávají, že bude následovat příslušný člen druhý. Nenásleduje-li tento druhý člen, a to už jsme také viděli výše, je jeho nepřítomnost signifikantně nápadná a mluvčí jeho absenci interpretují: např. jako neznalost (po otázce), nezdvořilost (po úvodním pozdravu) apod. Absence toho, co se normativně očekává, má tedy v interakci svůj význam.

Normativní očekávání druhého členu párové sekvence však neznamená, že tento druhý člen musí zaznít v replice, která bezprostředně následuje po uvedení členu prvního. Pro řadu typů párových sekvencí platí (ne například pro dvojici „pozdrav – pozdrav“), že mezi prvním a druhým členem párové sekvence se může objevit další sekvence; ta se výstižně nazývá **vložená sekvence**. Podívejme se na následující fragment rozhovoru, odehrávajícího se v restauraci mezi číšníkem a mladým mužem:

1. Mladík: Jednu plzeň.
 2. Číšník: Už ti bylo osmnáct?

3. Mladík: Samozřejmě.
4. Číšník: ((s ironií)) Jedna plzeň pro pána. ((podává mu püllitr))

Vidíme, že v první replice byla zformulována žádost. Už víme, že tato akce je prvním členem párové sekvence, a víme také, že jejím druhým členem je buď vyhovění, nebo nevyhovění žádosti. Tento druhý člen se však objevil až ve čtvrté replice. Mezi oba členy byla – ve druhé a třetí replice – vložena sekvence „otázka – odpověď“. Normativní očekávání druhého členu párové sekvence může zůstat v platnosti i v průběhu mnohem delšího úseku rozhovoru. Ve výše uvedeném rozhovoru z restaurace si jistě dokážeme představit obsáhlejší vloženou sekvenci, resp. několik vložených sekvencí:

1. Mladík: Jednu plzeň.
2. Číšník: Už ti bylo osmnáct?
3. Mladík: Samozřejmě.
4. Číšník: Mohl bych vidět občanku?
5. Mladík: No, prosím. ((ukazuje občanský průkaz))
6. Číšník: ((s ironií)) Jedna plzeň pro pána. ((podává mu püllitr))

Netřeba dodávat, že diskuse o věku zákazníka mohla být ještě delší. Podstatné je to, abychom si uvědomili, že navození normativního očekávání druhého členu párové sekvence může formovat i poměrně dlouhé úseky rozhovoru a někdy i celý rozhovor. Některé televizní publicistické pořady, například krátké interview moderátora s politikem, nejsou ničím jiným než položením zjišťovací otázky („Pane poslanče, budete hlasovat pro tento zákon?“), jejím zodpovídáním a konečně (ne vždy) odpovědí typu ano/ne. Právě to, co jsem nazval jako „zodpovídání“, jsou úseky rozhovoru často tvořené (hierarchicky uspořádanými) vloženými sekvencemi. Je tedy zřejmé, že párové sekvence, ačkoli samy o sobě jsou minimální, tj. dvoučlenné, organizační formy rozhovoru, mohou mít zásadní podíl na utváření rozhovoru.

Preferenční organizace (preference organization)

První člen párové sekvence sice navozuje normativní očekávání toho, že v rozhovoru zazní člen druhý, ale tento druhý člen je typově (a obsahově) specifikován jen do určité míry. Například po pronesení žádosti mluvčí očekávají, že jejich žádost bude přijata, *nebo* odmítnuta. Přijetí, *nebo* odmítnutí jsou také normativně očekávanými reakcemi na pozvání. Vidíme tedy, že pro utváření rozhovoru není důležitá pouze následnost replik (aspekt syntagmatický), ale také možnost jejich alternování (aspekt paradigmatický).

V průběhu rozhovoru mluvčí vybírají z alternativních akcí, z nichž některé jsou „preferované“ a jiné „nepreferované“. V případě párových sekvencí se např. po pozvání normativně očekává jeho přijetí (akce preferovaná), nebo jeho odmítnutí (akce nepreferovaná), po obvinění se očekává jeho odmítnutí (akce preferovaná), nebo jeho akceptace (akce nepreferovaná). Důležité je si uvědomit, že preference není pojem psychologický, nýbrž strukturní. Nejde tedy o to, jakou reakci si mluvčí přeje (co by preferoval), ale o to, že preferované verbální akce jsou z hlediska vyjádření strukturně jednodušší (nepříznakové), zatímco nepreferované verbální akce jsou strukturně

složitější (příznakové) – nepreferované akce začínají pauzami, různými hezitačními výrazy a charakteristickými částicemi (v češ. *no*, v angl. *well*) a jsou-li vysloveny, následuje po nich často vysvětlení, proč byla užitá alternativa nepreferovaná. Další vlastností nepreferovaných akcí je to, že se jim mluvčí snaží vyhýbat. Z běžné zkušenosti ostatně víme, že bývá jednodušší žádost nebo pozvání akceptovat než je odmítat.

Protože nepreferované akce jsou na samém začátku zřetelně signalizovány (svým příznakem), mohou být v rozhovoru anticipovány (zejména v případě pauz na místě potenciální reakce komunikačního partnera). Z toho plyne, že anticipace nepreferovaných reakcí může podstatně ovlivňovat podobu „monologu“ (repliky) aktuálního mluvčího. Například nepřichází-li preferovaná reakce na vyslovené pozvání, může mluvčí dalšími slovy stupňovat jeho atraktivnost.

Presekvence (pre-sequences)

Už jsme si naznačili, že formulace takových pozvání, která jsou vzápětí odmítnuta, nebo takových žádostí, které jsou vzápětí odmítnuty, může být pro mluvčí společensky problematické. Povšimněme si, že jako problém toto může prožívat nejen ten, kdo neúspěšně pozvání nebo neúspěšnou žádost zformuloval (zformuloval přece něco, co je odmítnuto!), ale i ten, kdo na pozvání nebo na žádost reagoval (musel přece něco odmítnout!). Nebylo by nakonec lepší, kdyby žádost, resp. pozvání, které se ukázaly být neúspěšné, nebyly vůbec zformulovány? Na druhé straně, mluvčí samozřejmě chtějí o něco žádat, na něco zvát nebo formulovat jiné riskantní verbální akce, tj. akce, při nichž může být ohrožena „tvář“ obou mluvčích.

Komunikační riziko v takových případech může být minimalizováno použitím presekvencí (jejich užívání je tedy jedním z prostředků, jak „dělat zdvořilost“). **Presekvencí** se míní sekvence (verbálních) akcí, v jejímž průběhu mluvčí ověřuje, zda jsou splněny základní předpoklady k provedení určité akce. Presekvence tedy slouží jako test k tomu, zda formulovat, nebo neformulovat příslušnou akci. Dopadne-li test pozitivně, akce se formuluje, dopadne-li negativně, akce se neformuluje. Podstatné je to, že se na tomto testu podílejí *oba* komunikační partneři, oba společně pracují na vyjasnění toho, zda příslušná akce má, nebo nemá být provedena.

Budeme si to ilustrovat na různých možnostech formulace pozvání. Pro pořádek si nejprve uvedeme pozvání bez použití zvací presekvence. Představme si, že Petra vykládala Zdeňce o svých plánech na víkend a pak řekla toto:

Petra: Nechceš přijít v sobotu na večírek?

Dejme tomu, že se Zdeňce na ten večírek vůbec, ale vůbec nechce; v tomto momentu však už má v zásadě jen dvě možnosti, jak reagovat: buď pozvání přijmout, nebo odmítnout.

Kdyby Petra použila **zvací presekvenci**, nemuselo k takovému nepříjemnému dilematu (k ohrožení „tváře“ komunikačních partnerů) vůbec dojít. Stačilo se shodnout, a nebo neshodnout, na tom, zda jsou vhodné podmínky k formulaci pozvání. V případě pozvání základní podmínkou, která se v rozhovorech rutinně testuje, je fakt, zda zvaný disponuje časem, v němž probíhá to, na co je zván. Petra tedy místo explicitního pozvání mohla říct například toto:

Petra: Máš už nějaký program na sobotu večer?

Taková otázka ještě není pozváním, ale zřetelně signalizuje, že pozvání může bezprostředně následovat. Zdeňka má v tomto okamžiku dvě základní možnosti, jak reagovat: zablokovat formulaci anticipovaného pozvání tím, že uvede něco, z čeho je zřejmé, že potřebným časem („bohužel“) nedisponuje, nebo dát zelenou anticipovanému pozvání tím, že uvede, že potřebným časem disponuje, nebo naznačí zájem o anticipované pozvání jiným způsobem. Rozhovor tedy mohl proběhnout například takto:

1. Petra: Máš už nějaký program na sobotu večer?
2. Zdeňka: Já se budu muset celý víkend učit, v pondělí mám zkoušku ze statistiky.
3. Petra: Aha, já jsem myslela, že by ses mohla trochu pobavit a ...

V tomto případě k formulaci pozvání ani nedošlo. Petra zjistila, že nemá důvod pozvání formulovat. Petra si tak ušetřila formulaci neúspěšného pozvání a Zdeňka zase nemusela žádné pozvání odmítnout.

V následujícím příkladu Petra naopak zjišťuje, že okolnosti pro formulaci pozvání jsou relativně příznivé. To samozřejmě ještě neznamená, že pozvání bude přijato. Podstatné je však to, že komunikační partner nenaznačil, že formulace pozvání je bezpředmětná. Zdeňka proto pozvání explicitně formuluje:

1. Petra: Máš už nějaký program na sobotu večer?
2. Zdeňka: Ještě jsem o tom ani nepřemýšlela (nebo: Ne, ale něco bych podnikla,
nebo: Co máš na mysli? apod.)
3. Petra: Nechceš přijít v sobotu na večírek?

Ukázali jsme si fungování presekvenčí při formulování pozvání, ale tato organizační forma rozhovoru se používá při formulování řady dalších verbálních akcí, například často při vyjadřování žádostí.

V **žádacích presekvencích** se testují různé základní podmínky, za nichž má žádost naději na úspěch. Při žádostech v obchodech je to rutinně dotaz na to, zda je příslušné zboží na skladě, resp. zda se „právě tady“ prodává:

1. Zákazník: Prosím Vás, prodáváte prázdné krabičky na cedéčka?
2. Prodavač: Ehm.
3. Zákazník: Tak bych si vzal dvě. I s vnitřkem.
4. Prodavač: Ehm. ((podává zboží))

Některé presekvence jsou už natolik konvencionalizovány, že jsou interpretovány nejen jako úvody k žádostem, ale jako žádosti samé (což se týká i jiných typů verbálních akcí):

1. Zákazník: Máte National Geographic?
2. Prodavač: Prosím ((podává časopis))

Formulováním presekvence tedy mluvčí signalizuje komunikačnímu partnerovi, jakou verbální akci může od něho vzápětí očekávat. Komunikační partner potom, co odezněla presekvence a jestliže okolnosti k provedení akce samé jsou příznivé, může v takovém případě v zásadě reagovat třemi způsoby:

(a) může na zformulovanou presekvenci reagovat jako na pouhý test toho, zda jsou vhodné podmínky k provedení akce samé, a nechat svého komunikačního partnera provést zamýšlenou žádost:

1. Zákazník: Máte National Geographic?
2. Prodavač: Jeden tady mám.
3. Zákazník: Tak já si ho vezmu.
4. Prodavač: Prosím. ((podává časopis))

(b) může na zformulovanou presekvenci reagovat už jako na žádost – žádost sama tak není vlastně ani zformulována:

1. Zákazník: Máte National Geographic?
2. Prodavač: Prosím ((podává časopis))

(c) může sám nabídnout to, co by bylo předmětem potenciální žádosti:

2. Prodavač: Tentokrát je opravdu zajímavý. Neváhejte.
3. Zákazník: Tak já si ho vezmu.
4. Prodavač: Prosím ((podává časopis))

Fungování žadacích presekvencí jsme si zatím ukázali jen na rutinních transakčních interakcích, v nichž komunikační partneři nevystupují jako konkrétní osoby, ale jen jako nositelé institucionalizovaných rolí (zákazníka a prodavače). V interpersonálních interakcích, v nichž komunikační partneři spolu hovoří jen jako konkrétní osoby, můžeme pozorovat stejné strukturní rysy presekvencí, i když některé z těchto rysů (zejména to, co je základní testovatelnou okolností) nebudou zřejmě tak široce konvencionalizovány. Některé analogie jsou však zcela zřejmé – představme si komunikaci na začátku univerzitní přednášky:

1. Pavel: Petře, nemáš ještě jednu propisku?
2. Petr: Tady ji máš.

V tomto případě mluvčí použitou presekvencí testuje, zda Petr disponuje tím, o co je žádáno (podobně jako v obchodech), a presekvence je v této situaci tak rutinní záležitostí, že Pavel na ni reaguje už jako na žádost samu.

Časté jsou i ty případy, kdy chceme někoho v běžném rozhovoru (např. po telefonu) o něco požádat a on nám to sám nabídne. Taková situace je samozřejmě pro žadatele velmi příjemná a formulování presekvence (a v zásadě jakéhokoli verbálního materiálu indikujícího potenciální žádost) je rutinní strategií, kterou mluvčí cíleně používají. Představme si, že Petr chce Pavla požádat, zda by ho nevzal autem na fotbal do vzdáleného města:

1. Petr: Pavle, nepojedeš se v neděli podívat do Liberce na fotbal?
2. Pavel: To víš, že pojeďu. Chceš se se mnou svést?
3. Petr: No, to by bylo skvělý.
4. Pavel: Tak buď u mě ve tři hodiny.

V tomto příkladu Pavel nabídl Petrovi to, o co chtěl Petr požádat. Petr uvedenou presekvenčí testoval základní okolnost pro provedení samotné žádosti, totiž zda jeho komunikační partner vůbec hodlá do Liberce jet, a Pavlovi tato otázka stačila k tomu, aby učinil smysluplnou nabídku.

Výklad o presekvencích můžeme uzavřít obecným konstatováním, že presekvence jsou organizační formou rozhovoru, která mluvčímu umožňuje, aby neformuloval takové verbální akce, jejichž základní předpoklady nejsou splněny (např. formulovat pozvání, když komunikační partner nemá čas); z toho plyne, že komunikační partner mluvčího nemusí zase formulovat nepreferované verbální akce (např. odmítnutí pozvání). Za předpokladu vstřícného reagování komunikačního partnera umožňují presekvence mluvčímu, aby nemusel explicitně formulovat některé verbální akce (např. žádosti). Uvedenými funkčními rysy jsou presekvence vhodnými prostředky k produkování **zdvořilosti**.

Opravné sekvence (repair sequences)

Jiným prostředkem, který mluvčí rutinně používají, aby neohrozili „tvář“ komunikačního partnera, je poskytnutí příležitosti k přeformulování („opravení“) původního tvrzení. Takové sekvence charakteristicky obsahují minimálně tři repliky. Budeme si to ilustrovat na následujícím fragmentu (jeho tématem je pozdní návrat domů jednoho z účastníků rozhovoru):

1. Lukáš: Vrátil jsem se kolem půlnoci.
2. Zdeňka: Prosím? (nebo: Kolem půlnoci? nebo: Kdy že ses vrátil?)
3. Lukáš: No dobře, skoro ve dvě.
4. Zdeňka: Já vím, já jsem tě slyšela.

Povšimněme si, že Zdeňka věděla (viz replika č. 4), že Lukáš se vrátil později, než sugeruje jeho výchozí tvrzení v první replice, a mohla mu to tedy hned v druhé replice říct. Místo toho však svou druhou replikou vytvořila pro svého komunikačního partnera prostor, aby své výchozí tvrzení sám opravil, a to on také v replice třetí učinil. Poskytnutí možnosti k opravení původního tvrzení samozřejmě neznamená, že oprava bude automaticky provedena – podstatné je to (a to není málo), že komunikační partner takovou možnost dostal.

Opravnými sekvencemi se obecně míní verbální akce, které umožňují mluvčím odstraňovat v rozhovoru různé problémy (např. přechytnutí, přeslechnutí, uvedení nedostatečného množství informací, faktické chyby) a tak předejít potenciálnímu nedorozumění.

Opravování v rozhovoru je společensky velmi senzitivní záležitostí – zásadní je při tom to, *kdo opravu provádí a kdo ji iniciuje* (mluvčí, nebo jeho komunikační partner?), a s tím souvisí, *v kterém místě* průběhu rozhovoru je oprava prováděna, resp. iniciována (v téže replice, v níž se problém vyskytne, v následující replice atd.). Podle těchto kritérií lze rozlišovat čtyři základní typy oprav:

(1) oprava iniciovaná a provedená stejným mluvčím (tj. v téže replice, v níž se vyskytl problém, resp. na jejím konci)

1. Lukáš: Vrátil jsem se kolem půlnoci, nebo tak nějak, no, skoro ve dvě.

(2) oprava iniciovaná komunikačním partnerem (tj. v druhé replice) a provedená mluvčím – původcem problému (tj. v třetí replice)

1. Lukáš: Vrátil jsem se kolem půlnoci.

2. Zdeňka: Prosím?

3. Lukáš: No dobře, skoro ve dvě.

(3) oprava iniciovaná a provedená komunikačním partnerem (tj. v následující replice)

1. Lukáš: Vrátil jsem se kolem půlnoci.

2. Zdeňka: Skoro ve dvě.

(4) oprava iniciovaná původním mluvčím a provedená jeho komunikačním partnerem v následující replice

1. Lukáš: Vrátil jsem se kolem půlnoci, ehm nebo to snad bylo později?

2. Zdeňka: Skoro ve dvě.

Je zřejmé, že tyto typy opravných sekvencí se liší co do stupně ohrožení „tváře“ mluvčího – původce problému. Zatímco oprava iniciovaná a provedená komunikačním partnerem (tj. typ 3) je pro mluvčího „tvář“ jasnou hrozbou, oprava iniciovaná komunikačním partnerem a provedená mluvčím – původcem problému (tj. typ 2) se orientuje na zachování „tváře“ mluvčího.

Ohled na „tvář“ mluvčího není samozřejmě ve hře jen v rozhovorech, které mají zřetelnou morální dimenzi, jako je tomu ve výše uvedených příkladech, ale i v rozhovorech, kde se stane problémem opravdu jen kognitivní schopnost (resp. selhání) mluvčího. To je charakteristické například při používání cizího jazyka. Podívejme se na varianty rozhovoru, v němž je jedním z účastníků český mluvčí Karel a druhým Američan Henry (Henry mluví o tom, jak šel na procházku do městského parku; čísla (1) – (4) odkazují k výše uvedeným typům opravných sekvencí).

(1) Henry: ... a pod stromem byla stará hlavička, eh co to říkám, lavička.

(2) Henry: ... a pod stromem byla stará hlavička.

Karel: Prosím?

Henry: Pardon, lavička.

- (3) Henry: ... a pod stromem byla stará hlavička.
Karel: Lavička.
- (4) Henry: ... a pod stromem byla stará hlavička, ehm nebo – jak je to česky?
Karel: Lavička?
Henry: Jo, lavička.

Z těchto příkladů je zřejmé, že různé typy opravných sekvencí jsou **kompenzačními strategiemi**, které ve vzájemné spolupráci používají mluvčí i při řešení zcela triviálních komunikačních problémů, jako je selhání kognitivních schopností.

Globální organizace rozhovoru

Dosud jsme se zabývali organizováním rozhovoru, které se týkalo omezeného počtu replik, i když jsme na druhé straně konstatovali, že dokonce minimální sekvence, tj. sekvence dvoučlenné (párové), jsou schopny strukturovat i průběh celého rozhovoru (např. interview). Má však rozhovor jako takový (ne tedy žánrově, resp. tematicky vymezený) nějakou globální organizaci? Pokud chceme zůstat na této obecné rovině, budeme se především zajímat o zahájení a ukončení rozhovoru. „Střední“ část rozhovoru, tedy jeho vlastní průběh je organizován podle pravidel mechanismu střídání replik mluvčích, o němž jsme se zmínili výše. Triviální tvrzení, že rozhovor je zahájen, probíhá a je ukončen, nás tedy bude zajímat jako problém, jakými metodami (resp. organizačními formami rozhovoru) uvádějí mluvčí mechanismus střídání replik do chodu a jak jeho fungování ukončují, popř. pozastavují a znovu zahajují.

K zahájení rozhovoru mluvčí typicky používají párovou sekvenci „zavolání-odpověď“ (summons-answer), jíž testují samu možnost komunikace („zavolání“ má funkci upoutání pozornosti, a proto může být také nazýváno „upoutávka“). Po této sekvenci typicky následuje uvedení důvodu, proč byla komunikace zahájena, a rozhovor je v chodu. Ilustruje nám to tento příklad:

- Jana: Karle?
Karel: Ano? (nebo: Co je? nebo: Hm?)
Jana: Neviděls někde moje klíče?
Karel:
Jana:

Testování možnosti komunikace má v některých jazycích, jako je čeština, i svůj morfologický prostředek - vokativ. Zavolání, resp. upoutávka je však akcí, která nemusí být vyjádřena verbálně. Možnost komunikace testují mluvčí např. vyzváněním telefonu nebo zaklepáním na dveře. Upoutávka navozuje normativní očekávání odpovědi a tak jako v případě jiných párových sekvencí platí i zde to, že nepřítomnost druhého členu páru, tedy odpovědi, je mluvčím, který upoutávku zformuloval, poměrně specificky interpretována: nejen obecně jako nemožnost komunikace, ale například – v případě telefonování – jako „volaný není doma“ nebo „volaný nebere telefon“ nebo –

v případě běžného rozhovoru – „oslovený mě neslyší“ nebo „oslovený mě nechce slyšet“ apod.

Vlastní průběh rozhovoru, jeho „střední“ část, lze popsat jako uplatňování pravidel mechanismu střídání replik mluvčích (ne tedy jen pravidla prvního, které organizuje i zahájení a ukončení rozhovoru). Účinnost tohoto mechanismu je třeba někdy pozastavit - např. proto, aby mluvčí mohl vyprávět nějakou příhodu. Přesněji řečeno, jde o to, aby potenciální vypravěč pozastavil platnost druhého pravidla mechanismu střídání replik mluvčích, neboť jinak by stěží mohl sdělit něco obsáhlejšího – na každém místě relevantním z hlediska střídání mluvčích (tj. po ukončení každého významového, resp. intonačního celku) by se vystavoval riziku, že bude soupeřit o verbální aktivitu se svými komunikačními partnery. Pozastavení mechanismu střídání replik dosahují mluvčí pomocí presekvence, která avizuje následující sdělení (např. „V Jičíně se mi stala náramná věc.“). Tak jako jiné presekvence i tento typ presekvenčí (tzv. sdělovací presekvence) testuje, zda jsou vhodné okolnosti k provedení vlastní akce, tj. sdělení, oznámení, vyprávění anekdoty apod. Základní podmínkou, která se testuje, je novost potenciálního sdělení, resp. zájem o něj. Pozastavení mechanismu střídání mluvčích probíhá tedy ve spolupráci aktuálního mluvčího s komunikačním partnerem. Viz následující sekvenci:

Vláša: V Jičíně se mi stala náramná věc.

Jiřina: Co prosím tě.

Vláša:

Z faktoru spolupráce také plyne, že jestliže mluvčí chce něco vyprávět, neznamená to ještě, že to *bude* vyprávět. Viz následující sekvenci:

Vláša: V Jičíně se mi stala náramná věc.

Jiřina: Já vím, už jsem to slyšela od Petra.

Vláša: No jo, ten byl u toho.

Jiřina: No jo.

Účinnost mechanismu střídání replik mluvčích se obnovuje v okamžiku, kdy účastníci rozhovoru rozpoznají konec sdělení či vyprávění. I konce vyprávění a reakce na ně mají typické průběhy, v případě anekdoty jsou to: pointa – smích – hodnocení.

Bližící se závěr rozhovoru je charakterizován řadou tematických rysů (např. poukazováním na některé informace z úvodu rozhovoru a obecně opakováním informací). K vlastnímu uzavření rozhovoru mluvčí typicky užívají sekvenci čtyř replik. Například:

1. Milan: Dobře.
2. Vašek: Dobře.
3. Milan: Tak ahoj.
4. Vašek: Ahoj.

Tato sekvence se skládá ze dvou párových sekvencí: v samém závěru je to sekvence „pozdrav – pozdrav“ a před ní se nachází tzv. předzavěrová sekvence (pre-closing sequence). Povšimněme si, že předzavěrová sekvence se skládá z výrazů, které už nepřispívají k rozvíjení probíraných témat. Uvedením prvního členu této sekvence

(“Dobře”, nebo: “Tak jo” apod.) dává mluvčí najevo, že je připraven ukončit rozhovor, jinak řečeno, testuje možnost ukončení rozhovoru. Jeho komunikační partner nyní buď uvede druhý člen této sekvence (“Dobře”, nebo: “Tak jo” apod.) a dá tím najevo také svou připravenost k ukončení rozhovoru, *nebo* zavede do rozhovoru další téma. Předzávěrová sekvence je tedy prostředek, jímž se zajišťuje to, že *oba* mluvčí řeknou v rozhovoru vše, co chtěli říct. Nastane-li první případ (tj. nové téma není zavedeno), následují pozdravy a vlastní konec rozhovoru. Nastane-li druhý případ, bude se po vyčerpání nově zavedeného tématu opakovat pokus o úplnou realizaci uvedené sekvence čtyř replik, a to tak dlouho, dokud *oba* mluvčí ve vzájemné spolupráci nedospějí k vlastnímu konci rozhovoru.

I uzavření rozhovoru, podobně jako organizace jiných fází a úseků rozhovoru, jimiž jsme se v této kapitole zabývali, je výsledkem kooperativní činnosti, která se děje s ohledem na komunikačního partnera.

Kapitola 9

Práce s textem: čtení a poslech

Ve srovnání s *Prahovou úrovní* je *B 2* charakterizována jistým uvolněním. Hlavní omezení v *Prahové úrovni* spočívá v tom, že schopnost vyrovnat se s psaným a mluveným textem, která se od studentů očekává, je spojena - a zároveň i vymezena – texty vztahujícími se k zcela určitým situacím a k zcela určitým tématům (viz *Prahová úroveň 2001*, 3.3). Na úrovni *B 2* omezení na předem vybrané situace a témata odpadlo (viz také kapitola 7), a to zpravidla znamená, že může být požadováno porozumění textům vztahujícím se k jakékoliv situaci a k jakémukoliv tématu. Nicméně *B 2* stanoví úroveň pro konkrétní cílovou skupinu – jakkoliv velká a heterogenní je tato skupina – a tato úroveň je stále podstatně nižší než ta, která se často označuje jako úroveň blížící se znalostem a dovednostem rodilých mluvčích. Proto v popisu komunikační schopnosti na úrovni *B 2* musíme poskytnout kritéria pro vymezení rozsahu textů, které by studenti měli být schopni zvládnout.¹

Tato kritéria jsou obsažena explicitně nebo implicitně v následujícím popisu důležité části tohoto cíle:

Student umí porozumět hlavní myšlence a důležitým detailům a umí určit komunikativní záměr psaných a mluvených textů, které mají následující charakteristiky:

1. jsou určené pro čtenáře/posluchače průměrného vzdělání
2. mají jasnou strukturu, a to jak obsahově, tak i formálně
3. informace v nich obsažené musí být celkově podávány explicitně, ale v jasných případech mohou být implicitní
4. porozumění textům může předpokládat jistou znalost obecných rysů cizí kultury
5. jsou podávány ve snadno přístupné formě:
 - 5.1 psané texty jsou jasně vytištěné nebo psané rukou a, je-li to vhodné, jsou uspořádány do odstavců a doplněny názvy, ilustracemi apod.
 - 5.2 mluvené texty mají minimální zvukové zkrácení, používají standardní výslovnost nebo její blízkou variantu a rychlost přednesu, která nepřesahuje normální pásmo.

Jeden aspekt rozšíření rozsahu schopností studentů vyrovnat se s texty ve srovnání s *Prahovou úrovní* je obsažen ve formulaci, že „student umí porozumět hlavní myšlence a důležitým detailům“, zatímco *Prahová úroveň* uvádí „porozumět hlavní myšlence a/nebo důležitým detailům.“ To znamená, že v *Prahové úrovni* se připouští možnost jen částečného porozumění ve vztahu k předpokládaným úkolům, které by studenti měli být schopni s textem dělat, zatímco ve *B 2* se předpokládá úplnější porozumění. *B 2* také obsahuje nový aspekt spočívající v tom, že se od studentů očekává schopnost „rozpoznat komunikativní záměr“ textu. Tím se myslí, že studenti by měli být schopni rozlišovat:

1. texty poskytující hlavně faktické informace, jako např. zprávy, rozhovory, oznámení, apod.;
2. texty zaměřené na ovlivnění čtenáře/posluchače, např. přimět ho/ji, aby něco udělali (koupit si určitý výrobek, objednat si dovolenou, volit jistou politickou stranu, apod.), na formování názoru, na ovlivnění jistého postoje, na sdílení určitého pocitu, apod.;
3. texty zaměřené hlavně na pobavení a zábavu.

¹ V této kapitole se nezabýváme mluvenými texty přímé komunikativní situace (přímý rozhovor a telefonní konverzace se studentem jako účastníkem).

Navíc studenti by si měli uvědomovat možnost výskytu smíšených forem těchto tří typů komunikativního záměru.

První z textových charakteristik výše uvedených se týká úrovně poznávacího a citového vývoje, který se od členů cílové skupiny pro *B 2* očekává. Pochopitelně se nemůže očekávat, že studenti budou schopni vypořádat se s texty, které by přesahovaly jejich kapacitu porozumění, i kdyby byly přeloženy do jejich mateřského jazyka. Kdyby *B 2* byla zamýšlena jako cíl pro učení se cizím jazykům ve školách, neexistoval by žádný problém, protože předpokládaný stupeň vývoje studentů by byl dán všeobecnými výchovně-vzdělávacími cíli příslušného typu školy a různými cíli specifických předmětů. *B 2* je však chápána jako nezávislý cíl učení se jazykům a to způsobuje nutnost uvést alespoň obecně všeobecnou úroveň vývoje, jež může být od studentů očekávána. Mezi druhy textů, s kterými by studenti měli být schopni pracovat na úrovni *B 2*, jsou samozřejmě novinové zprávy a jiné zajímavé texty poskytované médií. Ačkoliv tyto texty se mohou značně lišit v stupni pojmové obtížnosti a ve „znalosti světa“, kterou předpokládají, mají obvykle společné to, že se snaží oslovit co nejširší okruh příjemců. Celkem odhadujeme, že plné porozumění takovým textům vyžaduje alespoň vzdělání odpovídající vzdělání patnáctiletých a šestnáctiletých na všeobecných školách evropského školského systému nebo jemu podobnému. Ve formulaci naší první textové charakteristiky se odvoláváme na tuto skutečnost jako na „průměrný vývoj vzdělání“.

Druhá textová charakteristika v podstatě znamená, že texty by měly být dobře vystavěny. Tato charakteristika, stejně jako třetí, může být pokládána za zahrnutou už v první.

Čtvrtá charakteristika je obsažena zejména v kapitole 11 o sociokulturních kompetencích. Ačkoliv v naší diskusi o první textové charakteristice jsme navrhovali, že na úrovni *B 2* by studenti měli být schopni vyrovnat se s texty, kterým by měli porozumět, jestliže jsou přeloženy do jejich rodného jazyka, požadavky dané textem na jejich sociokulturní kompetenci často toto přesahují. Přece jenom většina textů, kterým si studenti budou přát porozumět, bude psána především pro rodilé mluvčí a budou předpokládat znalost základních rysů jejich kultury.

První část páté charakteristiky (5.1) jednoduše vyjadřuje, jaká bude běžná forma textů, s kterými se studenti setkají za normálních podmínek, s možnou výjimkou ručně psaného textu. Při psaní textu by samozřejmě kvalita písma měla být taková, aby nezpůsobila žádné problémy. Specifikace v bodě 5.2 stanovuje významnější omezení toho, čemu by studenti měli porozumět. Dokonce i ti studenti, kteří se svými znalostmi blíží rodilým mluvčím, obvykle dosáhnou, co se tolerance odchylek v každém z těchto bodů týče, podstatně nižšího hodnocení než rodilí mluvčí. Na úrovni *B 2* si uvědomujeme, že není možné rozumně očekávat od studentů více, než je zde stanoveno. Formulace „ve standardní výslovnosti nebo její blízké variantě“ vyžaduje další objasnění. Jestliže „spisovný standard zvukové podoby češtiny“ odkazuje k výslovnosti vzdělaných mluvčích v centrálních Čechách a k mluvní situaci veřejných projevů, pak je třeba přiznat, že velká většina mluvčích češtiny vykazuje od spisovného standardu jisté odchylky. Proto mluvíme o blízké variabilitě. Tím míníme rozsah odchylek, jak se projevují v projevech mluvčích, kteří mají sloužit jako účelový vzor (rozhlasoví a televizní redaktori, učitelé apod.). Tito mluvčí užívají buď standardní výslovnost nebo tzv. „standardní regionální“ výslovnost. Předpokládá se, že tyto typy výslovnosti jsou mluvčím češtiny obecně srozumitelné a předpokládá se, že i studenti na úrovni *B 2* jsou schopni se s nimi dobře vypořádat (viz kapitola 11, část Sociolingvistické kompetence).

Co se týče rozsahu a podstaty gramatického a lexikálního obsahu textů, jimž se má porozumět, nejsou uvedeny žádné zvláštní požadavky. Na úrovni *B 2* by studenti měli znát základní gramatiku cizího jazyka, takže není třeba stanovit žádná omezení na rozsah gramatických struktur, které by při interpretaci textu měli být schopni zvládnout. Avšak díky rozmanitému používání a spojování se mohou i v zásadě jednoduché struktury rozvinout do vysoce složitých. Z tohoto hlediska extrémny mohou stále přesahovat možnosti chápání studentů. Stupeň složitosti přípustný v textech pro *B 2* může být chápán jako aspekt pojmové složitosti a je tudíž zahrnut v první textové charakteristice. Stejná charakteristika může také sloužit jako přibližné naznačení slovní zásoby, kterou by studenti na úrovni *B 2* měli zvládnout. Avšak na této úrovni „zvládnutí“ bude často vyžadovat možnosti odklonění a použití náležitých kompenzačních strategií (viz kapitola 12) a zejména možnost pracovat s vhodným slovníkem. Za normálních podmínek takové možnosti obvykle existují, když studenti pracují s psanými texty (výjimku tvoří filmové titulky, televizní programy a silniční značky). Situace u mluvených textů je velmi odlišná. Za normálních podmínek zazní jen jednou, a to v lineární podobě, jež nedovoluje posluchači vrátit se k dřívějším částem nebo reagovat na text jako celek, což může snadno udělat s textem psaným. Slovník studentů nevyhnutelně na této úrovni omezený může pak být nedostatečný, aby student dosáhl okamžitě plného porozumění. Jestliže si však studenti osvojili odpovídající dovednosti v aplikaci interpretačních a kompenzačních strategií, měli by, i když s určitým opožděním, být schopni porozumět alespoň hlavní myšlence a mnohemu z důležitých detailů, zejména když texty jsou dostatečně mnohomluvné. Podmínky jsou pro studenty samozřejmě mnohem příznivější, jestliže si texty zaznamenají a mají tak možnost opakovaného poslechu.

Avšak některé typy textů pravděpodobně způsobují značné potíže a, i když jistý stupeň porozumění se nevyklučuje, zůstávají stranou rozsahu schopností, jež se od studentů očekávají. Ačkoliv texty patřící k tomuto typu jsou asi chápány jako texty pro širokou veřejnost, zpravidla nespĺňují všechna kritéria zahrnutá do našeho seznamu textových charakteristik. Tyto typy zahrnují texty obsažené

- v divadelních představeních
- ve filmových dialozích
- v operetách a muzikálech
- v komediálních představeních
- ve sportovních komentářích.

Texty patřící k těmto typům velmi často neodpovídají našim kritériím v jednom bodě nebo i ve více následujících bodech:

- koncepční obtíže
- zvukové rušení
- odchylky od standardní výslovnosti
- rychlost prezentace.

V *Prahové úrovni* jsme uvedli ty typy textů, které pokládáme za zvláště důležité vzhledem k cíli. Vzhledem k „uvolnění jistých omezení“, kterým se *B 2* vyznačuje, upustili jsme v tomto dílu od sestavení podobného seznamu. Na této úrovni stále existující omezení schopností studentů nejsou dány vyloučením určitých typů textu, ale hlavně rozsahem určitých textových charakteristik, které jednotlivé texty předkládají. Jak jsme již zdůraznili, toto kritérium téměř automaticky vylučuje určité typy textů. To však neznamená, že by tyto

typy nebyly samy o sobě vhodné. Ale velmi často patří k těm typům, které nenabízejí celý rozsah charakteristik, jak byly uvedené.

Je samozřejmé, že na této úrovni studenti budou také schopni značně zužitkovat dovednost používat různé interpretační strategie. Jak jsme již dříve poznamenali, taková dovednost může být dokonce nepostradatelná, jestliže se studenti mají vyrovnat s jistými mluvenými projevy. Strategie uvedené v *Prahové úrovni* (Kapitola 9) zůstávají platné i pro *B 2*:

- rozlišovat to, co je hlavní, a to, co je vedlejší
- rozlišovat fakta od komentáře
- rozpoznat relevantní informace
- umět využívat určitých vodítek, jako jsou titulky, ilustrace, typografická úprava (např. tučné písmo, kurzíva, velká písmena), dělení do odstavců, v mluvených projevech takovými záchytnými body jsou frázování věty, kladení důrazu, pauzy, tón hlasu atd.

Existují další techniky, které mohou být využívány s cílem dosáhnout porozumění textu. Tyto techniky, které zahrnují členění textu, spojování jednotlivých segmentů, podtrhávání, psaní poznámek, atd., mohou být úspěšně procvičovány ve výukovém programu zaměřeném na porozumění textu. Tyto techniky však nejsou zahrnuty jmenovitě v samotném cíli programu, protože rozsah využití jednotlivými studenty pro dosažení cíle je ovlivněn individuálními obměnami. Stejně tak takové strategie jako je dedukování, stanovení hypotéz na základě vlastních jmen, mezinárodní slova, slova, která připomínají podobná slova v rodném jazyce studenta nebo v jiných cizích jazycích, kterým se učí, jsou příliš proměnlivé, než aby se mohly v obecně daném cíli specifikovat. Avšak uvědomění si takových technik, strategií a zkušeností z jejich používání tvoří důležitý aspekt umění učit se. (viz Kapitola 13).

Kapitola 10

Psaní

Studenti umí splnit v rámci prostředků, které mají na úrovni *B 2* k dispozici, ty úkoly, které dospělí občané běžně používají v soukromé korespondenci, nebo ke kterým jsou vyzváni v úředním písemném styku.

Takové úkoly jsou následujícího typu:

- vyplnit formuláře;
- napsat dopisy:
 - úřední dopisy
 - soukromé dopisy (včetně krátkých zpráv obsahujících informace, ale také pozdravy a blahopřání);
- dělat si poznámky, psát shrnutí, apod.

Sestavení těchto „typů“ písemných sdělení, které student musí pravděpodobně být schopen napsat, vyžaduje v celku více schopností čist než dovednosti psát v cizím jazyce. Přihlašovací formulář k pobytu v hotelu, žádosti o přijetí, tiskopisy na předplatné, apod. vyžadují více než schopnost napsat své jméno a svou adresu, vyplnit datum (číslice obvykle postačí), zaškrtnout políčka, napsat *ano* a *ne* a možná dobře vyplnit ještě některé další osobní údaje v rámci možností studentů na nižší úrovni než je *B 2*. Náročnějšího druhu jsou takové typy psaní, které se vyžadují při hlášení o nehodě, při žádání o náhradu škody apod.

„Úřední dopisy“ zahrnují ty, které jsou uvedeny jako „standardní dopisy“ v *Prahové úrovni* (s. 217):

- dotaz na cenu a podmínky ubytování
- žádost o informace týkající se např. velikosti hotelového pokoje, jeho vybavení, vyhlídky, možností stravování (plná penze, apod.)
- dotaz na turistické pozoruhodnosti, památky, apod.
- rezervace ubytování.

Na úrovni *B 2* dovednost studentů psát už nebude na tyto standardní dopisy omezena. Studenti by měli být schopni napsat všechny typy dopisů, které, také jako dočasní rezidenti v České republice, by si přáli nebo potřebovali napsat. Tyto dopisy by obsahovaly dotazy, žádosti, stížnosti, návrhy, potvrzení, zprávy o nehodě, požadavky na pojišťovnu atd. a byly by zasílány na úřady, do společností, do opraven, obchodů a do obchodních firem.

„Soukromé dopisy“ jsou zejména dopisy příbuzným, přátelům a známým, s kterými studenti komunikují v cizím jazyce a které mohou být o čemkoliv zajímavém, jak pro samotné studenty, tak i pro adresáta. V souladu s jistým uvolněním charakteristickým pro *B 2* neexistují zde žádná omezení, co se týče tématu nebo způsobu jednání. Studenti by prostě měli být schopni psát o záležitostech podle své volby, a to způsobem, který potřebují nebo chtějí použít, i když jejich způsob písemného vyjadřování bude stále značně jednoduchý.

Při psaní dopisů, úředních i soukromých, by studenti měli umět zachovávat zvyklosti týkající se:

- rozdílů mezi formálním a neformálním jazykem
- základní stavby a uspořádání textu dopisu

- vhodných úvodních a závěrečných formulací (viz Jazykové funkce 5.31–5.34)
- uvádění dat
- užívání velkých písmen a interpunkčních znamének.

Studenti, kteří budou umět napsat dopisy všech typů uvedených výše, budou celkově mít méně těžkostí se splněním úkolů jako např. udělat si poznámky nebo napsat shrnutí. Jestliže jsou písemná sdělení jen pro jejich osobní užití, mohou samozřejmě vždy vzít na pomoc svůj rodný jazyk. Na úrovni *B 2* se však očekává, že studenti budou schopni zvládnout takové úkoly i ve prospěch ostatních, včetně mluvčích cizího jazyka.

Kapitola 11

Sociokulturní kompetence

Sociokulturní kompetence představuje tu stránku komunikačních schopností, která se týká charakteristických vlastností dané společnosti a její kultury, jak je odráží chování příslušníků společnosti při komunikaci. Všechny skutečnosti, jež tvoří sociokulturní kompetenci, přímo ovlivňují jazykový projev, odrážejí se ve všech jazykových rovinách a jejich neznalost jazykový projev silně poznamenává a může vést až k vytvoření závažných bariér v komunikačním aktu. Naopak, obrazně řečeno, osvojení si náležité sociokulturní kompetence působí jako katalyzátor, který komunikační akt urychluje, usnadňuje a v mnohých případech je ke zdárné realizaci tohoto komunikačního aktu přímo nezbytné. To je patrné zvláště na vyšších stupních ovládnutí cizího jazyka, k nimž úroveň *B 2* nepochybně náleží. Ovládnutí sociokulturní kompetence nám doslova otevírá dveře do nové komnaty, komnaty, kde se hovoří pro nás cizím jazykem. Pro cizince, který žije v cizí zemi, v zemi s odlišnou kulturou, získání patřičné sociokulturní kompetence doslova podmiňuje jeho začlenění do společnosti, jeho plnou adaptaci v novém, neznámém prostředí, jeho plnou společenskou integraci a zároveň mu i umožňuje uchovat si svou vlastní kulturní integritu.

Sociokulturní kompetenci představuje „znalost reálií, tradic, mravů, společenských rituálů, způsobů chování, typických postojů. Obecně jde o to, abychom uměli chápat a přijímat, co druzí lidé cítí, mít schopnost empatie, neodmítat přijmout osoby s rozdílným společenským a etnickým pozadím a vyhnout se stereotypům, nemotornosti a ztrnulosti, osvojit si pozitivní postoj vůči cizímu prostředí a nenechávat se ovlivňovat předsudky.“ (Šára, Milan: Učíme se učit češtině – proměna představ o jazykové kompetenci. In: Přednášky z XLII. běhu Letní školy slovanských studií. I. díl: Přednášky z jazykovědy. Praha: Univerzita Karlova 1999, s. 105.) Tyto rysy sociokulturní kompetence můžeme rozdělit na „univerzální zkušenosti“, „společenské rituály“ a „společenské konvence“. Jejich znalost, která je nutná k úspěšné komunikaci, záleží na okolnostech, za kterých ke komunikaci dochází. Bude pravděpodobně vyšší, dochází-li ke kontaktu s rodilými mluvčími daného jazyka (zvláště když student v dotyčné zemi dočasně pobývá a není jen pouhým návštěvníkem), než když se cizího jazyka užívá jako tzv. *lingua franca*. Úroveň *B 2*, v daleko větší míře než *Prahová úroveň*, má sloužit k tomu, aby se jí užívalo ve všech typech kontaktů cizince s českým prostředím. To na jedné straně znamená, že to, čemu chceme studenta naučit na těchto úrovních, je zaměřit se více na typ kontaktu, který můžeme předvídat, protože student bude mluvit s rodilými mluvčími a navíc s rodilými mluvčími v jejich vlastní zemi. Na druhé straně to znamená, že ve studentovi se má pěstovat určitá vnímavost vůči neočekávaným sociokulturním rozdílům při komunikaci mezi ním a dalšími účastníky. Dochází k tomu zvláště tehdy, když se češtinu používá jako zprostředkujícího jazyka mezi mluvčími z rozdílných kultur. Student nemá nikdy záruku, že ten, s kým mluví, bude sdílet jeho vlastní hodnoty, postoje a společenské konvence. Naopak sám se musí v dané zemi přizpůsobit. Musí si všimnout, jaké jsou v zemi, jejímuž jazyku se učí, kulturní a společenské zvyklosti, musí být k těmto odlišnostem tolerantní a musí být připraven jednat tak, jak to daná situace vyžaduje. Tyto odlišné kulturní rozdíly musí vstřebat do svého vědomí, aby se staly součástí jeho způsobu vyjadřování a jednání a aby dovedl uplatnit správnou strategii svého jazykového chování, a to v daleko větší míře než na *Prahové úrovni*.

Přehled jednotlivých složek sociokulturní kompetence studenta, který se učí česky, musí být z pochopitelných důvodů i na úrovni *B 2* pouze výběrový a má za úkol „pouze“ exemplifikovat. Výběr, který dále nabízíme, je maximálně úsporný a bere v úvahu celkové nároky úrovně *B 2*.

Některé části našeho upřesnění budou ve shodě s postupem u ostatních složek úrovně *B 2* v tom smyslu, že popíší, co má být student schopen v cizím jazyce, v našem případě v češtině, dělat. Jiné složky budou formulovány jako schopnost „být si vědom“ a „být obeznámen“ s těmi nebo oněmi stránkami české kultury. Formulací „být si vědom“ a „být obeznámen“ míníme, že úroveň *B 2* zajišťuje, aby studenti učinili jistou zkušenost, aby byli vystaveni určitým zvláštnostem cizí, tedy české, kultury, aby si jich všimli a včlenili je do své celkové zkušenosti, a to na celkově vyšší a hlubší úrovni, než vyžaduje *Prahová úroveň*.

Sociokulturní kompetence pro češtinu na úrovni B 2

I. UNIVERZÁLNÍ ZKUŠENOSTI

Studenti jsou si vědomi hlavních rozdílů mezi jejich vlastní kulturou a kulturou českého jazykového prostředí a jsou připraveni respektovat tyto skutečnosti v níže uvedených oblastech:

1. každodenní situace

Studenti jsou obeznámeni s těmito skutečnostmi:

- v kterou denní dobu lidé v českém prostředí pravidelně jedí, z čeho se tato jídla (včetně nápojů) skládají a čím se liší od jídel v jejich zemi;
- kdy jsou státní svátky a další významné svátky respektované celou společností;
- jaká je běžná pracovní doba;
- jak se lidé baví ve volném čase.

2. životní podmínky

Studenti jsou obeznámeni:

- s životní úrovní a způsobem bydlení včetně významnějších rozdílů mezi jednotlivými částmi země;
- s etnickým složením obyvatelstva;
- s hlavními odlišnostmi v životním stylu, kterými se od sebe liší Čechy a Morava se Slezskem.

3. mezilidské vztahy

Studenti jsou obeznámeni:

- s třídním složením společnosti a vztahy mezi jednotlivými třídami a vrstvami společnosti;
- se vztahy v rodině a se vztahy mezi jednotlivými generacemi;
- s mírou formálnosti, resp. neformálnosti na pracovišti a při úředním styku;
- se vztahy mezi jednotlivými etniky české společnosti;
- s hlavními politickými stranami.

4. hlavní hodnoty a postoje

Studenti jsou obeznámeni s hodnotami, které se vztahují, a postoji, které se zaujímají zejména vůči:

- společenským třídám;
- bohatství a sociálnímu zabezpečení;
- tradicím;
- národní identitě a vztahu k cizincům;
- politice;
- náboženství.

II. SPOLEČENSKÉ KONVENČE A RITUÁLY

a) mimojazykové

1. mluva těla

Student si je vědom toho, že každá země má různé způsoby, jak kontaktovat druhé lidi. Týká se to např. podání ruky, dotyku, objetí, líbání, gestikulace, fyzické blízkosti a déle trvajících pohledů "z očí do očí". Student si je vědom toho, že v českém kulturním prostředí není příliš časté líbání ruky při setkání muže se ženou, že není ani příliš časté přátelské políbení na tvář při setkání, že si lidé podávají ruku v podstatě jen při oficiálních příležitostech (tedy mnohem méně často než například v prostředí německém). Dále si je vědom toho, že v českém kulturním prostředí je vhodné být při konverzaci poněkud zdrženlivý v gestikulaci a že je vhodné udržovat jistý fyzický odstup od partnera v rozhovoru. Student si je vědom toho, že nedodržování příslušných zvyklostí může vyvolávat rozpaky.

2. rituály při návštěvě

Student ví nebo se umí zeptat:

- zda se od něho očekává, že přijde na návštěvu přesně;
- zda se od něho očekává, že přinese dárek, a jestliže ano, jaký;
- v českém prostředí nebude překvapen, když ho hostitel při uvítání vyzve, aby se přezul do domácí obuvi;
- jaký druh šatů si na návštěvu oblékne;
- zda může očekávat občerstvení nebo jídlo, když je zván na určitou dobu;
- zda se od něho očekává, že se vyjádří k jídlu, k zařízení bytu apod. a jak se k těmto skutečnostem vyjádří;
- jak dlouho má jeho návštěva trvat a jak má odejít.

3. rituály při jídle a pití

Student si je vědom, že rituály při jídle a pití se mohou lišit od těch, které jsou obvyklé v jeho zemi, a dovede pohotově zaznamenat, a je-li to vhodné i napodobit, co dělají ostatní. Student si je vědom například toho, že v českém kulturním prostředí je zcela běžné držet po celou dobu při jídle v levé ruce vidličku a v pravé nůž (například na rozdíl od amerického prostředí, kde se nůž odkládá), student je obeznámen s tím, že v českém kulturním prostředí se jí poměrně rychle apod. Student je obeznámen i s tím, že český přípitek bývá krátký a jednoduchý (běžně se vystačí s pouhým *Na zdraví!*) atd.

b) jazykové

Studenti jsou si vědomi sociokulturních konvencí, které řídí užití jazykových funkcí vyjmenovaných v kapitole 5, a jsou připraveni je vhodně užívat. Jsou si vědomi zdvořilostních konvencí popsaných níže a jsou schopni v tomto ohledu vhodně jednat. Kromě toho, úroveň B 2 má i další složky sociokulturní kompetence, které se dají snadno najít v doporučeném seznamu slov. Některé položky v tomto seznamu mají význam, který se poněkud liší od jejich doslovného překladu do jiných jazyků. Jasným příkladem je české slovo *ahoj*, ale i taková slova jako *stanice*, *blok*, *životný* nemusejí úplně odpovídat těmto slovům v jiných jazycích.

Jedním z hlavních problémů, s nímž se cizinec při učení se češtině setká, je stratifikace českého národního jazyka, tj. značný rozdíl mezi jazykem spisovným a nespisovnými varietami češtiny – češtinou obecnou, nadnářečními útvary užívanými na Moravě a ve Slezsku a dialekty.

(V této souvislosti je třeba si též uvědomit, že česká lingvistika doposud nedokázala zaujmout jednotné teoretické stanovisko k této problematice, že je to stále otevřený problém.) Podrobněji o charakteristice obecné češtiny viz Sociolingvistické kompetence této kapitoly. Na úrovni *B 2* si musí být student českého jazyka vědom, že existují dvě základní variety lexikogramatického kódu, označované jako spisovná čeština a obecná čeština. Je si vědom i té skutečnosti, že zvláště obecná čeština není jednotná a kodifikovaná a že kromě toho zvláště na východě České republiky, na Moravě a ve Slezsku, se při běžné komunikaci užívá místních dialektů a nadnářečních celků. Na úrovni *B 2* je student českého jazyka schopen tyto rozdíly identifikovat a měl by být schopen rozpoznat situace, v nichž je společensky vhodné užívat té které varianty českého národního jazyka. Je si tedy vědom, že spisovné varianty se vyžadují v obou částech českého státního území (tj. v části západní, v Čechách, i východní, tj. na Moravě a ve Slezsku) obecně v projevech psaných (do jisté míry s výjimkou soukromé korespondence), zatímco v projevech mluvených jen tehdy, obrací-li se mluvčí k veřejnosti anebo se od jeho projevu očekává přiměřený stupeň formálnosti. V běžně mluvených projevech není situace na obou částech teritoria tak jednotná. V Čechách se používá obecná čeština (teritoriálně do určité míry odlišná), případně se spisovné varianty mísí s obecnými, zatímco na Moravě a ve Slezsku se nespisovné prvky obecné češtiny oproti regionalismům a spisovnému jazyku prosazují jen místy (zvl. ve větších městech) a omezeně. Studenti si jsou vědomi, že výběr přiměřené varianty mluveného jazyka bude (zejména na východní polovině území ČR) závislý na místě, kde budou pobývat nebo působit.

Dalším hlavním problémem pro cizího uživatele češtiny v českém jazykovém prostředí je rozlišení situací, v nichž je nutné užívat formu vykání, a situací, v nichž je nutné či možné užívat formu tykání. Na úrovni *B 2* student bezpečně ví, že vykat je nutné v situaci, kdy komunikuje s dospělou osobou mu neznámou i s osobou, kterou sice osobně zná, ale tato osoba mu (jako projev přátelství, kolegiality atd.) tykání nenabídla. Ví, že je nutné vykat v oficiálních situacích i osobám, s nimiž si v soukromí tyká. Ví, že osoby, s nimiž si vyká, je nutné oslovovat především pomocí příjmení nebo patřičného titulu (*paní Nováková, pane Veselý, pane Nováku; pane doktore, paní profesorko, pane řediteli...*). Je si vědom i toho, že je možné užít kombinace oslovení pomocí křestního jména a vykání v situaci, kdy, zejména osobě podřízené, chceme projevit určitou formu přátelství či náklonnosti, ale chceme si udržet jistý odstup (například v komunikaci učitele a žáka *Marku, podejte mi prosím svůj sešit.*, vedoucího a sekretářky *Lenko, objednejte mi prosím letenku do Bruselu.* apod.). Student ví, že v komunikaci mezi přáteli a kolegy ve škole či v práci, mezi příslušníky téže profese apod. se v českém jazykovém prostředí zpravidla užívá formy tykání. Ví, že tykání nabízí osoba starší osobě mladší, osoba výše společensky postavená osobě níže společensky postavené a žena muži. Také ví, že tykání se užívá v komunikaci s dětmi.

S tímto problémem úzce souvisí i problematika oslovování. Student na úrovni *B 2* umí náležitě používat v závislosti na komunikačních situacích různé formy oslovení (*paní Novotná, pane Nováku, pane řediteli, paní vedoucí, pane profesore, paní docentko* v případě vykání; *Mařeno, Pepíku* apod. v případě tykání), má povědomost o tom, že i v případě vykání je možné oslovit pomocí rodného (křestního) jména ve spojení se slovy např. *pan, paní (paní Věro, slečno Danielo, pane Petře...*). Student má povědomost o tom, že v případě kupř. představování do telefonu není příliš společensky vhodné uvést svoje jméno ve spojení se slovem *pan, paní (*Dobrý den, tady pan David Smith. *Dobrý den, tady paní Ingrid Schwarz.)*.

Student je schopen adekvátně vhodné situaci užívat různých druhů pozdravů:
při setkání

- *dobrý den* – neutrální, při vykání, kdykoliv během 24 hodin, možný i při tykání;
- *nazdar* – a) formální, oficiální pozdrav v armádě, ozbrojených silách,
- v tělovýchovných organizacích apod.;

b) neformální, při tykání, užívá ho osoba výše postavená vůči osobě postavené níže, např. dospělý směrem k dítěti;

- *ahoj* – výhradně při tykání, neformální;
- *čau* – výhradně při tykání, zcela neformální, familiární;
- *dobré ráno /dobré jitro* – neutrální, při vykání, méně při tykání, brzy ráno;
- *dobré poledne* – neutrální, při vykání, méně při tykání, kolem poledne;
- *dobré odpoledne* - neutrální, při vykání, méně při tykání, v odpoledních hodinách;
- *dobry večer* – neutrální, při vykání, méně při tykání, večer i pozdě večer;

při loučení

- *nashledanou* – neutrální, při vykání, kdykoliv během 24 hodin, možný i při tykání;
- *nazdar* – neformální, při tykání, užívá ho osoba výše postavená vůči osobě postavené níže, např. dospělý směrem k dítěti, možný i při vykání jako méně formální;
- *ahoj* – výhradně při tykání, neformální;
- *nashle* – neformální, familiární, při tykání, méně vhodně užívaný i při vykání;
- *čau* – výhradně při tykání, zcela neformální, familiární;
- *dobrou noc* – neutrální, při vykání i tykání, užívá se těsně před tím, než jdeme spát.

Student českého jazyka na úrovni *B 2* umí náležitě užívat různých titulů, jakkoli „česká titulománie“, mající své kořeny už v kulturním prostředí starého Rakouska, může působit malicherně, komicky. Zdaleka nejde jen o náležité užívání titulů a oslovení v rámci fakulního prostředí (*pane doktore, pane magistře, pane docente, paní docentko, slečno magistro, pane inženýre, pane asistente, pane profesore...*), ale také o oslovení v restauraci, na úřadech, u soudu, v obchodě, na ulici (*pane, mladá paní, slečno, pane vedoucí, paní vedoucí...*) apod.

Na úrovni *B 2* student českého jazyka je obeznámen i s těmito skutečnostmi:

a) archaismy a historismy z doby dávné i zcela nedávné jsou frekventované v historické beletrii i v historické literatuře a jejich znalost je pro pochopení těchto komunikátů zcela nezbytná: *fěrtoch, velké prádlo, kamizola...*, *domovní důvěrník, domovnice, uliční výbor, brigáda socialistické práce, pionýr, jiskra* (členové dětské mládežnické organizace v socialistickém Československu), *jezdit na chmel...*, *koupit si pionýra* (značka malého motocyklu československé výroby);

b) časová historická určení, která vycházejí ze znalostí historie nejen české, ale i evropské. Jednotlivé historické události či období se tak metaforicky stávají základem pro označení bližšího časového určení: *Bílá Hora, po Stalingradu, za Němců, za první republiky, poúnorový, za bolševika, za Novotného, za Husáka, za Rakouska, po sametu...*;

c) lokální určení, jejichž znalost bývá omezena lokálně, např. jen na určitá města, kraje apod. Mimo tento region může být jejich srozumitelnost značně omezena, např. *sejít se u koně* nebo *pod vocasem* (sejít se v Praze na Václavském náměstí u sochy sv. Václava), *Kulaťák* - dnešní Vítězné náměstí v Praze - Dejvicích, *Zelňák* – Zelné náměstí v Brně apod.;

d) tradice, tradiční zvyky, obyčeje, lidové tance, písně apod., jež nejsou jen záležitostí folkloristickou, národopisnou, ale tvoří pevnou součást života nositelů jazyka a jsou proto i nedílnou součástí sociokulturní kompetence a jazyka vůbec. Jsou zde jsou velké rozdíly lokální. Na území celé republiky se slaví *posvícení* i *pout'*, všude lidé *na dušičky* navštěvují

hroby svých blízkých, všude studenti před skládáním ústních maturitních zkoušek mají *svatý týden*, všude mladí lidé chodí do *tanečních* (kursy tance a společenského chování, kam se chodí ve společenských šatech, mladí chlápci mají bílé rukavice a nosí motýlka...) a v jejich průběhu mají *prodlouženou* (první ples)...

e) názvy jídel, nápojů a pochoutek - představují zvláštní kapitolu, a to nejen pro svou velkou četnost. Patří sem nejen tradiční lidová jídla - *oukrop, cmunda, culifinda, jitrnice, žebračka, couračka, kyselo, šklubánek* či *škubánky, vánočka, mazanec, jidáš, beránek, chlupaté knedlíky*... -, ale i jídla současné moderní gastronomie. Není bez zajímavosti, že řada těchto jídel má názvy "cizokrajné", často zcela nemotivované: *ruské vejce, španělský ptáček, moravský vrabec, gothajský salám, duryňská tlačěnka, francouzské brambory, bretaňské fazole, karlovarský kotouč*...

f) politicky motivované jazykové jednotky, které představují živou a poměrně početnou vrstvu a tvoří ji jednotky historicky podmíněné, často mající "krátkou životnost", ale zato velkou frekvenci zvláště v publicistice a žurnalistice - *strana modrého ptáka* či *strana rudé růže* (ODS a ČSSD) nebo jen *modrý pták, Strakovka* (Strakova akademie v Praze - sídlo předsednictva vlády ČR), student má povědomost o tom, že řada těchto výrazů vznikla na základě metonymie i metafory a označují se jimi různé politické události, významné akce či skandály, např. *Sarajevo* aluduje nejen počátek první světové války a atentát na rakouského následníka trůnu Ferdinanda d'Este, ale i skandál spojený s financováním Občanské demokratické strany a následný rozkol mezi jejími členy vedoucí ke vzniku nové politické strany (Unie svobody), jenž se odehrál v době, kdy předseda ODS Václav Klaus byl na oficiální návštěvě v Sarajevu; *Bamberk* či *bamberská aféra* je označení pro dosud ne zcela objasněné problémy spojené s financováním České strany sociálně demokratické atd.;

g) literárně či kulturně motivované jednotky, jež jsou též poměrně frekventované a jejich srozumitelnost je dána znalostí literárních či jiných uměleckých děl příslušné jazykové oblasti. Některé z těchto jednotek jsou všeobecně známé a představují běžně frekventované jazykové jednotky: *švejkovat, švejkovina*..., mohou to být i celé fráze *Tak nám zabili Ferdinanda*... (Jaroslav Hašek, *Osudy dobrého vojáka Švejka*), ... *nekupte to*... (Bohumil Hrabal, *Slavnosti sněženek*), *pivo ze sedmého schodu* (film scénáristy Zdeňka Svěráka a režiséra Jiřího Menzela Vesničko má středisková) apod. Jindy se jméno literární postavy může stát i symbolem pro určité typy lidí: *Kája Mařík, Hujer, Rumcajs, Kecal, Hlustvisihák, Mazánek*...

h) zkratky a zkratková slova, např. *STK, SPZ, PSC, OP, RČ, OÚ, UK, ČVUT, AV ČR, ČSAV, hl. m., s. r. o., a. s., 3 + k. k., 2 + 1 aj.*;

ch frazeologické a idiomatické jednotky, jejichž znalost je též součástí studentovy sociokulturní kompetence a pro jejichž pochopení je třeba znalostí historických či kulturně historických, kupř. *dopadnout jak sedláci u Chlumce* "tj. špatně" (aluze na selské bouře a jejich násilné potlačení v Chlumce nad Cidlinou v 18. století), *má se jako Pánbůh ve Frankrajchu* "dobře, výborně", *mít řeči jako Palacký / Palackej*, "hodně mluvit"... Týká se to ale i dalších jednotek - *neví, zač je v Pardubicích perník, je z Drážďan a ne od Berouna, mít kliku, mít pech* atd.

ZDVOŘILOSTNÍ KONVENCE

V *Prahové úrovni* pro český jazyk se studenti seznámili s převážně jednoduchými a přímými způsoby vyjádření, které jim spolu s dalšími doporučeními měly napomoci komunikovat v českém jazyce a dodržovat přitom základní zdvořilostní konvence. *Prahová úroveň* doporučuje brát dostatečné ohledy na partnera v rozhovoru a doporučuje kupříkladu doprovodit slova úsměvem, dívat se oslovenému do očí a svou dobrou vůlí naznačit i vhodnou mimikou a gestikulací. Studentům doporučuje umět poznat zdvořilostní složky v řeči partnera a dovést na ně reagovat. Základní zásadou zdvořilosti podle zásad stanovených v *Prahové úrovni* je ukázat partnerovi, že ho respektujeme. Mluví se především snaží zabránit rozpakům, nepříjemnému dojmu nebo rozladění tím, že dá najevo, že nechce partnera obtěžovat. Tím se vyhne možnosti otevřeného konfliktu nebo ji zeslabí. *Prahová úroveň* dává přednost stanovení zásad a ponechává na studentovi, aby je pod vedením učitele vhodně aplikoval.

Úroveň *B 2* klade v této oblasti na studenty mnohem vyšší nároky. Předpokládá totiž mnohem vyšší úroveň zvládnutí českého jazyka, která studentovi dovolí daleko jemnější možnosti vyjádření vlastních myšlenek, vlastních přání, emocí, která mu též dovolí v daleko větší míře porozumět partnerovým replikám a lépe porozumět jeho komunikačnímu záměru. Dovolí mu též hlouběji pochopit dialog mezi rodilými mluvčími v nejrůznějších přirozených situacích a zároveň i odpovídajícím způsobem identifikovat zdvořilostní úroveň jejich dialogu a identifikovat současně i jejich vzájemné interpersonální vztahy – od intimních, familiárních až po vysoce formální. Student na úrovni *B 2* je též veden k tomu, aby byl sám schopen všechny tyto sociální a zdvořilostní konvence v českém kulturním prostředí napodobovat. Student na této úrovni si je vědom i toho, že sociální a zdvořilostní konvence běžné v jeho rodné kultuře (úsměvy, oční kontakt, řeč těla, zdvořilostní fráze apod.) se mohou lišit od konvencí běžných v české kultuře a české společnosti. Student je schopen se vcítit do této skutečnosti a flexibilně se jí přizpůsobit.

Student na úrovni *B 2* je schopen dodržovat zdvořilostní konvence vůči svému partnerovi, a to ve smyslu pozitivním i negativním. V pozitivní slova smyslu to znamená nejen zájem o partnera, pochopení pro jeho potřeby, přání, názory, pro jeho víru i mínění atd., ale i různé formy blahopřání k různým příležitostem, chvály a obdivu k jeho vlastnostem apod., patří sem i projevy soucitu k jeho potížím a problémům... Student je též schopen zdvořilou formou odmítnout úplatek, vyhnout se zbytečné úzkosti, zármutku nebo rozmrzelosti nad tím, co jeho partner v dialogu řekl. Je též schopen skrýt své rozpaky a momentální rozmrzelost vyvolanou osobními problémy různého druhu. Pozitivní zdvořilostní konvence kontrastují a s konvencemi negativními, které představují především opaky konvencí pozitivních.

Uživatel úrovně *B 2* si je vědom toho, že v českém kulturním prostředí zdvořilostní konvence hrají důležitou roli. Je si vědom toho, že zdvořilostí v širokém slova smyslu se rozumí aktualizované užití zvláště gramatických a lexikálních prostředků (negace, slovesného způsobu a vidu, determinace, deminutiv..., modálních sloves, částic, hodnotících adjektiv...), které signalizuje respekt mluvčího vůči adresátovi. Patrné je toto zdvořilostní odstínění i v explicitních formulích například pro „rozkaz“, „výzvu“ a „prosbu“. Zdvořilost se ovšem projevuje i v jiných typech ilokučních aktů. Užití zdvořilostních výpovědí závisí i na volbě jazykových prostředků vzhledem k typu interakce a sociální příslušnosti mluvčích. Užití verbálních i neverbálních prostředků se přitom řídí obecnějšími zdvořilostními strategiemi řečového chování. Ty lze zjednodušeně rozdělit na strategie minimalizační a maximalizační, respektive pozitivní a negativní.

Minimalizačními strategiemi se minimalizuje například kritika adresáta či nároky na něj (*Já bych tu situaci viděl malinko jinak. Počkejte chvíli! apod.*), případně se

minimalizuje ocenění či prospěch mluvčího. Maximalizačními strategiemi se maximalizují například ocenění adresáta na straně jedné (*To byl naprosto mimořádný výkon!*) a nároky na mluvčího či jeho vlastní aktivita na straně druhé (*Mohl bych ti zítra zavolat? místo Mohl bys mi zítra zavolat?*). Často se obě strategie kombinují: *Můžete čtvrt hodinku počkat? místo Počkejte patnáct minut!*

Pozitivní strategií se rozumí úsilí mluvčího o adresátův souhlas. Významnou roli proto zde hrají prostředky navozující konsens: *co myslíš?, nemyslíš?, nebo ne?, že?, co?...* Negativní strategií se rozumí takový postup, kdy mluvčí vychází z možnosti adresátova nesouhlasu a nekooperativnosti, a chce mu tedy ponechat možnost volby a usnadnit mu odmítnutí; tím ho přímo motivuje k opaku. Tuto strategii lze demonstrovat na užití otázky místo rozkazu, užití kondicionálu, ale též modálních sloves či konstrukcí, jimiž se mluvčí dotazuje na schopnost adresáta něco udělat, místo aby adresáta k příslušné činnosti přímo vyzval, například:

Nebyl byste tak laskav / hodný a nemohl byste se zastavit?

Byl byste tak laskav / hodný a mohl se zastavit?

Nemohl byste se zastavit, prosím?

Nemohl byste se zastavit?

Mohl byste se zastavit, prosím?

Mohl byste se zastavit?

Zastavil byste se?

Zastavte se, prosím.

Zastavte se.

Zastavte se!

Stůjte!

Stát!

Auto!

Při užití zmíněných prostředků jde o snížení konfliktního potenciálu, předcházení konfliktu. V tomto smyslu jsou zdvořilostní konvence neboli řečová etiketa opakem verbální agrese. Student na úrovni *B 2* je schopen rozeznat situace, kdy prostředky verbální agrese jsou zcela nevhodné a naopak, kdy mají své funkční oprávnění a kdy je jejich užití (jistě omezené na nezbytnou míru) na místě. (Zpracováno s využitím hesla *zdvořilost* v Encyklopedickém slovníku češtiny.)

Považujeme za důležité i na úrovni *B 2* uvést hlavní zdvořilostní zásady, jež byly zformulovány pro *Prahovou úroveň*. Zatímco na *Prahové úrovni* se měl student s těmito zásadami seznámit a měl si jich být vědom, na úrovni *B 2* by je měl aktivně ovládat a řídit se jimi.

Tyto zásady můžeme shrnout do následujících bodů:

1. Nebud'te dogmatictí

Bud'te si vědomi toho, že partner má právo mít jiný názor. Tento bod se týká sdělování faktických informací a vyjadřování postojů. Znamená to, že pouhé oznamovací věty nějak upravíme:

a) užijeme sloves *myslím, domnívám se, věřím, očekávám*, kterými svou výpověď uvedeme nebo naopak ji takto zakončíme. Jestliže na tato slova neklademe důraz, neznamenají nedostatek jistoty a sebedůvěry.

Myslím, že jeho matka je Slovenka.

Pochází z Moravy, aspoň si to myslím.

b) užijeme výrazů jako *jak víte, ovšem* ap., abychom vyjádřili svoje přesvědčení, že partner je o dané věci informován.

Jeho matka je Italka, jak víte.

c) užijeme tzv. dovětku, kde předpokládáme, že partner s námi souhlasí:

Jeho matka je Slovenka, že ano?

Chceme-li někoho opravit proto, že řekl něco nesprávně nebo se přeřekl, není vhodné říkat mu přímo do očí, že se zmýlil, mohl by se urazit. Urážce se vyhneme tím, že:

- se omluvíme za opravu, např.

Promiňte. / Omlouvám se, že vás opravuji ./ Dovolím si vás opravit, ale přednáška se nekoná ve středu, nýbrž ve čtvrtek.

- opakujeme to, co řekl podle našeho mínění partner špatně, a tím mu umožníme věc opravit:

Dopoledne? Řekl jste, že jste tam byl dopoledne?

- opakujeme slyšený chybný údaj a dodáme, že se domníváme, že je tomu jinak:

V pondělí? Domnívám se, že v pondělí bývají galerie zavřené.

- vyžádáme si potvrzení otázkou:

V Německu? Není Linec v Rakousku?

2. Buďte opatrní při komunikaci, abyste neřekli něco, co by se partnera dotklo nebo ho nějak rozladilo

Jsou takové situace, kdy oznamujeme partnerovi nějakou špatnou zprávu, kdy chceme vyjádřit svůj nesouhlas, rušíme nabídku nebo pozvání, nebo když chceme říct, že partner musí něco udělat, něco mu chceme zakázat, odepřít, odmítnout ho, nebo když vyjadřujeme své rozladění, nespokojenost nebo nesouhlas. V takových situacích použijeme vhodnou strategii:

a) prohlásíme, že něco děláme neradi:

Nechci si stěžovat, ale ... (např. ta polévka je studená)

Nerad bych dělal potíže, ale ... (např. tenhle přístroj nefunguje).

Nerad to říkám, ale ... (např. ta hudba je příliš hlasitá).

b) domáháme se partnerova souhlasu:

Doufám, že vám nebude vadit, když řeknu, že ... (např. ty barvy k sobě nejdou).

Nezdá se vám, že ... (např. ta barva je příliš výrazná).

c) omluvíme se nebo vyjádříme politování:

Lituji / Je mi líto, ale ... (např. vaše zpráva není úplná).

Bohužel vám musím sdělit, že ... (např. jste zkoušku neudělal).

Těchto frází se užívá zejména v zakazech nebo při odepření dovolení:

Lituji, ale ... (např. zítra nemůžete odjet).

Bohužel, ... (např. odpoledne tu musíte zůstat).

Je mi líto, ale ... (např. tady nemůžete kouřit).

d) použijeme eufemismu:

Vaše zpráva není moc dobrá (= vaše zpráva je špatná).

Nemůžu říct, že bych s tím byl spokojen (= nejsem s tím spokojen).

e) vyjádříme se hypoteticky kladně, místo abychom se vyjádřili záporně:

Rád bych vám pomohl ... (posluchač pochopí, že chceme dodat: ale nemůžu).

Vaše myšlenka je zajímavá ... (implikuje dokončení: ale já s ní nesouhlasím/ ale mně se nelíbí).

Je třeba vhodně vyjádřit svůj názor. Může se stát, že naše nesouhlasné stanovisko by mohlo toho druhého urazit, nebo by mohlo vést ke konfliktu. Tomu se vyhneme tím, že:

- se omluvíme za svůj nesouhlas, např.
Omlouvám se, ale já s vámi nesouhlasím.
- vyjádříme lítost na tím, že nesouhlasíme, např.
S lítostí musím konstatovat, že to není pravda.

3. Nenuťme partnera k tomu, aby něco udělal

Dovolme mu, aby se sám rozhodl. Týká se to takových funkcí, jako je ovlivňování průběhu věcí, hledání faktických informací a zjišťování postojů. Znamená to:

- a) dodat slůvko *prosím*, když chcete, aby oslovený něco udělal:
 - a1) *Kde je toaleta, prosím?* (chceme informaci)
 - a2) *Jeden zpáteční do Plzně, prosím.* (žádáme o něco)
 - a3) *Prosím sedněte si.* (rozkazujeme někomu)

- b) vyhýbáme se rozkazovacím větám, když od někoho něco chceme, když žádáme, aby pro nás něco udělal:
 - b1) ptáme se ho, zda:
 - i) je ochotný to udělat, např. *Otevřel byste okno, prosím?*
 - ii) to může (je schopný) udělat, např. *Mohl byste mi otevřít tuhle plechovku, prosím?*
 - iii) si přeje to udělat, např. *Mohl byste mi pomoci, prosím?*
 - b2) užijeme nějakou úvodní frázi, jako:
 - Mohl bych vás požádat, abyste ... (např. zavřel okno?)*
 - Dokázal byste ... (např. otevřít tuhle plechovku?)*
 - b3) upozorníme ho na něco nebo mu radíme:
 - Nezapomeňte poslat ten dopis.*
 - Kdybych byl vámi/na vašem místě, sledoval bych pečlivě cestu.*
 - b4) upozorníme partnera na problém, který máme, aby se dovtípil, že po něm něco chceme, např.:
 - Tady je zima, nezdá se vám? (= prosím, zavřete okno);*
 - Nemůžu tu plechovku otevřít. (= prosím vás, zkuste ji otevřít vy);*
 - Oběd je hotov. (= pojd'te a posaďte se ke stolu).*

Když někoho o něco žádáme, je to vlastně ovlivňování, jelikož partner je žádán, aby pro nás něco udělal. Otázky tzv. doplňovací (začínající tázacími zájmeny nebo adverbii, např. *kdo, co, kde*) obvykle doprovázíme slůvkem *prosím tě / vás*. Když partner odpoví, je zdvořilé mu poděkovat za to, že to udělal.

Kolik je hodin, prosím?

Je dvanáct.

Děkuji (vám).

Nabídky a pozvání podléhají často zdvořilostním konvencím, protože mluvčí chce něco partnerovi v dialogu vnutit nebo ho o něčem přesvědčit ve svůj prospěch, a to se neobejde bez zdvořilostních formalit. Nabídky a pozvání mohou být řečeny způsobem strohým (tvrším), nebo zdvořilejším.

A - „strohé“ nabídky nebo pozvání (usnadňují partnerovi je přijmout) mohou být vyjádřeny těmito „přímými“ jazykovými prostředky:

- užitím imperativu, jako by to byl rozkaz:

např. *Nechte mě to udělat.*

Dejte mi to zavazadlo, odnesu vám to.

Přijďte k nám na pár dní do Brna.

- vyjádřením nutnosti nebo povinnosti:

např. *Musíte mě nechat, abych vám to zavazadlo odnesl.*

- žádostí o slib:

např. *Slibte mi, že se mnou půjdete na oběd.*

- žádostí o potvrzení hypotetického úmyslu:

např. *Budete naším hostem, že ano /vidíte?*

B - „zdvořilejší“ nabídky nebo pozvání dávají partnerovi možnost, aby odmítl. Užívá se těchto jazykových prostředků:

- zeptáme se, zda partner může, chce nebo má v úmyslu naši nabídku přijmout:

např. *Přijdete dnes na oběd?*

Směl bych vám s tím pomoci?

Potřebujete pomoc?

Můžete přijít příští středu?

Obzvláště „slabé“ jsou nabídky, kdy

a) žádáme partnera, aby přiznal, že se bez naší pomoci neobejde:

např. *Zvládnete to?*

Víte, jak na to?

b) uijeme ve větě negace:

např. *Předpokládám, že to sám nezvládnete.*

Vy mou pomoc nepotřebujete, že ne?

Strohé nabídky se přijímají bez námitek, vítaný je souhlas:

Jste si tím jist?

Je to v pořádku?

Zdvořilejší nabídka nebo pozvání se obvykle nepřijímá bez námitek. Odmítnutí nabídky nebo pozvání je zdůrazněno slovy, která vyjadřují velkou míru:

Byl by to pro nás velký problém.

Tato záležitost je velice komplikovaná.

Zbytečně byste ztrácel čas.

Slabé odmítnutí:

Ne, děkuji, nechci vás obtěžovat.

Děkuji, ale určitě máte sám dost své práce.

To dovoluje partnerovi, aby nabídku stáhl zpět:

No, vlastně mám dost neodkladnou práci.

Dobře. Zvládnete to jistě sám.

Nebo naopak ještě naléhavěji nabídne svou pomoc nebo zdůrazní své pozvání:

Ale ne, opravdu bych vám strašně rád pomohl.

Rozhodně musíte přijít, moc se na vás těšíme.

Chceme-li se vyhnout nabídce či pozvání, zesílíme svou omluvu:

Moc vám děkuji za pozvání, ale bohužel mám něco jiného.

Moc mě to mrzí, ale musím odmítnout.

Ne, děkuji, já nekouřím.

Děkuji, ale bude jednodušší, když to udělám sám.

Návrh na další setkání nebo dokonce pozvánka k návštěvě může být také zdvořilým a dobře míněným zakončením rozhovoru. V tom případě není třeba upřesňovat datum:

Až příště přijedete do Brna, musíte nás zase navštívit.

Rád / s radostí přijímám.

Omluv se ve společenském styku často užívá, když do někoho nechtěně vrazíme nebo mu nějak překážíme v cestě. Stačí prostá omluva:

Promiňte. / Pardon.

Jestliže však jsme se ho citelněji dotkli (např. jsme mu šlápli na nohu apod.), omluvíme se výrazněji (svou omluvu rozvedeme):

Promiňte, ale já nerad.

To jsem nechtěl.

Moc se omlouvám.

Také za zaviněné zpoždění se omluvíme šířeji:

Moc se omlouvám, že jdu pozdě, ale dříve jsem to nestihl / ujela mi tramvaj / musel jsem se vrátit pro tu zprávu.

Zdvořilostní konvence popsané výše jsou běžně rozšířené v mnoha zemích a tedy pro cizince srozumitelné. Uživatel úrovně B 2 by si měl osvojit jejich správné užívání a měl by správně zhodnotit postoje a úmysly účastníků rozhovoru. Na správné užití zdvořilostních frází mohou mít vliv tyto faktory:

- společenské rozdíly: jde o to, zda oba mluvčí jsou dobří známí, zda se stýkají jen oficiálně nebo zda se vůbec znají,
- osobní vlastnosti - někteří lidé se vyjadřují přímo, „bez servítku“, jiní jsou velice zdvořilí,
- prostředí, ve kterém se účastníci dialogu setkávají; jiná je situace na pracovišti, jiná v restauraci či v hospodě, jiná ve vlaku, na výletě, na vesnici apod.
- situace, ve které k nabídce či pozvání dochází: zda se partneři nacházejí v časové tísní, zda mezi nimi nedochází ke konfliktu, zda výzva je naléhavá a vyžaduje bezprostřední akci. Tam, kde dojde ke střetu zájmů, zdvořilost nemá místo a je třeba, aby uživatel mluvil otevřeně, někdy i odměřeně, aby svou žádost prosadil.

Sociolingvistická kompetence

Na úrovni B 2 by si měli cíloví uživatelé soustavněji uvědomovat existenci některých důležitých alternativních prostředků vyjadřování, umět je identifikovat a v míře svých schopností s nimi zacházet. Nemáme zde na mysli rozdíly dané teritoriem češtiny (jako jsou např.- rozdíly mezi angličtinou britskou, americkou apod.), případně rozdíly regionální (i když ty ovšem u češtiny existují také). Řeč je tu především o komunikačních verzích českého jazyka, tedy o alternativách derivovaných *funkcí*. Z tohoto hlediska mluvíme o dvou hlavních systémových útvarech, o standardní neboli spisovné češtině (SČ) a o obecné češtině (OČ).

SČ je podoba češtiny s funkcí reprezentativní, resp. prestižní, zatímco OČ „základní nespisovný útvar užívaný na většině národního území v běžném každodenním hovoru“. (P. Sgall, J. Hronek, Čeština bez příkras) Na úrovni B 2 se tedy nebudeme zabývat takovými útvary, jako jsou dialekty, příp. slangy. Vedle oněch dvou zmíněných alternativních podob češtiny existují ovšem také alternativní prostředky se stejnou/podobnou komunikativní funkcí, které se běžně označují jako rozdíly stylu, resp. registru. (O některých se zmíníme dále.)

O rozdílech mezi SČ a OČ se už zmiňovala Pražová úroveň při výkladech o českém tvarosloví. Na úrovni B 2 si klademe dva cíle:

- (a) provést soustavnější, i když ovšem nutně zjednodušený popis rozdílů mezi SČ a OČ;
- (b) pokusit se postihnout pravidla, resp. motivy regulující volbu mezi prostředky z obou útvarů v závislosti na komunikativní funkci a společenském kontextu.

Rozdíly mezi SČ a OČ se vyskytují na rovině fonologické, morfologické, syntaktické a lexikální. Oba útvary nejsou rozlišeny absolutně; existuje široká oblast vzájemného prostoupení, tedy oblasti pro SČ i OČ společné.

HLAVNÍ ROZDÍLY FONOLOGICKÉ

Inventář fonémů SČ a OČ je shodný; rozdíly se týkají výskytu v jednotlivých pozicích a kombinacích.

- kde má SČ **-é**, tam je v OČ **-í**, a to:
 - (a) v koncovech adjektiv a (adjektivních) zájmen (psáno jako **-ý**) *nové auto x nový auto; nové domy / knihy x nový domy / knihy; té knihy / tý knihy; jaké auto / jaký auto; jaké knihy / jaký knihy*. Podobně ovšem i tam, kde **-é** není na absolutním konci slova: *nového / jakého auta x nového / jakého auta apod.*
 - (b) v kmenech slov; **-í** psané jako **-ý-**, **-í-**: *nést x nýst; mléko x mlíko apod.*
- kde má SČ psané **-ý** (někdy také **-í**), tam je v OČ **-ej**:
 - (a) v koncovech adjektiv a adjektivních zájmen (tedy nejen na absolutním konci slova): *velký dům x velké dům; velkých domů / knih / aut x velké domů / knih / aut; velkým domům / knihám / autům x velké domům / knihám / autům*
POZOR: V I. sg. tvar *velkým / jakým domem* je společný pro SČ i OČ.
 - (b) v kmenech slov: *mýdlo / prý / zítra x mejdlo / prej / zejtra*
- kde má SČ na začátku slova nebo kmene **o-**, tam je v OČ **vo-**: *o, on, ona x vo, von, vona,; oheň x voheň; oko x voko*
ALE: SČ i OČ otec;
- kde má SČ dlouhou samohlásku, zvláště **-í-**, **-ů-**, tam je v OČ (a zčásti i v běžném vyjadřování v SČ) krácení, resp. polodélka *jí x ji; naši x naši; domů x domu; můj x muj; prosím x prosim; nevím x nevim;*
- jen v jednotlivých případech se krátí **-á-**, **-é-**: *pomáhat x pomahat; déšť x dešť; lékárna x lekárna;*
- některé skupiny samohlásek se v OČ často zjednodušují:
 - (a) **t, d, k** se vynechávají na začátku slova před jinou závěrovou souhláskou, i před dvojicí souhlásek a často i mezi dvěma souhláskami: *když x dyž; kdyby x dyby; který x kerej; tkanička x kanička; kostka x koska; šestnáct x šesnácť; prázdniny x prázniny; předevcírem x převcírem;*
 - (b) před skupinou souhlásek na začátku slova zaniká **v-**: *vzpomenout si x spomenout si; vztek x stek; vstávat x stávat;*
 - (c) před **-ř-** na začátku slova často mizí **h-**: *hřbitov x řbitov; hřebík x řebík*

- (d) **-j-**, **-l-** mizí na začátku slova a **-j-** také na začátku kmene před souhláskou: *jdu x du; jsem x sem; jméno x méno; přijdu x přídu; půjdu x puđu; příjmení x přímení; lžíce x žíce*
- (e) zjednodušují se i další souhláskové skupiny: *vezmu x vemu; vždycky x dycky; vždyť x dyť / dyk; městský x měský; čtvrtek x štvrtek;*
 Další rozdíly mezi SČ a OČ ve skupinách souhlásek se týkají řady jednotlivých slov a také slov přejatých z cizích jazyků.

Pozn.: Údaje o fonologických rozdílech uvádíme podle knížky P. Sgalla a J. Hronka: *Čeština bez příkras*, Praha 1992.

ROZDÍLY MORFOLOGICKÉ

Deklinace

- *I pl* má v OČ u všech vzorů substantiv a u ostatních skloňovaných slov koncovku **-ma**: *pánama, cizincema, předsedama, soudcema, hradama, strojema, holkama, růžema, písněma, věcma, mořema, děvčatama, náměstíma; velkejma, moderníma; tátovejma, máminejma; náma, váma, s nima; mejma, tvejma, našima, vašima; třema, štyřma;*
- *L pl* maskulina životných i neživotných, kde před koncovkou předchází **-k-**, **-h-**, **-ch-**, končí v OČ na **-ách** (bez měkčení): *divákách, klukách, vlakách, břehách, kožichách, prachách;*
- *V sg* životných maskulin místo SČ spojení typu *pane Dvořáku, pane řediteli* je v OČ typ *pane Dvořák, pane ředitel;*
- *N a V pl* životných maskulin má v OČ zkrácenou koncovou samohlásku: *pánové x pánove; soudcové x soucove; předsedové x přecedove;*
- slovo *dcera (cera)* nemá v OČ *D a L sg*; tyto tvary se nahrazují jiným pádem (např. *pro ceru*) nebo jiným slovem (např. *o holce*);

Ostatní rozdíly mezi SČ a OČ v deklinaci substantiv se na úrovni B 2 neuvádějí.

- Tvrdá adjektiva mužského rodu mají v OČ v *N až I sg* tyto tvary: *mladej, mladýho, mladýmu, mladýho / mladej, mladej, mladým, mladým;* v rodě středním v *N až I sg* tyto tvary: *mladý, mladýho, mladýmu, mladý, mladý, mladým, mladým* a v rodě ženském v *N až I sg* tvary *mladá, mladý, mladý, mladou, mladý, mladý, mladou;* v *pl* jsou u všech tří rodů v OČ v *N až I* tvary: *mladý, mladejch, mladejm, mladý, mladý, mladejch, mladejma;*
- U přivlastňovacích přídavných jmen se tvary OČ v *N, A* neliší od SČ, v ostatních pádech jsou podle vzoru tvrdých přídavných jmen typu *mladej*;
- osobní zájmeno *já* má v *G a A* vedle tvaru *mě* také tvar *mne*, obojí je tvar SČ, ale podoba *mne* je knižní, v běžném jazyce neužívaná;
- osobní zájmena *my, vy* mají v *I* v OČ podobu *náma, váma;*

- osobní zájmeno *on, ... oni ...* mají v OČ podobu s počátečním **v-** : *von, ... voni, ...*; tvar *pl* pro střední rod *ona* je velmi knižní, v běžném jazyce se neužívá; tvar *jej* pro *G* a *A* je rovněž knižní, tvar *je* v *A* neuter je velmi knižní a totéž platí pro tvar *ně* v *A* neuter po předložkách;
- přivlastňovací zájmena *můj, tvůj, svůj* mají v OČ mužského a středního rodu v *sg* podoby pro *G* *mýho, D* *mýmu, A* *mýho / můj / mý, L* a *I* *mym*; pro ženský rod v *sg* je v OČ podoba *mý* pro *G, D, L*; pro všechny tři rody v *pl* je podoba pro *N* *mý, pro G* *mejch, pro D* *mejm, pro A* *mý, pro L* *mejch, pro I* *mejma*;
- přivlastňovací zájmena *náš, váš* mají v OČ v *I pl* podobu *našima, vašima*;
- přivlastňovací zájmeno *její* má v OČ v *I pl* podobu *jejíma*;
- ukazovací zájmeno *ten, ta, to (tenhle, ... tamten, ... atd.)* má v *I sg* mužského a středního rodu v OČ podobu *tim*, v *I pl* všech rodů podobu *těma*; v *G, D* a *L sg* pro ženský rod je v OČ podoba *tý*; v *N* a *A* pro všechny rody je v OČ podoba *ty*;
- tázací a vztažná zájmena *kdo, co* mají v OČ v *I sg* podobu *kym, čim* (a podobně neurčitá zájmena *někym, něčim*);
- tázací a vztažná zájmena *jaký, který* mají v OČ podoby jako tvrdá adjektiva vzoru *mladý* (podobně zájmena *nějaký, některý*);
- zájmena *každý, žádný* mají v OČ podobu jako tvrdá adjektiva vzoru *mladý*;
- zájmeno *všechn* má v OČ v *I sg* podobu *všim*;
- zájmeno *všichni, všechny, všechna* má v OČ v *N* podobu pro všechny rody *všechny*; v *I* podobu *všema*;
- číslovka *oba* má v OČ podobu s počátečním **v-** (*voba, vobě, ...*); číslovky *dva, oba, dvě, obě* mají v OČ v *G* a *L* podobu *dvouch, vobouch*;
- číslovka *tři* má v SČ v *G* podobu *tří* i *třech*, v *I* je v OČ podoba *třema*;
- číslovka *čtyři* má v SČ v *G* podobu *čtyř* i *čtyřech*; v OČ jsou podoby s počátečním **š-** (*štyři, štyri, ...*); v *G* a *L* podobu *štyř, štyr; štyřech, štyrech*; v *I* *štyřma, štyrma*;

Konjugace

Oproti SČ je konjugace v OČ zjednodušena:

- OČ nepoužívá přechodníky;
- OČ se vyhýbá složenému pasivu;
- v OČ je omezeno používání minulého kondicionálu;
- OČ zřídka používá imperativ pro 1. os. pl.

Prézens

- u vzoru *dělat* a *sázet* je v OČ ve 3. os. pl podoba s **-aji, -eji** (*dělají, sázejí*), příp. s **-aj, -ej** (*dělaj, sázej*); obdobně u slovesa *mít*;
- u vzoru *mluvit* je v OČ ve 3. os. pl situace jako u vzoru *sázet*; podobně u vzoru *držet*; podobně u sloves *bát se* (*bojejí se, bojejí se*), *chtít* (*chtějí, chtějí*), *spát* (*spějí, spějí*), *stát* (*stojejí, stojejí*);
- u slovesa *být* mizí v OČ počáteční **j-** (*sem, si/seš, sme, ste, sou*; ale ovšem *je!*); prefigované tvary (s přítomným základem **bud-**) mají v OČ podobu se základem **byd-** (*vodbyde, ...zbyde, ... ubyde, ...*)

Préteritum

- příznačné pro rozdíl mezi psaným a mluveným vyjadřováním (obojí v rámci SČ) je vynechání pomocného slovesa v 1. os. sg i pl: (*já*) *jsem spal* *x* *já spal*; (*my*) *jsme spali* *x* *my spali*;
- u vzoru *tisknout* v běžném hovoru vedle SČ *tiskl, zvedl* pronikají podoby s **-nu-**: *tisknul, zvednul, ...*;
- u slovesa *bývat* je v min. přičestí podoba *bejval, bejvala, ...* (také u tvarů prefigovaných: *ubejval, odbejval, ...*);

Kondicionál

- pomocné sloveso má v OČ v 1. os. pl podobu *bysme* (*šli bysme, abysme šli, kdybysme šli, ...*);

Infinitiv

- sloveso *být, bývat* má v OČ podobu *bejt, bejvat* (také u prefigovaných tvarů: *příbejt, příbejvat, ...*);

Pasivum

- viz poznámka nahoře;
- jinde, zvl. u sloves dokonavých se složené pasivum nahrazuje kombinací pasivního adjektiva se sponovým slovesem *být*, resp. *bejt*: *bejt udělanej, je postavenej, byla přeložená, ...*

ROZDÍLY SYNTAKTICKÉ

- rozdíly mezi SČ a OČ na rovině podvětné (např. shoda uvnitř nominální grupy typu *nová auta x nový auta* apod.) jsou implicitně popsány v oddílech o fonologii a morfologii; obdobně rozdíly týkající se větného jádra tam, kde je shoda mezi subjektovou nominální grupou a verbonominálním predikátem typu *nová auta jsou drahá x nový auta jsou drahý* atd.;
- syntaktické konstrukce, které mají podobu ustálených formulí s nespisovnou variantou, jsou přímo uvedeny v kapitole Jazykové funkce;
- v mnoha případech je variantnost v syntaktické stavbě motivována spíše stylisticky a netýká se přímo vztahu mezi SČ a OČ, tj. nejde o funkční rozdíly mezi komunikačními verzemi českého jazyka (mezi verzí s reprezentativní/prestižní funkcí a verzí běžně mluvenou), ale pouze o výběr prostředků podle povahy projevu, tj. o stylistický rozdíl mezi formálním a neformálním vyjádřením (o této otázce podrobněji v oddílu Pravidla o výběru varianty); z tohoto druhého, stylistického hlediska je v oblasti větné stavby (a ovšem také slovníku) řada variací mezi vyjádřením knižním (ať psaným nebo mluveným) a vyjádřením běžným (tj. takovým, které je často ještě uvnitř rámce SČ);
- vedle toho musíme ovšem počítat i se skutečností zmíněnou už v úvodu, že totiž funkční podoby češtiny, SČ a OČ, nejsou rozlišeny absolutně, že existuje široká oblast ve smyslu rozlišení mezi SČ a OČ neutrální;

Nebudeme vypočítávat jednotlivosti, spíše jen obrysově upozorníme na některé oblasti, kde se setkáváme v syntaktické stavbě s variantností, buď typu SČ x OČ, nebo (častěji) stylistického typu knižní x běžný:

- inventář spojovacích výrazů je v běžném vyjadřování omezenější, jednodušší;
- ve vztažných větách se v běžném vyjádření nepoužívá zájmeno *jenž*; naopak je časté užívání nesklonného *co*: *ten chlapec, s kterým chodím do školy x ten kluk, co s ním chodím do školy*;
- podmětové použití osobních zájmen je v běžném vyjádření častější: *byl jsem tam včas x já tam byl včas*;
- místo složeného pasiva se používá verbonominální konstrukce s pasivními adjektivy slovesnými, nebo vyjádření činného, příp. reflexivního: *Dům byl zamčen/ý, -ej x Dům zamkli x Dům se zamkl*;
- přechodníky se v OČ a v běžném hovorů neuvžívají, právě tak ne nominalizace; běžné vyjadřování dává přednost vyjádření větou: *Pospíchal nemaje mnoho času, Pospíchal z nedostatku času x Pospíchal, protože neměl moc času*;
- v běžném vyjádření jsou velmi časté různé partikule, vsuvky a dovětky, většinou obecně české: *no, jo, nojo, teda, ...víš, hele, vopravdu, ...že jo, že né, ...atd.*

ROZDÍLY VE SLOVNÍKU

Také v oblasti slovníku platí to, co jsme právě konstatovali pro oblast syntaxe: varianty jsou často motivovány spíše stylisticky a nejde tolik o rozdíl mezi spisovností a nespisovností.

Navíc se v oblasti běžného anebo nespisovného vyjadřování objevují i rysy pejorativní, zhrubělé nebo jinak expresivní.

Není pochopitelně možné celou oblast takové variantnosti popsat, připojujeme proto jen orientačně a ilustrativně ukázky některých častějších položek (jde o výběr ze slovníčku v citované knížce P. Sgalla a J. Hronka: *Čeština bez příkras*).

<i>slovo</i>	<i>ekvivalent</i>	<i>druh varianty</i>
ahoj	nazdar	SČ hovor
akorát	zrovna, přesně, jen	OČ
almara	skříň	OČ zastaralé
bágl	batoh	OČ
barák	dům	SČ hovor
baterka	kapesní svítilna	SČ hovor
biflovat	učit se nazpaměť	slang
blázinec	psychiatrický ústav	SČ běž
blázinec	zmatek, spěch	SČ běž, expr
blbec	pitomec	SČ běž, expr pejor
bordel	nepořádek	OČ expr pejor
bourák	přepychové auto	OČ expr
brácha	bratr	OČ expr
brečet	plakat	SČ hovor
buzerovat	trápit nemístnými požadavky	OČ expr pejor
cedule	vývěska	SČ hovor
cimra	místnost, pokoj	OČ zastaralé
courat se	loudat se	SČ hovor
činžák	nájemní dům	SČ hovor
čuchat	čichat	OČ
čumák	čenich	SČ hovor
čumět	zírat	OČ expr zhrub
čuně	špinavý člověk	OČ expr pejor
děcák	dětský domov	OČ
děcko	dítě	SČ hovor
dechovka	dechová hudba	SČ hovor
diplomka	diplomní práce	slang
dneska	dnes	SČ hovor
druhák	druhý ročník	slang
dyby	kdyby	OČ
dýl	déle	SČ hovor
dyž	když	OČ
džíny	kalhoty z modré látky	SČ hovor
esli	jestli	OČ
eště	ještě	OČ
fabrika	továrna	OČ
facka	políček	OČ

fajn	pěkný, dobrý	SČ	hovor
fakt	pravda	SČ	hovor
fest	pevně	OČ	
fetovat	brát drogy	slang	
figl	trik	OČ	
flákat se	vyhýbat se práci	OČ	expr pejor
flaška	láhev	OČ	
flek	skvrna	OČ	
fór	vtip	OČ	
fórovej	chatrný	OČ	expr pejor
foťák	fotoaparát	OČ	
fotka	fotografie	SČ	hovor
fousy	vousy	SČ	hovor
fusekle	ponožka	SČ	hovor
gól	branka	SČ	hovor
hadry	šaty	OČ	expr
hajzl	záchod	OČ	expr zhrub
holka	děvče	SČ	hovor
hovno	výkal	OČ	expr zhrub
huba	ústa	OČ	expr zhrub
hcát	močit	OČ	zhrub
chlap	muž	SČ	hovor
chlást	alkoholický nápoj	OČ	
chlástat	nemírně pít	SČ	zhrub
chleba	chléb	SČ	hovor
jes(t)li	jestliže	SČ	hovor
jinačí	jinaký, jinak	OČ	hovor
jo, jó	ano	SČ	hovor
kafe	káva	SČ	hovor
kámoš	kamarád	OČ	
kantor	učitel	SČ	hovor
kluk	chlapec	SČ	hovor
kočka	přitažlivá žena	OČ	expr
koukat (se)	dívat se	SČ	hovor
krat'asy	krátké kalhoty	slang	
kriminál	vězení	OČ	
ksicht	obličej	OČ	
kudla	(kapesní) nůž	OČ	
kýbl	kbelík	OČ	
laborka	laboratoř	slang	
legrace	zábava	SČ	hovor
líp	lépe	SČ	hovor
lump	darebák	SČ	hovor
magnet'ák	magnetofon	SČ	hovor
makat	pracovat; sahat	OČ	
malér	neštěstí; nepříjemnost	SČ	hovor
mindrák	komplex méněcennosti	slang	
míň	méně	SČ	hovor
mlíko	mléko	OČ	
moc	mnoho; příliš	SČ	hovor

montérky	pracovní kalhoty (oblek)	SČ	hovor
mrně	malé dítě	SČ	hovor expr
muzika	hudba	SČ	hovor
nasrat	rozzlobit	OČ	expr
naštvat	rozzlobit	SČ	hovor
nervák	nervy drásající příhoda	OČ	
ouřad	úřad	OČ	expr pejor
parchant	darebák	OČ	expr pejor
partaj	politická strana	OČ	
podfuk	podvod	SČ	hovor expr pejor
policajt	policista	OČ	
polívka	polévka	SČ	hovor
prachy	peníze	OČ	
prcek	malý člověk; dítě	SČ	hovor expr pejor
prd	střevní plyn; nic	OČ	zhrub
průser	velká nepříjemnost	OČ	zhrub
rádio	rozhlas(ový přístroj)	SČ	hovor
radši	raději	SČ	hovor
řiditel	ředitel	SČ	hovor
ségra	sestra	OČ	expr
srab	zbabělec	OČ	expr pejor
sranda	zábava	OČ	
srát	kálet	OČ	zhrub
státnice	státní zkouška	slang	
šance	příležitost	SČ	hovor
šéf	vedoucí	SČ	hovor
šikovnej	zručný; vhodný	OČ	
šmejd	brak	SČ	hovor
špitál	nemocnice	OČ	
šuple, šuplík	zásuvka	OČ	
taky	také	SČ	hovor
táta	otec	SČ	hovor
teda	tedy	SČ	hovor
vobejvák	obývací pokoj	SČ	hovor
záchranka	sanitní auto	SČ	hovor
zejtra	zítra	OČ	
ženská	žena	SČ	hovor

VÝBĚR ALTERNATIV

Jak už bylo řečeno v úvodu, hlavní roli v komunikaci hrají dva systémové útvary, dvě komunikační verze českého jazyka: standardní, spisovná čeština (SČ) a obecná čeština (OČ). Z ostatních útvarů pro účely B 2 připadají jen ve velmi omezené míře slangy (studentský, sportovní, počítačový apod.).

SČ je verze prestižní, příznačná pro oblast formálního vyjadřování, vyžaduje se pro oblast „vyšší“ kultury (v tradičním smyslu); její používání se očekává v projevech obračejících se k veřejnosti, zvláště psané, ale i mluvené řeči (v řeči zpravodajství, seriózních časopisů a elektronických médií, odborných a vědeckých publikací, veřejných projevů apod., jakož i při formulaci právních, obchodních a politických dokumentů a jednání. (Její používání

v oblasti estetických funkcí jazyka, zvláště v beletrii a poezii, není v současné době tak výlučné jako v minulosti.)

SČ je také tou podobou, se kterou se student češtiny zpravidla setkává nejdříve, a to v psaných i mluvených výukových materiálech. Je to i jazyk výkladů a také slovníky popisují češtinu v její spisovné podobě.

Nicméně SČ není strnulá, disponuje odstíněnými stylistickými variantami; vedle výrazových prostředků velmi formálních (a často knižních) má k dispozici i prostředky méně formální, hovorové.

OČ je na druhé straně verze nespisovná, neprestížní, na většině národního území používaná v běžném, každodenním, tj. zcela neformálním ústním vyjadřování. V takovém druhu komunikování však nenacházíme OČ v nějaké „čisté“ podobě (ta ostatně ani neexistuje); naopak pro rodilé mluvčí je tu příznačné střídání a míšení prostředků obou verzí, OČ i SČ. Proporce zastoupení OČ a SČ není nikterak konstantní; typicky kolísá i v témž projevu téhož mluvčího a ovlivňuje ji proměnlivá míra spontánnosti nebo naopak autoredace, zdrženlivosti mluvčího. V uvolněném společenském styku by nápadnější míra prostředků SČ mohla vzbudit dojem strnulosti, nesrdečnosti, chladného uzavírajícího se odstupu, příp. až směšnosti (např. v prostředí hospody, sportovního utkání, „undergroundové“ kultury apod.). Na druhé straně nápadně vyšší míra prostředků OČ může být v některé společenské situaci hodnocena jako nepatřičná, v nežádoucí míře familiární až nekulturní.

Určité rozporné postoje rodilých mluvčích v hodnocení SČ a OČ jsou do značné míry dané historickým vývojem, ve kterém se čeština v průběhu 19. století musela nově, prostřednictvím umělých zásahů konstituovat jako kulturní médium moderní, národně emancipované společnosti (v soutěži s konkurujícím jazykem německým) a kdy SČ přicházela do společnosti „shora“, hlavně prostřednictvím literatury a školy a byla upevňována kodifikačními zásahy a leckdy puristickými postoji.

Jistá nejednoznačnost českého společenství k SČ a OČ byla aktualizována i vývojem politické situace v nedávné době. Zatímco v období komunistického panování byla OČ (nejen v prostředí disentu) chápána jako vzdor proti omezené škrobenosti režimu a kodifikační úsilí bylo pocíťováno jako součást snahy centrálně ovládat a nivelizovat všechny aspekty života společnosti, v polistopadové éře, která přinesla všeobecný posun ke společenské uvolněnosti, je používání OČ leckdy hodnoceno jako projev malé vzdělanosti mluvčího.

Cizinec se může jen těžko orientovat v takových rozporných postojích a motivacích, které se navíc v čase stále proměňují, a proto není možné dát jednoznačný „návod k použití“. Student češtiny si ale musí být vědom popsání situace a měl by být schopen vnímat signály z českého prostředí, které ho mohou orientovat. Takto osvojovaná kompetence může být důležitým klíčem k společenské úspěšnosti (vedle kompetence sociokulturní).

Kapitola 12

Kompenzační strategie

I kdybychom se snažili sebevíce stanovit a předvídat komunikační potřeby, upřesnit situace, které budou vyžadovat použití cizího jazyka, situace, ve kterých se posluchač pravděpodobně octne, a identifikovat ty jazykové formy, které posluchačům s velkou pravděpodobností umožní vyrovnat se s danými situacemi, vždy zůstane velmi rozsáhlá oblast nepředvídatelného. A dokonce ani v případě, kdy požadavky určité komunikativní situace nepřekročí rámec toho, na co se posluchači při výuce připravovali, je pravděpodobné, že se dostaví neúspěch při vybavování si toho, jak v daném okamžiku reagovat. Studentovi se nepodaří aktivovat své znalosti a dovednosti, které si osvojil v procesu výuky.

To znamená, že i když předpokládáme, že jsme studenty připravili na požadavky každodenní komunikace, kterou můžeme do jisté míry předvídat, posluchač musí být připraven na to, aby se dokázal vyrovnat s nepředvídatelnými nároky komunikace a také se selháním paměti.

Někteří lidé si v nepředvídatelných situacích vědí rady, docela přirozeně se s nimi vyrovnají. Nějakým způsobem situaci zvládnou, ať už je jejich nedostatek znalostí ve vztahu k „řádným“ formám komunikace jakýkoli. Nicméně většina lidí přivítá, když v průběhu vyučovacího procesu dostanou příležitost k rozvíjení svých dovedností také tímto směrem. Podstata spočívá v tom, že studenta nemůžeme „naučit“, jak se vyrovnat s nepředvídatelnými situacemi, ale musíme ho vést k tomu, aby sám dokázal své jazykové strategie rozvíjet. A ačkoli některé strategie a techniky jsou skoro vždy užitečné pro kohokoli, vždy tu budou individuální rozdíly, které odpovídají rozdílům v osobnosti posluchače a kterým by se měla dát plná možnost uplatnění.

To, co se očekává od studenta na úrovni *B 2*, je schopnost, aby se uměl vyrovnat s požadavky, které na něho bude klást komunikační situace, na niž není dobře připraven. To znamená, že:

- jako *posluchač a čtenář* student není „vykolejen“, když se v textu objeví nějaký neznámý jazykový prvek;
- jako *mluvčí nebo pisatel* je student schopen vyřešit problémy způsobené jeho nedostatečnými jazykovými dovednostmi nebo znalostmi;
- *na společenské rovině* není student vyveden z míry tím, že si momentálně není jistý, co předepisují obvyklá pravidla chování.

Tohle všechno není v přímém vztahu k nějakým speciálním schopnostem. Každý si nejspíše vytvoří své vlastní způsoby, jak se s takovými problémy vyrovnat. Proto se ani nesnažíme hledat nějaké standardizované postupy. Nicméně mezi různými technikami a strategiemi, které se nabízejí, jsou některé, které budou pravděpodobně vyhovovat každému a mohou být velmi nápomocné.

Tak jako u jiných komunikačních rysů na úrovni *B 2* můžeme tu nabídnout popisy a výčty toho, co má být student schopen dělat, a tam, kde je to vhodné, dodat i doporučené způsoby vyjádření. Protože se u některých položek dotkneme i konkrétních jazykových funkcí (ve smyslu kapitoly 5) a „pojmu“ (ve smyslu kapitoly 6), nevyhnutelně dojde k částečnému překrývání s tím, co jsme už řekli v kapitole 6 na téma „práce s textem“.

I. V roli čtenáře student umí:

1. rozpoznat významy odvozených slov skládajících se ze známých prvků (základů a afixů), pokud jsou tvořeny podle produktivních pravidel a jejich význam je z těchto stavebních prvků přímo vyvoditelný;
2. vyvodit význam neznámých prvků (zejména slov a slovních spojení) podle kontextu tvořeného známými prvky;
3. správně interpretovat významy tzv. internacionalismů, které posluchač zná ze svého rodného jazyka a jejichž formální vztah k ekvivalentu jeho rodného jazyka je zcela průhledný; posluchač si však musí být vědom existence tzv. „zrádných slov“ a musí si být vědom rozdílů ve významech internacionalismů při přenosu z jednoho jazyka do druhého;
4. umět najít významy neznámých slov nebo spojení v dvojjazyčném slovníku i v jednojazyčném výkladovém slovníku;
5. s pomocí nebo bez pomoci nahoře uvedených pomůcek odvodit konkrétní informace z textu obsahujícího neznámé prvky, za předpokladu, že to nevyžaduje další schopnosti než ty, které už byly uvedeny výše, přičemž přijatelný stupeň obtížnosti textu závisí na tom, má-li nebo nemá-li student k dispozici slovník.

II. V roli posluchače student dovede:

1. provádět operace uvedené v bodu I.1 za předpokladu, že proces tvoření slov neobsahuje jiné fonologické změny v konstituujících prvcích než ty, které zná ze základní morfologie, jako jsou palatalizace konsonantů a změny kvantity vokálů;
2. provádět operace popsané v I.2 za předpokladu, že kontextová klíčová slova jsou předkládána tak, že je lze rozpoznat jako taková a lze je interpretovat v lineárním pořadí bez nutnosti hledat je zpět v kontextu a znovu je promýšlet;
3. provádět operace uvedené v bodu I.3 za předpokladu, že fonologické rozdíly mezi podobou, která je v cizím jazyce, a podobou, která je v mateřském jazyce, jsou pro oba jazyky běžné;
4. vyvodit konkrétní informace z textu obsahujícího neznámé jednotky za předpokladu, že to nevyžaduje jiné schopnosti než ty, které už byly popsány v některém jiném oddílu, a ty, které se uvádějí v I.1, II.2 a II.3;
5. při osobním kontaktu požádáme partnera v komunikaci o spolupráci, především tak, že použijeme prostředky vyjmenované v oddíle 6 Jazykových funkcí.

III. V roli mluvčího student dovede:

1. používat variantní formulace
(Promiňte,) řeknu to ještě jednou.
(Promiňte,) pokusím se to zopakovat.

2. vyjádřit se opisem, zejména použít slova s obecným významem (osoba, věc atd.) nebo nadřazená slova (hyperonyma) spolu s bližším určením popisujícím:
 - obecné fyzické vlastnosti, jako je barva, velikost, tvar (viz Obecné pojmy);
 - specifické rysy (*něco s třemi nohami*);
 - použití (*něco na krájení chleba*);
3. popisovat věci tak, že budeme odkazovat na vlastnosti a charakteristické rysy:
 - obecné fyzické vlastnosti jako barva, velikost, tvar (viz Obecné pojmy)
Je to ...
 - specifické rysy
Má to ...
 - použití
Můžete tím dělat ...
4. identifikovat ukázáním:
 - Něco jako tohle.*
 - Chtěl bych tenhle, prosím.*
 - Já myslím/jsem myslel támhleten.*
5. požádat o pomoc:
 - Jak se říká/Jak říkáte tomuhle?*
 - Jak je to česky?*
 - Nevím, jak se to řekne česky.*
 - V (mém jazyce) je to ...*
6. použít mimojazykové prostředky komunikace (mimiku, výraz tváře, gesta, atd.).

IV. V roli pisatele student dokáže:

1. vyjádřit neznalost:
 - Nevím, jak to mám říct.*
 - Nevím, jak se tomu říká.*
2. užívat prostředků zmíněných v části III.2 a III.3;
3. používat vhodných slovníků, jak dvojjazyčných, tak jednojazyčných.

V. Na společenské rovině student umí:

1. omluvit se za nejistotu nebo neznalost obvyklých pravidel chování:
 - Promiňte, ale nevím/nevěděl jsem, že ...*
2. odvolat se na to, co je zvykem v jeho zemi:
 - U nás ...*

3. požádat o radu:

*Jak se tohle dělá u vás?**Jak bych to měl udělat?**Co bych měl udělat?**Kdy bych měl přijít?*

atd.

U výše uvedených strategií a technik se očekává, že je každý student *na úrovni B 2* bude schopen používat za pomoci jazykových funkcí uvedených v oddíle 6 kapitoly 5. Navíc každý jednotlivý student bude pravděpodobně mít k dispozici jiné vlastní specifické pomůcky. Tyto specifické prostředky mohou, i když ne nutně, zahrnovat takové techniky, jako hledání informací v gramatických přehledech, v obecných příručkách atd., a takové postupy jako použití synonyma pro neznámé slovo, odvážit se experimentovat s tvořením slov, užít slova z rodného jazyka a změnit je tak, aby se podobala slovům v cizím jazyce atd. Konkrétní volbu prostředků v tomto směru nelze stanovit jako obecný cíl, ale je třeba ponechat na těch, kteří budou koncipovat výukový program, a na vlastní iniciativě studentů.

Kapitola 13

Učit se studovat

B 2 je formulací cíle odvozeného od předpokládaných komunikativních potřeb studentů. Jakýkoli kurs založený na souhrnu zkušeností, které *B 2* nabízí, bude muset naučit studenty tyto potřeby uspokojovat. Bude však nevyhnutelně působit i jinak. V závislosti způsobu realizace a prezentace učiva bude studenty těšit, nebo jim naopak dělat potíže, bude udržovat, zvyšovat, nebo naopak snižovat jejich motivaci, bude zvětšovat nebo zmenšovat jejich sebedůvěru, stimulovat jejich zájem o svět, ve kterém žijí, nebo působit tak, že se více uzavrou do sebe. Stručně řečeno, může studentům prospět způsobem, který formulované cíle výrazně překročí, nebo bude omezen jen na ně, ale může studentům v rozvoji jejich osobnosti i uškodit. Všechny tyto účinky, ať už pozitivní nebo negativní, nezávisejí na učební zátěži dané obsahovou složkou; vyvolává je způsob a forma prezentace látky. Učební zátěž se tak může jevit buď jako příliš náročná, nebo zcela naopak.

Proto zkušenost s učením podle *B 2* ovlivní studenty ještě i jinak, než že pouze zvládnou určitou látku. Jeden ze způsobů, který může studentům prospět, je, že jim pomůže uvědomovat si samotný proces výuky, a tím zvýšit jejich schopnost učit se. Učit se studovat není na první pohled součástí komunikativního cíle. Může se však do něj snadno integrovat. Existují minimálně dva dobré důvody, proč se o to pokusit. Předně je to skutečnost už dlouho známá psychologům zabývajícím se otázkami učení, že pochopení podstaty věci, vzhled do ní, zvyšuje účinnost učení a trvalost výsledků, než když se učíme bez porozumění. Tato zvýšená účinnost je částečně důsledkem motivující síly pochopení toho, co děláme a proč to děláme. Kromě toho, učit se studovat patří k přípravě studentů na to, aby zvládli další vzdělávací úkoly, před které budou postaveni. Tak jako každý obecně formulovaný cíl *B 2* není ničím jiným než stanovením toho, co bude průměrný člen cílové skupiny nejpravděpodobněji potřebovat v daném stadiu svého vývoje. Skutečné potřeby každého jednotlivého člena cílové skupiny se určitě budou od fiktivního průměrného člena více nebo méně lišit. Což má za následek, že mají-li být přiměřeně vybaveni pro nezávislé působení v cizím jazyce, budou studenti muset vědět, jak překlenout mezery mezi jejich individuálními potřebami a tím, co jim nabízí naše konkretizace obecného cíle. A i když ony mezery mohou být tak široké, že studenti budou potřebovat profesionální pomoc, pochopení jejich vlastního studijního potenciálu a způsobu, jak ho využít, bude pro ně velkou předností.

Konečně je třeba konstatovat, že posilování autonomie studenta je základním cílem komunikativního přístupu přijatého Radou Evropy. To znamená, že studenti by měli být vedeni k tomu, aby se stále více starali o své vzdělávání a rozvíjeli postoje, znalosti a dovednosti, které jim ho umožní. Pokud je *B 2* formulací cílů a ne pouhým popisem určité úrovně znalostí, pak dovednosti dosažené ve schopnosti se učit nejsou jen vedlejším produktem toho nebo onoho kursu, ale podstatnou stránkou cíle, ke kterému by mělo veškeré úsilí směřovat.

A tak při popisování toho, co by měli studenti být schopni dokázat pomocí jazyka v komunikaci, bereme přirozeně v úvahu, že použijí svých zkušeností z učení se jazyku k tomu, aby se stali jak úspěšnějšími studenty, tak i uživateli jazyka. Chtěli bychom, aby se studenti naučili nejen stále lépe jazyk užívat, ale také stále účinněji se mu učit. K cíli *B 2* patří, aby studenti byli schopni a ochotni se do komunikace aktivně zapojovat, aby využívali zdrojů a strategií, které ovládli, aby riskovali i chyby, uměli využívat pomoci, kterou jim mohou poskytnout zkušenější partneři a aby dokázali těžit ze svých zkušeností. Měli by sami vyhledávat příležitosti, jak se zapojovat do rozhovorů, jak využívat přítomnosti roditelých mluvčích, ale i možností, které nabízí rozhlas, televize, různé tištěné i nahrané materiály.

Učit se studovat musí být, jak jsme už řekli, součástí cíle *B 2* ne jako něco dodatečně přidaného, ale jako důsledek způsobu prezentace látky a individuální zkušenosti s jazykem. Tuto složku budeme formulovat v termínech cíle učení, ale ve vysokém stupni zobecnění, a ponecháme místo pro konkrétní realizace, které si jednotliví studenti vyvolí tak, jak jim to bude vyhovovat.

Cíl: učit se studovat

I. Potřeby a cíle

1. Studenti si uvědomují, jaké jsou jejich komunikační potřeby.
2. Studenti chápou povahu nabízeného výukového programu.
3. Studenti dokáží odhadnout, nakolik je vzhledem k jejich potřebám nabízený program uspokojující.
4. V oblasti „otevřených kategorií“ kapitoly 7 (Specifické pojmy) umějí studenti určit, najít, naučit se a užívat výrazy, které jsou specifické vzhledem k jejich národnosti, povolání, zájmům atd.
5. Studenti umějí rozpoznat, které z jejich komunikativních potřeb případně nejsou zahrnuty v tom, co se jim nabízí.
6. Studenti jsou schopni, alespoň obecně, popsat dodatečné cíle ve smyslu bodu (5) a poznají, jak tyto potřeby souvisejí s tím, co se jim nabízí.
Např. „*Chtěl bych číst články o ekonomice.*“
„*Chtěl bych psát obchodní dopisy.*“

II. Proces učení

1. Studenti jsou seznámeni s možností rozdělit si celkový učební úkol na řadu dílčích úkolů, z nichž každý bude mít svůj vlastní cíl.
2. Studenti jsou seznámeni s rozdílem mezi produktivní („aktivní“) a receptivní („pasivní“) schopnostmi a s tím, které dovednosti vyžaduje jedna i druhá.
3. Studenti si uvědomují, do jaké míry přispívá pragmatická, gramatická, lexikální a fonologická adekvátnost k úspěšnosti komunikace.
4. Studenti dokáží poznat, jaká je role (co do získání znalostí, vzhledu či dovedností) jednotlivých druhů učebních materiálů a uvědomují si možnosti, které nabízejí pro dosažení vytčených cílů.
5. Studenti vědí, jak najít informace o úzu (např. ve slovnících, příručkách a gramatikách).
6. Studenti si vyzkoušeli různé metody obohacování své slovní zásoby a vybrali si tu nebo ty, které jim nejvíce vyhovují.
7. Studenti si uvědomují, jaký význam pro učení má přímá zkušenost s cizím jazykem a jak mohou využít kompenzačních strategií, aby se vyrovnali s texty obsahujícími neznámé jazykové jevy.

III. Učení pomocí přímé zkušenosti s jazykem

1. Studenti jsou schopni uplatnit se v komunikativní akci, používat zdrojů a strategií specifikovaných na úrovni *B 2* a učit se ze zkušeností.
2. Studenti jsou schopni pozorovat jazyk a strategie používané zkušenějšími mluvčími (partnery), a tak zvětšovat svůj vlastní repertoár reakcí, aktivních i pasivních.
3. Studenti jsou např. schopni jako posluchači a jako čtenáři zaregistrovat, zapamatovat si a zapisovat slova a výrazy, se kterými se dříve nesetkali, a všimnout si jejich situačního kontextu a funkční hodnoty.

4. Studenti jsou schopni opakovat nová slova a výrazy, které se objevují v konverzaci, na níž se podílejí, sami je pak vhodně použít a později si je popřípadě zaznamenat a doplnit si tak svůj repertoár.

5. Studenti jsou schopni experimentovat s formami výrazů (např. jiným kombinováním známých slov a gramatických struktur, nebo pravidel o tvoření slov a gramatických struktur), poznamenat si, zda tyto kombinace byly nebo nebyly akceptovány zkušenějšími mluvčími, a bude-li to třeba, upravit si pravidla, která použili.

6. Studenti jsou schopni použít kompenzačních a opravných strategií (viz oddíl 6 kapitoly 5) tak, že budou zaznamenávat, studovat a používat nové způsoby vyjádření, které jim předvádí partner v dialogu.

IV. Hodnocení

1. Studenti umějí sledovat své pokroky vzhledem ke konečnému cíli zejména tím, že porovnávají své komunikační schopnosti s dosaženými dílčími cíli.

2. Studenti si jsou vědomi role hodnocení jakožto pomůcky při plánování dalšího studijního úsilí.

Uvedený rozbor je založen na představě o tom, co může student v rané fázi učení cizímu jazyku zvládnout, aniž by byl odváděn od učení samého. Některé z výše uvedených bodů používají formulaci „studenti si uvědomují ...“ To přirozeně předpokládá různé stupně uvědomění a nemělo by to být chápáno příliš striktně. Chceme tím prostě říci, že kurzy realizující úroveň *B 2* by měly probudit ve studentech příslušné povědomí, aniž by na ně v tomto ohledu kladly jakékoli specifické požadavky.

Poznámka: Tato kapitola do značné míry opakuje to, co již bylo řečeno v odpovídajících kapitolách *Waystage 1990* a *Prahové úrovně 1990*. Studenti, kteří absolvovali tyto dvě předchozí úrovně, pravděpodobně již získali dovednosti a postoje zde zmiňované ještě dříve, než přistoupili k úrovni *B 2*. Ostatní, kteří získali své předchozí jazykové zkušenosti jinak, mohou těžit z toho, o čem se mluví v této kapitole a samozřejmě budou potřebovat zmíněné dovednosti a postoje, aby dosáhli úplných schopností úrovně *B 2*.

Kapitola 14

Stupeň dovedností

B 2 ve srovnání s *Prahovou úrovní*, jak jsme již v předchozích kapitolách opakovaně zdůrazňovali, je charakterizována zmírněním tlaku na studenty, kteří na této úrovni mohou komunikovat nejen efektivněji, ale i s větší lehkostí ve většině komunikativních situací, do kterých se dostanou. Tyto situace se mohou u různých studentů podstatně lišit, stejně tak jako jejich náročnost, a navíc jsou do značné míry nepředvídatelné. Na úrovni *B 2* by proto studenti měli mít jistou míru komunikativních dovedností, které by jim umožňovaly zvládnout nepředvídatelné situace, a nejen to, neměly by je při tom výrazněji omezovat nedostatky v jejich schopnostech používat cizí jazyk. Takové předpoklady můžeme definovat jako *přesnost, výstižnost a plynulost*. Jsou to pojmy složené, kterých lze spolehlivě použít při hodnocení kandidátů jen tehdy, pokud jsou dále specifikovány a pokud je zajištěno vyvážené zastoupení jejich jednotlivých složek.

Přesnost se týká:

- výslovnosti (včetně rytmu a intonace);
- grafické podoby slova (pravopis, ortografie);
- lexikální, idiomatické a gramatické správnosti.

Na úrovni *B 2* lze očekávat, že ve všech těchto třech hlediscích dosáhnou studenti výborných výsledků. A tak budou mít natolik dobrou výslovnost, že jim snadno porozumí nejen rodilý mluvčí cizího jazyka, ale i nerodilý mluvčí s komunikativní schopností odpovídající *Prahové úrovni* anebo vyšší. To ovšem neznamená, že by nemohli mít rozpoznatelný cizí přízvuk, ze kterého by zkušený rodilý mluvčí snadno určil jejich mateřský jazyk. Na této úrovni ovšem rodilý mluvčí s malou nebo žádnou zkušeností s komunikací s cizinci jim nemůže nerozumět. Mluvčí může být příležitostně požádán, aby zopakoval slovo nebo větu, ale ne tak často, aby to komunikaci činilo obtížnou či pracnou.

Pokud jde o písemné vyjadřování, dá se očekávat, že studenti *B 2* se více přiblíží normě cizího jazyka, než tomu je v hovorů. Pravopisné chyby budou řídké anebo žádné. Studenti získají určitou praxi v uplatňování pravidel správného psaní a v případě pochybnosti budou schopni poučit se nahlédnutím do Pravidel pravopisu či do slovníku (Slovník spisovné češtiny, 1994.), případně se uchýlit k alternativní formulaci. Takový poměrně vysoký stupeň správnosti je žádoucí, pokud studenti – v roli pisatelů – chtějí být jako poměrně dobře vzdělaní lidé bráni vážně.

Na úrovni *B 2* se klade větší důraz na formální správnost v užití lexikonu, frazeologie, idiomatiky a gramatiky, než tomu bylo v případě *Prahové úrovně*. V tomto stadiu chvíli už budou studenti celkem dobře znát alespoň běžněji používané gramatické konstrukce a budou je umět použít k vyjádření vlastní myšlenky. Už jen zřídka se stane, že utvoří gramaticky nesprávný tvar a jejich porozumění z tohoto hlediska bude úplné, samozřejmě až na případy, kdy rodilý mluvčí použije velmi formální, knižní prostředky, anebo v případě mluveného jazyka, kdy nepravidelnosti v použité formě slova či věty budou mít za následek sníženou srozumitelnost.

Pokud jde o lexikon a frazeologii s idiomatikou, je situace jednoznačnější. V případě výslovnosti, jak už jsme řekli, může být dostatečná srozumitelnost, i přes pozorovatelný cizí

přízvuk (akcent), u mnohých studentů přijatelná i jako konečná úroveň. V případě lexikonu a idiomatiky se mohou studenti cítit znevýhodněni, pokud se v jejich schopnostech vyskytují znatelné mezery. V zásadě by měli odpovídajícím způsobem zvládnout potřeby každodenního života spolu se záležitostmi, které je osobně obzvláště zajímaví. Aby tak mohli učinit účelně, ale také správně a s očekávanou lehkostí a samozřejmostí, to může někdy vyžadovat vyšší lexikální a idiomatickou dovednost, než můžeme očekávat dokonce i na úrovni *B 2*. Přiměřené užití opravných strategií by se teď mělo stát druhou přirozeností, ale to studentům vždycky nepomůže vyhnout se komunikačním problémům úplně. Na této úrovni lze očekávat, že student bude schopen zvládnout odpovídajícím způsobem a s vysokým stupněm správnosti náročnost těch situací, do kterých se nejpravděpodobněji dostane a že bude znát různé strategie, kterých by použil v případě, že jeho znalost lexikonu a idiomatiky nebude dostačovat požadavkům kladeným situací. V tomto stadiu už by studenti měli mít dostatečnou představu o procesu zvládnání a rozšiřování slovníku, frazeologie a idiomatiky, aby jim získaná zkušenost napověděla, jak dál zvyšovat své schopnosti užívat cizí jazyk v těchto okruzích. Celkem vzato lze očekávat, že studenti na úrovni *B 2* dosáhnou takového stupně správnosti, aby byli schopni uspokojit své potřeby komunikace aniž by byli sráženi zpět pocitem že nejsou dost dobří. Měli by si ovšem uvědomit, že tu a tam se vyjádří poněkud neobvykle - zejména pokud mají použít idiomatický výraz, anebo vybrat vhodné synonymum - stejně tak, že nelze zcela vyloučit občasná nepochopení úmyslů partnera v komunikaci.

Vhodnost v sobě zahrnuje:

- sociolingvistickou vhodnost;
- sociokulturní vhodnost;
- sociální vhodnost.

Studenti na úrovni *B 2* by měli mít na paměti, jak důležité jsou tyto tři typy vhodnosti pro úspěšnou komunikaci. Pokud jde o první dva typy, budou studenti schopni zapojit se do komunikačních aktů včetně těch, kterých se zúčastní rodilí mluvčí a v případě třetího typu budou vybaveni strategiemi, které jim umožní zasloužit se o úspěch setkání s rodilými i nerodilými mluvčími cizího jazyka. Sociolingvistická vhodnost v sobě zahrnuje takové záležitosti jako je adekvátnost role, rejstřík a realizace záměru a sociokulturní vhodnost se týká adekvátnosti užití sociokulturního referenčního rámce. Tyto dva typy mohou být zvládnuty všemi studenty prostřednictvím aplikace, studia a praxe. Dosažení sociální vhodnosti, tj. adekvátnosti při zvládnání meziosobních kontaktů je pouze částečně záležitostí uvážené aplikace a záleží do značné míry na rysech osobnosti, které nejsou ovlivňovány studentem přímo. Jako kritérium při hodnocení pokroku studenta v osvojování cizího jazyka je proto méně vhodná.

Plynulost (tento termín můžeme použít jak pro produktivní, tak i pro receptivní schopnost) zahrnuje:

- snadný proces zapamatování a vybavování;
- ovládání strategií rozhovoru;
- rychlost projevu a zpracovávání informací.

Přestože se jednotliví studenti budou značně lišit ve stupni plynulosti, kterého mohou dosáhnout, tak jako je to v jejich rodném jazyce, jejich plynulost v rámci B 2 bude tak vysoká, že se jen vzácně vyskytnou nepřírozeně dlouhé pauzy v produkci a extrémní zdržení v procesu porozumění. Z toho vyplývá, že stupeň zvládnutí lingvistického aparátu (gramatika, slovník atd.), kterého dosáhli, vyhovuje většině účelů, ale také že jejich kompenzační kompetence (tj. adekvátní použití opravných strategií a strategie vyhýbání se problémům) je natolik rozvinuta, že jim umožní udržet průběh komunikativní interakce navzdory jakýmkoliv mezerám v jejich vlastních lingvistických schopnostech.

Na závěr, student na úrovni *B 2* dosáhl takového stupně dovedností, který mu dodává důvěru, že může odpovídajícím způsobem zvládnout **nároky** kladené na něj velkou většinou komunikativních situací, ať už předvídaných či nepředvídaných, do kterých se s největší pravděpodobností může dostat. Požadavek „zvládnout odpovídajícím způsobem“ vyžaduje takový stupeň ovládnutí cizího jazyka, který studentovi umožní dosáhnout dobrých výsledků a nebýt přitom nadměrně zdržován skutečností, že musí použít cizí jazyk.

Kapitola 15

Vedlejší výsledky

Při jiné příležitosti (Učit se studovat, viz kapitola 13) jsme poznamenali, že kurz navržený podle B 2 kromě toho, že uspokojí předpokládané potřeby, udělá ještě řadu dalších věcí. Některé z nich se můžou vědomě naplánovat předem v rámci kurzu. „Učení učit se“ je jednou z nich; zvládnutí dostatečných kompenzačních strategií (viz kapitola 12) je další. A další věci automaticky vyplynou ze zkušeností získaných studiem pro úroveň B 2, aniž bychom je nějak zohledňovali v kurzech vytvářených pro studenty a dokonce bez toho, abychom je výslovně zahrnovali do příslušných cílových programů. Jsou prostě „vedlejšími produkty“ úspěšného studia. Tím nechceme tvrdit, že by nemohly hrát důležitější roli, nebo dokonce že by nemohly být středem našeho zájmu mezi dalšími cíli učení se cizím jazykům s jinou orientací než je A 1 - A 2 - B 1 - B 2. V této kapitole si ve stručnosti na příkladech ukážeme dva takové vedlejší produkty:

literární porozumění a mediační (zprostředkující) dovednost

Literární porozumění chápeme jako „schopnost porozumět literárním dílům a pociťovat/prožívat - pokud možno i oceňovat - jejich účinek/dopad. V cílech stanovených pro B 2, zejména v kapitole 9 (Práce s texty), se nemluví o literárních textech. Nejsou však ani výslovně odmítnuty. Ve skutečnosti všechna kritéria pro „stanovení rozsahu textů, se kterými se budou studenti pravděpodobně muset vypořádat“, která jsou uvedena v kapitole 9, čtené literární texty splňují. Proto se dá očekávat, že student na úrovni B 2 bude ovládat cílový jazyk natolik, aby mohl číst a vychutnat, celou řadu povídek, románů, básní apod. A jelikož k tomu dojde, i když studenti nebudou ke čtení literárních děl speciálně připravováni, není třeba, abychom o této schopnosti v případě tohoto cíle mluvili. Tím nechceme tvrdit, že kurz, který by zahrnoval i zkušenosti s prací s literárními díly by nemohl poskytnout bohatší a vděčnější podněty pro studenty, než kurz bez takového zaměření. Rovněž nepopíráme, že memorování úryvků literárních děl, zejména básnických textů, může pozitivně ovlivňovat studijní výsledky. Takové zkušenosti se však v rámci našeho cíle výslovně nevyžadují.

Další „vedlejší produkt“ učení se na úrovni B 2 je jistý stupeň mediační dovednosti. „Mediace“ je termín užívaný v publikaci Společný referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme, vydané Radou Evropy (v češtině Univerzita Palackého v Olomouci 2002) pro takové činnosti, při nichž „uživatel jazyka se nezabývá vyjadřováním vlastních myšlenek, ale působí pouze jako zprostředkovatel mezi partnery komunikace, kteří nejsou schopni si porozumět přímo, obvykle (ale ne výlučně), mezi mluvčími různých jazyků“. Mediace může zahrnovat takové činnosti jako je simultánní tlumočení, konsektivní tlumočení, přesný překlad (smlouvy, právnické a vědecké texty, apod.), literární překlad, shrnování hlavních myšlenek, parafrázování aj. Je jasné, že schopnost provozovat většinu z těchto činností lze získat pouze dlouhým a intenzivním studiem a praxí ve speciálních kurzech, pro které jsou stanoveny zvláštní cíle, ale určitého stupně mediačních dovedností lze dosáhnout jako „vedlejšího produktu“ učení se na úrovni B 2. O to půjde zejména v rámci druhu zprostředkovací činnosti nazvaného v *Rámci* „neformální tlumočení“. To zahrnuje, podle stejného pramene, tlumočení

- pro přátele, rodinu, klienty, zahraniční návštěvníky apod.

- cizím návštěvníkům ve vlastní zemi zprostředkovatele
- rodilým mluvčím při jejich pobytu v cizině
- při společenských a obchodních situacích
- orientačních nápisů, jídelníčků a různých upozornění apod.

Takové jazykové činnosti budou mít často formu reakce na

- Co (to) říkal/říkala?
- Co se tady/tam píše/říká?
- Řekni mu/jí, že ...
- Zeptej se ho/jí, jestli ...

Dá se předpokládat, že schopnosti studentů cizího jazyka na úrovni *B 2* budou na takové úrovni, že budou schopni docela dobře reagovat na otázky či žádosti tohoto druhu a že tak budou rovněž schopni shrnout hlavní myšlenky např. běžného novinového či časopiseckého článku pro potřeby někoho, kdo příslušný cizí jazyk nezná. Získání mediačních schopností tohoto typu nezávisí na jiných studijních a vyučovacích snahách, než jsou ty, které jsou potřebné k získání schopností odpovídajících úrovni *B 2*, jak je popsáno na jiném místě tohoto dokumentu. Jinými slovy získání mediačních schopností by nemělo být samostatně včleněno do formulací cíle samotného ani by nemělo hrát jakoukoliv roli v hodnocení, která se k němu budou vztahovat. Je to prostě pouze vedlejší produkt učení se k zvládnutí úrovně *B 2*.

Dodatek A

Lexikální exponenty specifických pojmů pro B 2

Tento dodatek je seznamem lexikálních exponentů specifických pojmů, který mohou použít ti studenti, kteří mají zájem rozšířit svoje komunikativní schopnosti v oblasti „témat“ *Prahové úrovně* až na úroveň *B 2*. Tyto exponenty zde nejsou míněny jako nějaký přesně definovaný slovník, dokonce ani ne jako „doporučené exponenty“. Představují podněty, které mohou být užitečné studentům snažícím se rozvinout tématicky orientovanou schopnost na úrovni *B 2*. Tento seznam slov by měl, společně s prvky uvedenými v kapitole 5 a 6 pod názvem *Jazykové funkce a Obecné pojmy*, poskytnout studentovi podstatně pokročilejší lingvistický aparát, pomocí kterého by se mohli zabývat tématy v mnohem širším úhlu, než bylo možné na *Prahové úrovni*.

V souladu se svou zamýšlenou rolí je tu tento seznam prezentován do značné míry jako neukončený. Většina lexikálních jednotek v tomto seznamu je prezentována jako součásti otevřených kategorií, které mohou být zestručněny, rozšířeny, nebo jinak pozměněny podle potřeb a zájmů studentů. Chci připomenout uživateli tohoto seznamu, že otevřené kategorie jsou vždy uvozeny zkratkou např. a obecným označením třídy. A tak potřebuje-li informaci ohledně toho, která „jména ptáků“ (2.8) zařadit do nějakého programu v rámci *B 2*, nalezne tady případy, o kterých se autoři tohoto výběru domnívají, že by jim mohly být obzvlášť užitečné, samozřejmě aniž by je jakýmkoliv způsobem třídili a upřednostňovali. Někomu může být divné, proč je tu například **platýs** a ne **okoun**, mají prostě možnost řídit se vlastními zájmy. Po pravdě řečeno tento seznam je prostě určen k tomu, aby je k tomu podnítil.

Tento seznam obsahuje všechny exponenty „doporučené“ pro *Prahovou úroveň*. Ať už se uživatelé této příručky seznámili s tímto předchozím cílem nebo ne, nebude jim zatěžko se k němu vrátit. Exponenty mají stejná záhlaví a podzáhlaví jako v případě *Prahové úrovně* s tím, že exponenty stejného specifického pojmu jsou uvedeny takto: **jméno/křestní jméno** a exponenty jiných, ale příbuzných pojmů takto: **fax, faxové číslo**. Lomítkem jsou odděleny i vidové dvojice: **představit se/představovat se**. Jména otevřených kategorií jsou uvedena takto: *jména rostlin, stromů, květin*, jména uzavřených souborů takto: jména písmen abecedy.

1 OSOBNÍ ÚDAJE

1.1 JMÉNO

jméno, křestní jméno,

**rodné jméno, příjmení/jméno
za svobodna**

iniciály

tituly, oslovení, např. pan, paní, slečna (Pane! Paní! Mladý pane! Mladá paní! Slečno! Vážení přítomní! Dámy a pánové! Kolegyně a kolegové!), PhDr....., MUDr....., JUDr.,PhD. (Pane doktore! Paní doktorko!), Mgr.... (Pane magistře! Paní magistro!), Ing. ... (Pane inženýre! Paní inženýrko!) Prof. ... (Pane profesore, paní profesorko), Doc. ... (Pane docente, paní docentko) **jmenovat se** (Jak se jmenujete? Jmenuji se J. N.)

hláskovat A (Hláskujte své jméno. Jak se to píše?)

jména písmen abecedy

dát D jméno, pojmenovat A po L, mít jméno / jmenovat se po L, jmenovat se jako ..., říkat D N (Jak ti říkají? Říkají mu Jarek.), **přezdívka** (Má přezdívku Hezoun.) **představit se / představovat se (D)** (Dovolte, abych se představil. – Seznamte se. To je můj kolega P. N.),

podpis, např. čitelný, nečitelný, ověřený, vlastnoruční

podepsat se (Tady se podepište.)

1.2 ADRESA

adresa

adresa trvalá/stálá, přechodná, dočasná, falešná; (Jakou máte adresu?),

bydlet (Kde bydlíte?),

jména ulic a j. částí města, např. centrum, nábřeží; náměstí, okraj města, střed města, periferie, předměstí, sídliště, třída, ulice; most; magistrála (Bydlím v centru. Bydlím na okraji města/na sídlišti.),

obvod / čtvrť (V které čtvrti bydlíš?), **číslo**

základní číslovky (dle potřeby)

poštovní směrovací číslo,

mailová adresa,

venkov, vesnice, město, země

jména měst a zemí (dle potřeby)

obec, kraj, krajské město

1.3 TELEFONNÍ ČÍSLO

volat / za- D, telefonovat / za- D, vytočit / vytáčet číslo, dovolat se k D, zvednout sluchátko, zavěsit sluchátko (Nezavěšujte, prosím, jste v pořadí), **nechat pro A vzkaz**

(Zanechte, prosím, vzkaz na záznamníku), **vyřídít D vzkaz**,

SMS zpráva (Poslal jsem mu esemesku), **fax, číslo faxu, faxovat / odfaxovat zprávu**

1.4. DATUM A MÍSTO NAROZENÍ

narodit se kdy, kde (Narodil jsem se v Praze 20. června 1975),

datum a místo narození

den, měsíc a rok narození

jména měsíců, potřebné číslovky, narozeniny, oslava narozenin, oslavovat / oslavit narozeniny, přát / po- D k narozeninám, (Přeji ti všechno nejlepší!), dárek k narozeninám, narozeninový dort

1.5. VĚK

viz OP 5.1.11

1.6. POHLAVÍ

pohlaví mužské, ženské

muž, žena, chlapec, dívka, muži/ páni, ženy/dámy (nápis na toaletách)

1.7. STAV

svobodný, svobodná, ženatý, vdaná, rozvedený, rozvedená, vdovec, vdova, druh, družka

ženit se / oženit se s I, vdávat se/ vdát se za A, mít svatbu, brát se/ vzít se,

výročí svatby (*např. svatba stříbrná, zlatá, diamantová*),

zasnoubit se s I, snoubenec, snoubenka, ženich, nevěsta, rozvádět se/rozvést se s I, ovdovět

1.8. NÁRODNOST

národnost

názvy národnosti, např. Čech-Češka, Němec-Němka, Polák-Polka, Angličan-Angličanka,

občan, občanka, občanství (Má české občanství. Je občanem / občankou České republiky)

státní příslušnost např. česká, německá,

cizí; cizinec, cizinka,

krajan, krajanka, rodák, rodačka, (Je moravský rodák. Je náš krajan, z Ameriky),

azylant, azylantka, (Podal žádost o azyl) **uprchlík, uprchlice** (Získal status uprchlíka), **emigrant, emigrantka, emigrovat** (Emigrovali v osmašedesátém roce, Žijou v emigraci), **přistěhovalec, přistěhovalkyně, imigrant, imigrantka, uprchlický tábor**

1.9. PŮVOD

být z+G, pocházet z+G (Odkud jste? Jsem z Prahy. Pocházím

z Francie), **být původem +N / z+G**
(Původem jsem Francouzka /
z Francie)

1.10 ZAMĚSTNÁNÍ

**práce, zaměstnání, povolání,
profese,**

být N/I (Čím jste? Jsem student.),
dělat A, pracovat jako N,

názvy povolání, např. doktor/lékař,
daňový poradce, dělník, hlídač,
instalatér, kominík, letec, novinář,
manažer, opravář, podnikatel,
policista, programátor, překladatel,
sekretářka, obchodník, terapeut,
tlumočník, truhlář, učitel, umělec,
úředník, zdravotní sestra, zelinář,
zemědělec,

názvy pracovišť, např. banka, farma,
kancelář, nemocnice, škola, továrna,
úřad

názvy pracovních činností, např.
léčit, opravovat, prodávat, překládat,
stavět, tlumočit,

**pracovat v obchodu, ve školství,
v podniku, na úřadě, ve firmě**
(státní, soukromé),

**mít živnost, živnostník, dělat
řemeslo, řemeslník, být na volné
noze, úředník, úřednické profese
svobodná povolání, řemesla,
obchod**

firma, společnost

**pracovník, pracovnice zaměstna-
nec, zaměstnankyně**

pracovní kolektiv (Je členem
pracovního kolektivu),

**zaměstnavatel, ředitel, zaměstna-
nec, pracovník, vedoucí, zástupce,
vedení podniku**

**pracovat na plný úvazek/ půl
úvazku,**

úřad práce

dobrovolník, dobrovolná činnost

vyrábět/ vyrobit, výroba

zboží

1.11 RODINA

rodina (Přijeli i s rodinou.)

rodiče, otec a matka,

dítě, miminko (Budou mít
miminko.) **manžel, manželka, syn,
dcera, sourozenci/ bratr a sestra**

**sirotek, jedináček, nevlastní dítě,
nevlastní otec, nevlastní matka,
adoptovat A, adopce, osvojit si A,
adoptované/osvojené dítě, pří-
buzný**

názvy příbuzenských vztahů, např.
babička, bratranec, dědeček, neteř,
sestřenice, snacha, strýc, švagr,
švagrová, tchán, tchyně, teta, zeť

1.12 NÁBOŽENSTVÍ

náboženství/vyznání

názvy náboženství např. buddhistické, katolické, muslimské, pravoslavné, protestantské, židovské,
názvy vyznavačů jednotlivých náboženství např. buddhista, katolík, muslim, pravoslavný, protestant, žid,
názvy míst, kde se koná bohoslužba např. chrám/katedrála, kaple, kostel, mešita, synagoga

bůh, Bůh, věřit v + A (Věříte v Boha?), **věřící, ateista,**

církev

názvy církví např. českobratrská, československá husitská, katolická, pravoslavná, **duchovní**

názvy příslušníků duchovenstva např. arcibiskup, biskup, farář, hodža, kněz, pastor, pop, rabín

bohoslužba, mše (Bohoslužby jsou v neděli.)

1.13 ZÁLIBY

viz SP 4

1.14 CHARAKTER, POVAHA

Jaký je (to člověk)? Co je to za člověka?

povahové vlastnosti, např. agresivní, aktivní, arogantní, bázlivý, bezohledný, bláznivý, bojácny,

cílevědomý, citlivý, ctižádnostivý, dobrý, drzý, duchaplný, impulzivní, inteligentní, hloupý, hodný, hovorný, hrdý, hrubý, chytrý, klidný, lakomý, laskavý, líný, mírný, mlčenlivý, namyšlený, (ne) příjemný, (ne)rozhodný, (ne)spolehlivý, (ne)trpělivý, (ne)vychovaný, obětavý, odpovědný, odvážný, ohleduplný, omezený, opatrný, optimistický, otevřený, pesimistický, pilný, pohodový, pokrytecký, povrchní, pozorný, pracovitý, protivný, přátelský, samolibý, sebevědomý, skromný, snaživý, sobecký, střízlivý, studený, štedrý, temperamentní, upřímný, velkorysý, věrný, vlídný, vřelý, vtipný, vychytralý, závistivý, zbrklý, zvědavý, žárlivý

sexuální orientace např. bisexuál, heterosexuál, homosexuál, gay, lesbička

1.15 TĚLESNÝ VZHLED

vypadat (Jaký je ten člověk),

fyzický vzhled, např. hezký, krásný, odporný, ošklivý, pohledný, půvabný
postava, např. hubený, malý, obtloustlý, plnoštíhlý, silný, střední, štíhlý, tlustý, vysoký,

vlasy a pleť, např. bledý, holohlavý, lysý, opálený, plešatý, snědý, světlý,

světlovlasý, tmavý, tmavovlasý, zrzavý,

vypadat (Jak vypadá ten člověk?) např. bodře, čile, mladě, nemocně, (ne)šťastně, odpočatě, otráveně, spokojeně, staře, unaveně, ustaraně, zdravě, znuďeně

2 DŮM A DOMÁCNOST, NEJBLIŽŠÍ OKOLÍ

2.1. TYPY UBYTOVÁNÍ

ubytování

názvy míst, kde bydlíme např. dům (jednopatrový, dvoupatrový), rodinný domek, činžovní dům, obytný dům, panelový dům/panelák, věžový dům/věžák, mrakodrap, dům na venkově, barák, chalupa, chata, vila, byt (jedno/dvou/tří...pokojový), garsoniéra, (ne)zařízený byt, zemědělská usedlost, statek

koupit /kupovat si byt, pronajmout (si) A/ pronajímat si byt, pronajatý byt, podnájem, podnájemník, nájemník, stěhovat se /nastěhovat se někam, správce domu

2.2. PROSTORY

ubytování, bydlení

místnost, pokoj,

názvy místností např. dětský pokoj, hala, hostinský pokoj, knihovna,

komora, koupelna, kuchyně, ložnice, obývací pokoj/obývací, pracovna, předsíň

názvy částí domu, např., sklep, spíž/špajz, záchod/ toaleta,

názvy částí domu např. dveře, garáž, kůlna, okno, patro/poschodí (Ložnice jsou v prvním poschodí.), podkroví, přízemí, půda, schody, schodiště, sklep, stěna, strop, střecha; balkón, dveře, lodžie, okno, podlaha, skříň, stěna/zed', strop, suterén, terasa, výtah

zahrada, (Svačili jsme na zahradě.)

vrata, plot (Za plotem je veřejná cesta.)

2.3. ZAŘÍZENÍ BYTU

nábytek

vybavení bytu např. botník, gauč, lampa, křeslo, noční stolek, pohovka (rozkládací p., pohovka pro dva/pro tři), police na knížky, postel, příborník, skříň, stůl, šatník, válenda, věšák,

názvy lůžkovin/ ložního prádla např. cícha, deka, peřina, povlak *např.* na deku, peřinu, polštář; polštář, prostěradlo, prošívaná deka/přikrývka,

matrace, spací pytel/ spacák,

koberec,

obraz/malba, plakát,

pokojová rostlina/květina.

**rolety, tapety, záclona, závěs,
zrcadlo, žaluzie**

2.4 NÁKLADY NA BYT

cena (viz také OP 5.2.1.)

stát kolik (Kolik stojí ten pokoj na týden?), **nájem, nájemné, pronajmout (si) A/pronajímat si A, byt k pronajmutí, dům na prodej, platit, za- A, včetně/být zahrnut v + L** (Elektřina je zahrnuta v nájmu. Nájem je včetně elektřiny.)

inkaso, platba za služby,

záloha,

hypotéka,

2.5 SLUŽBY

elektřina/proud, (Nejde proud.), **adaptér, pojistka** (Máme vyhozené pojistky), **prodlužovací kabel, šňůra, vypínač** (Kde je vypínač?), **zásuvka, zástrčka**

plyn

topení např. elektrické, etážové, plynové, ústřední

telefon

voda např. teplá, studená, pitná, užitková

téct, pustit/pouštět vodu, vypustit/vypouštět vodu (např. z umyvadla, z vany)

zapnout/zapínat A, vypnout/vypínat A, zapnutý, vypnutý, zapnuto, vypnuto, (Topení je zapnuté/vypnuté),

rozsvítit/rozsvěcet (Rozsvít' tu malou lampičku.) **A, zhasnout/zhasínat A**

(ne)fungovat (Topení nefunguje.)

2.6 VYBAVENÍ A ÚKLID

umyvadlo, sprcha, koupelna, vana, pračka, myčka, dřez, kohoutek, (vodovodní) baterie

lednička, mraznička/mrazák

sporák (plynový, elektrický, kombinovaný), **mikrovlňná trouba, vařič, ponorný vařič**

rádio, televize, video, CD přehrávač, DVD přehrávač,

uklidit/uklízet A

smeták, lopatka, kýbl, hadr, prachovka, vysavač/lux

kamna, krb, plynové topení, ústřední topení, elektrický ohříváč, přímotop

mýt, umýt A (nádobí, okno, podlahu), **vysát, vysávat A** (koberec), **luxovat/vyluxovat, A,**

**oprašovat/oprášit A, stírat/setřít/
utřít prach z + G.,**

leštit/vyleštit A (dlažbu, linoleum,
PVC),

prát/vyprat A (prádlo, záclony)

prádelna

žehlit/vyžehlit A,

stlát/ustlat A (postel)

vyhodit, vyhazovat A (např. smetí,
odpadky)

odpadkový koš,

popelnice, kontejner, tříděný sběr

2.7. OKOLÍ

kraj/krajina, oblast,

názvy oblastí např. městská,
venkovská, průmyslová, důlní,
zemědělská, vinařská;

názvy krajinných útvarů (terénů)
např. rovina, nížina, rovinatý,
pahorek, pahorkatý, kopec/hora,
kopcovitý/ hornatý, vrchol(ek), úpatí,
pohoří, les, lesnatý, prales, močál/
bažina, močálovitý/ bažinatý, rybník,
jezero, potok, řeka, moře, oceán,
hladina (h. řeky, jezera, moře), dno,
břeh, pobřeží, pláž, poloostrov,
ostrov; řeka, kanál, zátoka, útes,
hráz, příkop

názvy způsobů využívání krajiny,
např.: zemědělství, farma/hospo-

dářství/statek, dobytek, chov dobyt-
ka, pole, louky; skleník, zahrad-
nictví; průmysl, továrna/ závod,
komín, důl;

půda

názvy druhů půdy např. orná
půda/ornice, humus, jíl/jílovitá p.,
písek/písčítá p., rašelina; (ne)úrodná
půda, kamenitá p., bahnitá půda/blata

zeměpisné pojmy např. země,
pevnina, zeměkoule, světadíl,
světový, podnebí (kontinentální,
tropické, polární), podnebné pásy,
rovník, polokoule (severní a jižní,
západní a východní), tropický,
subtropický

vrchol, vrcholek (Vidíme odsud
vrcholky hor. Vrchol hory je
v mracích.)

dno (V čisté vodě dohlédneme až na
dno.)

plochý, rovný/rovinatý, (Kraj
kolem řeky Labe je rovinatý.) **rovina**
(Je to úplná rovina.)

příroda, životní prostředí

vzduch, ovzduší např. čisté,
znečištěné /zamořené)

2.8. FLÓRA A FAUNA

**zvíře, pták, ryba, hmyz, domácí
zvíře**

názvy zvířat, ptáků, ryb, hmyzu např. kočka, koza, králík, kráva, kůň, ovce, pes, prase; jelen, liška, zajíc; lev, medvěd, opice, slon, tygr, veverka, vlk; bažant, čáp, havran, holub, husa, kachna, kohout, kos, krocan, labuť, orel, páv, slepice, sokol, sova, sup, vlaštovka, vrabec, vrána; losos, sled, makrela, platýs, treska; kapr, štika, pstruh, úhoř; blecha, brouk, komár, motýl, moucha, mravenec, pavouk, štěnice, včela, veš, vos

názvy rostlin, stromů, květin např. ječmen, proso, pšenice, oves; žito, heřmánek, kopřiva, máta, mateřídouška, tráva, vřes; akát, borovice, buk, bříza, dub, javor, jedle, smrk, topol, vrba; broskvoň, hrušeň, jabloň, třešeň, višeň; fialka, hyacint, chrpa, iris, jiřina, karafiát, kopretina, kosatec, lilie, maceška, narcis(ka), pampeliška, pomněnka, růže, sasan-ka, sedmikráska, sněženka, tulipán, zvonek

3 KAŽDODENNÍ ŽIVOT

3.1. DOMA

(viz také oddíl 4)

spát, vyspat se jak (Jak jste se vyspal?), **spánek** např. lehký, hluboký,

zdat se o+L (O čem se ti dnes v noci zdálo?), **sen, mít sen**

noční můra

probudit se/probouzet se,

vstát/vstávat,

spěchat, pospíchat

mýt se/u- se, sprchovat se/o- se, dát/dávat si sprchu, čistit/vy- si zuby, česat/u- se, holit/o- se, obléknout se/oblékat se

(viz také Specifické pojmy 9.4.)

jídlo

názvy pokrmů např. snídaně, svačina/přesnídávka, oběd, večeře

(viz také Specifické pojmy 10.1)

domácí práce/povinnosti

vařit/u- A, dělat/u- A (Mám udělat kávu/čaj/chlebičky/oběd/něco k večeři?), **připravit/připravovat A** (snídani, svačinu, oběd)

prostrít stůl, uklidit A ze stolu,

umýt/umývat nádobí

uklidit/uklízet (byt, pokoj)

utřít/utírat prach

vysát/vysávat, luxovat/vyluxovat

stlát/ustlat

prát/vyprat (A)

žehlit/vyžehlit prádlo

zalít/zalévat květiny/zahradu

umýt/mýt okna/dveře/podlahu

nakoupit/nakupovat A,

jít na nákup

venčit/vy- psa , jít se psem

jít na procházku

jít do+G (školy, práce), jít domů

přijít kam (domů) z práce

jít si lehnout, jít spát, do postele

volný čas

3.2. V PRÁCI

(viz také 1.10)

pracovní doba,

začít pracovat, přestat pracovat

úvazek (plný, částečný/poloviční),

(Pracuje na plný úvazek),

(dočasné) přerušeni zaměstnání

(státní) svátek, volno, (V sobotu máme volno. Soboty máme volné.),

dovolená, brát si/vybrat si A (dovolenou), (Kdy máte volno? Kdy si budete brát dovolenou?), být na

dovolené

přestávka (polední, na oběd)

jídelna, kantýna/bufet, stravenky

spolupracovník, spolupracovnice

stávka, stávkovat za+A

pracovní úraz, nemoc z povolání

dát D výpověď, dostat výpověď, být vyhozený/propuštěný ze zaměstnání

být nezaměstnaný, nezaměstnanost

podpora v nezaměstnanosti, brát

podporu/být na podpoře

jít do důchodu/penze

odborny, sociální jistoty, výhody

3.3. PŘÍJEM

plat, mzda, peníze, výdělek

vydělat (si)/vydělávat (si) A, brát A (Kolik berete?)

dávka, přídavky na děti, kapesné

daň/daně, daň z příjmu, zdanění

důchod/penze,

druhy důchodu, např.: starobní, invalidní, vdovský

důchodce, důchodkyně

sociální dávky

grant, stipendium

3.4. VZDĚLÁNÍ

(VIZ Specifické pojmy, kap. 8)

3.5. PLÁNY

stát se I/A (Chci se stát/být překladatelem.), studovat/vy- A, (Vystudoval práva.)

ucházet se o+A (O jaké místo se ucházíte?), uchazeč/uchazečka

kurz

konkurz, dělat A, přihlásit se do+G

rekvalifikovat se, rekvalifikace

mít rekvalifikaci

4 VOLNÝ ČAS

4.1 VOLNÝ ČAS

volno, mít volno (Mám volno od šesti.), **státní svátek, prázdniny, dovolená (placená, neplacená, podniková), jít ven, odpočinout si/odpočívát, jít se bavit, chodit do společnosti**

4.2 KONÍČKY A ZÁLIBY

koníček, hobby, záliba, zajímat se o A (Jaké máte zájmy? O co se zajímáte? Co vás baví?)

názvy koníčků, např.: filatelie (sbírání známek), fotografování, chovatelství, kutilství, pletení, rybaření, zahrádkaření

názvy oblastí zájmu, např.: film, hudba, počítače, politika, sport, **jít dělat A** (Jdu/Chodím každou neděli na procházku, plavat.)

4.3 ROZHLAS, TELEVIZE

rozhlas, rádio

poslouchat/ poslechnout si rádio

televize (kabelová)

satelit, satelitní anténa

dívat se/podívat se na A

divák, posluchač

(televizní) kanál, program

názvy rozhlasových a televizních pořadů, např.: diskusní pořad, debata, divadelní představení (dramatické pořady), dokument, film, ekonomické (finanční) zpravodajství, komedie, komentář, publicistika, seriál, soutěž, sportovní přenos, reklamy, události, večerníček, vysílání pro děti, zprávy

vysílat/odvysílat A, dávat (Co dnes dávají? Co je dnes v televizi?),

živé vysílání, přímý přenos

hlasatel, moderátor, zpravodaj, reportér, konferenciér

kazetový magnetofon, kazeta, CD přehrávač, volkmen, video, (video-přehrávač, videorekordér), video-kazeta, videokamera, nahrávka, gramofon, gramofonová deska, CD disk/kompakt

reproduktor, mikrofón, sluchátka, tuner/ladění

pustit/pouštět (si) A (Pustíme si tu novou nahrávku.)

píseň, skladba

názvy druhů hudby, např.: džez(ová), folk(ová), klasická (vážná), lidová, moderní, populární, rock(ová)

zvuk (hlasitý, tichý, hluboký, vysoký), hlasitost,

ztlumit, zesílit zvuk

4.4 KINO, DIVADLO, KONCERT

názvy kulturních zařízení a zábavních podniků, např.: cirkus, divadlo, diskotéka, kabaret, kino, noční klub

názvy druhů představení, např.: balet, estráda, film, koncert, muzikál, opera, revue, varieté

pojmenování aktérů představení, např.: akrobat, baletka, diskžokej, herec, herečka, (filmová) hvězda, klaun, tanečník, zpěvák, zpěvačka

názvy hudebních nástrojů, např.: bicí, buben, dudy, flétna, harfa, housle, klarinet, klavír, kytara, lesní roh, piano, saxofon, trombon, trubka, varhany, violoncello

tančit/zatančit si (Smím prosit?),
ples

hrát/zahrát (Kdo hraje Hamleta?),
zpívat/zapívat, představení, festival

řada, fronta (Postavím se do fronty.), **stát ve frontě, lístek,**

vstupenka (Koupím lístky na večerní představení.), **pokladna,**

předprodej, matiné, odpolední představení, zkouška (generální zkouška), sedadlo

názvy druhů sedadel, např.: první a druhý balkon, křeslo, lóže, (sedadlo v) přízemí,

řada (vepředu, uprostřed, vzadu) (Sedíme v páté řadě. Máme lístky do páté řady.)

jeviště, hlediště

foyer

vchod, (nouzový) východ

šatna

toaleta

program

přestávka (mezi 1. a 2. dějstvím)

drama, komedie, tragédie

jednání, akt

dirigent, sbor, režisér, producent,

scénář

manéž

orchestr

4.5 VÝSTAVY, MUZEA

muzeum, galerie, obrazárna, výstava

umělec,

malíř, malířství

obraz, kresba, malba,

olejomalba, rytina

krajin(k)a, portrét, zátiší

socha, sochařství, sochař

hrnčířství, keramika

tapisérie, goblén

moderní, starý, starožitný

vitřina

muzeum pod širým nebem

návštěvník

prohlídka (s průvodcem)

hlídač

otevírací doba (Otevřeno denně kromě pondělí.), **otevřít/otvírat,**

**zavírací doba, zavřeno,
zavřít/zavírat**

4.6 FOTOGRAFOVÁNÍ

**fotografie (černobílá, barevná),
fotograf, fotoaparát, fotografovat/
vyfotografovat A,
diapozitiv, film
clona, čočka, objektiv
baterie
vyvolat/vyvolávat film, zvětšit/
zvětšovat, zvětšenina**

4.7 DUŠEVNÍ A UMĚLECKÁ ČINNOST

(viz zde též 8 Vzdelání)

**číst/přečíst, četba
studovat, učit se
kniha, publikace
povídka, příběh, báseň
názvy druhů knih, např.: detektivka,
detektivní žánr, novela, román
(dobrodružný, historický, současný),
životopis
knihkupectví, antikvariát, knihov-
na
autor/spisovatel, poezie/básník,
próza, prozaik, dramatik/autor di-
vadelních her, divadelní hra,
drama, komedie, tragedie
hrát divadlo
literatura (krásná, odborná)
vydavatel (editor), nakladatel
vydání, svazek, díl,
název/titul**

**obal
předmluva, doslov, kapitola, stra-
na, brožované vydání/paperback,
vázané vydání**

**zápletka, postava (hlavní, vedlejší),
hrdina**

téma, námět

výtisk (Zbývá pouze několik
posledních výtisků.)

názvy druhů umění, např.:
architektura, (umělecká) fotografie,
malířství, sochařství, výtvarné umění
názvy uměleckých profesí, např.:
architekt, fotograf, grafik, malíř,
sochař

4.8 SPORT

názvy druhů sportu, např.: (lehká)
atletika, dostihy, fotbal, hokej,
jezdectví, košíková, lyžování,
plavání, ragby, šachy, (stolní) tenis,
názvy sportovců, např.: atlet, boxer,
cyklista, fotbalista, hokejista, tenista
hrát/zahrát si (Nikdy jsem nehrál
hokej.)

hrát karty, hrací karty

**závodit, závody, závodník, zápas,
utkáni** (Příští zápas hraje Česko proti
Německu.),

**hrát doma, domácí prostředí, hrát
venku/na hřišti soupeře, domá-
cí/hosté**

gól, branka

brankář

dát/vstřelit gól**skóre****výsledek****remíza, remizovat** (Zápas skončil remízou/nerozhodně.),**poločas, třetina****trénovat, trénink, trenér** (Byl trenérem v Realu Madrid.)**tým, mužstvo, klub****rozhodčí****mistr, vítěz,****liga,****bookmaker****hřiště (otevřené, kryté)****stadion****hrací plocha****golfové hřiště****kluziště****bazén****tenisový kurt****míč, míček****puk**

4.9 TISK

vydat/vydávat A*názvy periodik, např.: časopis, deník, měsíčník, noviny, (bulvární) plátek, týdeník,***pamflet, brožura****vydání****článek, příspěvek****ilustrace****reklama****rozhovor, reportáž****odstavec, sloupek****inzerát****titulek****dopisy čtenářů, úvodník, křížovka, titulní strana, zadní strana***názvy příspěvatelů a spolupracovníků, např.: dopisovatel/zpravodaj, fejetonista, ilustrátor, karikaturista, kritik/ recenzent, novinář (na volné noze, nezávislý), (šéf)redaktor, reportér, vydavatel, výtvarník,***tisknout/vytisknout A****přinést/přinášet zprávy****předplatit si A, předplatné, předplatitel****distribuce tisku**

5 CESTOVÁNÍ

5.1 VEŘEJNÁ DOPRAVA

jít/jet někam, dostat se někam (Jak se dostanu do Brna?) **cestovat/vycestovat****cestující****cestovat letadlem, vlakem, autobusem, lodí, letět/létat, plavit se po L, podniknout plavbu (po Středozemním moři)****cesta (služební, soukromá), výlet, stihnout A (vlak)***názvy veřejných dopravních prostředků/prostředků (městské) hromadné dopravy, např.: autobus, autokar, letadlo, loď, metro, rychlík*

(expres), taxi, taxík, trajekt, tramvaj,
vlak (osobní), vrtulník

názvy nástupních míst, např.: letiště,
molo, nádraží (autobusové, vlakové),
nástupiště, nástupní ostrůvek (refýž),
přístaviště, stanice, stanoviště taxi,
stojánka (vchod, východ), terminál,
zastávka

názvy pracovníků v dopravě, např.:
kapitán, letuška, ochranka, pilot,
průvodčí, řidič, stevard

názvy cestovních dokladů, např.:
časový kupón (týdenní, měsíční,
čtvrtletní, roční), jízdenka (Prosím
dvě jízdenky do Plzně.), jízdné (plné,
zlevněné, poloviční, studentské,
dětské), letenka (1. třída, business
class), místenka, palubní vstupenka,
zpáteční lístek

**letecká linka, letecká společnost,
odbavit (se)/odbavovat (se), odbavení** (Dostavte se k odbavení letu
č. 285 společnosti ČSA do Bruselu.),
nastoupit (do letadla/vlaku)

charter, speciál

bezpečnostní kontrola/prohlídka

**železnice, železniční doprava,
dráha**

**vůz (jídelní, lehátkový, lůžkový),
vagón**

**oddělení, kupé, sedadlo, kabina,
kajuta**

přesedat (Do Brna musíte přesedat
v České Třebové.), **přestoupit/přestupovat**

směr (Jedete správným/opačným
směrem.)

spojení, přípoj, spoj (V Českých
Budějovicích čeká spoj na Jihlavu.),
tunel

pokladna

**rezervace, rezervovat (si)/za-
rezervovat (si) lístek/lůžko**

jízdní (letový) řád

oddělení pro kuřáky/nekuřáky
(Tento let je nekuřácký.)

čekárna, společenská místnost

**příjezd, přilet, odjezd, odlet,
přiletová (odletová) hala**

zavazadlo, kufr, taška

ztráty a nálezy

cestovní kancelář

**informace, informační kancelář,
informační tabule**

restaurace, bar, občerstvení

zpoždění (mít zpoždění)

zrušení (letu), zrušit A

úschovna zavazadel

5.2 SOUKROMÁ DOPRAVA

(Viz také 5.3 a 11.8. - 11.9.)

názvy dopravních prostředků, např.:

auto, bicykl, dodávka, (jízdní) kolo, motocykl, motorka, nákladní auto (nákladňák, kamion), skútr

řídít, řidič, cyklista, motorista

půjčit si auto, půjčovna auto–mobilů (Můžeme si půjčit auto na víkend.), **povinné ručení/pojištění**

5.3 SILNIČNÍ DOPRAVA

(Viz také 5.2)

provoz

názvy druhů komunikací, např.:

dálnice, kruhový objezd, most, nadjezd, podjezd, (hlavní, vedlejší) silnice, ulice

parkovat/zaparkovat, parkoviště, přejet/přejíždět, železniční přejezd, křižovatka, roh

semafor

rychlost (omezená), pokuta (Zaplatíte pokutu 1000 korun za nepřiměřenou rychlost.)

řidičský průkaz

nebezpečí, bezpečná vzdálenost, bezpečnostní pás

směrová tabule (ukazatel), sledovat (Sledujte ukazatel.)

chodec, chodník, pěší zóna, (silniční) mapa, plán, vzdálenost, ztratit cestu, zabloudit

názvy dopravního značení, např.:

dálnice s dvěma vozovkami, jednosměrná ulice, přikázaný směr jízdy, výjezd (exit), zákaz odbočení vlevo/vpravo

objíždka, dopravní špička

5.4 PRÁZDNINY, DOVOLENÁ

cesta, výlet, zájezd, exkurze, turistika, okružní jízda (městem),

turista, průvodce, průvodkyně, (turistická) skupina

navštívit/ navštěvovat A, (historické) památky, pamětihodnosti

názvy památek a zajímavostí, např.:

hrad, katedrála, kostel, klášter, muzeum, park, palác, zámek, zoo, zřícenina

zahraničí, cizina (Jedete letos někam ven/do zahraničí?)

názvy kontinentů: Afrika, (Jižní a Severní) Amerika, Antarktida, Asie, Austrálie, Evropa

5.5 UBYTOVÁNÍ

ubytovat se, být ubytován v L,

názvy typů turistického ubytování,

např.: chatka, hostel (mládežnická ubytovna), hotel, karavan (přívěs),

kemp, motel, penzion, stan,
ubytování v soukromí, zájezdní
hospoda

*názvy typů hotelových pokojů a jejich
vybavení, např.:* apartmá, balkón,
jednolůžkový, dvoulůžkový pokoj,
minibar, přistýlka, výhled/vyhlička,

**plná penze, polopenze, nocleh se
snídaní, kontinentální snídaně**

rezervace, záloha

názvy částí hotelu, např.: bazén,
hala, nouzový východ, recepce,
společenská místnost, výtah

recepce, recepční, vrátný,

**přihlásit se, přihlašovací lístek,
formulář,**

klíč (Prosím, nechávejte klíče na
recepti.)

zavolat A (Můžete mi zavolat taxi na
20 hodin?)

vyrušit/vyrušovat (Nerušit,
prosím.), **úklid, pokojská**

vzkaz, nechat/ dostat vzkaz
(Nemám nějaký vzkaz? Není tady
vzkaz pro pana Nováka?),

stisknout tlačítko (Stiskněte tlačítko
do třetího patra.)

odhlásit se, účet (Cena/poplatek za
stravování vám bude připsán na
účet.), **cena (včetně G)**

stvrzenka, účtenka

**platit/ zaplatit hotově/v hotovosti,
šekem, (kreditní) kartou, bankov-
ním převodem**

ubytovna, společná ložnice

dětská postýlka

spací pytel

hotelový řád

5.6 ZAVAZADLA

názvy druhů zavazadel, např.: batoh,
krabice, kufr, taška příruční zava-
zadlo,

balit/zabalit A (si věci),

**(uzamykací) skříňka na úschovu
zavazadel**

5.7 VSTUP DO ZEMĚ A JEJÍ OPUŠTĚNÍ

**hranice, pasová kontrola, vízum,
celní kontrola, clo** (Za tohle zboží
budete muset zaplatit clo.), **bez cla**

peníze, měnit/vyměnit A (Chci
vyměnit 500 eur na koruny.), **kurz,
poplatek, měna, směnárna**

5.8 CESTOVNÍ DOKLADY

**doklad, pas (platný/neplatný),
pojištění, řidičský průkaz**

6 VZTAHY S LIDMI

6.1 VZTAHY

názvy vztahů, např.: cizí člověk, kamarád, kolega, kolegyně, manžel, milenec, milenka, partner, příbuzný, přítel, přítelkyně, známý, známá

přátelství, chovat se přátelsky

být zamilován, milovat/mít rád A

milovat se s I

znát A, znát se s I, poznat se s I (Poznali jsme se na dovolené.),
seznámit se/seznamovat se s I,
spřátelit se s I,

6.2 POZVÁNÍ

zvát/pozvat A,

pozvání,

smluvit/domluvit si schůzku,

přidat se/připojit se k D,

čekat/očekávat A (Očekáváme vás v šest.),

vítat/přivítat A,

navštívit/navštěvovat A, (při)jít na návštěvu,

návštěvník,

vizitka,

**host, hostitel, hostitelka, hostit/po-
hostit A,**

**společnost, oslava, večírek, mej-
dan, raut** (Byl jsem pozván na večírek.),

hodit se (Hodí se vám to dnes večer?), **bavit se/pobavit se,**
tancovat/zatancovat si,

dárek

6.3 KORESPONDENCE

(Viz také 11.1.)

korespondence, korespondovat s I,
psát/napsat A-D, psát si/dopisovat si s I, dopis, (Vhodil jsem dopis do schránky.)

doporučený dopis, obálka, zalepit obálku, pohlednice

známka, nalepit známku

odesílatel, adresát

letecká pošta, poslat letecky

poštovné (Kolik dělá poštovné?)

pero, plnicí pero, tužka, guma

dostat/dostávat A (dopis) od G,
odepsat/odepisovat D na A

obratem pošty

6.4 ČLENSTVÍ V ORGANIZACÍCH

klub, člen, členství, schůze, členský příspěvek, schůze, scházet se

přijímat/přijmout A,

**hlasovat pro A/proti D/o L
svolávat/svolat schůzi, odložit
schůzi**

6. 5 VLÁDA A POLITIKA

vládnout D/někde

**vláda, parlament, Poslanecká
sněmovna, prezident, Nejvyšší
ústavní soud, Senát,**

**člen parlamentu, poslanec, poslan-
kyně, senátor, senátorka,**

vládní strana, opozice

**kandidát, volit/zvolit A, volby,
funkční období,**

**odstoupit, vzdát se úřadu, podat
demisi,**

**volič, voličstvo, volební obvod,
volební program,**

**hlas, hlasování, hlasovat o L/pro A,
většina, menšina,**

**politika, politik, politická strana,
(Jste člen strany?), stoupenec,
průzkum veřejného mínění**

názvy politických stran, např.:
ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, ODS,
pravice, levice

**předseda strany, být/stát v čele (Je
v čele opozice.)**

názvy ministerstev, např.:
ministerstvo financí, ministerstvo
obran, ministerstvo práce

a sociálních věcí, ministerstvo
spravedlnosti, ministerstvo školství,
mládeže a tělovýchovy, ministerstvo
vnitřní, ministerstvo zahraničních
věcí, ministerstvo zdravotnictví

ministr, ministryně

**premiér /ministrský předseda/
předseda vlády**

státní úředník

stát (Vlastníkem nadpoloviční vět-
šiny akcií firmy je stát.)

*názvy mezinárodních organizací,
např.:* Evropská unie (EU),
Evropský parlament, NATO,
Organizace spojených národů/OSN,
Rada bezpečnosti, Rada Evropy,
UNESCO, UNICEF

diplomacie, diplomat

generální tajemník

světová velmoc

6. 6 ZLOČIN A PRÁVO

zločin, páchat/spáchat zločin,

zločinec, zločinecký (Je členem
zločinecké organizace.)

názvy typů zločinců, např.: kapesní
zloděj, lupič, násilník, podvodník,
prodavač drog, terorista, únosce,
vrah, zloděj, zrádce, žhář

názvy druhů zločinu, např. : krádež
pouliční prodej drog, přepadení,
únos, vloupání, vražda, vyděračství,
zabití, znásilnění, zrada, žhářství

**vraždit/ zavraždit A, zabít/zabíjet
A, krát/ukrást A D** (Ukradli mi
peněženku.), **okrást/okrádat/oloupit
A, loupit/ vyloupit A, vloupat se do
G, unést/unášet A, znásilnit A,
přepadnout /přepadat A, střílet/
zastřelit A**

zbraň

brát drogy

bomba, hodit/nastražit bombu

oběť

zatkout/zatýkat A

vyšetřovat/vyšetřit A

**policie, policista, policistka, poli-
cejní stanice, hlídka/stráž, hlídat/
střežit**

obvinít A z G (Byl obviněn
z trestného činu. Byl zatčen na
základě obvinění z vraždy.)

podezření, podezírat A z G,

viník, pachatel, obžalovaný

obhájit/obhajovat A

svědek, svědkyně, očitý svědek

zákon/právo

porušit zákon

právník, právnička

soudní proces, přelíčení

soudní dvůr

soudce, porota

**advokát, obhájce, obhájkyň,
prokurátor, státní žalobce, žalob-
kyně,**

vydat zatykač, vzít do vazby

osvobodit

kauce, propustit na kauci

**vina, přiznat/vinu dokázat/dokazo-
vat vinu, důkaz,** (Byl propuštěn pro
nedostatek důkazů.),

odsoudit (Byl odsouzen na pět let do
vězení.)

rozsudek, výrok poroty

trestat/potrestat A

trest, vězení, pokuty, trest smrti

vězeň, trestanec,

**odvolat se/odvolávat se proti D,
udělovat/udělit milost, zamítnout/
zamítat žádost o milost, polehčující
okolnost**

vězeňská stráž

uprchnout

6. 7 VÁLKA A MÍR

mír

ohrožení míru, mírová jednání,

odzbrojení, válka

bojovat za A

vojenská služba, branná povinnost, ozbrojené síly, armáda, profesionální armáda, námořnictvo, letectvo

voják, voják z povolání

námořník, letec

názvy vojenských hodností, např.:
desátník, důstojník, generál, kapitán, major, nadporučík, plukovník, podporučík, poručík, seržant, velitel, voják

dobrovolník, civilista, uniforma

kasárna, velitelství/štáb, pevnost

hrdina

nepřítel, spojenec

boj, bitva, agrese, agresor, útok

útočit/ zaútočit na A

mobilizovat

mobilizace

obrana, protiletecká obrana

bránit se/ubránit se D

vítězství

porazit/porážet A, porážka (Protivník utrpěl porážku.)

vyjednávání

příměří (Bylo vyhlášeno příměří.), zastavení palby, mírová smlouva

střílet

bombardovat

zničit A

dobýt A, obléhat A, evakuovat A

vyhodit do povětří

vzdát se D, kapitulovat

zbraň

názvy typů zbraní, např.:
atomová/nukleární zbraň, atomová nálož, balistická střela, bomba, dělo, granát, kulomet, pistole, puška, samopal, tank

kontrola zbrojení

přepadení

letecký útok

radioaktivní spad, radiace

nukleární válka, válka konvenčními zbraněmi,

bojové chemické látky

zamořený prostor

úkryt

špión

provádět špionáž

vyzvědačství

válečný korespondent

lidská práva

6.8 PROBLÉMY SPOLEČNOSTI

(Viz také 3.2-3.3.)

drogy, tvrdé drogy, měkké drogy,**brát drogy****narkoman/toxikoman, alkohol****alkoholik, alkoholička****alkoholismus****sociální péče****chudoba****životní úroveň,****klesnout/klesat, stoupnout/stoupat,****nezaměstnanost, bezdomovec****azyl, charita, dobročinnost****sociální nepokoje****zajistit bezpečnost obyvatelstva,****rovná práva****ekologická katastrofa****životní prostředí****znečištění****demografický vývoj obyvatelstva,****urovnávat spory pokojnou cestou**

7 ZDRAVÍ

7.1 ČÁSTI TĚLA

části těla

názvy částí těla, např. hlava, oko, nos, ústa, tvář, ucho, krk, hrudník, ňadra *pl.*, prsa *pl.*, záda *pl.*, zadek, břicho, pas, ruka, loket, dlaň, prst, noha, stehno, koleno, lýtko, kotník, pata, chodidlo

názvy orgánů, např. srdce, plíce, žaludek;

funkce lidského těla, např. dýchat, srdce, tluč, krev, tepe

7.2 FYZICKÝ A PSYCHICKÝ STAV

cítit se (Jak se cítíte?), **cítit A** (Cítím dotyk, chlad, bolest.), **cítit se dobře, necítit se dobře, vnímat A, být** (Vypadá, že je v pořádku. Je mi fajn.), **být jaký** (Jsem ospalá. Je klidný, je smutný)

mít hlad, žízeň**spát/vyspat se**

vypadat jaký (Vypadáš svěží, zničený), **vypadat nějak** (Vypadá dobře, zdavě, odpočinutě.)

unavit se, odpočinout si**onemocnět, uzdravit se****rozčilit se, uklidnit se****mračit se, smát se, usmívat se**

7.3. HYGIENA

čistý, špinavý**mýt se, mýt si A** (Myju si ruce.)**koupat se, mydlit se, opláchnout se**

názvy toaletních potřeb, např.: houba, hřeben, kartáč, kartáček na zuby/zubní kartáček, mýdlo, gel, zubní pasta/pasta na zuby, osuška, ručník, šampón, žínka

(dámské) vložky**utřít se,**

sušit A si (Usušil si vlasy.), **fén**

holit se/oholit se holicí strojek,
krém na holení, štětka, žiletka,
voda po holení

česat se/česat si A (Česala si vlasy.),
stříhat/ostříhat vlasy,

účes

čistit si zuby

stříhat si nehty

nůžky, pilníček,

manikúra,

prát/vyprat A (Pere prádlo.)

pračka, prádelna

žehlit, žehlička, žehlicí prkno

7.4. ZDRAVOTNÍ POTÍŽE

zdraví, zdravý, nemocný, nemoc,
mít/dostat nemoc, onemocnět,

názvy nemocí, např. angína, být
nastydlý/nachlazený, dna, choroba,
chřipka, infarkt, infekce, kašel,
mrtvice, rakovina, rýma, onemocnění
mozku, revmatismus, srdeční
choroby, tuberkulóza, tyfus, zánět
průdušek, záchvat, zápal plic;
spalnice, průdušnice,

horečka, teplota (Máte horečku. Má
vysokou/zvýšenou/normální teplotu),
zimnice

bolest, bolet/zabolet A / v L (Bolí
mě hlava, zub. Bolí mě v zádech.
Bolí mě v krku.)

kašlat

operace, operovat A (Budou mě
operovat.)

ošetřit A

stehy

poranit se, poranit si A (Poranila si
nohu),

úraz (Měl jsem úraz.)

nehoda,

zranit se

rána, zranění

první pomoc

nosítka

ošetření rány, obvaz,

padat, upadnout, zlomit si A

otřes mozku

spálit se (o+A)

říznout se, pořezat se (Řízl jsem se
do prstu.)

pohmoždit si A

vymknout si kotník

zanítit se, hnisat/zhnisat, hojit se
(Rána se už hojí.)

zlomenina, popálenina, jizva,
fixovat, (sádrový) obvaz, sádra

být přepracován

stres

žít, být naživu, mrtvý, zabitý, zabít

mít dietu

7.5. ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

**nemocnice, klinika, poliklinika,
psychiatrická léčebna**

jména různých druhů ošetření, např.:
ošetření zubů (Bolí mě zub, musím
jít k zubaři.), dát si vytrhnout/
zaplombovat zub, nechat si udělat
korunku, můstek, umělý chrup;
psychiatrická léčba, intenzivní péče,
narkóza, místní umrtvení, rentgen,
rentgenový snímek, léčba, ošetření,
vyšetření, prohlídka, kontrola,
očkování,

oddělení,

jména nemocničních oddělení např.
interní, dětské, infekční, chirurgické

**ambulance, ordinace, čekárna,
laboratoř**

karta, lékařská zpráva

lékař/doktor

jména lékařského personálu, např.:
lékař (odborný, praktický, rodinný,
dětský, zubní), chirurg, psychiatr,
specialista, fyzioterapeut, (zdravotní)
sestra/sestřička

pacient

objednat se k lékaři (Na kdy jste
objednaný? Na zítřek na osmou
hodinu.), **zavolat lékaře, vyhledat l.,
navštívit l.**

pohotovost

sanitka,

lék (na předpis, bez předpisu)

předpis/recept na léky

**lékárna, lékárník, magistr/
magistra,**

optik, doplácet, doplatek

*jména různých druhů léků
a zdravotnického materiálu, např.:*
tableta/prášek, pilulka, kapky, sirup,
zásyp, mast, náplast, obvaz,
sedativum/uklidňující prostředek,
injekce, brýle/skla, kontaktní čočky

7.6. POJIŠTĚNÍ

zdravotní pojišťovna,

**pojistit se, připojistit se, pojištěnec,
průkaz pojištěnce,**

pojištění,

neschopenka

jména druhů pojištění, např.
cestovní, úrazové, zdravotní, životní;
pojištění zákonné odpovědnosti

**být pojištěný, pojistka, uzavřít
pojištění, termíny p., podmínky p.**

pojistná smlouva, pojistné (Hradí pojišťovna veškeré náklady? Ten lék pojišťovna neplatí.)

8 VZDĚLÁNÍ

8.1 ŠKOLA, VZDĚLÁNÍ

učit se/naučit se A

chodit do školy, na hodiny, na kurz

učit/naučit A, vyučovat A, vzdělávat A, vzdělávat se, školit/vyškolit A

kurzy, školení, hodina, kurz, přednáška (Zapsal jsem si přednášku z české literatury.)

učitel, lektor, asistent, odborný asistent, docent, profesor, školitel, soukromý učitel

žák, žákyně, student, studentka, univerzitní student, doktorand, absolvent

škola, institut, akademie, výzkumný ústav

názvy typů vzdělání, např.: základní škola, střední škola, gymnázium, vysoká škola, univerzita, základní všeobecné vzdělání, středoškolské, vysokoškolské vzdělání, učňovská škola, vzdělávání pro dospělé, předškolní výchova, mateřská škola/školka,

fakulta, katedra, třída, posluchárna, laboratoř

ročník (Přednáška je jen pro studenty z vyšších ročníků.)

rozvrh (hodin),

kompozice, shrnutí, resumé, úloha, domácí úkol, cvičení, příklad, zadání (Mám úkol z češtiny. Za domácí úkol máme vypočítat několik těžkých příkladů z matematiky.)

učebnice

sešit,

dělat si poznámky

období, semestr (zimní, letní), **pololetí, školní/akademický rok**

8.2 VYUČOVACÍ PŘEDMĚTY

předmět (Které předměty máš ve škole?)

názvy předmětů, např.: aritmetika, biologie/přírodopis, čtení, ekonomie, fyzika, geometrie, historie/dějepis (Je velmi dobrý v historii.), chemie, jazyky (český jazyk/čeština) (Cizí jazyky mi jdou dobře.), literatura, matematika, psaní, společenské vědy (např.: ekonomie, filosofie, psaní, právo, psychologie, sociologie), hudební / tělesná/výtvarná výchova, výpočetní technika, zeměpis

8.3 KVALIFIKACE, ZKOUŠKY

diplom, vysvědčení, zkouška, vstupní/ přijímací zkouška, závěrečná zkouška, státní zkouška/ státnice, ústní/písemná zkouška, test, (Odevzdejte své testy za dvacet minut

složit/skládat zkoušku

složit/udělat/neudělat zkoušku/ test, propadnout u zkoušky, opakovat zkoušku

připravovat se/připravit se na zkoušku

výsledek, známka, známkovat, výborně, velmi dobře, dobře, (ne/dostatečně); vyhovět/ nevyhovět

vysvědčení, úroveň, stupeň, přijímat/přijmout A (Byla přijata na Filozofickou fakultu.),

promovat z G (Byl promován na Univerzitě Karlově.), **diplomová práce, obhajovat/ obhájit A** (Diplomovou práci musíte obhájit do konce měsíce.), **kvalifikovat se na A, zvyšovat si/zvýšit si kvalifikaci**

absolvovat vysokou školu,

maturovat na gymnáziu

akademická hodnost/ titul

9 NÁKUPY

9.1. DRUHY OBCHODŮ

obchod,

prodat/prodávat A

koupit, kupovat,

nakoupit/ nakupovat

jít/chodit nakupovat, jít na nákup/nakoupit

nákup, prodej

samoobsluha, samoobslužný prodej

druhy obchodů, např. potraviny, pekařství, cukrárna, mlékárna, řeznictví a uzenářství, řezník a uzenář, uzeniny, ryby – drůbež, ovoce a zelenina, lahůdky, smíšené zboží, knihkupectví, papírnictví, suvenýry, květinářství, drogerie, tabák, textil, látky, oděvy, obuv, kožené zboží; samoobsluha, supermarket, hypermarket, obchodní dům, trh, tržnice, stánek, nákupní středisko, obchodní centrum,

parkoviště

prodavač, prodavačka

zařízení obchodu n. obchodního domu, např.: pult, regál, mrazák, (zkušební) kabinka, nákupní košík, nákupní vozík; oddělení, např. domácích potřeb, nábytku, dámského prádla, pro kutily, koženého zboží

stoupnout si do řady/fronty, čekat v řadě/ve frontě, být na řadě,

přát si (Co si přejete?),

ukázat, ukazovat (Ukažte mi to!),
radit, poradit D

předvést, předvádět, (Můžete mi to předvést?)

vybrat, vybírat, A

zkusit si, zkoušet si A

obdržet (Zboží obdržíte u výdeje.),
zaslat (Zašlete mi to na domácí adresu.)

reklamovat zboží

vrátit, vyměnit

záruka (Výrobek je v záruce.)

záruční list, záruční doba (Záruční doba už uplynula.), **záruční oprava**

drahý, zdražit

levný/laciný, zlevnit, sleva,
výprodej, koupit se slevou, koupit ve slevě/ ve výprodeji

9.2. POTRAVINY

viz 10.1.

stav potravin, např.: čerstvý, syrový, konzervovaný, mražený, chlazený, sterilovaný, sušený, vakuovaný, trvanlivý

forma prodeje zboží, např.: balení, balený, kelímek, krabice, kus, (kusový), láhev, obal, sáček, sklenice
nápisy na obalu, např.: datum výroby, datum spotřeby, dovozce hmotnost, množství, složení výrobku, spotřebovat, uchovat, uchovávat, výrobce

9.3. OBLEČENÍ, MÓDA

druhy oblečení, např.: blůza/halenka, bunda, čepice (klobouk, baret, šátek, šála), kabát, kalhoty, kostým, košile, kožich, pánský oblek, ponožky, punčocháče, pyžamo, rukavice, sako, spodní prádlo (kalhotky, podprsenka, slipy, nátlčník, tílko) sukně, svetr (rolák, pulovr), šaty, tričko

druh zapínání, např.: guma, knoflík, pásek, zip,

druhy obuvi, např. bačkory, boty, lodičky, kozačky, polobotky, přezůvky, sandály

zavazování, tkaničky, zip, suchý zip

druhy materiálu, např.: bavlna, bavlněný, kůže, kožený, umělý, vlna, vlněný, (viz též kap. 6, odd. 5.1.15)

vzor

velikost

doplňky

druhy doplňků, např.: hodinky, kabelka, kravata, peněženka, taška, šperky

druhy šperků, např.: brož, náhrdelník, náramek, prsten/prstýnek, přívěsek, řetízek,

obléknout, oblékat A

obléknout si A (Oblékněte si ten kabát.)

svléknout/svlékat A, svléknout/svlékat se, svléknout si /svlékat si A

převléknout/převlékat se

převléknout/převlékat si A

mít na sobě A, nosit A

zkusit si/zkoušet si A (Můžu si to zkusit?)

obout/obouvat A, obout si A

zout (si) A

přezout si A, přezouvat/přezout se

9.4. KUŘÁCKÉ POTŘEBY

kouřit (Zde nekouříme. Nekuřte, prosím.)

tabák

cigareta, krabička cigaret

druhy cigaret, např.: lehké, dlouhé, dámské

dýmka, fajfka

doutník

zapalovač

zápalky/sirky

kuřák, nekuřák, kuřačka, nekuřačka

popelník

kouření (Kouření zakázáno. Kouření škodí zdraví.)

nekuřácký prostor, kuřácký koutek

9.5. DOMÁCÍ POTŘEBY

vysavač/lux

pračka, sušička

myčka (na nádobí)

lednička, mrazák/mraznička

žehlička

kuchyňský robot, mixer, šlehač, mlýnek

digestoř

mikrovlnná trouba/mikrovlnka

kávovar

opékač topinek

fritovací hrnec/fritéza, frit'ák

KUCHYŇSKÉ POTŘEBY

hrnec, kastrol, pánev

servis

hrnek/hrneček/šálek, hrníček,

talíř

druhy talířů např.: desertní, hluboký, mělký, podšálek, talířek)

sklenička

konvice (na čaj/kávu/vodu, varná k.)

cukřenka, slánka, kořenka

příbor, lžíce, lžička, vidlička, nůž

mísa, miska

otvírák

sběračka/naběračka

struhadlo,

síto, sítko, cedník

metla, vařečka, stěrka, prkénko

ubrus, ubrousek

utěrka

houba na nádobí

koště/smeták, smetáček, lopatka

mop

9.6. PLACENÍ

cena (Ceny jsou uvedeny včetně DPH), **účet** (Napište mi účet, prosím!)

peníze (hotové, papírové, kovové, platné)

koruna, haléř

bankovky

hodnoty bankovek, např.: stovka/ stokoruna, tisícovka/tisícikoruna, dvoutisícovka, pětisícovka

mince

hodnoty mincí, např.: padesátník, dvoukoruna, pětikoruna, desetikoruna, dvacetikoruna

počítat/spočítat A (Spočítejte mi to, prosím!),

sečíst, sečítat/sčítat

rozměnit/ rozměňovat A (Můžete mi rozměnit tisícovku?)

zaokrouhlit/zaokrouhlovat cenu (zaokrouhlit nahoru, dolů)

šek

vyplnit/vypsát/proplatit šek

platit/zaplatit hotově/v hotovosti/ bezhotovostně/kartou/šekem

platební/kreditní karta/kreditka

použít/přijmout/přijímat/odmítnout/ odmítat kartu)

stát (Kolik to stojí?)

pokladna

10 JÍDLO A PITÍ

10.1 DRUHY JÍDLA A PITÍ

(Viz také 5. 1. 6.)

jídlo, strava, potrava

jíst A/najíst se G

pít A/napít se G

názvy denních jídel, např.: snídaně, přesnídávka, oběd, svačina, večeře, (V jednu jdeme na oběd.)

snídat (A)/ nasnídat se, obědovat /naobědvat se, večeřet A/navečeřet se, svačit A/nasvačit se

hlad, žízeň (Mám velký hlad. Děti měly strašnou žízeň.)

zelenina

názvy druhů zeleniny, např.: brambory, čočka, fazole, hlávkový salát, houby, hrách, květák, mrkev, okurka, paprika, pórek, rajče-rajčata, špenát, zelí,

chod (Večeře měla několik chodů.),
zeleninový salát

polévka

maso

názvy druhů masa, např.: hovězí, jehněčí, kuřecí, rybí, skopové, telecí, uzené maso, vepřové, zvěřina, *názvy masových výrobků/uzenin, např.:* hamburger, klobása, párek, salám, špekáček, šunka

omáčka

příloha

názvy různých příloh, např.: **hranolky, knedlíky, houskové/bramborové/ovocné knedlíky, rýže, bramborová kaše**

ryba

názvy druhů ryb, např.: kapr, losos, makrela, pstruh, štika, treska,
sladkovodní ryby

mořské ryby

drůbež

názvy druhů drůbeže, např.: bažant, husa, kachna, koroptev, krůta, kuře, (Drůbeží maso je dietní.)

mléko, máslo, tuk, smetana, jogurt

vejce/vajíčko

omeleta, palačinka

sýr

druhy sýra, např.: měkký, plísňový, tvrdý, tavený

moučník, dezert,

sladkosti, zákusky, (Mám chuť na něco sladkého.)

pudink

zmrzlina (vanilková/čokoládová)

koláč

dort

sušenka, oplatka

ovoce

názvy druhů ovoce, např.: ananas, banán, broskev, citrón, jablko, hroznové víno, hruška, jahody, maliny, meruňka, ořechy, pomeranč, rozinky, rybíz

kompot

ovesné vločky, obilniny

**smažené bramborové lupínky,
kostky ledu**

koření, kořenit/okořenit A (Nejím
kořeněná jídla.)

solit/osolit A

pepřit/opepřit A, *názvy druhů
koření, např. :* bazalka, česnek,
hořčice, kari, kečup, kmín,
majoránka, ocet, olej, paprika, pepř,
sůl, skořice, zázvor

ochucovat/ ochutit A (Jídlo je dobře
ochucené.)

sladit/osladit A, (Oslad'te si podle
chuti.)

chuť (Přeju vám dobrou chuť.),
špagety, makarony, těstoviny

mouka

**chléb/chleba, krajíček veky/chleba,
kousek** (Nechcete kousek dortu?),
pečivo

*druhy pečiva, např.: rohlík, houska,
žemle*

sendvič

topinka

lívanec

máslo

džem

káva, čaj, čokoláda

cukr, med

nápoj

připíjet/připít D na A (Připijme na
zdraví našim hostům.)

názvy nápojů, např.: (ne-
)alkoholické nápoje, likér, limonáda,
minerálka, ovocný džus, pivo,
lahvové/točené pivo, víno, voda,
názvy způsobů přípravy jídel, např.:
dušit/udusit A, grilovat A,
krájet/nakrájet A, loupat/oloupat A,
míchat/zamíchat A, mixovat A,
mlít/umlít A, péct/upéct A,
smažit/usmažit A, šlehat/ušlehat,
vařit/uvařit A,

přísady

10.2 STRAVOVÁNÍ MIMO DOMOV **stravovat se mimo domov**

jít/chodit na oběd do restaurace

různé možnosti stravování, např.
bufet, bistro, školní/závodní jídelna,
hospoda, kavárna, menza, pizzerie,
samoobslužná restaurace, stánek
s občerstvením; bar

**obsloužit/obsluhovat A,
servírovat/naservírovat A**

ubrus, ubrousek

příbor, talíř, sklenička

číšník, číšnice/servírka, vrchní

jídelní lístek

hotová jídla, jídla na objednávku

nápojový lístek

aperetiv

vybrat si/vybírat si A

dát si/dávat si A (Co si dáte k jídlu?), **objednat si /objednávat si A**

účet (Účet, prosím. Zaplatím. Platit, prosím.)

spropitné, obsluha je zahrnuta v ceně

platit zvlášť/ dohromady

jídlo přes ulici, brát si/vzít si s sebou A

11 SLUŽBY

11.1 POŠTA

pošta, poštovní pobočka, hlavní pošta (Na hlavní poště je nepřetržitý provoz.)

pošťák, pošťáčka, (poštovní) doručovatel/ka

přepážka (listovní, peněžní)

poštovné

(dopisní) schránka,

poštovní schránka / P.O. Box,

dopis (dostat, obdržet, ofrankovat poslat, vyzvednout/vyzvedávat d.)

druhy dopisů, např.: doporučený, obyčejný, nevyplacený (Pošlete to doporučeně.)

obálka, známka, razítko,

balík (pilný, na dobírku)

složenko/poštovní poukázka

11.2. TELEFON, TELEGRAF

hovor/volání

druhy hovoru, např.: příchozí, odchozí, zmeškaný, odmítnutý, místní, meziměstský, mezistátní

telefonovat (Nerad telefonuje.)

telefonní číslo, předvolba, linka/ klapka

volat/zavolat (D), (Zavolejte později.)

přijmout, odmítnout, přesměrovat, propojit, zmeškat hovor(Zmeškal jsem hovor s Vídní.)

tarif, impuls

telefonní aparát

pevná linka (Volal jsem mu na pevnou linku.)

záznamník

mobilní telefon/mobil

telefon je vypnutý/zapnutý (Volaný účastník neodpovídá/je nedostupný.)

tón (vyzváněcí t., obsazeno)

kód PIN (Zadejte PIN.),
telefonní operátor, telefonní síť
SMS (krátká textová zpráva),
hlasová schránka
SIM karta
kredit (dobít kredit)
dobíjecí kupon (Máte nízký kredit.
 Váš kredit bude brzy vyčerpán.)
nabít/dobít baterii
telefonní budka
telefonní ústředna
telegram
fax (poslat, posílat A), faxovat,
poslat/za-/ode- faxem, (Dáte mi
 potvrzení o odeslání toho faxu?),
e-mail, elektronická pošta
internet, přístup na internet,
internetová adresa

11.3. BANKA

banka, spořitelna, pojišťovna,
pobočka (Je v Praze pobočka banky
 Reifeisen?)
směnárna
nákup a prodej valut
měnit, vy- A (Můžete mi vyměnit
 20\$?)
bankomat

přepážka (Nákup a prodej valut
 najdete u přepážky číslo tři.),
peníze
uložit/ukládat A, vklad
vybrat/vybírat A, výběr
převést, převádět A
převod
transakce/operace
hotovostní, bezhotovostní platba
platit/zaplatit v hotovosti/bezhoto-
vostně (U této pokladny lze zboží
 hradit jen v hotovosti.)
provést platbu
úhrada (Tato úhrada přišla na Váš
 účet z jiné banky.)
hradit/uhradit A
příkaz k úhradě (jednorázový,
 trvalý)
účet (založit/zakládat, otevřít/otvírat,
 rušit/zrušit, vést, blokovat/zablokovat
 účet)
druhy účtu, např.: běžný, spořicí,
 termínovaný, fyzické osoby,
 právnické osoby, korunový, v jiné
 měně (V jaké měně bude ten účet,
 bude to v euro nebo v korunách?)
výpis z účtu
 poplatek (Jaké jsou poplatky za
 vedení účtu?)

úrok, úročit

karta (platební, kreditní, debetní, mezinárodní),

úvěr**půjčit (si)/půjčovat (si) A**

šek (vystavit, proplatit, připsat),
(Chci proplatit tento šek, prosím.),

cenný papír/akcie**měna**

kurs, kursovní lístek, pohyb kursu

pojišťovna**pojištění**

druhý pojištění, např. zdravotní, sociální, cestovní, úrazové, životní, auta, domácnosti, nemovitosti

pojistit A/se, sjednat/uzavřít

pojištění**pojistka****pojistné plnění****11. 4. POLICIE A SOUDNICTVÍ** (viz

též 6.6)

policie

druhy policie, např.: dopravní, kriminální, pořádková, státní, městská, místní

policejní stanice, služebna**policista, policistka, strážník****ochranka****ztráta**

ztratit/ztrácet A (Ztratil jsem pas.),

krádež

krást/ukrást/ukradnout A

odcizení

odcizit A

pohřešit/pohřešovat A

přepadení

přepadnout/přepadat A

ublížení na zdraví

ublížit/ublížovat D

znásilnění

znásilnit/znásilňovat A,

vražda

vraždit/zavraždit A

podezřívát A. mít podezření na A,

trestná činnost, trestný čin

druhy trestných činů, např.: vražda, loupež, ublížení na zdraví

přečin

přestupek (Policie má podezření na spáchání trestného činu.)

pátrat po L/vypátrat A

vyhlásit pátrání po L

vyšetřovat/šetřit A

vyšetřování (Proti pachateli je zahájeno vyšetřování)

vyšetřovatel	konzul
stíhat A za A/pro A	velvyslanectví/ambasáda
řízení proti D	velvyslanec/velvyslankyně,
<i>druhy řízení, např.: trestní, soudní, správní</i>	vízum
soud	<i>druhy víza, např.: vstupní, tranzitní, turistické, pracovní, jednorázové, mnohonásobné</i>
soudce/soudkyně	vízová povinnost, bezvízový styk
rozsudek	azyl
trest	žádost o azyl
<i>druhy trestů, např.: trest odnětí svobody, (ne)podmíněný, náhradní, omluva, pokuta, náhrada škody,</i>	azylant
trestat/potrestat A	legální pobyt, legalizovat pobyt
svědek/svědka	11.6. NEMOCNICE (viz 7.-6)
svědčit proti D, ve prospěch G,	11.7. AUTOSERVIS
pachatel	autoopravna
podezřelý	servis
obviněný	<i>druh servisu či jeho části, např.: značkový, autorizovaný, autodílna, pneuservis, lakovna, mechanik, autoopravář,</i>
obžalovaný	oprava auta
odsouzený,	opravit/opravovat A
právo (občanské, obchodní, trestní),	seřídít/seřizovat A
zákon	vyměnit/vyměňovat A
Sbírka zákonů	prohlídka, např.: technická, záruční
zákoník	porucha (řízení, brzd)
<i>druhy zákoníků, např.: trestní, občanský, obchodní, z. práce</i>	fungovat (Nefungují světla.)
11.5. DIPLOMATICKÉ SLUŽBY	
konzulát, konzulární oddělení,	

náhradní díly, motor, akumulátor, volant, brzdy, ruční brzda, světla (reflektor, směrovka, mlhovka, brzdové světlo), **kolo**, píchnout (Píchnul jsem, levé kolo je prázdné), **pneumatika** (letní, zimní, rezervní, sjetá), alarm, zamykání,

garáž, odtáhnout auto, odtahová služba, umýt A, vyměnit olej,

půjčovna/autopůjčovna

pronájem auta

11.8. BENZINOVÁ STANICE

čerpací stanice/pumpa/benzinka

stojan

benzin (bezolovnatý)

nafta

olej (Potřebuju vyměnit olej.),

benzínová nádrž (plná, prázdná),

tankovat/natankovat A (Natankuju plnou nádrž.)

pneumatika/guma

napumpovat/připumpovat A,

myčka aut/mycí linka/ruční mytí

12 PROSTOROVÉ VZTAHY

12.1 HLEDÁNÍ CESTY A MÍSTA

(viz zde 1.2, 5.3, a OP 2.1 - 2.5)

13 JAZYK

13.1 SCHOPNOSTI, POROZUMĚNÍ, VYJADŘOVÁNÍ, SPRÁVNOST

(viz též JF 6.1 - 6.14 a OP 5.2.7 a 5.2.13)

jazyk, řeč

dialekt/nářečí

mateřský jazyk, cizí jazyk

mluvit/promluvit nějak,

číst, přečíst A

psát, napsat A

rozumět/porozumět D

vyslovit, vyslovovat A

dobře (Umí dobře francouzsky.),

plynulý, plynule (Mluví/hovoří plynule česky.)

pokročilá znalost

trochu/málo (Rozumím trochu německy.)

vůbec ne/ne- (Vůbec nemluví česky.)

přeložit, překládat A/z + G do + G,
překlad

překladač

tlumočit/přetlumočit A

tlumočník, tlumočení

slovník

mluvnice/gramatika,

věta, slovo

ustálené spojení, frazém, idiom

otázka

ptát se/zeptat se G na + A (Můžu se vás na něco zeptat.)

jasný (Není mi to jasné.),
srozumitelný, nesrozumitelný

zřetelný

vysvětlit/vysvětlovat A

chyba

nedorozumění

správný/nesprávný

správně, nesprávně, chybně,
špatně

názvy jazyků, např.: angličtina,
arabština, čeština, čínština,
francouzština, italština, japonština,
němčina, nizozemština, polština,
portugalština, ruština, slovenština,
španělština, švédština

14 POČASÍ

14.1 PODNEBÍ A POČASÍ

(viz též zde OP 5.1.2.7, 5.1.3, 5.1.4)

podnebí, počasí (stav počasí, počasí dnes)

slunce, svítit (Slunce svítí.)

sluneční svit

stín (Neseděli jsme na slunci, ale ve stínu.)

děšť, deštivý (deštivý den), **deštivo** (je deštivo)

pršet, zapršet

přeháňka

mrholit, mrholení

poprchat

lít (Venku leje.)

liják, hustý déšť

mlha (Je mlha. Je tam hustá mlha.),

mlhavý, mlhavo

sníh, sněžit (Hustě sněží.)

led

mráz, mrznout, (Mrzne. Je tam velký mráz.)

zmrznout, zmrzlý

vítr

foukat/zafoukat (Fouká tam silný vítr. Občas zafouká.)

bouřka, bouře

vichřice, vichr

smršť

sněhová bouře, vánice

blesk, blýskat se

jasný, jasno, hezky (Je hezky.)

krásný (Je tam krásně.)

mírný (mírné podnebí, mírná zima)

mrak, mraky

zamračený, zamračeno (Obloha je zamračená. Je zamračeno.)

oblačný, oblačno

zatažený, zataženo

nestálý (nestálé počasí)

proměnlivý, proměnlivo

pošmurno

ošklivý, ošklivo (Je ošklivé počasí. Je ošklivo.)

hrozný, příšerný (Je tam hrozné/příšerné počasí.)

dusný, dusno, parno

vlhký (vlhký vzduch), **vlhko**

vlhkost (vysoká vlhkost vzduchu)

teplota, *např. vysoká, nízká, nad nulou, pod nulou, plus, minus*

sníh, sněhové vločky

kroupy (Padají kroupy.)

náledí (Je tam náledí.)

mráz, mrazivý (mrazivý den, mrazivé počasí)

tát (Taje.), **tání, obleva**

větrník (příjemný, teplý větrník)

větrný, větrno (Je větrno.)

bouřlivý (bouřlivý vítr)

hurikán, uragán

hrom (Do domu udeřil/uhodil hrom.),

jasný, jasno

polojasno

viditelnost (Je dobrá viditelnost.)

předpověď počasí

tlaková výše, anticyklóna, tlaková níže, nízký/vysoký tlak (oblast nízkého/vysokého tlaku),

izobara

globální oteplení/oteplování

ozónová vrstva,

pylové zpravodajství

znečištění ovzduší

Dodatek B

Přehled gramatiky

Vzhledem k tomu, že projekt je orientován na jazyk jako na jev sociální a kulturní a hlavním cílem je osvojování způsobilostí (kompetencí) na poli jazykového chování v definovaných mezilidských situacích a věcných kontextech (co se v sociálně-kulturním prostoru jazykem *dělá*), nemůže se gramatika se svým systémovým pohledem a nárokem na „technické“ znalosti výrazněji prosazovat a hraje nutně jen podružnou, doplňující roli. Že ji projekt vůbec přivtěluje, je důsledkem poznání, že je nakonec přece jen nějak nezbytná.

Zatímco páteří projektu jsou především kapitoly pátá a šestá („jazykové funkce - komunikativní funkce výpovědi“ a „obecné pojmy“) a ty registrují, jak se na základě funkční a významové motivace k sobě řadí jednotlivé prostředky (exponenty), gramatika pozoruje situaci jinak: zajímají ji exponenty z hlediska souvislostí ve vnitřní stavbě (struktuře) a chování jednotek na různých úrovních, a to nejen chování vůči jiným jednotkám téže úrovně. Musí také ukázat, jak se jednotky nižší roviny kombinují, aby konstituovaly jednotky na rovině vyšší (a tedy s větší strukturní složitostí). Tak se kombinací jednotek roviny slov konstituují jednotky roviny podvětňé (či nadslovní) a kombinací těchto jednotky na rovině věty. Se stoupající strukturní složitostí stoupá ovšem i funkční zvrstvenost. Tak mezi rovinou slov a rovinou vět se vynořuje cosi jako rovina „grup“. Ta, bez ohledu na to, jak ji pojmenujeme, se v tradičních popisech češtiny obvykle opomíjí nebo obchází, proto už jakýkoliv termín ji označující působí nezvykle a provokativně. Popisu konstituování grup ze slov a vět z grup se věnuje část C. Tady je čeština docela slušně srovnatelná s popisy neslovanských jazyků, jejich „sousedů“ v projektu, což je jistě pro ni výhodné. Rozdíly/nevýhody se vynořují na rovině slova: tím, že je čeština jazykem do značné míry flektivním, stoupá právě na této rovině funkční zatížení jednotky (musí se tu kódovat více informací) a navíc se projevuje působení homonymie a synonymie afixů, zvláště koncovek. Tento rys se snaží (spolu se stylovým odstíněním variant) co nejvíce ozřejmit popis v části A, a proto se svou podobou snad provokativně liší od obvyklých tabulkových zobrazení. Jinou zvláštností oproti neslovanským jazykům je u češtiny znatelně vyšší míra „slovotvorné“ motivovanosti, resp. mezislovních souvislostí a tím i větší míra obsahové/významové specifikace slova jako jednotky. (Větší obecnost a univerzálnější kombinovatelnost jednotek jiných jazyků je rozhodně výhodnější.) Této stránce se věnuje část B.

Ne všechny oblasti a stránky gramatického popisu jsou pro dosažení cílových standardů stejně důležité. Totéž platí i o „hloubce“ jejich zvládnutí. Proto se k jednotlivým partiím přivtěluje trojdílné odstupňování co do nároku na výkon studenta:

- student dané struktury rozumí a umí ji sám používat;
- student poznal danou strukturu a rozumí jejímu užití;
- student si je vědom, že příslušný rys/jev je přítomen.

A MORFOLOGIE

1 Podstatná jména (substantiva)

1.1 Vlastní a obecná jména

Vlastní jména se píší s velkým písmenem. B 2 je nepředepisuje, protože jsou dána především osobní zkušeností. Předpokládá se, že je uživatel rozezná jako taková a že je bude umět správně napsat.

1.2 Rod podstatných jmen

1.2.1 Rod mužský životný – maskulina životná (mž)

1.2.1.1	<i>tvrdá / obojetná souhl. + koncovka</i>	-0	syn, bratr, student, pes
1.2.1.2	<i>měkká / obojetná souhl. + koncovka</i>	-0	muž, otec, chlapec, učitel, kůň
1.2.1.3	<i>tvrdá / obojetná / měkká souhl. + koncovka</i>	-a	předseda, kolega, Ota
1.2.1.4	<i>tvrdá / obojetná souhl. + suffix</i>	-ce	soudce, správce
1.2.1.5	<i>tvary jako tvrdá adjektiva</i>	-ý	známý, dospělý
1.2.1.6	<i>tvary jako měkká adjektiva</i>	-í	cestující, vedoucí

1.2.2 Rod mužský neživotný – maskulina neživotná (mn)

1.2.2.1	<i>tvrdá / obojetná souhl. + koncovka</i>	-0	byt, jazyk, les, hotel
1.2.2.2	<i>měkká souhl. / -l + koncovka</i>	-0	stroj, klíč, cíl

1.2.3 Rod ženský – feminina (f)

1.2.3.1	<i>tvrdá / oboj. / měkká souhl. + koncovka</i>	-a	žena, matka, síla, Máňa
1.2.3.2	<i>měkká / obojetná souhl. + koncovka</i>	-e/-ě	růže, práce, schůze
1.2.3.3	<i>měkká / obojetná souhl. + koncovka</i>	-0	píseň, koupel
1.2.3.4	<i>suffix -ost/-est, souhl. -st/-t, měkká / oboj. souhl. + koncovka</i>	-0	rychlost, bolest, část smrt, věc, lež
1.2.3.5	<i>tvary jako tvrdá adjektiva</i>	-á	známá, dovolená
1.2.3.6	<i>tvary jako měkká adjektiva</i>	-í	vedoucí, paní

1.2.4 Rod střední – neutra (n)

1.2.4.1	<i>tvrdá / obojetná souhl. + koncovka</i>	-o	město, jméno, slovo
1.2.4.2	<i>měkká / obojetná souhl. + koncovka</i>	-e/ě	moře, pole, letiště
1.2.4.3	<i>měkká / obojetná souhl. + suffix dále přistupují suffixy -et/-at</i>	-e/ě	kuře, děvče, rajče
1.2.4.4	<i>suffix -í + koncovka</i>	-0	náměstí, nádraží, pití
1.2.4.5	<i>tvary jako tvrdá adjektiva</i>	-é	vstupné, jízdné, vepřové
1.2.4.6	<i>tvary jako měkká adjektiva</i>	-í	hovězí, telecí, kuřecí

1.2.5 Přejatá slova, jejichž zakončení neodpovídá 1.2.1 – 1.2.4 (V B 2 to jsou:)

1.2.5.1	mž	génus
1.2.5.2	mn	rytmus, cyklus
1.2.5.3	f	idea (tvary podle 1.2.3.1 a/nebo 1.2.3.2)
1.2.5.4	n na -um	datum, gymnázium, individuum, jubileum, kritérium, muzeum, stadium, stipendium, studium, vakuum, vízum
1.2.5.5	n na -ma	dilema, drama, klima, schéma, téma

1.2.5.6	<i>nesklonná mž/f</i>	atašé
1.2.5.7	<i>nesklonná f</i>	brandy, whisky
1.2.5.8	<i>nesklonná n</i>	alibi, aranžmá, blues, bufet [byfě], revue [revý], filé, finále, penále, promile, revma, taxi, zoo
1.2.5.9	<i>nesklonné zkratky</i>	CD, DVD, EU, NATO, TV, VHF, WC

1.3 Číslo a pád substantiv

Jednotné číslo – singulár (sg)

Viz dole 1.3.1., 1.3.7

1.3.0.1	Podstatná jména nepočitatelná v jed. čísle (<i>singularia tantum</i>) (<i>V B 2 to jsou:</i>)
1.3.0.2	<i>hromadná jména:</i> drůbež, mládež, ovoce, pečivo, zelenina <i>látková jména:</i> alkohol, bavlna, benzin, cukr, čaj, dřevo, džem, elektřina, guma, hedvábí, hořčice, jogurt, kafe, kaše, kečup, kov, kůže, led, máslo, maso, med, mléko, mouka, nafta, ocet, olej, ovzduší, pepř, plyn, rýže, sklo, sníh, stříbro, sůl, sýr, tabák, vlna, voda, vzduch, zlato, zmrzlina
1.3.0.4	<i>názvy dějů, stavů:</i> čekání, hlad, hluk, chlad, narození, pití, počasí, proud (= elektřina), průmysl, rámus, rozhlas, spánek, světlo, televize, ticho, tma, výchova, vyučování, vzdělání, zima, žízeň
1.3.0.5	<i>abstrakta:</i> čas, chudoba, mír, poezie, politika, pozornost, pravda, právo, příroda, sláva, smrt, smůla, strach, štěstí, úspěch, věk, zdraví, život
1.3.0.6	<i>názvy sportů:</i> fotbal, hokej, lyžování aj.

Skloňování

1.3.1 První pád jednotného čísla – nominativ singuláru (N sg)

Má tvary podle 1.2

1.3.2 Druhý pád jednotného čísla – genitiv singuláru (G sg)

1.3.2.1	mž podle 1.2.1.1	-a	bratra, manžela génia
1.3.2.2	mž podle 1.2.1.2 1.2.1.4	-e	muže, přítele soudce, správce
1.3.2.3	mž podle 1.2.1.3	-y	předsedy, kolegy
1.3.2.4	mž podle 1.2.1.5	-ého	známého, dospělého
1.3.2.5	<i>nepisovná varianta</i>	-ýho	známýho, dospělýho
1.3.2.6	mž podle 1.2.1.6	-ího	cestujícího, vedoucího
1.3.2.7	mn podle 1.2.2.1 1.2.5.2	-u	bytu, domu rytmu, cyklu
1.3.2.8	<i>méně produktivní typ</i>	-a	jazyka, lesa
1.3.2.9	mn podle 1.2.2.2	-e	stroje, cíle
1.3.2.10	f podle 1.2.3.1 idea	-y	ženy, knihy, síly idey

1.3.2.11	f podle 1.2.3.2 1.2.3.3 idea (var.)	-e	růže, práce písně, koupele ideje
1.3.2.12	f podle 1.2.3.4 1.2.3.1	-i	rychlosti, části, věci Máni
1.3.2.13	f podle 1.2.3.5	-é	známé, dovolené
1.3.2.14	<i>nepisovná varianta</i>	-ý	známý, dovolený
1.3.2.15	f podle 1.2.3.6	-í	vedoucí, paní
1.3.2.16	n podle 1.2.4.1 1.2.5.4	-a	města, jména, slova data, víza
1.3.2.17	n podle 1.2.4.2	-e	moře, pole
1.3.2.18	n podle 1.2.4.3 dítě	-Ote	děvčete, kuřete dítěte
1.3.2.19	n podle 1.2.5.5	-Otu	tématu, dramatu
1.3.2.20	n podle 1.2.4.4	-0	nádraží, náměstí
1.3.2.21	n podle 1.2.4.5	-mho	vstupného
1.3.2.22	<i>nepisovná varianta</i>	-ýho	vstupného
1.3.2.23	n podle 1.2.4.6	-ího	hovězího
1.3.3	Třetí pád jednotného čísla – dativ singuláru (D sg)		
1.3.3.1	mž podle 1.2.1.1 1.2.1.2 1.2.1.3 1.2.1.4 1.2.5.1 <i>apozice</i>	-ovi	synovi, bratrovi otcovi předsedovi soudcovi géniovi Václavu Havlovi, panu doktorovi
1.3.3.2	mž podle 1.2.1.1	-u	<i>B 2</i> : Bohu, člověku panu (<i>v apozici</i>)
1.3.3.3	mž podle 1.2.1.2 1.2.1.4	-i	muži, otci, příteli soudci
1.3.3.4	mž podle 1.2.1.5	-ému	známému, dospělému
1.3.3.5	<i>nepisovná varianta</i>	-ýmu	známýmu, dospělýmu
1.3.3.6	mž podle 1.2.1.6	-ímu	cestujícím, vedoucím
1.3.3.7	mn podle 1.2.2.1 1.2.5.2	-u	bytu, domu rytmu, cyklu
1.3.3.8	mn podle 1.2.2.2	-i	stroji, cíli
1.3.3.9	<i>alternativa 1.2.2.1</i>	-i/-u	jen: dni/dnu, týdn/týdne
1.3.3.10	f podle 1.2.3.1	-e/-ě	ženě, matce, síle
1.3.3.11	f podle 1.2.3.2 1.2.3.3 1.2.3.4 1.2.3.1 idea, dcera	-i	růži, práci písní, koupeli rychlosti, věci Máni ideji, dceři
1.3.3.12	f podle 1.2.3.5	-é	známé, dovolené
1.3.3.13	<i>nepisovná varianta</i>	-ý	známý, dovolený
1.3.3.14	f podle 1.2.3.6	-í	vedoucí, paní
1.3.3.15	n podle 1.2.4.1 1.2.5.4	-u	městu, jménu datu, vízu
1.3.3.16	n podle 1.2.4.2	-i	moři, poli
1.3.3.17	n podle 1.2.4.3	-eti	děvčeti, kuřeti

1.3.3.18	n podle 1.2.5.5	-atu	tématu, dramatu
1.3.3.19	n podle 1.2.4.4	-o	nádraží, náměstí
1.3.3.20	n podle 1.2.4.5	-ému	vstupnému
1.3.3.21	<i>nespisovná varianta</i>	-ýmu	vstupnému
1.3.3.22	n podle 1.2.4.6	-ímu	hovězímu
1.3.4	Čtvrtý pád jednotného čísla – akuzativ singuláru (A sg)		
1.3.4.1	mž podle 1.2.1.1 1.2.5.1	-a	syna, bratra, manžela génia
1.3.4.2	mž podle 1.2.1.2 1.2.1.4	-e	muže, přítele soudce, správce
1.3.4.3	mž podle 1.2.1.3	-u	předsedu, Otu
1.3.4.4	mž podle 1.2.1.5	-ého	známého, dospělého
1.3.4.5	<i>nespisovná varianta</i>	-ýho	známýho, dospělýho
1.3.4.6	mž podle 1.2.1.6	-ího	cestujícího
1.3.4.7	mn tvary jako v N sg		
1.3.4.8	f podle 1.2.3.1 idea	-u	ženu, sílu ideu
1.3.4.9	f podle 1.2.3.2	-i	růži, práci
1.3.4.10	f podle 1.2.3.3 1.2.3.4	-o	píseň, koupel rychlost, věc
1.3.4.11	f podle 1.2.3.5	-ou	známou
1.3.4.12	f podle 1.2.3.6	-í	vedoucí, paní
1.3.4.13	n – tvary jako v N sg		
1.3.5	Pátý pád jednotného čísla – vokativ singuláru (V sg)		
1.3.5.1	mž podle 1.2.1.1 1.2.5.1 (-souhl. + r) (-souhl. + ec) člověk, Bůh	-e	pane, doktore génie
		-ře	bratře, Petře
		-če	otče, chlapče člověče, Bože
1.3.5.2	mž podle 1.2.1.4	-ce	soudce, správce
1.3.5.3	mž podle 1.2.1.2	-i	muži, přáteli
1.3.5.4	mž podle 1.2.1.1 (-g, -k, -h, -ch)	-u	strýčku, hochu
1.3.5.5	mž podle 1.2.1.3	-o	předsedo
1.3.5.6	mž <i>nespisovná varianta</i> zvl. u příjmení v apozici mn – s vokativem B 2 nepočítá	-o	pane Dvořák/Krob/Mareš/Mácha
1.3.5.7	f podle 1.2.3.1 také měkká souhláska	-o	matko, sestro Máňo, Dášo
1.3.5.8	f podle 1.2.3.2	-e	růže, Marie
1.3.5.9	f podle 1.2.3.3 1.2.3.4	-i	písni, mládeži radosti
1.3.5.10	f podle 1.2.3.5	-á	známá
1.3.5.11	f podle 1.2.3.6	-í	vedoucí, paní
1.3.5.12	n tvary jako v N sg		

1.3.6	Šestý pád jednotného čísla – lokál singuláru (L sg)	
1.3.6.1	mž podle 1.2.1.1 1.2.1.2 1.2.1.3 1.2.1.4 1.2.5.1 (apozice se jménem/titulem)	-ovi bratrovi, synovi otcovi předsedovi soudcovi géniovi Václavovi/Václavu Havlovi panu doktorovi
1.3.6.2	mž alternativa 1.2.1.1 apozice jen: Bůh, člověk	-u bratru/bratrovi panu Václavu Havlovi Bohu, člověku
1.3.6.3	mž podle 1.2.1.2 alternativa 1.2.1.4	-i muži, otci, přáteli soudci, správci
1.3.6.4	mž podle 1.2.1.5	-ém známém, dospělém
1.3.6.5	nespisovná varianta	-ým známým, dospělým
1.3.6.6	mž podle 1.2.1.6	-ím cestujícím
1.3.6.7	mn podle 1.2.2.1 (-g, -k, -h, -ch, -r) 1.2.5.2	-u dokladu, kusu, oděvu vlaku, sněhu, vzduchu, papíru rytmu, cyklu
1.3.6.8	mn podle 1.2.2.1 den (jen po v)	-e/-ě bytě, lese, domě ve dne
1.3.6.9	mn podle 1.2.2.2 alternativa 1.2.2.1 typ kámen	-i stroji, cíli dni/dnu, týdnu/týdni kameni
1.3.6.10	f podle 1.2.3.1	-e/-ě ženě, matce, síle
1.3.6.11	f podle 1.2.3.2 1.2.3.3 1.2.3.4 idea, dcera	-i růži, práci písni, koupeli rychlosti, věci ideji, dceři
1.3.6.12	f podle 1.2.3.5	-é známé
1.3.6.13	nespisovná varianta	-ý známý
1.3.6.14	f podle 1.2.3.6	-í vedoucí, paní
1.3.6.15	n podle 1.2.4.1 (-g, -k, -h, -ch) abstrakta -stvo podle 1.2.5.4	-u pivu, rádiu, těstu Kongu, Česku, oku, uchu, tichu výkladu, právu, volnu mužstvu datu, vízu
1.3.6.16	n alternativa 1.2.4.1	-e/-ě autě, městě, domě, světle
1.3.6.17	n podle 1.2.4.2	-i moři, srdci, poli
1.3.6.18	n podle 1.2.4.3 dítě	-eti děvčeti, kuřeti dítěti
1.3.6.19	n podle 1.2.5.5	-atu tématu
1.3.6.20	n podle 1.2.4.4	-o náměstí, nádraží
1.3.6.21	n podle 1.2.4.5	-ém vstupném
1.3.6.22	n nespisovná varianta	-ým vstupným
1.3.6.23	n podle 1.2.4.6	-ím hovězím

1.3.7 Sedmý pád jednotného čísla – instrumentál singuláru (I sg)

1.3.7.1	m podle 1.2.1.1	-em	bratrem, synem
	1.2.1.2		mužem, otcem
	1.2.1.4		soudcem
	1.2.5.1		géniem
	1.2.2.1		hradem
	1.2.2.2		strojem
1.3.7.2	mž podle 1.2.1.3	-ou	předsedou
1.3.7.3	mž podle 1.2.1.5	-ým	známým
1.3.7.4	mž podle 1.2.1.6	-ím	cestujícím
1.3.7.5	f podle 1.2.3.1	-ou	ženou, matkou
	idea		ideou
	1.2.3.5		známou, dovolenou
1.3.7.6	f podle 1.2.3.2	-í	růží
	1.2.3.3		písní
	1.2.3.4		rychlostí
	1.2.3.6		vedoucí, paní
	idea (<i>alternativa</i>)		idejí
1.3.7.7	n podle 1.2.4.1	-em	městem
	1.2.4.2		mořem
	1.2.5.4		datem, muzeem
1.3.7.8	n podle 1.2.4.4	-m	náměstím, nádražím
1.3.7.9	n podle 1.2.4.3	-etem	děvčetem
	dítě		dítětem
1.3.7.10	n podle 1.2.5.5	-atem	tématem
1.3.7.11	n podle 1.2.4.5	-ým	vstupným
1.3.7.12	n podle 1.2.4.6	-ím	hovězím

Množné číslo – plurál (pl)

viz dole 1.3.1 – 1.3.7

1.3.0.2 Podstatná jména jen v množném čísle (pomnožná) – pluralia tantum*(V B 2 to jsou:)***mn:** drobné, hrozny, peníze, schody, šaty**f:** brýle, Čechy, dějiny, dveře, hodin(k)y, narozeniny, noviny, nůžky, plavky, plíce, prázdniny, těstoviny, uzeniny, Vánoce, Velikonoce, volby, zápalky**m:** játra, kamna, prsa, ústa, vrata, záda**1.3.1 První pád množného čísla – nominativ plurálu (N pl)**

1.3.1.1	mž podle 1.2.1.1	-i	bratři, studenti
	1.2.1.2		muži, chlapci, lékaři
	1.2.1.4		soudci, správci
1.3.1.2	mž podle 1.2.1.3	-ové	předsedové, kolegové
	1.2.5.1		géniové
	1.2.1.1		členové, synové, otcové, tvorové,
	<i>(V B 2:)</i>		živočichové, ekonomové

1.3.1.3	mž <i>časté stylové varianty</i> 1.2.1.1	-i/-ové páni/pánové, muži/mužové, Češi/Čechové...
	1.2.1.2	
	1.2.1.4	soudci/soudcové...
1.3.1.4	mž <i>některá</i> 1.2.1.1 a 1.2.1.2 na -n, -l, -t, -d	-é občané, manželé, (ne)přátelé obyvatelé, učitelé...
1.3.1.5	mž <i>stylové varianty</i> 1.2.1.1.; 1.2.1.2	-é/-i občané/občani, hosté/hosti, sousedé/sousedí, lidé/lidi
1.3.1.6	mž <i>podle</i> 1.2.1.2 (V B 2 jen:)	-e rodiče
1.3.1.7	mž <i>podle</i> 1.2.1.5 1.2.1.6	-í známí, dospělí cestující
1.3.1.8	mn <i>podle</i> 1.2.2.1 1.2.5.2	-y byty, jazyky, lesy rytmy, cykly
1.3.1.9	mn <i>podle</i> 1.2.2.2	-e stroje, cíle, peníze
1.3.1.10	den	-i/-y dní/dny
1.3.1.11	f <i>podle</i> 1.2.3.1	-y ženy, knihy, noviny
1.3.1.12	f <i>podle</i> 1.2.3.2 1.2.3.3	-e/-ě růže, práce písně, koupele ruce
	ruka	
1.3.1.13	idea	-y/-je idey/ideje
1.3.1.14	f <i>podle</i> 1.2.3.4 dítě	-i rychlosti, části, věci děti
1.3.1.15	f <i>podle</i> 1.2.3.5	-é známé
1.3.1.16	<i>nepisovná varianta</i>	-ý známý
1.3.1.17	f <i>podle</i> 1.2.3.6	-í vedoucí, paní
1.3.1.18	n <i>podle</i> 1.2.4.1 1.2.5.4	-a města, slova data, víza, muzea
1.3.1.19	n <i>podle</i> 1.2.4.2	-e/-ě moře, pole, letiště, vejce
1.3.1.20	n <i>podle</i> 1.2.4.3 1.2.5.5	-ata děvčata, kuřata témata, schémata
1.3.1.21	n <i>podle</i> 1.2.4.4	-0 náměstí, nádraží
1.3.2	Druhý pád množného čísla – genitiv plurálu (G pl)	
1.3.2.1	mž <i>podle</i> 1.2.1.2 1.2.1.2	-ů synů, bratrů, studentů mužů, otců, chlapců předsedů, kolegů soudců, správců géniů
	1.2.1.3	
	1.2.1.4	
	1.2.5.1	
	mn <i>podle</i> 1.2.2.1 1.2.2.2	bytů, domů strojů, cílů rytmů, cyklů
	1.2.5.2	
1.3.2.2	člověk	-í lidí
1.3.2.3	den	-í/-ů dní/dnů
1.3.2.4	peníze, (ne)přítel	-0 peněz, (ne)přátel
1.3.2.5	m <i>podle</i> 1.2.1.5	-ých známých, drobných
1.3.2.6	<i>nepisovná varianta</i>	-ejch známejch, drobnějch
1.3.2.7	mž <i>podle</i> 1.2.1.6	-ích cestujících

1.3.2.8	f podle 1.2.3.1 1.2.3.2 (-ice, -ile) neděle (= týden), Vánoce, Velikonoce vejce n podle 1.2.4.1 1.2.5.4 (souhl. + -um)	-0	žen, dívek, knih ulic, plic, košil, chvil neděl, Vánoc, Velikonoc, vajec měst, jmen, slov dat, víz
1.3.2.9	f podle 1.2.3.2 1.2.3.3 1.2.3.4 idea, dítě, paní n podle 1.2.5.4 (samohl. + -um) n podle 1.2.4.2 oko, ucho	-í	letišť, hřišť růží, prací písní, koupelí částí, řečí, věcí idejí, dětí, paní muzeí, stipendií moří, srdcí očí, uší
1.3.2.10	ruka, noha	-ou	rukou, nohou
1.3.2.11	n podle 1.2.4.2 1.2.5.5	-at	děvčat, kuřat témat, schémat
1.3.2.12	n podle 1.2.4.4	-0	náměstí, nádraží
1.3.2.13	f podle 1.2.3.5	-ých	známých, dovolených
1.3.2.14	<i>nepisovná varianta</i>	-ejch	známejch, dovolenejch
1.3.2.15	f podle 1.2.3.6	-ích	vedoucích
1.3.3	Třetí pád množného čísla – dativ plurálu (D pl)		
1.3.3.1	mž podle 1.2.1.1 1.2.1.2 1.2.1.3 1.2.1.4 1.2.5.1 mn podle 1.2.2.1 1.2.2.2 1.2.5.2	-ům	synům, bratrům mužům, chlapcům předsedům, kolegům soudcům, správcům géniům bytům, domům strojům, cílům rytmům, cyklům
1.3.3.2	lidé	-em	lidem
1.3.3.3	m podle 1.2.1.5	-ým	známým, dospělým, drobným
1.3.3.4	<i>nepisovná varianta</i>	-ejm	známejm, dospělej, drobnejm
1.3.3.5	mž podle 1.2.1.6	-ím	cestujícím
1.3.3.6	f podle 1.2.3.1 idea	-ám	ženám, knihám ideám
1.3.3.7	f podle 1.2.3.2 1.2.3.3 idea (<i>alternativní tvar</i>)	-ím	růžím, pracím písním, koupelím idejím
1.3.3.8	f podle 1.2.3.4 děti	-em	rychlostem, věcem dětem
1.3.3.9	f podle 1.2.3.5	-ým	známým
1.3.3.10	<i>nepisovná varianta</i>	-ejm	známejm
1.3.3.11	f podle 1.2.3.6	-ím	vedoucím, paním
1.3.3.12	n podle 1.2.4.1 1.2.5.4 (souhl. + -um)	-ům	městům, slovům datům, vízům
1.3.3.13	n podle 1.2.4.3 1.2.5.4 (samohl. + -um) oči, uši	-ím	mořím, polím muzeím očím, uším

1.3.3.14	n podle 1.2.4.3 1.2.5.5	-atům	děvčatům, kuřatům tématům
1.3.3.15	n podle 1.2.4.4	-m	náměstím, nádražím
1.3.4	Čtvrtý pád množného čísla – akuzativ plurálu (A pl)		
1.3.4.1	mž podle 1.2.1.1 1.2.1.3	-y	syny, bratry předsedy, kolegy
	mn podle 1.2.2.1 1.2.5.2		byty, domy rytmy, cykly
1.3.4.2	den	-y/-i	dny/dni
1.3.4.3	mž podle 1.2.1.2 1.2.1.4 1.2.5.1	-e	muže, chlapce soudce, správce génie
	mn podle 1.2.2.2		stroje, cíle
1.3.4.4	m podle 1.2.1.5	-é	známé, drobné
1.3.4.5	<i>nepisovná varianta</i>	-ý	známý, drobný
1.3.4.6	mž podle 1.2.1.5	-í	cestující
1.3.4.7	f, n – tvary jako v N pl		
1.3.5	Pátý pád množného čísla – vokativ plurálu (V pl) <i>tvary jako v N pl</i>		
1.3.6	Šestý pád množného čísla – lokál plurálu (L pl)		
1.3.6.1	mž podle 1.2.1.1 1.2.1.3	-ech	synech, bratrech předsedech lidech
	lidé		
1.3.6.2	mž podle 1.2.1.2 1.2.1.4 1.2.5.1 1.2.1.1, 1.1.2.13 (<i>po -g, -k, -h, -ch</i>)	-ích	mužích, chlapcích soudcích, správcích généiích bozích, hoších, vojácích, kolezích
1.3.6.3	mž podle 1.2.1.1 1.2.1.3 <i>nepis. zvl. po -g, -h, -k, -ch</i>	-ách	klukách, vojácích kolegách
1.3.6.4	mž podle 1.2.1.1 (-ček)	-ách/-ích	koničcích/ koníčkách
1.3.6.5	m podle 1.2.15	-ých	známých, drobných
1.3.6.6	<i>nepisovná varianta</i>	-ejch	známejch, drobnejch
1.3.6.7	mž podle 1.2.1.6	-ích	cestujících
1.3.6.8	mn podle 1.2.2.1	-ech	bytech, domech
1.3.6.9	mn podle 1.2.2.2 1.2.2.1 (<i>po -g, -k, -h, -ch</i>) les	-ích	strojích, hrncích, penězích březích, vlcích lesích
1.3.6.10	<i>některá mn</i> podle 1.2.2.1	-ech/-ích	hotelech/hotelích pytlech/pytlích
1.3.6.11	<i>některá</i> podle 1.2.2.1(-ek)	-ích/-ách	domcích/domkách
1.3.6.12	<i>nepisovně</i> 1.2.2.1	-ách	vlakách
1.3.6.13	f podle 1.2.3.1	-ách	ženách, knihách

1.3.6.14	f podle 1.2.3.2 1.2.3.3 1.2.3.6	-ích	růžích písních vedoucích, paních
1.3.6.15	idea	-ách/-ích	ideách/idejích
1.3.6.16	ruka, noha	-ou/-ách	rukou/rukách, nohou/nohách
1.3.6.17	f podle 1.2.3.4 děti	-ech	částech, věcech dětech
1.3.6.18	f podle 1.2.3.5	-ých	známých, dovolených
1.3.6.19	<i>nepisovná varianta</i>	-ejch	známejch, dovolenejch
1.3.6.20	n podle 1.2.4.1 1.2.5.4 (po souhl.)	-ech	městech, slovech datech, vízech
1.3.6.21	n podle 1.2.4.2 1.2.5.4 (po samohl.)	-ích	mořích, polích muzeích
1.3.6.22	n podle 1.2.4.1 (po -g, -k, -h, -ch)	-ách	tričkách, břichách
1.3.6.23	n podle 1.2.4.1 (po -isko) jablko	-ích/-ách	střediscích/střediskách jablcích/jablkách
1.3.6.24	n podle 1.2.4.3 1.2.5.5	-atech	děvčatech, kuřatech tématech
1.3.6.25	n podle 1.2.4.4	-ch	náměstích, nádražích
1.3.7	Sedmý pád množného čísla – instrumentál plurálu (I pl)		
1.3.7.1	mž podle 1.2.1.1 1.2.13 mn podle 1.2.2.1 1.2.5.2	-y	syny, bratry předsedy byty, domy rytmy, cykly
1.3.7.2	<i>nepisovná varianta</i>	-ama	synama, bratrama, předsedama, bytama, domama, cyklama
1.3.7.3	mž podle 1.2.1.2 1.2.1.4 1.2.5.1 mn podle 1.2.2.2	-i	muži, chlapci soudci génii stroji, cíli
1.3.7.4	<i>nepisovná varianta</i>	-ema	mužema, chlapcema, soudcema, strojema
1.3.7.5	lidé	-mi	lidmi
1.3.7.6	m podle 1.2.1.5	-ými	známými, drobnými
1.3.7.7	<i>nepisovná varianta</i>	-ýma/-ejma	známýma/známejma
1.3.7.8	mž podle 1.2.16	-ími	cestujícími
1.3.7.9	<i>nepisovná varianta</i>	-íma	cestujícíma
1.3.7.10	f podle 1.2.3.1	-ami	ženami, knihami
1.3.7.11	<i>nepisovná varianta</i>	-ama	holkama
1.3.7.12	f podle 1.2.3.2 1.2.3.3 idea	-emi	růžemi písněmi ideami/idejemi
1.3.7.13	<i>nepisovná varianta</i>	-ami/-emi	
1.3.7.14	f podle 1.2.3.4 děti	-ema	růžema, písněma, idejema
1.3.7.15	<i>nepisovná varianta</i>	-mi	rychlostmi, částmi, věcmi dětmi
1.3.7.16	f podle 1.2.3.5	-ma	rychlostma, věcma, dětma
1.3.7.17	<i>nepisovná varianta</i>	-ými	známými, dovolenými
1.3.7.18	f podle 1.2.3.6	-ýma/-ejma	známýma/známejma
		-ími	vedoucími, paními

1.3.7.19	<i>nepisovná varianta</i>	-íma	vedoucíma, paníma
1.3.7.20	n podle 1.2.4.1 1.2.5.4	-y	městy, slovy daty, vízy
1.3.7.21	<i>nepisovná varianta</i>	-ama	městama, vízama
1.3.7.22	n podle 1.2.4.2 1.2.5.4 (samohl. + -um)	-i	moři, srdci, vejci muzei
1.3.7.23	<i>nepisovná varianta</i>	-ema	mořema, srdcema, vejcema
1.3.7.24	n podle 1.2.4.3 1.2.5.5	-aty	děvčaty, kuřaty tématy
1.3.7.25	<i>nepisovná varianta</i>	-atama	děvčatama, tématama
1.3.7.26	n podle 1.2.4.4	-mi	náměstími, nádražími
1.3.7.27	<i>nepisovná varianta</i>	-ma	náměstíma

1.4 Některé hláskové změny při skloňování

1.4.1 *B 2 soustavněji upozorňuje na střídání tvrdých souhlásek t, d, n, r, k, h, ch, případně labiál b, m, v a odpovídajících souhlásek měkkých ť, ď, ň, ř, c, z, š, případně skupin bj, mň, vj a na souvislosti tohoto střídání s grafikou -e : -ě a -y : -i, -í.*

V B 2 se to týká následujících substantiv:

- 1.4.1.1 **mž** (*srov.* básník, básníky *atd.* : básníci, *příp.* básnicích)
architekt, básník, bratr, bůh, Čech, doktor, dělník, emigrant, hoch, host, hudebník, instalatér, kamarád, katolík, kluk, mechanik, manažer, ministr, občan, obchodník, pán, partner, policajt, pracovník, prezident, Polák, prozaik, pták, reportér, režisér, rodák, rolník, sedlák, student, tlumočník, tanečník, úředník, švagr, voják, vrah, zpěvák, žák
- 1.4.1.2 **mn** (*srov.* bod, body, bodech *atd.* : v bodě; dům : v domě; venkov: na venkově)
bod, byt, domov, dort, dům, dvůr, hrad, jazyk, kabát, kout, konzulát, led, most, národ, oběd, obchod, ocet, ostrov, papír, prst, příklad, případ, rybník, salát, stadión, strom, svět, záchod, základ, zákon, západ, život
- 1.4.1.3 **mn** (*srov.* balík, balíku : v balících)
balík, bok, břeh, budík, celek, článek, dárek, domek, druh, hluk, jazyk, krok, kruh, lístek, majetek, návrh, následek, neúspěch, počátek, podnik, pomník, popelník, prvek, příběh, roh, rok, ručník, rybník, rychlík, slovník, strojek, šek, taxík, tlak, trh, úsek, úspěch, útok, vlak, výrobek, výsledek, výtah, vztah, začátek, zámek, zisk, znak, zvuk, zvyk
- 1.4.1.4 **f** (*srov.* bota, boty *atd.* : v botě; zpráva : ve zprávě; chudoba : v chudobě)
babička, banka, barva, bavlna, bota, bouřka, brána, brzda, cena, cesta, cizinka, dívka, doba, fronta, hladina, hmota, hodnota, holka, hra, hudba, hvězda, chodba, chudoba, jednota, jednotka, káva, klika, kultura, maminka, metoda, míra, mzda, náhoda, noha, odvaha, plocha, podstata, porucha, povaha, prosba, příroda, půda, rada, rána, reklama, republika, rodina, ruka, ryba, služba, snaha, správa, socha, stránka, struktura, střecha, svoboda, škoda, technika, teplota, tma, touha, továrna, tráva, tužka, učitelka, univerzita, úschovna, uzenina, úvaha, věda, věta, víra, vidlička, vláda, voda, volba, vstupenka, vteřina, výhra,

výchova, výroba, výstava, vzpomínka, zpráva, zahrada, zápalka, zastávka, zima, zmrzlina, známka, zpráva, žena

- 1.4.1.5 **f** (*srov.* bolest : bolesti)
bolest, bytost, část, milost, osobnost, radost, souvislost, společnost, starost, událost, úzkost, vlastnost
- 1.4.1.6 **n** (*srov.* město, města *atd.* : ve městě; dřevo : ve dřevě)
auto, břicho, dno, dřevo, jádro, jezero, jméno, koleno, léto, město, místo, mléko, okno, patro, pivo, rameno, slovo, stříbro, víno, zlato
- 1.4.1.7 **n** oko, oka *atd.*, ucho, ucha *atd.* : oči, uši *atd.*
- 1.4.2 *B 2 soustavněji upozorňuje na „pohybné“ -e-. Týká se to zde následujících substantiv:*
- 1.4.2.1 **mž** (*srov.* otec : otce *atd.*)
cizinec, chlapec, milenec, Němec, otec, poslanec, svědek, tatínek, umělec, zaměstnanec, zločinec
- 1.4.2.2 **mn** (*srov.* den : dne, dni *atd.*)
článek, dárek, dědeček, den, domek, důsledek, hrnec, hrnek, kašel, konec, kopec, kousek, lístek, majetek, následek, nedostatek, obrázek, ocet, oheň, počátek, pořádek, prostředek, prvek, sen, spánek, statek, strojek, stupeň, tanec, týden, účet, výrobek, výsledek, začátek, zájem, zbytek
- 1.4.2.3 **f** (*srov.* píseň : písňe, písni *atd.*)
báseň, čest (cti!), krev, lázeň, obec, pánev, píseň, větev, zeď, žízeň
- 1.4.2.4 **f** (*srov.* dívka, dívky *atd.* : dívek)
babička, buňka, členka, dívka, forma, horečka, holka, hudba, chodba, chvílka, jízdenka, kamarádka, kapsa, karta, kavárna, knihovna, látka, lednička, lékárna, linka, lžička, malba, maminka, manželka, matka, milenka, místenka, mzda (mezd!), novinka, nůžky, obálka, odchylka, otázka, památka, partnerka, písnička, podmínka, polévka, publicistka, poznámka, prosba, přestávka, příkrývka, půjčovna, sanitka, sestra, slečna, služba, sousedka, stavba, stránka, šatna, taška, továrna, tužka, učitelka, válka, vidlička, volba, vrstva, vstupenka, výjimka, zápalka, zastávka, zkouška, známka
- 1.4.2.5 **n** (*srov.* clo, cla *atd.* : cel)
clo, divadlo, hledisko, křídlo, jídlo, letadlo, místo, mýdlo, okno, pravidlo, prostěradlo, sedadlo, sklo, světlo, tlačítko, umyvadlo
- 1.4.3 *B 2 upozorňuje na krácení samohlásek ů : o; í : i, ě; á : a; ou : u; é : e.*
- Týká se to následujících substantiv:*
- 1.4.3.1 **mž** (*srov.* kůň : koně, koní *atd.*)
Bůh/bůh, kůň
- 1.4.3.2 **mn** (*srov.* dům : domy, domu *atd.*)
důl, dům, nůž, stůl, vůz

- 1.4.3.3 **mn** (*srov.* sníh : sněhu, sněhy, *atd.*)
sníh, vítr
- 1.4.3.4 **mn** kámen : kameny, *atd.*
- 1.4.3.5 **mn** (*srov.* déšť : deště *atd.*)
déšť, chléb
- 1.4.3.6 **f** sůl : soli
- 1.4.3.7 **f** houba : hub, louka : luk
- 1.4.3.8 **f** míra : měř
- 1.4.3.9 **f** (*srov.* chvíle, chvíl)
chvíle, lžíce, víra
- 1.4.3.10 **f** (*srov.* dáma, dámy, *atd.* : dam)
brána, dáma, rána, skála, váha
- 1.4.3.11 **f** síla : sil
- 1.4.3.12 **n** dílo : děl
- 1.4.3.13 **n** jméno : jmen; léto : let
- 1.4.3.14 **n** jádro : jader; jméno : jmen; záda : zad

1.5. Funkce pádů

Na úrovni B 2 zvládá student se vzrůstajícím porozuměním užívání českých pádů, zvláště s ohledem na funkce a vztahy slov ve větě.

Je si vědom, že:

1.5.1 Nominativ je:

- 1.5.1.1 *slovníkovou podobou substantiv (a ostatních skloňovaných slov);*
- 1.5.1.2 *podobou výrazů mimo větnou souvislost, zvl. jmen a názvů (Jan Vokurka, Dlouhá ulice, česko-anglický slovník apod.);*
- 1.5.1.3 *ve valenci sloves subjektem (pokud jej mají – srov. 6.7.4 obvykle s rolí nositele/konatele/proživatele děje – srov. 6.7.4.2 – 6.7.4.7 (Chlapec upadl. Auto jede dál. Lidé pracují. Dítě spalo. Karel přemýšlí.))*
- 1.5.1.4 *ve valenci některých sloves nesubjektovým výrazem (Tenhle chlapec je můj bratr. Jeho sestra je lékařka. Dítě se jmenuje Jan.);*
- 1.5.1.5 *ve valenci několika předložek přejatých z cizích jazyků (let Londýn via Frankfurt, kuře à la Marengo);*

1.5.2 Genitiv je:

- 1.5.2.1 *ve valenci některých sloves objektovým komplementem (Dítě se bálo psa.);*
- 1.5.2.2 *ve valenci substantiv je neshodným atributem, vyjadřuje vztah vlastnictví, příslušnosti, celku a části – srov. 6.7.9 (dům mého bratra, rodina mé dcery, noha stolu);*
u dějových substantiv má význam konatele děje – srov. 6.7.4.4 (život člověka, let ptáka), příp. pacienta děje – srov. 6.7.4.9 (doprava nemocného do nemocnice);
- 1.5.2.3 *ve valenci některých adjektiv (člověk schopný všeho);*
- 1.5.2.4 *ve valenci základních číslovek vyšších než čtyři, neurčitých číslovek a adverbii a substantiv s kvantitativním významem (pět korun, deset aut, několik lidí, moc práce, spousta věcí);*
- 1.5.2.5 *ve valenci předložek (viz dále odd. 7) (jít do práce, dárek od rodičů, cesta z Prahy apod.);*
- 1.5.2.6 *ve větě nevalenčním suplementem často s časovým významem – srov. 6.3.4.4 (Stalo se to jednoho dne roku 1998);*

- 1.5.3 Dativ je:**
- 1.5.3.1 *ve valenci některých sloves objektivým komplementem (Studenti nerozuměli **textu.**);*
- 1.5.3.2 *ve valenci některých (trojvalenčních) sloves je druhým objektivým komplementem s významem adresát, příjemce – srov. 6.7.4.17 a 6.7.4.18 (Kdo **vám** to řekl? Dali **mi** kus papíru.);*
- 1.5.3.3 *ve valenci neosobních sloves objektivým komplementem ve významu proživatele – srov. 6.7.4.2 (Je **mi** zima.);*
- 1.5.3.4 *ve valenci substantiv neshodným atributem s významem adresát, příjemce (dopis **rodičům**, dar **dětem**);*
- 1.5.3.5 *ve valenci některých adjektiv (blízký **mému** srdci);*
- 1.5.3.6 *ve valenci předložek (viz dále odd. 7);*
- 1.5.3.7 *nevalenčním pádem s významem nositel prospěchu/neprospěchu – srov. 6.7.4.19 (Otevřeš **mi** dveře? Kdo **ti** to rozbil?);*
- 1.5.4 Akuzativ je:**
- 1.5.4.1 *ve valenci mnoha sloves, zvl. těch s kauzativním významem srov. 6.1.4., 6.2.7 objektivým komplementem s významem proživatel (6.7.4.2), patiens (6.7.4.9 – 6.7.4.12), informace (6.7.4.13), fenomén (6.7.4.15), obor (6.7.4.16), adresát (6.7.4.17) (Bolí **mě** oči. Sestra umyla **nádobí**. Turisté opustili **hotel**. Rychle **se** umyl. Oznamili nám **změnu**. Dělalí **zkoušku**. Informovali **mě** předem.);*
- 1.5.4.2 *ve valenci některých sloves adverbialním komplementem ve významu „jak dlouho“ - srov. 6.3.8.1 (Trvalo to **hodinu**.);*
- 1.5.4.3 *ve valenci předložek (viz dále odd. 7);*
- 1.5.4.4 *nevalenčním suplementem adverbialním (Tuto **sobotu** nikdo nepřišel.);*
- 1.5.5 Vokativ je:**
- označením oslovovaného - srov. 5.4.6 (Co tu děláš, **Evo**?);*
- 1.5.6. Lokál je:**
- vždy jen ve valenci předložek – viz dále v odd. 7;*
- 1.5.7 Instrumentál je:**
- 1.5.7.1 *komplementem ve valenci některých sloves (Poslanci se zabývali **rozpočtem**.);*
- 1.5.7.2 *druhým komplementem některých sloves (Namaž si chleba **máslem**.);*
- 1.5.7.3 *alternativou nominativu ve valenci některých sloves - srov. zde nahoře 1.5.1.4 (Jeho sestra je **lékařkou**.);*
- 1.5.7.4 *ve valenci pasivních sloves má význam konatele děje (Nemocný nebyl ošetřen **lékařem**.);*
- 1.5.7.5 *neshodným atributem s významem prostředek pohybu, příp. jen dráha ve valenci substantiv (jízda **vlakem**, cesta **lesem**);*
- 1.5.7.6 *ve valenci některých adjektiv blíže vymezuje platnost (důležitý **rozsahem**, zajímavý svou **historií**);*
- 1.5.7.7 *ve valenci předložek (viz dále odd. 7);*
- 1.5.7.8 *nevalenčním suplementem s významem prostředek, nástroj - srov. 6.7.5.5 (Otevřel si dveře **klíčem**.);*
- 1.5.7.9 *nevalenčním suplementem s významem dráha pohybu - srov. 6.2.6.14 (Projeli jsme **lesem**.);*
- 1.5.7.10 *nevalenčním suplementem s významem příčina - srov. 6.7.11 (Křičel **bolestí**.)*

2 Přídavná jména (adjektiva)

Fungují jako atributy, příp. jsou součástí predikátů a student B 2 je v těchto funkcích umí používat pro vyjádření vlastností a vztahů. Jsou do velké míry soustředěna v kap. 6 (Obecné pojmy) a 7 (Specifické pojmy).

2.1 *Student B 2 si bezpečně uvědomuje, že se adjektiva shodují v rodě, čísle a pádu se substantivy, na kterých jsou gramaticky závislé, a umí tyto vztahy rozeznat a vyjádřit podle následujících znaků:*

2.2 Rod adjektiv

2.2.1 rod mužský (životný a neživotný) – m, mž, mn

2.2.1.1	<i>tvrdá adj.</i>	-ý	velký, dobrý, malý
2.2.1.2	<i>nespisovná varianta</i>	-ej	velkej, dobrej, malej
2.2.1.3	<i>měkká adj.</i>	-í	vlastní, cizí
2.2.1.4	<i>krátký tvar</i>	-o	šťasten, zdrav
2.2.1.5	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ův	otcův, bratrův
2.2.1.6	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-in	matčín, sestřín

2.2.2 rod ženský – f

2.2.2.1	<i>tvrdá adj.</i>	-á	velká, dobrá
2.2.2.2	<i>měkká adj.</i>	-í	vlastní, cizí
2.2.2.3	<i>krátký tvar</i>	-a	šťastna, zdráva
2.2.2.4	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ova	otcova, bratrova
2.2.2.5	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-ina	matčina, sestřina

2.2.3 rod střední – n

2.2.3.1	<i>tvrdá adj.</i>	-é	velké, dobré, malé
2.2.3.2	<i>nespisovná varianta</i>	-ý	velký, dobrý, malý
2.2.3.3	<i>měkká adj.</i>	-í	vlastní, cizí
2.2.3.4	<i>krátký tvar</i>	-o	šťastno, zdrávo
2.2.3.5	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovo	otcovo, bratrovo
2.2.3.6	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-ino	matčino, sestřino

2.3 Číslo a pád adjektiv – skloňování

2.3.1 První pád jednotného čísla – nominativ singuláru

Má tvary podle 2.2

2.3.2 Druhý pád jednotného čísla – genitiv singuláru

maskulina a neutra – m + n

2.3.2.1	<i>tvrdá</i>	-ého	velkého, malého
2.3.2.2	<i>nespisovná varianta</i>	-ýho	velkýho, malýho
2.3.2.3	<i>měkká (spis. + nespis.)</i>	-ího	vlastního, cizího
	<i>krátké tvary nejsou</i>		
2.3.2.4	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ova	otcova, bratrova
2.3.2.5	<i>nespisovná varianta</i>	-ovýho	otcovýho, bratrovýho
2.3.2.6	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-ina	matčina, sestřina

2.3.2.7	<i>nepisovná varianta</i>	-inýho	matčinyho, sestřinyho
	feminina – f		
2.3.2.8	<i>tvrdá</i>	-é	velké, malé
2.3.2.9	<i>nepisovná varianta</i>	-ý	velký, malý
2.3.2.10	<i>měkká</i>	-í	vlastní, cizí
2.3.2.11	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovy	otcovy, bratrovy
2.3.2.12	<i>nepisovná varianta</i>	-ový	otcový, bratrový
2.3.2.13	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-iny	matčiny, sestřiny
2.3.2.14	<i>nepisovná varianta</i>	-iný	matčiny, sestřiny

2.3.3 Třetí pád jednotného čísla – dativ singuláru

	maskulina a neutra – m + n		
2.3.3.1	<i>tvrdá</i>	-ému	velkému, malému
2.3.3.2	<i>nepisovná varianta</i>	-ýmu	velkému, malému
2.3.3.3	<i>měkká</i>	-ímu	vlastnímu, cizímu
2.3.3.4	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovu	otcovu, bratrovu
2.3.3.5	<i>nepisovná varianta</i>	-ovým	otcovému, bratrovému
2.3.3.6	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-inu	matčinu, sestřinu
2.3.3.7	<i>nepisovná varianta</i>	-inému	matčinému, sestřinému
	feminina – f		
2.3.3.8	<i>tvrdá</i>	-é	velké, malé
2.3.3.9	<i>nepisovná varianta</i>	-ý	velký, malý
2.3.3.10	<i>měkká</i>	-í	vlastní, cizí
2.3.3.11	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ově	otcově, bratrově
2.3.3.12	<i>nepisovná varianta</i>	-ový	otcový, bratrový
2.3.3.13	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-ině	matčině, sestřině
2.3.3.14	<i>nepisovná varianta</i>	-iný	matčiny, sestřiny

2.3.4 Čtvrtý pád jednotného čísla – akuzativ singuláru

	maskulina životná – mž		
2.3.4.1	<i>tvrdá</i>	-ého	velkého, malého
2.3.4.2	<i>nepisovná varianta</i>	-ýho	velkého, malého
2.3.4.3	<i>krátký tvar</i>	-a	šťastna, zdráva
2.3.4.4	<i>měkká</i>	-ího	vlastního, cizího
2.3.4.5	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ova	otcova, bratrova
2.3.4.6	<i>nepisovná varianta</i>	-ovýho	otcového, bratrového
2.3.4.7	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-ina	matčina, sestřina
2.3.4.8	<i>nepisovná varianta</i>	-inýho	matčinyho, sestřinyho

2.3.4.9 **maskulina neživotná – mn**
mají tvary jako v nominativu – viz 2.2.1

	feminina – f		
2.3.4.10	<i>tvrdá</i>	-ou	velkou, malou
2.3.4.11	<i>měkká</i>	-í	vlastní, cizí
2.3.4.12	<i>krátký tvar</i>	-u	šťastnu, zdrávu

2.3.4.13	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovu	otcovu, bratrovu
2.3.4.14	<i>nespisovná varianta</i>	-ovou	otcovou, bratrovou
2.3.4.15	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-inu	matčinu, sestřinu
2.3.4.16	<i>nespisovná varianta</i>	-inou	matčinou, sestřinou

neutra – n

2.3.4.17 *mají tvary jako v nominativu – viz 2.2.3*

2.3.5 Pátý pád jednotného čísla – vokativ singuláru**maskulina + feminina + neutra – m + f + n**

2.3.5.1 *mají tvary jako v nominativu – viz 2.2.1 – 2.2.3*

2.3.6 Šestý pád jednotného čísla – lokál singuláru**maskulina a neutra – m + n**

2.3.6.1	<i>tvrdá</i>	-ém	velkém, malém
2.3.6.2	<i>nespisovná varianta</i>	-ým	velkým, malým
2.3.6.3	<i>měkká</i>	-ím	vlastním, cizím
2.3.6.4	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ově	otcově, bratrově
2.3.6.5	<i>alternativní tvar</i>	-ovu	otcovu, bratrovu
2.3.6.6	<i>nespisovná varianta</i>	-ovým	otcovým, bratrovým
2.3.6.7	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-ině	matčině, sestřině
2.3.6.8	<i>alternativní tvar</i>	-inu	matčinu, sestřinu
2.3.6.9	<i>nespisovná varianta</i>	-iným	matčiným, sestřiným

feminina f

2.3.6.10	<i>tvrdá</i>	-é	velké, malé
2.3.6.11	<i>nespisovná varianta</i>	-ý	velký, malý
2.3.6.12	<i>měkká</i>	-í	vlastní, cizí
2.3.6.13	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ově	otcově, bratrově
2.3.6.14	<i>nespisovná varianta</i>	-ový	otcový, bratrový
2.3.6.15	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-ině	matčině, sestřině
2.3.6.16	<i>nespisovná varianta</i>	-iný	matčiný, sestřiný

2.3.7 Sedmý pád jednotného čísla – instrumentál singuláru**maskulina a neutra – m + m**

2.3.7.1	<i>tvrdá</i>	-ým	velkým, malým
2.3.7.2	<i>měkká</i>	-ím	vlastním, cizím
2.3.7.3	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovým	otcovým, bratrovým
2.3.7.4	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-iným	matčiným, sestřiným

feminina – f

2.3.7.5	<i>tvrdá</i>	-ou	velkou, malou
2.3.7.6	<i>měkká</i>	-í	vlastní, cizí
2.3.7.7	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovou	otcovou, bratrovou
2.3.7.8	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-inou	matčinou, sestřinou

2.3.1 První pád množného čísla – nominativ plurálu

maskulina životná – mž		
2.3.1.1	<i>tvrdá</i>	-í velcí, malí
2.3.1.2	<i>nespisovná varianta</i>	-ý velký, malý
2.3.1.3	<i>měkká</i>	-í vlastní, cizí
2.3.1.4	<i>krátký tvar</i>	-i šťastní, zdraví
2.3.1.5	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovi otcovi, bratrovi
2.3.1.6	<i>nespisovná varianta</i>	-ový otcový, bratrový
2.3.1.7	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-iní matčini, sestřiní
2.3.1.8	<i>nespisovná varianta</i>	-iný matčíný, sestřiný

maskulina neživotná – mn		
2.3.1.9	<i>tvrdá</i>	-é velké, malé
2.3.1.10	<i>nespisovná varianta</i>	-ý velký, malý
2.3.1.11	<i>měkká</i>	-í vlastní, cizí
2.3.1.12	<i>krátký tvar</i>	-y šťastny, zdraví
2.3.1.13	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovy otcovy, bratrovy
2.3.1.14	<i>nespisovná varianta</i>	-ový otcový, bratrový
2.3.1.15	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-iny matčiny, sestřiny
2.3.1.16	<i>nespisovná varianta</i>	-iný matčíný, sestřiný

feminina – f		
2.3.1.17	<i>tvrdá</i>	-é velké, malé
2.3.1.18	<i>nespisovná varianta</i>	-ý velký, malý
2.3.1.19	<i>měkká</i>	-í vlastní, cizí
2.3.1.20	<i>krátký tvar</i>	-a šťastna, zdráva
2.3.1.21	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovy otcovy, bratrovy
2.3.1.22	<i>nespisovná varianta</i>	-ový otcový, bratrový
2.3.1.23	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-iny matčiny, sestřiny
2.3.1.24	<i>nespisovná varianta</i>	-iný matčíný, sestřiný

neutra – n		
2.3.1.25	<i>tvrdá</i>	-á velká, malá
2.3.1.26	<i>nespisovná varianta</i>	-ý velký, malý
2.3.1.27	<i>měkká</i>	-í vlastní, cizí
2.3.1.28	<i>krátký tvar</i>	-a šťastna, zdráva
2.3.1.29	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ova otcova, bratrova
2.3.1.30	<i>nespisovná varianta</i>	-ový otcový, bratrový
2.3.1.31	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-ina matčina, sestřina
2.3.1.32	<i>nespisovná varianta</i>	-iný matčíný, sestřiný

2.3.2 Druhý pád množného čísla – genitiv plurálu

maskulina + feminina + neutra – m + f + n		
2.3.2.1	<i>tvrdá</i>	-ých velkých, malých
2.3.2.2	<i>nespisovná varianta</i>	-ejch velkejch, malejch
2.3.2.3	<i>měkká</i>	-ích vlastních, cizích
2.3.2.4	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ových otcových, bratrových
2.3.2.5	<i>nespisovná varianta</i>	-ovejch otcovejch, bratrovejch

2.3.2.6	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-iných	matčiny, sestřiny
2.3.2.7	<i>nespisovná varianta</i>	-inejch	matčinejch, sestřinejch

2.3.3 Třetí pád množného čísla – dativ plurálu

maskulina + feminina + neutra – m + f + n

2.3.3.1	<i>tvrdá</i>	-ým	velkým, malým
2.3.3.2	<i>nespisovná varianta</i>	-ejm	velkejm, malejm
2.3.3.3	<i>měkká</i>	-ím	vlastním, cizím
2.3.3.4	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovým	otcovým, bratrovým
2.3.3.5	<i>nespisovná varianta</i>	-ovejm	otcovejm, bratrovejm
2.3.3.6	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-iným	matčiny, sestřiny
2.3.3.7	<i>nespisovná varianta</i>	-inejm	matčinejm, sestřinejm

2.3.4 Čtvrtý pád množného čísla – akuzativ plurálu

maskulina + feminina – m + f

2.3.4.1	<i>tvrdá</i>	-é	velké, malé
2.3.4.2	<i>nespisovná varianta</i>	-ý	velký, malý
2.3.4.3	<i>měkká</i>	-í	vlastní, cizí
2.3.4.4	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovy	otcovy, bratrovy
2.3.4.5	<i>nespisovná varianta</i>	-ový	otcový, bratrový
2.3.4.6	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-iny	matčiny, sestřiny
2.3.4.7	<i>nespisovná varianta</i>	-iný	matčiny, sestřiny

neutra – n

2.3.4.8	<i>tvrdá</i>	-á	velká, malá
2.3.4.9	<i>nespisovná varianta</i>	-ý	velký, malý
2.3.4.10	<i>měkká</i>	-í	vlastní, cizí
2.3.4.11	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ova	otcova, bratrova
2.3.4.12	<i>nespisovná varianta</i>	-ový	otcový, bratrový
2.3.4.13	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-ina	matčina, sestřina
2.3.4.14	<i>nespisovná varianta</i>	-iný	matčiny, sestřiny

2.3.5 Pátý pád množného čísla – vokativ plurálu

maskulina + feminina + neutra – m + f + n

2.3.5.1	<i>mají tvary jako v nominativu plurálu – viz 2.3.1</i>		
---------	---	--	--

2.3.6 Šestý pád množného čísla – lokál plurálu

maskulina + feminina + neutra – m + f + n

2.3.6.1	<i>mají tvary jako v genitivu plurálu – viz 2.3.2</i>		
---------	---	--	--

2.3.7 Sedmý pád množného čísla – instrumentál plurálu

	maskulina + feminina + neutra – m + f + n	
2.3.7.1	<i>tvrdá</i>	-ými velkými, malými
2.3.7.2	<i>duálové tvary</i>	-ýma velkýma, malýma
2.3.7.3	<i>nespisovná varianta</i>	-ejma velkejma, malejma
2.3.7.4	<i>měkká</i>	-ími vlastními, cizími
2.3.7.5	<i>duálové tvary</i>	-íma vlastníma, cizíma
2.3.7.6	<i>přivlastňovací adj. od maskulin</i>	-ovými otcovými, bratrovými
2.3.7.7	<i>duálové tvary</i>	-ovýma otcovýma, bratrovýma
2.3.7.8	<i>nespisovná varianta</i>	-ovejma otcovejma, bratrovejma
2.3.7.9	<i>přivlastňovací adj. od feminin</i>	-inými matčinými, sestřinými
2.3.7.10	<i>duálové tvary</i>	-inýma matčinýma, sestřinýma
2.3.7.11	<i>nespisovná varianta</i>	-inejma matčinejma, sestřinejma

2.4 Některé hláskové změny při skloňování adjektiv

2.4.1 *B 2 soustavněji upozorňuje na střídání tvrdých souhlásek **t, d, n, r, k, h, ch** a odpovídajících souhlásek měkkých **ť, ď, ň, ř, c, z, š** (srov. zde také 1.4.1 výše). Student si zvláště uvědomuje, že tzv. „tvrdá adjektiva“ se těmito změnami nestávají „měkkými“.*

2.4.1.1 *Student tyto alternace nachází u „tvrdých“ adjektiv ve tvarech N pl (a V pl) pro mužský životný rod; srov. dvojice N sg a N pl: bohatý – bohatí; mladý – mladí; dobrý – dobří; velký – velcí; dlouhý – dlouzí; tichý – tiší.*

2.4.1.2 *Zvláště nápadně se tyto alternace uplatňují u adj. se zakončením **-ský, -cký**, kde výše srovnávané dvojice vypadají jako např.: český – čeští; ruský – ruští; německý – němečtí; anglický – angličtí ap.*

2.4.1.3 *Takové alternace se projevují ve tvarech spisovné češtiny, ale ne ve tvarech češtiny běžně mluvené (srov. zde kap. 11 Sociokulturní kompetence).*

2.5 Stupňování přídavných jmen (srov. kap. 6 Obecné pojmy, odst. 4.3).

Student B 2 si dobře uvědomuje, že podoba komparativu smazává tvarový rozdíl mezi „tvrdými“ a „měkkými“ adjektivy a že změny související s tvarem komparativu nelze zpětně promítat do podoby stupně základního (tzv. „pozitivu“).

2.5.1 **Tvary komparativu – od základního tvaru tvrdého n. měkkého pomocí sufixů:**

2.5.1.1 **-ejší, -ější** (měkčení tvrdých souhlásek, příp. **-v, -m, -p, -b**):
plný – plnější, moderní – modernější, jistý – jistější, hrdý – hrdější, chytrý – chytřejší, divoký – divočejší, ubohý – ubožejší, přátelský – přátelštější, demokratický – demokratičtější, nový – novější, známý – známější, ...

2.5.1.2 **-ší** (měkčení u **-h, -ch, -k**):
starý – starší, chudý – chudší, mladý – mladší, čistý – čistší, tuhý – tužší, jednoduchý – jednodušší, ...

- 2.5.1.3 **-ší** (s krácením samohlásek a vypouštěním skupiny **-k-, -ok-**):
krátký – kratší, úzký – užší, blízký – bližší, nízký – nižší, těžký – těžší, vysoký – vyšší, široký – širší, hluboký – hlubší, ...
- 2.5.1.4 **-čí**: hezký – hezčí, lehký – lehčí, měkký – měkčí, ...
- 2.5.1.5 *s hlubší změnou tvaru:*
dobrý – lepší, špatný – horší, malý – menší, velký – větší

2.5.2 Tvary superlativu

od tvarů komparativu prefixem nej-:
nejmilejší, nejsilnější, nejstarší, ...

3 Zájmena (pronomina)

Student B 2 se seznámil s funkcemi některých zájmen při vyjadřování relací (srov. kap. 6 - Obecné pojmy. odd. 7.4.19; 7.7; 7.8; 7.9) a zvláště pak při vyjadřování deixe (a anafory) v odd. 8.

Následující část obsahuje popis gramatických struktur, do kterých zájmena vstupují a jak se v nich chovají co do tvaru.

- 3.0.1** *Student B 2 si uvědomuje rozdíl mezi zájmeny substantivními a adjektivními. Substantivní se v nominální grupě chovají jako výrazy „jádrové“ (např. Znáš **ho**? Máš **to**? Nemá **nic/všechno**.), zatímco adjektivní zájmena se chovají jako slova „rozvíjející“ (např.: Znáš **jeho** sestru? Máš **tu** knihu? Nemá **žádné/všechny** peníze.).*
- 3.0.2** *Student B 2 si dále uvědomuje, že zájmena „rodová“ svým vlastním tvarem vyjadřují rozdíly jmenných rodů (maskulina, feminina, neutra – např. **ten** dům, **ta** kniha, **to** auto), zatímco zájmena „bezrodá“ svým vlastním tvarem informaci o jmenném rodu nevyjadřují (např. já, ty, vy, ...).*
- 3.0.3** *Zájmena osobní (a také přivlastňovací – viz dále) a zájmeno zvrtné (a také přivlastňovací zvrtné) vyjadřující deiktickou kategorii „osoby“ – tj. účastníka komunikační události (mluvčího v osobě první, adresáta v osobě druhé a skutečnost, na kterou se pouze odkazuje v osobě třetí). (Podobnou deiktickou funkci mají tvary určitého slovesa, viz dále).*
- 3.0.4** *Zájmena první a druhé osoby vlastní rod nevyjadřují, protože ten je v procesu komunikace zřejmý ze situace; zájmeno pro třetí osobu rod naopak vyjadřuje, protože se nejedná o přímého účastníka komunikace, a rod tedy ze situace zřejmý není a je pro orientaci adresáta důležitý.*

3.1 Osobní zájmena substantivní, bezrodá

Na úrovni B 2 studenti bezpečně zvládnou skloňování, včetně variant.

Podoba pádů odráží rozdíly ve funkci, příp. pozici ve větě, příp. styl. Bud' je jedna – „společná“, nebo „důrazová“, příp. „předložková“, resp. „spisovná/spisovná knižní/nespisovná“.

3.1.1 První pád – nominativ (N)

3.1.1.1 *jediná varianta* já ty my vy —

3.1.2 Druhý pád – genitiv (G)

3.1.2.1 *společná podoba* mě [mně] nás vás
 3.1.2.2 *příklonná p.* tě
 3.1.2.3 *důrazová, předložková* tebe sebe
 3.1.2.4 *knižní varianta* mne

3.1.3 Třetí pád – dativ (D)

3.1.3.1 *společná podoba* nám vám
 3.1.3.2 *příklonná p.* mi ti si
 3.1.3.3 *důrazová, předložková* mně [mně] tobě sobě

3.1.4 Čtvrtý pád – akuzativ (A)

3.1.4.1 *společná podoba* mě [mně] nás vás
 3.1.4.2 *příklonná p.* tě se
 3.1.4.3 *důrazová, předložková* tebe sebe
 3.1.4.4 *knižní varianta* mne

3.1.5 Pátý pád – vokativ (V)

3.1.5.1 ty vy

3.1.6 Šestý pád – lokál (L)

3.1.6.1 *jen předložková p.* mně [mně] tobě nás vás sobě

3.1.7 Sedmý pád – instrumentál (I)

3.1.7.1 *společná podoba* mnou tebou námi vámi sebou
 3.1.7.2 *nespisovná varianta* náma váma

3.2 Osobní zájmena substantivní rodová

Na úrovni B 2 studenti bezpečně zvládají používání příklonných a předložkových podob jednotlivých pádů a orientují se u podob ostatních.

Rod

Nepříznakové a běžné jsou podoby **mž** s **f** v singuláru (on, ona), tvar plurálu neutra (ona) je velmi knižní, prakticky se neužívá.

Pro odkazování na neživotné denotáty se také používají tvary (v této chvíli substantivních) zájmen **ten, ta, to**.

Skloňování

3.2.1 První pád jednotného čísla – nominativ singuláru (N sg)

3.2.1.1	mž spisovná varianta	on
3.2.1.2	mž nespisovná varianta	von
3.2.1.3	f spisovná varianta	ona
3.2.1.4	f nespisovná varianta	vona
3.2.1.5	n spisovná, knižní podoba	ono
3.2.1.6	n nespisovná varianta	vono

3.2.2 Druhý pád jednotného čísla – genitiv singuláru (G sg)

3.2.2.1	m, n příklonná podoba	ho
3.2.2.2	m společná, méně běžná podoba	jej
3.2.2.3	mž důrazová podoba	jeho
3.2.2.4	m, n předložková podoba	něj
3.2.2.5	<i>jen mž</i> , předložková podoba	něho
3.2.2.6	f společná podoba	jí
3.2.2.7	f předložková podoba	ní

3.2.3 Třetí pád jednotného čísla – dativ singuláru (D sg)

3.2.3.1	m, n příklonná podoba	mu
3.2.3.2	mž důrazová podoba	jemu
3.2.3.3	m, n předložková podoba	němu
3.2.3.4	f společná podoba	jí
3.2.3.5	f předložková podoba	ní

3.2.4 Čtvrtý pád jednotného čísla - akuzativ singuláru (A sg)

3.2.4.1	m, n příklonná podoba	ho
3.2.4.2	m společná, méně běžná podoba	jej
3.2.4.3	mž důrazová podoba	jeho
3.2.4.4	n společná, spis. knižní podoba	je
3.2.4.5	m, n předložková podoba	něj
3.2.4.6	mž předložková podoba	něho
3.2.4.7	f společná podoba	ji
3.2.4.8	f předložková podoba	ni

3.2.6 Šestý pád jednotného čísla - lokál singuláru (L sg)

3.2.6.1	m, n předložková podoba	něm
3.2.6.2	f předložková podoba	ní

3.2.7 Sedmý pád jednotného čísla - instrumentál singuláru (I sg)

3.2.7.1	m, n společná podoba	jím
3.2.7.2	m, n předložková podoba	ním

3.2.7.3	f společná podoba	jí
3.2.7.4	f předložková podoba	ní
3.2.1	První pád množného čísla - nominativ plurálu (N pl)	
3.2.1.1	mž spisovná varianta	oni
3.2.1.2	mž nespisovná varianta	voni
3.2.1.3	mn, f spisovná varianta	ony
3.2.1.4	n spisovná, velmi knižní varianta	ona

3.2.2	Druhý pád množného čísla - genitiv plurálu (G pl)	
3.2.2.1	m, f, n společná podoba	jích
3.2.2.2	m, f, n předložková podoba	nich

3.2.3	Třetí pád množného čísla - dativ plurálu (D pl)	
3.2.3.1	m, f, n společná podoba	jím
3.2.3.2	m, f, n předložková podoba	nim

3.2.4	Čtvrtý pád množného čísla - akuzativ plurálu (A pl)	
3.2.4.1	m, f, n společná podoba	je
3.2.4.2	m, f, n předložková podoba	ně

3.2.6	Šestý pád množného čísla - lokál plurálu (L pl)	
3.2.6.1	m, f, n předložková podoba	nich

3.2.7	Sedmý pád množného čísla - instrumentál plurálu (I pl)	
3.2.7.1	m, f, n společná spisovná podoba	jimi
3.2.7.2	m, f, n nespisovná varianta	jíma
3.2.7.3	m, f, n předložková spisovná podoba	nimi
3.2.7.4	m, f, n předložková nespisovná varianta	níma

3.3 Přivlastňovací (posesivní) zájmena a zvrtné přivlastňovací zájmeno

3.3.0	<i>jsou zájmena adjektivní (viz 3.0.1)</i>
3.3.0.1	<i>Přivlastňovací zájmena pro první a druhou osobu a zájmeno přivlastňovací zvrtné vlastní rod nemají a vyjadřují jen SHODU v rodě (a čísle, a ovšem i pádě) s příslušným jádrovým slovem nominální grupy.</i>

Na úrovni B 2 student bezpečně zvládá tvary nereflexivních přivlastňovacích zájmen první a druhé osoby a rozumí způsobu, jakým se používají přivlastňovací zájmena reflexivní.

Skloňování

3.3.1	První pád jednotného čísla - nominativ singuláru (N sg)					
3.3.1.1	<i>jádrové slovo</i> m	můj	tvůj	—	náš	váš
3.3.1.2	<i>jádrové slovo</i> f, n	moje	tvoje	—	naše	vaše
3.3.1.3	<i>alternativní podoba</i> f	má	tvá	—		
3.3.1.4	<i>alternativní podoba</i> n	mé	tvé	—		

3.3.2	Druhý pád jednotného čísla - genitiv singuláru (G sg)					
3.3.2.1	<i>jádrové slovo m, n</i>	mého	tvého	svého	našeho	vašeho
3.3.2.2	<i>nepisovná varianta m, n</i>	mýho	tvýho	svýho		
3.3.2.3	<i>jádrové slovo f</i>	mojí	tvojí	svojí	naší	vaší
3.3.2.4	<i>alternativní podoba f</i>	mé	tvé	své		
3.3.2.5	<i>nepisovná varianta f</i>	mý	tvý	svý		
3.3.3	Třetí pád jednotného čísla - dativ singuláru (D sg)					
3.3.3.1	<i>jádrové slovo m, n</i>	mému	tvému	svému	našemu	vašemu
3.3.3.2	<i>nepisovná varianta m, n</i>	mýmu	tvýmu	svýmu		
3.3.3.3	<i>jádrové slovo f</i>	mojí	tvojí	svojí	naší	vaší
3.3.3.4	<i>alternativní podoba f</i>	mé	tvé	své		
3.3.3.5	<i>nepisovná varianta f</i>	mý	tvý	svý		
3.3.4	Čtvrtý pád jednotného čísla - akuzativ singuláru (A sg)					
3.3.4.1	<i>jádrové slovo mž</i>	mého	tvého	svého	našeho	vašeho
3.3.4.2	<i>nepisovná varianta mž</i>	mýho	tvýho	svýho		
3.3.4.3	<i>jádrové slovo mn</i>	můj	tvůj	svůj	naš	váš
3.3.4.4	<i>jádrové slovo f</i>	moji	tvoji	svoji	naší	vaší
3.3.4.5	<i>alternativní podoba f</i>	mou	tvou	svou		
3.3.4.6	<i>jádrové slovo n</i>	moje	tvoje	svoje	naše	vaše
3.3.4.7	<i>alternativní podoba n</i>	mé	tvé	své		
3.3.4.8	<i>nepisovná varianta n</i>	mý	tvý	svý		
3.3.5	Pátý pád jednotného čísla - vokativ singuláru (V sg)					
3.3.5.1	<i>má tvar jako N sg</i>					
3.3.6	Šestý pád jednotného čísla - lokál singuláru (L sg)					
3.3.6.1	<i>jádrové slovo m, n</i>	mém	tvém	svém	našem	vašem
3.3.6.2	<i>nepisovná varianta m, n</i>	mým	tvým	svým		
3.3.6.3	<i>jádrové slovo f</i>	mojí	tvojí	svojí	naší	vaší
3.3.6.4	<i>alternativní podoba f</i>	mé	tvé	své		
3.3.6.5	<i>nepisovná varianta f</i>	mý	tvý	svý		
3.3.7	Sedmý pád jednotného čísla - instrumentál singuláru (I sg)					
3.3.7.1	<i>jádrové slovo m, n</i>	mým	tvým	svým	naším	vaším
3.3.7.2	<i>jádrové slovo f</i>	mojí	tvojí	svojí	naší	vaší
3.3.7.3	<i>alternativní podoba f</i>	mou	tvou	svou		
3.3.1	První pád množného čísla - nominativ plurálu (N pl)					
3.3.1.1	<i>jádrové slovo mž</i>	moji	tvoji	—	naší	vaší
3.3.1.2	<i>alternativní podoba mž</i>	mí	tví	—		
3.3.1.3	<i>jádrové slovo m, f, n</i>	moje	tvoje	—	naše	vaše
3.3.1.4	<i>alternativní podoba mn, f</i>	mé	tvé	—		
3.3.1.5	<i>nepisovná varianta m, f, n</i>	mý	tvý	—		
3.3.1.6	<i>spisovná knižní varianta n</i>	má	tvá			
3.3.2	Druhý pád množného čísla - genitiv plurálu (G pl)					
3.3.2.1	<i>jádrové slovo m, f, n</i>	mých	tvých	svých	našich	vašich
3.3.2.2	<i>nepisovná varianta m, f, n</i>	mejch	tvejch	svejch		

- 3.3.3 Třetí pád množného čísla - dativ plurálu (D pl)**
- 3.3.3.1 *jádrové slovo m, f, n* mým tvým svým našim vašim
- 3.3.3.2 *nepisovná varianta m, f, n* mejm tvejm svejm
- 3.3.4 Čtvrtý pád množného čísla - akuzativ plurálu (A pl)**
- 3.3.4.1 *jádrové slovo m, f, n* moje tvoje svoje naše vaše
- 3.3.4.2 *altern. pod. spisovná knižní* mé tvé své
- 3.3.4.3 *nepisovná varianta m, f, n* mý tvý svý
- 3.3.5 Pátý pád množného čísla - vokativ plurálu (V pl)**
- 3.3.5.1 *má tvary jako N pl*
- 3.3.6 Šestý pád množného čísla - lokál plurálu (L pl)**
- 3.3.6.1 *jádrové slovo m, f, n* mých tvých svých našich vašich
- 3.3.6.2 *nepisovná varianta m, f, n* mejch tvejch svejch
- 3.3.7 Sedmý pád množného čísla - instrumentál plurálu (I pl)**
- 3.3.7.1 *jádrové slovo m, f, n* mými tvými svými našimi vašimi
- 3.3.7.2 *jádrové slovo m, f, n*
„*duálová varianta*“ mýma tvýma svýma našima vašima
- 3.3.7.3 *nepisovná varianta m, f, n* mejma tvejma svejma našima vašima
- 3.3.0.2 *Privlastňovací zájmena pro třetí osobu vlastní rod (a číslo) mají. Ale jenom zájmeno JEJÍ se skloňuje. Zájmena JEHO, JEJICH jsou nesklonná.*
- 3.3.1 První pád jednotného čísla - nominativ singuláru (N sg)**
- 3.3.1.1 *jádrové slovo m, f, n* její
- 3.3.2 Druhý pád jednotného čísla - genitiv singuláru (G sg)**
- 3.3.2.1 *jádrové slovo m, n* jejího
- 3.3.2.2 *jádrové slovo f* její
- 3.3.3 Třetí pád jednotného čísla - dativ singuláru (D sg)**
- 3.3.3.1 *jádrové slovo m, n* jejímu
- 3.3.3.2 *jádrové slovo f* její
- 3.3.4 Čtvrtý pád jednotného čísla - akuzativ singuláru (A sg)**
- 3.3.4.1 *jádrové slovo mž* jejího
- 3.3.4.2 *jádrové slovo mn, f, n* její
- 3.3.5 Pátý pád jednotného čísla - vokativ singuláru (V sg)**
- 3.3.5.1 *má tvar jako N sg*
- 3.3.6 Šestý pád jednotného čísla - lokál singuláru (L sg)**
- 3.3.6.1 *jádrové slovo m, n* jejím
- 3.3.6.2 *jádrové slovo f* její
- 3.3.7 Sedmý pád jednotného čísla - instrumentál singuláru (I sg)**
- 3.3.7.1 *jádrové slovo m, n* jejím
- 3.3.7.2 *jádrové slovo f* její

- 3.3.1 První pád množného čísla - nominativ plurálu (N pl)**
 3.3.1.1 *jádrové slovo m, f, n* její
- 3.3.2 Druhý pád množného čísla - genitiv plurálu (G pl)**
 3.3.2.1 *jádrové slovo m, f, n* jejích
- 3.3.3 Třetí pád množného čísla - dativ plurálu (D pl)**
 3.3.3.1 *jádrové slovo m, f, n* jejím
- 3.3.4 Čtvrtý pád množného čísla - akuzativ plurálu (A pl)**
 3.3.4.1 *jádrové slovo m, f, n* její
- 3.3.5 Pátý pád množného čísla - vokativ plurálu (V pl)**
 3.3.5.1 *má tvary jako N pl*
- 3.3.6 Šestý pád množného čísla - lokál plurálu (L pl)**
 3.3.6.1 *jádrové slovo m, f, n* jejích
- 3.3.7 Sedmý pád množného čísla - instrumentál plurálu (I pl)**
 3.3.7.1 *jádrové slovo m, f, n* jejími
 3.3.7.2 „*duálová varianta*“ jejíma
 3.3.7.3 *nepisovná varianta m, f, n* jejíma

3.4 Ukazovací (demonstrativní) zájmena

- 3.4.0.1 *Student na úrovni B 2 rozumí jejich užití a sám je dovede používat jako prostředků DEIXE (srov. kap. 6 - Obecné pojmy, odd. 8). Rozlišuje mezi podobou těchto zájmen odkazujících na případy z hlediska vzdálenosti nepříznačové, TEN, TA, TO, nebo na případy z hlediska vzdálenosti příznačové, TENHLE, TAHLE, TOHLE, příp. TAMTEN, TAMTA, TAMTO. Student spolehlivě ovládá tvary nepříznačové.*
- 3.4.0.2 *Student B 2 si uvědomuje, že ukazovací zájmena se mohou chovat jako zájmena substantivní, když nahrazují zájmena osobní rodová (srov. odd. 3.2 výše). Uvědomuje si také, že ukazovací zájmena se častěji chovají jako adjektivní, v tom případě sice vlastní rod nemají, ale vyjadřují SHODU v rodě (a čísle) s příslušným jádrovým slovem nominální grupy.*

Skloňování

- 3.4.1 První pád jednotného čísla - nominativ singuláru (N sg)**
 3.4.1.1 *jádrové slovo m* ten tenhle tamten
 3.4.1.2 *jádrové slovo f* ta tahle tamta
 3.4.1.3 *jádrové slovo n* to tohle tamto
- 3.4.2 Druhý pád jednotného čísla - genitiv singuláru (G sg)**
 3.4.2.1 *jádrové slovo m, n* toho tohohle tamtoho
 3.4.2.2 *jádrové slovo f* té téhle tamté
 3.4.2.3 *nepisovná varianta f* tý týhle tamtý

- 3.4.3 Třetí pád jednotného čísla - *dativ singuláru (D sg)***
- 3.4.3.1 *jádrové slovo m, n* tomu tomuhle tamtomu
- 3.4.3.2 *jádrové slovo f* té téhle tamté
- 3.4.3.3 *nespisovná varianta f* tý týhle tamtý
- 3.4.4 Čtvrtý pád jednotného čísla - *akuzativ singuláru (A sg)***
- 3.4.4.1 *jádrové slovo mž* toho tohohle tamtoho
- 3.4.4.2 *jádrové slovo mn* ten tenhle tamten
- 3.4.4.3 *jádrové slovo f* tu tuhle tamtu
- 3.4.4.4 *jádrové slovo n* to tohle tamto
- 3.4.5 Pátý pád jednotného čísla - *vokativ singuláru (V sg)***
nemá použití
- 3.4.6 Šestý pád jednotného čísla - *lokál singuláru (L sg)***
- 3.4.6.1 *jádrové slovo m, n* tom tomhle tamtom
- 3.4.6.2 *jádrové slovo f* té téhle tamté
- 3.4.6.3 *nespisovná varianta f* tý týhle tamtý
- 3.4.7 Sedmý pád jednotného čísla - *instrumentál singuláru (I sg)***
- 3.4.7.1 *jádrové slovo m, n* tím tímhle tamtím
- 3.4.7.2 *jádrové slovo f* tou touhle tamtou
- 3.4.1 První pád množného čísla - *nominativ plurálu (N pl)***
- 3.4.1.1 *jádrové slovo mž*
- spisovná knižní varianta* ti tihle tamti
- 3.4.1.2 *jádrové slovo mn, f* ty tyhle tamty
- 3.4.1.3 *jádrové slovo mž, n*
- nespisovná varianta* ty tyhle tamty
- 3.4.1.4 *jádrové slovo n*
- spisovná knižní varianta* ta tahle tamta
- 3.4.2 Druhý pád množného čísla - *genitiv plurálu (G pl)***
- 3.4.2.1 *jádrové slovo m, f, n* těch těchhle tamtěch
- 3.4.3 Třetí pád množného čísla - *dativ plurálu (D pl)***
- 3.4.3.1 *jádrové slovo m, f, n* těm těmhle tamtěm
- 3.4.4 Čtvrtý pád množného čísla - *akuzativ plurálu (A pl)***
- 3.4.4.1 *jádrové slovo m, f* ty tyhle tamty
- 3.4.4.2 *jádrové slovo n*
- nespisovná varianta* ty tyhle tamty
- 3.4.4.3 *jádrové slovo n*
- spisovná knižní varianta* ta tahle tamta
- 3.4.5 Pátý pád množného čísla - *vokativ plurálu (V pl)***
nemá použití
- 3.4.6 Šestý pád množného čísla - *lokál plurálu (L pl)***
- 3.4.6.1 *jádrové slovo m, f, n* těch těchhle tamtěch

3.4.7 Sedmý pád množného čísla - instrumentál plurálu (I pl)3.4.7.1 jádrové slovo **m, f, n** těmi těmihle tamtěmi3.4.7.2 jádrové slovo **f, n** „duálová varianta“ těma těmahle tamtěma3.4.7.3 jádrové slovo **m, f, n** nespisovná varianta těma těmahle tamtěma3.4.0.3 *Student B 2 ovládá použití deiktického, příp. odkazovacího zájmena TAKOVÝ, TAKOVÁ, TAKOVÉ (takovýchle, ...). Uvědomuje si, že je to zájmeno adjektivní a skloňuje se jako tvrdá adjektiva.***3.5 Tázací (interrogativní) zájmena**3.5.0.1 *Student na úrovni B 2 ovládá spolehlivě užívání tázacích zájmen KDO, CO, KTERÝ, JAKÝ, ČÍ, tj. jejich používání jako otázkových slov v doplňovacích otázkách (viz. kap. 5 Jazykové funkce, odd. 1.4.2). Umí se jimi ptát na osoby, neosoby, na specifického člena třídy, na kvalitu vlastnictví.*3.5.0.2 *Student B 2 si uvědomuje, že KDO, CO jsou zájmena substantivní, bezrodá, nerozlišují číslo.***Skloňování**3.5.1 **První pád** kdo co3.5.2 **Druhý pád** koho čeho3.5.3 **Třetí pád** komu čemu3.5.4 **Čtvrtý pád** koho co3.5.6 **Šestý pád** kom čem3.5.7 **Sedmý pád** kým čím3.5.0.3 *Student B 2 si uvědomuje, že KTERÝ, JAKÝ, ČÍ jsou zájmena adjektivní, rodová (vyjadřují jen shodu v rodě a čísle s jádrovým slovem nominální grupy). Skloňují se jako tvrdá, resp. měkká adjektiva.***3.6 Vztažná (relativní) zájmena**3.6.0.1 *Student na úrovni B 2 ovládá použití vztažných zájmen uvádějících vztažné věty, ve kterých KDO, CO nahrazují jádro nominální grupy a KTERÝ, JAKÝ, ČÍ nahrazují rozvíjející výraz nominální grupy. První jsou tedy substantivní, druhá adjektivní. Tato vztažná zájmena se skloňují jako jejich tázací protějšky.*3.6.0.2 *Na rozdíl od Prahové úrovně B 1 počítá B 2 s tím, že student rozumí použití vztažného JENŽ, JEŽ, ale nepočítá s vlastním používáním tohoto výrazu. JENŽ, JEŽ je knižní ekvivalent zájmena KTERÝ, je to zájmeno adjektivní, rodové; shoduje se v rodě (a čísle) se substantivem, na které odkazuje.*

Skloňování

3.6.1	První pád jednotného čísla - nominativ singuláru (N sg)		
3.6.1.1	<i>odkaz na m</i>	jenž	
3.6.1.2	<i>odkaz na f, n</i>	jež	
3.6.2	Druhý pád jednotného čísla - genitiv singuláru (G sg)		
3.6.2.1	<i>odkaz na m, n; společná/předložková podoba</i>	jehož	něhož
3.6.2.2	<i>odkaz na f; společná/předložková podoba</i>	jíž	níž
3.6.3	Třetí pád jednotného čísla - dativ singuláru (D sg)		
3.6.3.1	<i>odkaz na m, n; společná/předložková podoba</i>	jemuž	němuž
3.6.3.2	<i>odkaz na f; společná/předložková podoba</i>	jíž	níž
3.6.4	Čtvrtý pád jednotného čísla – akuzativ singuláru (A sg)		
3.6.4.1	<i>odkaz na mž; společná/předložková podoba</i>	jehož	něhož
3.6.4.2	<i>odkaz na m; společná/předložková podoba</i>	jejž	nějž
3.6.4.3	<i>odkaz na f; společná/předložková podoba</i>	jíž	níž
3.6.4.4	<i>odkaz na n; společná/předložková podoba</i>	jež	něž
3.6.6	Šestý pád jednotného čísla – lokál singuláru (L sg)		
3.6.6.1	<i>odkaz na m, n</i>	němž	
3.6.6.2	<i>odkaz na f</i>	níž	
3.6.7	Sedmý pád jednotného čísla – instrumentál singuláru (I sg)		
3.6.7.1	<i>odkaz na m, n; společná/předložková podoba</i>	jímž	nímž
3.6.7.2	<i>odkaz na f; společná/předložková podoba</i>	jíž	níž
3.6.1	První pád množného čísla - nominativ plurálu (N pl)		
3.6.1.1	<i>odkaz na mž</i>	jíž	
3.6.1.2	<i>odkaz na mn, f, n</i>	jež	
3.6.2	Druhý pád množného čísla - genitiv plurálu (G pl)		
3.6.2.1	<i>odkaz na m, f, n; společná/předložková podoba</i>	jichž	nichž
3.6.3	Třetí pád množného čísla - dativ plurálu (D pl)		
3.6.3.1	<i>odkaz na m, f, n; společná/předložková podoba</i>	jimž	nimž
3.6.4	Čtvrtý pád množného čísla - akuzativ plurálu (A pl)		
3.6.4.1	<i>odkaz na m, f, n; společná/předložková podoba</i>	jež	něž
3.6.6	Šestý pád množného čísla - lokál plurálu (L pl)		
3.6.6.1	<i>odkaz na m, f, n</i>		nichž
3.6.7	Sedmý pád množného čísla - instrumentál plurálu (I pl)		
3.6.7.1	<i>odkaz na m, f, n; společná/předložková podoba</i>	jimiž	nimiž

3.6.0.3 *Na úrovni B 2 rozumí student způsobu, jak se ve vedlejších vztazných větách používá vztahné zájmeno CO. To se užívá v běžně mluveném jazyce. S aktivním používáním se v B 2 nepočítá. CO je nesklonné:*
To je ten barák, co jsem se v něm narodil. Potkal jsem tu holku, co jsem s ní tenkrát chodil. atd.

3.6.0.4 *Na úrovni B 2 student rozumí způsobu, jakým se ve vedlejších vztazných větách používá vztahné přivlastňovací zájmeno JEHOŽ, JEJÍŽ; JEJICHŽ, ale nepočítá se s tím, že by student tyto věty sám produkoval.*
JEHOŽ a JEJICHŽ se neskloňují (podobně jako jejich protějšky JEHO a JEJICH); JEJÍŽ se skloňuje jako JEJÍ.

3.7 Neurčitá (a záporná) zájmena

3.7.0.1 *Student na úrovni B 2 se seznámil s významnými a funkčními aspekty neurčitých, resp. záporných zájmen v kap. 6 Obecné pojmy, odd. 4 Kvantita a odd. 8 Deixe. Student ovládá zájmena s elementem NĚ- (někdo, něco, nějaký, některý, něčí) a s elementem NĚ- (nikdo, nic, ničí). Rozumí jim a dovede je používat.*

3.7.0.2 *Student se také seznámil se zájmeny s elementem -KOLI(V) (kdokoliv, cokoliv, jakýkoliv, kterýkoliv, číkoliv, -SI (kdosí, cosí, jakýs, kterýs, čísi), KDE- (kdekdo, kdeco, kdejaký, kdekteř, kdečí) a VŠE- (všelicos, všelijaký) a také LEC- (leckdo, leccos, leccjaký, leckterý).*
Rozumí jim, ale B 2 nepředpokládá, že by je sám používal.

3.7.0.3 *Student na úrovni B 2 ovládá zájmena KAŽDÝ, ŽÁDNÝ. Rozumí jejich užití a umí je i sám používat. Uvědomuje si, že se chovají buď jako substantiva, mají jen tvar mužského životného rodu a označují osoby (Tohle ví každý. Žádný z nás tam nebyl.), anebo se chovají jako adjektiva, jsou rodová (mají shodu s jádrovým substantivem) a spojují se s podstatnými jmény označujícími osoby i neosoby (Každý kluk tohle ví. Každá informace má svou cenu. Žádnou takovou holku neznám. Žádné jídlo už nezbylo.)*
KAŽDÝ se spojuje s počítatelnými substantivy (anebo odkazuje na něco počítatelného) a užívá se obvykle v singuláru.
ŽÁDNÝ se spojuje s počítatelnými i nepočítatelnými substantivy (anebo podobně odkazují) a užívá se v obou číslech. Obě mají tvar jako tvrdá adjektiva.

3.7.0.4 *Student na úrovni B 2 ovládá zájmeno VŠECHEN, VŠECHNA, VŠECHNO. Rozumí jejich užití a umí je sám používat.*
Student si uvědomuje, že v plurálu mž VŠICHNI funguje jako zájmeno substantivní a označuje osoby, zatímco VŠECHNO neosoby, (Byli tam všichni. Se všemi jsem mluvil.), ale (Dostal jsem od nich všechno. Jsem se vším spokojen.).
Student si uvědomuje, že singulárové VŠECHEN, VŠECHNA, VŠECHNO fungují ve spojení s nepočítatelnými substantivy jako zájmena adjektivní (všechn vzduch, všechna voda, všechno jídlo), zatímco plurálové VŠICHNI, VŠECHNY, VŠECHNA fungují s počítatelnými substantivy jako zájmena adjektivní (všichni lidé, všechny věci, všechna města).

3.7.0.5 *S variantami na -CEK B 2 nepočítá.*

Skloňování**3.7.1 První pád jednotného čísla - nominativ singuláru (N sg)**

3.7.1.1	<i>jádrové slovo m</i>	všechn
3.7.1.2	<i>jádrové slovo f</i>	všechna
3.7.1.3	<i>jádrové slovo n / odkazuje na n</i>	všechno

3.7.2 Druhý pád jednotného čísla - genitiv singuláru (G sg)

3.7.2.1	<i>jádrové slovo m</i>	všeho
3.7.2.2	<i>jádrové slovo f</i>	vší
3.7.2.3	<i>jádrové slovo n / odkazuje na n</i>	všeho

3.7.3 Třetí pád jednotného čísla - dativ singuláru (D sg)

3.7.3.1	<i>jádrové slovo m</i>	všemu
3.7.3.2	<i>jádrové slovo f</i>	vší
3.7.3.3	<i>jádrové slovo n / odkazuje na n</i>	všemu

3.7.4 Čtvrtý pád jednotného čísla - akuzativ singuláru (A sg)

3.7.4.1	<i>jádrové slovo m</i>	všechn
3.7.4.2	<i>jádrové slovo f</i>	všechnu
3.7.4.3	<i>jádrové slovo n / odkazuje na n</i>	všechno

3.7.6 Šestý pád jednotného čísla - lokál singuláru (L sg)

3.7.6.1	<i>jádrové slovo m</i>	všem
3.7.6.2	<i>jádrové slovo f</i>	vší
3.7.6.3	<i>jádrové slovo n / odkazuje na n</i>	všem

3.7.7 Sedmý pád jednotného čísla - instrumentál singuláru (I sg)

3.7.7.1	<i>jádrové slovo m</i>	vším
3.7.7.2	<i>jádrové slovo f</i>	vší
3.7.7.3	<i>jádrové slovo n / odkazuje na n</i>	vším

3.7.1 První pád množného čísla - nominativ plurálu (N pl)

3.7.1.1	<i>jádrové slovo mž / odkazuje na osoby</i>	všichni
3.7.1.2	<i>jádrové slovo mn, f</i>	všechny
3.7.1.3	<i>jádrové slovo n, spisovná knižní varianta</i>	všechna
3.7.1.4	<i>jádrové slovo n, běžně mluvená podoba</i>	všechny

3.7.2 Druhý pád množného čísla - genitiv plurálu (G pl)

3.7.2.1	<i>jádrové slovo mž / odkazuje na m, f, n</i>	všech
---------	---	-------

3.7.3 Třetí pád množného čísla - dativ plurálu (D pl)

3.7.3.1	<i>jádrové slovo mž / odkazuje na osoby</i>	všem
3.7.3.2	<i>jádrové slovo m, f, n</i>	všem

3.7.4 Čtvrtý pád množného čísla - akuzativ plurálu (A pl)

3.7.4.1	<i>jádrové slovo m, f</i>	všechny
3.7.4.2	<i>jádrové slovo n, spisovná knižní varianta</i>	všechna
3.7.4.3	<i>jádrové slovo n, běžně mluvená podoba</i>	všechny

- 3.7.5 Pátý pád množného čísla - vokativ plurálu (V pl)**
- 3.7.5.1 jádrové slovo **mž** / odkazuje na osoby všichni
- 3.7.5.2 jádrové slovo **mn, f** všechny
- 3.7.5.3 jádrové slovo **n**, spisovná knižní varianta všechna
- 3.7.5.4 jádrové slovo **n**, běžně mluvená podoba všechny

- 3.7.6 Šestý pád množného čísla - lokál plurálu - (L pl)**
- 3.7.6.1 jádrové slovo **m, f, n** / odkazuje na osoby všech

- 3.7.7 Sedmý pád množného čísla - instrumentál plurálu (I pl)**
- 3.7.7.1 jádrové slovo **m, f, n** / odkazuje na osoby všemi
- 3.7.7.2 nespisovná varianta všema
- 3.7.7.3 jádrové slovo **f, n** „duálový“ tvar všema

3.8 Zájmena vymezovací

- 3.8.0.1 Ze zájmen vymezovacích student na úrovni B 2 rozumí užití zájmena SÁM. Se zájmeny TÝŽ, TENTÝŽ B 2 nepočítá.
- 3.8.0.2 SÁM je zájmeno rodové. Student B 2 je umí používat ve spojení BÝT/ZŮSTAT SÁM a (DĚLAT NĚCO) SÁM. (Jsem sám. Sestra byla doma sama. Zítra tady budeme sami. Půjdu tam sama. Kluci snědli všechno sami. Dveře se otevírají samy.)
- 3.8.0.3 Student B 2 také rozumí použití SÁM jako součásti nominální grupy ve spojeních jako: Sám otec se toho bál. Jsou tam jen samé lesy.
- 3.8.0.4 Skloňování je kombinací tvarů krátkých adjektiv („šťasten, šťastna, šťastno“) a tvarů tvrdých (dlouhým, dlouhá, dlouhé), tj. SÁM/SAMA/SAMO a SAMÝ/SAMÁ/SAMÉ

4 Číslovky (numeralia)

- 4.0.1 Student B 2 se už setkal se čtyřmi gramatickými způsoby vyjádření aspektů kvantifikace:
- (a) samostatným slovem, „základem“ (jeden, dva, ... deset, ... sto, ... tisíc, ...);
- (b) odvozením (derivací) od „základu“ (jedenáct, ...);
- (c) slovním spojením (kolokací) (dvacet jeden, ...);
- (d) složeným slovem (kompozitem) (jedenadvacet, ...).
- 4.0.2 Student B 2 si je vědom, že napříč tomuto dělení gramatickému probíhá i pomocné dělení podle významu. Jedno z takových dělení je rozlišení na číslovky **určité** (vyjadřující kvantifikaci explicitně a specifikovaně) a **neurčité** (vyjadřující kvantifikaci povšechně, nespécifikovaně). Souběžnou pomocnou klasifikací je dělení na číslovky základní, řadové, násobné atd. (viz dále).

4.1 Základní číslovky (*určité a neurčité*)

Student na úrovni B 2 rozumí jejich užití, ví, že se spojují s počítatelnými substantivy a sám je dovede používat spolu s gramatickou kategorií čísla jako základních prostředků kvantifikace (srov. kap. 6 - Obecné pojmy, odd. 4 - Kvantita).

4.1.1 JEDEN, JEDNA, JEDNO

je určitá číslovka typu (a), má povahu adjektivní, tj. rozvíjí jádrové substantivum a shoduje se s ním v rodě a pádě. Skloňuje se jako zájmeno TEN, TA, TO (srov. 3.4.1).

4.1.2 DVA, DVĚ; OBA, OBĚ

jsou určité číslovky typu (a). mají povahu adjektivní (dále jako v 4.1.1). Číslovka OBA, OBĚ může mít v běžně mluveném jazyce také podobu VOBA, VOBĚ.

Skloňování

4.1.2.1

N, A, V

jádrové slovo m

dva/oba, (voba)

jádrové slovo f

dvě/obě, (vobě)

4.1.2.2

G

jádrové slovo m, f, n

dvou/obou, (vobou)

4.1.2.3

L

jádrové slovo m, f, n

dvou/obou, (vobou)

nepisovná varianta

dvouch/obouch, (vobouch)

4.1.2.4

D, I

jádrové slovo m, f, n

dvěma/oběma, (voběma)

4.1.3 TŘI, ČTYŘI

jsou určité číslovky typu (a), adjektivní, bezrodé.

Skloňování

4.1.3.1

N, A, V

tři/čtyři

4.1.3.2

G

alternativní podoba

tří/čtyř
třech/čtyřech

4.1.3.3

D

třem/čtyřem

4.1.3.4

L

třech/čtyřech

4.2.3.5

I

„duálová“ varianta

třemi/čtyřmi

nepisovná varianta (mimo „duál“)

třema/čtyřma
třema/čtyřma

4.1.4 PĚT, ŠEST, SEDM, OSM, DEVĚT, DESET

*jsou určité číslovky typu (a), bezrodé. Je-li kvantifikovaná nominální grupa jako celek v N, A, V, fungují jako **jádrové** slovo takové grupy a počítané substantivum je jejich neshodným, genitivním atributem. (To je pět černých psů. Mají pět černých psů.)*

Je-li kvantifikovaná nominální grupa jako celek v G, D, L, I, fungují jako „rozvíjející“ slova (shodný atribut) počítaného substantiva (a shodují se s ním v pádě). (Šel s pěti černými psy, atd.)

Skloňování

4.1.4.1 N, A, V slovníkový tvar

4.1.4.2 G, D, L, I pěti/šesti/... devíti/deseti

4.1.5 STO, TISÍC, MILION, MILIARDA

jsou určité číslovky typu (a), mají svůj vlastní rod jako substantiva (a také se tak skloňují). V nominální grupě se chovají jako jádrová slova, zatímco počítané slovo je neshodným, genitivním atributem.

4.1.6 MÁLO, MNOHO/MOC, KOLIK, NĚKOLIK, TOLIK

jsou neurčité číslovky typu (a) - „několik“ je odvozené od „kolik“ - a jsou bezrodé a v nominální grupě se chovají jako případ 4.1.4. MOC se neskloňuje.

Skloňování

4.1.6.1 N, A, V, slovníkový tvar

4.1.6.2 G, D, L, I mála/mnoha/kolika/tolika

4.1.7 JEDENÁCT, DVANÁCT, ... DEVATENÁCT

jsou určité číslovky typu (b), odvozené od číslovek „základových“ příponou -NÁCT, jsou bezrodé a v nominální grupě se chovají jako případ 4.1.4. Skloňování je rovněž jako v případě 4.1.4.

4.1.8 DVACET, TŘICET, ČTYŘICET, PADESÁT, ŠEDESÁT, SEDMDESÁT, OSMDESÁT, DEVADESÁT

jsou určité číslovky typu (b), odvozené příponou -CET/-DESÁT, jsou bezrodé a v nominální grupě se chovají jako případ 4.1.4 a také se tak skloňují.

4.1.9 DVACET JEDEN, DVACET DVA, ... DEVADESÁT DEVĚT

jsou určité číslovky typu (c), jsou spojením číslovek podle 4.1.3 a 4.1.1–4.1.4. Spojení s číslovkami jeden, dva, tři, čtyři se v nominální grupě chovají BUĎ tak, že počítané substantivum je jádrem grupy a sousloví jeho shodným atributem (dvacet jeden student, dvacet dva studenti, ...) ANEBO podle případu 4.1.4 (dvacet dva studentů, ...).

Sousloví s JEDEN má v druhém případě obvykle podobu DVACET JEDNA, TŘICET JEDNA,

- 4.1.10 JEDNO STO, DVĚ STĚ, TŘI/ČTYŘI STA, PĚT SET, ... DEVĚT SET
 JEDEN TISÍC, DVA/TŘI/ČTYŘI TISÍCE, PĚT TISÍC, ... DEVĚT TISÍC
 JEDEN MILION, DVA/TŘI/ČTYŘI MILIONY, PĚT MILIONŮ, DEVĚT MILIONŮ
 JEDNA MILIARDA, DVĚ/TŘI/ČTYŘI MILIARDY, PĚT MILIARD, ...
 DEVĚT MILIARD

jsou určité číslovky typu (c). V nominální grupě se chovají jako případ 4.1.4. Jednotlivé složky se skloňují jako příslušná substantiva, resp. číslovky.

- 4.1.11 JED(E)NADVACET, DVAADVACET, TŘIADVACET, ... DEVĚTADEVADESÁT

jsou určité číslovky typu (d), chovají se tedy jako jedno slovo; je to alternativa k typu 4.1.9. V nominální grupě se chovají podle případu 4.1.4.

B 2 nepředpokládá aktivní zvládnutí obou variant, tedy 4.1.9. i 4.1.11; student si zvolí jednu z nich.

4.2 Řadové číslovky (určité a neurčité)

- 4.2.0.1 *Student na úrovni B 2 rozumí jejich užívání a sám je dovede použít pro vyjádření pořadí (srov. kap. 6 Obecné pojmy, Kvantita, odd. 4.1.2). V praxi se setká spíše jen s nižšími číslovkami tohoto druhu; případným vyšším by však měl rozumět.*

- 4.2.0.2 *Jsou to slova gramatického typu (b) - srov. 4.0.1; jsou adjektivní, rodové, skloňují se jako tvrdá, příp. měkká adjektiva (viz 2.1 výše).*

- 4.2.1
PRVNÍ/PRVÝ	ŠESTÝ	JEDENÁCTÝ	ŠESTNÁCTÝ
DRUHÝ	SEDMÝ	DVANÁCTÝ	SEDMNÁCTÝ
TŘETÍ	OSMÝ	TŘINÁCTÝ	OSMNÁCTÝ
ČTVRTÝ	DEVÁTÝ	ČTRNÁCTÝ	DEVATENÁCTÝ
PÁTÝ	DESÁTÝ	PATNÁCTÝ	DVACÁTÝ

TŘICÁTÝ	PADESÁTÝ	SEDMDESÁTÝ	DEVADESÁTÝ	TISÍCÍ
ČTYŘICÁTÝ	ŠEDESÁTÝ	OSMDESÁTÝ	STÝ	

jsou určité číslovky typu (b); u prvních členů není tvoření tak přímočaré jako u členů dalších.

- 4.2.2 KOLIKÁTÝ, NĚKOLIKÁTÝ, TOLIKÁTÝ

jsou neurčité číslovky typu (b).

4.2.3 DVACÁTÝ PRVNÍ, ... DEVADESÁTÝ DEVÁTÝ, STÝ, ... STÝ DVACÁTÝ PRVNÍ

jsou určité číslovky typu (c); v nominální grupě se chovají jako řada rozvíjejících shodných atributů, shodují se s jádrem v rodě, čísle a pádě. Každé slovo se skloňuje samostatně.

4.2.4 DVOUSTÝ TŘÍSTÝ ČTYŘSTÝ PĚTISTÝ DEVÍTISTÝ
DVOUTISÍCÍ TŘÍTISÍCÍ,

jsou určité číslovky typu (d). Kombinované spojení jako např. (roku) tisíciho devítistého osmdesátého devátého (G!) se někdy používá při čtení letopočtů.

4.3 Souborové číslovky (určité a neurčité)

4.3.0 *Student na úrovni B 2 rozumí jejich užití a dovede je také sám použít, zvl. ve spojení s pomnožnými substantivy (viz 1.3.0.2 výše). Student si také uvědomuje, že v takovém spojení označují počet (podobně jako základní číslovky s počítatelnými substantivy), zatímco ve spojení s počítatelnými substantivy (obvykle v plurálu) označují počet souborů, souprav (srov. jedny/dvoje brýle oproti jedny/dvoje boty).*

4.3.1 JEDNY ŠESTERY
DVOJE/OBOJE SEDMERY
TROJE OSMERY
ČTVERY DEVATERY
PATERY DESATERY

*jsou určité číslovky typu (b), jsou adjektivní, rodové. Krátké tvary (podle ŠŠTASTEN–ŠŠTASTNY) se užívají jen v N a A. V ostatních pádech se skloňují takto: JEDNY podle zájmena TEN, resp. TY.
DVOJE, TROJE, OBOJE podle měkkých adjektiv.
ČTVERY, ... podle tvrdých adjektiv.*

4.3.2 KOLIKERY, NĚKOLIKERY, TOLIKERY

jsou neurčité protějšky číslovek 4.3.1.

4.4 Druhé číslovky (určité a neurčité)

4.4.0 *Student na úrovni B 2 rozumí jejich užití a sám je dovede používat pro vyjádření počtu druhů (srov. kap. 6 Obecné pojmy, odd. 4.1.4).*

4.4.1 DVOJÍ/OBOJÍ ŠESTERÝ
TROJÍ ...
ČTVERÝ ...
PATERÝ DESATERÝ, atd.

jsou číslovky určité, rodové. Ve spojení se substantivy počítatelnými i nepočítatelnými označují počet druhů (chybí tvary pro JEDEN). Skloňují se jako měkká, resp. tvrdá adjektiva.

4.4.2 KOLIKERÝ, NĚKOLIKERÝ, TOLIKERÝ

jsou jejich neurčité protějšky.

4.5 Násobné číslovky (určité a neurčité)

4.5.0 Student na úrovni B 2 rozumí jejich užívání a tvoření a sám je umí použít (srov. Obecné pojmy, odd. 4.1.3).

4.5.1 JEDNOU DVAKRÁT TŘIKRÁT ...-KRÁT

jsou určité číslovky typu (b), ve větě se chovají jako adverbia, označují frekvence událostí (srov. Obecné pojmy odd. 3 Čas, 3.16.6 Počítaný výskyt).

4.5.2 JEDNODUCHÝ DVOJITÝ/DVOJNÁSOBNÝ

jsou číslovky typu (b) nebo (d), jsou rodové, adjektivní, skloňují se jako tvrdá adjektiva.

4.5.3 KOLIKRÁT, NĚKOLIKRÁT, TOLIKRÁT

NĚKOLIKANÁSOBNÝ

jsou jejich neurčité protějšky.

4.6 Dílové číslovky

4.6.0 Student na úrovni B 2 rozumí jejich použití a sám je umí užít pro vyjádření číselně specifikované části celku (srov. Obecné pojmy, odd. 4.1.6. Zlomky).

4.6.1 PŮL, ČTVRT

jsou určité číslovky typu (a), bezrodé, neskloňují se a do nominální grupy vstupují jako její jádro, zatímco kvantifikované substantivum je neshodný, genitivní atribut.

4.6.2 POLOVINA, TŘETINA, ČTVRTINA, ... SETINA, TISÍCINA, MILIONTINA

jsou určité číslovky typu (b), jsou substantivní (fungují jako jádro grupy a kvantifikované substantivum je neshodný, genitivní atribut), jsou rodové a skloňují se jako substantivum ŽENA.

4.6.3 JEDNA POLOVINA, DVĚ TŘETINY, ... PĚT DESETIN, ...

jsou určité číslovky typu (c), jsou substantivní, rodové.

4.7 Výčtové číslovky (určité a neurčité)

4.7.0 *Student B 2 si uvědomuje, jak jsou použity ve výčtech, tj. v číslovaném pořadí položek a umí je tak používat.*

4.7.1 ZA PRVÉ ZA DRUHÉ ZA TŘETÍ ZA ČTVRTÉ ZA PÁTÉ ...

jsou číslovky určité typu (c); skládají se z předložky ZA následované genitivem sg f.

4.7.2 ZA KOLIKÁTÉ, ZA NĚKOLIKÁTÉ, ZA TOLIKÁTÉ

jsou jejich neurčité protějšky.

4.8 Podílové číslovky (určité a neurčité)

4.8.0 *Student B 2 rozumí jejich užití pro vyjádření distribuce, resp. velikosti skupiny (srov. Obecné pojmy 4.1.7).*

4.8.1 PO JEDNOM PO DVOU PO TŘECH PO ČTYŘECH PO PĚTI

jsou číslovky určité typu (c); vystupují ve větě jako adverbia.

4.8.2 PO KOLIKA PO NĚKOLIKA PO TOLIKA

jsou jejich neurčité protějšky.

5 Slovesa (verba)

5.0.1 *Student na úrovni B 2 dobře poznal DVĚ gramatické podoby, ve kterých vystupují slovesa jako výrazy informující o události, ději, relaci, stavu:*

- **jednoslovnou podobu (jednoduchý tvar)**, ve které je lexikální informace (druh události, děje apod.) doplněna pomocí koncovek, předpon a přípon o informace zapojující děj do různých stránek situace (kontextu) - např.: **Pojedeš** autem, nebo **půjdeš** pěšky? – **Nejedu**, ani **nejdu** nikam, **zůstávám** doma.
- **slovní spojení (složený tvar)**, ve kterém je informace lexikální i doplňující rozložena do dvou nebo více slov - např.: **Byl bych šel** rád ven, ale nakonec **jsem zůstal** doma.

5.0.2 *Student rovněž poznal, že gramatické podoby slovesa jsou podle druhu doplňující (nelexikální) informace DVOJÍ:*

- tvary **určité (finitní)**, kde doplňující informace se týká:
 - (a) *toho, jestli podmínětem děje je mluvčí, nebo posluchač, nebo někdo jiný/něco jiného (OSOBA a ČÍSLO);*
 - (b) *vztahu děje k ČASU promluvy (přítomný, minulý, budoucí čas);*
 - (c) *vztahu děje ke skutečnosti (ZPŮSOB oznamovací/indikativ, rozkazovací/imperativ, podmiňovací/kondicionál);*

(d) způsobu, jakým je gramaticky vyjádřena informace o konateli děje (slovesný ROD);

(e) pojetí slovesného děje samého (VID dokonavý, nedokonavý);

- tvary **neurčité** (nefinitní), ve kterých je doplňující informace vždy zredukována (např. chybí informace o osobě, času, popř. i jiné).

5.1 Student na úrovni B 2 má zkušenosti s tím, že slovesný tvar nesoucí lexikální informaci vystupuje v různé podobě a uvědomuje si korespondenci mezi těmito podobami (tzv. „kmeny“).

Ví, že přítomný čas, imperativ (a přítomný přechodník) vystupují v podobě tzv. „kmeny **přítomního**“, ostatní tvary v podobě tzv. „kmeny **infinitivního**“ a že tyto kmeny se vyznačují „signálními“ příponami:

5.1.1	kupUJe/kupUJí	kupUJ/kupUJte	kupOVAI	kupOVAt	kupOVÁn
5.1.2	dělÁ/dělAjí	dělEj/dělEjte	dělAI	dělAt	dělÁn
5.1.3	sázÍm/sázEjí	sázEj/sázEjte	sázEI	sázEt	sázEn
5.1.4	mluvÍ/mluvÍ	mluv/mluvte	mluvII	mluvIt	mluvEn
5.1.5	tiskNe/tiskNou	tiskNi/tiskNěte	tiskI, tiskNUI	tiskNOUt	tištĚn, tiskNUt
5.1.6	miNe/miNou	miŇ/miŇte	miNUI	miNOUt	miNUt
5.1.7	držÍ/držÍ	drž/držte	držEI	držEt	držEn
5.1.8	bere/berou	ber/berte	brAI	brÁt	brÁn
5.1.9	kryJe/kryJí	kryJ/kryJte	kryI	kryt	kryt
5.1.10	maže/mažou	maž/mažte	mazAI	mazAt	mazÁn
5.1.11	nese/nesou	nes/neste	nesI	nést	nesEn
5.1.12	tře/třou	tři/třete	třEI	třít	třEn
5.1.13	peče/pečou	peč/pečte	pekl	péct	pečEn
5.1.14	vezme/vezmou	vezmi/vezměte	vzAI	vzít	vzAt

5.1.2 Student B 2 už také ze zkušenosti ví, že k jednotlivým případům se slovesa zařazují takto:

Případ 5.1.1 zahrnuje nejvíce sloves a je velmi pravidelný;

Případ 5.1.2 je druhým největším co do počtu sloves; některá slovesa mají jednoslabičný, dlouhý infinitiv – dát, bát se, ptát se, ... ; je velmi pravidelný;

Případ 5.1.3 je třetí největší počtem sloves; po **v/b/p/m** má infinitivní kmen -Ě- (směl, smět; stavěl, stavět; chyběl, chybět; zatápěl, zatápět ...); je pravidelný;

Případ 5.1.4 zahrnuje mnoho sloves, je pravidelný;

Případ 5.1.5 má méně sloves než předchozí případy, obtížnější jsou některá pasivní participia – viz dále;

Případ 5.1.6 zde jsou slovesa, která mají před příponou -N-/-NU-/-NOU samohlásku, méně často ta, která mají souhlásku, např. poHnout se; důležitá

jsou zde prefigovaná slovesa od základu -POMENOUT: -pomene/-pomenou: -pomeň/pomeňte; -pomněl/-pomnul; -pomenout; -pomenut;

Případ 5.1.7 zahrnuje asi 100 sloves, student B 2 zná: běžet, hledět, hořet, letět, ležet, mlčet, přšet, sedět, slyšet, viset;

Případ 5.1.8 zahrnuje asi 70 sloves, část z nich jsou slova krátká, jako brát, prát, stlát, zvat, ... (pozor na: žene/ženou; žeň/žeňte; hnal, hnát, hnán); část jsou slova víceslabičná, jako láme/lámou; lámej/lámejte; lámal; lámat; lámán atd.

Případ 5.1.9 zahrnuje asi 50 sloves, kmenová přípona -Ø-/-J- je spíše spojovací hláskou, základ je samohláskový; student B 2 zná slovesa:

bije/bijou	bij/bijte	bil	bít	bit
děje se/dějou se	-děj se/dějte se	dělo se	dít se	---
hraje/hrajou	hraj/hrajte	hrál	hrát	hrán
hřeje/hřejou	hřej/hřejte	hřál	hřát	hřán
leje/lejou	lej/lejte	lil	lít	lit
myje/myjou	myj/myjte	myl	mýt	myt
obuje/obujou	obuj/obujte	obul	obout	obut
pije/pijou	pij/pijte	pil	pít	pit
přeje/přejou	přej/přejte	přál	přát	přán(í)
směje se/smějou se	směj se/smějte se	smál se	smát se	---
šije/šijou	šij/šijte	šil	šít	šit
zuj/zujou	zuj/zujte	zul	zout	zut
zraje/zrajou	zraj/zrajte	zrál	zrát	zrán(í)
žije/žijou	žij/žijte	žil	žít	žit

Případ 5.1.10 zahrnuje 28 sloves; v přítomném kmeni je přípona -Ø-, navíc se oba kmeny liší souhláskami; student B 2 zná:

lže/lžou	lži/lžete	lhal	lhát	lhán
maže/mažou	maž/mažte	mazal	mazat	mazán
<i>a podobně: kázat, lízat, klouzat, řezat, tázat se, vázat</i>				
píše/píšou	piš/pište	psal	psát	psán
<i>a podobně: česat, klusat, kousat</i>				
pláče/pláčou	plač/plačte	plakal	plakat	plakán
<i>a podobně: skákat</i>				
stůně/stůňou	---	stonal	stonat	---

Případ 5.1.11 zahrnuje 20 sloves, přítomný kmenová přípona -Ø-, v infinitivním kmeni jen u pasivního participia nesEn; liší se základovou souhláskou. Student B 2 zná:

čte/čtou	čti/čtete	četl	číst	čten
klade/kladou	klad'/klad'te	kladl	klást	kladen
krade/kradou	krad'/krad'te	kradl	krást	kraden
<i>(dokonavé: ukradne/ukradnou; ukradni/ukradněte; ...)</i>				
leze/lezou	lez/lezte	lezl	lézt	lezen
nalezne/naleznou	nalezni/nalezněte	nalezl	nalézt	nalezen
plete/pletou	plet'/plet'te	pletl	plést	pleten

roste/rostou	--- --- ---	rostl	růst	--- ---
vede/vedou	ved' / ved'te	vedl	vést	veden
veze/vezou	vez / vezte	vezl	vézt	vezen

Případ 5.1.12 zahrnuje 9 sloves; v obou participiích mají -E-, v infinitivu -Í- a před nimi -ř-. Student B 2 zná:

tře/třou	tři/třete	třel	třít	třen
----------	-----------	------	------	------

a podobně: dřít, mřít, přít, střit, vřít (většinou jsou prefixované).

Případ 5.1.13 zahrnuje 7 sloves, kmenová přípona -Ø-, v základu -k-, -h-. Student B 2 zná:

peče/pečou	peč / pečte	pekl	pečt	pečen
------------	-------------	------	------	-------

a podobně: moct, obléct, svléct, téct, tlouct, vléct

Případ 5.1.14 zahrnuje 7 sloves. B 2 počítá jen se čtyřmi; korespondence kmenů málo pravidelné:

-čne/-čnou	-čni/-čňte	-čal	-čít	-čat
(prefixy na-, po-, za-)				
-pne/-pnou	-pni/-pněte	-pnul	-pnout	-pnut
(prefixy vy-, za-)				
-jme/-jmou	-jmi/-jměte	-jal/-ňal	-jmout	-jat/-ňat
(prefixy při-, s-, vy-)				
vezme/vezmou	vezmi/vezměte	vzal	vzít	vzat

5.1.3 Student B 2 také dobře zná případy, kdy se slovesné tvary vymykají z výše popsaných případů, a jsou tedy nepravidelné:

<u>bát se</u> : bojí se/bojí se	boj se/bojte se	bál se	bát se	--- ---
<u>být</u> : jsem/jsi/je/jsme/ jste/jsou/není	bud' / bud'te	byl	být	--- ---
<u>chtít</u> : chci/chceš/chce/ chceme/chcete/chtějí	chtěj / chtějte	chtěl	chtít	chtěn
<u>jet</u> : jede/jedou	jed' / jed'te	jel	jet	--- ---
<u>jít</u> : jím/jedí	jez / jezte	jedl	jít	jeden
<u>jít</u> : jde/jdou	jdi / jděte	šel	jít	--- ---
<u>mít</u> : má/mají	měj / mějte	měl	mít	--- ---
<u>říct</u> : řekne/řeknou	řekni / řekněte	řekl	říct	řečen
<u>sníst</u> : sní / snědí	sněž / sněžte	snědl	sníst	sněden
<u>spát</u> : spí / spí	spi / spěte	spal	spát	span(i)
<u>stát</u> : stojí / stojí	stůj / stůjte	stál	stát	stání
<u>stát se</u> : stane se / stanou se	staň se / staňte se	stal se	stát se	--- ---
<u>vědět</u> : ví / vědí	věz / vězte	věděl	vědět	vědění

5.1.4 Student B 2 si je vědom, že některá slovesa mají variantní podobu, jednu podle produktivního DĚLAT, druhou podle neproduktivního MAZAT. Student rozumí jejich použití, ale neočekává se, že by je uvědoměle ovládal.

BRÁT/DĚLAT: hýbe/hýbá – hýbou/hýbají; hýbej/hýbejte; hýbal; hýbat
a podobně: chápat, kašlat, klamat, klepat, koupat, lámat

MAZAT/DĚLAT: češe/česá – češou/česají; češ/česej – češte/česejte; česal;
 česat; česán
a podobně: (při-, u-) kázat; kousat; lízat; plakat; řezat;
 skákat; tázat se; vázat

5.2 Přítomný čas (prézens)

5.2.0.1 *Student B 2 ovládá užívání přítomného času podle situací v kap. 6 Obecné pojmy, odd. 3 Čas.*

5.2.0.2 *Poznal, že v prázdně ČAS a VID jsou v kolizi, a to tak, že prézens nedokonavých (Ndk) sloves vyjadřuje odkaz na aktuální přítomnost (odd. 3.14.2) zatímco prézens dokonavých (Dk) sloves vyjadřuje odkaz na budoucnost (odd. 3.14.1).*

5.2.0.3 *Aktuální přítomný čas je tvar určitý, má jednoslovnou podobu, tvoří se od přítomného kmene pomocí dvou souborů koncovek:*

5.2.1 *U případů 5.1.1, 5.1.5 – 6, 5.1.8 – 13 takto*

5.2.1.1	<i>1. osoba sg</i>	-u	kupuju, ... pečů
5.2.1.2	<i>knižní varianta u 5.1.1, 5.1.9</i>	-i	kupuji, ... kryji
5.2.1.3	<i>2. osoba sg</i>	-eš/-te	kupuješ/kupujete, ...
5.2.1.4	<i>3. osoba sg</i>	-e	kupuje, ...
5.2.1.5	<i>1. osoba pl</i>	-eme	kupujeme, ...
5.2.1.6	<i>nespisovná varianta</i>	-em	kupujem, ...
5.2.1.7	<i>2. osoba pl</i>	-ete	kupujete, ...
5.2.1.8	<i>3. osoba pl</i>	-ou	kupujou, ...
5.2.1.9	<i>knižní varianta u 5.1.1, 5.1.9</i>	-í	kupují, kryjí

5.2.2 *U případů 5.1.2 – 4; 5.1.7 takto:*

5.2.2.1	<i>1. osoba sg</i>	-m	dělám, sázím, mluvím, držím
5.2.2.2	<i>2. osoba sg</i>	-š/-te	děláš/děláte, ...
5.2.2.3	<i>3. osoba sg</i>	-Ø	dělá, ...
5.2.2.4	<i>1. osoba pl</i>	-me	děláme, ...
5.2.2.5	<i>2. osoba pl</i>	-te	děláte, ...
5.2.2.6	<i>3. osoba pl</i>	-Ø/-í	dělají, sází/sázejí, mluví, drží

5.2.3 *Sloveso BÝT tvoří prézens podle 5.1.3.*

5.2.4 *Záporné tvary se tvoří předponou ne- (nekupuju, nedělám, ...). Sloveso BÝT má v záporu nejsem, nejsi/nejseš, není; nejsme, nejste, nejsou.*

5.3 Minulý čas (préteritum)

5.3.0.1 *Student na úrovni B 2 poznal a ovládl užívání minulého času podle kap. 6 – Obecné pojmy při odkazování na minulost, odd. 3.14.3 a pro vyjádření předčasnosti, odd. 3.10.*

5.3.0.2 *Ví, že minulý čas mají dokonavá i nedokonavá slovesa, že je to tvar určitý, dvouslovný, skládá se z l-participia (o něm v 5.1 a podrobněji dále) a pomocného slovesa BÝT takto:*

5.3.1	1. osoba sg	m	-l	jsem	spal jsem
		f	-la	jsem	spala jsem
5.3.2	2. osoba sg	m	-l	jsi/jste	spal jsi/spal jste
		f	-la	jsi/jste	spala jsi/spala jste
5.3.3	3. osoba sg	m	-l	Ø	spal
		f	-la	Ø	spala
		n	-lo	Ø	spalo
5.3.4	1. osoba pl	mž	-li	jsme	spali jsme
		f	-ly	jsme	spaly jsme
5.3.5	2. osoba pl	mž	-li	jste	spali jste
		f	-ly	jste	spaly jste
5.3.6	3. osoba pl	mž	-li	Ø	spali
		mn, f, n	-ly	Ø	spaly
		n (knižní	-la	Ø	spala
		varianta)			

5.3.7 *Sloveso BÝT – byl jsem, byla jsem, ...*

5.3.8 *Záporné tvary s předponou ne- u participia – nebyl jsem, ...*

5.3.9 *Pomocné sloveso je příklonka – Spal jsem. Včera jsem nespal.*

5.4 Budoucí čas (futurum)

5.4.0.1 *Student B 2 ovládá užívání budoucího času podle kap. 6 - Obecné pojmy pro vyjádření následnosti, odd. 3.12 a odkazu na budoucnost, odd. 3.14.1.*

5.4.0.2 *Přitom také zde poznal, že ČAS a VID jsou v kolizi, a to tak, že dokonavá slovesa mají podobu jednoslovnou s tvary přítomnosti, zatímco nedokonavá slovesa mají podobu dvouslovnou, skládající se z infinitivu (o něm v 5.1 a podrobněji dále) a pomocného slovesa takto:*

5.4.1	1. osoba sg	budu	-t	budu spát
5.4.2	2. osoba sg	budeš/budete	-t	budeš/budete spát
5.4.3	3. osoba sg	bude	-t	bude spát
5.4.4	1. osoba pl	budeme	-t	budeme spát
5.4.5	2. osoba pl	budete	-t	budete

- 5.4.6 3. osoba pl budou -t budou spát
- 5.4.7 Sloveso BÝT má tvar jednoslovný, totožný s pomocným budu,
- 5.4.8 Záporné tvary s předponou **ne-** u pomocného slovesa nebudu,
- 5.4.9 Některá slovesa Ndk (tzv. determinativní, srov. kap. 6, čas, odd. 3.18.5) mají ve futuru tvar jednoslovný tvořený předponou PO-/PŮ- takto:
půjdu, pojedu, poběžím, ponesu, povedu, povezu, poženu, potáhnu.
- 5.4.10 Sloveso RŮST má tvar buď složený (budu růst, ...), anebo jednoslovný (porostu, ...).
- 5.4.11 Slovesa Ndk VIDĚT, SLYŠET, CÍTIT mají tvar buď složený (budu vidět, ...), anebo jednoslovný s předponou U- (uvidím, uslyším, ucítím).
- 5.5 Rozkazovací způsob (imperativ)**
- 5.5.0.1 Student B 2 se seznámil s používáním imperativu podle kap. 5 Jazykové funkce při vyjádření připomínky, odd. 2.4 svolení/zamítnutí, odd. 2.9.3, protestu/ohrazení, odd. 2.9.5, neochotného svolení, odd. 2.9.7, postojů přacích, odd. 2.10, omluvy, odd. 2.13.8.4, návrhu, odd. 3.3.1, prosby, odd. 3.3.4 a 3.3.7, 3.3.8, varování, odd. 3.10, povzbuzení, odd. 3.11.
- 5.5.0.2 Student zde poznal, že v imperativu je ZPŮSOB v kolizi s VIDEM, a to tak, že děj, který neprobíhá/neproběhl, ale probíhat má, se vyjadřuje imperativem v kladné podobě Ndk nebo Dk slovesa, zatímco děj, který probíhat nemá, se vyjadřuje zápornou podobou Ndk slovesa, zatímco tato podoba Dk slovesa varuje před dějem, který by mohl proběhnout neúmyslně nebo nedopatřením.
- 5.5.0.3 Student si je vědom, že imperativ je jednoslovný tvar tvořený od přítomného kmene, a to od jeho základu ve 3. osobě plurálu pomocí dvou souborů koncovek:
- 5.5.1 je-li v kořeni jedna souhláska nebo slabičné **r, l**:
- 5.5.1.1 2. osoba sg -Ø kupuj, dělej, sázej, mluv, ...
splň, tvrd', ...
- 5.5.1.2 zdvořilá varianta -te kupujte, dělejte, sázejte, mluvte, ...
splňte, tvrd'te, ...
- 5.5.1.3 1. osoba pl -me kupujme, dělejme, sázejme, mluvme, ...
splňme, tvrd'me, ...
- 5.5.1.4 2. osoba pl -te kupujte, dělejte, sázejte, mluvte, ...
splňte, tvrd'te, ...
- 5.5.1.5 slovesa podle 5.1.2 mají v kmeni -EJ-: dělejte, dívejte se, ...

5.6.1.3	<i>zdvořilá varianta</i>	-l/-la	byste	(spal byste, ...)
5.6.1.4	3. osoba sg m/f/n	-l/-la/-lo	by	(spal by, ...)
5.6.1.5	1. osoba pl mž/ f	-li/-ly	bychom	(spali bychom, ...)
5.6.1.6	<i>nespisovná varianta</i>	-li/-ly	bysme	(spali bysme, ...)
5.6.1.7	2. osoba pl mž/mn/f	-li/-ly	byste	(spali byste, ...)
5.6.1.8	3. osoba pl mž/mn/f/n	-li/-ly	by	(spali by, ...)
5.6.1.9	<i>knižní varianta n</i>	-la	by	(spala by, ...)
5.6.1.10	<i>Sloveso BÝT – byl/byla bych, ...</i>			
5.6.1.11	<i>Záporné tvary pomocí ne- u participia</i>			(nespal/nespala bych, ...)
5.6.1.12	<i>Tvary pomocného slovesa jsou příklonky (Spal bych kdekoli. Dnes bych spal kdekoli.).</i>			

5.7 Infinitiv

- 5.7.0.1 *Student na úrovni B 2 se seznámil s používáním infinitivu v souvislosti s různými jazykovými funkcemi (srov. kap. 5), zejména při vyjadřování různých druhů modality (srov. tamtéž, odd. 2.5 - 2.9 a při přesvědčování, přemlouvání – odd. 3).*
- 5.7.0.2 *Student běžně používá infinitiv jako součást složeného slovesného tvaru a při vyhledávání sloves ve slovníku.*
- 5.7.0.3 *Student si je vědom, že infinitiv je tvar neurčitý, u kterého je doplňující (nelexikální) informace (srov. zde 5.0.2) omezena na vyjádření RODU (viz dále u pasiva) a VIDU.*

5.7.1 Tvary infinitivu - srov. v odd. 5.1 zde

- 5.7.1.0 *B 2 nepočítá s knižními variantami tvarů infinitivu s koncovkami -ti, -ci.*

5.8 L – participium

- 5.8.0.1 *Student B 2 běžně používá tento slovesný tvar jako součást minulého času a kondicionálu.*
- 5.8.0.2 *Student si je vědom, že l-participium je tvar neurčitý, u kterého je nelexikální informace omezena na vyjádření ČÍSLA a jmenného RODU (v důsledku shody se subjektem) a VIDU.*

5.8.1 Tvary l-participia – srov. zde 5.1

5.9 Pasivní participium

5.9.0.1 *Student B 2 je seznámen s tímto tvarem a rozumí jeho užití ve tvarech trpného rodu (pasíva složeného).*

5.9.1 *Student si je vědom, že je to tvar od minulého (infinitivního) kmene slovesa podle případů v 5.1.1 – 5.1.14 a také poznal, že některé z těchto tvarů nejsou dost podrobně v 5.1.1 – 5.1.14 popsány. Jsou to:*

5.9.1.1 *Případy participií podle 5.1.4 mluvIt, mluvII, mluvEn; některá slovesa nají před sufixem -E- změkčenou souhlásku:*

s – š: prosit – prošen, myslet – myšlen, nosit – nošen, hlásit – hlášen, (po)věsit – (po)věšen, dusit – dušen

st' – št': mastit – maštěn, čistit – čištěn/čistěn (!), hostit – hoštěn, jistit – jištěn, pustit – puštěn

t' – c: vrátit – vrácen, obrátit – obrácen, (-)tratit – (-)tracen, platit – placen, chytit – chycen, nutit – nucen, krátit – krácen, svítit – svícen, zpotit se – zpocen, krotit – krocen, hodnotit – hodnocen

d' – z: chodit – chozen(i), hodit – hozen, soudit – souzen, řídit, – řízen, (-)tvrdit – (-)tvrzen, narodit se – narozen(i), (-)klidit – (-)klizen, poškodit – poškozen

z – ž: ohrozit – ohrožen, (-)razit – (-)ražen, zkazit – zkažen, zmrazit - zmražen/zmrazen(!), ohrozit – ohrožen, vozit – vožen

5.9.1.2 *Případy participií podle 5.1.5 tiskNOUt, tiskl, tiskNUt/tištěn; některá slovesa mají sufix -E- a měkčení předcházející souhlásky, příp. krácení samohlásky:*

(-)táhnout – (-)tažen, (-)sáhnout – (-)sažen, zdvihnout – zdvižen

5.9.1.3 *Případy participií podle 5.1.9 s -á- v kořeni, která mají zde méně častou koncovku -n:*

hrát – hrán/hraní, sát – sán/sání, přát – přán/přání

5.10 Trpný rod (pasivum)

5.10.0.1 *Student na úrovni B 2 poznal různé způsoby, jak je slovesným tvarem podána a gramaticky vyjádřena informace o KONATELI děje (tzv. slovesný ROD). Poznává, že nejčastější způsob je konatel totožný s gramatickým subjektem (tzv. rod ČINNÝ, aktivum). Kap. 6 - Obecné pojmy, odd. 7.4 o vztazích mezi participianty děje a gramatickými funkcemi ukazuje, že existují i případy, kdy subjektem je PATIENS - tzv. rod TRPNÝ, pasivum.*

5.10.0.2 *Student B 2 tedy rozumí použití pasiva; sám ho v běžně mluveném projevu nepoužívá, ale je ho schopen použít v omezeném rozsahu pro náročnější formulace v projevu písemném.*

5.10.0.3 *Pasivum je tvar složený (srov. zde 5.0.1); skládá se z pasivního participia (to je nositelem lexikální informace) a z jednoho nebo více pomocných sloves (ty vyjadřují doplňující informace - podle 5.0.2). Pasivum není v kolizi s žádným druhem gramatické informace (je ve všech osobách, obou číslech, třech časech, v kondicionálu, imperativu i infinitivu a obou videch).*

5.10.1 Aktivní a pasivní přezens

5.10.1.1 (ne)zvu, ... (ne)zvou

5.10.1.2 (ne)jsem zván(a), ... (ne)jsou zváni/ny

5.10.2 Aktivní a pasivní préteritum

5.10.2.1 (ne)zval(a) jsem, ... (ne)zvali/ly

5.10.2.2 (ne)byl(a) jsem zván(a), ... nebyli/ly zváni/ny

5.10.3 Aktivní a pasivní futurum

5.10.3.1 (ne)pozvu; (ne)budu zvat, ... (ne)pozvou; (ne)budou zvat

5.10.3.2 (ne)budu pozván(a); (ne)budu zván(a), ... (ne)budou pozváni/ny; (ne)budou zváni/ny

5.10.4 Aktivní a pasivní kondicionál

5.10.4.1 (ne)zval(a) bych, ... (ne)zvali/ly by

5.10.4.2 (ne)byl(a) bych zván(a), ... (ne)byli/ly by zváni/ny

5.10.5 Aktivní a pasivní imperativ

5.10.5.1 (ne)zvi, (ne)zvěte/(ne)zvet

5.10.5.2 (ne)buď zván(a), (ne)buďte zváni/ny

5.10.6 Aktivní a pasivní infinitiv

5.10.6.1 zvat/nezvat

5.10.6.2 (ne)být zván/a/ni/ny

5.11 Vid a lexikální význam

5.11.0 *Student na úrovni B 2 nashromáždil postupně za dobu svého studia rozsáhlou zkušenost týkající se dokonavých a nedokonavých sloves a uvědomuje si, že dokonavost přidává k lexikálnímu významu slovesa jistý významový rys navíc.*

5.11.1 *Takovým významovým rysem bývá nejčastěji **MUTACE** (přechod, změna z výchozího do konečného, výsledného stavu):*

Už jsem ten dopis napsal. („dopis přešel ze stavu nebytí do stavu bytí“)

Určitě si tu knihu přečtu. („ze stavu neznalosti celku té knihy se dostanu do stavu jejího poznání“)

Počasí se asi zkaží. („dosavadní stav počasí se změní na horší“)

Děti se vrátily večer. („stav jejich nepřítomnosti se změnil na přítomnost“)

Takové mutace se uskutečňují dějem slovesa, zatímco odpovídající nedokonavé sloveso vyjadřuje jen směřování ke konečnému stavu:

Ten dopis jsem psal. („ale možná není hotový, jen jsem na něm pracoval“)
 Tu knihu budu číst. („budu se jí zabývat“)
 Počasí se kazí. („mění se k horšímu“)
 Děti se vracely večer. („ale možná ještě doma nejsou“)

5.11.2 *Jiným rozlišujícím znakem, který přináší dokonavost, může být **omezenost, krátkost** děje; příp. jeho podání ve shrnující zkratce:*

Chlapec bolestí vykřikl. („jednorázový děj“)
 Zakřičeli na nás: „Pozor!“ („krátký úsek děje“)
 Najednou jsme uviděli něco zvláštního. („v jediném okamžiku jsme si to uvědomili“)
 Počkám na tebe venku. (shrnuji děj do zkratky)

Slovesný děj je tedy jakýsi „segment“ nebo „bod“, zatímco odpovídající nedokonavé sloveso vyjadřuje děj v jeho progresi:

Chlapec bolestí křičel.
 Křičeli na nás: „Pozor!“
 Celou dobu jsme to viděli.
 Budu čekat venku.

5.11.3 *V případech jako 5.11.1 a 5.11.2 se až na vid lexikální význam Dk a Ndk sloves neliší; prakticky jsou to VIDOVÉ DVOJICE.*

Ale v řadě případů je významový rozdíl větší, a pak už se nejedná o vidovou dvojici, ale prostě jen o dvě různá slovesa, z nichž jedno je Dk a druhé Ndk, jako v případech:

jít *oproti* přijít (ale také třeba: odejít, vyjít, vejít, ...)
 čekat *oproti* vyčkat (ale také: přečkat, dočkat se, načekat se, ...)
 myslet *oproti* vymyslet (ale také: domyslet se, rozmyslet si, ...)

Sloveso se v takových případech liší víc než jen pouhým rozlišujícím vidovým rysem.

5.11.4 *Mnoho sloves Dk protějšek ve smyslu 5.11.1 a 5.11.2 vůbec nemá (anebo ho má jen v některém ze svých významů), protože jejich význam není s rozlišujícím vidovým rysem slučitelný, a to proto, že je statický, nedějový anebo vylučuje „mutačnost“.*

V B 2 jsou to následující Ndk slovesa:

bát se	milovat	téct
běžet	mít	těšit
bojovat	moct	trvat
bydlet	muset	tvrdit
být	nenávidět	ucházet se

cestovat	nést	umět
cítit se (<i>nějak</i>)	nosit	utíkat (= běžet)
čekat (<i>neosobní</i>)	nudit se	vážít (= mít váhu)
dělat (= pracovat)	obtěžovat	vážít si
dovést (= umět)	očekávat	vědět
existovat	pálit (= bolet)	věnovat (se)
fungovat	plavat	vést
hodit se (= být vhodný)	plout	vézt
hřát (= vydávat teplo)	pokračovat	vodit
chodit	potřebovat	volit (= být volič)
chtít	přát si	vozit
chutnat (<i>nějak</i>)	přemýšlet	vypadat (<i>nějak</i>)
jet	řít	vyprávět
jezdit	sledovat	vypravovat
jít	smět	záležet
jmenovat se	souhlasit	záviset
konat se	spěchat	zdat se (<i>nějaký</i>)
létat	spát	znamenat
letět	stát (<i>kolik</i>)	žít
měřit (= mít míru)	studovat (= být student)	

5.11.5 *Některá slovesa jsou jen dokonavá. V B 2 to jsou:*

nachladit se	onemocnět	vydržet
nastydnout se	rozzlobit se	

5.11.6 *Některá slovesa jsou dokonavá i nedokonavá, aniž to vyjadřují formou (jsou obouvidová). V B 2 to jsou:*

hlasovat	konstatovat	stačit
informovat	organizovat	varovat
jmenovat (<i>někoho něčím</i>)	rezervovat	

5.11.7 *U některých sloves vidovou dvojici tvoří zcela odlišná slova (tj. mající různé kořeny). V B 2 to jsou:*

<i>Ndk</i>	<i>Dk</i>
brát	vzít
bít	uhodit
dít se	stát se

5.11.8 *Způsob, jakým se tvoří vidové dvojice, je popsán v odd. Tvoření slov.*

6 Příslowce (*adverbia*)

6.0.1 *Student na úrovni B 2 si je vědom, že příslowce vyjadřují okolnosti a že doplňují, příp. rozvíjejí slovesa, podstatná jména, adjektiva nebo jiná příslowce (o tom viz dále v odd. Syntax).*

- 6.0.2 *Student také ví, že jsou to slova neohebná (neskloňují se ani nečasují), některá se stupňují. Příslovce jsou buď výrazy jednoslovné (už, ještě, někam, dopředu, ...), nebo víceslovné (kolokační) (za jak dlouho, kolem dokola, zas a zas, ...).*
- 6.1 *Student na úrovni B 2 rozumí použití a sám dovede používat následující druhy příslovci podle významu:*
- 6.1.1 Místo** (srov. kap. 6, *Obecné pojmy, odd. 2, odst. 2.1, 2.2, 2.3*)
kde, nikde, vpředu, okolo, ...
- 6.1.2 Vzdálenost** (srov. *Obecné pojmy, odd. 2, odst. 2.5*)
jak daleko, blízko, vedle, ...
- 6.1.3 Druhy a způsoby pohybu** (srov. *Obecné pojmy, odd. 2, odst. 2.5*)
jak, krok za krokem, pomalu, ...
- 6.1.4 Směr a dráha** (srov. *Obecné pojmy, odd. 2, odst. 2.6, 2.7.5*)
kterým směrem, kam, odkud, sem, kudy, ...
- 6.1.5 Čas** (srov. *Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.5, 3.6*)
kdy, ráno, večer, včas, ...
- 6.1.6 Množství času** (srov. *Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.8*)
jak dlouho, odkdy, dokdy, krátce, ...
- 6.1.7 Časová perspektiva** (srov. *Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.9*)
na kdy, na jak dlouho, na furt, ...
- 6.1.8 Předčasnost** (srov. *Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.10*)
už, předtím, dříve, ...
- 6.1.9 Souběžnost** (srov. *Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.11*)
současně, přitom, zatím, ...
- 6.1.10 Následnost** (srov. *Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.12*)
pak, hned, potom, ...
- 6.1.11 Pořadí** (srov. *Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.13*)
nejdřív, napřed, po kolikáté, ...
- 6.1.12 Časový odkaz** (srov. *Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.14*)
pozítří, brzo, teď, včera, kdysi, ...
- 6.1.13 Fáze** (srov. *Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.15*)
ještě ne, už, stále, ...
- 6.1.14 Frekvence** (srov. *Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.16*)
jak často, kolikrát, denně, ...

6.1.15 **Časový horizont** (*srov. Obecné pojmy, odd. 3, odst. 3.17*)
už, až, teprve, ...

6.1.16 **Kvantita** (*srov. Obecné pojmy, odd. 4, odst. 4.1*)
kolik, moc, asi, jednou, za prvé, ...

6.1.17 **Stupeň** (*srov. Obecné pojmy, odd. 4, odst. 4.3*)
o kolik, trochu, víc než, ...

6.1.18 **Kvalita** (*srov. Obecné pojmy, odd. 5, odst. 5.1, 5.2*)
mokra, dobře, v pořádku, fajn, skutečně, ...

6.1.19 **Reflexe, intuice** (*srov. Obecné pojmy, odd. 6, odst. 6.1*)
vesele, šťastně, rád, ...

6.1.20 **Stejnost, odlišnost** (*srov. Obecné pojmy, odd. 7, odst. 7.8*)
stejně, jinak

6.1.21 **Logické relace** (*srov. Obecné pojmy, odd. 7, odst. 7.10*)
také, dokonce i, spolu, dohromady, ...

6.1.22 **Příčinné relace** (*srov. Obecné pojmy, odd. 7, odst. 7.11*)
proč, proto, tedy, ...

6.2 Jiné třídění

Student B 2 si také uvědomuje, že vedle klasifikace podle 6.1 probíhá napříč ještě následující třídění:

6.2.1 **Neurčitá příslovce**
někde, někam, někdy, nějak, jinak, ...

6.2.2 **Deiktická a anaforická příslovce** (*srov. Obecné pojmy, odd. 8*)
tady, tamhle, tehdy, takhle, ...

6.2.3 **Tázací příslovce**
kde, kam, kdy, proč, ...

6.2.4 **Vztažná příslovce** (*jako spojovací výrazy, viz odd. Syntax*)
(ten) ... kdo, (tam) ... kde, ...

6.3 Stupňování příslovčí

Student B 2 ví, jak vyjádřit rozdíly v míře/stupni u běžných slov tohoto typu (srov. Obecné pojmy, odd. 4.3) pomocí afixů a je si vědom následujících korespondencí mezi základní podobou příslovce a komparativním sufixem:

6.3.1 Komparativ

6.3.1.1 *U adverbii na -e, -ě se k základu přidá -eji, -ěji:*

rychle - rychleji, hlasitě - hlasitěji, pozdě - později, správně - správněji,
chytře - chytřejí, tiše - tišeji, hloupě - hloupěji, zdravě - zdravěji
také: pomalu - pomaleji, často - častěji, rád - raději

6.3.1.2 *U adverbii na -sky, -cky se k základu přidá -štěji, -čtěji:*

lidsky - lidštěji, prakticky - praktičtěji

6.3.1.3 *Zvláštní tvary mají:*

blízko - blíže, daleko - dál, dlouho - déle, nízko - níže, snadno - snáz, široce - šíře, těžko/těžce - tíž, vysoko - výš, hluboko - hlouběji

6.3.1.4 *Nepřavidelné komparativy:*

dobře - lépe, špatně - hůř, mnoho - víc, málo - méně, brzo - dříve

6.3.1.5 *V běžně mluveném jazyce se používají také některé nespisovné podoby:*

rychleji - rychlejc, později - pozdějc, ...
raději - radši, lépe - líp, méně - míň, déle - dýl

6.3.2 Superlativ

6.3.2.1 *Student také ví, že superlativní stupeň se tvoří přidáním předpony NEJ- ke komparativu:*

nejrychleji, nejbliže, nejdříve, ...

7 Předložky

7.0 *Student na úrovni B 2 bezpečně ovládá použití nejdůležitějších předložek, tj. především těch, které patří mezi nejvíce používaných 100 slov, a to v tomto pořadí:*

v(e), na, s(e), z(e), o, do, k(e), pro, za, po, od, podle, u, při, před, mezi, bez.

K této skupině se řadí i další slova, která hranici četnosti posunují na 500:

proti, nad, pod, přes, kromě, kvůli.

Student také rozumí použití případných dalších předložek, jak jsou uvedeny v kap. 6 Obecné pojmy.

- 7.0.1 *Student si uvědomuje, že předložky jsou výrazy **jednoslovné nebo víceslovné** (viz zde dále).*
- 7.0.2 *Student sleduje **valenci** předložek, tj. jaké doplnění či spojení bud' s jedním určitým pádem, nebo více pády vyžadují.*
- 7.0.3 *Předložka v kombinaci s pádem („předložkový pád“) příslušného substantiva podává vztah takového spojení s jinými slovy mnohem určitěji, méně obecně, než jak to dělá použití pádu bez předložky („prostý pád“).*
- 7.1 Předložková spojení valenčního typu (obligatorní doplnění řídicího slova):**
- 7.1.1 s GENITIVEM
- 7.1.1.1 BEZ, DO, OD, Z *ve valenci některých sloves jako jeho komplement: obejít se bez + G, vzdalovat se od + G, skládat se z + G, ...*
- 7.1.1.2 DO, OD, Z *ve valenci některých substantiv jako neshodný atribut: dárek od + G, cesta z/do + G, radost z + G, ...*
- 7.1.1.3 DO, OD, Z *ve valenci některých adjektiv: zamilovaný do + G, špinavý od + G, šťastný z + G, ...*
- 7.1.1.4 DO, OD, Z *ve valenci některých adverbii: daleko do + G, napravo od + G, nejméně z + G*
- 7.1.2 s DATIVEM
- 7.1.2.1 K, KVŮLI, PROTI, *ve valenci některých sloves jako jeho komplement: blížít se k + D, plakat kvůli D, bránit se proti D*
- 7.1.2.2 K, KVŮLI, PROTI, VŮČI *ve valenci některých substantiv jako neshodný atribut: cesta k + D, pláč kvůli D, boj proti D, jednání vůči D*
- 7.1.2.3 K *ve valenci některých adjektiv: vhodný k + D*
- 7.1.2.4 K *ve valenci některých adverbii: blízko k + D*
- 7.1.3 s AKUZATIVEM
- 7.1.3.1 MEZI, NA, O, PRO, V, ZA *ve valenci některých sloves jako komplement: rozdělovat A mezi + A, podívat se na + A, poprosit A + o A, poslat A pro + A, věřit v + A, považovali A za + A*
- 7.1.3.2 NA, O, PRO, V, ZA *ve valenci některých substantiv jako neshodný atribut: čas na + A, zájem o + A, smysl pro + A, boj za + A, víra v + A*
- 7.1.3.3 NA, PRO, ZA *ve valenci některých adjektiv: bohatý na + A, vhodný pro + A, vdaná za + A*

7.1.4 s LOKÁLEM

7.1.4.1 NA, O, PO, V *ve valenci některých sloves jako komplement:* záviset na + L, mluvit o + L, stýskat se D po + L, zklamat se v + L7.1.4.2 NA, O, PO, PŘI, V *ve valenci některých substantiv jako neshodný atribut:* rána na + L, píseň o + L, průvodce po + L, nebezpečí při + L, úspěch v + L7.1.4.3 NA, PO, PŘI, V *ve valenci některých adjektiv:* nezávislý na + L, unavený po + L, trpělivý při + L, zkušený v + L

7.1.5 s INSTRUMENTÁLEM

7.1.5.1 NAD, PŘED, S, ZA *ve valenci některých sloves jako komplement:* zvítězit nad + I, utéct před + I, mluvit s + I, dívat se za + I7.1.5.2 MEZI, NAD, PŘED, S, ZA *ve valenci některých substantiv:* vzdálenost mezi + I a I, kontrola nad + I, přednost před + I, obchod s + I, pohled za + I7.1.5.3 MEZI, S *ve valenci některých adjektiv:* populární mezi + I, spokojený s + I7.1.5.4 S, ZA *ve valenci některých adverbii:* daleko za + I, spolu s + I**7.2 Předložková spojení nevalenčního typu (potencionální doplnění řídicího slovesa, substantiva, adjektiva spojené s okolnostním významem.):****7.2.1 Jednoslovné předložky**

BĚHEM + G	<i>souběžnost dějů:</i> <i>časové pozadí:</i>	Stalo se to během pobytu v Praze. Bylo to hotové během dvou hodin.
BEZ + G	<i>způsob:</i> <i>„nemít“:</i> <i>část-celek:</i> <i>vyloučení:</i> <i>omezující podmínka:</i>	pracovat bez zájmu člověk bez majetku, rodina bez dětí budova bez oken Stojí to bez dvou korun stovku. Bez peněz nikam nechod’.
BLÍZKO + G	<i>kde?</i>	blízko nádraží
DÍK(Y) + D	<i>příčina pozitivně působící:</i>	Díky pěknému počasí práce dobře pokračovala.
DO + G	<i>vzdálenost:</i> <i>směr kam?</i> <i>směr nahoru:</i> <i>jak dlouho:</i>	Do Brna je 200 km. letět do Londýna, vstoupit do pokoje jít do kopce spát do rána, být někde do konce
DOPROSTŘED + G	<i>kam?</i>	stoupnout si doprostřed místnosti
K(E) + D	<i>vzdálenost:</i> <i>směr kam?</i> <i>přibližnost:</i> <i>účinek:</i> <i>účel:</i>	K Vltavě není daleko. jít ke dveřím ke třetí hodině; Přišlo jich ke dvaceti. K našemu překvapení odešla. K opravě potřebuju nástroje.

KOLEM + G	<i>kde?</i> <i>dráha:</i> <i>přibližnost:</i>	kolem domu Projeli kolem skupiny lidí. kolem poledne, kolem padesáti lidí
KROMĚ + G	<i>zahrnutí:</i> <i>vyloučení:</i>	Kromě domu jim patří zahrada. Byla tam celá rodina kromě Jany.
KVŮLI + D	<i>příčina, překážka:</i> <i>příčina, motivace:</i> <i>účel:</i>	Kvůli počasí zůstali doma. Všechno udělal kvůli rodině. Jdu na policii kvůli pasu.
MEZI + A	<i>kam?</i>	Půjdu mezi přátele. Položil to mezi okno a stůl.
+ I	<i>kde?</i> <i>po superlativu:</i>	mezi Prahou a Brnem nejlepší mezi námi
NA + A	<i>vzdálenost:</i> <i>kam?</i> <i>nahoru:</i> <i>čas:</i> <i>výsledek:</i> <i>příčina:</i> <i>účel:</i> <i>přibližnost:</i>	Na nádraží je to dvacet minut. jet na nádraží, vyjít na chodbu lézt na strom na Nový rok, na podzim Váza se rozbila na kusy. umřít na nemoc peníze na cestu na dvě stě lidí
NA + L	<i>podíl:</i> <i>kde?</i> <i>nástroj, prostředek:</i> <i>čas:</i>	spotřeba na hlavu, dvě stovky na den na stole, na zahradě, na ulici jet na kole, napsat dopis na stroji na jaře
NAD(E) + A	<i>kam?</i>	vyletět nad mraky
+ I	<i>kde?</i>	nad řekou, nad zemí
NAPROTI + D	<i>kde?</i>	naproti vchodu, naproti divadlu
NÁSLEDKEM + I	<i>proč?</i>	Následkem silných dešťů se řeky rozvodnily.
NAVZDORY + D	<i>přípustka:</i>	Navzdory špatnému počasí jsme hráli fotbal.
NEDALEKO + G	<i>kde?</i>	Pavel bydlí nedaleko nás.
O + L	<i>kdy?</i> <i>téma:</i>	o prázdninách, o Vánocích, o půlnoci mluvit o situaci
OD(E) + G	<i>odkud?</i> <i>čas:</i> <i>konatel děje:</i> <i>původ, zdroj:</i> <i>část-celek:</i>	ke dveřím jít od okna pracovat od rána, být někde od osmi hodin; ode dneška za týden dopis je od rodičů, kniha je od Karla Čapka Ví to od přátel. klíč od pokoje, knoflík od kabátu
OKOLO + G = KOLEM		
PO + A	<i>jak dlouho?</i>	Po celou dobu nic nedělali.
+ L	<i>kde?</i> <i>dráha:</i> <i>uplynulý čas:</i> <i>následnost:</i>	povalovat se po pokoji jít po schodech, jet po silnici Po dvou hodinách jednání skončilo. Vrátím se po poledni.

	<i>podílnoť:</i>	po jednom, po dvou
POD + A	<i>kam?</i>	spadnout pod stůl
+ I	<i>kde?</i>	pod nohama, pod stolem
PODÉL + G	<i>kde?</i>	podél okraje silnice
	<i>dráha:</i>	Cesta jde podél řeky.
PODLE + G = PODÉL	<i>norma, kritérium:</i>	Podle zákona to není možné. Znáám ho jen podle jména.
POMOCÍ + G	<i>nástroj, prostředek:</i>	Vysvětlila to pomocí příkladů.
PRO + A	<i>nositel prospěchu:</i>	dopis pro Marii
	<i>příčina, překážka:</i>	Nepřišel pro nemoc.
	<i>zřetel:</i>	Je to špatné pro všechny.
PROTI + D	<i>kde?</i>	proti nádraží, proti dveřím
	<i>směr:</i>	Šli proti nám. Jedeme proti větru.
	<i>připustka:</i>	Proti očekávání se to povedlo.
	<i>antagonismus, potlačení:</i>	Všichni mluvili proti našemu návrhu.; lék proti bolesti
PŘED + A	<i>kam?</i>	vyjít před dům
+ I	<i>kde?</i>	před domem, přede dveřmi
	<i>čas:</i>	Vrátil se před jednou hodinou.
PŘES + A	<i>kde? jak?</i>	Stromy ležely přes silnici.
	<i>dráha:</i>	jít přes ulici, jet přes most
	<i>připustka:</i>	Přes potíže se to povedlo.
	„více než“:	Přišlo přes dvacet lidí.
PŘI + L	časová souběžnost:	Při jídle mlčeli.
	<i>podmínka:</i>	Při dobré vůli se dohodneme.
	<i>připustka:</i>	Při vši opatrnosti to rozbil.
S + G	„dolů“:	jít s kopce
(srov. Z + G)		
S(E) + I	„spolu“:	Šel jsem tam s bratrem.
	časová souběžnost:	S nástupem do práce dostali zvláštní příspěvek.
	<i>jak?</i>	pracovat s radostí
	„mít“:	lidé s dětmi, člověk se zkušeností
	<i>část- celek:</i>	pokoj s koupelnou
	<i>zahrnutí:</i>	Se mnou je nás deset.
SKRZ(E) + A	<i>dráha:</i>	jít skrz park
U + G	„něčí místo“:	u rodičů, u lékaře
	<i>blízkost:</i>	židle u stolu
UPROSTŘED + G	<i>kde?</i>	uprostřed pokoje
UVNITŘ + G	<i>kde?</i>	uvnitř kabiny
V + A	<i>kdy?</i>	ve středu, v jednu hodinu, v poledne
	<i>výsledek:</i>	Změnil se v nešťastného člověka.
+ L	<i>kde?</i>	v místnosti, ve městě, v Praze
	<i>kdy?</i>	v lednu, ve dne, v noci, v roce 2000
VČETNĚ + G	<i>zahrnutí:</i>	Pracují celý týden včetně soboty a neděle.
VEDLE + G	<i>kde?</i>	vedle nás, vedle domu

		<i>slučování, „a taky“:</i>	Vedle bytu ve městě mají dům na venkově.
VZDOR + D		<i>přípustka:</i>	Vzdor špatnému počasí tam bylo mnoho lidí.
Z(E) + G		<i>vzdálenost:</i>	z domova do školy
		<i>směr:</i>	vyjít z domu
		<i>„dolů“:</i>	padat z velké výšky
		<i>původ:</i>	být z Čech, noviny ze soboty
		<i>zdroj:</i>	Vím to z novin.
		<i>materiál:</i>	socha ze dřeva, dům z kamene
		<i>příčina:</i>	mlčeli ze strachu
		<i>po superlativu:</i>	nejlepší ze všech
ZA + G		<i>souběžnost:</i>	za války, za deště, za světla
		<i>podmínky:</i>	Za pěkného počasí půjdeme ven.
	+ A	<i>kam?</i>	postavit se za dveře, zajet za roh
		<i>spotřebovaný čas:</i>	napsat dopis za hodinu, sto kilometrů za hodinu
		<i>délka intervalu:</i>	Vrátím se za dvě hodiny.
		<i>výčty:</i>	za prvé, za druhé,...
		<i>podílnost:</i>	vstupné za osobu, cena za den
		<i>cena:</i>	Dali mi to za sto korun. Koupil to za deset korun.
		<i>způsob kontaktu:</i>	Matka vedla dítě za ruku.
	+ I	<i>kde?</i>	za domem, za dveřmi
		<i>kam?</i>	jet za rodinou, jít za dětmi

7.2.2

Víceslovné předložky

AŽ NA + A	<i>vyloučení:</i>	Byli tam všichni až na Jana.
DALEKO OD + G	<i>kde?</i>	daleko od středu města
NA JIH OD + G	<i>kde?</i>	Je to město na jih od Prahy.
NA KONCI + G	<i>kde?</i>	slovo na konci věty
NALEVO OD + G	<i>kde?</i>	nalevo od vchodu
NAPRAVO OD + G	<i>kde?</i>	napravo ode dveří
NA SEVER OD + G	<i>kde?</i>	Je to na sever od hranic.
NA VÝCHOD OD + G	<i>kde?</i>	Vesnice na východ od hlavního města.
NA ZAČÁTKU + G	<i>kde?</i>	Na začátku věty píšeme velké písmeno.
NA ZÁPAD OD + G	<i>kde?</i>	Je to na západ od řeky.
SOUČASNĚ S + I	<i>souběžnost:</i>	Současně s úklidem vyprali i záclony.
V DOBĚ + G	<i>souběžnost:</i>	V době války byl život velmi těžký.
V DŮSLEDKU + G	<i>proč?</i>	Ztratili majetek v důsledku válečných událostí.
VLEVO OD + G = NALEVO OD		
VPRAVO OD + G = NAPRAVO OD		
VZHLEDEM K + D	<i>proč?</i>	Vzhledem k počasí jsme zůstali doma.
ZÁROVEŇ S + I = SOUČASNĚ S		

7.3 *Student úrovně B 2 se také setkal se vztahem konverze mezi předložkami a příslovci: jedno a totéž slovo (slovní forma) vystupuje podle kontextu buď jako jeden, nebo jako druhý slovní druh. Na úrovni B 2 se to týká těchto slov:*

- 7.3.1
- BLÍZKO:** Nádraží je blízko. Teď jsme blízko nádraží.
- DOPROSTŘED:** Stůl dáme doprostřed. Postavil se doprostřed branky.
- DOVNITŘ:** Dovnitř teď nikdo nemůže. Snažil se proniknout dovnitř zavřené místnosti.
- KOLEM:** Kolem projíždějí spousty aut. Projdete kolem dveří kanceláře a pak po schodech nahoru.
- NAPROTI:** Pošta je tamhle naproti. Naproti domu byla zahrada.
- NEDALEKO (od):** Metro je nedaleko. Stanice je nedaleko (od) naší školy.
- OKOLO = KOLEM**
- SKRZ:** Kulka zasáhla stěnu a proletěla skrz. Pozorovali Slunce skrz začerněné sklo.
- U-/VPROSTŘED:** Nestůj takhle uprostřed, překážíš tady. Vprostřed jezera je malý ostrov.
- U-/VEVNITŘ:** Vevnitř nikdo nebyl. Uvnitř strany vznikla jakási frakce.
- VEDLE:** Novákovi jsou sousedé, bydlí vedle. Výtah je vedle schodů.

8 Spojky a spojovací výrazy

8.0.1 *Student na úrovni B 2 ví, že spojky upřesňují vztahy mezi větami, příp. jejich částmi.
Spojovací výrazy jsou jednoslovné nebo víceslovné; některé spojovací výrazy jsou sdružené - jedna část funguje jako „signál“, druhá je vlastní spojka.*

8.0.2 *Student rozumí užití následujících výrazů a umí je sám používat:*

8.1 Souřadící spojky

Složky vzniklého komplexu jsou na stejné rovině, není mezi nimi závislost.

A	<i>slučování</i>	rodiče a děti Slunce svítí a je teplo.
ALE	<i>odporování kontrast</i>	dobry, ale drahý Slunce svítilo, ale nebylo teplo.
ANEBO = NEBO		
ANI	<i>slučování v záporné větě</i>	Slunce nesvítilo ani nebylo teplo.
ANI...ANI	<i>zdůrazňuje zápor</i>	ani já, ani nikdo jiný Ani nesvítí slunce, ani není teplo.
PROTO	<i>následek, důsledek</i>	Souhlasím, a proto mlčím.
A PŘECE	<i>odporování</i>	Umí to, a přece dělá chyby.

AVŠAK	<i>odporování kontrast</i>	dobry, avšak drahý Slunce svítí, avšak není teplo.
BUDĚ...(A)NEBO	<i>vylučování disjunkce</i>	<i>bud' já, nebo on</i> Bud' můžeme jít pěšky, nebo jet autobusem.
ČÍM...TÍM	<i>s komparativem</i>	Čím je to větší, tím je to těžší. Čím déle mluvila, tím méně jsme rozuměli.
(A) DOKONCE (I)	<i>stupňování</i>	Přišli děti a dokonce i rodiče. Jiří umí dobře anglicky, dokonce překládá.
I	<i>slučování zahrnutí</i>	otec i matka Byli tam všichni, i děti.
I...I	<i>zdůrazněné slučování</i>	I pracuje, i dostává důchod. I tam i tady je to snadné.
JAK...TAK	<i>slučování</i>	jak u nás, tak v cizině
JEDNAK...JEDNAK	<i>slučování</i>	jednak dnes, jednak včera; Jednak se mi to nelíbilo, jednak jsem špatně rozuměl.
NEBO	<i>vylučování (disjunkce)</i>	pěšky nebo autem Budu si číst, nebo půjdu spát.
NEBOŤ	<i>důvod</i>	Přišli pozdě, neboť jim ujel vlak.
NEJEN(ŽE)...ALE I	<i>stupňování</i>	nejen děti, ale i rodiče; Nejen(že) umí anglicky, ale i překládá.
SICE...ALE	<i>odporování, kontrast</i>	sice malý, ale hezký; Je to sice drahé, ale jsem s tím spokojený.
TEDY	<i>následek, důsledek</i>	Byla unavená, šla tedy spát.
VŠAK	<i>odporování, kontrast</i>	Slunce svítí, není však teplo.

8.2

Podřadící spojky

Mezi složkami je vztah závislosti: jedna je řídicí, druhá závislá.

ABY	<i>účel v obsahových vedlejších větách</i>	Rozsvítil jsem, abych lépe viděl. Řekli mu, aby tam zůstal. Otec mi píše, abych přijel.
AČKOLI(V)	<i>přípustka</i>	Ačkoli slunce svítilo, bylo docela chladno.
AŤ	<i>v obsahových vedlejších větách</i>	Řekněte jim, ať přijdou včas. Otec mi píše, ať přijedu domů.
AŽ	<i>následnost množství času účinek</i>	Až dostane peníze, odejde. Čekali, až se vrátím. Plakala, až jí slzy tekly po tvářích.
DOKUD	<i>souběžnost dějů</i>	Dokud bylo hezké počasí, chodili jsme na procházku.
DOKUD NE-	<i>jeden děj je hranicí děje druhého</i>	Nešel domů, dokud svou práci nedokončil. Budu čekat, dokud nepřijdeš.

I KDYŽ	<i>přípustka</i>	Jedl, i když skoro neměl hlad.
JAK	<i>v obsahových vedlejších větách</i>	Viděl jsem, jak vyšel z domu.
JAKMILE	<i>těsné střídání dějů</i>	Jak budu hotov, hned přijdu.
JAKO	<i>těsné střídání dějů</i>	Jakmile budu hotov, hned přijdu.
	<i>srovnání</i>	zahrada velká jako park; Udělej to jako já. Je stejná jako všichni ostatní.
JELIKOŽ	<i>kvalifikace</i>	Pavel pracuje jako lékař.
	<i>příčina, důvod</i>	Nekoupím si to, jelikož se mi to nelíbí.
JESTLI	<i>v obsahových vedlejších větách</i>	Zeptala se, jestli jsem jí rozuměl.
JESTLI(ŽE)	<i>podmínka</i>	Nevím, jestli tam půjdu. Jestli budu mít čas, přijdu k tobě zítra.
JEŽTO	<i>příčina, důvod</i>	Slovník ti nemohu půjčit, ježto ho sám potřebuji.
KDYBY	<i>podmínka</i>	Kdyby bylo zítra hezky, jeli bychom na výlet.
KDYŽ	<i>současnost</i>	Když mám čas, něco si čtu.
	<i>předčasnost</i>	Když začalo pršet, šli jsme domů.
	<i>podmínka</i>	Když budu mít čas, budu si číst.
-LI	<i>v obsahových vedlejších větách</i>	Zeptala se, rozuměl-li jsem jí.
	<i>podmínka</i>	Nevím, půjdu-li tam. Budu-li mít čas, přijdu.
MEZITÍMCO		
	<i>souběžnost dějů, časové pozadí</i>	Mezitímco spal, někdo mu ukradl peníze.
NEŽ	<i>s komparativem</i>	větší než já, dřív než ostatní
	<i>s JINÝ, JINAK</i>	Karel je jiný než ty. Udělám to jinak, než mi radíš.
	<i>předčasnost</i>	Než jsem se vrátil, všechno odnesli.
POKUD	<i>podmínka</i>	Pokud udělám zkoušky, pojedu domů už příští týden.
PONĚVADŽ	<i>příčina, důvod</i>	Zůstanu doma, poněvadž prší.
PROTOŽE	<i>příčina, důvod</i>	Nemohl jsem přijet, protože jsem byl nemocný.
PŘESTOŽE	<i>přípustka</i>	Přestože mu bylo špatně, pracoval do večera.
TAKŽE	<i>následek, důsledek</i>	Ukázali nám cestu, takže jsme došli domů včas.
TŘEBAŽE	<i>přípustka</i>	Mluvila dál, třebaže ji nikdo neposlouchal.
ZATÍMCO = MEZITÍMCO		
ŽE	<i>v obsahových vedlejších větách</i>	Myslím, že nemáš pravdu. Otec mi větách napsal, že se mám vrátit domů.

8.3 Spojovací výrazy adverbialní a zájmenné povahy

8.3.0 *Student B 2 si uvědomuje, že funkce spojovat a upřesňovat vztahy mezi složkami komplexů mají také adverbia (někdy i tvary zájmen). Fungují buď samostatně, nebo v kombinaci se spojkami.*

8.3.1 *Student ovládá následující výrazy tohoto typu:*

DŘÍVE	<i>předčasnost</i>	Všechno odnesli dříve, než jsem se vrátil.
HLAVNĚ	<i>stupňování</i>	Přeji ti zdraví a hlavně pevné nervy.
HNEDE	<i>těsné střídání dějů</i>	Řekl jsem mu to, hned když přijel.
JAK...TAK	<i>srovnání</i>	Jak jsem to viděl, tak jsem to popsals.
KROMĚ TOHO	<i>slučování</i>	Byl hloupý a kromě toho líný.
KVŮLI TOMU	<i>příčina, důvod</i>	Chtěl peníze. Jen kvůli tomu přišel.
NAPŘED	<i>pořadí dějů</i>	Napřed ti musím něco říct a pak se dáme do práce.
NAPŘÍKLAD, NA PŘÍKLAD, NAPŘ.		
	<i>apozice: exemplifikace</i>	potraviny – například chléb, maso, mléko; Všichni pracovali, např. muži nosili materiál.
NEJDŘÍV	<i>pořadí dějů</i>	Nejdřív něco sním a potom udělám kávu.
NEJPRVE = NEJDŘÍV		
PAK	<i>pořadí dějů (spolu s napřed, nejdřív, nejprve)</i>	Nejdřív mluvila Eva a pak řekl pár slov Petr.
POTOM = PAK		
PROTO	<i>důvod účel</i>	Udělal to proto, že neměl peníze. Udělal to proto, aby dostal peníze.
TAK	<i>srovnání (spolu s jak, jako) způsob (spolu s že)</i>	Dělali všechno tak jako já. Udělej to tak, jak ti říkám. Učím se tak, že si všechno čtu nahlas.
TAKÉ, TAKY	<i>zahrnutí, inkluze</i>	Byli tam všichni. Já taky. Jedli a také pili.
TOTIŽ	<i>vysvětlení</i>	Ulice byly prázdné. Byla totiž neděle.
VEDLE TOHO = KROMĚ TOHO		
VLASTNĚ	<i>apozice: oprava</i>	Dověděl se jen velmi málo. Vlastně nic.
VŽDYCKY	<i>opakování</i>	Vždycky když je takovéhle počasí, není mi dobře.

8.4 Vztažné spojovací výrazy

Vztažná zájmena (srov. zde odd. 3.6) a příslovce fungují jako spojovací výrazy ve vedlejších vztažných větách (srov. dále část C - Syntax, odd. „Věta“).

CO Co mě zajímá, je tvůj názor na tu věc. Chtěla vědět, co si o tom myslím.

ČÍ	Nevěděl jsem, či jsou ty knihy. Či to je, není v tuto chvíli důležité.
JAKÝ	Přišel tam člověk, jakého jsem ještě nikdy neviděl.
KAM	Kam jdu, to nikoho nemusí zajímat. Ptali se jí, kam jde.
KDE	Zajímá mě, kde to město je. Nevím, kde to je.
KDO	Kdo se bojí, ať tam raději nechodí. Chtěla vědět, kdo je Petr.
KDY	Kdy se to stalo, je pro policii důležité. Nevím, kdy se to stalo.
KUDY	Vůbec nevím, kudy se tam dostanu.
KTERÝ	Koupím si knihy, které budu potřebovat.
ODKUD	Zajímalo by mě, odkud to víš.
PROČ	Tak už vím, proč se tak chovala. Proč to tak je, není v tuto chvíli důležité.

9 Částice

9.0 *Vyjadřují vztah mluvčího k obsahu věty a upřesňují „jazykovou funkci“ věty - ve smyslu kap. 5.*

9.1 *Úroveň B 2 počítá se znalostí následujících částic:*

ABY, JEN ABY	<i>obava, varování</i>	Aby se ti tam něco nestalo! Jen aby zítra nepršelo!
ALE ANO/JO	<i>oprava negativního tvrzení</i>	Petr tam nebyl. – Ale ano!
ALE NE	<i>oprava pozitivního tvrzení</i>	To je Brno. – Ale ne!
ALE NO TAK	<i>povzbuzení</i>	Ale no tak se neboj!
ANO	<i>souhlas, přitakání</i>	Je dnes pondělí? – Ano.
ASI	<i>jistotní modalita</i>	Asi bude pršet. Asi nebude hezky.
AŽ	<i>přání</i>	Ať tu zkoušku uděláš.
BOHUŽEL	<i>politování</i>	Bohužel jsem nic nedostal.
COPAK	<i>údiv, nedůvěřivost v otázce</i>	Copak on něco viděl? Copak ty nic nevíš?
COŽE	<i>údiv, nedůvěřivost v otázce</i>	Cože, tobě to neřekli?
DOBRÁ, TAK DOBRÁ	<i>souhlas, uspokojení</i>	Já tady zůstanu. – Tak dobrá.
DOBŘE, TAK DOBŘE	<i>souhlas, uspokojení</i>	Tak dobře, já tam půjdu.
FAKT	<i>modální, dotvrzující</i>	Já to fakt viděl!
JAKPAK	<i>důrazné popření negativního tvrzení</i>	To nepůjde. – Jakpak by to nešlo?
JASNĚ	<i>potvrzení</i>	Půjdeš s námi? – Jasně.
JEN	<i>jistotní modalita</i>	To je jasně nesmysl.
JEN ABY = ABY	<i>povzbuzení</i>	Jen se neboj! Jen se ptejte!
JEN JESTLI	<i>obava, nejistota</i>	Jen jestli nám někdo pomůže!
JESTLIPAK	<i>ověřovací otázka</i>	Jestlipak přišli všichni? Jestlipak to víš?
JEŠTĚ ŽE	<i>uspokojení</i>	Ještě že jsem tam byl. Ještě že

JISTĚ	<i>přítakání</i> <i>modalita jistoty</i>	nezačalo pršet. Četl jsi to? – Jistě. To jistě není pravda.
JO	<i>souhlas, přítakání</i>	Prší tam? – Jo.
KDEPAK	<i>důrazné popření</i>	Petr přijde. – Kdepak, (nepřijde).
KLIDNĚ	<i>povzbuzení</i>	Klidně tady zůstaňte.
MOŽNÁ	<i>modalita jistoty</i>	Možná ještě přijedou.
NANEŠTĚSTÍ	<i>politování</i>	Naneštěstí jsem ztratil peníze.
NAŠTĚSTÍ	<i>uspokojení</i>	Naštěstí bylo pěkné počasí.
NE	<i>popření, nesouhlas</i>	Máš čas? – Ne.
NO TAK	<i>pobídka</i>	No tak pojď!
OPRAVDU	<i>modální, dotvrzující</i>	Já to opravdu nevím!
OVŠEM	<i>souhlas, přítakání</i> <i>dotvrzení</i>	Půjdeš se mnou? – Ovšem. To byla ovšem chyba.
PROČPAK	<i>naléhavá otázka</i>	Pročpak jsi včera nepřišel?
PROČPAK NE	<i>důrazné popření</i>	Pavel nepřijde. - Pročpak by nepřišel?
PRO MĚ ZA MĚ	<i>neochotné svolení</i>	Pro mě za mě si to auto tady nechte.
PROSÍM	<i>zdvořilost</i> <i>replika na díky n. omluvu</i>	Prosím, mohu se na něco zeptat? Děkuji. - Prosím. Promiňte. - Prosím.
PRÝ	<i>nezaručenost informace</i>	Pavel prý zítra odjede.
PŘECE	<i>zdůraznění pozitivního tvrzení</i>	To je přece Brno! Bratr už je přece tady!
PŘECE NE	<i>zdůraznění negativního tvrzení</i>	To přece není Brno! Já ho přece vůbec neznám!
ROZHODNĚ	<i>modalita jistoty</i>	Máme tam jít? – Rozhodně ano/ne.
SAMOZŘEJMĚ = ROZHODNĚ		
SNAD	<i>modalita jistoty</i>	Snad mi někdo pomůže.
SOTVA	<i>pochybnost</i>	To se sotva naučíš.
TAK	<i>souhlas, přítakání</i>	Už s nimi mluvit nebudeme.– Tak.
TĚŽKO	<i>pochybnost</i>	Teď už těžko někdo přijde.
TŘEBA	<i>možnost</i>	Třeba na to zapomněli.
URČITĚ	<i>modalita jistoty</i>	Je to dobré? – Určitě ano/ne. Oni určitě přijdou/nepřijdou.
VID(TE)	<i>tázací dovětek</i>	Je to pravda, vid'? Vy jste tam nebyli, vid'te?
VŮBEC NE	<i>důrazné popření</i>	Ty jsi mu to řekl.- Vůbec ne! Včera vůbec nepršelo.
VŽDYŤ	<i>zdůrazněné negativní tvrzení</i>	Vždyť to je přece Brno! Vždyť ho nikdo neviděl!
ŽE	<i>výhrůžka</i>	Že zavolám policajty!
ŽE, ŽE ANO, ŽE NE	<i>tázací dovětek</i>	Je to pravda, že? Byl jsi tam, že ano? Ty to nemáš rád, že ne?

10 Citoslovce

10.0 *Vyjadřují emocionální postoj mluvčího, příp. naznačují „jazykovou funkci“ věty, srov. 9.0.*

10.1 *Student B 2 rozumí použití následujících citoslovcí:*

AHA	<i>pochopení</i>	Aha, to jsem nevěděl.
FAJN, TAK FAJN	<i>spokojenost, souhlas</i>	Přijď v devět.- Fajn, budu tady.
FUJ	<i>odpor, ošklivost</i>	Fuj, to maso smrdí!
HALÓ	<i>upoutání pozornosti ohlášení v telefonu (po zvednutí sluchátka)</i>	Haló, pane, něco jste ztratil.
HELE	<i>kontaktné</i>	Haló! Haló, tady Horák.
HM...HM	<i>rozpaky, zdrženlivé přitakání</i>	Hele, co ty tady chceš? Hm, máš možná pravdu. Hmhm, já ti nevím.
NO NÉ	<i>překvapení při nečekané události</i>	No né, ty jsi přišel včas?
PARDON	<i>omluva</i>	Pardon, promiňte.
PST	<i>výzva k zachování ticha/ mlčení</i>	Pst, nemluvte! Pst, ticho!

B SOUVISLOSTI MEZI SLOVY (a TVOŘENÍ SLOV)

0 *Na úrovni B 2 nejde o systematické poznávání formálních postupů tvoření slov (pojmenování) - konverze, derivace, skládání, kolokace - ale spíše o postupně rostoucí uvědomění některých nápadných funkčních a významových souvislostí slov a příslušných formálních korespondencí. (Úroveň B 2 nerozmnožuje takto slovní zásobu, ale pracuje s inventářem vymezeným v kap. 6 - Obecné pojmy.)*

1 Substantiva**1.1 Názvy osob**

Student na úrovni B 2 si je vědom následujících korespondencí mezi obecnými jmény osob a jinými slovními druhy se stejným popisným významem. Korespondence zahrnují konverzi, odvozování, příp. pouze lexikální souvislosti. (Slova z kap. 6 - Obecné pojmy, částečně z kap. 7 - Specifické pojmy)

cestující (subst./adj.) - cestovat, cesta
čtenář - číst, čte
dospělý (subst./adj.) - dospět, dospěl
následník, následovník - následovat, následný
nebož/ka, -tík / ze-, u-/mřít; zesnul/ý,á
nemocný (subst./adj.) - nemoc
nosič, nositel - nosit, nosí

oběť - zahynout
 písař, pisatel - psát, píše; *srov.* spisovatel
 předchůdce - předcházet, předešlý; *srov.* následovník
 přítomní (kol. pl) - přítomný, (subst./adj.); dostavit se
 původce - způsobit; původ
 ředitel, řidič - řídit, řídí
 současník - současný; *srov.* následovník, předchůdce
 tvůrce - tvořit, tvoří
 učitel(ka) - učit, učí
 uprchlík - uprchnout, prchat
 utečenec - utéct, utíkat; útěk
 vedoucí (subst. adj.) - vést, vede

1.2 Abstrakta - názvy vlastností

Student B 2 má rozsáhlou zkušenost s těmito substantivy tvořenými produktivním sufixem -ost a uvědomuje si jejich významovou souvislost se slovy patřícími k jiným slovním druhům. (Slova z kap. 6 - Obecné pojmy.)

blížkost - blízký
 budoucnost - budoucí; být, bude
 dochvilnost - dochvilný; „do chvíle“
 jednoduchost - jednoduchý; *srov.* op. složitý, komplikovaný
 komplikovanost - komplikovaný; komplikovat
 minulost - minulý; minout, minul; *srov.* budoucnost, přítomnost
 nepříjemnost - nepříjemný; *srov.* protivný
 okolnost - okolní; okolí; okolo
 podobnost - podobný; podoba; podobat se
 přesnost - přesný
 přijatelnost - přijatelný; přijmout, přijal
 přítomnost - přítomný; „při tom“; *srov.* budoucnost, minulost
 radost - rád; radovat se
 rychlost - rychlý
 skutečnost - skutečný; skutek
 složitost - složitý; složit; *srov.* jednoduchý
 slyšitelnost - slyšitelný; slyšet; *srov.* viditelnost
 současnost - současný; sou- + čas
 totožnost - totožný; totéž
 věčnost - věčný; věk
 velikost - vel(i)ký
 vědomost - vědomý; vědět
 vlastnost - vlastní
 viditelnost - viditelný; vidět; *srov.* slyšitelnost
 vzdálenost - vzdálený; daleko
 závislost - závislý; záviset
 znalost - znalý; znát

1.3 Abstrakta - názvy dějů

Student úrovně B 2 má velmi rozsáhlou zkušenost se substantivy-abstrakty (názvy dějů, procesů, výsledků), která významově souvisejí s příslušnými slovesy; u některých případů nejde o formální korespondenci, ale jen lexikální souvislost. (Slova z kap. 6 - Obecné pojmy.)

absence - chybět
 běh - běžet, běhat; *srov.* chůze, skok
 bytí - být
 cena - stát *kolik*
 cit - cítit; *srov.* pocit; hmat, zrak, sluch
 čistota - čistý; čistit
 dělení - dělit; *srov.* rozdělení
 div - divit se; *srov.* údiv
 domněnka - domnívat se
 dotaz - dotázat se, ptát se; *srov.* otázka
 dotek, dotyk - dotknout se, dotýkat se; *srov.* hmat
 existence - existovat
 hmat - hmatat; *srov.* zrak, sluch, cit, chuť
 hovor - hovořit; *srov.* rozhovor
 chuť - chutnat; *srov.* zrak, sluch, cit, chuť; hmat
 chůze - chodit, jít; *srov.* běh, skok; jízda, let
 jízda - jezdit, jet; *srov.* běh, skok, chůze
 jmění - mít; *srov.* majetek; vlastnictví
 krok - kráčet; *srov.* pokrok
 křik - křičet; *srov.* zpěv
 láska - milovat; *srov.* laskavý
 let - letět, létat; *srov.* chůze, běh, let
 likvidace - likvidovat
 majetek - mít, mají; *srov.* jmění
 měření - měřit; *srov.* míra
 myšlení - myslet; přemýšlet; *srov.* nápad
 myšlenka - viz myšlení
 nápad - napadnout (neosob.); *srov.* myšlenka
 narození - narodit se
 návrat - (na)vrátit se
 ničení, z- - (z)ničit; *srov.* zkáza
 objev - objevit
 odchod - odejít, odcházet; *srov.* příchod
 odjezd - od(e)jet, odjíždět; *srov.* příjezd
 odpověď - odpovědět
 opakování - opakovat (se)
 otázka -(o)tázat se, ptát se; *srov.* dotaz
 oznámení - oznámit, oznamovat
 pád - padat, (u-, s-)padnout
 paměť - pamatovat se/si; *srov.* vzpomínka; zapomenutí
 pláč - plakat; *srov.* smích
 pocit - pocítit; -cit'ovat; *srov.* cit
 pohyb - pohybovat se, pohnout se

pokrok - pokročit; *srov.* krok
 porucha - porouchat (se)
 poznání - poznat *srov.* znalost
 prezence - dostavit se; *srov.* absence
 předpoklad - předpokládat
 přestávka - přestat, -ávat
 přesvědčení - přesvědčit (se); *srov.* víra
 příchod - přijít, přicházet; *srov.* odchod
 příjezd - přijet, přijíždět; *srov.* odjezd
 rozdělení - rozdělit; *srov.* dělení
 rozhodnutí - rozhodnout (se)
 rozhovor - hovořit; *srov.* hovor
 rušení - (z)rušit; *srov.* likvidace
 skok - skočit, skákat; *srov.* chůze, běh
 sluch - slyšet; *srov.* zrak, hmat, cit
 smích - smát se; *srov.* pláč
 smrt - umřít; *srov.* úmrtí; zabití; narození; život
 součet - sčítat, sečíst
 spěch - spěchat, pospíchat
 srovnání - srovnat, -ávat
 škoda - (po)škodit
 tok - téct
 trvání - trvat
 tvorba - tvořit (se); *srov.* vznik
 údiv - divit se; *srov.* div
 úsudek - usoudit; *srov.* myšlenka, nápad
 útěk - utéct, utíkat
 váha - vážit; *srov.* míra; velikost
 vědění - vědět; *srov.* poznání, znalost
 vidění - vidět; *srov.* zrak
 víra - věřit; *srov.* přesvědčení
 vlastnictví - vlastnit; vlastní; *srov.* majetek, jmění
 vůně - vonět; *srov.* chuť
 výroba - vyrábět, vyrobit
 vývoj - vyvinout (se), vyvíjet (se); *srov.* pokrok
 vznik - vzniknout; *srov.* zánik
 vzpomínka - vzpomínat (si); *srov.* paměť; zapomenutí
 zabití - zabít; *srov.* smrt
 založení - založit; *srov.* vznik, zánik, likvidace
 zánik - zaniknout; *srov.* vznik
 zapomenutí - zapomenout; *srov.* vzpomínka, paměť
 zpěv - zpívat; *srov.* křik
 zrak - vidět; *srov.* sluch, hmat, cit, chuť
 život - žít; *srov.* smrt

2 Adjektiva

2.0 *Student na úrovni B 2 zná velký počet tzv. relačních adjektiv a uvědomuje si významové i tvarové souvislosti s korespondujícími substantivy, příslovci a předložkovými spojeními. (Nejsou zde zahrnuta adjektiva od pasivních participií a ta, u nichž není významová motivace jasná. - Materiál z kap. 6 - Obecné pojmy.)*

2.1 -ný (jeden ze dvou nejproduktivnějších sufixů)

bezplatný - „bez platu/placení“
 bezvýznamný - „bez významu“
 dočasný - „do času“ *srov.* trvalý
 dochvilný - „do chvíle“; přesný
 drobný - *srov.* malý
 hedvábný - hedvábí
 hlučný - hluk; *srov.* tichý
 hrozný - hrůza, hrozit; *srov.* strašný
 chladný - chlad; *srov.* studený
 jedinečný - jeden, jediný; *srov.* výborný
 kamenný - kámen
 konečný - konec; *srov.* poslední, závěrečný
 kožený - kůže; *srov.* textilní
 krásný - krása; *srov.* hezký, pěkný
 laciný - láce; *srov.* levný; drahý
 lněný - len; *srov.* plátěný, vlněný, hedvábný
 marný - (z)mařit
 nemocný - nemoc; *srov.* choroba; zdravý
 nesmírný - „ne s mírou“; *srov.* ohromný, obrovský
 nudný - nuda, nudit (se)
 obecný - *srov.* „obecní“ v 2.2
 obyčejný - obyčej; *srov.* obvyklý, běžný
 ohromný - hrom; *srov.* nesmírný, obrovský
 plátěný - plátno; *srov.* vlněný, hedvábný, lněný
 podobný - podoba, podobat se
 prospěšný - prospěch; *srov.* škodlivý
 průměrný - „průměr“; *srov.* jedinečný, výborný
 předčasný - „před časem“; *srov.* dočasný
 přítomný - „při tom“
 silný - síla; *srov.* slabý
 skutečný - skutek; *srov.* opravdový
 slaný - sůl; *srov.* sladký, hořký, kyselý
 slavný - sláva
 smutný - smutek; *srov.* veselý
 správný - „s právem“; *srov.* chybný
 totožný - „totéž“; *srov.* identický
 závěrečný - závěr; *srov.* konečný, poslední

2.2 *-ní* (druhý nejproduktivnější sufix; některá slova jsou přejatá z cizích jazyků):

denní - den; *srov.* noční
dnešní - dnes; *srov.* včerejší, zítřejší
dolní - dole; *srov.* horní
globální - přejaté
hlavní - hlava; *srov.* vedlejší
horní - „na/hoř/e“; *srov.* dole
individuální - individuum
konkrétní – přejaté; *srov.* abstraktní
kvalitní - kvalita
letošní - letos; *srov.* loňský
maximální - přejaté; maximum
měsíční - měsíc; *srov.* denní, týdenní, roční
minimální - přejaté; minimum
noční - noc; *srov.* denní
obecní - obec; jiné je „obecný“
prostřední - pro/střed/ek
přední - v/před/u; *srov.* zadní, zadek
roční - rok; *srov.* denní, týdenní, měsíční
semestrální - semestr
speciální - přejaté
spodní - (ve)spod *srov.* spodek
střední - střed; *srov.* prostřední
textilní - textil
týdenní - týden; *srov.* denní, měsíční, roční
vlastní - „vlast“
vnější - vně; *srov.* vnějšek
vnitřní - (u)vnitř *srov.* vnitřek
zadní - (v)zad/u; *srov.* vpředu; zadek

2.3 *-ový* (další produktivní sufix; často význam „z materiálu“ nebo význam časový):

betonový - beton
celkový - celek
cihlový - cihla
časový - čas
čtvercový - čtverec; *srov.* obdélníkový, kruhový
gumový - guma
hliníkový - hliník
kovový - kov
kruhový - kruh; *srov.* čtvercový, obdélníkový
lednový, ... prosincový; leden, ... prosinec
ledový - led
lepenkový - lepenka; *srov.* lepit
menšinový - menšina; *srov.* většinový
nylonový - nylon
obdélníkový - obdélník; *srov.* čtvercový, kruhový
ocelový - ocel; *srov.* železný

opravdový - opravdu; *srov.* pravda
 papírový - papír
 světový - svět
 většinový - většina; *srov.* menšinový

2.4 -ský/-cký často od jmen zemí; jinak méně produktivní:

dětský - dítě; *srov.* chlapecký, dívčí
 chlapecký - chlapec; *srov.* klukovský
 lidský - lid, člověk
 obrovský - obr; *srov.* ohromný
 praktický - praxe
 teoretický - teorie
 typický - typ

3 Adverbia

3.0 *Student na úrovni B 2 si je vědom, že adverbia jsou skupinou slov, která sdružuje výrazy s různými funkcemi. Některá fungují jako jádra adverbálních grup (o tom viz dále v části Syntax), jiná slouží k rozvíjení těchto grup. Adverbia vyjadřují různé okolnosti: prostorové (srov. kap. 6 - Obecné pojmy, odd. 2), časové (tam též, odd. 3) kvantitativní (odd. 4), kvalitativní (odd. 5) a příčinné (kap. 6 odd. 7).*

3.1 *Student si uvědomuje častou formální souvislost mezi adverbii a adjektivy a poznal odvozovací sufix -e/-ě. Uvědomuje si také běžná synonyma a antonyma k tomuto typu:*

báječně - báječný; *srov.* skvěle, výborně
 bíle - bílý
 černě - černý
 červeně - červený
 denně - denní; *srov.* týdně, měsíčně, ročně
 dobře - dobrý; *srov.* špatně
 dočasně - dočasný; *srov.* trvale
 hloupě - hloupý; *srov.* chytrý
 hořce - hořký; *srov.* sladce, slane, kysele
 hrozně - hrozný; *srov.* strašně
 chytře - chytrý; *srov.* hloupě
 konečně - konečný
 levně - levný; *srov.* lacino; zadarmo
 maximálně - maximální
 minimálně - minimální
 minule - minulý; *srov.* posledně, předtím, dříve; příště
 moderně - moderní; *srov.* nově
 modře - modrý
 nekonečně - nekonečný *srov.* dlouho; krátce
 nepřetržitě - nepřetržitý; *srov.* ustavičně, (neu)stále, pořád, furt
 nově - nový; *srov.* moderně

opravdově - opravdový; *srov.* pravda
otevřeně - otevřený
pěkně - pěkný; *srov.* hezky; oškliv/o,-ě
posledně - poslední; *srov.* minule, předtím, dříve; příště
pravidelně - pravidelný
protivně - protivný; *srov.* nepříjemně; příjemně
předčasně - předčasný; *srov.* brzo včas; pozdě
přechodně - přechodný; *srov.* dočasně, trvale
přesně - přesný; *srov.* přibližně
přibližně - přibližný; *srov.* přesně
skutečně - skutečný; *srov.* opravdově, opravdu, doopravdy
skvěle - skvělý; *srov.* výborně
slabě - slabý; *srov.* silně
sladce - sladký; *srov.* hořce, slaně, kysele
slaně - slaný; *srov.* sladce, hořce, kysele
současně - současný; *srov.* zároveň
strašně - strašný; *srov.* hrozně
špatně - špatný; *srov.* dobře
tiše - tichý; *srov.* potichu; hlasitě, nahlas
úplně - úplný; *srov.* částečně
ustavičně - ustavičný; *srov.* (neu)stále, pořád, nepřetržitě, furt
zeleně - zelený
žlutě - žlutý

4 Slovesa

4.1 Vidové dvojice

4.1.0 *Student na úrovni B 2 má rozsáhlou zkušenost s vidovými dvojicemi (srov. část A, odd. Lexikální význam a vid v kapitole o slovese) a věnuje tomuto jevu soustavnou pozornost. Uvědomuje si také slovotvorné vztahy mezi dvojicemi a je si tedy vědom:*

4.1.1 Imperfektivizace

Primární sloveso je dk (prefigované, nebo neprefigované), patří k relativně méně produktivnímu vzoru (o vzorech viz. A, 5.1). Ndk sloveso je od něj odvozené sufixací, tj. převedením do jednoho ze čtyř nejproduktivnějších typů:

- **V vat** (tj. - **ávat**, - **ívat**, - **ouvat**)
kupOVAt
dělAT
sázEt

Úroveň B 2 počítá s následujícími vidovými dvojicemi tohoto typu:

4.1.1.1 **Ndk člen dvojice má sufix -áva -, -íva -, -ouva -:**
dát-dávat, odpočinout si-odpočívát, obout-obouvat, ...

4.1.1.2 **Ndk člen dvojice má sufix -ova -:**
koupit-kupovat, navštívit-navštěvovat, podepsat-podepisovat, ...

4.1.1.3 **Ndk člen dvojice má sufix - a -:**
hnout se-hýbat se, obléknout (se)-oblékat (se), otevřít-otevírat, ...

4.1.1.4 **Ndk člen dvojice má sufix - e -:**
probudit-probouzet, pustit-pouštět, ztratit-ztrácet

4.1.1.5 **Dk člen je tvořen prefigací determinativního slovesa a ndk imperfektivizací jeho indeterminativního protějšku**

(dt a indt slovesa viz. A, 5.10.5):

přiJÍT	- přiCHÁZET	doHNAT	- doHÁNĚT
přiJET	- přiJÍZDĚT	přiLETĚT	- přiLÉTAT
přiNĚST	- přiNÁŠET	přiBĚHNOUT-	přiBÍHAT
přiVĚST	- přiVÁDĚT	vyTÁHNOUT-	vyTAHOVAT
přiVÉZT	- přiVÁŽET		

4.1.2 Perfektivizace

Primární sloveso je ndk, neprefigované. Dk je od něj odvozeno prefigací (prefix přitom nemění základní význam slovesa, má jen funkci vidovou – srovnaj odlišnou funkci prefixů v 6.). Úroveň B 2 počítá s následujícími vidovými dvojicemi tohoto typu:

- 4.1.2.1 **na -** malovat-namalovat
a podobně: plnit, stěhovat se, učit (se), ...
- 4.1.2.2 **o -** holit (se)-oholit (se)
a podobně: chutnat, hrát (se), točit (se), ...
- 4.1.2.3 **po -** cítit-pocítit
a podobně: dařit se, dívat se, rozumět, zvat, ...
- 4.1.2.4 **pro -** budit (se)-probudit (se)
a podobně: mluvit
- 4.1.2.5 **pře -** číst-přečíst
a podobně: tlumočit
- 4.1.2.6 **při -** blížít se-přiblížit se
- 4.1.2.7 **roz(e) -** dělit (se)-rozdělit (se)
- 4.1.2.8 **s(e) -** končit-skončit
a podobně: pálit (se), plést se, počítat
- 4.1.2.9 **u -** bránit (se)-ubránit (se)
a podobně: dělat, mýt (se), vidět, ...
- 4.1.2.10 **vy -** čistit-vyčistit
a podobně: koupat (se), měnit, studovat, ...

4.1.2.11 **z(e) -** měřit-změřit
a podobně: mrazit, mýlit se, ničit, pozorovat, ...

4.1.2.12 **za -** balit-zabalit
a podobně: foukat, platit, volat, ...

4.1.3 **Perfektivizace s reflexivizací**

Menší počet vidových dvojic tvořených prefigací kombinuje prefix se zvratným se, si. Na úrovni B 2 jsou to:

4.1.3.1 **na - se** jíst-najíst se
a podobně: obědvat, pít, snídat, večeřet

4.1.3.2 **vy - se** spát-vyspat se

4.1.3.3 **za - si** hrát-zahrát si
a podobně: tancovat

4.1.4 **Prefigace se sufixací**

Malý počet vidových dvojic je tvořen oběma způsoby:

chápat-pochopit, spěchat-pospíšit si, stavět-postavit, věšet-pověsit

4.1.5 **Nepravidelně tvořené dvojice**

brát (*ndk*) -vzít (*dk*), dít se (*ndk*) – stát se (*dk*), -ložit (*dk*) - -kládat (*ndk*)

4.2 **Slovesa násobená - iterativa**

4.2.0 *Student si je také vědom existence jiných protikladů než jen dokonavosti-nedokonavosti. Dobře si uvědomuje produktivní protiklad Ndk nepříznačkové oproti Ndk příznačkovému iterativnímu slovesu.*

4.2.1 **Tvoření iterativ**

4.2.1.1 **Pravidelné tvoření**

Iterativa se tvoří od ndk nenásobených sloves sufixem - VA -. Samohláska před ním je dlouhá: - áva -, - íva -, - ouva -.

Podle jednotlivých vzorů (viz. A, 5.1):

kupovat-kupovávat, dělat-dělávat, sázet-sázívat, mluvit-mluvívat, držet-držívát, brát-brávát, mazat-mazávát

4.2.1.2 **Nepravidelná iterativa**

číst-čítat, vidět-vídat, slyšet-slýchat, sedět-sedat, ležet-léhat

4.2.1.3 **Iterativa od nepravidelných sloves**

být-bývat, chtít-chtívát, mít-mívát, spát-spávát, stát-stávat, stát se-stávat se

- 4.2.1.4 **Slovesa, od kterých iterativa nejsou**
Iterativa se netvoří od sloves vzorů TISKNOUT, MINOUT, NĚST, TŘÍT, PĚCT, většiny sloves vzoru KRÝT a od tzv. determinativ (viz. A, 5.10.5).
- 4.2.1.5 **Dvojí funkce sufixu –va-**
Pozor na dvojí funkci sufixu - va -:
 (a) *při tvoření iterativ*
 (b) *při tvoření ndk členů základní vidové dvojice*
 dát-dávat, nechat-nechávat, ... (viz. 4.1.1.1)
- 4.3 Slovesa násobená - distributiva**
- 4.3.0 *Student si je dále vědom existence málo produktivního protikladu Dk sloveso nenásobené oproti Dk slovesu násobenému, distributivnímu.*
- 4.3.1 Tvoření distributiv**
- 4.3.1.1 **Prefigací od ndk slovesa**
 chytat-pochytat, střílet-postřít, otvírat-zotvírat/pozotvírat, zavírat-pozavírat, sbírat-posbírat
- 4.3.1.2 **Sufixací od dk sloves**
 vyhodit-vyházet, vyskočit-vyskákat, vytrhnout-vytrhat, rozříznout-rozřezat, ustříhnout-ustříhat
- 4.4 Tvoření sloves prefigací**
- 4.4.0 *Student úrovně B 2 poznal, že vedle prefixů, které vytvářejí vidovou dvojici ve smyslu odd. 4.1.2 a které víceméně opakují/parafrázuji některý sémantický rys ve slovesu přítomný, fungují prefixy také tak, že se zásadnějším způsobem podílejí na významové proměně slovesa.*
Student B 2 ovládá projevy takové prefigace u sloves pohybu, kde prefix vyjadřuje směr:
- 4.4.1 **Směr k nějakému místu, věci, osobě, příp. směr dohromady, k centru, na společné místo**
 DO- dojít pro něco, dojet někam, donést něco
 PŘI- přijít, přijet, přinést něco, přiblížit se, přidat něco k něčemu
 S(E)- sejít se, setkat se, sjet se, složit něco, sebrat
- 4.4.2 **Směr pryč od nějakého místa, osoby, věci, příp. do šířky, na různé strany**
 OD(E)- odejít, odjet, odnést, odběhnout, odvézt
 ROZ(E)- rozejít se, rozpadnout se, rozložit něco, rozlétnout se, rozdat, rozdělit, rozházet, roznést
- 4.4.3 **Směr nahoru**
 VY- vyjet výtahem, vyletět na střechu, vylézt na strom, vystoupit na kopec, vyhodit míč do výšky

- 4.4.4 **Směr dolů**
S(E)- sejít po schodech, sjet s kopce, sestoupit na zem, shodit věci se stolu, seskočit se stromu
- 4.4.5 **Směr dovnitř, příp. mimo dosah, dohled, do bezpečí apod.**
V(E)- vejít do pokoje, vjet do garáže, vložit papíry do desek, vhodit minci do automatu
ZA- zajet s autem do dvora, zavést děti domů, zanést dopis na poštu, zajít za roh, zapadnout za skříň
- 4.4.6 **Pohyb vnitřkem, přilehlým prostorem**
PRO- projet vesnicí, projít parkem, prolézt dírou ve zdi, proletět nad městem
- 4.4.7 **Směr ven**
VY- vyjít z domu, vypadnout z kapsy, vyložit náklad, vynést věci z bytu, vyhodit odpadky
- 4.4.8 **Směr napříč, na opačnou stranu**
PŘE- přejít

4.5 Slovesa reflexivní a nereflexivní

- 4.5.0 *Student na úrovni B 2 je dobře obeznáme se skutečností, že česká slovesa jsou často doprovázena zvrtnou/reflexivní partikulí („zájmenem“) SE nebo SI.*
- 4.5.0.1 *Slovesa s partikulí SE stojí často proti slovesům bez této partikule. Zvrtný člen takového páru vyjadřuje situaci vzniklou buď spontánně nebo z vlastní vůle konatele, zatímco nezvrtný člen situaci způsobenou/vyvolanou iniciátorem, resp. iniciátorem-konatelem (ve smyslu kap. 6 - Obecné pojmy, odd. 7.4.6 a 7.4.8). Nereflexivní slovesa jsou tady kauzativní, mají ve valenci akuzativní nebo instrumentální komplement, zatímco reflexivní slovesa akuzativní komplement nemají.*
- 4.5.0.2 *Některá z akuzativních sloves mohou mít partikuli SI a pak je komplementem něco, co patří subjektu, zatímco sloveso bez partikule takový vztah neznačí.*
- 4.5.1 *Na úrovni B 2 se takové funkční kontrasty týkají sloves:*
- bavit (se)
blížit (se) *někam*
čistit (se, si)
dát (si) *něco dělat; srov. nechat*
hnát (se) *někam*
hřát/ohřát (se, si)
hýbat (se)
kutálet (se)
lišit (se)
mýt (se, si) *něco*
namočit (se, si) *něco*
nechat (si) *dělat něco; srov. dát (si) dělat*

nudit (se)
objevit ((se)
obléknout (se, si)
obrátit (se)
odstrčit (se)
omluvit (se)
otevřít (se, si)
otočit (se, si)
pohybovat (se)
pokládat (se)
položít (se)
porouchat (se)
pořezat (se)
posadit (se)
postavit (se, si)
prodloužit (se, si)
protáhnout (se, si)
přiblížit (se, si)
rozbít (se, si)
rozhodnout (se)
rozlít (se, si)
rozplakat (se)
rozsypat (se, si)
rozšířit (se, si)
rozzlobit (se, si)
říznout (se)
shromáždit (se)
schovat (se, si)
spálit (se, si)
spustit (se, si)
stavět (se, si)
svléknout (se, si)
sypat (se)
tvořit (se)
uhodit (se)
ukázat (se)
uklidnit (se, si)
usušit (se, si)
uvolnit (se, si)
valit (se)
vléct (se)
vrátit (se)
vysypat (se, si)
vyvinout (se)
vzdálit (se)
zabít (se, si)
zapomenout (si)
zastavit (se, si)
zavřít (se, si)
zkrátit (se, si)

zlobit (se)
 zmenšit (se, si)
 zranit (se, si)
 zúžit (se, si)
 zvětšit (se, si)

4.5.2 *Některá slovesa se bez partikule SE nebo SI vůbec neužívají. Na úrovni B 2 to jsou:*

bát se
 bavit se *s někým, o něčem*
 dařit se *někomu nějak*
 dařit se/podařit se *někomu*
 dát se *do něčeho*
 divit se
 domnívat se
 dostavit se *někam*
 dotknout se *někoho*
 hodit se *k něčemu*
 hrát si *s něčím; na něco*
 chovat se *nějak*
 kleknout si
 lehnout si
 líbit se
 loudat se
 myslet si *na něco*
 nacházet se *někde*
 nalézat se *někde*
 obávat se *něčeho*
 oblíbit si *něco*
 pamatovat se *na něco*
 pamatovat si *něco*
 plazit se
 pokusit se *něco udělat; o něco*
 potit se
 procházet se
 přát si *něco (= chtít)*
 připozdívát se
 pustit se *do něčeho, do někoho*
 rozběhnout se
 rozjet se
 rozmyslet se
 sednout si
 skládat se *z něčeho*
 smát se
 snažit se
 tázat se/otázát se *na něco někoho*
 těšit se *na něco*
 týkat se *něčeho*
 účastnit se *něčeho*

usmívat se
 vážit si *něčeho*
 všimnout si *něčeho*
 vyhnout se *něčemu*
 vyznat se *v něčem*
 vzpomenout si *na něco*
 zamilovat se *do někoho*
 zamilovat si *něco*
 zeptat se *na něco někoho*
 zmínit se *o něčem*

4.6 Slovesná spojení

4.6.0 *Student na úrovni B 2 je si vědom, že některé události/děje/činnosti/stavy jsou na úrovni gramatické vyjádřeny nikoliv jednoslovně, ale spojením dvou nebo více slov, z nichž je vždy sloveso (zpravidla) významově oslabené. V B 2 to jsou:*

4.6.1

- být bez starostí
- být cítit/slyšet/vidět
- být částí něčeho
- být dobře/správně
- být fajn
- být jedno
- být (si) jist/ý
- být k dispozici
- být líto někomu
- být na omylu
- být na řadě
- být (si) podobný
- být pravda
- být pryč
- být přesvědčený o něčem
- být rád někde/když/že
- být různý
- být tak laskav/hodný/dobry a + imper.
- být v klidu
- být v pořádku
- být vážený
- být ve vztahu k něčemu
- být vhod někomu
- být závislý na něčem
- být zticha
- dát pozor
- dát přednost
- dát se do pohybu
- dát si pozor
- dělat hluk/rámus
- dělat (si) legraci
- dělat (si) starost/i

dělat zkoušku
 dospět k závěru, že
 dostat hlad
 hrát roli
 chodit/jít na procházku
 je pozdě
 je štěstí, že
 je toho dost
 jde to nějak
 jet/jít dál
 jít dobře: jde to (dobře)
 jít napřed
 jít pěšky
 jít ven
 mít cenu
 mít dlouhou chvíli
 mít dost něčeho
 mít na sobě
 mít nápad
 mít pravdu
 mít přednost
 mít rád/raději/nejraději
 mít radost
 mít starost/i
 mít strach
 mít štěstí
 mít v plánu
 mít význam
 mít vztah k něčemu
 mít zájem o něco
 mít se dobře/špatně
 nebýt nic moc
 nestát za nic
 předložit návrh
 to je dost, že
 zůstat stát/sedět/ležet

- 4.7** *Student na úrovni B 2 si také uvědomuje, že k pojmenování řady skutečností lze použít i pojmenování větou. Je to zvlášť vhodné, když si nemůžeme vybavit slovní označení. (O tom viz část Syntax, „věty popisně pojmenovací“; též kap. 12 - Kompenzační strategie.)*

C SYNTAXE

1 Věta

- 1.0.1** *Student na úrovni B 2 ví, že věta je gramatická struktura s finitním verbem (Vf) - srov. část A, odd. 5.0.2 - jako dominantním prvkem ve funkci predikátu a že slouží jako podklad/základ pro vyjádření „jazykových funkcí“ (ve smyslu kap. 5).*

(Věťami s neslovesným predikátem se úroveň B 2 jakožto zvláštním případem nezabývá.)

Také některé podvětné útvary - např. nominální grupy, mj. nominální grupa ve vokativu a různé interjekce - mohou být nositeli jazykových funkcí ve smyslu kap. 5, ale celkově je jejich role v tomto ohledu specializovaná.

1.0.2 *Student si uvědomuje důležitou roli **valence** jakožto schopnosti lexikální jednotky vyžadovat určitý počet a druh dalších jednotek v určitém tvaru. Zejména věnuje pozornost valenci slovesa, které nejvíce ovlivňuje celkovou podobu věty. (Valenci mají ale i jiné výrazy, a ty zase ovlivňují podobu podvětných složek.)*

1.1 VALENCE SLOVESA A VĚTA

1.0.1 *Studentovi úrovně B 2 jsou známým případy větných struktur 1.1.1 - 1.1.3 (viz dále), u kterých je finitnost predikátu více či méně omezena - protiklady doplňujících informací o osobě, čísle a jmenném rodě jsou totiž neutralizovány. Student jejich stavbě rozumí.*

1.0.2 *U nejvíce produktivních případů - 1.1.4 - 1.1.5 s plně realizovanou finitností (tj. možností vyjádřit protiklady tří osob, dvou čísel a tří jmenných rodů) student stavbě vět nejen rozumí, ale dovede je také sám produkovat.*

1.1.1 **V f 3 sg n**
věta bez subjektu a bez komplementů (fakultativní doplnění v závorce)
(Včera) (tady) přišlo. (Pomalou) se stmívá. (Zítřejší) bude (asi) mrznout.

1.1.2 **V f 3 sg m - Obj(ektový komplement)**
V f 3 sg N - Adv(erbiální komplement)
věta bez subjektu s jedním nebo dvěma komplementy (objektovými, adverbialními)
(Jedl, ale) nechutnalo mu. Z našich plánů sešlo. Karla bolí v krku. (Tenkrát) se jim dařilo dobře.

1.1.3 **Subj(ekt) - V f 3**
Slunce svítí, fouká vítr, (ale) bude (asi) padat sníh.

1.1.4 **Subj - V f**
Věta (tzv. „osobní“) se subjektem bez komplementů, s plně rozvinutou finitností.
Děti si hrají (na zahradě). (Už) asi (nikdy) nebudu běhat. Vráťte se večer?

1.1.5 **Subj - V f - Obj; Subj - V f - Obj 1 - Obj 2; Subj - V f - Adv**
Sestra umyla (před svátky) okna. Děti si budou číst pohádky. Kdo vám to koupil? Tohle ti (snadno) vysvětlím. Kamarád mě odvezl (domů) autem. Trávíme celé dny v knihovně.

1.1.6 *O poměrech ve větách se slovesem BÝT viz dále v kapitole 6 „Více o větě“.*

1.2 SYNTAKTICKÉ FUNKCE A JEJICH REALIZACE

1.2.0.1 *Syntaktické funkce jádrové věty (predikát, subjekt, komplementy) jsou realizovány primárně podvětnými strukturami, tzv. grupami. Ty se skládají z řídicího, jádrového slova a z dalších., slov na tomto jádru závislých.*

1.2.0.2 *Student na úrovni B 2 poznal nominální grupy (jádrovým slovem je substantivum), verbální grupy (jádreem je lexikální sloveso), adjektivní grupy (jádreem je adjektivum) a adverbialní grupy (jádreem je příslovce).*

2 **Nominální grupa**

2.0.1 *ve větě realizuje subjekt nebo komplement. Pád jádrového substantiva (a tedy pád grupy jako celku) je dán valencí slovesa, příp. předložky slovesem vyžadované. (Výjimkou jsou nominální grupy ve vokativu, které samy o sobě realizují jazykovou funkci oslovení (jako to zmiňuje odd. 1.0.1 nahoře).*

Nominální grupa poukazuje v procesu mluvení na nějaký předmět skutečnosti, identifikuje jej pro posluchače pro jeho orientaci v celkové situaci, a to tak, že jej vyděluje z třídy/skupiny skutečností jako věc/osobu jednotlivou, individuální. Nominální grupa je tak nositelem reference a popisné složky významu v grupě této referenci slouží.

2.0.2 *Student na úrovni B 2 se setkává s následujícími strukturami, rozumí jejich stavbě a fungování.*

2.1 ZÁKLADNÍ STRUKTURY

2.1.1 **Samotné jádrové substantivum**, vlastní nebo obecné jméno
(u vlastního jména popisná složka významu chybí nebo hraje nepodstatnou roli).

*Tohle je **Věra**. Včera jsem mluvil s **Karlem Pospíšilem**. (dvě substantiva v adordinaci - o tom viz dále) Půjdeme na procházku se **synem a dcerou**. (identifikace je tu jasná ze souvislosti)*

2.1.2 **Jádrové substantivum + adjektivní atribut(y)**

*Atributy tohoto typu se shodují s jádrem v pádě, rodě, čísle. Fungují jako **klasifikátory** (zužují třídu skutečností, na které grupa poukazuje) nebo **kvalifikátory** (přidávají blíže určující popisný znak - vlastnost).*

*Zajímají mě **staré** památky. Tohle je **dlouhá** ulice. (kval.) V ulici stojí **rodinné** domky. Čekali v **zaparkovaném** autě (klas.)*

Řazení atributů:

Adjektiva před jádrovým substantivem. Adjektiva s valenčním doplněním za jádrovým substantivem. Kvalifikátory před klasifikátory:

*město - **bohaté** město - město **bohaté** na památky*

*počasí - **letní** počasí - **krásné letní** počasí*

*letadlo - **dopravní** letadlo - **tryskové dopravní** letadlo - **moderní tryskové dopravní** letadlo*

- 2.1.3 **Jádrové substantivum + přivlastňovací adjektivum/zájmeno**
Oba tyto atributy jsou determinátory - identifikují individuální osobu/věc jako určitou (srov. kap. 6; odd. 8).
 Karel je **můj** bratr a Eva je **moje** sestra.
Otcův a **matčín** dům je na okraji města.
Řazení atributů:
 bratr - **mladší** bratr - **můj mladší** bratr
 rodiče - **staří** rodiče - **Evini staří** rodiče
- 2.1.4 **Jádrové substantivum + ukazovací zájmeno**
Atribut má podobně jako případ 2.1.3 funkci determinátoru: identifikuje určitou individuální osobu/věc pomocí deixe, ukázáním, gestem (srov. kap. 6; odd. 8).
Tenhle dopis přišel dnes ráno. Kdo bydlí v **tamhletom** domě? **Ty** hodiny jdou napřed.
Řazení atributů:
 nápad - **hloupý** nápad - **jeho hloupý** nápad - **ten jeho hloupý** nápad
- 2.1.5 **Jádrové substantivum + neurčité zájmeno NĚKTERÝ/NĚJAKÝ**
Atribut poukazuje na neurčitou/neurčitelnou individuální osobu/věc nebo osoby/věci:
Některý člověk by tu práci dělat nemohl. **Některé** obchody budu zítra zavřené. Venku čeká **nějaký** student. Půjč mi **nějaké** pero.
Řazení atributů:
 dům - **některý/nějaký** dům - **některý/nějaký rodinný** dům - **některý/nějaký nový rodinný** dům
- 2.1.6 **Jádrové substantivum + řadová číslovka**
Atribut identifikuje osobu/věc číslovaným umístěním v sérii, řadě (srov. kap. 6; odd. 4.1.2).
 V **první** větě máte dvě chyby. Pošta je v **druhé** ulici vlevo.
- 2.1.7 **Jádrové substantivum + tázací zájmeno**
Atribut zajišťuje determinátor (který?), kvalifikátor (jaký?), přivlastňovací determinátor (čí?).
Který obraz se ti líbí? **Jaké** boty potřebujete? **Čí** pokoj je tady?
- 2.1.8 **Jádrové substantivum + zájmeno KAŽDÝ/ŽÁDNÝ**
Atribut zahrnuje do identifikace člen třídy/skupiny jednotlivě, anebo je vylučuje:
 Poslouchali **každé** jeho slovo. V **žádném** případě tam nepůjdu.
Řazení atributů:
 dům - **každý/žádný** dům - **každý/žádný moderní** dům - **každý/žádný moderní obytný** dům
- 2.1.9 **Jádrové substantivum + zájmeno VŠICHNI/VŠECHEN**
Atribut zahrnuje do identifikace člen/části třídy/skupiny v úplnosti (počítatelně) nebo celku (nepočítatelně):
 Řekni to **všem** kamarádům. **Všichni** účastníci byli na místě včas. **Všechno** jídlo je v ledničce. Děti už snědly **všechnu** polévku.

2.2 NOMINÁLNÍ GRUPA A EXTENZE

Rozsah identifikované skupiny/části se realizuje různě:

- *protikladem singulár: plurál jádrového slova;*
- *kvantifikátorem jako shodným atributem;*
- *vícečlenným (komplexním) jádrem grupy*

Jednotlivé případy:

2.2.1 **Počítané substantivum + základní číslovka JEDNA/DVĚ/TŘI/ČTYŘI**

Počítané substantivum je v sg nebo pl, je jádrem grupy, číslovka je shodný atribut, kvantifikují se počítané jednotliviny:

Eva má **jednoho** syna a **dvě** dcery, **S oběma** jeho sestrami se znám. V každém domě jsou **tři** nebo **čtyři** velké byty.

Řazení atributů:

děti - **její** děti - **její malé** děti - **její dvě malé** děti/**dvě její malé** děti

knihy - **moje** knihy - **moje nové** knihy - **tyhle dvě moje nové** knihy/**tyhle moje dvě nové** knihy

2.2.2 **Kvantifikované substantivum + souborová číslovka**

(srov. kap 6; odd. 4.1.1)

Substantivum je v pl, číslovka je shodný atribut, kvantifikují se soubory jednotlivin:

Nemohu pořad chodit v **jedněch** botách; potřebuju aspoň **dvoje** nebo **troje** pořádné boty.

2.2.3 **Kvantifikované substantivum + druhová číslovka**

(srov. kap. 6; odd. 4.1.4)

Kvantifikuje se počet druhů věci, tedy počet klasifikací. Substantivum je jádrem grupy, číslovka shodným atributem:

Tiskárnu můžeš mít v **dvojím** nebo **trojím** provedení.

2.3 GRAMATIKA KVANTIFIKÁTORŮ

2.3.1 **Kvantifikovaná substantiva + základní číslovka PĚT - DEVADESÁT DEVĚT**

2.3.1.1 *Grupa jako celek je v N/A: kvantifikátor (číslovka) se chová jako jádro grupy (je v N/A), počítané substantivum jako neshodný genitivní atribut:*

Pět lidí nemělo co dělat. Potřebuju vysvětlit **deset nebo patnáct slov** v tom textu. **Třidevadesát případů** se liší. ALE: **Devadesát tři případy** se liší. *(srov. část A, odd. 4.1.9, 4.1.11)*

2.3.1.2 *Nominální grupa jako celek je v G/D/L/I: kvantifikátor se chová jako shodný atribut, počítané substantivum jako jádro:*

Tohle je **práce pěti lidí**. **Deseti nebo patnácti slovům** v tom textu jsem nerozuměl. V **devadesáti třech/třidevadesáti případech** byly výsledky odlišné. Vojáci přijeli **dvaceti čtyřmi/čtyřadvaceti kamiony**.

2.3.2 **Kvantifikované substantivum + NĚKOLIK/TOLIK/KOLIK/MNOHO/MÁLO**

2.3.2.1 *Grupa jako celek je v N/A: kvantifikátor se chová jako jádro grupy, počítané substantivum jako neshodný genitivní atribut:*

Čeká tam **několik lidí**. Potřebuju vysvětlit jen **několik slov**. Potkali jsme tam jen málo známých lidí. **Kolik peněz** máš u sebe.

2.3.2.2 *Grupa jako celek je v G/D/L/I, kvantifikátor se chová jako shodný atribut a počítané substantivum jako jádro grupy:*

Tohle je práce **několika lidí**. Jenom **několika slovům** jsem nerozuměl. V **mnoha případech** byly výsledky odlišné. Jen v **málo větách** měli nějaké chyby. V **kolika autech** ta společnost přijela?

2.3.3 **Kvantifikované substantivum + STO/TISÍC/MILION/MILIARDA**

Číslovka se chová jako jádro grupy, počítané substantivum jako neshodný atribut v genitivu. (Existují jiné varianty, ale s těmi B 2 nepočítá.):

Mám už jen **sto korun**. S **pouhým stem korun** si tu knihu nekoupíš. V **tisíci případech** se nic zvláštního nevyskytlo. Je to město s **milionem obyvatel**. Stavba by stála **miliardy korun**.

2.3.4 **Kvantifikované substantivum + kvantitativní substantivum**

Kvantitativní substantivum se chová jako jádro grupy, kvantifikované jako neshodný genitivní atribut (viz také dále v 2.4):

V **řadě vět** máte chyby. Je tam **velká spousta velkých chyb**. Požádali nás o **sklenici mléka** a **malý kousek chleba**.

2.4 KOMPLEXNÍ GRUPY S HYPOTAXÍ

Komplexní grupa se skládá ze dvou (nebo více) jednoduchých grup (případů 2.1; 2.2; 2.3.1-2.3.3). Jedna z položek je řídicí, (jádrová), ostatní závislé; podoba závislé grupy je dána valencí grupy řídicí. Každá složka má vlastní referenční potenciál.

2.4.1 **Grupa s přivlastňovacím genitivem**

Vztah mezi složkami je celek - část n. vyjadřující vlastnictví, příslušnost.

dům mých rodičů, peníze těch lidí, majetek města, děti mého bratra, manželka pana Dvořáka, listí stromu, kola auta, ručičky hodinek, střecha domu

2.4.2 **Grupa s genitivem původce**

povídky Karla Čapka, hudba Antonína Dvořáka, odpověď rodičů

2.4.3 **Grupa s genitivem celkovým (partitivním) (srov. 2.3.4 nahoře)**

počet slov, množství časy, kousek masa, část domu, kapka vody

2.4.4 **Grupa s genitivem - konatelem děje**

život člověka, existence světa, příchod zimy, příjezd hostů, práce lidí

2.4.5 **Grupa s genitivem cílovým**

Jádro řídicí grupy má dějový význam, jádro závislé grupy je patiens:

doprava nemocného do nemocnice, výroba aut, oprava chyb, ztráta času

- 2.4.6 **Grupa s dativem**
Závislá grupa označuje příjemce/adresáta:
 dopis rodičům, rada dětem, přání rodině
- 2.4.7 **Grupa s instrumentálem**
- 2.4.7.1 *Závislá grupa má význam prostředku/nástroje:*
 cesta vlakem, léčení odpočinkem, cestování hromadnými dopravními prostředky, placení kartou
- 2.4.7.2 *Závislá grupa má význam dráhy pohybu:*
 cesta lesem, jízda městem, pohyb kosmickým prostorem
- 2.4.8 **Grupa s předložkovým spojením**
Předložkové spojení je motivováno valencí řídicího substantiva: (valence v inventářích v kap. 6 a 7)
- 2.4.8.1 hovor o počasí, pokus o vraždu, strach z bouřky, protest proti rozhodnutí vlády, hádka s kamarádem, ...
- 2.4.8.2 *okolnostní významy (místo, čas, způsob, příčina):*
 hovor během jídla, rodina bez dětí, hotel blízko nádraží, cesta do/z města, ...
- 2.5 NOMINÁLNÍ GRUPA + ADVERBIÁLNÍ GRUPA
Nominální grupa je řídicí, grupa závislá má v jádru adverbium vyjadřující okolnost, nejčastěji místní. Tyto komplexy obvykle konkurují s případy 2.4.8.2:
 cesta tam a zase zpátky, věci támhle dole, lidé okolo, ...
- 2.6 NOMINÁLNÍ GRUPA + INFINITIV
Infinitiv je nominalizací „zapuštěné“ věty ve smyslu následujícího odd. 2.7:
 (ona) chtěla, aby odešli - (její) přání **odejít**
 bratr se rozhodl, že počká - (bratrovo) rozhodnutí **počkat**
 velitel přikázal vojákům, aby ustoupili - (velitelův) rozkaz (vojákům) **ustoupit**
- 2.7 VĚTA V GRUPĚ - ZAPOUŠTĚNÍ
*Vedlejší spojková věta vyplývá z valence řídicího substantiva označujícího mentální procesy a procesy exprese (ve smyslu kap. 6, odd. 6.1 a 6.2). Věta je „zapuštěná“ v grupě, tzn. funguje na nižší rovině, než jaká odpovídá větné struktuře. Obsah věty nemá přímý vztah k popisované situaci, je to vztah **projekce**, odrazu v pojmenovaném mentálním apod. procesu.*
- 2.7.1 **Nominální grupa + vedlejší věta se spojkou ŽE**
*Je-li obsah věty „projektován“ jako **faktický**, je **V f** v indikativu, jestliže je projekce podána jako možný, hypotetický stav, je **V f** v kondicionálu:*
 Její **nápad**, že tam půjdeme spolu/že bychom tam šli spolu, se mi nějak nelíbil.
Pocit, že se stane neštěstí/že by se stalo neštěstí, byl velmi silný.
 Nesouhlasím s **názorem**, že se nedá nic dělat/že by se nedalo nic dělat.

- 2.7.2 **Nominální grupa + vedlejší věta se spojkou ABY**
„Projektující“ substantivum má význam přání, obavy, vůle:
 Měla velký **strach**, aby ji nepřejelo auto. Dostal od nich **radu**, abychom zůstali všichni doma. **Pozvání**, aby přijela, došlo bohužel pozdě.
- 2.7.3 **Nominální grupa + vedlejší věta se spojkou JESTLI**
„Projektující“ substantivum vyjadřuje pochybnost, nejistotu:
 Položili nám **otázku**, jestli jsme všemu rozuměli. **Nejistota**, jestli mluvila pravdu, je pochopitelná. Panují **pochybnosti**, jestli bylo naše rozhodnutí správné.
- 2.7.4 **Nominální grupa + vztažná vedlejší věta s KTERÝ/JAKÝ**
Vedlejší věta je zapuštěná“ ve smyslu odd. 2.7 nahoře, ale významový vztah řídicího substantiva k obsahu věty není projekce; jde o větné vyjádření klasifikujícího nebo kvalifikujícího atributu:
 dům, který tamhle vidíte; odpověď, jakou jsem nečekal; kniha, kterou neznám; věc, jakou bych nikdy nekoupil; věci, o kterých přemýšlíme; lidé, jaké mám rád
- 2.7.5 **Nominální grupa + věta vedlejší se vztažným příslovcem**
Vedlejší věta je rovněž zapuštěná ve smyslu 2.7, ale spojovací výraz vyjadřuje okolnostní motivaci atributu:
 město, KDE jsem se narodil; místo, KAM právě jedeme; země, ODKUD jsme přijeli; Cesta, KUDY jsme přišli; doba, kdy se to stalo; způsob, JAK to udělat; důvod, PROČ mlčím, ...
- 2.8 **NÁHRADA (SUBSTITUTE) jádrového substantiva**
- 2.8.1 **Substituce osobním zájmenem**
Já jsem tam nebyl. Co si o **mně** myslíš? Nemohu číst, bolí **mě** oči. Tohle **ty** nemůžeš vědět. **My** dnes nemáme čas. Přinesla **nám** dobrou zprávu. Něco pro **vás** mám. Tohle jsem koupil pro **sebe**.
- 2.8.2 **Substituce anaforickým zájmenem (odkaz na osobu/věc z kontextu)**
 Kdo je ten člověk? Nikdy jsem **ho** neviděl. - Je tady Eva? Hledá **ji** nějaká studentka. - Petr bydlí u rodičů. Nechce od **nich** odejít. - Jeho knihu neznám. Nikdy jsem ji nečetl. - Koupila si nový kabát, ale skoro **ho** nenosí. - Nemá klíče. Asi je někde zapomněl.
- 2.8.3 **Substituce zájmenem TO**
Zájmeno odkazuje na neosoby, situace, událost:
 Co je to? Dej mi to. CO s **TÍM** chceš dělat. Nic o **TOM** nevím.
- 2.8.4 **Substituce tázacím zájmenem KDO/CO**
Zájmenem žádáme o doplnění informace:
 KDO je ten člověk? S **KÝM** vlastně chceš mluvit? CO píšeš? O **ČEM** mluvíš? Nerozumím ti.

- 2.8.5 **Substituce neurčitým zájmenem NĚKDO/NĚCO/NIKDO/NIC**
Někdo stojí za dveřmi. Marie tam s někým mluvila. Něco se mi na tom nelíbí.
V něčem je situace jiná. Nikdo nic nevěděl. S nikým jsem o ničem nemluvila.
- 2.8.6 **Substituce neurčitým zájmenem VŠICHNI, KAŽDÝ, ŽÁDNÝ**
Všichni se o to zajímají. Každému se to líbí. Žádný mi nechtěl pomoci.
- 2.8.7 **Substituce neurčitým zájmenem NĚKTEŘÍ/JINÍ/OSTATNÍ**
Autobus dlouho nejel, a tak někteří odešli. Šel jsem domů, ale ostatní tam zůstali. Někteří protestovali, ale jiní se smáli.
- 2.8.8 **Substituce neurčitým zájmenem VŠECHNO**
Nic o tom nevím; všechno jsem už zapomněl. Ale někteří se na všechno moc dobře pamatují.
- 2.8.9 **Substituce vedlejší vztaznou větou s KDO/CO**
Kdo se bojí, nesmí do lesa. Co potřebuju, to si koupím.
- 2.8.10 **Substituce : nahrazující výraz + shodný atribut**
- 2.8.10.1 **Ukazovací zájmeno + adjektivum**
Struktura je výsledkem elipsy jádrového substantiva:
(Který obraz se ti líbí?) - Tamten malý. Podej mi slovník. Ten velký. Kdo je ta paní? Ta vysoká.
- 2.8.10.2 **KDO/NĚKDO/NIKDO + adjektivum**
Kdo jiný to ještě věděl? Zabil ho někdo neznámý. Nikdo normální to nemohl udělat.
- 2.8.10.3 **VŠECHNO + adjektivum**
Zajímá se o všechno nové. Noviny informují o všem zajímavém.
- 2.8.11 **Substituce : nahrazující výraz + neshodný atribut**
- 2.8.11.1 **CO/NĚCO/NIC + adjektivum**
Celá struktura v G/D/L/I: O čem zajímavé jste mluvili? Ničemu takovému se vůbec nedivím. V ničem jiném se to neliší. S čím novým jsi se seznámil?
Nahrazující výraz v N/G, adjektivum v G: Co nového jsi se dověděl? Stalo se něco zajímavého? Nic takového neznám.
- 2.8.12 **Substituce : nahrazující výraz + předložkové spojení**
- 2.8.12.1 **Ukazovací zájmeno + adverbialní předložkové spojení**
(Který obraz se ti líbí?) - Tamten u okna. Podej mi slovník. Ten na stole.
- 2.8.12.2 **KDO/NĚKDO/NIKDO + Z + genitiv**
Kdo z vás o tom slyšel? Nikdo z nich tam nebyl. Nepotřebujeme nikoho z těch lidí.
- 2.8.12.3 **NĚKTEŘÍ + Z + genitiv**
Někteří z diváků přišli pozdě. Poznal jsem jen některé z nich.

- 2.8.13 **Substituce : nahrazující výraz + adverbialní grupa**
- 2.8.13.1 **Ukazovací zájmeno + adverbium**
(Který obraz se ti líbí?) - Tamten uprostřed. Podej mi slovník. Ten vpravo.
- 2.8.14 **Substituce : nahrazující výraz + vedlejší vztahná věta**
- 2.8.14.1 TEN KDO/NĚKDO KDO/NIKDO KDO/KAŽDÝ KDO
TO CO/NĚCO CO/NIC CO/VŠECHNO CO
varianta struktury 2.8.9 nahoře
Ten, kdo ti to říkal, ničemu nerozuměl. Někdo, kdo je mladý, může mít jiný názor. Neznám nikoho, kdo by tam nebyl. Každému, kdo tam byl, se to líbilo. To, co jsi řekl, není pravda. O něčem, co neznám, nebudu mluvit.
- 2.9 **KOMPLEXNÍ GRUPA S PARATAXÍ**
- 2.9.0 *Student úrovně B 2 se setkal se třemi způsoby obsahového obohacení nominální grupy, se zmnožením jejího jádra. První způsob představují komplexní grupy s hypotaxí (srov. odd. 2.4 nahoře), druhé dva jsou komplexní grupy s koordinací (extenzí) a adordinací (elaborací). Oba tyto poslední případy jsou komplexy s parataxí složek.*
- 2.9.1 **Komplexní nominální grupy s koordinací (extenzí)**
Vznikají přidáním dalšího jádra s novou informací. Student této úrovně dobře zná a umí vyjadřovat logické vztahy mezi složkami komplexu. slučování, stupňování, disjunkci a odporování. Používá k tomu spojovací výrazy, jejichž inventář pro tuto úroveň najde v kap. 6, odd. 7.10.1 - 7.10.3 a 7.10.5. Student také ví, že vztah nemusí být výslovně vyjádřen, a pak jsou složky komplexu v juxtapozici.
- 2.9.2 **Komplexní nominální grupy s adordinací (elaborací)**
Student úrovně B 2 rovněž dobře zná a umí používat komplexy, které vznikají rozvedením, upřesněním, exemplifikací obsahu jedné grupy grupou další.
- 2.9.2.1 **Struktury s juxtapozicí grup**
český básník Ivan Diviš, náš milý host pan profesor Jiří Černý
- 2.9.2.2 **Grupy s výrazy pro vysvětlení, definici, popis**
Byl už červen, **tedy** začátek léta. Začal zimní semestr, **tj.** období od října do ledna. Studijní řád stanoví počet a druh atestací, **totiž** zkoušek, kolokvií a zápočtů. Studenti mají studijní průkazy, **tzv.** indexy.
- 2.9.2.3 **Grupy s výrazy pro opravu a upřesnění**
Jsou tady samé knihy. **Vlastně** jen slovníky a gramatiky.
- 2.9.2.4 **Grupy s výrazy pro exemplifikaci**
Prodávají různá zvířata, např. psy, kočky a papoušky. Na dvoře mají motorová vozidla, jako auta a motocykly.

3 Adjektivní grupa

3.0.1 *je gramatická struktura, ve které je řídicím slovem přídavné jméno a kolem něho další slova (výrazy) na něm závislá. V roli jader jsou především primární adjektiva vyjadřující vlastnosti, omezeně relační nebo kvantifikační adjektiva a nejsou jimi adjektiva, která fungují jako posesivní determinátory (srov. odd. 2.1.3 výše).
Ve větě grupa realizuje buď shodné atributy kvalifikační, nebo neverbální složku tzv. verbonominálního predikátu (viz dále odd. 6.1.2).*

3.0.2 *Student úrovně B 2 běžně zná a umí používat případy podle 3.1 a 3.2 a rozumí strukturám 3.3 a 3.4 a je si vědom jejich valenčních možností:*

3.1 ZÁKLADNÍ STRUKTURY

3.1.1 **Samotné jádrové adjektivum**

Zajímají mě staré památky. Po dlouhém čekání autobus konečně přijel. Ten případ jsem zajímavý.

3.1.2 **Jádrové adjektivum + adverbium míry / stupně** (srov. kap. 6, odd. 3.4.8)

Zajímají mě velmi staré památky. Po dost dlouhém čekání autobus konečně přijel. Ten případ je málo zajímavý.

3.1.3 **Jádrové adjektivum + adverbiální grupa**

To je velmi dobře napsaný dopis. Stanice byla plná dlouho čekajících lidí.

3.2 STRUKTURY SE SPOJKAMI

3.2.1 **TAK/NE TAK/STEJNĚ + jádrové adjektivum + JAKO ...**

Zajímají mě památky tak staré jako tenhle kostel. Můj kamarád je starý jako já. Tramvaje nejsou tak rychlé jako autobusy. Jídlo nebylo dnes tak dobré jako včera. Naše děti jsou asi stejně staré jako vaše. Mám stejně dobrý slovník jako sis (=jsi si) koupil ty včera.

3.2.2 **STEJNÝ/TAKOVÝ + JAKO**

Mám stejné problémy jako ty. Dnes jsem mluvil se stejnými lidmi jako včera. Koupím si takový kabát jako on.

3.2.3 **JINÝ + NEŽ**

Její sestra je úplně jiná než Eva. Potřebujeme jiný slovník, než je tenhle.

3.2.4 **Jádrové adjektivum v KOMPARATIVU + NEŽ ...**

Tenhle kostel je starší než ostatní budovy ve městě. Je to lepší než jindy. Pavel si koupil lepší slovník než mám já.

3.2.5 **Jádrové adjektivum v SUPERLATIVU + Z / MEZI ...**

Pavel je z nás/mezi námi nejstarší. Ta poslední zkouška byla ze všech nejtěžší.

3.3 JÁDROVÉ ADJEKTIVUM + VALENČNÍ DOPLNĚNÍ

3.3.1 **Jádrové adjektivum + nominální grupa v G**

Ten člověk je schopný všeho.

3.3.2 **Jádrové adjektivum + nominální grupa v D**

Děti bývají podobné rodičům.

3.3.3 **Jádrové adjektivum + nominální grupa v I**

Jste si úplně jistý výsledkem?

3.3.4 **Jádrové adjektivum + předložka + nominální grupa**

pas platný od roku 2005 do roku 2010; boty špinavé od bláta; člověk laskavý k druhým lidem; prostředek dobrý k léčení infekce; lék dobrý proti bolestem hlavy; klid nutný k práci/pro práci; země bohatá na lesy; rodiče odpovědní za děti; lidé zvyklí na těžký život; učitel spokojený se studenty; dělníci hotoví s prací

3.4 STRUKTURY SE ZAPOUŠTĚNÍM

3.4.1 **Jádrové adjektivum modální / slovesné + infinitiv**

člověk schopný udělat pořádek; lidé připravení odjet; osoba ochotná pomáhat druhým

3.4.2 **Jádrové adjektivum + (opěrné zájmeno) + vedlejší věta**

člověk známý tím, že dovede udělat pořádek; zloději odhodlaní, že ukradnou všechny ty miliony; uprchlík rozhodnutý, že se nenechá chytit

3.5 KOMPLEXNÍ GRUPY S PARATAXÍ

3.5.0 *Student na úrovni B 2 rozumí a sám umí užívat komplexní adjektivní struktury s parataxí složek, a to struktury s koordinací (extenzí) i s adordinací (elaborací).*

3.5.1 **Komplexní adjektivní grupy s koordinací**

3.5.1.1 *řazení bez spojovacích výrazů:*

Měl na nohou staré, ošklivé, špinavé boty. Ta dívka byla mladá, hezká, příjemná.

3.5.1.2 *řazení se spojovacími výrazy:*

(podle kap. 6, odd. 7.10.1 - 7.10.3; 7.10.5)

Na náměstí stojí nové i staré domy. Cesta byla nejen dlouhá, ale i nepříjemná. Chceš k pití něco teplého, nebo studeného. ...

3.5.2 **Komplexní adjektivní grupy s adordinací**

Upřesnění, vysvětlení, rozvedení, exemplifikace (tedy, tzv., totiž, tj., např.):
v zimních, tedy studených měsících; odborné, totiž historické knihy nové, tzv. pracovní zákon; letní, tj. teplé měsíce; barevné, např. modré a žluté kostky

4 Adverbiální grupa

4.0.1 *je gramatická struktura, ve které je řídicím slovem (jádre) příslovce a kolem něho další výrazy na něm závislé. Ve větě realizují adverbiální (okolnostní) komplementy a/nebo suplementy (o nich srov. dále odd. 6.5).
V nominálních grupách realizují neshodný atribut podle případu 2.5 výše; v adjektivních grupách se slovesnými adjektivy realizují okolnostní komplementy základových sloves.
Ve větách se slovesem BÝT realizují významovou složku verbonominálního predikátu (srov. odd. 6.1.2 dále).*

4.0.2 *Student na úrovni B 2 běžně zná a sám dovede užívat adverbiální grupy v případech 4.1; 4.2; 4.4 a 4.5 (kromě substituce vedlejší vztahnou větou) a rozumí strukturám v případě 4.3*

4.1 ZÁKLADNÍ STRUKTURY

4.1.1 **Samotné jádrové substantivum**

Autobus jel rychle. Ta skříň vzadu je prázdná. Text není dobře napsaný.

4.1.2 **Jádrové adverbium + adverbium míry/stupně** (srov. kap. 6, odd. 4.3.7;4.3.8):

Nemohu jít tak rychle. Auto jelo příliš pomalu. Pracovali velmi dobře. Neslyším, protože jsem moc vzadu. Odpověděla docela zajímavě. Přišel jsi moc pozdě.

4.1.3 **MNOHO/MOC/VÍCE/MÁLO/MÉNĚ + adverbium míry/stupně**

Bylo tam velmi mnoho lidí. Je jich tam trochu moc. Měli s sebou jen velmi málo jídla. Měl bys trochu víc pracovat a poněkud méně mluvit.

4.2 STRUKTURY SE SPOJKAMI

4.2.1 **TAK/NE TAK/STEJNĚ + jádrové adjektivum + JAKO ...**

Eva napsala test tak dobře jako my. Dnes není tak teplo jako včera. Je stejně ošklivo jako v zimě.

4.2.2 **Jádrové adverbium v KOMPARATIVU + NEŽ ...**

Auta jezdí rychleji než tramvaje. Odešli mnohem dřív než já. Přišlo víc lidí než včera.

4.2.3 **Jádrové adverbium v SUPERLATIVU + Z + genitiv**

Jiří udělal zkoušku nejlépe ze všech.

4.2.4 **STEJNĚ/TOLIK/TAK + JAKO ...**

Udělám to stejně jako ty. Zítra má být tak jako dnes. Nepřišlo tolik lidí jako předevčirem.

- 4.2.5 JINAK/JINDE/JINAM/JINUDY/JINDY + NEŽ ...
Uděláme to jinak než včera. Nikde jinde než tam nic takového neexistuje. Druhá skupina pojede jinam než ta první. Šel jsem jinudy než ostatní, proto jsem tady dřív než oni. Jindy než v sobotu nemám čas.
- 4.3 JÁDROVÉ ADVERBIUM + VALENČNÍ DOPLNĚNÍ
- 4.3.1 **Jádrové adverbium + předložka + nominální grupa**
Je to daleko od nás. Pojď sem, blíž ke mně. Stůl je napravo od okna. Pracoval jsem spolu s ostatními. Eva přijela současně s námi.
- 4.4 NÁHRADA (SUBSTITUTE) adverbialní grupy
- 4.4.1 **Substituce předložkou + nominální grupou s okolnostním významem**
(srov. užití v kap. 6, odd. 2 a 3 i dále)
- 4.4.2 **Substituce vztahnou vedlejší větou s KDE/KAM/ODKUD/KUDY**
Kde jsi byl, mě nezajímá. Nevíme, odkud přicházíme a kam jdeme.
- 4.4.3 **Substituce opěrným výrazem TAM/NĚKDE/NIKDE/VŠUDE + vedlejší vztahnou větou podle 4.4.2**
Odešli tam, kde jsou i ostatní. Schovám to někam, kde to nikdo nenajde.
- 4.5 KOMPLEXNÍ GRUPY S PARATAXÍ
- 4.5.0 *Student úrovně B 2 rozumí komplexním adverbialním strukturám s parataxí jejich složek, a to strukturám s koordinací (extenzí) i s adordinací (elaborací). Umí je také sám používat.*
- 4.5.1 **Koordinace**
- 4.5.1.1 *Řazení bez spojovacích výrazů (juxtapozice):*
Přicházeli pomalu, neochotně, pozdě.
- 4.5.1.2 *Řazení se spojovacími výrazy (srov. kap. 6, odd. 7.10.1 - 7.10.3; 7.10.5):*
Řidič autobusu jel pomalu a opatrně. Pořád chodila nervózně sem a tam. Pracují dobře, nebo špatně? Budu tady zítra i pozítří. Stromy byly nejen vpředu, ale i vzadu.
- 4.5.2 **Adordinace**
- 4.5.2.1 *Upřesnění, vysvětlení, rozvedení, exemplifikace:*
Petr je **tamhle** vpředu. Budu tady až příště. **Tedy** pozítří. Vrátila se hodně pozdě, **tj.** až večer. Pracují nedbale, **totiž** moc rychle. Uděláme to jinak, **např.** takhle

5 Verbální grupa

5.0.1 *se skládá jen ze sloves - významového (lexikálního), modálního, fázového. (Pomocné sloveso, srov. část A, odd. 5.0.1, funguje na nižší úrovni než grupa: je součástí některých slovesných tvarů, tzv. složených.)
Verbální grupy jsou finitní (určité) a nefinitní (neurčité) - o tom srov. část A, odd. 5.0.2.*

5.0.2 **Finitní** verbální grupa je ve větě predikátem a specifikuje statický/dynamický aspekt větného obsahu a staví jej ve vztahu k mluvní situaci do časových souvislostí, je nositelem interaktivního potenciálu věty (ve smyslu jazykových funkcí podle kap. 5) a větné modalit.

5.0.3 *Nefinitní grupy mají podobu přechodníků nebo infinitivů. Úroveň B 2 počítá jen s infinitivními grupami:*

- *ve valenci některých substantiv (srov. zde 2.6);*
- *ve valenci některých adjektiv (srov. zde 3.4.1);*
- *ve valenci některých sloves na místě subjektu nebo objektového komplementu;*
- *u struktury se sponovým slovesem BÝT + **modální predikátor** (srov. odd. 6.1.2)*

5.0.4 *Student na úrovni B 2 rozumí strukturám, které realizují verbální grupa a umí je i sám používat.*

5.1 **Grupa se samotným lexikálním slovesem**
tvar slovesa je určitý/neurčitý; v přítomném/minulém/budoucím čase; v indikativu/kondicionálu/imperativu; v aktivu/pasivu:
Petr pracuje dobře. Zítra přijedou rodiče. Jeďte trochu rychleji. Čekat dál už nemá smysl.

5.2 **Lexikální + fázové sloveso**
Finitnost se přenáší z lexikálního na fázové sloveso; to se tak stává jádrem grupy:
Pracoval jsem už ráno. *oproti:* **Začal** jsem pracovat už ráno.
Před chvílí přišlo. *oproti:* Před chvílí **začalo** pršet.

5.3 **Lexikální + modální sloveso**
Odešli bychom mnohem dřív. *oproti:* **Museli** bychom odejít mnohem dřív.
Nevyjadřuješ se přesně. *oproti:* **Neumíš** se vyjadřovat přesně.

5.4 **Lexikální + (modální + fázové) sloveso**
V konkurenci sloves je jádrem sloveso modální:
Pracoval jsem už ráno. *oproti:* **Musel** jsem začít pracovat už ráno.

5.5 VALENCE LEXIKÁLNÍCH SLOVES

*Úroveň B 2 počítá se znalostí valenci lexikálních sloves podle případů v části A, odd. 1.1.1 - 1.1.5.
Konkrétní valence registrují kapitoly 6 a 7; zde nejsou souborně uváděny.*

5.6 REDUKOVANÁ VALENCE LEXIKÁLNÍHO SLOVESA

Redukce se týká syntaktické funkce subjektu, resp. příslušné realizační struktury u:

- 5.6.1 **V f imper(ativ) - finitní verbální grupy v imperativu**
někdo nesedí doma; někdo dělá něco zajímavého:
 Nesed' pořád jen doma. Dělejte něco zajímavého.
- 5.6.2 **V inf - nefinitní verbální grupy ve funkci subjektu**
někdo se bojí našeho psa:
 Bát se našeho psa není nutné.
- 5.6.3 **V inf - nefinitní verbální grupy ve funkci atributu některých nominálních grup vzniklých nominalizací zapuštěné vedlejší věty**
 někdo rozhodl, že zůstane doma → (něčí) rozhodnutí zůstat doma
 někdo si přál, aby byl pryč → (něčí) přání být pryč

5.7 KOMPLEXNÍ VERBÁLNÍ GRUPY S PARATAXÍ

5.7.1 **Koordinace** (extenze)

5.7.1.1 *Řazení bez spojovacích výrazů (juxtapozice):*

Všichni se dobře bavili, smáli se, zpívali.

5.7.1.2 *Slučování (spojovací výrazy v kap. 6, odd. 7.10.1):*

Museli jsme jen stát a čekat.

5.7.1.3 *Stupňování (spojovací výrazy v kap. 6, odd. 7.10.2):*

Kamarádi mi nejen poradili, ale i půjčili peníze.

5.7.1.4 *Vyloučení (disjunkce); srov. kap. 6, odd. 7.10.3:*

Cestující se mohou dívat na TV, nebo spát.

5.7.1.5 *Odporování; srov. kap. 6, odd. 7.10.5:*

Děti ležely, ale nespaly.

5.7.2 **Adordinace** (elaborace)

5.7.2.1 *Upřesnění, vysvětlení, rozvedení, exemplifikace:*

(spojovací výrazy TEDY, TJ., TOTIŽ, NAPŘ.)

Nechtěl jsem vypadat hloupě, tj. jen stát a mlčet. Budeš mi muset pomáhat, např. nosit vodu.

6 **Více o větách**

6.1 **Věty se slovesem BÝT**

Student na úrovni B 2 si uvědomuje dvojitou povahu slovesa BÝT a rozdíl mezi větami, kde se BÝT chová jako sloveso plnovýznamové (lexikální) a větami,

kde je sponou. Student těmto strukturám rozumí a sám dovede produkovat věty podle případů 6.1.1.5; 6.1.1.6; 6.1.2.5 - 6.1.2.7.

- 6.1.1 **Věty s plnovýznamovým BÝT**
- 6.1.1.1 **nom. grupa v N + V f 3** (*srov. kap. 6, odd. 1.1 „existování“*):
Takové případy jsou. Podobná situace už nebude. Byli lidé, kteří nic nevěděli. (*srov. tamtéž, odd. 1.6 „dosažitelnost“*):
Jsou už peníze? Teď není čas. Slovníky tehdy nebyly.
- 6.1.1.2 **kvantifikovaná nom. grupa + V f** (*srov. kap. 6, odd. 1.6, „kvantitativně omezená dosažitelnost“*):
Kolik vás bylo? Byl jsem jen sám. Jsme jen dva. Bylo nás pět. Je jich málo. Slovníků je deset.
- 6.1.1.3 **nom. grupa v N (děj, událost) + V f 3** (*srov. kap. 6, odd. 1.2 „výskyt“*):
(Teď) je přednáška. Byl (včera) koncert? Volby budou (napřesrok).
- 6.1.1.4 **nom. grupa v N/G + V f 3** (*srov. kap. 6, odd. 3.4 „orientace v čase“*):
Který je den? Kolikátého bylo (včera)? (Dnes) je pondělí. Bylo šestého června.
- 6.1.1.5 **nom. grupa v N + V f „zástupné“ + adv. grupa / předl. spojení** (*srov. kap. 6, odd. 2.1 „poloha“*):
Děti jsou na zahradě. Doma nikdo nebyl. Zítra už budeme ve škole. Stůl je u okna.
- 6.1.1.6 **nom. grupa v N + V f „identifikující“ + nom. grupa v N / I**
Tihle je můj mladší bratr. Pan Novák je tamhleten pán vzadu. Praha je hlavním městem České republiky.
- 6.1.2 **Věty se sponovým BÝT** (s verbonominálním predikátem)
- 6.1.2.1 **V f 3 sg n + adv. grupa (+ nom. grupa v D)**: (*jádrové příslovce v „predikativním“ tvaru*):
Je chladno/tepló, ... Bylo mi špatně/ ... Našemu malému synovi bylo zima.
- 6.1.2.2 **subjektová vedl. věta + V f 3 sg n + hodnotící výraz** (*hodnotící/modální výraz je substantivní/adjektivní/adverbiální*):
Je laskavé/ ... (od někoho), že to udělal. Bylo líto/ ... (někomu), že se to stalo. Je jasné/jisté/nutné/ ..., že to nikdo neví/aby to nikdo nevěděl. Je třeba/ ..., aby to někdo udělal.
- 6.1.2.3 **subjektové V inf + V f 3 sg n + hodnotící výraz**
(*struktura je nominalizací vedl. subj. věty podle 6.1.2.2*)
- 6.1.2.4 **nom. grupa v N + V f + předložkové spojení**
Prázdniny už jsou za námi. Zkoušky byly teprve před námi. Tenhle dům je k pronajmutí. Všechno zboží je na prodej.

- 6.1.2.5 **nom. grupa v N + V f + adj. grupa v N**
(s dlouhými n. krátkými tvary adjektiv):
Eva je ještě malá. Silnice jsou holé a mokré. Byli jsme šťastni, že jsme doma.
(vedl. věta ve valenci adj.) Jsem rád, že to takhle dopadlo. Buďte tak laskav
a odejděte. (zmnožení verba v imperativu)
- 6.1.2.6 **nom. grupa v N + f + substantivum klasifikující / kvalifikující v N / I**
Pavlův bratr je lékař/lékařem. Ten pes je nebezpečné zvíře. Tohle by byla
velká chyba.
- 6.1.2.7 **nom. grupa v N + V f + přivlastňovací zájmeno / adjektivum / nom. grupa v G**
Čí je to? Ta kniha je tvoje. Je tenhle slovník váš? Dům je bratrův. Auto není
moje, je rodičů.
- 6.1.2.8 **nom. grupa v N + V f + adv. grupa / předl. spojení kvalifikující n. klasifikující**
Tahle věta je špatně. Je to slovo dobře. Nábytek je ze dřeva. Všechno bylo
úplně v pořádku. Každý byl pro. Teď jsme na řadě my. Jeho rodiče jsou ještě
naživu.
- 6.2 **Věty se slovesem podobným BÝT**
- 6.2.0 *Student na úrovni B 2 si uvědomuje, že sloveso BÝT ,i řadu konkurujících výrazů. Aspoň některé z nich umí používat.*
- 6.2.1 *Pro vyjádření BYTÍ, EXISTENCE má na úrovni B 2 BÝT tyto konkurenty:*
existovat:	Malé rozdíly stále ještě existují.
konat se:	Přednášky se ještě nekonají. Koncert se bude konat večer.
přihodit se/přiházet se:	Poruchy na motoru se občas přihodí/přiházejí.
tvořit se/u- se:	Na silnicích se občas tvoří náledí.
udržet se:	Sníh a led se udržel, (protože je zima).
vyskytnout se/vyskytovat se:	Vhodná příležitost se zatím nevyskytla.
vzniknout/vznikat:	Vznikají tam zajímavé jevy.
zaniknout/zanikat:	Některé druhy živočichů už zanikly.
- 6.2.2 *Pro vyjádření VÝSKYTY/PŘÍTOMNOSTI/NEPŘÍTOMNOSTI jsou v B 2 tyto konkurenty:*
dostavit se/dostavovat se:	Deště se letos nedostavily.
chybět:	Pravidelně se dostavuje oteplení.
objevit se/objevovat se:	Nic nechybělo - všechno bylo na místě.
(z)mizet:	V textu se často objevují hloupé chyby.
ztratit se/ztrácet se:	Nebe bylo jasné: mraky zmizely.
	Pořád se ztrácejí peníze; kde jsou?
- 6.2.3 *„Zástupné“ BÝT má tyto konkurenty:*
ležet, nacházet se, nalézat se, sedět, stát, zůstat/zůstávat + NĚKDE

6.3 Věty se slovesem MÍT

6.3.1 *Student na úrovni B 2 si uvědomuje, že řada vět se slovesem BÝT podle odd. 6.1 výše má paralelní podobu se slovesem MÍT (které zavádí do obsahu věty další vztah). Student těmto strukturám rozumí.*

Týká se to:

- *některých vět podle 6.1.1.1: (Peníze už jsou.) Peníze už máme. Ted' nemám čas.*
- *některých vět podle 6.1.1.3: (Je přednáška.) Máme přednášku. Volby budeme mít za dva roky.*
- *některých vět podle 6.1.1.4: (Který den je dnes?) Který máme dnes den? Kolik máš hodin? Kolikátého máme dnes?*
- *některých vět podle 6.1.1.5: (Kde jsou děti?) Kde máš děti? Děti máme na zahradě. Knihy mám tamhle na stole. Nikoho nemám, jsem sám.*
- *některých vět podle 6.1.2.1: (Je teplo.) Dnes máme teplo. Obvykle máme v tuto dobu chladno. Měli tam velmi veselo.*
- *některých vět podle 6.1.2.4: (Jsou před námi zkoušky.) Máme před sebou zkoušky. Tak, máme to konečně za sebou!*
- *některých vět podle 6.1.2.5: (Děti jsou ještě malé.) Mám děti ještě malé. Měli jsme okna otevřená. Sestra má děti často nemocné. Přední pneumatiky jsem měl prázdné.*
- *některých vět podle 6.1.2.6: (Bratr je lékař.) Mám bratra lékaře/lékařem.*
- *některých vět podle 6.1.2.8: (Tahle věta je špatně.) Tuhle větu máš špatně. Máte to všechno špatně. Chlapec nemá zuby v pořádku. Nábytek mají ze dřeva a z umělé hmoty.*

6.3.2 *Student na úrovni B 2 zná a umí běžně užívat věty s MÍT pro vyjádření vztahů vlastnictví a příslušnosti:*

Václav má hodně knih. Dítě má dva sourozence. Dům má mnoho pokojů.

6.3.3 *Student na úrovni B 2 zná také MÍT jako součást kolokačních slovesných výrazů (srov. část B, odd. 4.6.1).*

6.4 Subjekt a predikát

6.4.1 *Student na úrovni B 2 si je vědom, že realizace subjektu osobním zájmenem (tj. substituce jádrového substantiva osobním zájmenem) u vět typu 1.1.4 a 1.1.5 (viz výše) závisí na tom, jak je věta použita: není-li nutné subjekt zdůraznit nebo ho stavět do protikladu s jiným subjektem, pak se osobní zájmeno nepoužije (a subjekt označen příslušným tvarem **V f**):*

Víš, co se stalo? oproti: Ty víš, co se stalo? Já vím, co se stalo, ale víš to ty? Student mezi těmito dvěma variantami rozlišuje a sám je přiměřeně používá.

6.4.2 *Student na úrovni B 2 si je vědom, že realizace subjektu nominální grupou vyžaduje shodu s predikátem v rodě a čísle:*

Student nerozuměl textu. Studentka nerozuměla textu. Studenti nerozuměli textu. Studentky nerozuměly textu.

Dům byl velký. Vesnice byla malá. Město bylo hezké. Domy byly velké/velký. Vesnice byly malé/malý. Města byla/byly hezká/hezký.

Student těmto případům shody rozumí a sám ji také využívá.

6.4.3 *Student si je vědom, že ve větě s vícenásobným subjektem (tj. se zmnoženou nominální grupou v N) shoda závisí na postavení subjektové nominální grupy vzhledem k predikátu:*

6.4.3.1 *subjekt před predikátem: Syn a dcera si hrají/hráli doma. Hotel a restaurace jsou nedaleko.*

6.4.3.2 *subjekt za predikátem: Doma zůstal Karel a Eva. / Doma zůstali Karel a Eva. Tamhle je hotel a restaurace. méně obvykle: Tamhle jsou hotel a restaurace.*

Student těmto případům shody rozumí.

6.4.4 *Student na úrovni B 2 si je vědom, že ve větě, kde je subjektem nom. grupa se základní číslovkou vyšší než čtyři, příp. s neurčitou číslovkou (srov. případy 2.3.1.1; 2.3.2.1; 2.3.3 výše) je shoda subjektu s predikátem neutralizována a finitost je omezena na 3. osobu sg. neutra - má podobu **V f 3 sg n**. Student těmto strukturám rozumí.*

6.4.5 *Shoda subjektu a predikátu je rovněž neutralizována tam, kde je subjekt realizován infinitivem (**V inf**), nebo vedlejší větou - také tam má predikát podobu **V f 3 sg n**:
Najít cestu ve tmě nebylo lehké. Že jsi nepomohl nikomu, bylo špatné.*

6.5 VĚTA VE VĚTĚ - ZAPOUŠTĚNÍ VĚT OBSAHOVÝCH

6.5.0.1 *Vedlejší věta je valenčním doplněním - komplementem - predikátového slovesa. Je „zapuštěná“ v tom smyslu, že funguje na místě grupy (srov. případ „věta v grupě“ - odd. 2.7 výše).*

Predikát hlavní věty vyjadřuje mentální procesy, procesy vnímání a exprese (komunikování), modální a hodnotící postoje. Obsah vedlejší, zapuštěné věty je ve vztahu „projekce“, odrazu v mentálním, příp. jiném procesu, je jím jakoby zprostředkovaný, viděný „přes něj“. Takovým vedlejším větám se říká „obsahové“.

6.5.0.2 *Student na úrovni B 2 rozumí větám v případech 6.5.1 a 6.5.2 a struktury 6.5.2 také dovede produkovat.*

6.5.1 *Vedlejší věta realizuje subjekt. Spojky ABY, JESTLI, KDYBY, KDYŽ, ŽE a **V f** v indikativu nebo kondicionálu. (Některé struktury jsou identické s případem vět podle 6.1.2.2 výše).*

6.5.1.1 *U vět spojkových je ve vztahu projekce obsah vedlejší věty jako celek, u vět vztažných jen komponent tohoto obsahu značený vztažným slovem.*

Proživatel v akuzativní grupě:

Napadlo mě, že odejdu/že bych odešel/abych odešel. oproti: Napadlo mě, kdy se to stalo/kdo to udělal/ ...

Karla zajímá, jestli byly dveře zamčené. oproti: Karla by zajímalo, kde byly klíče/ ...

Všechny nás mrzí, když se takhle chováš. oproti: Všechny mrzí, co se stalo.

Nikoho netěší, že odjedeme předčasně. oproti: Nikoho netěší, kam pojedeme.

Zlobí nás, když se něco nedaří. oproti: Rozzlobilo nás, jak to dopadlo.

- 6.5.1.2 *Proživatel v dativní grupě:*
Zdá se ti, že jedeme pomalu?
Evě se nelíbí, když takhle mluvíš. *oproti:* Evě se nelíbilo, proč jsem to řekl.
Bude nám stačit, kdybys přišel v pět.
- 6.5.2 *Vedlejší věta realizuje objektový komplement, je spojková nebo vztažná (k rozdílu viz výše 6.5.1). Spojky ABY, AŤ, JAK, JESTLI, KDYBY, KDYŽ, ŽE, V f v indikativu nebo kondicionálu:*
- Holky se bály, že bude pršet/aby nepršelo. *oproti:* Nebojíme se, kdo přijde.
Učitel se ptal, jestli rozumíme. *oproti:* Zeptej se jich, kdy přijdou.
Někdo tě viděl, jak jsi vycházel z domu. *oproti:* Nepamatuju se, kdy jsem tam byl.
Vysvětlí jim, ať chvíli počkají. *oproti:* Vysvětlí jim, kudy půjdou.
Všichni tě slyšeli, jak to říkáš. *oproti:* Slyšel jsem, co jsi řekl.
- 6.5.3 *Některé struktury podle 6.5.1 korespondují se strukturami podle 6.5.2. V prvním případě je proživatel vyjádřen dativním nebo akuzativním komplementem a věta je neosobní (schéma: V f 3 sg n), v případě druhém je věta osobní (proživatel v subjektu a schéma V f):*

podle 6.5.1

Těší mě, že přijdeš zítra.
Zlobilo ji, jak se chovají.
Děti polekalo, že by zůstaly samy.
Bylo mi líto, že je to tak.

podle 6.5.2

Jsem rád, že přijdeš už zítra.
Zlobila se, jak se chovají.
Děti se lekly, že by zůstaly samy.
Lituju, že je to tak.

6.6 NEVALENČNÍ DOPLNĚNÍ VĚTY : SUPLEMENTY

- 6.6.0.1 *Obsah věty může být doplněn (zvětšen) o složky, které valence predikátového výrazu nevyžaduje a jejichž přítomnost ve větě je jen fakultativní. Obsahově jde o různé okolnosti: místo, čas, způsob, prostředek, zřetel, normu/kritérium (srov. kap. 6, odd. 7.5) a o příčinu v širokém smyslu (srov. kap. 6, odd. 7.11). Gramaticky se realizují adverbialní grupou nebo nom. grupou v pádě a adverbialní funkcí (genitivem, akuzativem, instrumentálem), nebo spojením předložku s nom. grupou. (Případy s vedlejší větou viz dále v odd. Komplexní věty s hypotaxí.)*
- 6.6.0.2 *Student na úrovni B 2 zná a umí užívat inventáře prostředků v rozsahu, v jakém jej stanoví kap. 6, příp. v části A odd. 1.5 o pádech a v odd. 6 a 7.*

7 **Věta kladná a záporná**

- 7.0.1 *Student B 2 si uvědomuje, že větou (v souvislosti s její „jazykovou funkcí“ ve smyslu kap. 5) zaujímá postoj k platnosti/pravdivosti větného obsahu: v Kladné větě se obsah podává jako platný („platí, že ...“), v Záporné větě jako neplatný („neplatí, že ...“). Student takto protikladu kladu a záporu umí užívat a bere přitom v úvahu danou jazykovou funkci podle kap. 5.*

7.0.2 *Student rozlišuje mezi:*

7.1 **Částečným záporem**

který se týká neplatnosti jen některých prvků větného obsahu:

Někdo tomu asi nerozuměl. Něco jsem neslyšel. Někteří lidé se zlobili. Každý nemá takové štěstí. Všichni nepřišli včas. Všechny případy nejsou tak těžké. Někdy se nám něco nelíbí. Někdy někdo udělá něco špatně.

7.2 **Úplným záporem**

který se týká neplatnosti všech prvků větného obsahu:

Nikdo tomu nerozuměl. Nic z toho jsem neslyšel. Žádný nemá takové štěstí. Nikde nebyl žádný nábytek. Nikdy se jim nic nelíbilo a nebyli s ničím spokojení.

7.3 **Klad, zápor, skutečnost**

S kladem/záporem se mohou kombinovat výrazy vyjadřující se ke vztahu větného obsahu a příslušné skutečnosti (ve smyslu jejího nastání/nenastání). Student B 2 rozumí použití následujících prostředků tohoto typu:

Na schodech jsem zakopl a MÁLEM jsem upadl. Eva se tak lekla, že SKORO vykřikla. V té tmě jsme TÉMĚŘ najeli do stromu. Před auto vběhlo dítě a řidič JEN TAK TAK zabrzdil.

Kufr byl těžký a já jsem ho domů MÁLEM nedonesl. Mluvili rychle; SKORO jsem jim nerozuměl. Je tu strašný hluk a TÉMĚŘ není slyšet. Auto nás JEN TAK TAK nepřejelo. Já tomu VŮBEC nerozumím.

7.4 **ANO / NE**

Partikule ano/ne vyjadřují souhlas/nesouhlas partnera se slyšeným/řčeným, ale fungují také jako SUBSTITUTY větného obsahu:

Půjdeš tam? - Myslím, že ano.

Bude pršet? - Asi ne.

Včera tam byli všichni, nebo ne?

Dveře nebyly zamčené, nebo snad ano?

Je to pravda, že ano?

Není to tak zlé, že ne?

8 Věta a modalita

8.0 *Student B 2 poznal, že jistotní, možnostní, nutnostní modalita a modalita záměru (srov. kap. 5, odd. 2.5 - 2.8) se vyjadřujeme následujícími strukturami, kterým student rozumí a v případech 8.1 a 8.5 je sám umí užívat:*

8.1 **Modálním slovesem ve verbální grupě (srov. odd. 5.3 a 5.4 výše)**

Musel jsem rychle utéct. *atd.*

- 8.2 **Subjektovou vedlejší větou + sponové BÝT inf / vedl. věta + modální výraz** (srov. 6.1.2.2 a 6.1.2.3)
Je nutné rychle utéct/abychom rychle utekli. *atd.*
- 8.3 **Nominální grupou s modálním významem + V inf / vedl. věta**
(*Inventář substantiv pro úroveň B 2 viz kap. 5*)
povinnost pomáhat ..., povinnost, aby někdo pomáhal/pomohl ...
- 8.4 **Obsahovou větou**
(*Srov. odd. 6.5 výše*)
Jsem si jistý, že rychle utekli. *atd.*
(*Inventáře slov v kap. 5*)
- 8.5 **Modálním příslovcem / částicí**
(*Inventáře slov podle kap. 5*)
Asi bude pršet. *atd.*
- 8.6 **Futurem se slovesem BUDU**
Teď tam nechod', budou (asi) spát.

9 Proměny věty : subjekt a konatel

- 9.0.1 *Student úrovně B 2 si uvědomuje, že v osobních větách je konatel děje vyjádřen subjektem. Následující proměny větné stavby umožňují, aby byl konatel z funkce subjektu odsunut, příp. informace o něm generalizována a/nebo vyjádřena nekonkrétně. (K tomu srov. kap. 6, odd. 7.4.4)*
- 9.0.2 *Student rozumí případům takových transformací podle 9.1 a 9.2 a sám je dovede používat. V případě 9.3 sám použije popsany typ v pečlivější písemné formulaci, a to u sloves s akuzativní valencí.*
- 9.1 **Verbální grupa je ve 3. os. pl mž (V f 3 pl mž)**
V běžně mluvené řeči se někdy jako subjekt použije osobní zájmeno oni/voni: (Chlapec utrpěl zranění.) Museli ho odvézt do nemocnice a asi ho budou operovat.
Poslal jsem tu žádost už dávno, ale voni mi dodneška nevodpověděli.
- 9.2 **Verbální grupa je ve 3. os a má refl. SE**
- 9.2.1 *Sloveso má akuzativní valenci, transformovaná věta má subjekt a predikát se s ním shoduje:*
Čajové lístky se zalijí horkou vodou a čaj se po pěti minutách přelije do jiné konvice.
- 9.2.2 *Sloveso má jinou než akuzativní valenci, transformovaná věta nemá subjekt, predikát má podobu V f 3 sg n :*
Tady se nekouří. Večer se chodilo na procházky. Na nepříjemné věci se rychle zapomene. O takových věcech se raději nemluvilo.

9.3 **Verbální grupa je ve složeném pasivu**
Na oslavu budou pozváni jen členové rodiny a dobří přátelé. Všechno bude připraveno včas.

9.4 *Pro další posuny v roli konatele srov. kap. 6, odd. 7.4.5 - 7.4.7. Pro tzv. „spontánní procesy“ srov. odd. 7.4.8 a část B, reflexivní a nereflexivní slovesa, odd. 4.5.*

10 Komplexní věty

10.1 Zmnožení s parataxí

10.1.0 *Student na úrovni B 2 poznal, že existují komplexní větné struktury s více větami (souvětí) a že takové konstrukce nejsou jen výsledkem zapouštění, tedy případem „věty v grupě“ nebo „věty ve větě“, případně výsledkem pouhého zmnožení verbální grupy (jako v odd. 5.7 výše), je to složitější gramatický útvar, který je výsledkem zmnožení věty jako **celku**.*

*Děje se to buď tak, že se připojí další věta s novým informačním obsahem (tzv. „koordinace“), anebo se přidá věta, která existující informační obsah přeformuluje nebo upřesní (tzv. „adordinace“ či „apozice“). Přitom větné složky takového komplexu **nevstupují** do gramatického vztahu **řídící : závislý**; v obou případech jsou to vět „hlavní“. To je případ **parataxe**. (Některé možné případy s hypotaxí nejsou do úrovně B 2 zahrnuty.)*

Student na úrovni B 2 rozumí následujícím souvětím s KOORDINACÍ a dovede sám jednodušší případy produkovat.

10.1.1 **Řazení bez spojovacích výrazů:**

Slunce svítilo, vítr foukal, bylo chladno. Všichni odešli, je já jsem tam zůstal.

10.1.2 **Se spojovacími výrazy, které vyjadřují:**

10.1.2.1 *Slučování (srov. kap. 6, odd. 7.10.1)*

Slunce svítí a vítr fouká. Viděli, že slunce svítí a moře je klidné.

10.1.2.2 *Stupňování (srov. kap. 6, odd. 7.10.2)*

Ona krásně zpívá, dokonce už měla vlastní koncert.

Myslím, že tam půjdu nejen já, ale i ostatní mě doprovodí.

10.1.2.3 *Disjunkce (srov. kap. 6, odd. 7.10.3)*

Buď bude pršet, nebo bude svítit slunce.

Chtěl vědět, jestli bude muset jít sám, nebo jestli půjdou i ostatní.

10.1.2.4 *Inkluze (srov. kap. 6, odd. 7.10.4)*

Ty boty byly levné a kromě toho vypadají docela dobře.

Požádali nás, abychom jim všechno pořádně vysvětlili a kromě toho, aby jim někdo slíbil, že se to už víckrát nestane.

- 10.1.2.5 *Odporování (srov. kap. 6, odd. 7.10.5)*
Slunce svítí, ale teplo není.
Půjdu ven, když slunce svítí, ale teplo není.
- 10.1.2.6 *Důvod (srov. kap. 6, odd. 7.11.1)*
Přišel jsem pozdě, neboť mi ujel autobus.
Snažil se mi vysvětlit, že sám na to nestačí, neboť není dost silný.
- 10.1.2.7 *Důsledek (srov. kap. 6, odd. 7.11.2)*
Všichni souhlasili, a proto bylo ticho.
Bylo jasné, že o všem je rozhodnuto předem, a proto nemělo smysl tam chodit.
- 10.2.0 *Student na úrovni B 2 rozumí následujícím souvětím s ADORDINACÍ a dovede jednodušší případy sám produkovat.*
- 10.2.1 **Řazení bez spojovacích výrazů**
Bylo hrozné počasí: přšelo, vítr foukal a moře vypadalo nebezpečně.
- 10.2.2 **Se spojovacími výrazy, které vyjadřují:**
- 10.2.2.1 *Vysvětlení*
Pes hlídal dům, tj. běhal po zahradě a na každého štěkal.
- 10.2.2.2 *Oprava, upřesnění (srov. kap. 6, odd. 7.10.7)*
Pracovali jen velmi málo, vlastně většinou ani do práce nikdo nepřišel.
- 10.2.2.3 *Exemplifikace, výčty (srov. kap. 6, odd. 7.10.6)*
Všichni pomáhali, např. někteří nosili materiál, jiní přivázeli vodu a ti zkušenější stavěli.

11 Komplexní věty s hypotaxí

- 11.0 *Student na úrovni B 2 poznal, že vedle případů, kdy je vedlejší (závislá) věta motivována valenci svého řídicího výrazu, existují i případy, kdy vedlejší věta je NEVALENČNÍM doplněním informačního obsahu věty hlavní, tj. je funkčně ekvivalentní případům se suplementy podle odd. 6.6 výše.
Student takovým strukturám rozumí a dovede je běžně používat. (Inventář spojovacích prostředků pro úroveň B 2 je v kap. 6, odd. 3 a odd. 7.)*
- 11.1 **Věty časové**
Uděláme to, než bude pozdě. Když pracuju, nemluví. Až dostane peníze, odejde.
- 11.2 **Věty způsobové**
Učím se tak, že si všechno čtu nahlas. Udělám to tak, jako to dělali přede mnou jiní.
- 11.3 **Věty příčinné**
Zůstali doma, protože strašně přšelo.

- 11.4 **Věty účinkové**
Plakala, až jí slzy tekly po tvářích.
- 11.5 **Věty účelové**
Rozsvítili všechna světla, aby bylo dobře vidět.
- 11.6 **Věty podmínkové**
Půjdu ven, když svou práci dodělám. Kdybych byl hotový včas, jel bych někam na kole.
- 11.7 **Věty přípustkové**
Zloděj nakonec utekl, ačkoliv policie hlídala východy.

12 Věty popisně pojmenovací

- 12.0.1 *Student na úrovni B 2 se běžně setkává se strukturami na úrovni věty, které označují OSOBY/VĚCI, příp. vyjadřují různé OKOLNOSTI, tj. fungují jako pojmenování skutečností, spíše než aby o nich vypovídaly. Jde o použití vět na úrovni „slov“, resp. kolokací.*
- 12.0.2 *Úroveň B 2 počítá u tohoto případu se vztažnými větami nahrazujícími nom., popř. adverbialní grupy. Tyto konstrukce byly už popsány v předchozích výkladech, ale protože mohou sloužit v rámci KOMPENZAČNÍCH STRATEGIÍ, uvádíme je stručně v přehledu znova:*
- 12.1 **Náhrada nominální grupy**
- 12.1.1 *Náhrada osoby*
Kdo to zapomněl, může si to ještě teď koupit.
Ten, kdo se bojí, ať raději zůstane doma.
Nebudu pracovat s někým, komu nevěřím.
- 12.1.2 *Náhrada neosoby*
Koupíme, co budeme potřebovat.
Chtěla mít všechno, co tam vystavovali.
Klidně přeložil něco, čemu ani nerozuměl.
- 12.2 **Náhrada adverbialní grupy**
- 12.2.1 Byli tam, kde by je nikdo nečekal.
Žijí všude, kde je dost vody.
- 12.2.2 Tam, kam pojedeme, už leží sníh. Takhle se mluví tam, odkud pocházím.
Dej to tam, odkud jsi to vzal.
- 12.2.3 Jeli autem, kudy to šlo. Tam, kudy neprojedeme, budeme muset jít pěšky.

13 Věty a jazykové funkce

- 13.0.1 *Student úrovně B 2 si uvědomil, že popis gramatických struktur v části C odráží především to, jak je v nich „zakódován“ náš mentální obraz světa, naše zkušenost s ním. Na tyto (obsahové) struktury se ale navrstvují interaktivní funkce věty, tj. to, jak mluvčí vyjadřuje sebe, svoje postoje (jeho sebevyjádření) a to, jak se v nich odráží jeho snaha působit na své okolí, své posluchače (mluvčí jim něco poskytuje nebo od nich naopak něco žádá).*
- 13.0.2 *Student umí užívat hlavní typy vět z hlediska „větné interaktivnosti“ a vnímá především rysy jako je finitnost, polarita, modalita, zájmena, částice, interjekce, slovosled a větná melodie.*

Rozezná a umí produkovat:

- 13.1 **Oznamovací věty**
kladné/záporné, v indikativu/kondicionálu s klesavou melodií, s osobním zájmenem v subjektu nebo bez něj:
 Vlak už odjel. hosti nepřišli. To bych vám neradil. Já tomu vůbec nerozumím. Oni mi nerozuměli.
 To je přece Brno. Vždyť jsem ti to říkal.
 Tohle je DIVADLO. VLAK ale už ODJEL. (*důraz na tématu*)
- 13.2 **Tázací vět zjišťovací**
kladné/záporné, v indikativu/kondicionálu, s inverzí subjektu, se stoupavou/stoupavě klesavou melodií:
 Máte čas? Přišli všichni? Nebyl tady Pavel? Neměl bych počkat?
- 13.2.1 **Věty ověřovací**
kladné/záporné, v indikativu/kondicionálu, bez inverze subjektu, se stoupavou/stoupavě klesavou melodií:
 Všichni přišli včas? Pavel tady nebyl?
- 13.2.2 **Kladná oznamovací věta + kladný dovětek**
 Všichni přišli včas, že ano?
- 13.2.3 **Záporná oznamovací věta + záporný dovětek**
 Nikdo tam nebyl, že ne?
- 13.3 **Tázací věty doplňovací**
- 13.3.1 *Když chybí informace o situaci jako celku:*
 Co se děje? CO se stalo? Co je? (*klesavá/klesavě stoupavá melodie*)
- 13.3.2 *Když chybí informace o činnosti konatele:*
 Co děláte? Co dělal potom zloděj? (*klesavá/stoupavě klesavá melodie*)
- 13.3.3 *Když chybí informace o jiné části obsahu:*
 Kdo má nějaké peníze? Co potřebujete?
 (*klad/zápor, tázací slovo, indikativ/kondicionál, klesavá/stoupavě klesavá melodie*)

13.4 Výzvodné věty

13.4.1 Rozkazovací věta

s kladným imperativem, dk/ndk slovesem, stoupavě klesavou melodií:
Přijďte včas. Otvírej ty dveře potichu.

13.4.2 Rozkazovací věta

se záporným imperativem, ndk slovesem, stoupavě klesavou melodií:
Teď nic nedělej. Nic jim neříkejte.

13.4.3 Rozkazovací věta

se záporným imperativem, dk slovesem, stoupavě klesavou melodií:
Neudělej nějakou hloupost. Nerozbij tu lampu.

13.4.4 Věta s „opisným“ imperativem

s částicí Ať, indikativem, stoupavě klesavou melodií:
Ať to sem přinese odvedle. Ať počkají chvíli venku.

13.5 Přací věty

13.5.1 *s částicí Ať, indikativem, stoupavě klesavou melodií:*

Tak ať se ti to podaří! Ať slouží!

13.5.2 *se slovem RÁD, CHTÍT a kondicionálem:*

Rád bych ti něco řekl. Chtěl bych se vám omluvit.

13.6 *Tyto základní typy vět nejsou zpravidla specializovány jen na určitou, specifickou jazykovou funkci; ty jsou jimi zastoupeny různě a navíc větné struktury často konkurují s nevětnými. Všechny tyto korespondence může pozorovat student v podrobném zmapování v kapitole 5.*

Dodatek C

VÝSLOVNOST A INTONACE

Popis zvukové stavby češtiny má tradici od počátku tohoto století a zahrnuje jak segmentální, tak i prozodické jevy. Podkladem byl a je materiálový a experimentální výzkum. Teoretické zobecnění výsledků má podobu ucelené koncepce, která se ovšem v průběhu doby rozvíjí a modifikuje. Vliv pražské lingvistické školy se projevuje zejména v některých částech fonologického popisu.

(Systematický popis zvukové stavby: Frinta 1909, Chlumský 1928, Hála 1948, 1962, Romportl, 1953, 1973, Daneš 1957, Mluvnice češtiny I. 1986, Palková 1994)

0. Standard a variabilita zvukové podoby češtiny

0.1 Koncepce standardu

V češtině existuje spisovný standard její zvukové podoby, zejména výslovnosti. Formou závazných pravidel byl stabilizován počátkem druhé poloviny 20. století (Výslovnost spisovné češtiny I 1954, 1967, Výslovnost spisovné češtiny - přejatá slova 1978).

Regionálním základem kodifikovaného standardu se stala poměrně homogenní oblast centrálních Čech, přičemž vyloučen byl specifický dialekt Prahy. Odlišnosti moravského regionu s větším počtem nářečních rozdílů se ve standardu promítají akceptováním rozpětí v kvalitě vokálů a nevelkým počtem asimilačních dublet. Z hlediska územního aspektu je tedy kodifikace asymetrická.

Z hlediska stylové diferenciaci je základní představou neutrální mluvní situace veřejných projevů. Určujícím kritériem při výběru forem je většinou podpora srozumitelnosti slova v kontextu souvislého textu. Uvnitř kodifikace se u některých jevů počítá s dubletami pro vyšší a běžný styl.

Základní faktor, který podporuje stabilitu standardu výslovnosti, je pravidelný vztah mezi výslovností a pravopisem v domácí slovné zásobě. Poměrně omezený okruh pravidel dostačuje k tomu, aby na základě psaného textu bylo možno s jistotou určit standardní podobu výslovnosti. V případě variant je to vždy forma explicitní. Z tohoto trendu se vymyká výslovnost přejatých slov, kde byl porušen princip pravidelného vztahu mezi pravopisem a výslovností a v současné době kolísá obojí.

0.2 Základní zdroje variability v řeči

Napjetí mezi spisovným standardem a tzv. *obecnou variantou* jazyka, které v současné češtině pozorujeme např. v rovině morfologie, má ve zvukové rovině jinou povahu.

Standardní zvuková podoba je obecně akceptována jako žádoucí forma a podpora snadné komunikace. Její porušování v projevu mluvčích, kteří mají sloužit jako řečový vzor, je přijímáno jako nedostatek profesionality, nikoli důsledek nevhodné kodifikace.

Na druhé straně je třeba počítat s tím, že kultura řeči po několik desetiletí nepatřila k prestižním aspektům osobnosti a v průměru nemá dobrou úroveň. Pozitivní změna v současném postoji některých vrstev veřejnosti může přinést výsledek až po delší době. Retardačním faktorem je postupně klesající kultura řeči mluvčích, kteří působí jako řečový vzor, zejména učitelů všech stupňů škol a reprezentantů veřejných sdělovacích prostředků, například televizních a rozhlasových moderátorů.

Problémem standardu ve zvukové stavbě češtiny není jeho podoba, ale nedostatečná mluvní připravenost průměrně vzdělaného uživatele jazyka. Tato skutečnost je nejvýraznějším zdrojem

variability výslovnosti v současné češtině, výraznější než dochované prvky nářečí, a je nutno s ní počítat při výuce češtiny jako cizího jazyka. Deformace, které vznikají v běžné řeči, mají původ v náznakové výslovnosti, jsou nestabilní a závislé především na mluvčím a okamžité situaci.

Je charakteristické, že v oblastech s živými zbytky nářečí bývá úroveň mluvené řeči ve školách obecně lepší než jinde, protože spisovný standard je tam obvykle vědomě pěstován jako prestižní alternativa. V oblastech s interdialektem si uživatelé jazyka často neuvědomují nízký stupeň své mluvní připravenosti.

0.3 Variabilita zvukové stavby při výuce češtiny jako cizího jazyka

Nerodilý mluvčí potřebuje za těchto podmínek vědomě odlišovat složku produkce a percepce při zvládnutí fonetiky češtiny.

Pro vlastní mluvený projev by měl znát a ovládat základní zvukové rysy neutrální podoby češtiny, aby tak byl jeho projev srozumitelný a bez nežádoucích stylových odchylek. Český posluchač očekává od cizince standardní projev a především vůči němu domýšlí případné deformace.

Při percepci potřebuje nerodilý mluvčí vědět, které zvukové kvality bývají v běžné řeči deformovány a jakým směrem, aby naopak on mohl z málo explicitního projevu získat potřebnou jazykovou informaci. Nelze ho přitom učit tzv. allegrové formy, protože to, s čím se nejčastěji setkává, jsou nestabilní útvary.

I. Charakteristické vlastnosti zvukové podoby češtiny na segmentální rovině

Tvoří základ artikulační báze češtiny a stupeň jejich dodržení podstatně ovlivňuje výsledný dojem z projevu.

1.0 Stabilita kvality vokálů

Míní se plná a stabilní realizace kvality vokálů ve všech pozicích ve slově.

Požadavek 1. V češtině se nemění kvalita vokálu vlivem pozice ve slově, vlivem přízvuku, typu slabiky či hláskového kontextu. Tempo řeči, které by mluvčího nutilo k deformacím vokálů, je pocíťováno jako nepřiměřené.

1.1 Standard

a) Vokální systém češtiny tvoří z hlediska kvality pětičlenný trojúhelník i-e-a-o-u, který se opakuje ve dvou variantách trvání (viz §2). Tyto rozdíly jsou funkčně relevantní a odlišují 10 jednoduchých fonémů.

Systém doplňují tři diftongy ou–au–eu. Jejich trvání odpovídá jednoduchým dlouhým vokálům a povahou jsou poziční, tj. obě jejich části se vyslovují plně, v kvalitě shodné s příslušnými vokály jednoduchými. Př. *to ouško, tou ulicí*

Tři prvky tohoto inventáře ó-au-eu se vyskytují jen v přejaté slovní zásobě a signalizují cizí původ slova. Př. *tón - auto - leukemie*

Vokální sekvence *eu* není pocíťována jako tautosylabické spojení, a tedy jako diftong, jednoznačně, tj. ani ve všech případech, ani všemi rodilými uživateli češtiny. Nerozhoduje výslovnost, ale percepční pocit jednotlivce. Obecně lze říci, že v některých slovech se většinové hodnocení přiklání k diftongičnosti kombinace e-u (např. *leukemie*), v jiných naopak (např. *neutrální*).

b) Ve standardu je rozlišení kvality vokálů zřetelné. Vysoká řada i,í + u,ú je relativně zavřená, vertikálně středové vokály e,é + o,ó se od vysokých zřetelně liší a jejich kvalita není ovlivněna trváním, vokály a-ové jsou v horizontální rovině střední a jejich kvalita nekolísá vlivem délky ani konsonantického okolí. Zadní řada o,ó,u,ú, ou je vždy labializovaná.

Př. *vyšel - vešel - vaše, utekl - otekl - atak, namáhá se, půjdu domů*

c) Redukce vokálů není v češtině v žádné pozici korektní a vždy snižuje srozumitelnost. Opakovaná redukce vokálů v tzv. nepřízvučných slabikách má za následek dojem „cizího akcentu,“ (k tomu ještě 9.22). Nutno vyslovovat plně i při opakování téhož vokálu. Př. *Dnes se sem nebudeme vracet.*

1.2 Vztah grafické a zvukové podoby

V psané podobě češtiny je rozdíl kvality vokálů jednoznačně registrován. Ve třech případech jsou se používají dvě varianty zápisu pro týž vokál: *i,y = i*, *e,ě = e*, *ú,ů = u*. Ve výslovnosti tedy není rozdíl mezi slovy *vír–výr*, *byli –bili* a p..

Grafického rozdílu *i-y* a *e-ě* se používá pro pravopis konsonantů a konsonantických skupin (rozdílu *i-y* a *e-ě* pro rozlišení alveolární a palatální řady okluziv, např. *tyto- tito =t'ito*, rozdílu *e-ě* ještě pro záznam konsonantické skupiny orální labiála +j +e ,např. *pěst= pjest* nebo nazální labiála + ň+e, např. *mě =mňe*).

1.3 Variabilita mimo standard

1.31 Nářeční rozdíly

Kodifikace uznává jistý stupeň územních rozdílů v tzv. zavřenosti vokálů: varianty s více zavřenými vokály středové a vysoké řady v moravském regionu a varianty s otevřenějšími vokály v Čechách. Výrazné rozdíly v kvalitě jsou však vždy pociťovány jako nestandardní. Přitom se objevuje rozdíl v hodnocení obou pólů odchylek. Zavřené varianty jsou pociťovány jako nářeční, otevřená výslovnost vokálů je vnímána převážně jako projev nižšího stylu, i tehdy, je-li jejím základem nářečí (např. pražské).

V omezené míře se objevují i jiné nářeční varianty vokálů např. u mluvčích z lašské oblasti temná varianta *i* (např. *vyborne vysledky*).

1.32 Variabilita stylová

Pro nerodilého mluvčího jsou podstatné především deformace samohlásek v běžné řeči. Jejich základem je nedostatečný pohyb jazyka a rtů v náznakové výslovnosti či v rychlém tempu řeči. Nejčastější typy:

Otevřená výslovnost vokálů. Týká se především krátkých vokálů. Zmenšuje se až zaniká kontrast vysoké a středové řady, zejména u vokálů předních. Nerozlišíme tedy *i – e* (*přijel – přejel, vyšel – vešel, lidový – ledový*), *u - o* (*pustil se –postil se*), někdy ani *e –a* (*žene – žena*). Není-li zdrojem nářečí, kolísá tato deformace i v projevu jednoho mluvčího. Častěji bývá postižen vokál v konci slova, ale také v předponě.

Redukce kvality i kvantity krátkého vokálu či vokálů v delším slově. Bývá to vokál v iniciální či mediální pozici, méně často vokál koncový. Častěji zavřené než otevřené slabiky. Nelze uvést určující tendenci.

2. Opozice kvantity vokálů

Rozdíl v délce vokálů je primární nezávislý kontrast.

Požadavek 2. Rozložení krátkých a dlouhých vokálů ve slově je součástí podoby tohoto slova. Délku je třeba vnímat i realizovat jako kvalitu nezávislou na jiných zvukových faktorech. Její výskyt nesouvisí pozicí, počtem slabik ani okolím. Není vlastností první (tzv. přízvučné) slabiky slova. Více délek ve slově není výjimkou. Délka vokálu naopak neovlivňuje jeho kvalitu (s jednou výjimkou, viz 2.1-c).

2.1 Standard

a) Dodržení správné délky vokálů patří k základním požadavkům standardu. Odchyly jsou pociťovány jako příznakové. Kontrast délky ve slově zůstává zachován bez ohledu na tempo řeči.

b) Kontrast dlouhých a krátkých vokálů je jednoznačně rozdílem kvantity (poměr 1:2, častěji 2:3 či 3:5). Počet délek ve slově není omezen.

Př. *nedali – dávali – nedáme – nadají – dávají – dáváme- dodává - dávání*

c) Kvalita krátkých a dlouhých vokálů má zůstat stejná, dlouhé vokály nejsou zavřenější a krátké naopak nemají být výrazně otevřené. Výjimkou je dvojice *i – i:*, v níž kontrast délky je doprovázen mírným rozdílem v kvalitě. Dlouhý vokál je ve většině okolí zavřenější.

Př. *výpravy – vypraví – vypráví, vyvíjet , byli bílí*

2.2 Vztah grafické a zvukové podoby

V psané podobě češtiny je rozdíl kvantity vokálů jednoznačně registrován. Dlouhé vokály jsou značeny grafěmem s čárkou. Povědomí o správné kvantitě vokálů je v důsledku toho u rodilého uživatele jazyka pevné.

Výjimkou jsou přejatá slova, v nichž pravopis kolísá a kolísá také výslovnost.

2.3 Variabilita mimo standard

2.31 Nářeční rozdíly

V omezené míře se objevuje výslovnost bez kontrastu vokalické kvantity u mluvčích z lašské oblasti. Je pocíťována jako zřetelný projev nářečí nebo jako „cizí akcent,.. Může ji doprovázet výslovnost temného *i* (např. *vyborne vysledky*).

2.32 Variabilita stylová

Porušování správné kvantity vokálů je v běžné řeči časté a nastává oběma směry. Zůstává však jevem pocíťovaným jako příznak nestandardních rovin řeči, patrně i v důsledku pevné opory, kterou má kontrast délky v psané podobě jazyka.

Krácení délek je časté zejména u vysokých vokálů *i:*, *u:*, zejména v koncovkách a u vysoce frekventovaných slov.

Př. *prosím tě– prosim tě, musím tam jít – musim tam jít, to si nemyslím – to si nemyslim , pani Nováková – pani Nováková, neříkej to – neříkej to, přišel domů – přišel domu, otcův dopis – otcuv dopis.*

Dloužení krátkých vokálů se objevuje v poslední slabice promluvového úseku (= tone unit), podobně jako v řadě dalších jazyků. Je to jedna z mála interferencí segmentální a suprasegmentální roviny zvukové stavby v češtině. Protahování slabiky bývá doprovázeno pohybem melodie. Je pocíťováno jako silně příznakové, interpretace není jednotná a závisí na dalších faktorech (emoce, expresivita, periferní dikce apod.).

Výraznost a četnost dloužení závisí v první řadě na mluvčím. Postihuje vokály bez ohledu na původní délku, na zavřenost či otevřenost slabiky, na typ slabičného vrcholu (dloužen může být i slabikotvorný konsonant). Dlouhé vokály se mohou ještě prodloužit, obecně se však kontrast délky stírá.

Vlastnosti 1 a 2 spolu v řeči těsně souvisejí a doplňují se. Chyby proti nim v projevu nerodilého mluvčího mají rozmanitou povahu a podstatně ovlivňují srozumitelnost a přijatelnost jeho projevu. Na elementární úrovni znalosti češtiny je nutno věnovat procvičování vokálů (a s tím v češtině i elementárního rytmu řeči) primární pozornost i tam, kde srovnání systémů neukazuje zvláštní rozdíly. Požadavek plné a stabilní výslovnosti vokálů je též omezujícím kritériem pro volbu tempa v souvislém projevu.

3. Konfigurace konsonant - vokál

Konsonanty a vokály zachovávají i ve vzájemné kombinaci svou stabilitu a relativní nezávislost, jak uvnitř slabiky, tak mezi slabikami a bez ohledu na pořadí v kombinaci.

Požadavek 3. Konsonanty nemodifikují své místo ani způsob vytváření překážky v závislosti na sousedství různých vokálů. Podobně vokály nemají kolísat v kvalitě vlivem místa artikulace sousedních konsonantů.

3.1 Standard

V současné češtině se neobjevují modifikace typu palatalizace nebo velarizace. Jejich výskyt ve výslovnosti je vnímán jako projev „cizího akcentu,,.

Z hlediska nerodilého uživatele je podstatná především **rozlišování alveolární a palatální řady explozív**.

Místem tvoření hlásek t'-d'-ň zůstává v sousedství všech samohlásek tvrdé patro.

Př. *tím–těžký–t'apka–šť'ovík–t'ukat, dítě- dělo-d'ábel-d'obat*

Rozdíl slabik ti, ti: - t'i, t'i:, di, di: - d'i, d'i:, ni, ni: - ňi, ňi: spočívá v odlišnosti souhlásky, samohláska musí zůstat beze změny.

Př. *tyto-tito, tým-tím, rády-rádi, mladý-mladí, pány-páni, jiný-jiní*

V kombinaci palatální souhlásky + e se nesmí objevit i-ový tranzient, jako se neobjevuje v kombinaci s alveolárami.

Př. *dědeček, tetě, denně, štěně, nejezděte*

3.2 Variabilita

Tato artikulační vlastnost nemá v češtině alternativu. Kolísání je minimální, stejně jako vady řeči u této skupiny. V nářečí či v tzv. obecné v češtině se objevují tvary se záměnou alveolárních a palatálních konsonantů, ne však modifikace jejich artikulace.

Př. *deň, dokuť, dost',* či naopak *nekdo, o tech*

Způsob výslovnosti palatálních okluzív podstatně ovlivňuje hodnocení „cizího akcentu,,.

4. Lenisová artikulace českých konsonantů

Požadavek 4. Artikulační překážka vytvářená u konsonantů není tak intenzivní, aby jejím zrušením nebo přechodem na jiné postavení vznikal percepčně odlišitelný tranzient.

4.1 Standard

V češtině se v žádné pozici neobjevuje aspirace.

Př. *pád, kope, strop, ten, léta, plot, kam, roky, skok*

Rozdíl v napjatosti artikulace není primárním, percepčně sledovaným rozlišujícím rysem konsonantických párů (viz 5.1)

Relativně lenisová artikulace konsonantů ovlivňuje i způsob **výslovnosti souhláskových skupin**, které jsou v češtině četné a bohaté. Ve standardu bývají dodržovány. Jsou vyslovovány jako plynulá lineární sekvence, v níž však lze přechod přes jednotlivé prvky ještě sledovat.

Př. *prostranství, zkroutit, vzdálit se, vzpomínka*

Stabilizované koartikulační změny konsonantů mají podobu asimilací, vynechání konsonantů je většinou porušením standardu.

4.2 Variabilita

Relativní lenisovost českých konsonantů je stabilní vlastností, která opět nemá alternativu. Aspirace je vždy zřetelným příznakem „cizího akcentu,,.

V nestandardní náznakové výslovnosti se konsonanty ještě dále oslabují, až mizí. V intervokálníce pozici se to týká často konsonantů *j, v, h*.

Př. *přijít – přít, to je jeho – toe jeo*

Zjednodušení konsonantických skupin se v nestandardní vrstvě jazyka v některých slovech stabilizovalo.

Př. *vždycky – dycky, když – dyš, jestli – esi*

Vlastnosti 3 a 4 spolu v řeči opět těsně souvisejí a doplňují se. Chyby proti nim v projevu nerodilého mluvčího ovlivňují zejména plynulost a celkovou přijatelnost jeho projevu. Jejich znalost je naopak nezbytná pro rozumění češtině.

5. Kontrast znělosti

Kontrast přítomnosti / absence hlasivkového tónu je výrazným distinktivním rysem českého konsonantizmu a základem frekventovaných a koartikulačních procesů.

Požadavek 5.

a) Obstruenty (= šumové souhlásky) existují v češtině v párech odlišených tzv. znělostí. Základem tohoto kontrastu je přítomnost či absence hlasivkového tónu, paralelní rozdíl v napjatosti členů dvojice je percepčně zanedbatelný.

b) V souvislé řeči se mění kvalita znělosti obstruentů tak, že se členové dvojice podle určitých pravidel zaměňují. Nutno počítat s tím, že přitom dochází k neutralizaci fonémových rozdílů.

5.1 Standard

a) Existence tohoto kontrastu a chování obstruentů v řeči rozděluje inventář konsonantů češtiny na dvě skupiny: **párové obstruenty** (dále P) a **jedinečné** (nepárové) **sonory** (dále J). Inventář párových konsonantů v češtině zahrnuje 8 dvojic fonémů + 3 fonémy s dvěma alofóny. Jedinečné jsou sonory *m, n, ň, r, l, j* (i další varianty nosovek 4. 3).

b) Při tvoření znělých hlásek zní hlasivkový tón od počátku hlásky, tedy u okluzív po celou dobu trvání závěru. To je třeba dodržet i v iniciální pozici po pauze.

Př. *pere-bere, ten-den, tělo-dělo, karta-garda, zoufat-zouvat, sem-zem, šije-žije, chodit-hodit, leckomu-leckdo* [ledzgd], *léčka-léčba* [lédžba], *tři-dři* [tř• i] -[dři]

c) Změny ve znělosti párových konsonantů v řeči jsou jednak poziční, jednak kombinatorní a řídí se několika pravidly s malým počtem výjimek. Změny uvnitř slova jsou většinou závazné, bez kolísání, variabilita se objevuje na hranici slov. Jedinečné (vesměs znělé) konsonanty se změn znělosti neúčastní.

V konsonantických skupinách složených z obstruentů se přizpůsobuje kvalita znělosti tak, aby skupina byla co do znělosti homogenní. Určující je znělostní hodnota posledního párového konsonantu ve skupině. Na konci slova je základní variantou obstruent neznělý. Znělost však může vzniknout působením následujícího kontextu, protože regresivní asimilace znělosti se uplatňuje i přes hranici slova, není-li použita pauza.

Př. *kdo* [gdo], *zpěv* [spjef], *zpěvník* [spjevni:k], *až potom* [aš potom], *až zítra* [až zi:tra], *až ráno* [aš ra:no], *šest bodů* [šezd bodu:], *plot* i *plod* [plot].

Další podrobnosti a výjimky viz kodifikační příručka *Výslovnost spisovné češtiny I*.

5.2 Vztah grafické a zvukové podoby

Záměna znělých a neznělých obstruentů patří k jevům, které nejvíce odlišují psanou a zvukovou podobu češtiny.

Pokud jde o kontrast znělosti, pravopis zachovává především morfologickou stavbu slova a etymologické souvislosti. Inventář grafémů se nejvíce blíží inventáři fonémů, nikoli alofónů.

Zvuková podoba slov v souvislé řeči je naopak výsledkem změn, které se mají povahu fonetických procesů. Jsou tak pravidelné, že si jich rodilí uživatelé jazyka bývají vědomi jen v období, kdy se učí pravopisu.

5.3 Variabilita mimo standard

5.31 Variabilita nářeční

Hodnota znělosti obstruentů uvnitř slova je v zásadě stabilní na celém území. Variabilita se týká znělosti konsonantů na konci slova před iniciální jedinečnou souhláskou, tj. před sonorou.

Uvnitř slova před sonorami asimilace neprobíhá. Standard před nimi požaduje i na konci slova základní neasimilovanou podobu, tedy v případě obstruentů hlásku neznělou. Taková výslovnost převažuje v Čechách. Na Moravě se naopak často objevuje před sonorami na hranici slov asimilace, tedy obstruent znělý.

Př. *kus lesa* [kuz lesa], *kup mu to* [kub mu to], až ráno [až ra: no].

5.32 Variabilita stylová

Změny ve znělosti nejsou primárně pocíťovány jako faktor, který je ovlivněn stylem nebo styl vytváří. Odchytky kromě nářečních (viz 5. 31) jsou hodnoceny jako výslovnost cizince nebo vada řeči.

6. Charakteristické jednotlivosti

6.1 Používání rázu

Požadavek 6. Tvrdý hlasový začátek (glottal stop) se používá před vokálem na začátku slova jako základní varianta výslovnosti. V kombinatorice se ráz chová jako neznělý segment a předcházející obstruent je vždy neznělý.

6.2 Skupina vibrant

Požadavek 7. Tři české vibranty [r], [ř], [ṛ̌] zůstávají ve všech pozicích kmitavé a předoazyčné, základem rozdílu dvou ř je kvalita znělosti.

6.21 Standard

Hlásky r je vždy sonorní. Hlásky ř a ṛ̌ jsou párové obstruenty ve vztahu komplementární distribuce:

[ṛ̌] na začátku slova, mezi vokály, vedle znělého konsonantu, např. *řeka, moře, dřevo*

[ř] na konci slova (nenásleduje-li znělý obstruent), vedle neznělého konsonantu, např. *keř, tři*

Rozdíl ve tvoření *r* a obou variant *ř* spočívá v charakteru kmitů.

6.22 Variabilita mimo standard

Nářeční či stylová variabilita vibrant je nepodstatná. Poruchy tvoření vibrant však patří mezi nejčastější vady řeči (např. velární či čípkové *r*).

6.3 Laryngála [h]

Požadavek 8. Larygální frikativa *h* je výrazně znělá hláska.

6.31 Standard.

Hlásky *h* je znělý obstruent párový. Znělost je výrazná na začátku slova před vokálem, mezi vokály i v souhláskových skupinách.

Např. *hora, had, hrad, hlad hřib, noha, rohy*.

Při asimilacích se hláska *h* objevuje v páru s neznělou velárou *ch*.

Např. *roh* [rox], *lehko* [lexko], *duch doby* [duh dobi], *těchže* [t'ehže]

6.32 Variabilita mimo standard

Neznělá podoba *h* se vnímá jako rys „cizího akcentu,,.

V zběžné řeči se *h* snadno oslabuje, zejména v souhláskové skupině *hř* na začátku slova.

Např. (*h*)říbek, (*h*)řmí., (*h*)řebík

II. Prozodie

7. Obecná charakteristika

7.1 Vlastnosti

a) Segmentální a suprasegmentální rovina zvukové stavby jsou poměrně nezávislé v tom smyslu, že součástí relevantních rysů prozodie je zřídka modifikace segmentů a naopak.

b) Prozodickou strukturu češtiny tvoří hierarchie lineárních jednotek *slabika – mluvní takt – promluvový úsek – ukončená výpověď*. Tyto jednotky mají konkrétní zvukovou charakteristiku a oporu v pocitu uživatele jazyka.

c) Zvukovou kvalitou, která se nejvíce podílí na vzniku relevantních rysů suprasegmentální modulace, je melodie (průběh základního tónu).

7.2 Jednotky prozodické struktury

zvuková jednotka	blízká jednotka jazyková	hlavní zvuková kvalita	hlavní zvukový signál
slabika		střídání stupně sonority	vokál
mluvní takt =řetěz slabik s vnitřní hozeží	slovo	kontura melodie (+intertaktové proporce trvání slabik)	průběh F0 kontura celku jednotky
promluvový úsek =řetěz taktů	syntagma, fráze	melodie (+introúsekové proporce trvání taktů)	průběh F0, kontura na pravém okraji jednotky
výpověď =řetěz úseků	větný celek	melodie	kontura na pravém okraji jednotky

8. Slabika

8.1 Struktura

8.11 Základní části

Nukleus: vokály, sonory *l, r* (ve kmeni i v koncovkách), okrajově *m* (ev. další nazály)

Praetura (onset): až 4 konsonanty (př. *pštros, vzplane*; nulová praetura je řídká a často se vsouvá ráz ‘ (*okno, po ‘otočit*)

Koda: až 3 konsonanty (př. *zábst, pomst*)

Signálem hranice slabiky je pokles sonority, např. konsonant mezi vokály. U souhláskových skupin členění kolísá. Není pociťována korelace slabika – morfém, morfologický šev nebývá jednoznačně určující pro členění na slabiky .

Rozdíl v těsnosti spojení KV, VK v inter- a introsylabické pozici je nevýrazný..

8.12 Zvláštní případy: tzv. **pobočná slabika**

Nazývají se tak případy, kdy se v jedné slabice objeví dva sonorní vrcholy (sonorní souhláska + samohláska) oddělené nesonorní souhláskou. V současné češtině se vyskytují pouze v pozici na začátku slova (např. *rty, rtuť. lžíce, msta*).

V nestandardní výslovnosti dochází snadno k různým změnám, které tuto slabičnou strukturu mění. Např. [lžička] jako [žička] nebo [žlička], [rtuť] v nářečí [ortuť] atd.

Nejnámější jsou tvary slovesa *býti* a *jíti*, v nichž se iniciální *j* často v běžné řeči vynechává, ovšem v různých kontextech s různým stylovým účinkem, což se odráží i v pravidlech kodifikace.

Tvary slovesa *býti* *jsem, jsi, jsme, jste, jsou* :

Výslovnost *s j* je vždy pocíťována jako vyšší stupeň korektnosti.

Jsou-li tyto formy součástí složeného tvaru určitého slovesa, je i ve standardu je běžná výslovnost bez *j*; po *K* ji kodifikace preferuje tedy např. [mluvil sem s ňi:m], [nebil ste doma]; výslovnost bez *j*; po *V* se objevují obě varianty a záleží na mluvčím, mluvším tempu a zřetelnosti dikce [mohla jsi odejít] [udělala jsi, co jsi mohla]; v případech, kde může dojít k záměně významu, se doporučuje plní výslovnost [přišel jsem pozdě] vs. [přišel sem pozdě].

Uvedené tvary slovesa *býti* ve významu existenčním nebo v postavení po pauze mají mít plnou výslovnost. Př. *myslím, tedy* [jsem]. [jsem] *si tím jist*.

Vypouštění iniciálního *j* v tvarech slovesa *jíti* je vždy pocíťováno jako příznak nižšího stylu, kodifikace tyto formy nepřijímá. Př. *Tak jak to* [jde]?

8.2 Standard

a) **Požadavek 9.** Dostatečně explicitní výslovnost vokálů ve všech slabikách je podmínkou srozumitelnosti (viz i požadavek 1.).

Ve standardu nedochází k redukci kvality ani kvantity. Ztráta slabiky je pocíťována jako výrazná deformace a snižuje srozumitelnost.

b) **Požadavek 10.** Slabikotvorné *r, l* má stejnou zvukovou kvalitu jako neslabičné varianty. Nesmí se prodlužovat.

Slabikotvorné *r, l* se objevuje v kmeni slov i v koncovkách. Je důsledkem kombinatoriky, nemá odlišnou artikulaci. Každé *r, l* mezi konsonanty nebo po konsonantu na konci slova je pocíťováno jako nukleus samostatné slabiky.

Př. *trhat, mlčet, bratr, trkl, vrtkavý, vhrkl, strč prst skrz krk*
sedm, osm, Haydn

8.3 Variabilita mimo standard

a) Neexistence slabikotvorných konsonantů v úzkém okruhu nářečí.

b) V obecné češtině ztráta slabikotvorného *l* po konsonantu v participiu sloves, a tím i ztráta slabiky.

Př. *vedl – ved, četl – čet, řekl – řek*

9. Mluvní takt (přízvukový takt, zvukové slovo, stress group)

Je to zvuková jednotka s těsnou vazbou ke slovu.

9.1 Struktura

a) Mluvní takt je skupina slabik s jedním slovním přízvukem.

b) Slovní přízvuk je v češtině charakterizován jako pevný, iniciální. Je nutno ho chápat především jako strukturní pojem, který často nemá podobu zvukové prominence na slabice.

c) Výzkum zvukových vlastností taktu neprokázal pravidelnou relaci tzv. přízvučné slabiky k některé akustické kvalitě nebo komplexu kvalit. Za primární východisko segmentace na takty je v češtině třeba považovat vnitřní zvukovou kohezi taktu, zejména průběh intonace. Některé varianty melodického průběhu uvnitř zvukového slova podporují ve vědomí posluchače celistvost této jednotky, jiné signalizují mezitaktový předěl. Částečně se může uplatnit změna tempa nebo úroveň dynamiky.

Na základě těchto zjištění je v současné době tato jednotka označována termínem *mluvní takt* (místo staršího *přízvukový takt*).

d) Hranice přízvukového taktu je vždy hranicí slova. Hranice slova nemusí být hranicí taktu. Rozdíly v segmentaci na slova a takty způsobují slova jednoslabičná, která zůstávají samostatnými takty zřídka.

e) Převažující shoda hranice taktu a slova přispívá k tomu, že tato zvuková jednotka má oporu v povědomí běžného uživatele jazyka.

9.2 Standard

9.21 Segmentace (/ v příkladech označuje hranici taktu, tučně jsou označeny tzv. přízvukné slabiky.)

Vedle sebe stojící víceslabičná slova tvoří samostatné takty.

Př. *Zít**ra** / př**ij**edeme / **dom**ů / **poz**dějí.*

Jednoslabičné slovo může zůstat přízvukné a stává se samostatným taktem. Bývá tomu v koncové pozici v úseku.

Př. *Zít**ra** / př**ij**ede / **dom**ů / **sám**.*

Jednoslabičné slovo se často váže do jednoho taktu se slovem předcházejícím.

Př. *Zít**ra**setam / **poj**ede / **pod**ívát.*

Jednoslabičné slovo se může vázat k taktu následujícímu jako nepřívukná předrážka (anakruze).

Př. *Př**í**šel / **poz**dě / a **an**ise / **ne**omluvil.*

Jednoslabičné slovo se může spojit do taktu se sousedním slovem a stát se první „přízvuknou“, slabikou. Tato varianta je kodifikována jako základní standard u jednoslabičných pravých předložek(*na, nad, pod, u, za, před, do, ve, při, přes, se, ze, o*).

Př. *Zít**ra** / **poj**edou / **sev**šemi / **dě**tmi / **nav**ýlet / **do**Prahy. (závazně)*

*Př**ec**e / **ozn**ámil, / **žep**řijede / **poz**dějí. (fakultativně)*

Požadavek 11. Spojení jednoslabičné předložky s následujícím jménem se zcela shoduje s výslovností jednoho slova.

Př. do stanu – dostanu: *D**ost**anu / **za**čalo / **pr**šet, / **pro**to / **do**stanu / **nov**ý / **stan**.*

dosedla – do sedla: *L**eh**ce / **do**sedla / **do**sedla.*

9.22 Rytmus

Požadavek 12. Trvání taktu závisí především na počtu slabik, trvání slabiky závisí především na počtu segmentů. Sousedící takty různé délky vzájemně nevyrovnávají své trvání, nebo jen nepatrně (převažuje princip „syllable-timed,,).

9.3 Variabilita mimo standard

a) Spojení jednoslabičných předložek s následujícím jménem (zejména zájmenem a substantivem) je v běžné denní komunikaci spontánně dodržováno. V čteném projevu a v jazykově složitém výkladu se předložky často stávají předrážkami, zejména u méně schopných mluvčích. Časté opakování nepřívukné předložky je pocíťováno jako snížení stylu a nedostatečnost mluvčího.

b) Jako individuální způsob řeči se objevují poruchy stabilního slabičného tempa, zrychlováním a zpomalováním v taktech různé délky nebo v závislosti na nádechu. Zrychlování má za následek ztrátu přehledu o počtu slabik a snižuje srozumitelnost. Tento způsob se pocíťuje jako výrazné snížení stylu a nedostatečnost mluvčího.

10. Promluvo­vý úsek (tone unit, colon)

Je to zvuková intonační jednotka potřebná pro produkci i percepci mluveného projevu. Ze strany mluvčího představuje základní stavební celek intonačního průběhu, z hlediska posluchače vnáší do souvislé řeči segmentaci vhodnou pro percepci obsahu.

Ve vztahu k jazykové stavbě textu je v češtině relevantní zejména pozitivní korelace členění na úseky a syntaktické stavby. Hranice úseku omezuje percepci zvukové prominence s funkcí fokusu.

10.1 Struktura

Promluvo­vý úsek tvoří obvykle řetěz několika taktů. Optimum a zároveň průměr u čtených textů má v češtině rozměr 2-4 takty.

Členění na jednotaktové úseky vede k rozpadu souvislosti textu. Delší výpověď bez členění na úseky je nepřehledná.

Nejvíce zřetelným hraničním signálem je komplex krátké pauzy a intonační kadence na pravém okraji jednotky.

Dojem celistvosti úseku podporuje intonační průběh uvnitř jednotky a nevýrazné změny tempa taktů v závislosti na jejich místě v úseku, poněkud zpomalení v koncové pozici. Intonace uvnitř úseku prostředkuje některé funkční a pragmatické aspekty řečového sdělení.

10.2 Introvětné frázování

Požadavek 13. Ve správně tvořeném projevu je segmentace na promluvo­vé úseky v korelaci s hierarchií těsnosti syntaktických vztahů.

Faktory nejvíce ovlivňující členění na promluvo­vé úseky jsou rozměr (počet taktů) a syntaktická stavba výpovědi

a) Rozdíl v těsnosti syntaktického vztahů mezi sousedícími takty podporuje vznik členění lineárního taktového řetězu. Tendence: Do úseku jsou vázány takty obsahující slova, která mají v daném kontextu relativně nejtěsnější vazbu. Vztah členů na meziúsekové hranici (dále //) nemá být těsnější než vazba větných členů uvnitř úseku.

Př. + *Unavený chlapec // konečně uviděl // stanici autobusu.*

+ *Unavený chlapec // konečně uviděl stanici autobusu.*

+ *Unavený chlapec konečně uviděl // stanici autobusu.*

- *Unavený chlapec konečně // uviděl stanici autobusu.*

- *Unavený chlapec konečně // uviděl stanici // autobusu.*

+ *Unavený chlapec // konečně uviděl // stanici městského autobusu.*

+ *Unavený chlapec // konečně uviděl stanici // městského autobusu.*

Těsné spojení, které se obvykle dále nečlení je především:

vazba shodného přívlastku se jménem typu *velký dům, každý člověk*;

vazba příslovce se slovesem typu *dobře vidí, ještě nešel*;

vazba příslovce s adjektivem nebo příslovcem typu *velmi dobře, málo pravděpodobný*;

slovesné vazby typu *dát radu, vzít za vděk, mít radost* ap.

b) V češtině, podobně jako v dalších jazycích, může segmentace na úseky rozhodovat o významu výpovědi. Interpunkce tyto případy většinou neřeší, psaná podoba je dvojznačná.

Př. *Sešli se na poradě // o výchovných problémech s novými studenty.*

= poradě o problémech, které jsou se studenty

Sešli se na poradě o výchovných problémech // s novými studenty.

= poradě se studenty o problémech

10.3 Fokus s kontextovou nebo kontrastivní platností

V češtině, podobně jako v dalších jazycích, může být melodická prominence (dále označena tučně) prostředkem pro vyjádření fokusu s kontextovou platností, tj. k odkazování do kontextu předcházejícího nebo následujícího.

V této funkci je hodnocena zvuková prominence, je-li jediná v úseku a nestojí v koncové pozici. V koncové pozici je třeba zvlášť výrazné zvukové podoby prominence, aby tato funkce vznikla.

Př. Více vrcholů nebo nevýrazný vrchol koncový: výpověď bez informace o kontextu.

V sobotu bylo velmi teplo.

Umístění jediného vrcholu naznačuje téma předcházejícího kontextu:

V sobotu bylo velmi teplo. (např. téma: změny teploty)

V sobotu bylo velmi teplo. (např. téma: ano či ne)

V sobotu bylo velmi teplo. (např. téma: kdy ano)

V sobotu bylo velmi TEPLo. (např. téma: teplo, ale nikoli sluneční žár)

Hranice úseku omezuje rozsah platnosti fokusu.

Př. *Jiný otec // nesl syna na ramenou.*

= jeden z otců, o nichž se mluví

Jiný otec nesl syna na ramenou.

= jiný otec, než ten, o kterém se mluví

Požadavek 14.

Použití nebo nepoužití intonační kontury, která je vnímána jako fokus s kontextovou platností, se řídí závazně významem textu.

Např.

a) *To byly nejnovější informace z regionů. A ještě jednu POZVÁNKU: V pondělí začíná....*

b) *Od pátku do neděle se v Kolíně koná festival dechové hudby. V sobotu se přijedte podívat do Olomouce na výstavu květin. A ještě jednu pozvánku: V pondělí začíná....*

V obou kontextech je použití prominence ve funkci fokusu závazné. Umístění prominence nelze zaměnit.

10.4 Variabilita mimo standard

a) Někteří mluvčí doprovázejí úsekové frázování protahováním posledního slabičného vrcholu na konci úseku. Prodlužuje se původně krátký vokál, dlouhý vokál i slabičný konsonant, v otevřené i v zavřené slabice. Současně se v průběhu této slabiky postupně zvyšuje melodie.

Tento způsob řeči je vždy hodnocen jako odchylka od neutrální standardní podoby. Podle druhu mluvní situace působí jako výrazné snížení stylu (periferní slang), nedostatečnost mluvčího, nebo také projev emoce..

b) Nesprávné frázování a chyby v umístění fokusu se objevují v čtené řeči jako projev nedostatečnosti mluvčího.

11. Výpověď jako zvuková jednotka

11. 1 Struktura

Jako v mnoha jazycích, výpověď má v češtině zvukovou charakteristiku, jejímž prostředkem je průběh melodie na pravém kraji jednotky, obvykle melodická kontura posledního taktu (dále *melodém*, viz též §12). Kromě signálu konce jednotky prostředkuje dvojí základní informaci:

Ukazuje intenci mluvčího ukončit výpověď nebo připojit další část. U ukončené výpovědi ukazuje dále příslušnost jednotky k typu větné modalitě.

(V následujícím výkladu označujeme konec ukončujících melodémů značkou `>]]`, konec neukončujícího melodému značkou `<]]`.)

a) V ukončené výpovědi je z hlediska formy základem rozlišení dvou souborů kontur, klesavého a stoupavého. Z hlediska funkčního je základem odlišení tázací funkce od typů ostatních.

aa) Klesavý melodém (`>]]`) se používá jako základní forma většiny výpovědních typů, tj. ve výpovědi s funkcí oznamovací, rozkazovací, práci i doplňovací otázky.

Má více variant, jejichž využití výše uvedené funkce částečně odlišuje, nelze však mluvit o přímém vztahu. Závisí na obsahu sdělení, velikosti výškových změn i na dalších zvukových vlastnostech.

ab) Stoupavý melodém (`<]]`) se používá jako prostředek pro vyjádření zjišťovací otázky. V češtině je podoba melodému jediným ukazatelem odlišujícím zjišťovací otázku a oznamovací výpověď.

Př. *Zítřejší přijedou.* (`>]]`) *Zítřejší přijedou?* (`<]]`)

b) Některé zvláštní případy.

ba) Ve složeném souvětí je melodém realizován na posledním taktu, jeho typ se řídí druhem hlavní věty.

Př. *Kdo přijde?* (`>]]`)

Nevíš, kdo přijde? (`<]]`)

bb) V otázce vylučovací (buď – nebo) je v závěru první části průběh naznačující neukončenost (`<]]`), v závěru klesavý melodém (`>]]`).

Př. *Přijedeš zítra odpoledne (</) nebo až v neděli? (>]]*

bc) Použití stoupavého melodému v doplňovací otázce vytváří příznakové varianty s různým významem podle obsahu výpovědi a mluvní situace (řečnická otázka, otázka na otázku, údiv, hrozba, atd.). K tomu ještě viz §12.41.

c) Melodický průběh na konci větných frází uvnitř výpovědi je shodný s konturami, které se mohou objevit na konci jakéhokoli promluvového úseku. V některých případech však je z melodického zakončení zřejmé, že mluvčí bude ve sdělované myšlence pokračovat. Melodické kontury s touto funkcí označujeme jako melodém neukončující, progredientní (`<]]`). V některých gramatických konstrukcích je jeho použití závazné, např. ve vylučovacích otázkách (viz. bb).

11. 2 Variabilita

Variabilita klesavého melodému a melodému progredientního je značná. Mezi těmito dvěma soubory forem nutno v řeči počítat s nejednoznačnými případy

Nejvíce stabilní je podoba stoupavého melodému, který je jediným prostředkem odlišujícím zjišťovací otázku od oznamovací výpovědi. O stabilitě tohoto melodému svědčí i skutečnost, že se kodifikace vyjadřuje k výběru existujících variant. Rozdíly mají většinou původ v dialektu.

Modifikace melodému vede ke vzniku dalších významů, zejména z oblasti pragmatiky (viz dále 12.2).

12. Intonační vzorce

a) Základní průběh melodie lze dobře popsat jako posloupnost melodických vzorců v taktech v závislosti na jejich pozici v promluhovém úseku a ve výpovědi. Relevantními rysy jsou místo, směr a velikost výškových změn. Největší funkční zatížení a současně nejvíce stabilní průběh má melodém, tj. kontura taktu ukončujícího výpověď (viz již §11).

V neutrálním projevu vytváří sled taktových kontur uvnitř úseku intonační oblouk (stoupavý nebo klesavý) bez percepčně nápadných bodů (výrazných výškových skoků uvnitř taktů nebo mezi nimi). Výběr kontur ovlivňuje počet taktů v úseku, přičemž určující je jejich charakteristika v pořadí finální, iniciální, mediální.

Další preference výběru určuje počet úseků ve výpovědi. Neutrální linie ukončené výpovědi v celku vytváří klesavý oblouk (s výjimkou zjišťovacích otázek). To ovlivňuje sled kontur uvnitř úseků. Např. ve výpovědi složené ze dvou úseků mívá první úsek celkově stoupavý průběh, druhý úsek je klesavý. U delších výpovědí jsou proporce složitější.

Deklinační oblouk neutrální výpovědi je poměrně plochý, asymetrický, s nevýrazným vzestupem na počátku a následným povlnným poklesem. Pokles do polohy „creaky voice„ je v češtině neobvyklý.

Průběh melodie v neutrální projevu, čteném i mluveném, zůstává v poměrně úzkém pásmu. Např. v modelové syntéze zpravodajského textu dostačuje rozpětí 6 půltónů, rozpětí 10 půltónů je vhodné pro dialog a beletrii. Ani relevantní výškové kroky nejsou příliš výrazné. Změna skokem přes polovinu pásma je již pro posluchače velmi nápadná. Nejvýraznější změny výšky bývají v melodému ukončujícím výpověď.

Uvedeme elementární minimum variant typických pro neutrální projev, tj. pro projev s převažující funkcí věcně sdělnou, bez výraznějších projevů postoje mluvčího.

b) V omezeném rozsahu jsou známy rysy charakterizující některé jejich příznakové modifikace, které se stávají výrazem dalších komunikačních funkcí, zejména pragmatických aspektů řeči. Základem bývají změny v rozpětí melodického pásma, ve velikost výškových kroků a ve směru taktových kontur. Upozorňujeme na ně v jednotlivých částech popisu. Přitom rozlišujeme dvě hlavní varianty těchto modifikací, *expresivní* a *emocionální* modus řeči.

Expresivní varianta představuje způsob, kdy mluvčí zvukovými prostředky zdůrazňuje intelektuální obsah svého sdělení.

Emotivní varianta představuje způsob řeči, z něhož je patrné, že mluvčí zaujímá osobní postoj k tématu, posluchači nebo mluvní situaci. Druh emocionálního zabarvení (radost, hněv, rozpaky atd.) nemusí být zřejmý (a nebývá prostředkován modifikací melodie jednoznačně).

12.1 Průběh melodie v nekoncové pozici

12.11 Melodická kontura taktu

Průběh melodie je v běžném mluveném projevu základní zvukovou charakteristikou taktu (zvukového slova). Teprve při vědomém zdůrazňování se začne výrazněji uplatňovat také zesílení první slabiky.

Variabilita melodie v taktech je značná, má však omezení. Některé kontury signalizují posluchači, že řetěz slabik tvoří uzavřenou jednotku, jiné takovou možnost zpochybňují (viz též výklad v §9.1). Pro potřeby elementárního popisu lze vystačit s možnostmi, které uvádíme dále.

V souboru příkladů v příloze nahrazujeme grafické zobrazení dvoupísmenným kódem H = vysoký tón, L = nízký tón, jehož pomocí naznačujeme směr pohybu melodie v každém taktu. Podrobněji viz přehled značek v úvodu přílohy.

- a) pro všechna umístění taktu s výjimkou melodému lze použít konturu lineárně klesavou, lineárně stoupavou a rovnou.

↘ / HL / ↗ / LH / → / H=/, / L= /

- b) zejména jako důrazová forma se objevuje také kontura stoupavo-klesavá, v níž vzestup bývá na druhé slabice taktu

↗↘ / LHL /

- c) v žádné pozici s výjimkou melodému není v češtině přijatelná jako podoba taktu kontura klesavo-stoupavá

↘↗ / HLH /

12.12 Taktová posloupnost v úseku kterým nekončí výpověď

Posloupnost taktových kontur v úseku nemá omezení ve smyslu pravidel jazyka. Je však zvukovou kvalitou, která prostředkuje některé další komunikační aspekty.

Uvádíme několik silnějších tendencí pro podobu úseků v nekoncové pozici.

- a) Iniciální pozice iniciálního úseku výpovědi má často průběh stoupavý. Použití stoupavo-klesavého průběhu nebývá v této pozici pocíťováno jako zdůraznění.

Iniciální pozice mediálního úseku mívá konturu, která vyrovnává průběh vzhledem k zakončení předcházejícího úseku. Při předchozím poklesu začíná na vyšším tónu, při předchozím zvýšení se vrací do střední polohy. Směr kontury nemá omezení.

- b) Mediální pozice často střídá klesavý a stoupavý průběh, při mírném poklesu v umístění kontury. Určující je počet taktů

- c) Koncová pozice v nekoncovém úseku je obvykle signálem hranice úseku. Častá je jak stoupavá, tak klesavá kontura.

Klesavá kontura má v koncové pozici nekoncového úseku omezený výškový rozsah, protože by se jinak ztotožnila s melodémem ukončujícím výpověď (viz dále). Použití stoupavo-klesavé kontury závisí na obsahu textu.

Výrazná stoupavá kontura je naopak prostředkem pro naznačení pokračování a některých případech je její použití závazné (viz dále neukončující melodém).

(V příkladech * označuje takt nesoucí melodém, // je hranice úseku, / je hranice taktu, značka < označuje další stoupnutí tónu, značka > další pokles tónu.)

Př.

Babička / konečně /slíbila, // že se / poslední / neděli / v listopadu // přijede / podívat / do Prahy.

↗↘ ↘ ↗ // ↘ ↗ ↘ ↗ // ↗↘ ↘ ↘]]
LHL / LH / HL // HL / LH / HL / LH // LHL / HL / *HL]]

Babička /slíbila, // že přijede / do Prahy. (3 varianty)

↘	↗	//	↘	↘]]
HL /	LH /	//	HL /	*HL]]
↗	↗	//	↘	↘]]
LH /	LH	//	HL /	*HL]]
↘	↗	//	↗↘	↘]]
HL /	LH /	//	LHL /	*HL]]

12.13 Příznakové modifikace

a) Expresivní modus řeči bývá charakterizován posloupností klesavých kontur ve větším počtu taktů za sebou. Změna výšky bývá výraznější, než v neutrální výpovědi, začátek každého dalšího taktu se vrací na vyšší úroveň. Může se připojit i dynamická charakteristika, *decrescendo* v průběhu taktu.

Př. *Každý / takový / pokus // přináší / neobyčejný / užitek*

↘	↘	↗	//	↘	↘	↘]]
HL /	HL /	LH	//	HL /	HL /	*HL]]

b) Emotivní modus vzniká pomocí komplexu různých modifikací, jejichž použití je velmi ovlivněno sémantikou textu. Jedním z častých prostředků je používání stoupavé kontury taktu, opakovaně za sebou nebo i jednoho výrazného skoku.

Př. *Každý / takový / pokus // přináší / neobyčejný / užitek*

↗	↗	↗	//	↘	↗	↘]]
LH	LH	LH	//	HL /	LH	*HL]]

12.2 Standard melodémových typů

Následující přehled uvádí jen několik základních variant, není vyčerpávající.

Požadavek 15. Funkční melodické schéma se realizuje jako změna výšky mezi slabikami taktu, který je nositelem melodému (nikoli uvnitř slabiky, s výjimkou jednoslabičných slov).

12.21 Ukončující klesavý melodém (>]]]) tvoří postupný nebo skokový pokles melodie v průběhu posledního taktu výpovědi (v příkladech část vyznačená tučně).

a) Neutrální varianta: postupný pokles ve všech slabikách taktu.

Přijedou		Přijed'te		Proč až
poz		poz		poz
dě		dě		dě
ji.		ji !		ji?

12.23 Melodém neukončující (<])

Základem melodického průběhu, který explicitně naznačuje záměr mluvčího doplnit další informaci k sdělovanému obsahu, je melodický průběh stoupavý, v němž se slabiky taktu zvyšují v postupných krocích

Výšková změna není tak výrazná, jako v stoupavém melodému.

Někdy se stává součástí melodému i poslední slabika předcházejícího taktu.

Př.

Přijedou až **po** **dne** **le** protože.. Přijedou **zít** **ra** protože..
od **až**

12.24 Variabilita mimo standard

Variabilita se týká především ukončující stoupavé kadence a má základ v nářečí. Příkladem může být tzv. „pražská otázka„: Zvýšení nastává mezi první slabikou posledního taktu a slabikou předcházející. Varianta je pocíťována jako silně nestandardní a emocionální.

Př.

Přijedou **poz** **dě** **ji ?** Přijedou **do po** **led** **ne?**

12.3 Kontury pro vyjádření fokusu

Uvedeme několik typů kontur, které mohou vytvořit dojem jediné dominantní prominence v úseku a tedy fokus (viz 3.233). V příkladech používáme situaci, kdy fokus vzniká na pozadí celku výpovědi. Varianty pro fokus omezený na část výpovědi představují výběr z těchto forem. (Místo prominence je v textu příkladů označeno tučně).

12.31 Prominence na taktu v nekoncové pozici

a) Posun začátku melodému a jeho rozšíření do konce výpovědi.

V neutrální situaci začíná melodém na posledním taktu ve výpovědi. Přenesení dovnitř výpovědi signalizuje fokus. Nápadným příkladem může být průběh zjišťovací otázky.

Př. Přijedou / **poslední** / neděli /v listopadu. Přijedou /**poslední** /neděli /v listopadu?

Přijedou **po** **sled** **ní** **ne** **dě** **li** **v listopadu.** Přijedou **sled** **ní** **nedě** **li** **v listopadu ?**
po

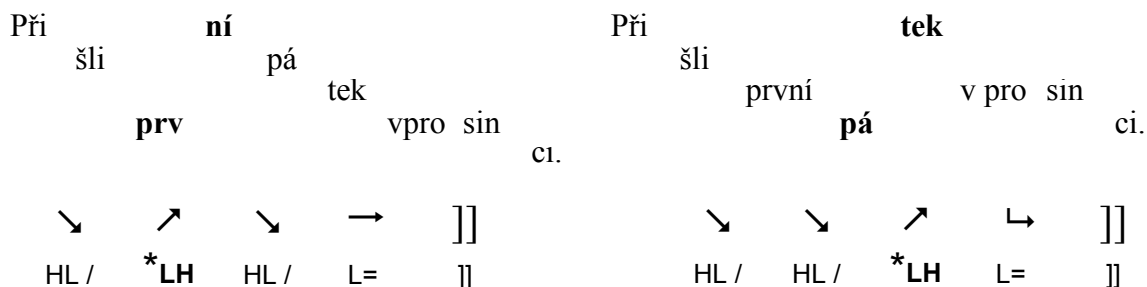
↗ ↘ → →]]
 LH *HL / L= / L=]]

→ ↗ → →]]
 H= / *LH> / H= H=]]

b) Výrazná stoupavá kontura taktu mezi konturami klesavými.
Varianta může být hodnocena jako emocionální.

Př. *Přišli / první / pátek / v prosinci.*

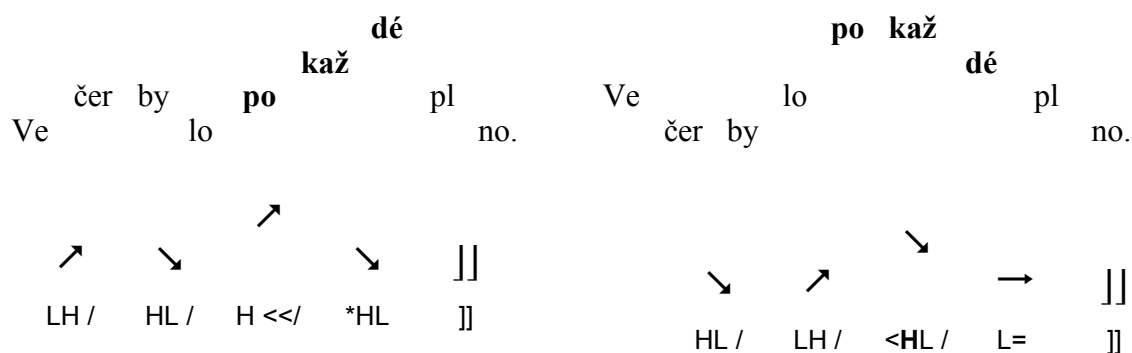
Přišli / první / pátek / v prosinci.

c) Vysunutí kontury taktu nad celkový oblouk výpovědi.

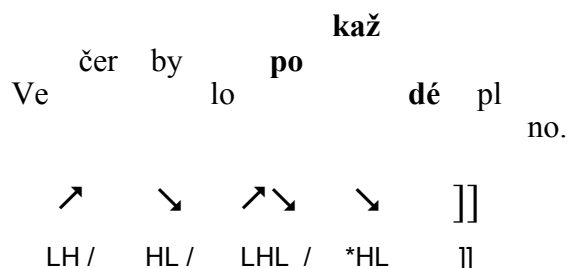
Výrazná realizace první varianty může být hodnocena jako emocionální, v druhém případě spíše jako expresivní.

Př. *Večer / bylo / pokaždé / plno.* (2 varianty:)

d) Použití stoupavoklesavé kontury taktu (v tříslabičných a delších taktech)

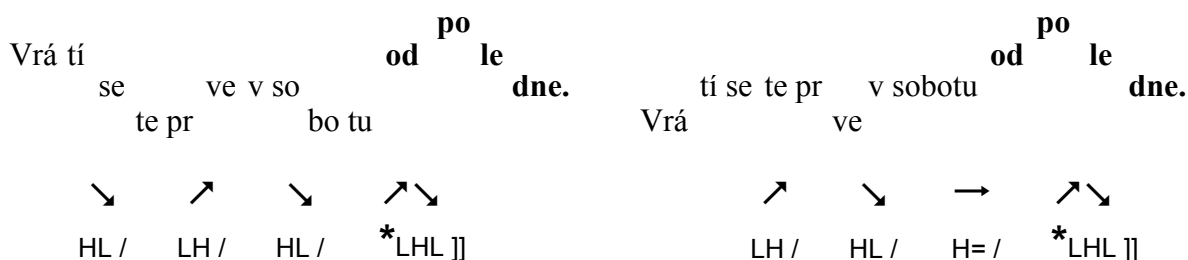
Př. *Večer / bylo / pokaždé / plno.*

12.32 Prominence na taktu ve finální pozici

Ke vzniku prominence s platností fokusu je v této pozici třeba výraznější zvukové charakteristiky než jinde. Častá je stoupavo-klesavá kontura s větším výškovým krokem, navíc umístěna tak, aby konec melodému nebyl v nejnižší hladině výpovědi.

Př. *Vrátí se / teprve / v sobotu / odpoledne.* (2 varianty)

12.4 Příznakové (emocionální) modifikace melodému

12.41 Stoupavý melodém v doplňovací otázce

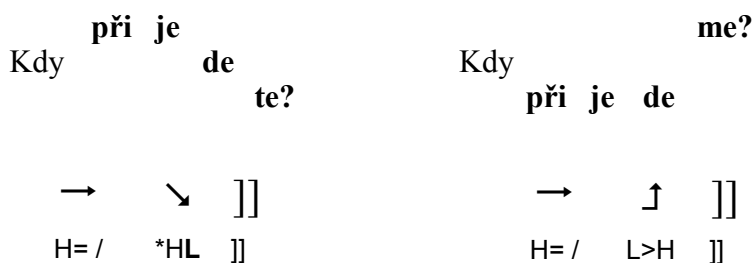
Použití stoupavého melodému (<]) v doplňovací otázce vytváří vždy příznakovou variantu tázací výpovědi (viz již §11.1 bc). Posлуhač cítí, že prvotním smyslem položení otázky není snaha získat konkrétní informaci, ale vyjádřit (také nebo především) nějaký další komunikační aspekt. Jeho povaha záleží na obsahu výpovědi, na mluvní situaci i na způsobu zvukové realizace. Některé varianty jsou výrazně emocionální.

a) Základní situaci představuje *otázka na otázku* (Nachfrage, echo question). Mluvčí opakuje otázku, která mu byla položena, a použitím neadekvátního melodému tuto skutečnost deklaruje. Forma nemusí nést emocionálně zabarvení.

Př.

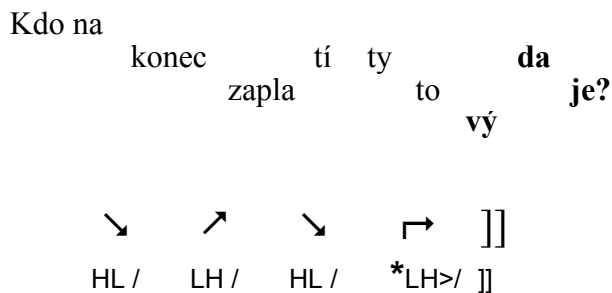
Mluvčí 1: *Kdy / přijedete?* (>])

Mluvčí 2: *Kdy / přijedeme?* (<])

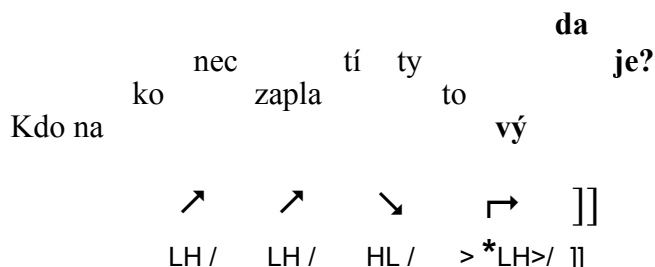
b) Týž základ má tzv. *řečnická otázka*: Mluvčí formuluje téma jako tázací větu a sám na ni pak odpovídá. Neadekvátní typ melodému posluchače upozorňuje, že otázka je pouze formální. Také tyto otázky mohou být vysloveny bez emocionálního zabarvení.

Př. *Kdo nakonec / zaplatí / tyto / vydaje?* (<]) (Samozřejmě spotřebitel v ceně zboží.)

c) Vzhledem k tomu, že použití stoupavého melodému v doplňovací otázce je již samo o sobě příznakové, snadno vzniká emocionální odstín různého druhu, podle kontextu či situace. (údiv, pohoršení, pobavenost atd.). Zvukovým základem bývá použití výrazných výškových změn, často s doprovodným použitím některé varianty modulace uvedené v §12.13.

Př. *Kdo nakonec / zaplatí / tyto / vydáje?* (<[]])

12.42 Vysunutí klesavého melodému z celkového melodického průběhu výpovědi

V neutrální výpovědi se melodický oblouk nejčastěji uzavírá nějakou variantou postupného poklesu a klesavý melodém končí na relativně nízkém tónu celkového průběhu.

Vysunutí melodému směrem k vyšší úrovni a nevýrazný pokles v jeho závěru je nápadným prostředkem, který posluchač přijímá jako výraz emocionálního zabarvení různého druhu, podle kontextu či situace.

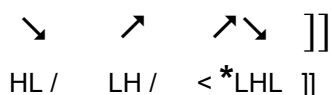
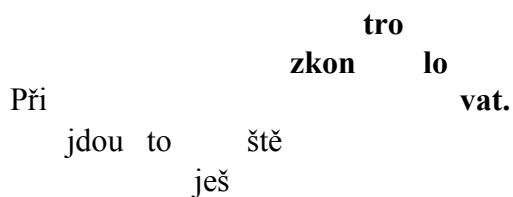
Emocionální zabarvení může vzniknout také změnou obráceným směrem, skokovým umístěním celého melodému na nejnižší úroveň melodického oblouku. V tomto případě tím bývá současně zdůrazněna konečná platnost obsahu výpovědi.

Př. *Přijdou to / ještě / zkontrolovat.*

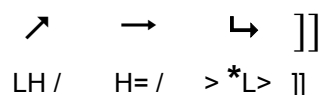
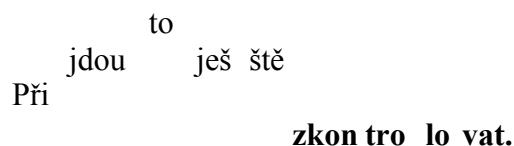
a) omluvné vysvětlení, uspokojení, obrana, varování, atd

b) rezignace, resolutní ukončení atd.

a)

b)

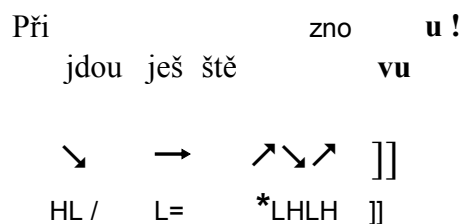
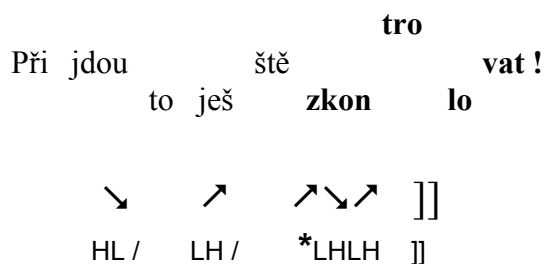
12.43 Emocionální modifikace melodému – tzv. melodie varování

Změna standardní kontury melodému (viz 12.21) tak, že výška tónu změní dvakrát směr, je vždy pocíťována jako výraz osobního, většinou emocionálního zaujetí mluvčího. Její nejčastější podoba byla zachycena již v práci J. Chlumského (1928) a odtamtud také pochází označení *melodie varování*, později používané i M. Romportlem (1973). Její účinek na posluchače v reálném projevu je ovšem opět rozmanitý, podle obsahu sdělení, kontextu či komunikační situace.

Základem této zvukové formy je varianta uvedená v 12.21 (c), v níž konec taktu nesoucího melodém znovu stoupá. V plné formě je tento průběh viditelný na čtyřslabičných taktech Nemá-li takt dostatečný počet slabik, závěrečná změna výšky bývá realizována uvnitř poslední slabiky.

Př. *Přijdou to / ještě / zkontrolovat !*

Přijdou / ještě / znovu !

Literatura

- Daneš, Fr. (1957): *Intonace a věta ve spisovné češtině*. Academia, Praha
- Frinta, A. (1909): *Novočeská výslovnost*. Praha
- Hála, B. (1962): *Uvedení do fonetiky češtiny na obecně fonetickém základě*. Praha
- Chlumský, J. (1928): *Česká kvantita, melodie a přízvuk*, Praha
- Mluvnice češtiny I.* (1986), Academia, Praha
- Palková, Z. (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Karolinum, Praha, 1994
- Romportl, M. (1973): *Základy fonetiky*, SPN, Praha
- Výslovnost spisovné češtiny I.* (1967), Academia, Praha, 2vyd.
- Výslovnost spisovné češtiny (výslovnost slov přejatých)*. (1978), Academia, Praha

Obsah

- 0. Standard a variabilita zvukové podoby češtiny
 - 0.1 Koncepce standardu
 - 0.2 Základní zdroje variability v řeči
 - 0.3 Variabilita zvukové stavby při výuce češtiny jako cizího jazyka
- I. Charakteristické vlastnosti zvukové podoby češtiny nasegmentální rovině
- 1. Stabilita kvality vokálů
 - 1.1 Standard
 - 1.2 Vztah grafické a zvukové podoby
 - 1.3 Variabilita mimo standard
 - 1.31 Nářeční rozdíly
 - 1.32 Variabilita stylová
- 2. Opozice kvantity vokálů
 - 2.1 Standard
 - 2.2 Vztah grafické a zvukové podoby
 - 2.3 Variabilita mimo standard
 - 2.31 Nářeční rozdíly
 - 2.32 Variabilita stylová
- 3. Konfigurace konsonant - vokál.
 - 3.1 Standard
 - 3.2 Variabilita
- 4. Lenisová artikulace českých konsonantů
 - 4.1 Standard
(absence aspirace)
 - 4.2 Variabilita
- 5. Kontrast znělosti
 - 5.1 Standard
 - 5.2 Vztah grafické a zvukové podoby
 - 5.3 Variabilita mimo standard
 - 5.31 Variabilita nářeční
 - 5.32 Variabilita stylová
- 6. Charakteristické jednotlivosti
 - 6.1 Používání rázu
 - 6.2 Skupina vibrant
 - 6.21 Standard
 - 6.22 Variabilita mimo standard
 - 6.3 Laryngála [h]
 - 6.31 Standard.
 - 6.32 Variabilita mimo standard

- II. Prozodie
- 7. Obecná charakteristika
 - 7.1 Vlastnosti
 - 7.2 Jednotky prozodické struktury
- 8. Slabika
 - 8.1 Struktura
 - 8.11 Základní části
 - 8.12 Pobočná slabika
 - 8.2 Standard
 - 8.3 Variabilita mimo standard
- 9. Přízvukový takt
 - 9.1 Struktura
 - 9.2 Standard
 - 9.21 Segmentace
 - 9.22 Rytmus
 - 9.3 Variabilita mimo standard
- 10. Promluvo­vý úsek
 - 10.1 Struktura
 - 10.2 Introvětné frázování
 - 10.3 Fokus s kontextovou platností
 - 10.4 Variabilita mimo standard
- 11. Výpověď jako zvuková jednotka
 - 11.1 Struktura
 - 11.2 Variabilita
- 12. Intonační vzorce
 - 12.1 Průběh melodie v nekoncové pozici
 - 12.11 Melodická kontura taktu
 - 12.12 Taktová posloupnost v úseku, kterým nekončí výpověď
 - 12.13 Příznakové modifikace
 - 12.2 Standard melodémových typů
 - 12.21 Ukončující klesavý melodém
 - 12.22 Ukončující stoupavý melodém
 - 12.23 Melodém neukončující
 - 12.24 Variabilita mimo standard
 - 12.3 Kontury pro vyjádření fokusu
 - 12.31 Prominence na taktu v nekoncové pozici
 - 12.32 Prominence na taktu ve finální pozici
 - 12.4 Příznakové (emocionální) modifikace melodému
 - 12.41 Stoupavý melodém v doplňovací otázce
 - 12.42 Vysunutí klesavého melodému z melodického průběhu výpovědi
 - 12.43 Emocionální modifikace melodému – tzv. melodie varování

Příloha

Příklady intonačních kontur krátkých výpovědí pro různé komunikační situace mluvené češtiny

Východiskem je příkladový materiál vět pro různé komunikační situace mluvené češtiny uvedený ... Podstatná část tohoto materiálu je v příloze doplněna o schémata zobrazující použitelné intonační kontury.

Popis tabulek

Čísla paragrafů u jednotlivých příkladů v prvním sloupci odpovídají paragrafům v....

Druhý sloupec obsahuje text příkladu členěný na mluvní takty. S jedním taktem je třeba zacházet vždy jako s jedním slovem.

Třetí a případně čtvrtý sloupec zobrazuje melodickou konturu použitelnou pro daný příklad. Uvádíme maximálně dvě kontury pro jeden příklad, ačkoliv často by jich bylo možno formulovat více.

Členění na takty v kontuře odpovídá členění na takty v textu. V textu (sloupec 2) je tučně vyznačena slabika, od níž začíná melodická kontura daného taktu uvedená ve schématu (sloupec 3).

Jednoslabičné slovo bez přízvuku v postavení předrážky je vyznačeno kurzívou. Jeho tónové umístění v kontuře je ve schématu uvedeno v kulaté závorce.

Slovo zapsané kapitálkami znamená takt nesoucí kontrastivní nebo kontextovou prominenci (fokus s odkazovací funkcí, viz §12.3).

Značky v popisu melodických kontur:

Hranice:

[[...]] označují začátek a konec ukončené výpovědi;

|| hranice promluвовého úseku uvnitř výpovědi zřetelně podložená gramatickou stavbou; při volnějším tempu je pravděpodobná pauza;

// hranice promluвовého úseku uvnitř výpovědi; intonace se příliš neliší od předcházejícího typu, pauza je méně pravděpodobná

/ hranice mluvního taktu

Kontury

Základní značky

H - vysoký tón, L - nízký tón;

Melodická kontura taktu je zobrazena nejčastěji dvoupísmenným kódem, bez ohledu na počet slabik v taktu, naznačujeme směr pohybu melodie v taktu; základní kombinace: HL, LH, H=, L=.

Je-li potřeba, může být na konci delšího taktu použita pomocná značka potvrzující pokračování ve směru základního trendu.

Melodická hodnota jednoslabičných taktů je zobrazena jedním symbolem; je-li však třeba naznačit změnu výšky uvnitř taktu, je použit obvyklý dvoupísmenný kód s rozdělovníkem (např. L-H).

V případě, že je možno (nebo nutno) vyznačit umístění výškového maxima nebo minima v dané kontuře, případně obě krajní hodnoty je příslušné písmeno zobrazeno tučně.

Např. schéma [[LH / <* HL]] zobrazuje dvoutaktovou ukončenou výpověď, v níž nejnižší hlasovou polohu má začátek výpovědi, nejvyšší pak začátek melodému.

Tónové umístění předzářky je ve schématu uvedeno v kulaté závorce.

Zvláštní případy:

Třípísmenné zobrazení / LHL / označuje stoupavoklesavou konturu taktu se zdůrazňující funkcí (viz § 12.11, 12.21 i jinde).

Pro vyznačení dvou variant stoupavých ukončujících melodémů jsou použity stabilní značky /* L:H]] a /* LH>]] (viz též § 12.22)

Pomocné značky

* označuje takt v němž začíná melodém ;

značka < na konci taktu označuje další stoupnutí tónu;

značka < před začátkem taktu označuje stoupnutí první slabiky taktu proti předcházejícímu taktu ;

značka > na konci taktu označuje další pokles tónu;

značka > před začátkem taktu označuje klesnutí první slabiky taktu proti předcházejícímu taktu.

značka @ znamená výrazně příznakovou výpověď, nejčastěji emocionální

Příklady intonačních kontur			
1.1.1	[[tohle / ne] [tamto]]	[[HL / H] [<*HL]]	
	[[ne / tohle] [tamto]]	[[H / LH] [<*HL]]	
1.1.2	[[ten malý]]	[[(L) <*HL]]	
	[[tahle / malá]]	[[HL / <*HL]]	
	[[tohleto / s krátkým / rukávem]]	[[LH / >H=] [>*HL]]	
	[[tohleto,] [co má / krátký / rukáv]]	[[LH] [>HL / LH / <*HL]]	[[LH] [>HL / H= / >*HL]]
1.1.3	[[to jsem / já]]	[[H= / > *HL]]	
	[[tohle jsme / my]]	[[LH / > *HL]]	
	[[JÁ.]]	[[*HL]]	
1.1.4	[[Já jsem tam / byl]]	[[HL / *L]]	[[LH / <*H-L]]
	[[JÁ jsem tam / byl]]	[[*LH > / >L]]	
	[[Byl jsem tam / já]]	[[HL / *L]]	[[LH / <*H-L]]
1.1.6	[[John je / Američan]]	[[HL / *L]]	[[LH / <*H-L]]
	[[Jsem učitel.]]	[[(L) <*HL]]	
1.2.1	[[Vlak / odjel.]]	[[H / >*L]]	
1.2.2	[[Myslím,] [že vlak už / odjel.]]	[[LH] [(H) LH / <*HL]]	[[LH] [(L) HL / <*HL]]
1.3.1	[[To je / DIVADLO]]	[[LH / <*HL]]	[[LH / >*H<L]]
	[[Vlak / ODJEL]]	[[H / <*HL]]	
1.3.2	[[Ne.]]	[[*HL]]	
	[[Ne / není.]]	[[H / <*HL]]	
1.3.3	[[Ne] [to NENÍ / Brno].]	[[H / >*(L)HL / L=]]	
	[[Ne] [Petr / NEODJEL].]	[[H / > LH / <*HL]]	[[H / > LH / >*H<L]]
1.3.4	[[Ne] [tak to / není]]	[[H / <HL / >*L >]]	
	[[Ne] [tak to / NENÍ]]	[[H / > LH <*HL]]	
1.3.5	[[To přece / není / BRNO.]]	[[LH / > H= <*HL]]	
	[[To přece / NENÍ / Brno]]	[[LH / <* HL >L >]]	
1.3.6	[[Ale / ano,] [NAPSALI to]]	[[HL / LH] [<*HL >]]	[[HL / LH] [<*H<L >]]
1.3.8	[[Ale / ano] [JE to tak].]	[[HL / LH] [<*HL >]]	
1.3.9	[[Vždyť to / přece / napsali]]	[[HL / LH] [<*HL >]]	
1.4.1.1.	[[Máte / čas?]]	[[H= / >* L-H]]	
	[[Máte / volno?]]	[[H= / >* LH]]	
	[[Máte / dovolenou?]]	[[H= / >* L>H]]	[[H= / >*LH >]]
1.4.1.2	[[Všichni / máte / dovolenou?]]	[[HL / > HL / >* L>H]]	[[HL / >HL / >*LH >]]
	[[VŠICHNI / máte / dovolenou?]]	[[*LH / >> / >>]]	
	[[Jestlipak / mají / všichni / dovolenou?]]	[[HL / LH / >HL / <*HL]]	[[LH / >HL / >HL / <*HL]]
	[[JESTLIPAK / mají / všichni / dovolenou?]]	[[*LHL / >HL / >HL / *L >]]	
1.4.1.3	[[Nemáte / čas?]]	[[HL / >* L-H]]	
	[[Měl byste / čas?]]	[[HL / >* L-H]]	
1.4.1.4	[[Odešli / dřívě,] [že?]]	[[LH / *HL] [>* L-H]]	
	[[Odešli / dřívě,] [že ano?]]	[[LH / >*HL] [* HL]]	
	[[Odešli / dřívě,] [co?]]	[[LH / >*HL] [* L-H]]	
	[[Odešli / dřívě,] [vidíte?]]	[[LH / >*HL] [* HL]]	
1.4.1.5	[[Nekoupili to,] [že?]]	[[*LHL] [*L-H]]	[[*HL >] [*L-H]]
	[[Nekoupili to,] [že ne?]]	[[*LHL] [*HL]]	[[*HL >] [*HL]]
1.4.1.5	[[Zeptal se, / jestli mám / čas.]]	[[LH] [>H= / >*L]]	
	[[Zeptal se, / jestli / přijedu.]]	[[LH] [>H= / >*HL]]	
1.4.2.1	[[Co se / stalo?]]	[[LH / <*HL]]	
	[[CO se / stalo?]]	[[HL / >*L >]]	
1.4.2.2	[[Kdo je / ten druhý?]]	[[LH / * (L)HL]]	
	[[KDO je ten / druhý?]]	[[HL / >*L >]]	

1.4.2.3	[[CO je to?]]	[[*HL>]]	
	[[Co to / JE?]]	[[LH / <*H-L]]	
1.4.2.4	[[Co je to / za knihu?]]	[[LH / <*HL>]]	
1.4.2.5	[[ČÍ je to / kniha?]]	[[HL / >*L>]]	
1.4.2.6	[[Jak se to / dělá?]]	[[LH / >*HL]]	
	[[JAK se to / dělá?]]	[[HL / >*L>]]	
	[[<i>Jak často / chodíte / do kina?</i>]]	[[(H)LH / >H= / *HL]]	
1.4.2.7	[[Kolik to / stojí?]]	[[LH / <*HL]]	
	[[Kolik to / stojí?]]	[[HL / >*L>]]	
	[[<i>Jak daleko je / do Plzně?</i>]]	[[(H) LH / > *HL]]	
	[[Kolik je vám / let?]]	[[LH = / >*H-L]]	
1.4.2.8	[[Proč jsi to / řekl?]]	[[LH = / >*HL]]	[[HL / <*HL]]
1.4.2.9	[[Kdopak to / byl?]]	[[LH = / >*H-L]]	
	[[KDOPAK to / byl?]]	[[HL / >*L]]	
	[[Jakpak se / máte?]]	[[LH = / >*HL]]	[[H = / <*HL]]
	[[JAKPAK se / máte?]]	[[HL / >*L]]	
1.4.2.10	[[Zeptal se,][<i>kdo to / je.</i>]]	[[LH]][>H= / *L]]	
	[[Zeptal se,][<i>kdy přijdou.</i>]]	[[LH]] *(L)HL]]	
1.5.1.1	[[Ano.]]	[[*HL]]	
	[[Ano, / mám.]]	[[LH / <*H-L]]	
	[[Ano, / MÁM / čas.]]	[[LH / < H / >*L]]	
1.5.1.2	[[Ne.]]	[[*H-L]]	
	[[Ne, / nemám.]]	[[H / <*HL]]	
	[[Ne, / NEMÁM / čas.]]	[[H / < HL / *L]]	
1.5.1.3	[[Nevím.]]	[[*HL]]	
1.5.2	[[Začalo / pršet.]]	[[LH / <*HL]]	
	[[To je / pan Dvořák.]]	[[LH / >*HL]]	
	[[Je to / velmi / zajímavá / kniha.]]	[[HL / H= / >H= / *HL]]	
	[[To jsou / moje / rukavice.]]	[[HL / H= / >*HL]]	
	[[Ty rukavice / jsou Petrovy.]]	[[(H) LH / >*HL]]	
2.1.1.1	[[To je / pravda]]	[[LH / <*HL]]	
	[[To je / fakt.]]	[[LH / <*H-L]]	
2.1.1.2	[[Máš / pravdu.]]	[[H / <*H-L]]	
2.1.1.3	[[Je to tak.]]	[[*HL]]	
2.1.1.5	[[Souhlasím / s vámi.]]	[[LH / <*HL]]	
	[[SOUHLASÍM / s vámi.]]	[[* HL / > L]]	
2.1.2.1	[[Ano,][<i>je dobrý / student.</i>]]	[[LH][(H)LH / >*HL]]	
	[[Ano,][<i>JE dobrý / student.</i>]]	[[LH][<*HL / >*L>]]	
2.1.2.3	[[Samozřejmě.]]	[[*HL>]]	[[*H<L>]]
	[[<i>Samozřejmě / že ano.</i>]]	[[LH / * >HL]]	
	[[<i>Ovšem, / že je / dobrý / student.</i>]]	[[HL / >HL / H= / *HL]]	
2.1.2.7	[[Bude to tak.]] \$	[[LH / <*H-L]]	[[HL / >*L]]
	[[Bude to tak.]] \$	[[HL / HL / *L]]	
2.1.3.1	[[Ne,][<i>nemůžeme / přestat.</i>]]	[[H][<*HL / >*L>]]	
2.1.3.2	[[Ano,][<i>nemůžeme.</i>]]	[[LH][<*HL>]]	
2.1.3.3	[[Určitě / ne.]]	[[LH / <*H-L]]	
2.1.3.4	[[Samozřejmě / že ne.]]	[[LHL / *(H) L]]	
2.1.3.5	[[<i>Ovšem / že nemůžeme.</i>]]	[[LH / (L)*HL>]]	
2.1.3.7	[[Bude to tak.]] \$	[[HL= / <*HL>]]	
2.1.3.8	[[Bude to tak.]] \$	[[HL / HL / *HL>]]	
2.1.4.1	[[Bude to tak.]] \$	[[LH > L]]	
2.1.5.1	[[Nebude to tak.]] \$	[[LH > L]]	

	[[Asi to tak / nebude.]]	[[HL=/ <*HL>]]	
2.2.1.2	[[Nemáš / pravdu.]]	[[LH / <*HL]]	
2.2.1.3	[[Tak to / není.]]	[[HL/ <*HL]]	
2.2.1.4	[[Nesouhlasím s tím.]]	[[*HL>]]	
	[[Nesouhlasím / s vámi.]]	[[HL/ <*HL]]	
2.2.1.5	[[Jsem / proti.]]	[[H / <*HL]]	
2.2.2.	[[Ne,][nebyl / doma.]]	[[H][<*HL / *L>]]	
2.2..2.3	[[Určitě / ne.]]	[[LH / <*H-L]]	
2.2.2.5	[[To víš,/ že ne.]]	[[(L)H / *>L]]	
2.2.2.6	[[Vůbec ne.]]	[[*HL>]]	
	[[V žádném / případě / ne.]]	[[HL / H= /> *L]]	
	[[Ani / nápad.]]	[[LH / <*H-L]]	
2.2.3.1	[[Ale / ano,][přijde.]]	[[LH / <HL][*HL]]	
2.2.3.2	[[To víš,][že přijde.]]	[[(L)H > / *>HL]]	
2.2.3.3	[[Ale /kdepak.][Přijde.]]	[[H= / <*HL][*HL]]	
2.2.3.4	[[Bude to tak.]] \$	[[H= / <*HL][*HL]]	
2.2.3.3	[[Jakpak / by to / nešlo?!]]	[[LH / >HL /< *HL]]	[[HL / >HL /<*HL]]
2.2.4.1	[[No to / ne.]]	[[HL / >*H]]	[[LH / <*H->]]
2.2.4.2	[[Já ti / nevím.]]	[[HL / <*HL]]	
2.2.4.3	[[To bych se / divila.]]	[[HL / <*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.2.4.4	[[To bych / neřekla.]]	[[HL / <*HL>]]	[[LH / <*HL>]]
2.2.5.1	[[Pročpak by / nepřišel?]]	[[HL / <*HL>]]	[[LH / <*HL>]]
2.2.6.1	[[Je to / tak?]]	[[HL / *L-H]]	
	[[Je to tak / správně?]]	[[HL /> *L-H]]	
2.2.6.2	[[Souhlasíte s tím?]]	[[* L>>H]]	[[*LH>>]]
2.2.7.1	[[Petr / není / doma.]]	[[HL / >HL / >*HL]]	[[LH / H= / <*HL]]
2.2.7.2	[[Nikde / nepracuje]]	[[LH / >*HL>]]	
2.2.7.3	[[Udělala to /ne /z lásky,]]	[[HL / H / LH]]	
	[ale /z povinnosti.]]	[H= /< *HL>]]	
2.3.1.1	[[Znáš / Petra / dlouho.]]	[[H / >HL / >*HL]]	
2.3.1.2	[[Vůbec / se s ním / neznám.]]	[[HL / >HL / >*HL]]	[[LH / H= / <*HL]]
2.3.1.3	[[Nevím,][kdy se/ vrátí.]]	[[HL / >HL / >*HL]]	[[LH / H= / <*HL]]
2.3.1.4	[[Vůbec /nic / o tom / nevím.]]	[[HL / H />HL / *L]]	
2.3.1.5	[[Už jsem / o něm / něco / slyšel.]]	[[LH / H=HL / >*L>]]	
2.3.2	[[Znáš / Petra?]]	[[H / *LH]]	
	[[Znáte se?]]	[[* L > H]]	[[* LH>]]
	[[Víš, že / bydlí / v Praze?]]	[[HL /> H= / *LH]]	
	[[Slyšela jste / o tom?]]	[[HL> / * LH]]	[[* LH> />>]]
2.3.3	[[Naprosto / nevím.]]	[[HL / >*HL]]	
	[[Nemám / ponětí]]	[[HL / >*HL]]	
2.4.1.1	[[Nepamatuje se,][kdy se to / stalo.]]	[[LH]>HL / >*HL]]	
	[[Nepamatuje si,]]	[[LH]]	
	[v kolik / hodin / přišel.]]	[>HL /LH />*HL]]	
	[[Vůbec / nic si / nepamatujeme.]]	[[HL / HL / *>HL>]]	[[LH / >HL /<*HL]]
2.4.1.2	[[Nezapomněl jsem,]]	[[LH]]	
	[co mám / dělat.]]	[>HL />*HL]]	
	[[Zapomněla jsem /	[[LH /	
	zavřít / okno / v pokoji.]]	>HL / LH/ >*HL]]	
2.4.1.2	[[Nevzpomněli jsme si /	[[LH /	
	vůbec / na nic.]]	>HL / >*L>]]	
2.4.2	[[Pamatuješ se,][kdy se to / stalo?]]	[[LH />HL / >*L>H]]	
	[[Pamatuješ se na svého / dědečka?]]	[[LH />HL / >*L>H]]	[[LH />HL / >*LH>]]

	[[Zapomněl jste,[[že máte / přijít?]]	[[LH]>HL / >*LH]]	
	[[Vzpomíná si / na své / rodiče?]]	[[LH />HL / >*L>H]]	[[LH />HL / >*LH>]]
2.4.3.1	[[Nezapomeň, / že zítra / ráno / brzo / vstáváš.]]	[[LH][(L) HL / LH / >HL / *L>]]	[[LH][(L) HL / LH / LH / *<HL]]
2.4.3.2	[[Prosím vás,][připomeňte mu,][aby / odpověděl / na můj / dopis.]]	[[HL][(L) HL] [HL / LH / HL / >L>]]	[[HL][(L) HL] [HL / LH / LH / <HL]]
2.5.1.1	[[Eva / není / sekretářka.]]	[[HL / LH / <*HL]]	
2.5.1.2	[[Je vyloučeno,[[aby to / nevěděli.]]	[[>LH](H) / <* HL]]	[[>LH](H) / <* H<L]]
2.5.2.1	[[Určitě přijde.]]	[[LH / <*HL]]	[[HL / >*HL]]
	[[Zaručeně/ je to / nepotěšilo]]	[[LH / >H= / <*HL]]	[[LH / >HL / >*L>]]
	[[Nepochybně to / nenapsal /sám.]]	[[LH / >HL / >*L]]	
2.5.2.2	[[Je zcela / jisté,] [že už / nepřijdou.]]	[[(L)HL / LH] [>HL / >*HL]]	[[(L)HL / LH] [LH / <*HL]]
2.5.2.3	[[Jsem přesvědčen,] [že Petr je / doma.]]	[[(H) LH] [(H) LH / <*HL]]	[[(H) LH] [(L) HL / >*HL]]
2.5.2.4	[[Byl si / jistý,] [že mu / netelefonovala.]]	[[HL / LH] [>HL / >*HL]]	[[HL / LH] [LH / <*HL]]
2.5.2.5	[[Musela / o tom / vědět.]]	[[LH / >H= / <*HL]]	[[LH / >HL / >*L>]]
2.5.2.6	[[Věřím,][že je to / pravda.]]	[[LH / >H= / <*HL]]	[[LH / >HL / >*L>]]
2.5.3.1	[[Silně / pochybuji,] [že bude / souhlasit.]]	[[HL / LH] [(H)LH / <*HL]]	[[HL / LH] [(L) H= / *L>]]
2.5.3.2	[[Nevěřím,][že je jí / třicet.]]	[[LH]>HL / >*HL]]	
2.5.3.3	[[TĚŽKO už/ přijde.]]	[[*HL / >HL]]	
2.5.3.4	[[SOTVA se /zmýlili.]]	[[*HL / >HL]]	
2.5.4.1	[[Asi to / bude / pravda]] [[Nejspíš / nikam / nejel.]]	[[LH / >H= / <*HL]] [[HL / LH / <*HL]]	[[LH / >H= / >*L>]] [[LH / >H= / >*L>]]
2.5.4.2	[[Pravděpodobně se / rozvádí.]] [[Je pravděpodobné,][že to / neví.]]	[[LH / <*HL]] [[(L) HL]>HL / >*HL]]	[[HL / >*HL]] [[(H) LH](LH) / <*HL]]
2.5.4.3	[[Myslím,][že to / neudělal.]] [[Předpokládám,][že nepřijede.]]	[[LH / >H= / <*HL]] [[LH / * (L)HL]]	[[LH / >HL / >*L>]] [[LH]]
	[[Domnívám se,] [že to / není / chyba.]]	[[LH] [>HL / LH / <*HL]]	[[LH] [<HL / >H= / >*L>]]
2.5.4.4	[[Jak to / vypadá,][bude / pršet.]]	[[HL / LH](H) / >H= / <*HL]]	[[HL / LH](H) / >H= / >*L>]]
2.5.4.5	[[Podle / všeho] [se dosud / nevrátili.]]	[[HL / LH] [(L) H= / <*HL]]	[[HL / LH] [>H= / >*L>]]
2.5.4.7	[[Že bych to / ztratil?]]	[[HL / >* LH]]	
2.5.4.7	[[Jako by / někdo / volal?]]	[[LH / >H= / <*HL]]	
2.5.5.1	[[Třeba / na to / zapomněl.]]	[[HL / LH / <*HL]]	[[LH / >H= / >*HL>]]
2.5.5.2	[[Možná, / že to / neřekl.]]	[[LH / >H= / >*HL>]]	[[HL / LH / <*HL]]
2.5.5.3	[[Petr / by to / nemohl / udělat / sám.]]	[[HL / >HL / LH / >HL / >*H-L]]	[[HL / >HL / LH / LH / <*H-L]]
2.5.5.4	[[Měli by mít / ještě / otevřeno.]]	[[LH / >H= / <*HL]]	
2.5.5.5	[[Co když / nelhal?]] [[Co kdybychom se /zmýlili?]]	[[LH / <*HL]] [[LH / <*HL>]]	
2.5.6.1	[[Myslíš,][že na to / zapomněl?]]	[[HL](>HL) / >*L>H]]	[[LH](>HL) / >*LH>]]
2.5.6.2	[[Doopravdy to /udělal?]] [[Vážně jste tam / byli?]]	[[HL / >*L>H]] [[HL / >*L>H]]	[[HL / >*LH>]] [[HL / >*L>H]]
	[[VÁŽNĚ jste tam / byli?]]	[[*LH> / L>]]	
2.5.7.1	[[Doopravdy / jsem to / neudělal.]] [[Fakt / chci,][abys / přijel.]]	[[LHL / >HL / *HL>]] [[H / <H](>HL) / >*HL]]	
2.5.8.1	[[Prý to / nikdy / neřekl.]] [[Že prý má / zítra / konečně/ pršet.]]	[[HL / LH / <*HL]] [[HL / HL / >HL / *HL]]	[[HL / >HL / <*L>]] [[HL / >HL / >*HL]]
	[[Údajně / v té době // nebyl / v Praze.]]	[[HL / (H)LH // >HL / >*HL]]	[[HL / (H)LH // LH / <*HL]]
2.5.8.2	[[Zítra by / mělo / pršet.]]	[[HL / >HL / >*HL]]	[[LH / H= / >*HL]]

	[[Měl jet / někam / do Francie.]]	[[LH / >HL / <*HL>]]	[[HL / LH / <*HL>]]
2.5.8.3	[[Říkalo se.]	[[LH]]	[[LH]]
	[že se / bude / rozvádět.]]	[>HL / LH / <*HL>]]	[LH / >HL / <*HL>]]
2.5.9	[[Nic jsem / o tom / neslyšel.]]	[[HL / LH / >*HL]]	
2.6.1	[[Nemohl / jet /	[[HL / <H /	[[HL / >H /
	s námi / do Prahy.]]	>HL / >*HL]]	>HL / >*HL]]
	[[Bylo / možné / to dokončit.]]	[[HL / LH / >*HL]]	
	[[Tuhle / věc //	[[HL / <H //	[[HL / >H //
	nelze / dokončit / včas.]]	>HL / >HL / >*L]]	HL / >LH / >*H-L]]
2.6.2	[[Můžeš si / zahrát / fotbal?]]	[[HL> / HL / >*LH]]	
	[[Dá se to / vyřešit?]]	[[HL / >*L>H]]	[[HL / >*LH>]]
2.6.3	[[Neumím / plavat.]]	[[HL / >*HL]]	
	[[Dokáže si / sám / opravit / auto.]]	[[HL / H / >HL / >*HL]]	[[HL / H / LH / >*HL]]
	[[Není / schopná / to přečíst.]]	[[HL / LH / >*HL]]	
	[[Honzík už / chodí,	[[HL> / LH]	[[HL> / LH]
	[ale / ještě / nemluví.]]	[HL / >HL / >*HL]]	[HL / LH / <*HL>]]
2.6.4	[[Umíš / plavat?]]	[[HL / >*LH]]	[[LH / *LH]]
	[[Dovedete to / vysvětlit?]]	[[HL> / >*L>H]]	[[HL> / >*LH>]]
	[[Dokážeš to / dokončit / včas?]]	[[HL / >HL / >*L-H]]	
2.6.6	[[Ředitel / má / právo,	[[HL / >H / LH]]	
	aby / povolil / studentům / opakování.]]	>HL / <H= / HL / >*HL	
2.7.1	[[Musí / pravidelně / brát / léky.]]	[[HL / LH / H / >*HL]]	
	[[Je nutné,[[abyste to / dokončili.]]	[[> LH / >HL / <*HL>]]	[[> LH / <HL / >*HL>]]
	[[Potřebujeme,]	[[LH]]	[[LH]]
	[abyste nám / pomohli.]]	[>HL / <*HL>]]	[<HL / >*HL>]]
	[[Nutně / potřebuji,]	[[HL / LH]]	
	[abys mi / poradil.]]	[>HL / <*HL>]]	
	[[Nezbývá mi]	[[LH]]	[[LH]]
	[než si / hledat / jinou / práci.]]	[>HL / LH / >HL / >*HL>]]	[>HL / LH / >H= / <*HL>]]
	[[Nezbývá ti]]	[[LH]]	
	[než abys mu to / řekl.]]	[(L) HL> / >*HL]]	
2.7.2	[[Měli by to / udělat / včas.]]	[[LH / >HL / <*H-L>]]	[[HL / LH / <*H/L>]]
	[[Student je / povinen /	[[HL / LH /	
	dodržovat / studijní / řád.]]	>HL / >HL / >*L>]]	
2.7.3	[[Musím tam / jít?]]	[[HL / >*L-H]]	
	[[Je třeba,[[abych tam / šel?]]	[[(L)HL][>HL / >*L-H]]	[[(H)LH][HL / >*L-H]]
2.7.4.1	[[Je třeba,]	[[(H)LH]	[[(H)LH]
	[abys ho / na to / upozornil.]]	[HL / >HL / >*HL]]	[LH / >HL / <*HL>]]
2.7.4.2	[[Neměl bys to / dělat.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL>]]
2.7.4.4	[[Nesluší se,]	[[LH]]	
	[aby se / o tom / mluvilo.]]	[>HL> / HL / >*HL]]	
2.7.5.1	[[Mám mu to / říct?]]	[[HL > / >*L-H]]	
	[[Hodí se,[[aby se mu to / řeklo?]]	[[LH][<HL> / >*LH]]	
2.8.1.1	[[Nechce nic / dělat.]]	[[HL / >*HL]]	
	[[Hodlají / přijmout /	[[HL / LH /	
	nové / pracovníky.]]	>HL / <*HL>]]	
2.8.1.2	[[Nemají / v plánu / nic / měnit.]]	[[HL / LH / <H / >*HL>]]	
	[[Má v úmyslu /	[[(H) LH /	[[(H) LH /
	vás o tom / informovat]]	(L) HL / >HL>]]	(H) LH / <*HL>]]
2.8.1.3	[[Navštíví vás.]]	[[*HL>]]	[[*LHL>]]
2.8.2.1	[[Chce,][abych ti / napsal.]]	[[H][LH / <*HL>]]	
	[[Chce jet / s námi / na dovolenou.]]	[[HL / LH / >*HL]]	[[LH / >HL / >*HL>]]

2.8.2.2	[[Máme / zájem,] [abyste / přišli / včas.]]	[[HL / LH] [> HL/ HL /*L]]	[[HL / LH] [> HL/ LH /*H-L]]
2.8.2.3	[[Nepřeje si, [aby ho / někdo/ rušil.]]	[[LH]> HL/ HL /*L]]	[[LH]> HL/ LH /*H-L]]
2.8.3	[[Co máte / v plánu?]]	[[HL />*HL]]	[[LH> /<*HL]]
2.8.4	[[Co byste chtěl /dělat?]] [[Co bys / ráda / dělala?]]	[[HL />*HL]] [[HL / LH />*HL]]	[[LH> /<*HL]] [[HL / H= />*HL]]
2.9.1.1	[[Můžete / kouřit / v kuřárně.]]	[[HL / LH />*HL]]	[[LH /> H= /<*HL]]
2.9.1.2	[[V tomto / parku / je povoleno / chodit / po trávníku]]	[[HL / LH / (H) LH / H= />*HL]]	
2.9.1.4	[[Tady / nemůžete / kouřit.]]	[[HL / H<L />*HL]]	
2.9.1.5	[[Je přísně / zakázáno / používat / mobilní / telefon / v prostorách / banky.]]	[[(L) HL / LH // HL / HL / LH / H= />*HL]]	
2.9.1.7	[[Nekuřte / tady !]]	[[HL />*HL]]	[[LHL />*L]]
2.9.2	[[Smím / tady / parkovat?]] [[Je dovoleno / stát / v této / ulici?]]	[[H / >HL />*L>H]] (L) HL / H / >HL />*L>H]]	[[H />HL />*LH>]] [[(L)H L / H />HL />*LH>]]
2.9.3.1	[[Jen si / zatelefonujte.]]	[[HL />*HL]]	
2.9.3.2	[[Nebude nám / vadit,] [když tady / budete / stát]]	[[HL / LH] [HL/ H= / *L]]	
2.9.3.3	[[Dovolili jsme mu / parkovat / před naším / domem.]]	[[HL / LH] [HL / > *HL]]	
2.9.3.4	[[Úřad jim / povolil nastěhovat se / do jiného / bytu]]	[[HL / LH // HL/ H= / *>HL]]	
2.9.3.5	[[Nepřejeme si,] [abyste sem / chodil.]]	[[LH] [HL / >*HL]]	
2.9.3.6	[[To nejde.]]	[[* (L) HL]]	
2.9.3.7	[[Nechodte sem!]] [[Nekuřte / tady!]]	[[*HL]] [[HL / >*HL]]	[[*LHL]] [[LHL / >*L]]
2.9.4.1	[[Smím si / půjčit / vaše / pero?]] [[Nebude vám / vadit]]	[[HL / LH / HL />*LH]] [[HL / LH]]	[[LH / HL /> HL />*LH]] [[HL / LH]]
2.9.4.2	[když si / od vás / zatelefonuji?]]	[HL />HL />*L>H]]	[HL />HL />*LH>]]
2.9.4.3	[[Dovolíš mi / tady / kouřit?]]	[[HL / > HL />*LH]]	[[LH />HL />*LH]]
2.9.5.1	[[Tady / nesedte!]] [[Tady / nesmíte / mluvit / nahlas.]]	[[HL / <*HL]] [[HL / LH />H= />*HL]]	[[LH /*LHL]]
2.9.5.4	[[Tady / není / dovoleno / kouřit.]] [[Tady / NENÍ / dovoleno / kouřit.]]	[[HL / LH />H= />*HL]] [[LH / <* HL />HL />L]]	[[LH / <* HL />HL />LH]]
2.9.6.1	[[Nevadilo by vám,] [kdybych / tady / otevřel / okno?]]	[[LH] [>HL />H= /< HL />*LH]]	
2.9.6.2	[[Měl bys / něco / proti / tomu,] [kdybych / tady / otevřel / okno?]]	[[HL />HL /> HL />LH]] [>HL />H= /< HL />*LH]]	
2.9.6.3	[[Nebude vám / vadit,] [že tady / budu / uklízet?]]	[[HL />LH]] [>HL />HL />*LH]]	[[HL />LH]] [>HL />HL />*LH>]]
2.9.6.4	[[Smím si sem / sednout?]]	[[HL />*LH]]	
2.9.7.1	[[Tak si / zavolejte.]]	[[HL />*LHL]]	
2.9.7.2	[[Pro mě / za mě / si tady sedněte.]] \$	[[HL />LH // (H) LH / < *HL]]	
2.9.7.3	[[Když to / musí / být,] [tak to / okno / otevři.]]	[[HL />HL /> L-H]] [HL />LH /<*HL]]	
2.10.1.1	[[Brzy se / uzdravte.]] [[Ať máš / úspěch.]]	[[HL />*HL]] [[HL />*HL]]	[[LH /<*HL]] [[LH /<*HL]]
2.10.1.2	[[Přál bych si, [abys / vyhrál.]]	[[LH] [< HL />*HL]]	
2.11.1.1	[[Mám / raději / léto / než zimu.]]	[[L / HL / >LH / * (L) HL]]	[[H / LH / >LH / * (>H) <HL]]

2.11.1.2	[[Raději plavu, než lyžuju.]]	[[HL / >LH][* (L)HL]]	
2.11.1.3	[[Raději bych / šel / někam / ven,] [než bych / tady / seděl.]]	[[HL / H / < HL / L-H] [HL/ >HL / >*HL]]	
2.11.1.5	[[Dávám / přednost / návštěvě / kina / před návštěvou / divadla.]]	[[HL />LH/ < HL / LH // HL / >*HL]]	[[HL /> HL / HL / LH // LH / >*HL]]
2.11.2.1	[[Ze všech / sportů / mám nejraději / tenis.]]	[[HL / >LH / (L) HL / >*HL]]	[[HL / >LH / (L) LH / >*HL]]
2.11.2.2	[[Nejraději / chodím / na procházky.]]	[[HL / >LH / >*HL]]	[[HL / H => >*HL //
2.11.2.3	[[Ze všeho / nejvíc / mám rád / kuře.]]	[[HL / LH / > HL / >*HL]]	
2.11.3.1	[[Máš / raději // fotbal / nebo / hokej?]] [[Co máš / raději, [fotbal / nebo / hokej?]]	[[L / H = // LH / HL / >*HL]] [[LH / <HL] [LH / HL / >*HL]]	[[H / LH // LH / HL / >*HL]]
2.11.3.2	[[Radši / běháš / nebo / jezdíš / na kole?]] [[Co bys teď / dělal / radši, [spal / nebo šel / na procházku?]]	[[HL / LH // < HL / >HL / >*HL]] [[LH / >H = / <HL] [L-H / HL / >*HL]]	
2.11.3.2	[[Co máte / nejraději?]] [[Co nejraději / děláte?]]	[[HL / >*HL]] [[(H) LH / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.11.3.3	[[Chce se mi / spát.]]	[[HL / >*L]]	[[LH / <*H-L]]
2.12.1.1	[[Jsem moc / ráda, [že vás / vidím.]]	[[HL / LH] [< HL / >*HL]]	
2.12.1.2	[[Mám / radost, [že se ti to / podařilo.]]	[[H / LH] [< HL / >*HL]]	
2.12.1.3	[[To je / fajn,][že jste / přišel.]]	[[HL / L-H]][< HL / >*HL]]	
2.12.1.4	[[Těší mě,][že jsi měl / úspěch.]]	[[LH]][< HL / >*HL]]	
2.12.2.1	[[To je hloupé, [že nám nic / neřekli.]]	[[HL / LH] [< HL / >*HL]]	
2.12.2.3	[[To je / mrzuté, [že se to / stalo.]]	[[HL / LH] [< HL / >*HL]]	
2.12.2.4	[[To je / smutné, [že jste to / nevěděli.]]	[[HL / LH] [< HL / >*HL]]	
2.12.3.1	[[Jsem spokojený, [že to / dobře / skončilo]]	[[(H) LH] [< HL / >HL / >*HL]]	[[(H) LH] [< HL / LH / >*HL]]
2.12.3.3	[[Ještě / že se / nic / nestalo.]]	[[LH / > HL / H / >*HL]]	[[HL / >HL / >H / >*HL]]
2.12.4.1	[[To jsem / šťastný, [že vás / vidím !]]	[[HL / >HL] [HL / >*HL]]	
2.12.3.2	[[Štěstí,][že ještě / nespali.]]	[[LH]][> LH / >*HL]]	[[LH]][> HL / >*HL]]
2.12.4.4	[[Naštěstí se / vrátili / včas]]	[[LH / < HL / >*L]]	[[HL / >HL / >*L]]
2.12.5.1	[[Není / dobře,][že mu to / řekli.]]	[[HL / LH]][< HL / >*HL]]	
2.12.5.2	[[To je / směla, [že si / ničeho / nevěšili.]]	[[HL / LH] [< HL / LH / >*HL]]	
2.12.5.3	[[Bohužel jsem / nic / neslyšel.]]	[[HL / > H / >*HL]]	
2.12.6.3	[[Jsem tím / nadšený.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.12.7.1	[[Nic / moc / to nebylo.]]	[[H / >H / >*HL]]	
2.12.9.1	[[Ta dívka se mi / moc / líbí.]]	[[(L)HL / > H / >*HL]]	[[(H) LH = / >H / <*HL]]
2.12.9.2	[[Praha je / krásná.]]	[[HL / >*HL]]	
2.12.9.3	[[Tyhle / šaty / se mi / nelíbí.]]	[[HL / LH / > HL / >*HL]]	
2.12.9.6	[[Ty boty jsou / strašné.]]	[[(L)HL / >*HL]]	[[> LH / <*HL]]
2.12.10.1	[[Jak se vám / tady / líbí?]]	[[LH / > HL / >*HL]]	[[HL / >HL / >*HL]]
2.12.10.1	[[Máme / rádi / klasickou / operu.]]	[[HL / LH / < HL / >*HL]]	
2.12.10.2	[[Rád / jezdí / na kole.]]	[[H / >HL / >*HL]]	[[H / LH / >*HL]]
2.12.10.3	[[Balet, / to je / jeho.]]	[[LH / >HL / >*HL]]	[[LH / LH / >*HL]]

2.12.12.1	[[Nemám / ráda / tuhle / hudbu.]]	[[HL /LH /> HL / *>HL]]	
2.12.12.3	[[Nesnáším / horké / jídlo.]]	[[LH /> HL / *>HL]]	[[HL />HL / *>HL]]
2.12.12.4	[[Rajčata / nemůžu/ ani / vidět.]]	[[HL /LH /> HL / *>HL]]	
2.12.13.1	[[Máš / rád / operu?]]	[[H />H />*L>H]]	[[H /> H />*LH>]]
2.12.13.2	[[Co rád / děláš / ve volném /čase?]]	[[HL /LH /> HL / *>HL]]	
2.12.13.3	[[Jak vám / chutnají / knedlíky?]]	[[HL /LH / *>HL]]	
2.12.14.1	[[Petr je mi / sympatický.]]	[[HL />*HL]]	
	[[Máme / Evu / rádi.]]	[[HL /LH />*HL]]	[[LH />HL /<*HL]]
2.12.15.2	[[Tihle / lidé / jsou mi / protivní.]]	[[HL /LH /> HL />*HL]]	
2.12.15.3	[[Nesnáším / tenhle / typ /lidí.]]	[[LH /> HL />H />*HL]]	
2.12.15.3	[[Nemůžu / ani / vidět // naši sousedku.]]	[[HL />HL / LH // >HL />*HL]]	
2.12.16.1	[[Mám / ráda / své děti.]]	[[L / HL / *>HL]]	[[H / LH / *>HL]]
	[[Mám své / děti / ráda.]]	[[HL />HL />*HL]]	[[HL /LH />>HL]]
2.12.17.1	[[Nemám / Petra / rád.]]	[[HL />HL />*L]]	[[HL /LH />*L]]
2.12.18.1	[[Udělal jste to / dobře.]]	[[HL />*HL]]	[[LH /<*HL]]
2.12.18.3	[[Právě / to jsem měl /na mysli.]]	[[HL /<HL />*HL]]	
2.12.18.5	[[Jsem s tím / spokojený.]]	[[HL />*HL]]	[[LH /<*H<L]]
2.12.18.6	[[Tak je to / lepší.]]	[[HL />*HL]]	[[LH /<*HL]]
2.12.18.7	[[TAK se to má / dělat.]]	[[HL />*L>]]	[[LHL />*L>]]
2.12.19.1	[[Tohle / ne.]]	[[HL /> *L]]	[[LH /<*H-L]]
2.12.19.2	[[Takhle se mi to / nelíbí.]]	[[HL />*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.12.19.3	[[Tohle si / nenechám / líbit.]]	[[HL /<HL />*HL]]	[[HL / LH / <*HL]]
2.12.19.4	[[To není / ono.]]	[[HL />*HL]]	
	[[To NENÍ / ono]]	[[(L) *HL />L>]]	
2.12.19.4	[[Takhle se to / nedá / dělat.]]	[[HL /LH /<*HL]]	[[HL /<HL />*L>]]
2.12.19.4	[[Nejsem s tím / spokojený.]]	[[HL />*HL]]	[[LH /<*HL]]
2.12.20.1	[[Jak jste s tím / spokojený?]]	[[HL / *>HL]]	[[LH /<*HL]]
2.12.20.3	[[Je to / to,] [co jste/ potřeboval?]]	[[HL /<H] [>HL />*L>H]]	[[HL /<H] [>HL />*LH >]]
2.12.20.5	[[Je to/ v pořádku?]]	[[HL />*L>H]]	[[HL />*LH >]]
2.12.21.1	[[Dnes nemám / na nic / náladu.]]	[[HL />HL /> *HL]]	
	[[Dnes nemám/ na nic / náladu.]]	[[>LH />HL /<*HL]]	
2.12.21.4	[[Mám všeho / až po krk.]] \$	[[(L)HL / *<HL]]	[[(H)LH/ *<HL]]
2.12.22.1	[[Zlobím se,] [že nic / neřekl.]]	[[LH] [> HL />*HL]]	
2.12.22.3	[[To rádio / mi jde / na nervy.]]	[[(H) LH /> HL /<*HL]]	
2.12.22.4	[[Štve mě,] [že nepřišel.]] \$	[[LH] [*>HL]]	
2.12.22.5	[[Mám / vztek,] [že jsem / prohrál.]]	[[L / H] [> HL />*HL]]	
2.12.23.3	[[Tak už se / neztejte.]] \$	[[HL / *>HL]]	[[LH /<*HL]]
2.12.25.1	[[No / ne?]] \$	[[L / H]]	[[H-L / L-H]]
2.12.25.2	[[No , to je / bomba.]]	[[(H) LH /<* HL]]	
2.12.25.3	[[No , to je / opravdu / zajímavé.]]	[[(H) LH />HL /<* HL]]	
2.12.25.7	[[Tahle / kniha / se mi zdá / zajímavá.]]	[[HL / LH / > HL />*HL]]	
2.12.26.3	[[Tahle / věc / mě nezajímá.]]	[[HL / H / * (L)HL]]	
2.12.26.4	[[Nebaví mě / to poslouchat.]]	[[LH] [* (L) HL]]	
2.12.27.1	[[Zajímají vás / české / filmy?]]	[[HL />HL />*LH]]	
	[[Zajímá tě to?]]	[[*L>H]]	[[*LH >]]
2.12.28.1	[[Je mi / líto,] [že se vám to /stalo.]]	[[HL / LH] [> HL />*HL]]	
2.12.29.1	[[No / ne?]] \$	[[(L) H] [L / *HL]]	
2.12.29.2	[[Ježišmarjá,] [co se / děje?]]	[[HL /LH] [LH /<*HL]]	
2.12.29.3	[[To snad / není / pravda.] [On se / oženil!]] \$	[[LH />HL / *HL] [LH /<*HL]]	
2.12.29.4	[[To je / tedy / překvapení,] [že přišel.]] \$	[[LH />HL / *HL] [* >HL]]	[[LH />LH / *LHL] [* >HL]]
2.12.29.4	[[To je / tedy //šok.]] \$	[[HL / LH / *L]]	[[LH />HL /<*H-L]]
2.12.29.7	[[To je / div,] [že přišli.]] \$	[[HL / H] [* (L)HL]]	[[HL /LH] [*(H)<HL]]

	[[To je / div že /přišli.]] \$	[[HL /LH / < *HL]]	
2.12.30.1	[[Nepřekvapilo tě,]] [[že přišel?]]	[[HL]][>LH]]	[[LH][>LH]]
	[[NEPŘEKVAPILO tě,]] [[že přišel?]]	[[*LHL>][(>H)L>]]	
2.12.31.1	[[No a / co má / být.]	[[HL /LH / < *H-L]	[[LH /LH / < *H-L]
	[Tak se / vrátil.] \$	[LH /<*HL]]	[LH /<*HL]]
2.12.31.2	[[To je / toho.]]	[[HL /L>]]	
	[Neudělal / zkoušku]] \$	[LH /<*HL]]	
2.12.31.3	[[To se / dalo / čekat,]	[[LH /LH / < *H-L]	[[LH />HL / < *H-L]
	[že přijde.]] \$	[*(L)HL]]	[*(L)HL]]
2.12.32.1	[[Je mi to / jedno.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
	[[Je mi fuk,]][co lidi / říkají]] \$	[[HL / H][>HL /> *HL]]	[[HL / H][LH /< *HL]]
	[[Je mi fuk,]][co lidi / říkají]] \$	[[HL / H][(H) LH /> *HL]]	
2.12.32.2	[[Na tom / nezáleží.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.12.33.1	[[Nedá se nic / dělat]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.12.33.2	[[A co můžu / dělat?]] \$	[[(H)LH / <*HL]]	[[(L) HL / >*L>]]
2.12.34.1	[[Cože,]][tobě to / neřekli?]] \$	[[LH]][HL / *L>H]]	[[HL]][LH / LH>]]
2.12.34.2	[[Copak / tys tam / nebyl?]]	[[LH]][>HL / *LH]]	[[HL]][>HL / >*LH]]
2.12.34.3	[[Kdo že ti to / řekl?]]	[[LHL> / *LH]]	[[LHL / >* L>]]
	[[Jak že to / bylo?]]	[[LHL / *LH]]	[[LHL / >* L>]]
2.12.34.4	[[Hele, / co to / dělá?]]	[[LH]][>HL / <*HL]	
2.12.35.1	[[Kdo by teď / zvonil?]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.12.35.2	[[Kdo by teď / mohl / zvonit?]]	[[HL />HL / >*HL]]	[[HL / LH / <*HL]]
2.12.35.3	[[Kam jsem to / jenom / dal?]]	[[HL / LH / >*L]]	[[LH / >HL / <*H-L]]
2.12.35.4	[[Kam jsem to / jenom /	[[HL /LH /	[[LH / >HL /
	mohla / dát?]]	>HL / >*L]]	LH / <*H-L]]
2.12.36.1	[[Jeho / zdraví /	[[HL / LH /	[[HL / LH /
	mi dělá starost.]]	(L) HL / >*HL]]	(H) LH / <*HL]]
2.12.37.1	[[Bojím se,]][že má / horečku.]]	[[HL][>HL / >*HL]]	[[LH]][LH / <*HL]]
2.12.37.2	[[Mám / strach,]	[[L / H]	[[L / H]
	[aby / něco / neudělal.]]	[HL / LH />*HL]]	[LH / >HL / <*HL]]
2.12.37.3	[[Jen /aby tam / šel.]] \$	[[H />HL / *L]]	
	[[Jen aby tam / šel.]] \$	[[(L) HL / *L]]	[[(H) LH / *H-L]]
2.12.37.4	[[Jen jestli / přijde.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
	[[Jen jestli /přijde.]]	[[(L)HL / >*HL]]	[[(H)LH / <*HL]]
2.12.38.1	[[Ale / no tak,]	[[HL / >*HL]	[[LH / <*HL]
	[hlavu / vzhůru!]] \$	[LH / <*HL]]	[HL / <*HL]]
2.12.38.2	[[No tak / nebojte se,]	[[HL / >*HL]	
	[bude to / dobré.]] \$	[LH / <*HL]]	
2.12.38.4	[[Nedělejte si s tím /žádné /starosti.]]	[[LHL / > HL / >*HL]]	
2.12.39.1	[[Doufám,]][že se mu nic /nestalo.]]	[[LH][>HL / >*HL]]	
2.12.40.1	[[Co tě / trápí?]]	[[LH / >*HL]]	
	[[CO tě / trápí?]]	[[*HL / >L>]]	
2.13.1.1	[[Měl byste se mu / omluvit.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
	[[Měl byste / se mu / omluvit.]] \$	[[HL / LH / <*HL]]	[[LH / LH / <*HL]]
2.13.1.2	[[Bylo by / správné,]	[[HL / LH]	[[HL / LH]
	[abyste se / omluvili.]]	[>HL / >*HL]]	[LH / <*HL]]
2.13.2.2	[[Dobře,]] [[že jsi tam / napsal.]]	[[LH][>HL / >*HL]]	[[LH][LH / <*HL]]
2.13.2.4	[[Jste hodní,]	[[(H) LH]	[[(H) LH]
	[že jste /na nás/ nezapomněli.]]	[>HL / >HL>*HL]]	[LH / >HL / <*HL]]
2.13.2.5	[[Je od vás / hezké,]	[[HL / LH]	[[HL / LH]
	[že nám / pomáháte.]]	[>HL / >*HL]]	[LH / <*HL]]
2.13.3.1	[[Takhle by to / nešlo.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.13.3.2	[[Je chyba,]	[[(H) LH]	[[(H) LH]
	[že jste se mu / neomluvil.]]	[>HL / >*HL]]	[LH / <*HL]]
	[[To je / chyba,]	[[LH / *HL]	[[HL / *HL]

	[že jste /se mu / neomluvil.]] \$	[>HL / >HL />L>]]	[>HL / >HL / >L>]]
2.13.3.5	[[Neměli jste to / odmítnout.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.13.4.1	[[Co říkáš / tomu,]]	[[HL / LH]]	[[HL / LH]]
	[že jim / nepomohl?]]	[>HL / >*HL]]	[LH / <*HL]]
2.13.4.2	[[Souhlasíš / s tím, [[že kouří?]]	[[HL / >H [[* > LH]]	
2.13.4.3	[[Co si / myslíš / o tom,]]	[[HL / >HL /> LH]]	[[HL / >HL / LH]]
	[že se mu / neomluvili?]]	[>HL / >*HL]]	[LH / <*HL]]
2.13.4.4	[[Je to / podle / tebe / v pořádku?]]	[[HL / >HL / >HL / >*L>H]]	[[HL / >HL / >HL / > * LH>]]
2.13.5.1	[[To je / tvoje / chyba.]]	[[HL / >HL / >*HL]]	[[LH / < LH / <*HL
	[[To je / TVOJE/ chyba.]]	[[LH / < *HL / >L>]]	
2.13.5.2	[[Za to / můžete / vy.]]	[[HL / >HL / >*L]]	[[LH / >H= / <*H-L
2.13.6.1	[[To je / naše / vina.]]	[[HL / >HL / >*HL]]	[[LH / LH / <*HL
2.13.6.3	[[To jsme / udělali / my.]]	[[HL / >HL / >*L]]	[[LH / LH / <*H-L
2.13.7.1	[[To není / naše / chyba.]]	[[(L)HL / >HL / >*HL]]	[[(H) LH / LH / <*HL
	[[To není / NAŠE / chyba.]]	[[LH / < *HL / >L>]]	
2.13.7.2	[[My za nic nemůžeme.]]	[[(L)HL / >*HL]]	[[(H)LH / <*HL]]
2.13.7.3	[[My jsme nic / neudělali.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.13.7.4	[[Jsme v tom / nevinně.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.13.8.1	[[Promiňte,][já nerada.]]	[[LH / <* (L)HL]]	
2.13.8.3	[[Omlouvám se.]]	[[*HL]]	[[*LHL]]
	[[Omlouvám se,][že jdu / pozdě.]]	[[LH][>HL / >*HL]]	[[LH][LH / <*HL]]
2.13.8.7	[[Mohl bych vás / obtěžovat?]]	[[HL / > * L>H]]	[[HL / > * LH>]]
2.13.9.1	[[Nic se / nestalo.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
2.13.10.1	[[Děkuji, / žes mi / pomohl.]]	[[LH][>HL / >*HL]]	[[LH][LH / <*HL]]
2.13.10.2	[[Dík,][žes mi / o tom / řekl.]]	[[L-H][>HL / >HL />*L>]]	[[L-H][>HL / LH /<*HL]]
2.13.11.1	[[Není / zač.]]	[[HL / >*L]]	[[LH / <*H]]
2.13.11.3	[[Rádo se / stalo.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
3.1.1	[[Dejme se / do toho!]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
	[[Zazpívejme si!]]	[[*HL]]	[[*LHL]]
3.1.2	[[Pojdme si / zaplavat!]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
3.1.3	[[Nezatančíme si?]]	[[L>H]]	[[*LH>]]
3.1.4	[[Mohli bychom si / zatančit?]]	[[HL / > * L>H]]	[[HL / > * LH>]]
3.1.5	[[Co říkáš / tomu,]]	[[HL //> LH]]	[[HL / LH]]
	[abychom šli / na procházku?]]	[>HL / >*HL]]	[LH / <*HL]]
3.1.6	[[Co abychom / jeli / na výlet?]]	[[(L) HL />HL / >*HL]]	[[(H) LH / >H= / <*HL]]
	[[Co abychom / jeli /na výlet?]]	[[HL />HL / >*HL]]	[[LH / >H= / <*HL]]
3.1.7	[[Co takhle / dát si / kávu?]]	[[(L) HL />HL / >*HL]]	[[(H) LH / >H= / <*HL]]
3.1.8	[[Víš / co,][zítra mu / zavoláme?]]	[[L / H][>HL / >*HL]]	[[L / H][LH / <*HL]]
3.2.1	[[Jsem / pro.]]	[[H / L]]	
3.2.5	[[Proč / ne?]]	[[H / L]]	[[L / H]]
3.3.1.1	[[Zavřete / okno!]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
	[[Nekuřte / tady!]]	[[HL / >*HL]]	
3.3.1.2	[[Nesmíte/ tady/ kouřit.]]	[[HL />HL / >*HL]]	[[LH / >H= / <*HL]]
3.3.1.3	[[Uklidíš / tady]]	[[LH / H=]]	[[LH / H=]]
	[a otevřeš / okno.]]	[[(L)HL / >*HL]]	[[(H)LH / <*HL]]
3.3.1.4	[[Nemluvit!]]	[[*HL]]	[[*LHL]]
3.3.2.1	[[Vejce / vaříme / deset / minut.]]	[[HL /LH />HL / >*HL]]	
3.3.2.2	[[Skladujte / na suchém / a temném / místě.]]	[[HL //<HL / (L) HL / >*HL]]	[[LH //<HL / (L) HL / >*HL]]
3.3.2.3	[[Léč se / bere / po jídle.]]	[[HL />HL / >*HL]]	[[LH / >H= / <*HL]]
3.3.2.4	[[Pojedete / rovně / až na křižovatku]]	[[HL />HL / >*LH]]	
	[a tam / zahnete / do leva.]]	[(L)H / >HL / >*HL]]	
3.3.3.1	[[Chtěl bych / párek / v rohlíku.]]	[[HL />HL / >*HL]]	[[LH / >H= / <*HL]]
3.3.3.3	[[Dám si / šest / rohlíků.]]	[[HL />H / >*HL]]	[[LH / >H / <*HL]]

3.3.3.5	[[Můžu / dostat // čaj / bez cukru?]]	[[HL /> HL // H /> *L>H]]	[[LH />H= // > H /> *LH>]]
3.3.4.1	[[Prosím tě,][zatelefonuj mi.]]	[[LH / <*HL]]	
	[[Prosím tě,][abys mi /zatelefonoval.]]	[[HL]][>HL / *>HL]]	[[LH]][>HL / *<HL]]
3.3.4.2	[[Prosím tě, [můžeš nám / zatelefonovat?]]	[[HL] [>HL / *>L>H]]	[[LH] [>HL / *>LH>]]
3.3.4.3	[[Buď tak / hodný] [a otevři / okno.]]	[[HL / LH] [(L)HL / *>HL]]	[[HL / LH] [(H)LH / *<HL]]
3.3.4.4	[[Byl byste tak / hodný] [a zavřel / dveře?]]	[[HL / LH] [(L) HL / >*LH]]	[[LH / LH] [(L)HL / >*LH]]
3.3.5.1	[[Byla byste tak / laskava] [a přeložila nám to?]]	[[HL / LH] [*(H)L>H]]	[[HL / LH] [*(H) LH>]]
3.3.5.2	[[Nezatelefonovala byste /laskavě / mé ženě?]]	[[LHL / >HL / (H) *LH]]	[[LH / LH / (H)*LH]]
3.3.5.3	[[Mohla byste nás / o té/ věci // laskavě / informovat?]]	[[LHL / >HL / LH // >HL >*L>H]]	[[LHL / >HL / LH // LH >*LH>]]
3.3.6.2	[[Nebylo by / možné / rozsvítit?]]	[[HL / >HL / >*L>H]]	[[LH / LH / >*LH>]]
3.3.7.1	[[Žádám / o váš / souhlas.]] [[Žádám vás, [abyste nás / informoval / o celé / žádosti.]]	[[HL />HL / >*HL]] [[LH] [>HL / LH / >HL / *>HL]]	[[LH / >H= / <*HL]]
3.3.7.2	[[Buďte tak / laskav] [a vysvětlete nám to.]]	[[HL /LH] [> *(L)HL >]]	
3.3.8.1	[[Prosím tě,][jen mi / neubližuj.]]	[[HL /<HL/ >*H>]]	[[LH / LH/ <*HL]]
3.3.9.3	[[Pomoz mi s tím,][prosím tě.]]	[[HL]][> >*HL]]	[[LHL]][*HL]]
3.3.9.4	[[Nepomohl byste nám / s tím?]] [[Nepomohl byste nám to / otevřít?]]	[[*LH>>> / >]] [[HL >> / >*L>H]]	[[L>>> / *L-H]] [[LHL> / >*LH>]]
3.3.9.5	[[Nemohla byste jí / pomoci?]]	[[HL >> / >*LH]]	[[LHL> / >*LH]]
3.3.10.1	[[Co mám / dělat?]] [[Kam jen / to mám / dát?]]	[[HL / >*HL]] [[HL />HL/ >*L]]	[[LH / <*HL]] [[LH / >H= / <*H-L]]
3.3.10.2	[[Co bych / měla / říct?]]	[[HL />HL/ >*L]]	[[LH / >H= / <*H-L]]
3.4.1.3	[[Bude mi / potěšením.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
3.4.2.2	[[Pokud / budu mít / čas.]]	[[HL />HL/ >*L]]	[[LH / >H= / <*H-L]]
3.4.3.2	[[Jak / chcete.]]	[[H / >*L>]]	[[H / *LH]]
3.4.3.4	[[Když jinak / nedáte -]]	[[(H)> HL / *LHL]]	[[(L) HL / *LH<]]
3.4.4.1	[[Nevím,][jestli to / půjde.]]	[[HL]][>HL / >*HL]]	[[LH]][>HL / *<HL]]
3.4.4.2	[[Rád bych,][ale / nevím, [jestli to / budu / umět.]]	[[LH]][>HL / LH] [HL />HL / *L>]]	[[HL]][>HL / LH] [LH /LH /<* HL>]]
3.4.4.4	[[Nic ti / neslibuji.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
3.4.5.2	[[Omlouvám se,][nejde to.]]	[[LH]][<*HL]]	
3.4.5.4	[[Musím říct / ne.]]	[[LH / <*H-L]]	
3.4.6.2	[[Za žádnou / cenu.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
3.4.6.2	[[Jen přes mou / mrtvolu.]]	[[(L)HL / >*HL]]	[[(H)LH / <*HL]]
3.4.6.2	[[Říkej si, / co chceš, [já to udělám.]]	[[HL / (L)H] [>HL / >*HL]]	[[HL / (L)H] [LH / *<HL]]
3.5.2	[[Nemůžu ti s tím / pomoci?]]	[[HL> / >*LH]]	
3.5.4	[[Nechceš, [abych ti / pomohl /s tím kufrem?]]	[[LH] [>HL / >HL/ (H) *LH]]	[[HL] [>HL /LH/ (>H) *LH]]
3.5.5	[[Nepotřebuješ / pomoci?]]	[[HL> / >*LH]]	
3.5.6	[[Počkejte,][já vám / pomůžu.]]	[[HL]][>HL / >*HL]]	[[LH]][LH / *<HL]]
3.5.7	[[Dovolíš, [pomůžu ti / s tím kufrem?]]	[[LH] [>HL / * (L)HL]]	[[LH] [LH/ <(L) *LH]]
3.6.1	[[Radši nic / neříkej.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
3.6.2	[[Radši bych mu nic / neříkal.]]	[[HL> / >*HL]]	[[LH < / <*HL]]

3.6.3	[[Neměl bys tam / chodit.]]	[[LHL> / >*HL]]	[[LH < / <*HL]]
3.6.4	[[Na tvém / místě / bych mu nic / neříkal.]]	[[HL / LH / >HL / >*HL]]	[[HL / LH / LH / <*HL]]
3.6.5	[[Radím ti,[[abys to / nedělal.]]	[[HL]][>HL / >*HL]]	[[LH]][>HL / <*HL]]
3.7.1	[[Před odchodem / zavřete okna / a vypněte / počítač.]]	[[HL />HL / >LH / (L)HL >*HL]]	[[LH // >HL / >LH / (H)LH <*HL]]
3.7.2	[[Ať na to / nezapomenete.]]	[[HL / >*LHL]]	[[LH / <*HL>]]
3.7.3	[[Ne abys / přišel / pozdě.]] \$	[[LH /LH /<* HL>]]	
3.8.1	[[Abyste / toho / nelitovali.]] \$	[[HL / LH / <*HL]]	[[LH /> HL / <*LHL]]
3.8.2	[[Vrať se / včas,[[nebo / uvidíš.]] \$	[[HL / H]][LH <*HL]]	[[HL / H]][>HL<*L>]]
3.8.3	[[Řekněte mu to / a uvidíte.]] \$	[[LH]][(L) *HL]]	
3.8.4	[[Že zavoláme / policii?!]] \$	[[LHL> / >*L>]]	
3.9.1	[[Neřízni se!]]	[[* LHLH]] \$	
	[[Nespadni!]]	[[* LHL-H]] \$	
3.9.2	[[Pozor,]][abyste si / neublížili.]]	[[HL]][>HL / *LHL=H]] \$	
	[[Pozor!]]	[[* HL-H]] \$	
3.9.3	[[Pozor na hlavu!]]	[[HL / *LHL]] \$	
	[[Dejte si / pozor / na hlavu!]]	[[LH / LH / <*HL]] \$	
3.9.4	[[Spadneš.]]	[[* HL-H]] \$	
	[[Shodíte to / na zem.]]	[[HL / * HL-H]] \$	[[LH / <* HL]]
	[[Že / spadneš !]]	[[* H / L>]] \$	[[* H / LH]]
3.10.2	[[Jen jim to // napište.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
3.10.3	[[No tak to / otevři.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
	[[Tak mu / zavolejte.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
3.11.1	[[Nechtěl bys, [abych / umyl / nádobí?]]	[[LH]] [HL /> HL />*L>H]]	[[LH]] [>HL / >HL / >*LH>]]
3.11.2	[[Neměla bych / otevřít / okno?]]	[[HL /> HL />*LH]]	[[LH />HL / >*LH]]
3.11.3	[[Nechte to,]][já to / udělám.]]	[[HL]][>HL / >*HL]]	[[LH]][LH /<*HL]]
3.12.1	[[Nechceš / kávu?]]	[[HL / >*LH]]	[[LH / >*LH]]
3.12.2	[[Nedáte si / trochu / sýra?]]	[[HL /> HL />*LH]]	[[LH />HL / >*LH]]
3.12.3	[[Nemáš / chuť / na večeři?]]	[[HL /> H />*L>H]]	[[LH />H / >*LH>]]
	[[Neměl byste / chuť / na čaj?]]	[[HL /> H />*LH]]	[[LH />H / >*LH]]
3.13.1	[[Nechceš jít / do kina? [[Nechtěl byste nás / navštívit?]]	[[HL / >*L>H]] [[HL / >*L>H]]	[[LH / >*LH>]] [[LH / >*LH>]]
3.13.2	[[Nešla bys / ven?]]	[[HL / >*L-H]]	[[LH / >*L-H]]
3.13.3	[[Nemáš / chuť / přijít k nám / na večeři?]]	[[HL /> H // >HL />*L>H]]	[[HL />H // LH />*LH>]]
3.13.4	[[Neměl byste / zájem / zúčastnit se / té soutěže?]]	[[HL / LH // >HL / (H)*L>H]]	[[LH / HL // LH / (H)*LH>]]
3.14.2	[[Rád / přijdu.]]	[[H / >*HL]]	[[L <*HL]]
	[[Ráda / s vámi / pojedu.]]	[[HL / >HL / >*HL]]	[[HL / LH /<*HL]]
3.14.4	[[Je od vás / hezké, [že jste mě / pozval.]]	[[HL / LH]] [>HL / >*HL]]	[[HL / LH]] [LH / <*HL]]
3.15.2	[[Bohužel / nemůžu.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH<*HL]]
	[[Musím / bohužel / odmítnout.]]	[[HL / >HL / >*HL]]	[[HL / LH /<*HL]]
3.16.1	[[Ještě / nevím, / jestli to půjde.]]	[[HL / LH]][>HL / >*HL]]	[[HL / LH]][LH / <*HL]]
3.16.2	[[Nevím,]][jestli se / hodí, [abych / s vámi / jel.]]	[[LH]][>HL / LH] [HL / >HL / >*L]]	[[LH]][>HL / LH] [LH / H = /<*H-L]]

	[[Nevím, [[jestli se to / HODÍ,]	[[LH] [>LH / < *HL]	
	[abych / s vámi / jel.]	[> HL / >HL / >L]	
3.16.3	[[Ráda bych,]	[[LH]	[[LH]
	[ale / děti jsou / nemocné.]	[> HL / <HL / >*HL]	[>HL / LH / <*HL]
3.17.1	[[Tak / co?]]	[[H / L]]	[[L / H]]
3.17.2	[[Hodí se vám to?]]	[[*L>H]]	[[*LH>]]
3.17.3	[[Co vy / na to?]]	[[HL / >*HL]]	[[LH<*HL]]
4.1.2	[[Promiňte, / prosím.]]	[[*HL / L>]]	[[*LHL / L>]]
	[[Dovolíte, / prosím ?]]	[[*HL / LH]]	[[*LH> / >>]]
4.2.1	[[Dobrý / den.]]	[[HL / >H]]	[[LH / L]] \$
4.2.2	[[Dobré / odpoledne.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.2.3	[[Na shledanou.]]	[[HL >]]	[[LHL >]]
4.2.3	[[Sbohem.]]	[[HL >]]	
4.2.4	[[Dobrou / noc.]]	[[HL / *L]]	[[LH<*H-L]]
4.3.1	[[Tak ahoj.]]	[[(L)*HL]]	[[(H)*LH]] \$
4.3.3	[[Nazdar.]]	[[HL >]]	
4.4.1	[[Jak se / máte.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.4.2	[[Tak jak to / jde?]]	[[(L)HL / >*L]]	[[(H) LH / <*H-L]]
4.5.1	[[Děkuji, [[mám se / dobře.]	[[LH] [> HL / >*HL]	[[HL] [LH / <*HL]
	[A vy?]]	[[(H) *L-H]]	[[(H) *L-H]]
4.5.5	[[Nestojí to / za nic.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.6.1	[[Petře!]]	[[HL]]	[[LH]]
4.6.2	[[Petříčku!]]	[[HL]]	[[LHL]]
4.6.3	[[Promiňte, / paní.]]	[[HL / >*HL]]	[[LHL / >*HL]]
	[[Dovolíte, / slečno?]]	[[HL / *LH]]	[[*LH> / >>]]
	[[Co si / dáte, [[mladá / paní?]]	[[LH<*HL] [HL / >HL]]	[[HL>*HL] [HL / >HL]]
4.6.4	[[Paní / Jano.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.6.5	[[Kolego / Nováku.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.6.6	[[Paní / Novotná.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.6.7	[[Pane / předsedo.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.6.8	[[Milý / Petře.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.7.1	[[Petře, [[to je / Jana.]]	[[LH] [LH / <*HL]]	[[LH] [HL / >*HL]]
	[[Jano, [[to je / moje / manželka.]]	[[LH] [HL / LH / <*HL]]	[[LH] [HL / >H = / >*HL]]
4.7.2	[[Vy se / asi / neznáte.]]	[[HL / LH / *LHL]]	[[HL / >H = / >*HL]]
	[To je můj / kamarád / Petr.]]	[LH / >H = / <*HL]]	[HL / LH / >*HL]]
	[[Vy se / neznáte?]]	[[HL / >*L>H]]	[[LH / >*LH>]]
	[To je / můj kamarád / Petr.]]	[[HL / (L)HL / >*HL]]	[[HL / (L)HL / >*HL]]
4.7.3	[[Dovolte, / abych vám / představil /	[[LH // HL / LH //	[[HL / >HL / LH //
	našeho / ředitele / pana / Nováka.]]	HL / LH // HL / *LHL]]	HL / LH // LH / <*HL]]
	[[Dovolíte, / abych vás / seznámil /	[[LH / HL / LH //	[[LHL / > HL / LH //
	s panem / profesorem / Novákem?]]	HL / > HL / *L>H]]	HL / > HL / *LH>]]
4.7.4	[[Pane / profesore,]	[[HL / >*HL]]	[[HL / >*LH]]
	[rád bych vás / seznámil /	HL / LH /	HL / LH /
	se svou / ženou.]]	HL / >*HL]]	LH / <*HL]]
4.7.5	[[Smím vám / představit /	[[HL / LH /	[[HL / >HL /
	svou ženu?]]	(<H) *LH]]	>(H) *LH]]
4.8.1	[[Ahoj.] [Jsem / Petr.]]	[[*HL] [H / <*HL]]	[[*HL] [L / *HL]]

4.8.2	[[Dovolte, /abych se/ představil,] [jsem doktor Černý.]]	[[LH // HL / >*HL] [(L) HL / > *HL]]	[[HL / LH / <*HL] [(H) LH / > *HL]]
4.9.1	[[Těší mě.]] [[Těší mě, / že vás /poznávám.]]	[[*HL]] [[LH //> HL / >*HL]]	[[HL / LH / <*HL]]
4.9.2	[[Rád vás/ poznávám.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.9.3	[[Jsem rád,][že jsem vás /poznal.]]	[[(L) H // >HL / >*HL]]	[[(L) H // LH / <*HL]]
4.9.5	[[Bylo mi / potěšením // se s vámi /seznámit.]]	[[HL / LH // (L) HL / >*HL]]	[[HL / LH // (H) LH / <*HL]]
4.10.1	[[Vítám tě / u nás.]]	[[HL / >*HL]]	[[LHL / >*L>]]
4.10.2	[[Budte / vítána / v naší / škole.]]	[[HL / LH / >HL / >*HL]]	[[HL / LH / LH / <*HL]]
4.11.1	[[Odložte si.]]	[[*HL]]	[[* LHL]]
4.11.3	[[Budte / tady / jako / doma.]]	[[LH / >HL />HL / >*HL]]	[[HL/>LH / LH /<*HL]]
4.12.1	[[Dobrou / chuť.]]	[[HL / >*L]]	[[LH / <*H]]
4.12.2	[[Nechte si / chutnat.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.13.1	[[Nápodobně.]]	[[*HL]]	[[* LHL]]
4.14.1	[[Prosím,/ poslužte si.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.14.2	[[Berte si, / prosím.]]	[[*HL / >L>]	[[*LHL / >HL]
4.15.1	[[Na vaše / zdraví.]] [[Na zdraví / našeho / hosta.]]	[[HL / >*HL]] [[LH / > HL / >*HL]]	[[LH /<*HL]] [[HL / LH / <*HL]]
4.16.1	[[Upřímně vám / blahopřejeme.]] [[Blahopřeju!]]	[[HL / >*HL]] [[*HL]]	[[LH / <*HL]] [[* LHL]]
4.17.1	[[Přeji ti / všechno / nejlepší.]] [[Přejeme Vám / všechno / nejlepší / k narozeninám.]]	[[LH / > HL / >*HL]] [[HL / > HL / LH/ >*HL]]	[[HL / LH / <*HL]] [[LH />HL / LH/ <HL]]
4.18.1	[[Upřímnou / soustrast.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / >*HL]]
4.18.2	[[Přijměte / vyjádření / naší / hluboké / účasti.]]	[[HL / LH / >HL / >HL />*HL]]	[[HL / LH / >HL / LH />*HL]]
4.19.1	[[Hezké / svátky.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.19.2	[[Veselé / Velikonoce.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.19.3	[[Hezké / prázdniny.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.19.4	[[Šťastnou / cestu.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.19.5	[[Dobře se / bavte.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.20.1	[[Mnoho / štěstí.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.20.2	[[Držíme vám / palce.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
4.20.3	[[Zlomte / vaz.]]	[[HL / >*L]]	[[LH / <*H]]
5.1.1	[[Dámy a / pánové!]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
5.1.5	[[Vážené / kolegyně, // vážení /kolegové, // dámy a /pánové!]]	[[HL / LH // HL /LH // HL / >*HL]]	[[HL / LH // HL /LH // LH / <*HL]]
5.1.7	[[Vážený / pane / předsedo!]]	[[HL / >HL />*HL]]	[[HL / LH / <*HL]]
5.2.1.1	[[Rád bych vám / něco / řekl // o ekonomické / situaci /	[[HL / >HL /LH // [[HL / LH /	[[LH // >HL /LH // [[HL / LH /

	v České Republice.]]	> HL / >*HL]]	LH / <*HL]]
5.2.1.2	[[Chtěla bych vás / seznámit // s ekonomickou / situací / v České / Republice.]]	[[HL / LH // HL / LH / > HL / >*HL]]	[[HL / LH // HL / LH / LH / <*HL]]
5.2.2.1	[[Teď si / řekneme / něco / o českém / průmyslu.]]	[[HL / LH / [[HL / > HL / >*HL]]	[[HL / LH / [[HL / LH / <*HL]]
5.2.2.2	[[Teď si / pohovoříme / o situaci/ v českém / průmyslu.]]	[[HL / LH / [[HL / > HL / >*HL]]	[[HL / LH // [[HL / LH / <*HL]]
	[[Chtěl bych vám / vyprávět / o tom,] [co se mi / stalo // letos / o prázdninách.]]	[[HL / >HL / LH] [HL / LH // > HL / >*HL]]	[[LH // >HL / LH] [HL / LH // LH / <*HL]]
5.2.3.3	[[Byl jednou / jeden / král] [a ten měl / tři / dcery.]]	[[HL / >HL /L-H] [(L) HL / >H / * L>]]	[[HL / >HL /L-H // [(H) LH / >H / <*HL]]
	[[Byl jednou / jeden / král] [a ten / měl tři / dcery.]]	[[(L) HL / >HL /L-H] [HL / >HL /> * HL]]	[[(L) HL / >HL /L-H] [LH / LH / >*HL]]
5.3.1	[[Váš / projekt // je podle/ mého / názoru // nejlepší.]]	[[H-L / LH // (L) HL / HL />HL / >* HL]]	[[H-L /LH // (L) HL / >HL / LH // <* HL]]
5.3.2	[[Osobně si / myslím,] [že tohle je / nejlepší řešení.]]	[[HL / LH] [(L) HL / >HL / >* HL	[[HL /LH] [(H) LH / LH / <* HL
5.4.1	[[Nepůjdu tam.] [Jednak mám / dost práce / doma,] [jednak jsem / unavený.]]	[[*HL] [HL / >HL / LH] [HL / > *HL]]	[[*LHL] [HL / >HL / LH] [LH / < *HL]]
5.4.2	[[Na jedné / straně // je to / dobrý / nápad,] [na druhé /straně // na to / ale / nemáme / peníze.]]	[[HL / LH // HL / > HL / LH] LH / >HL // HL / >HL / LH / < *HL	[[LH / >HL // <HL / > HL / LH] LH / >HL // HL / LH / >HL / > *HL
5.4.3	[[Dnes / nehraje.] [Za prvé / nemá/ formu,] [za druhé / nepřišel / na trénink,] [za třetí // máme / za něho / náhradu.]]	[[H / > *HL]] [HL / >HL / LH] [HL / >HL / LH] [LH // HL / LH / <*HL]]	[[H / > *HL]] [LH / LH / <HL] [LH / LH / <HL] [HL // LH / >HL / >*HL
5.6.1	[[VÁŠ / projekt // je podle / mého / názoru / NEJLEPŠÍ.]]	[[L / <LH // (L) HL / >HL / LH / <*LHL	
	[[VÁŠ / projekt je / podle / mého / názoru / nejlepší.]]	[[* H / >HL / > HL / >HL / >HL / >* L>	
	[[Osobně si / myslím,] [že TOHLE je / nejlepší / řešení.]]	[[HL / LH] [(L) *HL / >HL / >*L>	
	[[Osobně si / myslím,] [že tohle je / NEJLEPŠÍ / řešení.]]	[[HL / LH] [(H) LH / <*HL / >L>	
	[[Osobně si / MYSLÍM, že/ /tohle je / nejlepší / řešení.]]	[[LH / < * HL] [(L) >HL / >HL / >* L>	
5.6.6	[[Tomuhle / slovu / nerozumím.]]	[[LH / > HL / >*HL]]	[[HL / LH / <*HL]]
	[[TOMUHLE / slovu / nerozumím.]]	[[*HL / > HL / >*L>]]	
5.6.7.1	[[Zaujala mě / zvláště / tahle / věta.]]	[[HL /> HL / LH / *HL]]	[[LH />HL / LH /<HL]]
	[[Zaujala mě / zvláště / TAHLE / věta.]]	[[HL / > HL / *<HL / >L>]]	[[LH / >HL / *<HL / L>]]
5.7.1	[[Absolvovat / školu // znamená / UKONČIT / školu.]]	[[HL / LH // LH <*HL / L>]]	

5.7.2	[[Bezdomovec, // to je / osoba/ bez vlastního / bydliště.]]	[[LH // HL / LH / >HL / >*HL]]	
5.10.2	[[Co kdybychom / změnili / téma?]] [[A co / ještě / ta záležitost / s Petrem?]]	[[LH / > HL / >*HL]] [[HL / > HL / (H) LH / >*HL]]	[[HL / LH / <*HL]] [[HL / LH / (>H) LH / <*HL]]
5.10.3	[[Ráda bych se / zeptala // ještě / na jednu / věc.]]	[[HL / LH // > HL / > HL / >*L]]	[[HL / LH // HL / LH / <*H-L]]
5.11.3	[[Jak se / díváte / na volný / prodej / lehkých / drog?]]	[[HL / LH // HL / LH / >HL / >*L]]	[[HL / LH // HL / LH / LH / <*H-L]]
5.13.2	[[Promiňte / prosím,] [můžu / k tomu / něco / říct?]]	[[HL / >*HL] [HL / >HL / >HL / >*L-H]]	[[LH / <*HL] [LH / >HL / HL / *L-H]]
5.14.1	[[Promiňte,] [ale / nemáte / pravdu.]]	[[LH] [>HL / LH / <HL]]	[[LH] [>HL / LHL / >L >]]
5.14.2	[[Promiňte,] [ale / s tím / nesouhlasím.]]	[[LH] [>HL / H / <HL]]	[[*HL] [HL / >H / *LHL]]
5.14.3	[[Promiňte,] [ale / to se mi / vůbec / nelíbí.]]	[[LH] [>HL / LH / LH / <HL]]	[[* HL] [>HL / LH / >HL / *L >]]
5.15.2	[[Ticho / prosím !]]	[[*HL / >HL]]	
5.15.3	[[Prosím / o klid.]]	[[HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]]
5.15.4	[[Budte / zticha.]]	[[LH / <*HL]]	[[LH / *L >]]
5.16.3	[[Okamžik / prosím,] [ještě jsem / neskončil.]]	[[HL / >*HL] [HL / >*HL]]	[[LH / >HL] [LH / <*HL]]
5.16.5	[[Prosím,] [nechte mě to / dokončit.]]	[[LH] [HL / >*HL]]	[* HL] [LH / <*HL]]
5.20.1	[[Firma / PROMONT. Přejeme vám / dobrý / den.]]	[[LH / <*HL] [HL / LH / <*H-L]]	
5.20.2	[[Vávrová]]	[[HL]]	[[LHL]]
5.21.1	[[Okresní / soud, // spojovatelka.]]	[[HL / *L-H // *HL]]	
5.21.2	[[U telefonu / sekretářka / ředitele.]]	[[LH / HL / >*HL]]	[[LH / LH / <*HL]]
5.22.2	[[To je / Stavoservis?]]	[[HL / >*L>H]]	[[HL / >*LH >]]
5.23.1	[[Nerozumím / dobře.] [Kdo / volá / prosím?]]	[[HL / >*HL] [H / <HL / >HL]]	
5.24.1	[[Mohla bych / mluvit / s paní / Novou?]]	[[HL / >HL / >HL / *LH]]	[[LH / >HL / >HL / *LH]]
5.24.2	[[Můžete mě / přepojit/ na pana / ředitele?]]	[[HL / >HL / >HL / *L>H]]	[[LHL / >HL / >HL / *LH >]]
5.25.2	[[Okamžik / prosím,] [hned ho / zavolám.]]	[[HL / > HL] [LH / >*HL]]	[[LH / >HL] [LH / < *HL]]
5.28.1	[[Bohužel, / není / tady.] [Mám / něco / vyřídit?]]	[[HL / > HL / >*HL] [H / >HL / >L>H]]	[[LH / < HL / >*HL] [H / > HL / >LH >]]
5.29.2	[[Prosím, / vyřídte mu,] [že mu / zavolám / dnes / večer.]] [[Budte tak / laskav,] [mohu mu / nechat / vzkaz?]]	[[HL / LH // [[HL / LH / >H / >*HL]] [[LHL / >* HL // [[HL / > HL / >*L-H]]	[[HL / > *HL // [[LHL / > HL / >*L-H]]
5.30.1	[[Už musím / končit.] [A děkujeme / za zavolání.]]	[[HL / >*HL]] [[(L)HL / >*HL]]	[[LH / <*HL]] [[(H) LH / <*HL]]

ČEŠTINA JAKO CIZÍ JAZYK

Úroveň B2

1. vydání

Vydalo: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Tisk: ÚIV – divize Nakladatelství TAURIS

Rok vydání: 2005

Náklad: 300 ks

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE